

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Metropolis Salisbvr gensis

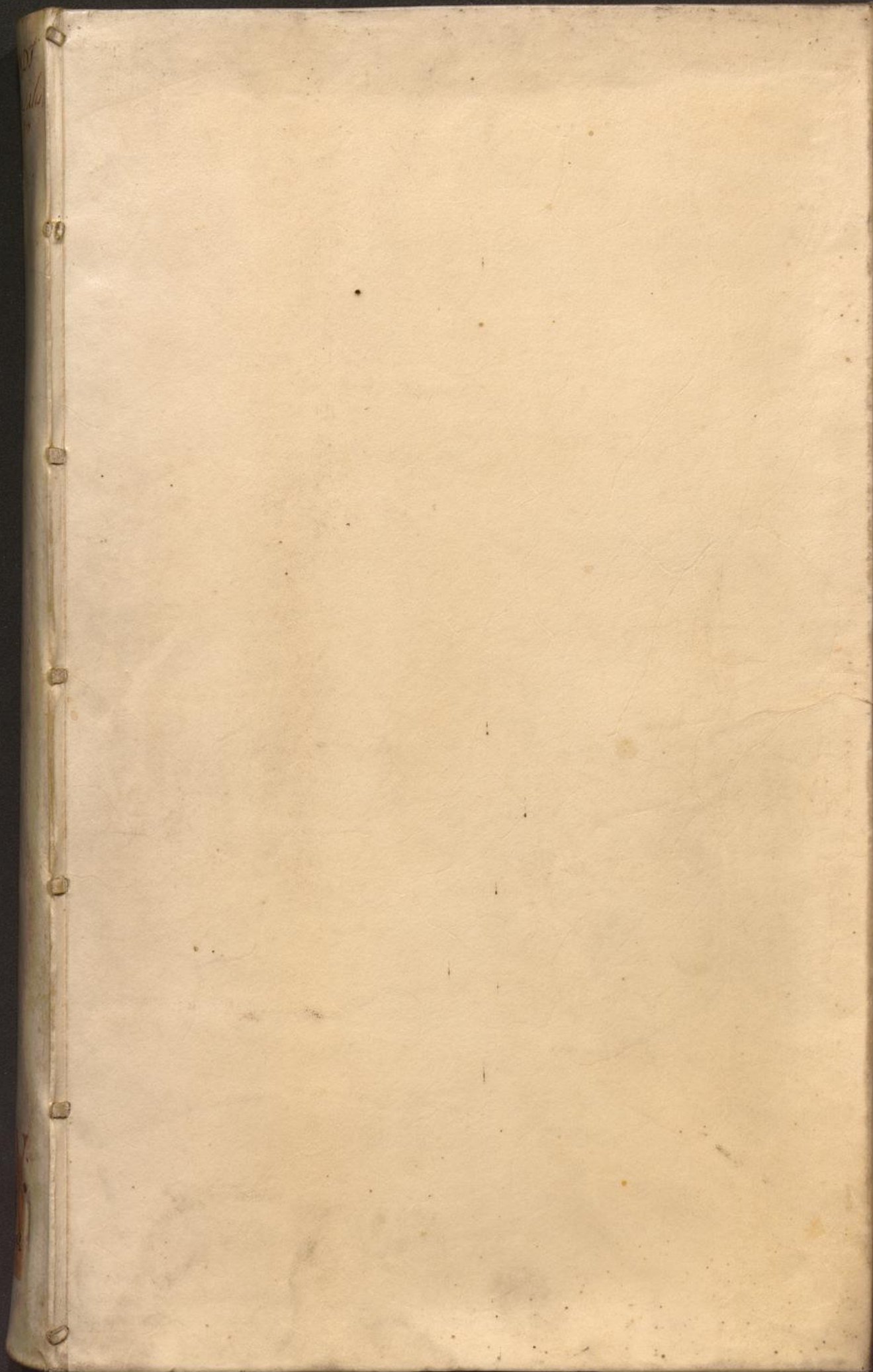
Continens Primordia Christianæ Religionis Per Boiariam Et Loca quædam
vicina; Catalogum videlicet & ordinariam successionem Archiepiscoporum
Salisburgensium, & Coëpiscoporum, Frisingensium, Ratisponensium,
Patauensium, ac Brixinensium

Hund, Wiguleus

Monachii, 1620

urn:nbn:de:hbz:466:1-13553

Th. 336a.

N^v. 18.

METROPOLIS SALISBURGENSIS

Tomus Primus,

CONTINENS

PRIMORDIA CHRISTIANÆ
RELIGIONIS PER BOIARIAM ET LO-
ca quædam vicina; Catalogum videlicet & ordinariam suc-
cessionem Archiepiscoporum Salisburgensium, &
Coëpiscoporum, Frisingensium, Ratisponen-
sium, Patauensium, ac Brixien-
sium,

*PATRIAE AMORE AC VENERANDAE
antiquitatis studio, summa fide & diligen-
tia collecta*

A NOBILI ET AMPLISSIMO VIRO VVIGVLEO
HYND à SVLTZENMOS I. C. AC SVPREMI BOIORVM SENA-
tus Monachij Præfide.

ACCESSERVNT PRÆTER DIPLOMATA SVMMOR.
PP. Imp. Regum, Principum &c. historia insuper
continuationem;

NOTÆ

CHRISTOPHORI GEWOLDI I. D. SERENISSIM.

Boiar. Duc. à Consilij.

Ex legato Elmi Principis Ferdinandi Epi. Pad. et Mon.

Colleg. Boiar. Juv. Padib. 1673
MONACHII

Ex Typographéo Bergiano apud Viduam.

Anno M. DC. XX.

Impensis IOANNIS HERTSROY Bibliopolæ.

AD
C. V.

D. CHRISTOPHORVM GEVVOLDVM I.V.D.

Magni Boiorum Ducis Consiliarium

DODECASTICHON.

*Vas ego cunq̃ tibi vigilas pellego chartas,
Dictauisse nouem credo GEWOLDE Deas.*

Hoc clamant docti quibus expurgata FREHERI

Sphalmata sunt varijs lapsibus Antitheses:

Hoc nuper renouata vetus tibi Norica tellus,

Septenũq; virũ iura vetusta docent.

Stemmata quid memorem, quid longo sanguine censes

Boiugenũ Reges, Boiugenũq; Duces?

Hoc castigatus per te testatur & auctus

HVNDIVS electis Pallados exuuijs.

METROPOLIN vix ipse suam iam nouit, & vltro

Se debere tibi plus ait, atq; sibi.

MATTHEVS RADERVS
e Societate Iesv.

SERENISSIMO
ET POTENTISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO, DOMINO
MAXIMILIANO
VTRIVSQUE BAIOARIÆ
MONARCHÆ
COMITI PALATINO RHENI &c.

Domino meo clementissimo

I QVISQVAM VNQVAM,
Serenissime Princeps, Domi-
ne clementissime, historia-
rum scriptor de amplissimo
BAIOARIÆ siue regno siue
Ducatu benè meritis dici
debet; primas omninò partes iure sibi ven-
dicat Nobilis ac Iureconsultissimus vir,
Dn. VViguleus Hund à Sulzemos; Ser.^{us}
V.^{us} aui Ducis ALBERTI V. cuius anima
DEO viuit, nec non Serenissimi genitoris
GVILLIELMI V. olim Consiliarius, ac su-
premi Tribunalis Boiorum Monachij præ-
ses. Is etenim quotidianas inter, grauif-
simasque officij sui occupationes defati-

)(2

gatas

gatas animi vires colligere solitus, ad historiae lectionem (talis & tanti Reipublicae nati factique viri studium hoc proprium) se contulit : & quicquid inter legendum notatu dignum occurreret, commentarijs suis insertum, in gratiam & perennem Boiorum laudem, annis ab hinc triginta octo sub titulo METROPOLIS Salisburgensis publici iuris fecit.

Agnouere cum ipsi Boij, vt par erat, tum exteri quoque optimi viri magna industriâ perfectum opus; tantoque legendi ardore arripuerunt, vt vix vno atque altero anno elapsis nullum amplius exemplar venum prostaret.

Commonefactus ergò à quamplurimis viris religione, doctrinâ, dignitate conspicuis, ante annos penè viginti de perennando Hundiano partu, ac quo ad eius fieri posset, auctius & emendatius edendo cogitare coepi. In quem finem omnia vbiuis locorum antiqua monumenta, labore quidem haud exiguo, non tamen pœnitendo conquisiui : nonnulla etiam è Ser.^{tis} V^æ arcano chartophylacio deprompsi: ac tandem quæcunque nactus sum, quo meliori atque commodiori modo licuit, in
vnum

vnun corpus redacta pro meo erga Ser.^{tem}
V.^m & amplissimam Boiorum gentem de-
bitæ obseruantia officio, in lucem prodi-
re curauit.

Ser.^{tas} V.^{ra} non offerentis tenuitatem,
sed rei quæ offertur dignitatem serena,
quæso, fronte contueatur: Et factum hoc
meum ex sincera deuotione profectum æ-
qui bonique consulat.

Diuina
Maiestas, quæ inclitos Boiorum Principes
cum tota gente sua ab tot iam sæculis singu-
lari fauore prosecuta est; & donis simul bo-
nisque cælestibus & humanis auxit & cumu-
lauit: eosdem deinceps pro infinita sua cle-
mentia tueatur, & ab omnibus aduersæ for-
tunæ tempestatibus, quæ passim imminere
videntur, saluos & incolumes conseruet.
Monachij XII. Calend. Martij, Anno Chri-
sti. MDCXX.

Serenissimæ Cels. Vestræ

addictis. seruus.

CHRISTOPHORVS GEVVOLDVS.

SERENISSIMO AC ILLVSTRISSIMO PRINCIPI

AC DOMINO, DOMINO WILHELMO COMI-
ti Palatino Rheni, vtriusq; Bauariæ Duci, Domino
suo clementissimo.

FFERO, SERENISSIME PRINCEPS,
Metropolim Salisburgensem, iam pridem à
me promissam, opus quidem non meæ in-
uentionis, aut ex meo natum ingenio, sed
ex probatissimis & grauissimis scriptis, ma-
ximè vero peruetustis Imperatorum, Re-
gum ac Principum diplomatibus, & tabulis
authenticis, fabulosis quorundam narratio-
nibus resectis, sincera fide, magnaue diligentia, quantum per
publica negotia licuit, per me collectum: continens Christianæ
Religionis & Catholicæ fidei per Boiariam ac finitimas prouin-
cias prima quasi femina ac originem: item progressum, propa-
gationem, & in hanc vsque diem conseruationem. Quæ qui-
dem omnia secundum diuinam gratiam, cui merito, quicquid
sumus, acceptum ferimus, vel cum primis tribuendum censeo
erectioni, foundationi, & institutioni tot insignium Ecclesia-
rum, amplissimorum Episcopatuum & Monasteriorum. Quo-
rum præsules Rempublicam Christianam doctrina & virtute
plantarunt, sudore & labore in eam, quam videmus, formam
cuxerunt, sanctioris vitæ exemplo, Deo incrementum dante,
in hæc vsque secula promouerunt. Qua vigilantia, solertia &
pietate non plebeiorum modò hominum sed nobilium quoque,
quin & Principum, Regum, atque Imperatorum animos tanto
in religionem Zelo, tanto in patriam amore inflammârunt, vt
plærique magnam opum suarum partem, aliqui vniuersam
substantiam, nonnulli cum bonis semetipsos quoque Deo in-
holocaustum obtulerint, sibi que de Mammona iniquitatis ami-
cos

cos, à quibus in æterna tabernacula deficientes reciperentur, comparare voluerint. Ut mirum videri queat, quid quibusdam nostri seculi hominibus in mentem venient, ut hæc Religionis Catholicæ pia principia, solidaque ac firma fundamenta non labefactare solum, sed penitus abolere, & funditus euertere nitantur. Cum certum sit, sicut his rationibus & medijs Maiores nostri ad Christi fidem sunt conuersi: ita iis sublati & deleti, posteros in omnis generis errores, hæreses, veteremque adeò paganismum relapsuros. Cuius rei non obscura præludia passim his periculosissimis temporibus conspiciamus & experimur.

Porro hæc quoque Historia plurima nobis Antiquitatum Germaniæ, præsertim amplissimi Boiorum olim regni, nunc autem Ducatus, luculentissimaque testimonia ob oculos ponit. Antiquitates dico non præci illius seculi florentis adhuc Reipublicæ Romanæ in his partibus Imperij, (cuius inuestigationi præter diu multumque insudârunt, qui tamen præter varias variorum opiniones & ambiguas coniecturas vix quicquam certitudinis assecuti videntur) sed medijs, ut ita dicam, temporis, quo fides Christiana apud nos cum sanctissimorum Pontificum studio ac consilio, tum etiam ope & præsidio maximorum Regum & Principum, plantari ac propagari cepit. Quorum stemmata, nomina, familiæ ac res præclare gestæ neuiquam tenebris inuolui, sed perpetuæ consecrari memoriæ, publicè summa cum laude prædicari, ac posteris ad imitationem ceu viua exempla proponi, meritissimè debent. Eorum vestigijs laudatissimi Maiores tui, præcipuè nostra ætate, pietissimæ memoriæ auus VVilhelmus, & pater Albertus prudentissimi, fortissimi, ac religiosissimi Principes, inhærentes, tam Ecclesias quàm Ecclesiasticum ordinem in amplissima dititione sua defendere, prouincias suas ab hæresibus longè lateque serpentibusundas, ac in Catholica religione integras conseruare, omnibus viribus studuerunt: quos tu non solum æquare, sed pia æmulatione superare contendis.

Accipe igitur Serenissime Princeps, sereno vultu Ecclesiasticam hanc Historiam, quæ ut spero currenti calcar addet, & tuo patrocínio suffulta, non indigna videbitur, quæ à viris Catholicis, Religionis, Patriæ, ac Antiquitatis studiosis eò libentius legatur. Omnipotens Deus te cum vniuersa tua posteritate, ad

sanctissimi nominis sui laudem, Catholicae Ecclesiae utilitatem & consolationem, & salutarem totius prouinciae pacem, quam diu-
tissime incolumem conseruet. Vale Princeps optime. Mona-
chi, Prid. Cal. Iunij. Anno Christi M. D. XX CII.

Serenissimae Celsituae

Porto haec duodecim Historiae pluribus nobis Annis
Germaniae. praeterea amplissimi Borussiae olim regni, nunc au-
tem Ducatus. Insuperatque illi. nonis ob oculos ponit.
Annos natus dico non prius illius seculi flores, adhuc Roma-
nicae Romanae in his partibus imperij (cuius investigatione
pluribus diebus multumque intendamus, qui tam in praeteritis
variorum opinionibus & ambiguitatibus coniecturas, & quidam
indubitanter videntur) sed in illis, ut ita dicam, temporibus
quos ille Christianus apud nos cum sanctissimorum Romanorum
studio ac consilio, cum etiam opus & praestitio maxime Re-
ginae & Principum, plantae ac propagandae. Quo in
mura, nomen, & ac re praestitae esse nunciamus. In
his in his, & ac re praestitae esse nunciamus. In
cuius in his, & ac re praestitae esse nunciamus. In
pla proponi, intendamus debent. Foris vestigia laudatissimi
Mentis, praeterea noster erat, praestitae intendamus
V. Albrechtus, & pater Albrechtus praestitae, & illi
gloriosi Principes, in his, & ac re praestitae
licet o dicitur in amplius in his, & ac re praestitae
casus ad praestitae longe, praestitae praestitae, ac in
Catholica religione integritas consistat, omnibus viribus
dignum quos in non solam praestitae, sed praestitae
recomendat.

Accipe igitur Serenissime Princeps, hoc vultu Ecclesiae
fidei hanc Historiam, quae ut ipso currenti calcat addit, &
non indigna videbitur, quae a vultu
ALBER-

ALBERTI HVNGERI, APVD INGOLSTADIENSES PROFESSORIS Theologi, & Procancellarij Censura.

SILLI QVOQVE, CANDIDE LECTOR, QVI
vel merè profana, vel prorsus externa, vel etiam iam pridem amissa,
nec unquam recuperanda describunt probari tamen laudariq; à
nobis solent propter industriam & benè merendi studium: equidem
iustissimum est, ut haud paulò magis amemus, colamus, & cōmen-
temus eos, qui non profana sed Ecclesiastica, non externa sed nostra,
non amissa miserè sed conservata feliciter, & ad omnem adeò poste-
ritatem nostram perquam religiose transmittenda fideliter, breui-
ter, atque perspicue nobis ob oculos proponunt. Quantò enim hac, quàm illa, magis ad dig-
nitatem & utilitatem nostram pertinent, tantò etiam procùl dubio scriptores hi. quàm illi,
propius, prolixius, & praeclarius de nobis promerentur. Quippe quàm indignum sit, quàm
illiberale, quàm periculosum, ista ignorari praesertim ab iis, qui ad Patriæ gubernacula sedēt,
& vel ex officio etiam sui ratione commune bonū procurare debēt, cū prudens quilibet faci-
le possit existimare, tūc vel ethnicus ille Cicero clarissimè perspexit, verissimèq; in Oratore
suo ad Brutum hisce verbis expressit: [Nescire quæ anteq̃ nasceremur, in repub. nostrage-
sta sunt, quid est aliud, quàm semper esse pueros?] Quòd si illud etiam rectè à Iureconsulto
dictum est: [Turpe est patritio viro ius eius civitatis, in qua versatur, ignoscere.] profectò
rectius multò nos dixerimus, turpissimum, imò & perniciosissimum esse praesertim hodie, ho-
mini Christiano, quæ fuerit Christianismi forma tempore maiorum suorum, ignorare: quæ
Patriæ suæ, quæ sibi, quæ posteris charissimæ & antiquissimæ debent, eorum neq; primordia
tenere, neq; progressum, eorum neq; adiumenta novisse, neq; incrementa, Religionis, in qua
vera sine qua frustrà speratur salus vera, & Episcopatum, Monasteriorum, & Academia-
rum, quæ religioni verè propagandæ & conservandæ semper à sapientissimis ac optimis qui-
busq; Ecclesiæ columinibus opportunissima præsidia meritò fuere iudicata. Talibus igitur
de rebus cū verè nobilis vir, WIGVLEVS HVNDIVS, trium ex ordine sibi succedentium
utriusq; Boiaria Principum prudentissimus, fidelissimus, meritissimusq; consiliarius memo-
riam annorum plusquam octingentorum Baioarijs quidem suis in primis, tūc verò & alijs
omnibus antiquitatis & veritatis studiosis magna fide singulari studio, summa diligentia
hunc unum in librum collegerit, nā ille laudes gratiasq; praesertim apud Boiarios suos, mere-
tur multò maxumas; nā ille vel hoc quoq; nomine dignissimus est, cuius nomen cum eorum
nominibus, qui in hoc opere illustres sunt, ab omni piorum posteritate celebretur in terris, ab
omni piorum antiquitate diligatur in cælis, ab ipso deniq; Christo Domino ex Albo Curia
terrene transcribatur inter amplissimos senatores Curia cælestis. Utinam verò, utinam,
quæ vir hic non solum diuturno rerum plurimarum maximarumq; usu præstantissimus,
verum & historiarum omnium praesertim patriæ suæ scientissimus suis hic potissimū Ba-
ioarijs breuiter sed fideliter perscripsit, ea etiam nationes aliæ praesertim ea, quas novum Lu-
theri vel Caluini Euangelium miserè seduxit, diligenter legant, libenter relegant, novissi-
maq; maturè provideant. Quæ enim, obsecro, utilitas, quæ sapientia, quæ gloria, anti-
quare ac spernere eam, quæ hic commemoratur, veram Ecclesiasticarum, in Baioaria, ali-
isq; Germania imò totius orbis Christiani partibus cum Baioaria communem per tot secula
religionem secutis tam benè firmatam & tam sanctam antiquitatem? contra verò profa-
nam Lutheri vel Caluini novellitatem, ut antiquissimi Tertulliani verbis utar, tot præ-
scriptionibus ab ipso Verbo DEI iam olim prædamnatam tam cupide amplecti, tam perti-
naciter tenere? Quæ ista, quæ so, modestia, quæ securitas, sub prætextu Verbi DEI for-
tissi-

sissimos sapientissimos sanctissimosq; illos Imperatores ac Principes, Pipinum, Carolum ma-
 gnum, Ludouicum Pium, Hainricum sanctum, Conrados, Ottones, Albertos, aliosq; pluri-
 mos qui hoc in opere benignissimi amplissimorum Episcopatum & Monasteriorum funda-
 tores ac benefactores memorantur, tanquam grauissimorum errorum & detestande idolo-
 maniâs Patronos despiciere atq; deferere? Contrâ verò Lutheri vel Caluini doctrinam ad-
 uersu hosce omnes procaciter obijcere, vnicè suspicere, mordicè asserere! Quanta deniq;
 superbia, quàm graui olim luenda supplicio, sub pretextu Verbi DEI tot sanctissimos Confes-
 sores & martyres, quorum hoc ipsum quoq; opus passim commemorat, S. Bonifacium, S. Ru-
 pertum, S. Corbinianum, S. Vitalem, S. Virgilium, S. Maximilianum, S. Piligrinum, S. E-
 meranum, S. Erhardum, S. Wolfgangum, S. Gotthardum, S. Leonardum, S. Althonem, S.
 Adalbertum, aliosq; penè innumerabiles Episcopatum & Monasteriorum illorum Recto-
 res vigilantissimos tanquam Antichristi ministros ac præcursores aspernari & reijcere!
 Contrâ verò Lutherum & Caluinum quasi solos verè sapientes in amore & honore habere!
 Quasi verò, ut cum D. August. lib. 2. contra Iulian. Pelagian. loquar, longa dies ita summa
 permiscuerit imis, ut Lutherus & Caluinus, tanquam non homines sed Dii, videant ac in-
 telligant soli, ceteri autem sint, quos hæcenus retuli, omnes, quantumvis Christo tota mente,
 omni studio & contentione tam corporis, tum animi deseruierint, ne quid esset propter quod
 spiritus sapientiæ & intellectus eos auersaretur. Oclingentis annis, hoc est, iam inde à pri-
 mordio suæ conuersionis ad Christum, Bauaria plenum Papatum tenuit, diutius etiam aliæ
 quædam Germaniæ partes fuitq; hac ratione ipsi Bauariæ, ceterisq; illis Germaniæ partibus,
 vnius veræ & perfectæ fidei communio cum aliis omnibus Christiani orbis nationibus. Per
 hoc tempus in Bauaria & reliqua Germania fuisse sanctos viros fuisse sanctas faminas, fuisse
 facta miracula & hac quidem per eam fidem, quam habet Papatus, per eandem doctrinam;
 per eadem sacramenta tam certum est, ut id nec aduersarij si maxime velint, negare possint.
 Quæ igitur obsecro ista est tam oculata temeritas, eam religionem in qua confitendū est ista
 fuisse omnia nolle videre! tantam de scriptura sensu consensione omnium populorum & gen-
 tium floccipendere! tantam authoritatem miraculis inchoatam, spe nutritam, charitate
 auctam, vetustate firmatam respuere! tam longam Episcoporum, maxime Romanorum,
 iam inde à D. Petro Apostolorum Principe usq; ad præsentem Gregorium XIII. contra tot
 tyrannos & hæreses à DEO conseruatam successionem nihili facere! nude autem veritatis
 pollicitationi, quæ sola apud nouatores personat, pertinacissimè adhaerescere! Crepabant &
 olim Euangelium hæretici illi Manichæi contra quos proximè præcedentia scribit, urgetq;
 S. Augustinus in libro aduersus Epistolam fundamenti Manicheorum. At contra
 hanc iactantiam pulcherrimè idem eruditissimus & sanctissimus Pater ibidem subiungit:
 Cum horum nihil apud Manicheos sit, quod me inuitet, & teneat, quomodo de Euan-
 gelio non potius Catholicis, quorum religio tot illis tantisq; nexibus animum meum adstrin-
 git credidero quàm Manichæis, præter veritatis Euangelicæ pollicitationem nihil istorum
 habentibus? Sic igitur & hodie cum istorum nihil sit vel apud Lutheranos vel apud Calui-
 nianos, sint autem omnia apud Catholicos (quos isti Pontificios seu Papistas appellant,
 perinde ac olim Arriani Catholicos verè quidem, sed per contemptum, homouianos nun-
 cupabant) cur, quæso, de Euangelio & verâ fide Catholicis non potius quam vel Lutherani-
 mis vel Caluinianis fidem haberemus? Catholicorum. n. certè fundata sunt Ecclesiæ per to-
 tum mundum, Catholicorum est consensus ille omnium populorum & gentium; Catholico-
 rum est illa authoritas miraculis, antiquitate, successionem quoq; tam longatū Romanorum
 Pontificum, tum Archiepiscoporum & Episcoporum aliorum tam solidè constabilita; Ca-
 tholicorum est deniq; sanctum & celeste illud perpetuæ Virginitatis institutum, nusquam
 nisi apud Catholicos feliciter impleri solitum, quod iam olim quoq; magnus Athanasius tan-
 quam veræ Ecclesiæ contritiō quoddam aduersus Arrianos in Apologetico pro fuga sua
 haud immeritò adduxit. Nec enim etiam per summam calumniam, negari potest, vel
 in hisce Monasterijs, quæ in hoc vno opere describuntur, iam olim fuisse, ac etiamnum esse,
 præ-

præsertim facta nonnullorum eiusmodi Monasteriorum reformatione, plurimos virginalis
 castimonie perquam studiosos, verèq. observantes. Contrà verò Lutherani & Calviniani
 sunt, qui Monasteria non ut Catholici iuxta Verbum DEI reformant & restaurant, sic-
 ubi disciplina lapsa videtur, sed ut Arriani subprætextu Verbi DEI deformant & destru-
 unt: qui perpetuæ Virginitatis vota, ut rem absurdam derident; qui Monachis sua eripi-
 unt, quæ ipsi Monachi meliore iure, ut pote ex liberalissimis piorum donationibus profecta,
 tenuere, quàm sua ipsi etiam Principes seculares, uti verissimè solitus est dicere ille nun-
 quam satis laudatus Saxonia Princeps GEORGIVS: qui deniq. legitima Episcoporum
 successionem, qui miraculorum & vetustatis auctoritate, qui Christianorum populorum de
 Scripturæ sensu consensione manifesto destruantur, adeoq., ut cum Optato illo Mileuitano
 lib. 2. contra Parmenianum loquar, planè sequentes sunt sine antecedente; nisi fortè ante-
 cedentes eorum velis Hussium, Wicleffum, Aërium, Vigilantium, Ioninianum, aliosq. si-
 miles damnatissimos hæsiarchas dicere, quorum tamen etiam nulli præcipua omnia vel
 Lutheri vel Caluini dogmata placuere. Legant ergò hoc præfatus HUNDI nostri opus Ba-
 uari, legant & alij, & cum tam præclaras Christianismi in Boiaria origines, tantamq.
 religionis eius, quam etiamnum piè utiliterq. sequuntur Bauari, antiquitatem, sanctita-
 tem, auctoritatem in eo viderint, cùm animaduertent, tot & tantos Principes, Episco-
 pos, Abbates &c. quos ne ipsi quidem nouatores negare possunt DEO gratissimos acceptis-
 simosq. fuisse, eam prorsus tenuisse fidem, quam adhuc quoq. hodie tenet Bauaria: hanc po-
 tissimum fidem amplectantur, illudq. sibi certissimò persuasum habeant, si fenestram nouis
 hæresibus, imò & ipsi Machometismo, vel etiam paganismò præcludere volunt, Calvinis-
 mum procul pellendum prorsusq. exterminandum esse: si verò Calvinismum exterminatū
 volunt, Lutheranismum prius omninò abijciendum, & ad vnam sanctam Romanam Ec-
 clesiam redeundum esse. Si enim hanc Ecclesiam tot illis prerogatiuis, tamq. illustribus no-
 tis, quas supra retulimus, elucentem & eminentem, non Scripturæ nuda verba urgentem,
 ut aduersarij faciunt, sed testes insuper expositionis suæ præstantissimos & probatissimos
 quosq. Christianitatis Doctores, qui vnquam vel vsquam vixerunt, proferentem, impudè
 aspernari Lutherani licuit, cur obsecro non multò magis etiam Calvinianis liceat Luthera-
 nismum nudius tertius demum ab excucullato & incesto Luthero exortum, nec dum Ger-
 mania fines egressum, sed nec per omnem Germaniam progressum, imò propter tot sectas,
 in quas est dissectus, in ipsis originis suæ faucibus iam penè suffocatum, contemnere, con-
 uellere, eaq. nudare auctoritate, quam ipse prius omnibus modis superiori abrogare con-
 atus est religioni Catholicæ seu Pontificiæ? Sed ne iusto longior sit hæc operis huius ap-
 probatio, quod sese per seipsum cuius æquo lectori satis approbabit, finem fa-
 cio, obtestorq. lectorem per DEVM & salutem suam, ut qua in
 hac qualicunq. admonitione & in hoc opere legerit,
 sibi esse salutaria patiat.

CATA-

CATALOGVS EPISCOPORVM SALISBURGENSIUM.

SALISBURGV, ROMANORVM OLIM COLONIA erat, & Iuuauium † inde dicebatur, quod Romani contra Germanorum incurſiones, in faucibus Montium, Arcem ibi munitiſſimam extrui curauerant, ad quam Milites atque Satellites refugium & iuuamē haberent, vnde & Caſtrum hoc Germanicē Helffenburg appellabatur : aut quod fluuius præterfluens Iuuauius, dictus hodie Salza

arci & ciuitati ibidem conditæ nomen dediffe à quibuſdam putatur.
VIDOMARYS Rex Oſtrogothorum, vnā cum Gothiſ, † Heruliſ, Turogiſ, & aliis tunc adhuc gentilibuſ Germanorū nationibuſ, Noricorum incurſans prouincias (quod D. Seuerinus ex diuina prædixerat inſpiratione, adeoque Iuuauienſes ex Pathauia, vbi tunc erat, ſeriō admonuerat, vt illinc quā celerrimē auſugerent, & ſuæ conſulerent ſaluti) Iuuauienſes ea negligentes & omnino contemnentes, inopinatos opprimis, capta, direpta, & incenſa vrbe, populum captiuum abducit, Pontificem eiꝯ loci † in crucem agit, amplius Lv. cum ipſo Symmyſtas contrucidat, & è rupium cauerniſ, quo fugerant, ſicuti adhuc ibidem monſtratur, præcipitat : Qui omneſ humani eſſe referuntur in æde D. Amandi, quæ nunc eſt D. Margaritæ. Hoc autem factum eſſe, Anno Domini 476. ex Eugippio in hiſtoria S. Seuerini, refert Ioann. Auent. lib. 2. Annaliū Bauariæ.

S. RUPERTVS I. EPISCOPVS.

EX PVLSIS autem poſtea, per Theodonem primum, ac Theodonem ſecundum, Magnum dictum, Duces Boiorum, ex tota Boiaria Romanis, inſtauratum eſt Iuuauium, quod à Salis prouentu Salisburgium, ſicut & fluuium alluentem, Iuuarum antea dictum, Salzam, vocarunt. Poſtquam autem Theodo eiꝯ nominis tertiuſ Reginotrudam, Theodoperti Francorum Regiſ filiam, Vxorem duxit, vtriuſque ſuaſu & inſtictu D. Rupertum, ex regali familia oriundum, Wormatiæ tunc Episcopum, ad ſe Ratiſponam, vt ſe ac ſuoſ in fide Chriſtiana inſtrueret, vocauit. Erat Rupertuſ vir omni virtutum laude cumulatiffimuſ, raræque pietatiſ & Sanctitatiſ exemplo maximē conſpicuꝯ, ita vt multoſ ea, qua florebat apud omneſ, morum vitæque ſanctitate pariter & ſermonum grauitate ad fidem Chriſtianam conuerteret. Venientem illum vnā cum duodecim ſociiſ, iuſſu Theodoperti Regiſ Soceri ſui, Theodo benigniſſimē excepit, eundemque vnā cum ſuiſ Subdiſiſ auidiffimē audiuit.

PRIMUM igitur, DE I Opt. Max. benignitate aſpirante, Dux Theodo cum filiō Theodoperto, & aliſ Reginoburgiſ, aqua cœleſti luſtratuſ eſt; deinde D. Rupertuſ, accepta licentia, Euangelium Chriſti in tota prouincia liberē annuntiandi,

- tiandi, in Danubio nauibus delatus, Laureacum peruenit; Inde per Noricum Vtinum (nunc Ottingam) perrexit, ubi Vttonem Ducem, postea Pisonij, quæ ciuitas Germaniæ nunc Potzn dicta, Dietpoldum Ducem, fratres Theodonis †, vnâ cum aliis innumerabilibus, sacro lauacro abluit; Hinc Boiorum Apostolus dici meruit. Vtini tum, atque Reginoburgij, in honorem Dei, eiusq; gloriosæ genitricis, iuxta Principum prætoria, templa sunt extructa, & à S. Rudperto dedicata: Vtrumque adhuc vetus Capella appellatur. Post hoc per omnes Boiorum regiones, sacræ ædes passim ædificatæ à S. Ruperto & eius Sociis dedicatæ, vt Welteburgij ad Danubium supra Reginoburgium & alia, D. Rudperto petente ac monstrante. Dux Theodo Pontificiam sedem, primò prope Lacum Valerium, apud Nariscos, ubi Phischam Amnem effundit in pago Atergeu, extruxit, vectigalibus & redditibus dotauit: Sed cum D. Rudpertus Iuuauium Cathedrali sedi magis idoneum iudicaret, Theodo Dux oppidum illud cum castro superiori, terminis ac finibus suis gratitudinis ergò liberè donauit: Pontificia sede eò translata, duo ibi templa dedicata sunt: Alterum beato Petro, Apostolorum Principi pro viris: Alterum in editiore parte Montis subtus arcem, pro sanctis Virginibus, quod Nunberg vocant, à Ducibus liberalissimè dotata; Collegio Virginum præfecit S. Rupertus Erntudim, Sororem suam, quæ in monumentis Salisburgensibus aliâ ipsius Neptis vocatur. Theodopertus prædicti Theodonis fundatoris filius dedit Ecclesiæ Salisburgen. villam Titamaningam,
- c. circa Annum 582. (testatur Arno Episcopus †, qui tempore Caroli Magni vixit) Episcopatu & Ecclesiæ S. Petri ipse S. Rupertus pluribus annis sanctissimè atq; vtilissimè præfuit. In numero annorum, tam circa D. Rupertum quàm sequentes Episcopos, vsque ad D. Virgilium, Chronica Salisburgensia minimè conueniunt: Alij enim D. Rupertum 42. alij 44. alij 64. annis præfuisse ponunt: Hoc constat, ipsum plenum dierum, cum sacro die Paschæ officium diuinum peregisset, inter precandum Deo spiritum reddidisse, Anno secundum aliquos
- f. 623. † sepultum in Ecclesia S. Petri, vnâ cum sociis, quorum nomina ponit Ioan. Auent. in Annalibus libro tertio, ubi plura de hac re: Ibidem etiam Theodo Dux vnâ cum vxore dicitur terræ commendatus esse.
2. **VITALIS**, vnus ex sociis D. Rudperti, eiusq; Successor, quem sibi moriens ille suffecerat, primus Abbas Cœnobij S. Petri, factus est Episcopus Iuuauiensis. Nam legitima sedes Episcopalis diu permansit apud Monasterium S. Petri. Fuit Vitalis homo sanctissimus, qui multis claruit miraculis, & Episcopatu magna cum laude præfuit, per Annos 22. sepultus apud S. Petrum. Ex huius corde dicunt excreuisse lilium per lapidem Marmoreum tumulo impositum, per quod cordis ipsius puritas, ab omni terrena pollutione libera, procul dubio fuit significata.
- DE SUCCESSORIBUS beati Vitalis vsq; ad tempus beati Virgilij, propter Barbariem illius ætatis, & incuriam scriptorum, anni ac tempora non sunt benè distincta: Hi tamen omnes ad S. Petrum ante sumum Altare, vel circa sunt sepulti. In Chronicis verò illius Monasterij, leguntur hi quinque Abbates, Iuuauicsem rexisse Episcopatu: Ansolocus, Sauolus, Ezius, Bertricus, alijs Flobargisus, & Amilon.
3. **ANSOLOGVS**, S. Petri Abbas, electus est Episcopus Iuuauiensium, & præfuit Ecclesiæ 28. annis.
4. **SAVOLVS**, Abbas S. Petri, postea Anno 678. factus Episcopus, rexit Ecclesiam annis 14. sepultus est in Templo sancti Petri, imperante Iustiniano, filio Constantini quarti.
5. **EZIVS**, Abbas S. Petri, Anno Christi 696. creatus Episcopus, præfuit Episcopatu annis 25. sepultus est in Templo sancti Petri, imperante Leone secundo.

FLO.

FLOBARGISVS, Abbas S. Petri, Anno Christi 721. † factus Episcopus, 8.
præfuit Ecclesiæ annis 43. tempore Gregorij Papæ tertij, & Leonistertij, cum 6.
Constantino filio, sepultus ad S. Petrum.

IOANNES, huius nominis primus, Abbas S. Petri, factus est Episcopus, fuit 7.
doctrinæ & morum sanctitate insignis, præfuit Ecclesiæ annis 20. aliàs 21. se-
pultus ad sanctum Petrum. His temporibus ex mandato Zachariæ Pontificis,
sanctus Bonifacius, Episcopus Moguntinen. distribuit Episcopatus †, Erimber- h.
co, fratri sancti Corbiniani, Ecclesiam Frisingensem, Garibaldo Ratisponen-
sem, Burckhardo Herbipolensem, Bilibaldo Aichstetensem, & Ioanni huic Sa-
lisburgensem; qui (scilicet S. Bonifacius) & Fuldense Monasterium fundavit,
postea a Phrisiis Martyrio coronatus.

B. VIRGILIUS †, natione Hibernicus, ex Nobili progenie ortus, à Stepha- i.
no Papa, & Pipino Rege Francorum, ad administrationem Episcopatus Iu- 8.
uauiensis destinatus est; sed à Rege per duos fere integros annos, propter exi-
miam eruditionem & sanctimoniam vitæ retentus est; postea verò honorificè
ad Otrilonem, Boiorum tùm temporis Ducem dimissus, ab eo Episcopatum
accepit. Dissimulata autem consecratione, penè duorum annorum spacio,
Pontificem secum habuit proprium **DOB DAN** nomine, Græcum, qui ipsum
secutus erat ex Patria: Is interim ipsius munereungebatur. Postulantibus de-
inde subditis, Boiisque Pontificibus consecratus est, Anno Christi 767. 17. Ca-
lendas Iulij. Græco autem illi Magistro & Sacerdoti Dobdan tradidit Otilo se- k.
dem Chiemensem †, vbi aperuit ille Scholam, & Agmina discipulorum quàm
plurima habuit, Anno Christi 767. D. Virgilius fundamenta Templi augustissi-
mi amplitudine admiranda ponituravit: Totum illud Templum intra annos
12. absolutum, & anno 13. dedicatum est in honorem D. Rudperti, in quo se-
dem Episcopalem constituit. Eodem anno beatus Virgilius ossa D. Rudperti
transtulit ab Ecclesia S. Petri, atque in summo Templo collocavit, vna cum
duobus eius Symmytis, Chunaldo & Gissario. Eo autem tempore, quo Tem-
plum D. Virgilius condere coepit, coniecit pecuniam seu mercedem in peluim,
ex qua nemo operarius plus accipere valuit, quàm quantum labore meruisset.
Idem B. Virgilius tempore Tassilonis, Ducis Bauariæ, Carenthanos ad
Christi fidem conuertisse scribitur, illisque dedisse Episcopum nomine Mode-
stum à se consecratum in loco Liburnia dicto. *Augst. in
Annalibus*

PRÆFUIT autem beatus Virgilius dignitati Episcopali annis 30. & viuis ex-
cessit cum magno suorum mœrore, Anno Christi 784. aliàs 785. quinto Ca-
lend. Decembris; tumulatus est in Templo, quod ipse extruxit ante altare.

BERTRICVS, Abbas sancti Petri, Successor D. Virgilij, per vnum duntaxat- 9.
annum sedit: Hinc per aliquod temporis intervallum vacavit sedes Epi-
scopalis, vsque ad Arnorem.

ARNO primus à Leone tertio Pontifice Maximo, ad instantiam Episcoporum 10.
rum Boiariæ, & cum consensu Caroli Magni, tum temporis Regis Franco-
rum & Longobardorum, & Patricij Romanorum, factus Archiepiscopus, Pal-
lium impetrauit. De hoc diploma extat, cuius Tenor sequitur: Fuit hic Arno
Tassiloni tertio, Boiorum Duci, plurimum acceptus & gratus, & ab ipso in le-
gatione contra Carolum Magnum, tunc Francorum Regem, ad Summum Pon-
tificem missus, at re infecta reuersus: Exacto autem ex Ducatu, per Carolum
Francorum Regem, Thassilone cum Theodone filio, Anno secundum Anna-
les Patavienses 792. † Regi insinuatus, magna apud ipsum valuit autoritate; l.
Annunciauit enim Christum Boiis, Hunnis & Sclavis, quibus etiam Episcopum
dedit Theodoricum à se consecratum, Sub eo insuper iussu Caroli Magni cele-
brata

311. Brata est Synodus Salisburgi, † circa annum 806. & septimum super decimis ac redditibus Ecclesiasticis, cui perfolui, ac quomodo diuidi debeant; de quo Auentinus eodem libro, folio 356. Idem Archiepiscopus, auxilio Chunonis de Guttrada, uulgo, Albi dictum duobus meatibus per Munichberg introduxit ciuitatem Salisburgensem. Rexit annis 8. alias 36. mortuus Anno Christi 821. 9. Calendas Februarii. Hic quoque numerus non satis quidem conuenire videtur cum eo, quod apud Bertericum Antecessorem annotatum est, post illius nimirum mortem, aliquo temporis interuallo vacasse Ecclesiam: Atqui propter temporis antiquitatem, & scriptorum penuriam, de annorum numero non potest penitus exacta ratio reddi, ut etiam supra dictum est.

FUIT AUTEM hic Arno maxime pius & deuotus, ita ut in omnibus literis sibi à Summo Pontifice missis sanctissimus appellaretur, tumulatus est in summo Templo ante Altare D. Mariae Magdalene.

SEQUITUR DIPLOMA LEONIS.

Ita habent exempla-
ria Salz-
burgensia,
quatenus
videntur
corrupta
ac male
congrua:
Ego puta-
ta legen-
dum ibi
Brixinensis
Arno Ec-
clesia Fri-
singensis,
Adaluu-
no Ecclesia
Reginensis
de Anto-
graphum
ipsum vi-
dendum
efficit, &c.
Fid. Vel-
ser. Boi-
car. rer.
VI. ad
ann. 798.

DILECTISSIMIS nobis Alim Ecclesiae Sabionensis, qui nunc Brixinensis: seu Attoni Ecclesiae Frisingiae, ac simul Ecclesiae Reginensis; nec non Walterico Ecclesiae Pataviensis, & Symberto Ecclesiae Nivvenburgensis, provinciae Baioariorum Episcopis, LEO seruus seruorum Dei: Dilectionis vestrae, quas nobis petitorias emisistis syllabas libenti suscepimus animo, in quibus ferebatur, ut in provincia vestra Baioariorum Archiepiscopum ordinarem, quo Prouincia ipsa mirifice à filio nostro Domino Carolo, excellentissimo Rege Francorum & Longobardorum, & Patricio Romanorum, penitus ex omni parte, sicut decuit, ordinata est. Idcirco conuenit, nos ipsos nempe Ecclesiastico moderamine in sacro ordine fideliter atque spiritualiter secundum censuram, Canonicam, ipsam ordinare Baioariorum prouinciā: Et quia, Deo auspice, reperiens virum Almificum, & in scripturis diuinis peritissimum, & in omnibus misericordissimum spiritualibus moribus comprobatum, vnā cum consensu & voluntate praedicti filij nostri, Domini Caroli, praecellentissimi Regis, vobis ordinauimus, secundum sanctiones Patrum Archiepiscopum, videlicet Arnonem, Ecclesiae Iuuuuiensium, quae & Petena nuncupatur, quae in honore B. Petri, Principis Apostolorum, venerabiliter est consecrata, ibique requiescit corpus sacri Pontificis Rudperti, vnā cum venerabilibus suis Sodalibus, scilicet Chunaldo & Gislario, quorum corpora ibidem à fidelibus honorantur; Quod noster fuit Coepiscopus, nunc autem frater & Coepiscopus noster, vester autem Archiepiscopus, & venerabilem sedem eius Metropolitanam habentes, ad quam sancto Arnoni, Archiepiscopo vestro, vsum Pallij tribuentes dedimus in mandatis ut secundum Canonicas institutiones, omnibus Ecclesiis superius nominatis, in Diocesis illi subiectis, Canonicè valeat adminiculum impartiri, ut in futuro examine ante tribunal Christi liberaliter valeat audire: Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui: Bene valete. Anno tertio, atque Domini Caroli, excellentissimi Domini Regis Francorum & Longobardorum, & Patricij Romanorum, à quo cepit Italiam, Anno 25. Indictione sexta. Explicit Bulla, sequitur quaedam annorum declaratio, &c. Annus Leonis tertius, ac Caroli Regis 25. &c. fuit Annus 798. à quo etiam Annales Patavienses non discrepant his verbis, Anno 796. LEO Papa sedit, hic Arnonem Iuuuuiensem Pallio sublimauit, scilicet tempore sui regiminis, non statim eo ipso anno, quo LEO praefectus est; Catalogus autem Episcoporum iisdem Annalibus annexus aliter habet nempe quod Anno 805. Vroolphus Archiepiscopus Laureaciae Pataviae sederit

vno Anno & Mensib. tribus, & post hunc Vrolphum Archiepiscopum, Arno Iuuauensis Episcopus à Leone Papa cæcato Pallium impetrauit. Auentinus lib. 4. fol. 340. sequitur superiorem numerum, Anni 798. quod ego verius puto, & Annalibus, tanquam vetustiori scripturæ, plus credendum, quàm Catalogo. vt apparet recentiori, præsertim cum anni diplomatis Leonis tertij cum illo numero conueniant, &c.

AMMILONIVS aliàs Ammilon, Abbas S. Petri, secundus Archiepiscopus Iuuauensis, vix selqui Annum præfuit; sepultus ad S. Petrum: His temporibus Hymnus ille: Gloria laus & honor, in die Palmarum fuit decantatus, regnante Ludouico Pio, Caroli Magni filio. 11.

ADALRAMVS, pietate & doctrina clarissimus, Archidiaconus Ecclesiæ Iuuauensis, Pallium & consecrationem accepit ab Eugenio Papa, præsentibus Lothario, filio Caroli Magni, Anno Christi 824. Inter cetera innumera beneficia, quibus reipub. Christianam affecit iste Adalramus, illud quoque est, quod quemadmodum ante ipsum Arno Theodoricum, ita ille Ottonem Sclauorum, seu Charantanorum constituit Episcopum, remque ita diuinam promouit, præfuit Episcopatu Annis 12. obiit 2. Maij, Anno 836. sepultus in summo Templo in Crypta, retro altare S. Erasmi. Auent. lib. 4. fol. 397. 12.

LIVPRAMVS, Archiepiscopus venerabilis, Anno salutis 836. accepit Pallium à Gregorio quarto: Huius Anno decimo Templum diui Rudberti igne periit, Anno 851. Romam profectus, à Leone quarto corpus S. Hermetis impetrauit, quod Iuuauium intulit, & honorificè sepeliuit, obiit Anno 858. cum rexisset Ecclesiam Annis 22. sepultus est in Crypta retro altare S. Erasmi: Et ab ipso Osvaldus Charantanis Episcopus præfectus est. 13.

ADALBINVS, Successor Liuprami, qui ipsum enutrierat, donatus Pallio à Nicolao Pont. Romano, Anno 859. 2. Calend. Octobris; cuius Anno tertio Ludouicus, Filius Lotharij Imperatoris, Rex Romanorum, Iuuatij Festum S. Martini similiter & Paschæ magna solennitate celebrat. Carolomannus, filius Ludouici, Regis Boiorum, à Patre Charino limiti præfectus, Mospurgium Arcem construit, vbi templum hic Adalvinius dedicauit. Auent. lib. 4. fol. 423. Hic quoque Adalbinus interfuit Synodo Colonienfi, per Ludouicum Boiorum Regem congregata, Anno Domini 871. iux. Auent. lib. 4. fol. 433. 14.

IDEM ADALBINVS corpora Sanctorum, Crispini, Crispiniani, Crisanti, Mauri & Dariæ Virginis, Roma Iuuauium intulit, rexit Ecclesiam Annis 12. mortuus est Anno Christi 872. sepultus in Crypta Chori retro altare S. Erasmi. Sub hoc cessârunt Episcopi Charantanorum, qui sedem Episcopalem non habebant, neque distinctas Parochias; Hinc crebræ dissensiones inter ipsos & Metropolitanos: Vnde Episcopo Osualdo defuncto, nullus est substitutus; sed Adalbinus ipsemet suscepit eius gentis curam &c.

ADALBERTVS electus in Archiepiscopum, Anno 873. honoratus Pallio ab Hadriano secundo Pontifice, præfuit Annis octo, mortuus est Anno Christi 880. tempore Ioannis octauj, & Caroli secundi, sepultus in Crypta retro altare sancti Erasmi. Pabo quidam à Carinthia per Carolomannum eiectus, confedit Salisburgi. 15.

DIETMARVS, siue Theodomarus †, huius nominis primus, factus Archiepiscopus, Anno 881. Sed Auent. lib. 4. fol. 439. hunc à Ludouico Rege Boiorum Argentorati in demortui Adalvini locum Archiepiscopum, declaratum esse ponit nulla Adalberti facta mentione. Hic Theodomarus à Carolomanno Rege Boiaræ & Italiæ, Carolo fratri adiunctus, cū ipso in Italiam sibi à fratre destinatam profectus est: Ea post occupata, à Ioanne octauo Summo Pont. Carolus 16.

ille Romanorū Imperator declaratur, Anno 879. dictus Carolus Crassus, Auent. lib. 4. fol. 448. Hic Theodomarus ossa S. Vincentij Iuuauū apportauit, Auet. ibid.

FUIT hic Theodomarus Archiepiscopus Ludouico Regi Rom. post obitū Patris Arnulphi Imperatoris, adhuc septenni in Magistrum Epistolarū, hoc est, ut nunc vocant, in Cancellariū constitutus, Anō Domini 900. secundum Auent. lib. 4. fol. 475. Interfuit expeditioni contra Vngaros per Ludouicum Regē susceptæ, Anno 907. (Auent. fol. 480.) vñ cum Othone Frisingensi, & Zacharia Brixinensi, Episcopis, quos quidam ibi cæsos ac sepultos scribunt, cuius Auentinus non meminit; Rexit verò hic Theodomarus, secundum aliquos, annis 18.

17. **PILGRINVS**, huius nominis primus, electus Archiepiscopus est, sub Stephano Papa, regnante Carolo tertio, præfuit annis 16. obiit Anno 915. alias 916. sepultus est in Crypta retro altare sancti Erasmi. Ita habet Chronica Salzb. O. burgen. sed numerus annorum, cum Papa Stephano †, siue quinto, siue sexto, & cum Carolo tertio malè conuenit.

18. **VDEPERTVS**, factus Archiepiscopus sub Sergio tertio, Pont. Summo, & Ludouico tertio, Anno 915. præfuit annis 10. sepultus est in Crypta retro altare sancti Erasmi. Numerus annorum non omnino conuenit, neque cum Sergio Pontifice, qui Anno 913. † vel 914. obierat, neque cum Ludouico tertio, qui Anno 911. secundum alios 913. obierat.

19. **VDELBERTVS**, electus est Archiepiscopus sub Ioanne decimo, Pont. Max. & Heinrico Aucupe Imperat. Anno 925. Eodem anno idem Vdebertus electus est Episcopus Augustanus, præfuit annis 9. Hunc Auentinus lib. 4. fol. 487. Hyldebertum vocat, atque interfuisse Conuentui Dingelsingij, per Arnoldum Ducem Bauariæ habito †, commemorat.

20. **EGLOLVVS**, factus Archiepiscopus, tempore Leonis septimi, Imperatoris Heinrico, Duce Saxonum, Anno 937. præfuit annis 6. sepultus est infra Chorum in Crypta. Extat ad hunc Egilolphum ac ceteros Bauariæ Episcopos Epistola Leonis septimi Sum. Pont. † qua iubet, eos Gerardo Laureacensi Archiepiscopo, tanquam ipsorum Metropolitano obedientēs esse. Cuius meminit Auent. lib. 4. fol. 490. &c. vide apud Gerardum, &c.

21. **HEROLFVS**, Comes de Scheurn, factus Archiepiscopus, Anno 943. imperante Ottone primo, filio Heinrici Aucupis; per hunc Præsulem corpus sancti Martini Iuuauū deuenit hac occasione: Otto Imperator in Hispaniam cum magno apparatu profectus, Turonorum ciuitatem hospitij gratia ingressus, per aliquot dies ibi comoratus, corpus beati Martini auro & argento latenter comparauit; corruptis enim custodibus, iisq; datis, quæ pepigit, recepit Sancti corpus, idq; furtim in Patriam festinus deportauit, & Herolfo, cui maxime fidebat, asseruandum commendauit, donec reposteret; Episcopus lætus accipit, Iuuauū transfert, & Cryptam, in quam illud abscondit, homini eius consecrat: modico post tempore Episcopus vocatus ab Ottone, & de deposito interpellatus, respondit, se illud in locum abscondisse, vnde amoueri non possit; Otto irascitur; Episcopus aufugit, tunc Henricus Dux, frater Imperatoris, illum per vias milites, qui & ipsi inimici Episcopi erant, captum excætauit † prope Muldorf: Ipse Dux eodem anno moritur, sic neq; ille corpus sancti Martini reddidit, neq; Imperator recuperauit. Iste Herolfus ab officio remotus est in Concilio Rauenne, à Pont. Iohanne duodecimo, ob temerariam insolentiam celebrandi rem diuinam, & vtendi pallio post excæcationem; præterea quòd prædia Ecclesiæ abalienauerat, & Ecclesiæ Thesauros paganis tribuerat. Hoc factum est præsentibus Ottone & 59. Pontificibus, Præfuit hic Herolfus annis 19. sepultus retro altare sancti Erasmi in Crypta. Auentinus in Annalibus longe aliter lib. 5. fol. 499. scribit,

*Arnolphi
Mali filium
fuisse hunc
Herolfum
scribit La-
zus de
migrat.
gent. libr.
7. sed
quam ve-
rè, ipse
videt.*

bit, nempe quod ob pallij item cum Pataviensi ab Imperatore perfide descie-
rit, contra legem Salicam, Vngaros in Imperatorem concitavit, ideoq; à Summo
Pont. Agapeto excommunicatus, deinde captus & excæcatus sit: Leo enim septi-
mus Summus Pontifex, Gerardo Pataviensi Episcopo Pallium concesserat, cui
cum Egoolphus atq; Herolphus hic, Salisburgen. Episcopi, sese opponerent, A-
gapitus 1° secundus concordat ac dirimit hanc contentionem, separando pro-
uincias Noricæ regionis, ita ut uterq; in sua provincia esset Archiepiscopus, iuxta
diploma eiusdem Agapiti, quod Pataviæ extat, & apud Lazium de Repub. Ro-
man. libro. 12. fol. 1256. cuius Auentinus quoq; meminit lib. 5. fol. 495. Anna-
liū. Benedictus quintus 1° postea Fridericum, successorem Herolphi, rursus Ar-
chiepiscopū; E contra Benedictus sextus Piligrinum Pataviensem Archiepiscopum
declarat, & à Salisburgenſi Imperio soluit; extant de hac re diplomata, quorū et-
iam Auct. meminit lib. 4. fol. 490. ac lib. 5. fol. 502. licet longè diuersis verbis, &c.

FRIDERICVS 1° huius nominis primus ex familia Comitum in Kiemgevv, X.
factus Archiepiscopus Anno Christi 956. Iste consecrauit S. Wolffgangum in 22.
Episcopum Ratisponensem. Otto Magnus seu primus, Imperator, dedit huic
Episcopo, cuius Frater Comes erat Sighardus, &c. & Ecclesiæ Salisburgenſi,
propter amorem Dei, Villam Grabmſtat, sitam in Kiemgevv, in Comitatu seu
Ditione trium Comitum, nomine Odoacri, Sighardi, & Wilhelmi, cum perti-
nentijs; Item Ecclesiā S. Ioannis, & omnem decimam in Müſſenpach, cum
alijs: Datum huius donationis Romæ Anno 958. Præfuit Annis 33. sepultus in
Sacello S. Gregorij, aliās ante S. Andreæ Altare. Otto Imperator Anno 963.
cum magna solennitate Salisburgæ pascha celebrauit. Titus Præpositus S. Ru-
perti, sic Monachus, & eodem Anno Abbas S. Petri.

HARTWICVS Comes à Spanheim & Artenburg, aliās Lauental, electus 23.
est Archiepiscopus, 6. Idus Nouembris, Anno 990. claruit multis miracu-
lis, & habetur pro Sancto. De eo ferunt, quod, cum in Plüenbach pergens, ra-
mum aridum, casu de arbore carpsisset, statim in eius manu floruerit, vnde ad-
huc loco nomen Plüenbach superest. Sepeliit idem Diuum Wolffgangum apud
S. Emeranum Ratisponæ: Idem S. Martinū titulo edoctus inuenit, cumque D.
Ruperto in vrna argentea auro vestita coniunxit. Rexit Annis 32. mortuus est
Anno 1023. sepultus in Sacello D. Gregorij.

NYNNBERG, Monasterium Monialium, Imperator Heinricus sanctus eiusq;
coniunx S. Chunegundis reficiunt, ac in eum locum, in quo nunc est, quasi de
nouo construunt, ac fundant, quod prius erat inferius in Cella Presbyterorum.

GVNTHERVVS, diui Heinrici Caesaris Cancellarius, electus est Archiepisco- 24.
pus sub Benedicto Nonno, forte 8. Nam Benedictus nonus Anno 1033. secun-
dum Iohan. Lucidum in libro de emendatione temporum factus est Pont. Max.
præfuit laudabiliter Annis quatuor, sepultus in Crypta retro Altare S. Erasmi.

DIETMARVS secundus, electus Archiepiscopus sub Conrado, secundo 25.
Imperatore, Anno 1027. præfuit optimè Annis 16. sepultus in Sacello S.
Gregorij prope D. Hartviciū, &c. Auent. lib. 5. fol. 518.

WALDWINVS à Diethmaro educatus, factus Archiepiscopus sub Hein- 26.
rico tertio Anno 1042. præfuit Annis 20. sepultus est in Crypta retro alta-
re S. Erasmi. Auent. fol. 545. Baldingum vocat, & 518. Baldouinum.

GBHARDVS, natus ex Nobili familia Sueuorum Comitū de Helffenstein, 27.
secundum aliquos, Patre Chadoldo 1°, Matre Azala, Anno 1061. factus Ar-
chiepiscopus, per Heinricū 4. cuius scriba fuit (teste Auent. fol. 545.) sub Alexan-
dro secundo Summo Pontifice. Idem Anno 1073. 2. Maij, Gurcensem dedicauit
& dem, in Carinthia, vbi antea erat Cœnobium sanctarū virginū, & constituens in
ea sedem Episcopalem, Guntherum Episcopum ordinauit. Genealogia istorum

Comitū scripta, quam vidi, habet Patrem Wernherū, Matrem Attalam de Styra.

*Auent. lib.
5. fol. 551.*

ANNO 1075. ob reuerentiam Deiparæ Virginis, D. Blasij Cœnobium Admontense in Styria fundauit, auspiciis Hemmæ, quæ Vxor fuit Comitis Wilhelmi in Friesach & Zeltschach, in vulgari Chronica Salisburgensi Hemma nominatur, Comitissa in Friesach. Iohan. Auent. autem in sua vulgari translatione ponit, Hemmain natam fuisse ex Comitibus de Ratzenhouen & Abensperg, ipsamq; in Gurch instituisse Cœnobium Monialiū, & ibidem sepultam esse. Chronica seu fundatio Admonten. Monasterij habet foundationem Anno 1074. factā, eodemq; anno dedicatam, ordinationis seu Pontificatus sui Anno 15. Gebhardus hic Admuntensi Monasterio Arnoldum quendam Monachum S. Petri præfecit, construxit quoque idem Gebhardus tres munitas Arces, vnam Iuuauilij, aliam in Werffen, tertiam in Frisiaco oppido Carenthania.

SUB huius Regimine, Henricus quartus Cæsar excommunicatus fuit à Gregorio septimo, à quo Pontifice Gebhardus propter fidem, quam illi tanquā vero Romano Pontifici seruauit, remuneratus est iure & titulo legationis super omnes Ecclesias Regni Theutonici, vt diceretur Legatus natus, qui postea ad omnes successores hereditario quodam iure deuolutus est. Fuerunt tum temporis maximi motus in Germania & turbulentissima tempora, propter schisma inter Regnū & Sacerdotiū, Ita vt ob cæterorū potentia in toto regno Germaniæ, Pontificiæ partis vix quinque Episcopi, iste nimirū Gebhardus, Almannus Pataviensis, Adelbero Herbipolensis, Hermannus Metensis & Meginhardus Frisingensis, reperti sint. Pulsus deinde Gebhardus in exilium est ab Henrico Imperatore, & partim in Saxonia, partim in Sueuia delituit; Interim magna Hungariæ pars, quæ ad Episcopatū Iuuauensem pertinebat, est ab alienata vsq; in hodiernū diē; Nam antea fines diocesis Salisburgensis erant, vbi Drauus influit Sauū.

*Auent. fol.
589.*

HEINRICVS Imperator Berchtoldum suæ partis Socium Episcopum constituit, qui putatur fuisse Comes de Mospurg, Frater nobilissimi Comitis Conradi, vt habet vita S. Conradi, Archiepiscopi Salisburgen. 29. quæ extat in Monasterio Raitenhaslach, in libro sepulturarum. Idem Iohan. Auent. lib. 5. Annalium fol. 588. dicit, hunc Berchtoldum fratrem fuisse Burckhardi, Comitis Mospurgen. Hic Berchtoldus Thesaurum Ecclesiæ ingentem dissipauerat, donec post Annos nouem Gebhardus in antiquam possessionem est restitutus, Soror huius Gebhardi Diethpurgis cum suo Marito Bernhardo Comite de Plain fundauit Monasterium Canonicorum regularium in Reicherpsperg, quo etiam tempore instituti sunt Monachi in Melico & in Gotvich.

2. SUB id tempus † diploma diuulgatum est, Archiepiscopum Iuuauensem ius habere creandi Episcopum Gurcensem, creatumq; Episcopum regalia à Iuuauensi accipere oportere: Anno 1090. ipse Gebhardus transegit vitam in Arce Werffen, quam condidit, postquam rexisset Ecclesiam Annis 29. mortuus ibidem Anno 1091. sepultus in Monasterio Admontensi. Liber antiquissimus Admontensis habet eum obiisse Anno 1088. Transactis ab ordinatione sua Annis 27. Mensib. 10. 17. Calen. Iulij translatus in Monasterium suum Admuntense, hunc à Sancto Ruperto fuisse 26. ab Arnone primo eiusdem sedis Archiepiscopo 16. de eo vide etiam Auent. fol. 584.

28. THIEMO, seu Diethmarus, ex Nobili Boiorum sanguine prognatus, primæ ætate in inferiori Altag operam literis dedit, postea educatus in Hirschaugien Monasterio factus est Abbas S. Petri Iuuauia.

HVC Thiemonem cognatum suum Conradus Comes Medlingensis in Bauaria, iam antea contra Berchtoldum conatus est Episcopum Salisburgensem, facere; Verum iuxta Saldorff in Norico, agroq; Salisburgensi Berchtoldus Thiemonis

monis copias fudit, & Conradum Comitem illum Medlingensem aduocatum Iuuauenſium vnâ cum fratre, pluribusque aliis, occidit. Diethmarus vel Thiemmo captus à Starkhando & Verigando fratribus, arque à Poppone, Charionum Præfectus, in vincula conuicitur (Auentinus fol. 388.) qui demum, post mortem Gebhardi, ad Archiepiscopatum postulatus & confirmatus est ab Urbano ſecundo Pont. Romano, à quo & Pallium accepit. Ille Thiemmo Sacellum rotundum in porta Templi Nunnbergenſis conſecrauit, deinde proſectus cum multis aliis Comitibus & Viris nobilibus, ad recuperandam terram ſanctam, quorum numerus ſerè ſexcentorū millium fuit, capſus à Turcis, ac poſt omnium membrorum truncationem, viſo corde proprio, apud Corozaim Martyrio coronatus eſt Anno 1101. †

Thiemmo
Martyr

CONRADVS Baro de Abenſperg, eligitur Epiſcopus Anno 1106. Eodem Anno 12. Calend. Nouembris confirmatur à Pont. Romano Paſchali 2. & Pallio honoratur, communem vitam Canonicorum regularium S. Auguſtini Iuuauia inſtituit, quorum erant numero 24. à qua hoc noſtro ſeculo, operâ Matthæi Langi, eiſdem Eccleſiæ Archiepiſcopi & Cardinalis, ſoluti ſunt Canonici, quàm benè norat alibi Abbas Trithemius in Hiſtoria Hyrſaugien. Monafterij, ſub Abbate Sigero 7. circa finem fol. 46.

aa.

29.

FRANCISCUS hic Conradus, Nepos Comitum Babonis de Abenſperg, qui triginta duos filios legitime natos & filias octo ex duabus Vxoribus ſuſcepit, quos ad Heinricū ſanctum deduxit in Comitibus Ratiſponenſibus. Exhæredatus ille Conradus à ſuis fratribus conſugit in Aulam Heinrici quinti, à quo clementer acceptus, Iuuauem ab eo Eccleſiam gubernandam accepit. Auent. lib. 5. fol. 593. hoc Heinricus 4. tribuit. Sed, quia tandem contra Caſarem cum Pontifice ſentiebat, pulſus fugit in Italiam. De pietate & Zelo huius Conradi erga ſedem Romanam, pro qua mortem minanti etiam iugulum lubens præbuit, ſcribit Otto Friſingenſis Epiſcopus lib. 7. cap. 14. Conſecratus per Paſchalem 2. S. Pont. poſt mortem Heinrici quarti (Auent. lib. 6. fol. 610.) Fundauit iſte Conradus Anno 1121. Monafterium ſanctarū Virginum ad D. Rupertum, quod deinceps Burckhardus Cardinalis, Archiepiſcopus Salisburgenſis, voluntate Pontificis pij ſecundi, Anno 1462. murauit, & ibi duodecim Presbyteros conſtituit. Fundauit idem Monafterium Raitenhaslach. Is quoque Chiminum Templum, olim à Theſſalonia 2. Regulo Boiorum, D. Benedicte conditum, ab Vgris in egeſtatem redactū, Myſtis Auguſtinianis; Itidem Myſtis eiſdem ordinis iuxta eundem tractum, proxime Reichenhall D. Zenonis ædem tradidit, & Lonſonem primum Præpoſitum ordinauit. Sub eiſdem Epiſcopatu Anno 1119. primus Iuuauenſis Eccleſiæ Præpoſitus, Hermannus moritur, ſuccedit Gebno, quo Anno 1130. deſuncto, ſubſtituitur Hugo in Præpoſitura, Anno 1143. Seccau Cœnobium Canonicorum Regularium conſtruitur. Hic Conradus Gurcenſi Epiſcopatu ſuam Diœceſim atque illius terminos dedit Rexit Eccleſiam Conradus Annis 42. moritur Anno 1147, † ſenex ac plenus dierum, Vir ſanctus ac pius, ſepultus eſt ante Altare D. Ertrudis. Conſtruxit & hic Conradus Xenodochiū in Friefach, bonis ac redditibus dotauit, vt habet liber traditionum ac diplomatum Monafterij Admunten. ſine Anno, niſi forte ſit ſequens Conradus, de quo dubito.

bb.

Auent. fol.
631.

cc.

BERHARDVS, natus ex nobili familia Comitum de Hilpoltſtein in Franconia, primò fuit Canonicus Bambergæ, vbi operam dedit Philoſophiæ; poſtea factus Monachus in Prūſenſing prope Ratiſponam: Deinde creatus eſt Abbas Monafterij Biburgenſis, quod Monaſt. illius fratres auſpiciis D. Ottonis Epiſcopi Bambergenſis inſtituerant; tandem verò interuentu Gotfridi, Abbatis Admontenſis, Archiepiſcopus eſt electus, ſub Conrado 3. Rege Romanorum.

30.

& al.

Auent. lib. 6. fol. 643. & ab Eugenio tertio Pontifice Maximo, pallio donatus est Anno 1147. fuit beneficus & amator pauperum, præsuit Annis 18. mortuus apud Rein vel Ramam Cœnobium Anno 1164. Sed cum debita pompa Iuuauium deportatus, & in summo Templo ante Altare omnium Sanctorum sub Angelo tumulatus: ad cuius sepulchrum, multa sunt facta diuinitus miracula. Pro illius ergo Canonizatione †, Burckhardus de Weispriach, Cardinalis & Archiepiscopus, adeo multum laborauit, vt omnia testium sufficientium examina in Consistorio Romæ sint producta; Sed morte præuento eodem Burckhardo, Anno Domini 1164. res mansit inexpedita. Hic Eberhardus in schismate, inter Alexandrum & Victorem electus est, vnâ cum Hartmanno Sabionensi, seu Brixinensi Episcopo. Soli hi duo Boiorum Episcopi partes Alexandri fouerunt, Auent. lib. 6. fol. 637. De hoc schismate & literis ad hunc Archiepiscopum per Fridericum 1. Imperatorem & alios scriptis, & cur ad Synodum Papiensem non uenerit latè Raduicus continuator Othonis Frisingensis libro 1. de gestis Friderici circa finem.

cc. **C**ONRADVS † secundus huius nominis, Episcopus Patauiensis ex generosa stirpe natus, Patre S. Leopoldo, Marchione Austriæ, Matre Agnete, filia Heinrici quarti Imperatoris, fuit frater vterinus Conradi Regis Romanorum, Friderici verò Cæsaris Patruus, Sororius autem Heinrici quinti Imperatoris, ac præsuit Ecclesiæ Patauiensi Annis 16. postea Anno 1164. tertio Calend. Iulij, Archiepiscopus Iuuauiensis factus, & ab Alexandro tertio pallio donatus. Fuit Vir doctus, probitate vitæ, & rerum cognitione clarissimus, & fratri suo Othoni, Episcopo Frisingensi, Historico insigni non dissimilis. Præsuit Archiepiscopatu Annis ferè V. mortuus Anno 1168. sepultus ante Altare S. Andreae. Sub eodem, Anno 1167. Ecclesia Iuuauiensis cum tota ferme ciuitate igne periit. Eadem calamitate Ratisponenses ac Frisingenses ciuitates perierunt, vt Otto Episcopus in vita Friderici primi refert. Othakher Marchio Styriæ, Eberhardus de Burckhausen, Sifridus de Libenoue, Luitholdus de Plain Comites obierunt, Liebenau Co. cessit Ecclesiæ Salisburgensi.

IMPERATOR Fridericus primus, curiam in Lauffen, seu Saltzburghouen habuit. Anno 1167. Ibi Ecclesiam Iuuauensem distrahit.

32. **A**DALBERTVS huius nominis secundus, filius Ladislai Regis Bohemorum, & Gertrudis Sororis Conradi sui præcessoris, electus est Archiepiscopus Anno 1168. ab Alexandro tertio Pont. Romano pallio donatus. Hic cum inter se discordarent pont. Max. & Fridericus Imperator, à Friderico, quod eius sententiæ subscribere noller, ex Episcopatu pulsus, ciuitatem Hallensem exussit, & Arcem Halmburg contra Imperatoris vim ædificauit. Auent. folio 645. aliam causam suæ depositionis ponit, nempe quod ab Vlrico Patriarcha Aquileien. contempto Moguntino consecratus fuerit. Rursum folio 646. narrat aliam causam, nempe quod in Vngaria à suppositio Legato in signe Archimystæ acceperat, &c. Eo exacto, Præpositus in Berchtersgaden, Henricus administravit Episcopatum, postea Venetijs Fridericus Imperator præfecit Conradum Comitem de Wittlsbach, Episcopum Moguntinensem Cardinalem †, qui Templi Iuuauien. conflagrati noua fundamenta iecit, hoc Elogio. Quarto decimo Calend. Martij Imper. Friderico Augusto & Henrico eius filio Cæsare, Ottone de Wittlsbach, inclito Boiorum Duce, &c. Depositus est per Fridericum 1. eò quod noller iurare, super decreto Principum, quod sine consensu Romani Imperatoris nullus Pontifex eligeretur, vel reciperetur, Auent. ibi fol. 643. Vide eundem, fol. 654. vbi de graui eius contentione, cū Hermann, Comite

Orten-

Ortenburgen. electo Gurcensi, quem in Arce Strasburg obsedit, ad deditionem & abdicationem Gurcensis Episcopatus, ad quem sine suo consensu electus erat, coegit; factus est autem hic Otto, Dux Bauariæ, beneficio Friderici Imperatoris primi, exacto Heinrico, Duce Boiorum & Saxoniarum potentissimo, Anno 1180. Sed tandem utroque intruso cedente, consentiente & Pontifice, & Imperatore, restitutus est Adalbertus.

ANNO 1171. Vitalis, Virgilius, Hartvicius, Pontifices Iuuauien. & Pilegrinus Patauiensis, multis miraculis clarent. Hic Adalbertus deinde à suis capitur, ad fluuium Lamer, & per 14. dies in Arce Werfen detinetur: cuius rei indignitate factum est, ut res diuina, tam Iuuauij, quam in aliis vicinis Episcopatibus non perageretur; Eò dimisso cantatum est sollemniter, Liberasti nos de afflictione, Anno 1197. Domina Elisabetha de Walchen, vnâ cum Marito suo, Vlrico de Freuntsparg, renunciârunt in manus Conradi Episcopi omni iuri, quod prætendebant in prædio, vulgo, *dem verbar Weittering* / *ic.* Rexit post restitutionem Annis 26. obiit Anno 1200. sepultus est coram Altari S. Andreæ.

FORTE hic est superior Conradus de Wiltspach, intrusus † per Fridericum I. sed Annus 1197. non quadrat. Reperio hunc Conradum, Archiepiscopum Salisburgen. in diplomate Frideri. I. quod Adalberto Episcopo Frisingensi dedit, super foro Veringen & ponte ibidem, de Anno 1180. cuius tenorem inuenies sub illo Episcopo Adalberto.

EBERHARDVS à *Truchsen* † / secundus huius nominis Episcopus Brixienfis, *hh.* fit Archiepiscopus Anno 1200. Berchtoldus Præpositus ab illo Romam ad Summum Pontificem pro Pallio mittitur, qui re infecta Romæ moritur, cui Bernhardus Præpositus Berchtesgadensis successit: subsequens est ipse Eberhardus, & multo labore Pallium accepit ab Innocentio tertio; instituit idem tria Episcopia, Chiemenfe, Lauentinenfe & Seccouiense, ut postea dicitur.

EODEM tempore inimicitia exorta fuerant, inter Ludouicum Bauariæ Ducem, & Conradum Episcopum Ratisponensem, cui Eberhardus, ob clientelam & Parochiam Vtinensem cum Duce litigans, fuit confederatus; secutum est bellum inter ipsos, in quo multæ Arces dirutæ, tota Bauaria ferro, flammisque plurimum vastata, reliquæ Sanctorum abreptæ, & alia facinora inaudita sunt perpetrata: Postea Ludouicus Dux, & Episcopi reconciliati sunt Anno 1226.

SUB hoc tempore S. Kunigundis, † Imperatrix miraculis coruscans, ab Innocentio Pontifice canonizatur Bambergæ, inter multos alios Episcopos adfuit etiam hic Eberhardus.

Hoc quoque tempore, quinto Idus Augusti, Bernhardus Præpositus resignat Eberhardo Archiepiscopo Prælaturam apud Rastat; Et deinde Idus Septembris obiit, succedit Albertus Chiemensis Præpositus, reuerso Eberhardo Ratispona 8. Idus Nouembris Iuuauia concremata est. Huic Eberhardo Henricus, olim Comes in Matray, tunc verò in Kasmundt, tradidit Arcem Matray cum omnibus pertinentiis, quæ ab Ecclesia Salisburgensi in feudum tenebat. Confirmat Philippus Romanorum Rex Anno 1207. Berchtoldus Comes de Graispach, postea litem mouit in Camera Henrici Romanorum Regis Nurnbergæ, putans ad ipsum hæreditario iure pertinere Comitatum; sed absolutus est Episcopus ab impetitione ista per sententiam Anno 1224.

ANNO 1212. Albertus ob debilitatem resignat Præposituram; cui Otto succedit. Hic postea in Episcopum Gurcensem eligitur Anno 1214. Ab Eberhardo Archiepiscopo instituitur Episcopatus Chiemensis, † sub Innocentio Papa tertio, & Rudigerus de Radeck fit primus Episcopus. *Ancus. fol. 660. kk.*

SYNODVS ab Eberhardo celebrata fuit, cui interfuerunt Frisingensis, Pannoniensis, Gurcensis & Chiemensis, Episcopi; Ratisponensis propter seditionem suæ ciuitatis interesse non poterat, ac misit suo loco Præpositum, Decanum & Scholasticum; in eo omnes Prælati alij absentes totius prouinciæ ab Archiepiscopo Iuuauensi sunt excommunicati, quam excommunicationem Honorius tertius Pontifex Romanus confirmauit.

ANNO 1217. Rex Hungariæ, item Bauariæ, Austriæ ac Moraviæ Duces & Episcopus Salisburgen. coniunctis copiis, Palæstinam petière, profectus est vnâ Albertus, Præpositus Salisburgen. & Fridericus, Præpositus Berchtesgaden. qui duo cum multis aliis perierunt in Nilo, cum exundantis naturam ignorarēt; Alberto Præposito succedit alter Albertus, eiusdē Ecclesiæ Custos & Canonicus.

COMES item de Plain Leutoldus, oppignoratis suis quibusdam prædiis, vnâ militatum iuit, qui percussus sagitta oculum amisit, & inter redeundum obiit Taruisij: Ossa eius ab Eberhardo Iuuauense & Rudigero Chiemen. Episcopis in Hegelverdt sepulta sunt, à quibus etiam eadem die Monasterium consecratum est.

CRIPTA & Ara S. Iohannis à primo Secouien. Episcopo Carolo consecrata; capella & altare ad S. Hartu vicum à primo Episcopo Chiemen. Rudigero dedicata 7. Idus Septembris.

LYDOVICVS Dux cœpit ædificare munitionem Hallis in Monte, quod Grutte dicitur, quæ ab Eberhardo Episcopo, specie pacis, destructa est; hanc ob causam quicquid in Hall reddituum habuit, Altachen. sibus vendidit.

ANNO 1219. Eberhardus instituit Episcopatum Secouiensem, consentiente Honorio Pontifice, cui Carolus Præpositus Friescensis præficitur.

HEINRICVS Gurcensis Episcopus obiit, cui succedit Valscalcus, eiusdem fani Sacerdos.

ANNO 1221. corpora Modesti & Viti, Sanctorum, quæ in æde S. Andreae in Lauent miraculis claruere, Eberhardo Archiepiscopo, Carolo Seccouien. & Rudigero Chiemen. Episcopis præsentibus, Iuuauiam aucta sunt, cum magna solennitate & frequentia populi.

EODEM tempore idem Eberhardus instituit Episcopium apud S. Andream in Lauent, cui præfecit Vricum Plebanum in Haus, qui postea Straubingæ, in nuptiis Ottonis, Ducis Bauariæ, præsentibus multis Principibus, ab Eberhardo Archiepiscopo consecratur, Anno 1223. in quo numero variant † Chronographi. Electus Brixien. Episcopus, in festo Palmarum, Veneriis ab Eberhardo Archiepiscopo consecratur, præsentibus Magdeburgen. Archiepiscopo, & Duce Austriæ, qui ad occurrendum Imperatori Italiam intrauerant.

ANNO 1226. Vxor Heinrici Regis Rom. filij Friderici Imperatoris Aquigrani, dum multi Principes aderant, coronatur; adfuit & Eberhardus, qui in reditu Agrippinæ donatus est sacris reliquiis Virginum sanctarum, quæ S. Vrsulam secutæ sunt.

HEINRICVS Comes de Mitterfil, & Leutoldus Comes de Plain, vterq; Comitatum suum, à Ludouico Duce Bauariæ in beneficium seu feudum habebant; post obitum amborum, sine masculis hæredibus, Ludouicus Dux prætendebat Comitatus illos ad se deuolutos; at commutatione facta cum Eberhardo Archiepiscopo cessit suo iuri, accipiens bona ac fundos Ecclesiæ in Altenburg, Anno 1228.

ANNO 1230. S. Pontifex & Imperator in gratiam redeunt arbitris Principibus Germaniæ, Patriarcha Aquilegen. Pontificibus Salisburgen. & Ratisponen. Austriæ, Meraniæ & Carenthaniæ Ducibus, & quibusdam aliis; Imperator

rator à Pontifice Romano ab excommunicatione absolutus, & hospitio excipitur; Eberhardus reuersus, consentiente Pontifice maximo, Præpositum Iuuauensem; Abbates S. Petri & Admontensem mitra Pontificali in die festo Paschæ insigniuit, Anno 1231. Carolus primus Episcopus Seccouiensis obiit, pariter Valscaicus, Episcopus Gurcensis.

SIMON Abbas S. Petri ob debilitatem cessit; succedit Berchtoldus Abbas Admontensis.

ANNO 1232. Eberhardus Archiepiscopus, ab Imperatore reuersus, Conradum Frisingensem & Heinricum Seccouensem electos, apud Frisiacum in festo Pentecostes consecrauit. Eodem Anno 4. Idus Iunij D. Vergilius à Gregorio nono in Catalogum Diuorum refertur seu canonizatur.

CIRCA id tempus, Otto Bauariæ Dux, curiam Ratisponæ indixit; sed ob indignationem Principum & Regis Landishutæ celebrauit; cui etiam interfuit Eberhardus Archiepiscopus: postea magno exercitu Rex Bauariam intrauit expugnatum Ducem; sed arbitro Episcopo Eberhardo in gratiam eum recepit, accepto obside, Ludouico filio Ducis puerulo: Deinde Dux habuit Conuentum Ratisponæ, cui Eberhardus & omnes Bauariæ Episcopi interfuere.

ANNO 1236. Dux Austriæ Fridericus, qui postea anno 1246. ab Hungaris occisus est. Consilio Iudæorum Austriam clausit: Ita neq; aqua, neq; terra quicquam in Noricum vehi poterat; neq; tamen Iuuauia frumentū deficiebat, quod ex Sueuia; neq; vinum, quod ex Francia aduehebatur. Anno eodem Eberhardus hic statuit; vt pro more veteri Præpositus illi ad læuam assisteret proximus, &c.

ANNO 1237. Eberhardus Ecclesiam Brixensem dedicauit, & ossa S. Hartmanni in urnam condidit.

ANNO 1238. Eberhardus & Dux Bauariæ Consilium inierunt pro pace reformanda, quod Strubingæ indixere; sed ob dissensionem Sacerdotum & Laicorum nihil perfecere.

EODEM Anno, Imperator Fridericus Taruissij hyemauit, quo discedente, violata fide, ciues Eberhardum omni sua suppellectile spoliauerunt. Auent. lib. 7. fol. 672. dicit, hoc à Veneris factum in agro Taruissiano. Et Imperator tota æstate multis copiis Mediolanenses & Bononienses vastauit.

ANNO Domini 1242. obiit Chuno, Præpositus Salisburgensis; itidem Berchtoldus Abbas S. Petri, pro quibus electi sunt, Otto Canonicus eiusdem Ecclesiæ in Præpositum; & Richerus Prior in Abbatem.

EODEM Anno, Eberhardus Monasterium Salmvveil, post obitum Gunthramide Andelzreüt, primi fundatoris, petentibus Monachis, in quodam Concilio pro se & successoribus, in protectionē recepit, dans illi Monasterio partes in Salina in Hall, & faciens illos Monachos fratres Capituli Salisburgensis, &c. Dux Bauariæ, presentibus Eberhardo Archiepiscopo, & aliis Principibus, curiā Ratisponæ celebrauit, vbi pro reformatione status, nec non contra Albertū Bohemū, Legatum Apostolicum pro Friderico 2. Imper. aliqua sunt constituta ac edita.

ANNO 1243. Eberhardus contrulit Capitulo Salisburgensi duas Ecclesias Parochiales, videlicet Gastunam & Talgen.

PRÆFUIT iste Eberhardus, Pater pauperum dictus, magna cum laude, Annis 45. Hic emitt Anno 1246. ab Hermannō, Comite de Ortenberg, Carinthio, aliqua prædia sita in Lesslach, quæ postea dedit ad Monasterium Raitenhaslach, vt ibidem in Registratura habetur, licet erroneo Annorum numero. Eodem hoc Anno 1246. quarto Nonas Decembris, obiit hic Eberhardus, sepultus in summo Templo prope S. Virgilium, sub Horologio, qui antea Lauatorium in ambitu fieri curarat.

nn. **B**VRGHARDVS, † Comes de Zigenhagen, alias de Zigenheim, de quo
34. vide Io. Auent. in Annalibus fol. 686. ab Innocentio tertio pallio donatus,
sed nec consecratus, neque à populo admissus; mortuus est in itinere in Cœno-
bio apud Salmsvveil, & ibi sepultus.

35. **P**HILIPPVS, Bernhardi Carinthiæ Ducis filius, de familia Comitum Or-
tenbergenſium, vnanimi ſuffragio tam Canonicorum quàm Ministerialium,
electus ſeu poſtulatſus eſt Archiepiſcopus Iuuaueniſis, Anno 1247. Sed Ponti-
fex, ignorans electionem, Burckhardum, neſcientibus Canonicis, Episcopatu
præfecit, & pallio donauit, qui nondum adepta poſſeſſione è viuſis exceſſit,
cui iſte ſucceſſit Philippus. Anno 1249. Philippus celebrauit Concilium, man-
dato Romani Pontificis, in oppido Bauariæ Mûldorſh, quod Municipium Iu-
uaueniſe eſt; interfuere Episcopſi Friſingenſis, Ratiſponenſis, Seccouiſis: Huc
vocatus Dux Bauariæ, vtroque gladio compelli debebat, vt Romano Pont. ad-
hæreret, contra Fridericum Imperatorem.

ANNO 1250. Philippus Marchiam manu hoſtili ingreſſus, prædia quorun-
dam Stirienſium rapinis atque incendiis vaſtat. Anno 1252. Comites, Tyrolen-
ſis & Gôrzenſis, magna conductâ Manu obſiderunt Griffenberg: His ſeſe oppo-
ſuit Philippus Episcopſus, Comitemq; Tyrolenſem & Comitem ab Eſcheloch,
cum aliis eorum coadiutoribus cepit, eosq; captos in Arcem Werffen abdu-
xit & detinuit, donec ſe magna pecunia redimerent.

EODEM Anno Philippus fratrem Heinricum ordinis Prædicatorum con-
ſtituit Episcopum Chiemenſem. Anno 1253. Electus idem Salisburgen. quen-
dam ex fratribus Episcopatu Gurcenſi præfecit.

ANNO 1254. Heinricus Episcopſus Bambergenſis vendidit iuriſdictionem
in Manſee Eccleſiæ Iuuaueniſi, ducentis marcis Argenti.

ANNO 1256. Bernhardus Dux Carinthiæ, Pater Philippi Electi Salisbur-
genſis, & Vlrici fratrum obiit, cui Vdalricus filius ſucceſſit, &c.

EODEM Anno, cum Philippus quibuſdam mandatis & ordinationibus
Pont. Romani non eſſet obediens, & ciuitates Arcesq; ad Episcopatum perti-
nentes, hominibus improbis committeret; Capitulum Salisburgenſe, conſen-
ſu Pontificis, alium Episcopum, nimirum Vlricum Episcopum Seccouiſem
elegit; cum Philippus iam intra decem Annorum ſpaciū conſecrari nollet.
Miſſus eſt item Otto Præpoſitus Romam ad Pontificem, vt hanc electionem
confirmaret. Philippus re cognita, accitis auxiliis ex Bohemia & Auſtria, Epi-
ſcopatum ingne deuſtauit: Quia in re à quibuſdam Ministerialibus, datâ fidei
oblitis, fuit adiutus. Interim ſummus Pontifex mandat fratri Heinrico Episcopſo
Chiemenſi, vt Philippum nomine Pontificis Romani citet, omneſq; Arces
& Ciuitates ſibi committat: Quod ſi Philippus facere recuſauerit, aqua & igni
illi interdicit. Cum verò Philippus hæc contemneret, inania terriculamenta ar-
bitratus, Heinricus, quod in Mandatis habebat, exequitur: Et ita tota ciuitas
Iuuaueniſis, integro Anno diuinis caruit officiis, quamuis in quibuſdam Pa-
rochiis fautores Philippi diuinam rem faciebant; Similiter & Monachi S. Petri &
Virgines ſanctæ, timore ſeu fauore Philippi, diuina reſumpſerunt.

36. **V**LRICVS, Episcopſus Seccouiſen. confirmatur Anno 1257. ab Alexandro
quarto, in Archiepiſcopum Iuuaueniſem. Re intellecta, Philippus atrocius
ſæuit in ſuos Symmyſtas, & penè omneſ eiicit Sacerdotes, eorum prædia di-
ſtrahendo, & redditus interuertendo, magnisque cladibus affecit poſſeſſiones,
Iuuaueniſi ditioni ſubiectas: Itidem poſtea audita morte Summi Pontificis fecit,
ita vt quatuor Sacerdotibus, qui ſoli remaſerant in Salisburgo, vix neceſſaria
ſuppeterent, Vlricus nouiter electus, Otto Præpoſitus, & Heinricus Chiemen-
Epi-

Episcopus, persequi annum Romæ mansere, &c. distracto interim Chiementi Episcopo, quem à Philippo antea acceperat.

Eo tempore duo Canonici Iuuauenses, Vlricus filius Comitis Hermann ab Ortenberg, & alius nomine Gregorius, defecerunt à Capitulo, & adhæsere Philippo, & antequam Vdalricus confirmaretur, Philippi causa Romam profecti sunt. At Gregorius in itinere miserè periit: Alter auditus est à Pontifice, & despectus domum reuertitur.

PVR in Rastat nascitur cum duobus cornibus, cuius ploratus 14. diebus antè auditus quàm nasceretur.

ANNO 1258. Vdalricus cum Ottone Præposito & Episcopo Chiementi Romæ reuertitur, Regemque Vngariæ Stephanum, qui cum magno exercitu Marchiam intrarat, & Pettauensem ciuitatem obsederat, propter quosdam rebelles, qui antea in Vngaros impetum fecerant, certis conditionibus ab obsidione amouet, & magna cautione, multisq; vadibus eandem ciuitatem eidem obstringit: Postea, assumptis multis militibus, Iuuauium iter arripit, &, dum Radestadio appropinquasset, Dux Carenthaniæ illum inuasit; in crepusculo utrinque acriter dimicatum, multis ex utraque parte vulneratis & occisis.

ANNO 1260. Vdalricus in Valle Anesi iter faciens, & in Bauariam properans, ab Austriacis nempe, Heinrico de Turri, non procul ab Admunde capitur, & in Arce Wolkenstein, cui à nubibus & rupibus inditum nomen, detinetur. aliquandiu; sed tandem iussu Ducis Austriaci liberatur: Ita magnis impensis & laboribus in Bauariam peruenit, ubi aliquandiu manens, licet possessionem nondum acquirere posset, tamen à Nuncio Romani Pontificis excommunicatur, eò quòd 4000. Marcas Argenti, quas curiæ Romanæ promiserat, non soluit, & omnia iura Episcopalia ei interdiciuntur: Quamobrem ille appellauit Romam, & eò profectus est. Capitulum Salisburgense ita sex Annis multis calamitatibus oppressum, Arbitris, Rege Bohemiæ, & Duce Carinthiæ, cum nemo auxiliũ Vdalrico ferret, neque ipse se tueri posset, concordiam cum Philippo iniit, saluatamen autoritate sedis Apostolicæ. Id factum est Anno 1261.

SEQUENTI Anno, Vdalricus Roma reuersus, adducit secum Episcopũ Squillatensem, accepta potestate reformandi Ecclesiam Iuuauensem, sub quibusdam conditionibus, vt nimirũ promissam pecuniam certo tempore solueret; Quòd si non faceret, ab ipso Episcopo autoritate Apostolica excommunicaretur.

Dux Bauariæ Henricus, qui per fas & nefas octo oppida initio dissensionis occuparat, cum milite copioso, adiunctis sibi illis de Wispach, qui prius adhæserant Philippo, ab eoq; ditati & euecti fuerant, Consilio eorundem impetum in Iuuauium fecit, situm trans aquam, & omnino illam partem diripuit, ac videntibus præsentibusq; Vdalrico Archiepiscopo, & Squillatensi Episcopo, igne combussit: Nec illo contentus, eorundem de Wispach Consilio, armato milite Salinam intrans, munitionem vallumq; erexit ad domandum Iuuauium Vdalricus, quia pecuniam non soluit, excommunicatur ab Episcopo Squillatensi, & toti Iuuauensi Diocesi denuntiatur. Philippus igitur Archiepiscopatum, cui per decem Annos præfuerat, resignauit. Anno 1263. Dux Henricus, cum Iuuauium capere non posset, sedus iniit, territus fulmine, quod meridie vidit sereno die: Philippus eiicitur ciuitate, & aliis oppidis Diocesis; Monachi & sanctæ Virgines iam tertio abstinent à diuinis.

PONTIFEX Max. Regi Bohemiæ & Episcopo Olumucensi Iuuauium commisit tuendum & reformandum, quæ omnia faciliè obtinuerunt rem magno conatu gerentes; aliqui verò Clientes Iuuauenses Bohemis, aliqui Henrico Duci Bauariæ adhæserunt, quineq; Capitulo, neq; Episcopo fidem debitam seruantes,

B a

possessio

possessiones ab alienatis sibi adscripserunt, & prædia Sacerdotum & Episcopi sibi usurpauerunt: Vnde quidam Gebhardus de Velben obsidem, Magnum Comitem à Görtz, qui fidei suæ à Capitulo commissus fuerat, clanculum dimisit, acceptis octingentis Marcis argenti, quas in suos usus conuertit.

ANNO 1264. Vlricus vocatus à Capitulo, clientibus & ciuibus, Iuuauensem intrauit ciuitatem, ibiq; vnà cum Duce Bauariæ quatuor Menses mansit; sed considerans peruersitatem plebis, suamq; imbecillitatem, proposuit sese Magistratu abdicare, indeq; in Marchiam recedens, abdicationis tabulam Romanam misit: sed Urbanus iam è viuis excesserat; Ideo in medio ea relicta res est.

Eo Anno, Monachi S. Petri, sanctæque virgines Moniales in Monte, in gratiam Capituli redierunt, facta recompensatione quapiam damnorum, quæ secuta fuerant ex defectione illorum.

ANNO 1265. Vdalricus cessit oneri & honori, missis literis resignatoriis Romam, quas Pontifex recepit; præfuit autem Annis nouem.

37. **V**VLADISLAUS, Dux Poloniae, Heinrici Ducis Vratislaviensis frater fit Archiepiscopus, datus per Pont. Max. Clementem quartum, qui itidem Mar-
Petrum, Præceptorem Vladislai, constituit Episcopum Patauensem.

ANNO 1266. Vladislaus Iuuauium venit, vnà cum Episcopo Patauensi, honorificè à suis excipitur, & fratrem Heinricum ordinis minorum S. Vlrici Episcopum Chiemensem confirmat.

CHVNO, quem Philippus præfecerat Monachis S. Petri, sese abdicat; & Simon frater eiusdem Monasterij eligitur & confirmatur.

OO. ANNO 1267. sacris initiati sunt Sacerdotes à Ratifponensi t Episcopo, in profesto Pentecostes, suscepit & Vladislaus sacros Ordines, die sequenti ordinatus & consecratus est, & à Clemente Pont. summo pallio honoratus.

PATRIARCHA Aquilegien. ab Alberto Comite Goritiæ capitur, sed ab Episcopo Iuuauensi quodam pacto liberatur.

ANNO 1268. Vlricus Episcopus Seccouienfis obiit. Substituatur Bernhardus, Decanus Patauensis. Dux Carinthiæ pro multis damnis, Iuuauensi Ecclesiæ illatis, satisfecit oppidis & arcibus S. Viti, & S. Georgij datis in proprietatem Ecclesiæ, ea tamen rursus in beneficium seu feudum recipiens. Eodem Anno moritur Gregorius Patriarcha Aquileiensis, cui Philippus antea electus Episcopus Salisburgensis, intercessione fratris sui Vlrici Ducis Carinthiæ, surrogatur; sed mortuo Vlrico, Philippus à petitione repulsus, voluit Dueatum Carinthiæ, tanquam verus hæres occupare; at per Ottokarum Bohemiæ Regem est impeditus, qui Ducatum vnà cum feudis, quæ ab Ecclesia Salisburgensi Dux in feudum acceperat, iniuste sibi vendicauit: Interea Vladislaus, omnibus in Bavaria, Styria, Carinthia, aliisque locis ritè ordinatis ac recuperatis, profectus est in Patriam, postulans hæreditatem suam; cuius partem voluit Episcopatu vni-
re; Quo comperto propinatum est ei venenum, ex quo debilitari coepit; festinus igitur Salisburgium rediit, ibique placidè in Domino obiit, Anno 1270. cum rexisset magno cum fructu & vtilitate Ecclesiam quinque Annis, sepultus est in summo Templo ante Aram Deiparæ Virginis.

38. **F**RIDERICVS de Wallen, Præpositus Salisburgensis, eligitur Archiepiscopus Anno 1270. Quo anno ciuitas magna ex parte incendio perijt; fuit in æstate huius Anni tanta siccitas, vt pleraque sata arefcerent: Inde maxima famines secuta; vinum tamen in abundantia natum est.

FRIDERICVS Anno 1272. Romam ad confirmationem & Pallium obtinendum proficiscitur, quam eo ac sequenti Anno impetrauit; Ibidè autè querimonia magna à Numulariis aduersus Fridericum facta est; propter æs alienū, quod
Episco-

is, Episcopus Vlticus contraxerat, quodq; Otto Præpositus per surreptionem membranarum & sigilli Capituli Iuuauensis à creditoribus acceperat, nesciente Capitulo. Vnde, quod eam rem, tum creditores, tum Fridericus Episcopus vehementer vrgebant, graue detrimentum Capitulum accepit: Quanquam non in vtilitatem Capituli, sed Episcopi ea pecunia expensa fuerat, Collegium tamen coactum est 200. Marcas puri argenti persolvere; Hæc scribuntur posteris, vt sint cautiore in asseruando sigillo.

REX Bohemiæ Othocarus quibusdam conditionibus feuda Principum, Austriæ, Stiria & Carinthiæ à Friderico Frisiaci recepit, præstito Homagio ipsi & Ecclesiæ.

PHILIPPVS quondam Iuuauensis Archiepiscopus, nunc Aquilegiensis Patriarcha, totum patrimonium suum Regi Bohemiæ tradidit ac resignauit, exceptis his, quorum proprietates Vlticus Dux, Philippi frater, Ecclesiæ Iuuauensi antea pro damnis illatis tradiderat, nempe oppidum S. Viti & alia, quæ Philippus sibi vsurpanda referuabat.

ANNO 1274. conuocauit Concilium prouinciale Fridericus, cui interfuere Episcopi, Frisingensis, Patauiensis, Ratisponensis, Brixienfis, Chiemenfis, Seccouiensis, ac Templum Iuuauense consecrauit in die omnium Sanctorum, cooperantibus Episcopis superioribus; Gratus fuit id festum & spectaculum sacrum elargitione indulgentiarum Maximi Pontificis Alexandri, Patriarchæ Gradenfis, & aliorum Archiepiscoporum.

ANNO 1275. Rudolphus Romanorum Rex, Comitibus Nüernbergæ habuit, ad quæ Othocarus, Bohemiæ Rex, & Henricus, Dux Bauariæ inferioris, neq; precibus, neque minis sunt moti, vt comparerent; Friderico autem Archiepiscopo ibi cum Patriarcha Aquileien. apparente, & in verba Rudolphi iurante, Rex Bohemiæ Iuuauensem Ecclesiam hostili manu inuasit, comburendo prædia quàm plurima, damnumq; intulit, quod æstimatum fuit 40000. Marcis Argenti.

FRIDERICVS in hac calamitate belli, & Episcopus Patauiensis tanquam Lampades inter alios imperij Principes coruscantes, licet eorū fides à Rege potentissimo, variis artibus, dolo, minis & pecunia tentaretur; maluerunt tamen, suæ salutis & rerum iacturam facere, quàm Romanum Imperium deferere. Vtinam nostra tempestate multi tales Principes forent, qui publicum imperij bonū magis quàm priuatū curarent; melius procul dubio haberet Rom. Imperium. Herbrodus Lauentini Episcopus obiit, cui Eberhard⁹ Abbas S. Pauli substituitur.

ANNO 1279. Diethericus, Episcopus Gurcensis obiit, cui succedit Iohannes Episcopus Chiemenfis; eidem substituitur Conradus de Hintzperg, Canonicus Patauiensis. Eodem Anno Reinpertus de Glaneck transegit cum Ecclesia Iuuauensi pro damnis iniuste illatis persolvere 300. Marcas Argenti, sub pœna amissionis feudorum suorum, quæ postea Ecclesiæ aperta sunt.

IDEM Fridericus Archiepiscopus ab Henrico Episcopo, & Capitulo Ratisponensi emit omnes redditus ac prædia, quæ in Mânsee habuerunt 1. lib. denariorum pro 7. Marcis argenti. Liechten & Alrentann à Nobilibus de Tann ad Fridericum & Ecclesiam Iuuauensem, hoc ferè tempore quoque peruenere.

EODEM tempore Fridericus Castrum Chalhaim, ob immania illic facinora perpetrata, solo adæquari iussit.

ANNO 1280. Fridericus iterum prouinciale Concilium conuocauit, cui interfuere Episcopi, Ratisponensis, Frisingensis, Patauiensis, Brixienfis, Chiemenfis, Secouiensis, Lauentensis; Et quia Prælati quidam præcipuè Patauiensi non interfuere, Fridericus eos contumaciæ damnauit, quàm sententiam precibus aliorum Episcoporum & Consilio Capituli mutauit. Eodem Anno in die S.

Alexij, nix magna à Frisinga vsque in Longau cecidit, quæ admirationi omnibus fuit, maxima quoque sterilitas passim peruagata; multi fame mortui, panis de auena in pretio & rarus fuit. In Cœna Domini, dum sacrâ concio fit, puella, quædam nata de Cella, quæ Viginti Annos à natiuitate muta fuit, precibus S. Rudperti & Virgilij, loquelam accipit.

ANNO 1283. Gotfridus Patauiensis & Leopoldus Seccouienſis Ecclesiarum designati Episcopi, pridie Nonas Martij, ab Heinricho Ratisponensi Episcopo consecrantur Iuuauia, sequenti die Solis à Friderico Episcopo declarantur. Hartnidus de Woldonia Parochus in Wels Gurcensi Ecclesiæ præficitur. Eodem Anno, Dux Austriae Albertus occasione pacis, quam cum Friderico Iuuauensi Episcopo, & excellenti Principe Ludouico, Duce Bauariæ, pepigerat, Heinricho Duci Bauariæ inferioris bellum indixit; collectoque exercitu aduersus illum profectus, Valentiam vsque processit, quod oppidum Norici est, vulgò Wels vocatur: cui & Fridericus sese coniunxit, eundem adiuturus: Sed Heinricho & Wickardo, Ratisponensi & Patauiensi, Episcopis intereedentibus, Dux Austriae domum reuertitur, Fridericus Episcopus & Dux Bauariæ conciliantur. Moritur Fridericus Anno 1284. septimo Idus Maij, 15. Calendas Maij sepelitur in summo Templo apud Altare S. Andreae, rexit Annis 15.

89. **R**VDOLPHVS de Hocheneck Sueuus, Rudolphi Romanorum Regis Cancellarius, eligitur Archiepiscopus, Anno 1284. vnanimi suffragio omnium, adeò vt ne vnus quidem dissentiret. Martinus Pontifex Max. audita legatione & literis Rudolphi Caesaris & Capituli Iuuauensis, commisit eam rem Episcopis, Constantiensi, Aichstetensi, & Abbati de Salmsveil, qui auctoritate Apostolica Rudolphum iam designatum examinarent; quòd si dignus inueneretur, vt illum inaugurarent; sed Constantiensi morbo impedito Collegæ mandatum sunt executi, & 8. Idus Martij, Rudolphum Archiepiscopum declarauerunt, sequenti die Sacerdos efficitur; misit igitur Romam pro Pallio Fridericum de Mitterkirchen, Canonicum, & Heinrichum de Gef, Præpositum Frisacensem, decretorumque Doctorem, qui cum Patauium venissent, certiores facti sunt de morte Pontificis Martini, cui Honorius quartus, natione Romanus, successit; Is magno fauore profectus est Germanos, & ob hoc Rudolphum Pallio decorauit, Anno 1285.

EODEM Anno, Gebhardus Lauentinus Episcopus obiit, cui Conradus, Salisburgensis Ecclesiæ Canonicus & Scholasticus substituitur.

99. **R**VDOLPHVS diem indicit, vt colloquatur cum Duce Bauariæ Heinricho, ubi recitata instrumenta sunt, quibus pacis conditiones, firmatæ inter Ducem & Fridericum Episcopum, præscriptæ erant; ibi inducias fecere ad festum Michaelis, inter quas oppidum Mülldorff, dubium an fraude, an verò casu exuritur, quod statim Heinrichus Dux obsidione cingit: Et quia Rudolphus nihil huiusmodi metuebat à Duce, qui Ecclesiam Iuuauensem in fidem & tutelam, receperat, in Marchiam profectus fuerat: E Græcia igitur (quod oppidum Stirorum est, qui apud veteres Taurisci vocantur) re intellecta egressus, copioso milite Bauariam inferiorem depopulatur igne & ferro; cui Dux fit obuiam, & Mülldorphium in deditionem accipit: Tandem Ludouicus, superioris Bauariæ Princeps, vtrumque ad Colloquium inuitans, tanquam arbiter Honorarius, pacem inter eos firmavit.

ANNO 1286. Caesar Rudolphus Augustæ curiam celebrat in Epiphania Domini, adfuere Episcopi Ratisponensis, Iuuauensis, Colonienſis, Patauiensis, Basilienſis, Ludouicus & Heinrichus, Duces Boiorum, aliique multi Nobiles; Ibi
pax

pax firmata est inter Rudolphū Episcopū, & Heinricum Ducē: datis ex arbitrii, qui utriusq; causam audirent, & omnia componerent; Sequenti anno Henricus restituit Rudolpho Episcopo oppidum Mülldorph, quod illi antea ademerat.

ANNO 1288. corpus S. Virgilij translatus est à Rudolpho sept. Idus Nouēbris, praesentibus Episcopis, Ratisponensi, Patauensi, Gurcensi & Seccouienfi.

EODEM tempore, voluntate & concessione Pontificis Maximi, idem Rudolphus sepeliuit Eberhardum Archiepiscopum, sub horologio †, ac praefuit ††. Ecclesiae magna fidelitate, annis quinque, mortuus est Anno 1289. 3. Non. Augusti, sepultus ante altare S. Virgilij.

CONRADVS Praetentfurt, alias de Vanstorff, Laurentinensis Episcopus, à 40. Pontifice Romano factus Archiepiscopus, dum pro Pallio Romam mittitur à Stephano, Henrici Ducis Bauariae filio, qui à Pontifice, propter immaturam aetatem, nam vix 21. annum habebat, non est admittus; etsi omnium suffragio postularetur. Auent. lib. 7. fol. 718. aliam causam allegat, nempe quod Legati pontificis, quos ad explorandam vitam & mores Stephani Ducis in Bavariam miserat, militari veste amictum & sagittariorum spectaculo praesidentē offendissent, &c. Conradus igitur Pallio, quo omnimoda potestas illius Pontificij Magistratus declaratur, à Romano Pont. donatus est, Anno 1289.

EODEM ANNO, cum Dux Austriacus Albertus, cum Conrado Iuuauensi Archiepiscopo discordaret, grauiq; vtrinque damna accepissent; Conradus foedere sese iunxit Ottoni, inferioris Bauariae Duci, quo cum Carinthiam ingressus (nam spes ipsi facta fuerat ab incolis potiundae Stiriae) redire coactus est ob densitatem nivium. Auent. lib. 7. fol. 718. scribit, hunc Conradum cum Othone, Stephano & Ludouico, fratribus, Ducibus Bauariae inferioris, foedus iniisse, & Falckenstain arcē in confinio Austriae, & Bauariae, eò quod Austriaci crebris incursionibus regionē infestam redderent, eoq; praedas agerent, expugnasse.

SEQUENTIBVS verò annis, Conradus, vnā cum Militibus Ottonis Ducis, cepit Ottonem filium Meinhardi Ducis Carinthiae ductum in castrum Werfen, vbi per 10. Menses detentus est, cuius liberatio pacem firmavit: Ad quam inter ipsos constituendam sollicitè laborarunt Dux Bauariae Ludouicus, & Henricus Episcopus Ratisponensis, sed pax illa durauit tantum annos tres, vel paulò plus. Dux enim Austriae obsedit oppidum Rastat per duos Menses, & discessit ab obsidione, tū coactus inopia commeatus, tū quia Otto Bauariae Dux cum exercitu iam Iuuauiam intrarat.

ANNO 1291. ciuitas Accaron, quam solam Christiani in Palaestina possidebant, obsessa est à Rege Aegyptiorum, quem Soldanum vocitant, & 40. diebus & noctibus impugnata capta est, multaue millia Christianorum capta & occisa sunt; Aliqui nauigio atfugere; Et rumor fuit, si concordēs fuissent Collegiorum fratres hospitum scilicet Templi Teutonum & ciues, ciuitatem non fuisse captam. Pontifex Romanus Nicolaus omnibus Patriarchis, Episcopis & aliis mandauit, vt conuocato Concilio deliberarent, qua ope, quoue Consilio Palaestina succurri possit: Concilium Iuuauense rescripsit tria Collegia Templariorum Teutonicorum, &c. commutanda in vnum ordinem, ac meliorem obseruantiam redigenda, & Caesarem cum Principibus in auxilium vocandum esse. Sed Pontifex mortuus est, antequam haec Romam nuntiarentur. Auent. aliter de hac Synodo fol. 720.

EODEM ANNO Conradus Archiepiscopus Iuuauensis, à Summo Pontifice confirmatus, venit Roma.

EODEM ETIAM anno, obiit Wernhardus, Episcopus Seccouienfis ad festum natalis Domini.

ANNO 1292, 4. Idus Ianuarij obiit Conradus Episcopus Chiemenfis Viennæ, qui corpus suum Iuuauium deduci iussit ad Concilium, quod Conradus eò conuocauerat, in quo ab Episcopis honorificè sepultus est.

EODEM anno Henricus, Præpositus Iuuauensis, factus est Seccouienfis Episcopus, cui successit Fridericus, Decanus de Mitterkirchen, per electionem in Vigilia Palmarum.

EODEM etiam anno datus est ad Episcopatum Chiemensem Fridericus eiusdem Ecclesiæ Præpositus.

HOC ANNO Colloquium fuit habitum ab Imperij Principibus in Linz oppido, in festo Pentecostes, ubi conuenerant Ludouic⁹, Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, Otto Dux Bauariæ, Albertus Dux Austriæ, Meinhardus Dux Carinthiæ, Conradus Archiepiscopus Salisburgen. Henricus Ratisponensis, & Bernhardus Patauiensis, Episcopi: Ibidem reconciliati sunt, Albertus Dux Austriæ, Otto Dux Bauariæ, & Conradus Archiepiscopus, & liberatus est Otto Dux Carinthiæ.

ANNO 1295. Conradus Episcopus emit ab Henrico de Berghaim sedem & iurisdictionem in Berghaim, cum omnibus suis pertinentiis, quæ ab Episcopo in feudum habuerat.

EODEM Anno, Domini de Gutradt Otto cum Henrico filio, Dapiferi Iuuauensis Episcopatus, Castrum Gutradt, & omnes suas ditiones Episcopo Conrado & Capitulo, cum proprietate subiecerunt, ac rursum in beneficium, seu feudum receperunt.

ANNO 1298, in Comitibus magnis per Albertum Rom. Regem Nürnbergæ habitis, Conradus hic Archiepiscopus in numerum amicorum Regis receptus est, Auentin. lib. 7. fol. 734. †

ANNO 1306. Albertus Cæsar intrauit Bohemiam, ducens secum Conradum, Episcopum Iuuauensem, & Rudolphum filium suum, Ducem Austriæ, asserens ad imperium ipsius Regni collationem deuolutam; Regnum ipsum filio & suis fratribus hæreditario iure contulit.

ANNO sequenti, Conradus Episcopus, iussu Cæsaris Alberti Carinthiam intrauit, & intra spacium vnus Mensis cum dimidio cepit ciuitatem S. Viti, Volckenmarkt, Clagenfurt, Arcem Rabenstein non longè Frisiaco expugnauit, ac solo æquauit; Et in Monte D. Thomæ munitionem construxit.

EODEM anno obiit Ludouicus, Decanus Iuuauensis, cui successit Wickhardus de Polheim, Canonicus ibidem.

EODEM anno obiit Elisabetta, Abbatissa in Nunnberg, cui successit Margaretha de Giebing Virgo Cœnobij D. Petri.

EODEM anno obiit Helmvvicus, Præpositus Iuuauensis, cui successit prædictus Wickardus de Polheim.

ANNO 1309. obiit Vlricus, Episcopus Seccouienfis, circa festum Epiphaniæ, cui substitus est Fridericus de Mitterskirchen, Præpositus Iuuauensis, pro quo electus Fridericus de Leibnitz, Canonicus & Camerarius ibidem; cuius confirmationem Conradus Episcopus tres ferè Menses distulit, eò quòd non sit dilata electio in suam præsentiam, licet ad eum electio non spectaret, &c.

CONRADVS Archiepiscopus vnà cum Abbate S. Lamperti ad Curiam Rom. citati sunt, Summus Pontifex dicebat hoc Monasterium ad ipsum tantum pertinere, Anno 1310, Dux Austriæ misit Vlricum à Walsee cum Milite armato in Ditemoning, contra Ducem Bauariæ, qui coniunctis Episcopi militibus & Bauariam & Diocesim vastarunt rapina & igne, adeò vt quàm plures frigore & fame perirent mortales, quæ mala tanta est pestilentia subsecuta in tota Bauaria, vt à festo

Martini,

*Crispina-
nus in Vita
Friderici,
&c.*

Martini, vsque ad festum Purificationis in vno Cœmiterio Dirmoning plus quam 1300. cadauera condita sint.

ANNO 1311. celebrata est Synodus Salisburgi, in qua Summo Pontifici decimæ omnium annuorum reddituum Ecclesiasticorum sunt concessæ, ad faciendam expeditionem in terram sanctam: Eo tempore Dux Austriæ cum Conrado Episcopo obsederunt ciuitatem Scharding.

PRÆFUIT iste Conradus annis 24. mortuus est, Anno 1312. in festo annuntiationis Deiparæ Virginis, quo die natus fuerat: sepultus in summo Templo ad Aram S. Andrea.

FVNDAVIT Sacellum D. Iohannis in Palatio Episcopali; similiter ædificauit Hospitale Mariæ Magdalenæ, & donauit S. Petri Monasterio, &c.

WIEKHARDVS de Polhaim, electus Archiepiscopus, Calend. Aprilis, 41. Anno 1312. eodem anno confirmatus in die sancti Wilibaldi; eodem anno in die Abdon & Sennen, per Clementem quintum, Romæ consecratus; in Vigilia D. Augustini Pallio decoratus; In Vigilia Thomæ Romæ discessit, magnis laboribus & expensis.

ISTE Wickardus 13. Calend. Augusti eiusdem anni, aperuit urnam S. Rudperti, & inuenit ossa cum capite D. Rudperti.

ITEM D. Martini in magna quantitate, D. Vincentij Martyris in magna quantitate, Hermetis, Crisanti, Dariæ, Gislarij; Et eodem anno ostendit easdem Reliquias, in festo natalis Deiparæ Virginis; & deinde proximo festo translationis D. Rudperti, dedicauit nouam Aram D. Rudperto, ibique ossa sacra eius recondidit. Et proximo festo translationis D. Virgilij consecrauit Aram D. Virgilij, cœptam a suo prædecessore Conrado, ibique eius sacra ossa recondidit: At paucis diebus post, id est, quinto Non. Octobris, percussus spasmo in toto corpore, & grauissima Lethargia pridie Non. Nouembris obiit. Præfuit annis tribus cum dimidio, & sepultus est ante Aram D. Rudperti.

FRIDERICVS, huius nominis tertius à Leibnitz, Præpositus & Archidiaconus Salisburgensis, Anno 1315. eligitur Archiepiscopus, & sequenti anno 42. in priuato Consistorio Romæ à Pont. Maximo Ioanne XXII. confirmatur, tertio Calend. Nouembris.

OCTAVO autem Calend. Decembris, mandato Pontificis, Berengarius Tusculanus Cardinalis istum Fridericum, & Patriarcham Gradensem & Archiepiscopum Rossen. Græcum Barbatum, cum quinque Episcopis, & quatuor Abbates consecrauit.

IN Octaua Martini, iuramentum pro communi obsequio præstitit, & sequenti die post Elisabetham fuit Pallium petatum & concessum a Pontifice, Anno 1317.

HOC ANNO Fridericus instituit Hospitale S. Blasij.

ITEM Fridericus fœdus iniit cum Friderico de Austria, & illius fratribus, contra inferioris Bauariæ Duces, qui multa damna Episcopo & suis intulerant; Et contra quoscunque, excepto Summo Pont. Imperio, & Ludouico electo Rom. Rege, superioris Bauariæ Duce, ac Rudolpho eius fratre, qui Rheni Palatinatum possidebat, vt mutuo auxilio forent propriis expensis.

IAM antea, Anno 1314. in electione Imperatoris, dissensio orta fuerat inter Principes, Electores; aliis ac maioribus quidem votis, Ludouicum Ducem Bauariæ, aliis Fridericum Austriæ ad Imperium postulantes: vnde vtrinque graue bellum est natum, quod octo annis durauit; Cui hic Fridericus Archiepiscopus, oblitus primæ Ecclesiæ suæ institutionis, per Boiorum Principes factæ, pro parte Austriaci postea se iunxit, ac contra Ludouicum arma sumpsit.

ANNO

ANNO 1322. in Vigilia sancti Michaelis, Fridericus Dux Austriae, qui sibi nomen Caesaris vendicabat, Henricus ipsius frater, Fridericus Iuvauensis Episcopus, Albertus Dux Saxoniae, Episcopus Patauensis & Lauentinensis, Bavarum variarum nationum exercitu intrarunt; Et inter Ottingam (quod oppidum inferioris Bavariae est, in ripa Oeni situm, & de Deiparae Virginis à Carolo Magno constructa, & miraculis insigne) & Mùldorphium castra metati sunt, apud rivum Ilenum: Quibus Ludouicus Caesar, Iohannes Rex Bohemiae, Henricus inferioris Bavariae Princeps, Fridericus Burggravius Nornbergensis, atque alij magni exercitus occurrentes sub monte Dornbergio confligere; Interfectis utrinque plus mille viris: Ludouicus Caesar vicit omnibus praedictis Ducibus captis; Episcopi autem sibi fuga salutem quaesivere, audita suorum clade.

MILITAVERVNT sub Friderico Episcopo, Nobiles sequentes, quos pridie illius praelij ense stricto ter in caput percussos, ut animosiores redderet, Lequites Auratos designavit, vulgò zu Ritter geschlagen.

NICOLAUS de Tann, Henricus Oder, miles eius, id est, minister seu famulus, Eckardus à Thann, Conradus Thumbshörn miles eius, Dietherus Velber, Conradus Velber, Conradus Oberndorffer, Ortulphus Moser comes eius, Henricus Pruning, Vlrici duo Wispeckij fratres, Hartnidus Wispeck, Fridericus Köpfman, Fridericus & Conradus filij ipsius, Henricus Gottfridus, Siboldus de Lampoting, Siboldus & Albero de Nopping, Henricus Trauner, Nicolaus de Albm, Conradus Trenbeck, Albertus Trenbeck, Iacobus Spör comes eius, Ortulphus Schönperger, Nicolaus & Conradus dicti Ausseer, Marquardus de Vanstorf, Bernhardus Truchsas, Eberhardus Geier, Iohannes Pfäffinger, Zacharias Pannichner, Albertus Gebinger, comes eius, Iacobus de Turri, Vlricus, Iacobus de Turri fratres, Rudigerus de Radeck, Petrus Gaugsperger eius comes, Vlricus de Wens, Vlricus & Otto de Achdorf, Ioannes Ecker comes eius, Ottmarus Visler, Gebhardus Trauner, Rapoto Albrechtshammer, Comes de Panichenstain, Tragan de Tegborn comes eius, Otto de Leibnitz, Fridericus Carlsperger, Fridericus de Wolfsavv, Otto de Steir, Rudolphus de Holneck, Luipoldus Frey, Hartnidus Mansperger, Orthulphus & Diethmarus Püscher, Fridericus de Leibnitz, Hertindus Schlosperger, Fridericus de Schrattenperg, Iacobus à Hohenstain, Rudolphus de Vanstorf, Ludouicus de Welkirch comes eius, Ioannes de Neideck, Hermannus de Minendorf, Albertus de Tackenavv, Ludouicus de Ror, Henricus de Silberberg, Ludouicus Truchsas, Conradus Stadauer, Nicolaus Püchser, Wulfig Flachpergerius, Conradus de Sachsen, Conradus de Steg, Vlricus de Hoff, Fridericus Reichenburger, Vlricus de Langavv, Hermannus de Lennberg, Henricus de Linn, ein Zwarfer / Conradus Pottendorffer, Gottfridus Chelz, Henricus Massenperger, Vlricus Nussdorffer, &c.

IOANNES Auent. lib. 7. Annalium, ex quadam Chronica Ludouico quarto Imperatori dedicata sequentes addit.

IOANNES Haunsperger, Petrus Sultzperger, Nicolaus Reinhold, Henricus Oxel, Vlricus Goldman, Wolfhart Altenburger iunior, Alram Stralenfelder, Eckart & Wolfhart Ouensteter. Et isto conflictu magnam Ecclesia Salisburgensis rerum suarum iacturam fecit, eo quod Fridericus Episcopus à Ludouico Imperatore post hanc victoriam proscriptus fuerat, & quod oportuerit captiuos Nobiles redimi puro argento: Propterea Duces Austriae praedicti Ecclesiae Salisburgensi impignorauerunt, propter accepta damna, quatuor arces, perpetuis temporibus possidendas, scilicet, Arenfels, Loschental, Laumunda & Neumarcht in Carinthia, quas postea Anno 1459. Fridericus Imperator, multis privilegiis Salisburgensi Episcopatu concessis, redemit.

ANNO

ANNO 1323. Fridericus emit à Wulfigo de Goldeck nouum & vetus castrum desolatum, vulgò Burckstal in Dächsenpach, vnà cum Comitatu & iurisdictione, quæ Goldecenses antea ab Ecclesia in feudum habuerant pro 2500. florenis.

EODEM anno, Episcopus Fridericus transegit cum Goldecensibus, de Comitatu in Gastein, de castro Klainstain, & de aliis quibusdam prædiis, quæ Goldecenses ab Episcopo pari modo in feudum possederant.

MARQVARDVS & Fridericus, Nobiles de Perchaim, propter homicidiū commissum in quodam Iuuenē Keuzel, ædificârunt & fundârunt altare S. Erntrudis, in summo Templo Salisburgi.

ANNO 1324. in Octaua assumptionis D. Virginis, oppidum & castrum Titmoning à Ludouico Imperatore occupatum, ac Wulfigo à Goldeck custodiendum traditum est, conniuentia ac fraude, vt putatur, eorum, qui intus & extra oppidum ac castrum fuerant; Inter quos non postremi habebantur aliqui Ministeriales Ecclesiæ Iuuauensis, quorum primus fuit prædictus Wulfigus à Goldeck, Otthonis filius, à quo multa sustinuit Iuuauia.

ANNO 1327. Titmoning, cum toto Comitatu, post magnam deuastationem redemptum est, non sine maximo labore & impensis.

ANNO 1336. Domini à Perkhaim vendiderunt Episcopo Friderico iurisdictionem in Anthering, quam antea in beneficium seu feudum ab Episcopo habuerant.

EODEM anno, Fridericus Episcopus instituit celebrari perpetuam Missam in altari S. Crucis; Item in altari omnium Sanctorum duas, Vnam nomine omnium Sanctorum; alteram nomine omnium Animarum fidelium.

FRIDERICVS Archiepiscopus moritur, Anno 1338. Calend. Aprilis, cum rexisset Ecclesiam annis 23. sepultus apud altare S. Crucis in muro.

HEINRICVS de Piernprunn ex Bauaria, olim Ludimoderator ad D. 43. Rudpertum, fit Archiepiscopus, Anno 1338. Hoc anno locustæ senas alas habentes innumerabiles, circa festum Afræ ab oriente venientes, Bauariam, foedarunt, quæ vno die 20. millia passuum progressæ, & herbas & arborum frondes depastæ sunt, &c. Rexit Ecclesiam annis 5. moritur Anno 1343. sepultus in Sacello D. Piligrini.

ORTHOLPHVS de Weiseneck Styrius, frater Gotfridi Episcopi Pataviensis, eligitur Archiepiscopus, Anno 1343. vir valde magnificus, curauit fieri Auream crucem, cum pretiosis gemmis, in Choro summo Templi, vnà cum aliis Clenodiis argenteis quàm plurimis, in curia & camera.

ANNO 1345. emit ab Anna Abbatiſſa in Nunnberg balneas in Mûln, 10. libris denariorum.

ANNO 1348. maxima pestilentia penè totum orbem peruagata est, quæ in Asia apud Indos incipiens, tribus pòst annis in omnes gentes defæuit ad extremos vsque Britannos, Bohemos, Noricos, Pannonios, & multa domicilia euacuauit.

ANNO 1359. apud Villacum oppidum, clarissimumque Carinthiæ Emporium terræ motu Mons corruit, & quàm plurimos homines occidit; sic & in Pannonia, & in Italia nonnullæ ciuitates corrûere.

EODEM anno Sibothus à Teitlham vendidit Ortholpho Archiepiscopo arcem Teitlham, cum omnibus ad eam pertinentibus, 4235. Vngariis Ducatis.

ANNO 1355. Conradus de Kuchel (qui fuerunt Marscalci hereditarij Ecclesiæ Salisburgen.) legauit Ortholpho Episcopo Abstorf & Abtsee, quæ prius titulo permutationis ad Episcopum spectabant.

ANNO

ANNO 1356. instituit Ortolphus celebrari perpetuam Missam in altari S. Trinitatis.

ANNO 1362. mediante Rudolpho, Duce Austriaco, Ortolphus Archiepiscopus conuenit cum Erhardo à Tann, super iurisdictione Kestendorf, & Præfectura Altenthann, vt Episcopatu Salisburgenſi cederent; Postea Burckhardus Archiepiscopus arcem & iurisdictionem Altenthann Wolfhardo & Ernesto Vberacker, eorumque heredibus, masculis titulo Præfecturæ perpetuò possidenda concessit. Ortolphus præfuit annis 22. moritur Anno 1365. sepultus est ante Aram S. Trinitatis, quam ipse suis sumptibus fundauerat & consecrauerat.

45. **PILGRINVS** de Puechaim eligitur Archiepiscopus, Anno 1366. Iste fundauit Sacellum, cum sex Aris, vbi prius tantum vna Ara fuit S. Nicolao dicata ab Heinricho de Piernprunn. Idem bella gessit cum Friderico Duce Bauariæ.

ANNO 1380. (Chronica S. Petri habet 1386.) Conradus Episcopus Ratisponensis & Capitulum Pilegrino Archiepiscopo venderunt arcem Vtter, & currim Engelsberg; Dominium item in Partnis ad Athelim, pro 18000. Vngaricis Ducatis, sub pacto de retro vendendo: cui pacto postea Anno 1383. Iohannes Episcopus Ratisponensis, vnà cum Capitulo renunciauit, additis priori precio adhuc 8000. Vngaricis florenis, &c.

EODEM ANNO, summum Templum Salisburgenſe, vnà cum campanis & organis, totoque adeò ornatu igne periit, & ferè media pars ciuitatis versus Chay exusta est.

ANNO 1385. fusæ sunt duæ campanæ D. Virgilij & D. Virginis.

ANNO 1386. tanta fuit inundatio aquarum Salisburgi, vt ea portam pontis penitus destrueret; Durauit autem à festo Ioan. Bapt. vsque ad diem Processi & Martiani.

ANNO 1387. die S. Virgilij, Fridericus Dux Bauariæ cepit Pilegrinum, Archiepiscopum Salisburgenſem, cum aliquibus Militibus, cumque in Cænobium Raitenhaslach deduxit; sed paulò post liberatus est.

ANNO 1390. Pilgrinus Archiepiscopus emit à Georgio Episcopo & Capitulo Pataviensi arcem Mattsee, vnà cum Lacu, omnibus prædiis ac redditibus, ad eam spectantibus, pro 7000. pond. Vienennsibus; Iste contractus renouatus est per Georgium Episcopum & Capitulum Pataviense, nimirum quòd Archiepiscopo Gregorio venderit castrum Mattsee, cum pertinentiis, 15000. pond. Vienennsibus, Anno 1398.

PRÆFUIT Pilegrinus fideliter annis 32. mortuus est, Anno 1396. quinto. Mensis Aprilis, ac sepultus in Sacello, quod ipse fundauit.

46. **GREGORIUS** Schenck de Ostervvitz eligitur Archiepiscopus, Anno 1396. Iste Gregorius Anno 1398. emit ab Hugone Goldecker ius coquendi salis, nomine Goldeck in Hallen, vnà cum officina salinaria, montibus & syluis illuc pertinentibus, quæ antea in feudum ab Episcopo tenebat, pro quibus illi dedit Dächsenpach, quod postea Hugo ex singulari beneuolentia in testamento Archiepiscopo legauit. Isti Goldecker fuerunt Pincernæ Archiepiscopatus Salisburgenſis. ipsorum fuit Gastein, & iurdictio Werffen & Raſtat. Præfuit Gregorius annis septem, mortuus est Anno 1403. sepultus ante Baptisterium, curauit etiam organum fieri in summo Templo.

HOC ANNO, sede vacante, facta est Salisburgi confederatio per Prouinciales & Ministeriales Ecclesiæ Seculares, super aliquibus grauaminibus, quæ ipsis per Pilgrinum & Gregorium, proximos Episcopos, imposita fuerant in temporatione aris alieni contracti, ſteuratum, feudorum, violentiarum, desponsatio-

fationum filiarum inuitis Parentibus, malæ administrationis iustitiæ & simi-
lium, &c. Ita vt nollent Successori ac futuris Episcopis iuramentum fidelitatis
præstare, priusquam his oneribus liberarentur, & illis ob id per Episcopum &
Capitulum caueretur; appensa etiam fuit confdærationi 50. sigilla, inde ipsa
Erinaceus, Ygl, vulgo appellabatur, sequens Episcopus Eberhardus confirmat
eodem Anno 1403.

EBERHARDVS tertius de Neuhausen eligitur Archiepiscopus, Año 1403. 47.
Ante ipsum intrusus erat Berchtoldus de Waching, Episcopus Frisingensis,
per Bonifacium nonum consecratus: Sed eodem anno mortuus est Bonifacius;
& Successor eius, Innocentius septimus, Eberhardum de Neuhausen constituit
Archiepiscopum, & electionem Capituli de eo factam confirmavit.

ANNO 1417. Eberhardus erexit Aram D. Annæ, ædificauit item ædiculam
venerabilis Sacramenti, ordinauitque lumen perpetuum & campanam feria,
sexta pulsandam, vulgariter *den Antlesß leitten*.

ANNO 1418. fundatum & ædificatum est de nouo Sacellum sancti Andreæ.
Salisburgi trans pontem, per Martinum Reiter, Iudicem ciuitatis Salisburgen-
sis, & Doctorem Iohannem Reiter, fratrem suum, & Iohannem Crafftonem,
Canonicum ac Custodem apud sanctum Stephanum Viennæ Austriæ. Huius
confirmatio facta est ab Archiepiscopo Salisburgensi Eberhardo, & Iohanne
Reisperger, Præposito.

ANNO 1425. confirmavit Eberhardus Missam S. Iohannis in Inberg, quam
Ludouicus Tānekl, ciuis Salisburgen. fundauit.

ANNO 1427. die Priscæ Virginis, obiit Eberhardus Archiepiscopus, qui fieri
curauit magnā Monstrantiam, vt vocant, sanctæ Annæ: In cuius superiori parte
tres visuntur imagines, ex puro auro conflatæ, de Thesauo inuento, vt fama est
in Inberg. Præfuit annis 24. sepultus est in Sacello D. Annæ à se constructo.

EBERHARDVS de Starchenberg electus est Archiepiscopus, Anno 1427. 48.
fuit vir habitudine corporis, pietate & vitæ castimonia insignis, optimusque
gubernator. Præfuit annis duobus, mortuus est quinto Idus Februarij, Anno
1429. sepultus in Sacello S. Annæ.

SCRIBUNT aliqui ipsum vnâ cum Camerario suo veneno extinctum ef-
se, eò quòd reformationem inchoare nitebatur.

IOHANNES secundus Reisperger, electus Archiepiscopus est, Anno 1429. 49.
ANNO 1438. emit iste Iohannes dimidiam piscationem in Stagno Zeller-
see, ab hæredibus Nobilium de Kuchel, qui etiam, deficiente ista Nobili fami-
lia, vendiderunt suam hæreditatem in prouincia Salisburgensi, Episcopatuui.
Iohannes Archiepiscopus moritur Anno 1441. vltima Septemb. sepultus est
in Sacello D. Martini, præfuit annis 12.

FRIDERICVS quartus, Truchsās de Emerberg, Ioanni Succedit. Post obi- 50.
tum Ioannis, domini Capitulares, pretextu cuiusdam veteris consuetudinis,
inter se distribuerant vestes, & bona quædam defuncti Archiepiscopi, ad quoti-
dianum vsum pertinentia, & hoc sede vacante. Quapropter ipsi in pœnas & cen-
suras constitutionis Bonifacij octauui, Incip. quia sæpe, de elect. lib. sexto igno-
rante inciderant; dissensione postea in electione suborta inter Capitulares, alijs
Sigismundum de Volckenstorf, Præpositum Salisburgensem; alijs Fridericum
Truchsās Decanum eligentibus; Fridericus, sui electione comperta, statim mi-
sit Basileam ad Concilium pro absolutione sui & suæ partis Canonicorum, nec
non pro confirmatione, quam non magnis expensis obtinuit. Nam suffragia al-
terius partis fuerunt irrita; & sic obtinuit Fridericus Archiepiscopatum per con-
cordiam. Composuit hic Eberhardus litem inter Leonhardum, Episcopum Pa-
tauien-

tauientem, & Canonicos Patauenses, eorumque adiutores; Nempe Albertum Austriae Archiducem, &c. propter electionem ortam; circa Annum 1432. de quo sub Leonhardo Episcopo, & apud Auent. lib. 7. fol. 819.

ANNO 1452. Fridericus hic vocatus cum multis aliis Principibus Landshutam ad Nuptias Ludouici Ducis Bauariae, & Annae Ducissae Saxoniae, Matrimonio eos copulauit, domino Ioanne Grienvalder, Episcopo Frisingensi, diuina solenniter celebrante.

EODEM Anno Vlricus Mörs, ciuis Salisburgensis, fundauit Missam S. Thomae, cum 29. lib. denariorum.

FRIDERICVS Archiepiscopus moritur eodem Anno 1452. 30. die Aprilis, sepultus ante Aram S. Andreae. Rexit Episcopatum annis decem.

51. **SIGISMUNDVS** primus à Volckenstorf, Praepositus Salisburgensis, fit Archiepiscopus, Anno 1452. fuit singularis Promotor pauperum, humilitate, vitae & morum integritate maximè conspicuus; & propterea multis Principibus charus; literarum diuinarum lectioni maximè incubuit, Maximilianum Regem & Georgium Ducem Bauariae à sacro fonte leuauit.

SUB HOC Episcopo castrum *Goldershoff* post longam iudicalem disceptationem per sententiam adiudicatur Ecclesiae Salisburgensi.

ANNO 1457. Sigismundus Archiepisc. fundauit, vnà cum Sacerdote Thoma Sintzenhauser, Missam S. Gregorij, in summo templo; Episcopus dedit 14. pond. Sacerdos 12. pond.

FVNDAVIT idem Sigismundus Missam D. Sigismundi & Colmanni. Moritur Anno 1461. 3. Nouembris, sepultus est in Sacello S. Colmanni, quod ipse fundauit, dorauit & consecrauit. Rexit annis nouem cum dimidio, reliquit ingentem Thesaurum in Camera. Monetae tum pondus per Imperatorem Fridericum, hunc Archiepiscopum & Leonhardum Patauensem imminutum, septima pars lucrifacta, nigra moneta, ut vocant, in albam permutata. In Boaria quoque Ludouicus Dux, quintam partem argenti aeri miscuit, & denarios, quos Schinderlingos vocant, percussit. In omnium rerum summa fertilitate, uilitateque annonae, fame laboratum est, Nemo vinum, frumentum, aliudue hoc aere vendere voluit. Veteres nummi à diuitibus coempti seruabantur, vulgus nouos duntaxat habebat & recipere cogebatur: Tandem Ludouicus Dux, abolita noua moneta, veterem ferire coactus est, Auent. lib. 7. fol. 833.

52. **BVRCKHARDVS** à Weispriach, Praepositus Salisburgensis, cui successit in Praepositura D. Fridericus Prancker, fit Archiepiscopus, Anno 1461. Ille in initio statim sui Archiepiscopatus ordinauit 12. Presbyteros, 6. Religiosos, 6. Seculares, qui praesent Choro Salisburgensi, & omnia ad diuinum cultum spectantia ritè exequerentur, dimissis Choralibus (ut vocant) qui primam Missam soliti erant canere apud S. Vergilium. Impetrauit etiam à Pio secundo, Pontifice Maximo, extinctionem Monasterij Monialium Ord. S. Augustini, prope Parochiam, eique praefecit praedictos Sacerdotes, ut ibi cibum caperent, & habitarent. Redditus annuus singulorum erat 70. floreni Rhenenses: Sed, quia Burckhardus Archiepiscopus non diu vixit, ista fundatio per Capitulum fuit abolita, Presbyteri dimissi & Chorales reuocati: Monasterium verò Monialium manet extinctum, desolatum, & postea planè dirutum.

ANNO 1462. propter nimias exactiones, quas Burckhardus Archiepiscopus suis imposuit, orta est seditio rusticorum Montanorum, qui sese Archiepiscopo opposuerunt; multasque arces & munitiones in Montanis locis occuparunt. Rogatus est Ludouicus, Bauariae Dux, qui per suos Legatos inducias fecit, usque ad proxima Comitua prouincialia, in quibus lis ista integrè sopita est, mediatoribus,

domi-

domino Georgio Haunsperger, domino Wilhelmo de Albm, domino Wilhelmo Trauner, Wilhelmo Turner, Hartmanno Nufsdorffer, Marco Nufsdorffer, rusticorum deputatis Patronis, &c.

EODEM tempore prædictus Burckhardus factus est Cardinalis Tituli S. Nerei & Achillei, qui, ut mos est Cardinalium, ingressus Templum, benedixit populo; postea celebratum est sacrum in Ara S. Rudperti, præsentibus Principibus. Chron. Salisb. p. 129. præsentem fuisse Ludouicū Bauariæ Ducē commemorat.

ANNO 1464. Burckhardus fecit ex Ecclesia filiali in Mülh Collegium decem Sacerdotum: Curauit item fieri tabulam argenteam in Choro, ex 440. Marcis argenti, septem Vnciis. Dedit item Aurifici Wolfhardo Faust nouem Marcas & decem Vncias auri optimi, & vniones pretiosissimos ad faciendam Thecam, quam Monstrantiam vocant, pro circumferendo sacratissimo Corpore Christi; sed fuit morte præuentus Burckhardus, antequam absolueretur opus; Postea eius Successor impignorauit aurifabro illam pro 668. florenis, quæ postea iussu Capituli redempta fuit per Custodem, & deinde Crux aurea facta, continens auri Marcas decem ad Chorum, Anno 1492.

BYRCKHARDVS Cardinalis & Archiepiscopus, moritur Anno 1466. 16. Februarij, cum rexisset Archiepiscopatum annis quatuor, sepultus est ante Aram D. Rudperti.

BERNHARDVS à Rorex Austria, Plebanus Salisburgensis, electus est Archiepiscopus, Anno 1468. in festo S. Matthiæ Apostoli; deinde Dominica, infra octauam Corporis Christi, in ciuitatem introductus, præsentem Sigismundo, Duce Bauariæ; Dominica sequenti per Episcopos, Frisingensem, Ratisponensem, & Gurcensem consecratus; & Dominica sequenti, frater Rupertus Keutzi per prædictum dominum Bernhardum in Abbatem S. Petri benedicitur.

ANNO 1467. obiit dominus Fridericus Brancker, Præpositus, cui succedit dominus Caspar de Stubenberg.

ANNO 1471. Fridericus tertius Imperator Conuentum Principum Ratisponæ indixit, cui interfuit etiam Bernhardus Archiepiscopus Salisburgensis, ubi in publica audientia Principum Imperatori dormitanti dixit Orator Apostolicus: Serenissime Imperator, non huc veni, ut te à somno excitem, sed ut tibi currenti calcar adhibeam; minimè alioquin certè in administratione imperij dormitabat hic optimus Imperator.

ANNO 1473. in Vigilia Paschatis, Fridericus Imperator, vnà cum filio suo Maximiliano, Salisburgum venit, Augustæ Comitia celebraturus, de expeditione contra Turcos faciendâ; ubi tamen nihil actum est, sicut nequè antea Ratisponæ. Confluxerunt ad eum quàm plurimi Principes; inter quos fuerunt Georgius, Sigismundus & Christophorus, Duces Bauariæ, qui omnes feria secunda Paschatis Danubio cum Casare abierunt.

HOC ANNO in veretantus fuit æstus, ut circa festum S. Gertrudis, quasi omnes arbores florerent; Deinde in æstate montes ignem spirarent, & ex terra de radicibus arborum exiret ignis.

ANNO 1474. Dominus Iohannes Tulbeck, Frisingensis Episcopus, propter senectutem resignauit Episcopatum domino Sixto Tannberger, Canonico ibidem, & Electo Gurcensi, qui in die S. Paschæ Salisburgi ab Archiepiscopo Bernhardo in Choro consecratus est, astantibus sibi Bernhardo Chiemensi, & Sigismundo. Chron. Salisb. Salinen. Episcopis.

ANNO 1475. obiit Generosus dominus Hadmarus de Laber, Officialis & Decanus Salisburgensis, qui legauit in Testamento Archiepiscopo mille florenos, & Ecclesiæ Salisburgensi omnia sua vasa & Clenodia argentea: Ex quibus

bus postea imago D. RUDERTI facta est in pondere 100. Marcarum, & duodecim Vnciarum.

ANNO 1477. Maximilianus, Friderici Imperatoris filius, Archidux Austriae, Salisburgum venit, profecturus ad nuptias, cum Maria filia Caroli Ducis Burgundiae celebrandas.

EODEM anno, obiit Reuerendus in Christo Pater, dominus Bernhardus de Kraiburg, Episcopus Chiemensis, Doctor & Pater deuotissimus, cui successit D. Georgius Altorfer, Cancellarius Curiae Salisburgensis, Landshutae natus.

ANNO 1478. 24. Octobris, obiit Reuerendus Pater, dominus Casparus Stubenberg, Praepositus Ecclesiae Salisburgensis in Murau, mortuus in itinere, quod susceperat gratia visitandi Imperatorem in Grätz, cuius Consiliarius erat, deportatus est Salisburgum, & sepultus in Capitulo, cui successit Christophorus Ebron, Canonicus Salisburgensis, die 9. Nouembris.

ANNO 1479. Reuerendissimus in Christo Pater & dominus Anstas, Tituli S. Sabinae montis regalis Presbyter Cardinalis, Salisburgum venit, visitaturus Imperatorem Viennae, in causa resignationis Archiepiscopatus, de qua postea: Vnde reuersus est in Vigilia S. Bartholomaei, & iuit Augustam & Norinbergam ad Principes Germaniae, cum quibus egit de causa Turcorum.

EODEM anno, in bello quod Archiepiscopus contra Fridericum Imperatorem gessit, impignorauit Matthiae Vngariae Regi totum Vicedominatum in Friefach cum castris & vrbibus, quae ille per vndecim annos tenuit; Redempta postea tempore Friderici Archiepiscopi, & ad Ecclesiam reuersa praeter Gmunden.

BERNHARDVS iste Archiepiscopus fuit homo quietus & tranquillus; propterea onerum ferendorum impatiens, cogitauit de resignatione Archiepiscopatus, eoq; magis, quod Turci excursionibus deuastarent terras Ecclesiae Salisburgensi subiectas, & vexaretur ipsa etiam ab Imperatore & vicinis Principibus. Elegit itaq; dominum Sixtum à Tannberg, Episcopum Gurcensem designatum, qui postea factus est Episcopus Frisingensis. Quod cum Imperator Fridericus intellexisset, vocat Archiepiscopum ad sese in Volckenmarkt, & petit ab ipso, ne sine suo consensu Episcopatum resignaret. Fuit his temporibus apud Matthiam Vngariae Regem quidam Archiepiscopus Strigonienfis, nomine Iohannes Vratislaui oriundus, qui paulatim plurima beneficia in Vngaria adeptus fuerat; homo sagax, multarum linguarum peritus & praediues. Hunc Imperator ad sese Viennam, in seio Rege Vngariae, allexit, vendiditq; ei magna pecuniae summa totum Dominium Steir, cum pluribus Castris, perpetuis temporibus possidendum. Interea, post aliquot annos, Bernhardus Archiepiscopus misit ad Imperatorem, D. Gebhardum Peuscher, Equitem & Capitaneum Salisburgensem, vulgariter *Landts-hauptmann* dictum, qui illum certiore faceret de resignatione Episcopatus: Imperator voluit in illius locum substituere Iohannem praedictum, Archiepiscopum Strigonensem, atq; vt res in occulto maneret, vocauit ad sese Bernhardum in oppidum Grätz, quasi consultaturus de bello Turcis inferendo; ibiq; in praesentia Iohannis Archiepiscopi Strigonienfis, D. Balthasari de Weispriach, & D. Gebhardi Peuscher, exclusis caeteris Consiliariis, cum Bernhardo de resignatione Iohanni facienda egit, quae omnia Bernhardus in praesentia iam nominatorum scripto confirmauit. Cum vero Bernhardus postea mentem Imperatoris suis aliis Consiliariis aperuisset; illi, audita petitione Imperatoris; rem cum magno Ecclesiae Salisburgensis periculo coniunctam esse dicebant, & vt negotium prius cum Capitulo ac statibus Prouincialibus communicaret, sedulo hortabantur: Hic quamprimum domum reuersus, conuocatis Capitularibus & Prouincialibus causam proposuit.

INTER-

INTERFVERUNT Concilio Legati Imperatorij, Comes Schaffridus de Leiningen, Bernhardus de Scherffenberg, M. Iohannes Kelner, Procurator Fiscalis; cumq; maxima pars Prouincialium Bernhardum obnixè rogarent, vt Episcopatu, quem semel susceperat tuendum, diutius fungeretur, eiq; suum obsequium denuo offerrent, Bernhardus ipsorum precibus victus consensit. Imperator per Legatos de tota re certior factus, ob tam insignem contumeliā, omnes munitiones & castra ad Ecclesiā Salisburgen. pertinentia, in Ducatibus Austriæ & Stiriae occupauit, Tackenpeunt & Vansdorf funditus euerit. Bernhardus Archiepisc. cum ei resistere non posset, foedus iniit cum Matthia Rege Vngariæ, tunc hoste Cæsaris, eiq; omnes arces & ciuitates, quæ ab Imperatore nondū occupatæ erāt, in tutelam tradidit. Hinc ex vtraq; parte rapinæ, cædes & vastationes sunt subsequutæ: Tandem Bernhardus, multis acceptis damnis, Viennam iuit ad Imperatorem, & pluribus renitentibus Episcopatum resignauit, & Iohannem Strigoniensem Archiepiscopum secum Salisburgium, in Vigilia Epiphaniæ, adduxit.

ANNO ergo 1482. 14. Ianuar. in præsentia duorum Capitularium & Prouincialium, cessit administratio Ecclesiæ Salisburgensis Iohanni Strigoniensi Archiepiscopo; ita tamen vt recuperaret Ecclesiæ Salisburgensi dominia ac bona, in hac dissensione amissa; & Capitulum vnā cum Prouincialibus à iuramento, quod dederant Regi Vngariæ, per Bernhardum absolutum est, excepto Christophoro ab Ebron, Præposito, qui voluit fidem Matthiæ Regi Vngariæ datam seruare, & propterea exulabat vsque ad finem vitæ suæ in Halmberg & Mülldorf, obiitq; Anno 1491. 20. Ianuarij, sepultus in Capitulo Salisburgensi. Per istam cessionem, Bernhardus mitigauit aliquo modo iram Imperatoris. Certè isto casu Ecclesiā Salisburgensis magnam rerum suarum fecit iacturam, quæ plus quàm centum mille Ducatorum æstimata fuit.

IOHANNES Strigoniensis post Salisburgensis Archiepiscopus factus est, 54. Anno 1482. Ille, vt damna & impensas, quas Salisburgensis Episcopatus antea fecerat, refarciret, nouum vectigal instituit, ex sale, de quo singulis annis plus quàm 4000. florenos sustulit.

EODEM tempore impetrauerunt ciues Salisburgenses ab Imperatore Friderico, consentiente Episcopo Iohanne, ius creandi singulis annis Consules & Magistrum ciuium, quibus antea carebant. Rex Vngariæ Matthias ex Castris, quæ in tutelam à Bernhardo Archiepiscopo acceperat, præsertim Castro & vrbe Friesach, cum Vicedominatu illius decedere noluit; Eò quòd Bernhardus sine ipsius consensu Imperatori reconciliatus fuerit, eiq; datam fidem fregerit. Idcirco Castra ea retinuit, vsque dum vixit, quæ post ipsius mortem per Fridericum Archiepiscopum demum recuperata sunt, &c. Ipse Bernhardus in Titmoning profectus est, nihilominus priorem titulum vsurpans, & in arce illa reliquum vitæ exegit, in qua Anno 1487. ictus Appoplexia obiit. Auctus est inde Salisburgam, & in summo Templo, coram altari D. Virginis sepultus, cum rexisset annis 21.

MORTVO iam Bernhardo, Domini Capitulares postulârunt, vigore suprâ allegatæ prætensæ consuetudinis, vestes defuncti Archiepiscopi, quas cum Iohannes iste illis dare recusasset, maior pars Capitularium, nempe Sigismundus Hohenacker, Rudolphus Kienberger, Christophorus Notthafft, excesserunt vrbe ad Christophorum Ebron, ipsorum Præpositum, qui tùm in Mülldorf exulabat, eumq; in Episcopum elegerunt: Nullus itaq; Canonicorum in vrbe remansit, præter Decanum, Andreā Mautner de Katzenberg, & Fridericum Comitem de Schaunberg, Plebanum, qui non consenserant in illorum electionem; Sed & Canonici illi vnā cum Præposito electo fuerunt postea excommunicati.

IOHANNES Archiepiscopus ex mandato Imperatoris duas Legationes suscepit: Vnam in Burgundiam & Brabantiam ad Maximilianum Imperatoris filium; Alteram ad Principes Imperij, pro eiusdem Maximiliani electione, in Regem Romanorum, fecitque tum magnos sumptus, sine tamen detrimento Ecclesie Salisburgensis; Et si ipsi vita suppeditasset longior, maximo emolumento fuisset eidem Ecclesie: Erexit multa ædificia, & collapsa vetera reparauit; Reliquit multa Clenodia & vasa aurea & argentea, quæ secum ex Vngaria attulerat; Dono dedit item Choro summi Templi Crucem auream, valentem septem Marcas auri, pretiosissimis lapidibus ornatam; Item insulam gemmis intertextam. Mortuus est, Anno 1489. Mense Decembri, Ictericus & Hydropticus, sepultus ante Aram S. Rudperti, præfuit Annis septem, Menses vnde-
cim.

55. **F**RIDERICVS quintus, Comes à Schaunberg, Plebanus Salisburgensis eligitur Archiepiscopus post mortem Ioannis, per venerabiles Patres, D. Rupertum, Abbatem sancti Petri, Iacobum, Abbatem sancti Michaelis in Beurn, & Magistrum Leonhardum Angerer, causarum Procuratorem in quos supra dicti, Decanus & Parochus Salisburgensi soli ibi residentes, reliquis Canonicis, ut dictum est, exulantibus compromiserant; Confirmatur clementissime à Summo Pontifice, & Anno 1490. Dominica Iubilare, intrauit ciuitatem, & ut mos est, benedixit populo; sequenti die accepit iuramentum à suis, à Prouincialibus & ciuibus; Dominica Cantate à Gregorio Episcopo Chiemensis consecratur, in præsentia Seccouiensis, Laurentinensis & Salent. Episcoporum.

ANNO 1493. die 19. Augusti, in funere Imperatoris Friderici, cum iste Fridericus exequias cecinisset, Viennæ apud sanctum Stephanum, à Maximiliano Romanorum Rege regalia magna cum solennitate accepit, quæ antea ab ipso Imperatore Linzæ bis petierat Archiepiscopus Fridericus, nec tamen impetraverat.

ANNO 1494. die 4. Octobris, Fridericus Archiepiscopus Hydropticus moritur. Redemit iste Fridericus supradictum Vicedominatum Friesacensem à Stipendiariis Regis Vngariæ Matthiæ, qui Anno 1490. obierat. Rexit Fridericus Annos quatuor, Menses decem, sepultus est in Sacello S. Annæ.

56. **S**IGISMUNDVS secundus ab Holeneck, Decretorum Doctor, Magister Hospitalis, fit Archiepiscopus, Anno 1495. die 16. Octob. die 15. Nouembris, fuit per Alexandrum sextum confirmatus: Deinde, sexto die Februarii anni sequentis, intrauit ciuitatem, benedixitque populo. Postea, quinta Dominica post Epiphaniam, à Gregorio Episcopo Chiemensis, præsentibus Episcopis, Patuiensi, Laurentinensi, Seccouiensi & aliis Prælati, est consecratus.

EODEM ANNO, Sigismundus Wormatiam profectus est, ubi Roman. Rex, & alij Principes Comitibus intererant; habebat secum comitem itineris, D. Gregorium, Episcopum Chiemensis, qui vix Salisburgo egressus, in ponte fluuij Sala Apoplexia ictus, & reductus Salisburgum, mortem obiit: Die quinto post, Archiepiscopus de ipsius morte certior factus; die sancti Floriani in Pruck, propè Fürstenfeldt, contulit Episcopatum Chiemensis D. Ludouico Ebmer, Præposito sancti Zenonis, & Officiali Curie Salisburgensis, quem postmodum secum Wormatiam duxit: Die autem Corporis CHRISTI, qui fuit 18. Iunij, Maximilianus Romanorum Rex contulit Regalia Ecclesie Salisburgensis Sigismundo Archiepiscopo, in camera Curie Episcopalis, coram Electoribus & multis Principibus. Finitis paucis diebus, Sigismundus Archiepiscopus, propter debilitatem corporis, iter SALISBURGIVM versus arripuit, sed inualecente morbo in oppido Mülldorff mortem obiit, tertio Iulij, Anno 1495.

Ductus

Ductus est SALISBURGIUM, & sepultus ante Aram sanctæ Crucis, cum rexisset Ecclesiam post consecrationem Mensibus quinque, diebus quinque.

LEONHARDVS à Keutschach eligitur Archiepiscopus, Anno 1495. 7. Iulij. Iste Anno 1460. cum esset adhuc Iuuenis, venit in Monasterium Oberndorff in Carinthia, prope Wolckenmarckt; ibi fuit ab anno probationis vsque ad Annum 1461, factaque professione, mansit in eo statu vsq; ad Annum 1467. ibi fit Oeconomus Monasterij; postea Anno 1473. creatus est Præpositus ad D. LAURENTIUM. Eo munere functus est Annis octo, vsque ad Annum 81. Quo Anno electus est, die sancti Egidij, Præpositus dicti Monasterij Oberndorff: Ei dignitati præfuit Annis nouem, vsque ad Annum 1490. Ibi Monasterium & Præposituram, quæ per ignem cælitus incensa conflagrânt, instaurauit, & ab irruptionibus Turcorum egregiè defendit. Cum verò Præpositura Salisburgensium, partim dissensione Capitularium, partim bellis intestinis exhausta, in potestatem cuiusdam Cardinalis Galli deuenisset; ipse Leonhardus Romam profectus, eam fauore Imperatoris Friderici tertij 3000. floren. è manibus Cardinalis redemit, eamque multis honorariis & Clenodiis auxit & ornauit; Cumq; Præposituram Annis octo laudabiliter rexisset; tandem consensu Capituli Reuerendo admodum in Christo Patri, D. Rudolpho à Kienburg, Canonico & Plebano Salisburgensi, eam contulit.

ANNO 1498. Leonhardus Archiepiscopus omnes Iudæos, quorum fraude & avaritia pauperes non mediocriter grauabantur, Salisburgo & tota ditione Salisburgensi expulit, & seuerè statuit, ne cuiquam Iudæo, vel usurario commorandi facultas inter suos præberetur; posthabitis etiam vectigalibus, quæ Iudæi singulis Annis Camera Episcopali pendebant.

ANNO 1500. quidam ciues primarij Salisburgenses, facta conspiratione, eximere sese conati sunt Iurisdictioni Episcopatus; sed Leonhardus, cognitis ipsorum consiliis, inuitauit illos ad sese, tanquam conuiuio excepturus: Quos cepit, captiuosque iussit in Arcem deduci: statuerat enim ipsos pœna capitis afficere. Sed interuentu & intercessione quorundam Magnatum, qui fortè fortuna aduenerant, certis conditionibus illis vitam concessit.

MAGNIS beneficiis iste Archiepiscopus Ecclesiam Salisburgensem cummulauit, multa prædia ab Episcopatu bellis abalienata & direpta redemit & instaurauit,

DECIMAS & alias possessiones in Vicedominatu Leibnitz, plusquam 22000. floren. redemit: Similiter & Gmund, solutis Regi Romanorum Maximiliano 30000. floren. in potestatem Episcopatus redegit, vbi & Arcem, quæ incendio perierat, iterum erexit: nouumque Dominatum de Rupa, à generosis Dominis de Weispriach 7000. floren. emptum, Episcopatui adiecit; Castrum item Stall, cum omnibus ad id pertinentibus, Dominis de Graben quondam oppignoratam, à Domino Vergilio de Graben redemptam, Archiepiscopatui denuo incorporauit.

PREFECTURAM Vandorff à Friderico Hofman, Dominium Wildeneck cum omni Iurisdictione, Monasterium Mansee, cum oppido ibidem & S. Wolfgang, à Romano Rege Maximiliano 12000. floren. emit: Dominia Doytgericht Mûldorff, Item Hochgericht prope Mûln, Ducibus Bauariæ impignorata, ab Illustrissimo Duce Wolffgango, Tutore Illustrissimorum Ducum Bauariæ, Wilhelmi, Ludouici, Ernesti, &c. 9000. floren. Vngaricis, Archiepiscopatui acquisiuit: Insuper Arces quasdam in Ducatu Austriæ, Stiria & Carinthia, vetustate penè conuulsas, reparauit: Ex quibus sunt Traismaur, Frisacum, Leibnitz, Lanndspurg, Dackenprunn, Stein, Oppidulum ad S. Andream in valle

Laurentina, Altenhouen, Lebenavv, Stauffeneck, &c. Vinaria quoque in Rastat fieri, & montem vulgò *Rattstatter Thaur*/vtonustis curribus iter præberet, præparari curavit; vulgò *die Werck*/prope flumen Salzach ab Hallen, vsque in Ditmoning, noua itinera *Hirspunt*/versus Rauris, Dâchsenpach, magnis impensis fieri curavit; signauit quoque florenos Vngaricos & Rhenenses ex auro optimo: Item grossos & obulos argenteos in iusto valore & pondere.

ALTARE S. Rudperti, in Choro summi Templi, multis pretiosis Clendjiis, ex verè Archiepiscopali munificentia & liberalitate decorauit.

ARCEM firmissimam ciuitatis Salisburgensis muniuit fossa, aliaque insignia ædificia in ea extruxit, & duo Sacella ædificauit, quæ ipse consecrauit: Quæ omnia plusquam 26300. floren. constiterunt: Castellum & ciuitatem Petravv, quæ in bello Vngarico Matthæo Regis Vngarorum & Friderici Imperatoris, in potestatem Friderici & filij Maximiliani venerant, à Maximiliano, singulari vsus prudentia 20000. florenis Episcopatu iterum asciuit.

CASTRUM Vter in Comitatu Tyrolensi situm ab Imperatore Maximiliano redemit; Altare S. Hieronymi in summo Templo propriis sumptibus fieri instituit, Missamq; perpetuam in eo fundauit; cui de omnibus necessariis calicibus, patinis & reliquis ornamentis copiosissime prouidit.

ANNO 1519. Leonhardus Archiepiscopus, cum laudabiliter & verè paternè Episcopatu præfuisset Annis 24. moritur in Arce Salisburgensi, feria tertia post festum Erasmi, sepelitur in Sacello D. Hieronymi. De Leonhardo isto ac successore eius Matthæo Maximilianus Cæsar faceret admodum fertur dixisse, habere se duos Capellanos, quorum alterum non possit exhaurire, alium verò non replere, alludens ad huius parsimoniam, & alterius sumptuositatem, &c.

58. **MATTHÆVS** Lang à Wellenburg, peruetusta Patriciorum Augustanorum familia natus, Præpositus primùm Augustensis, deinde Gurcensis Episcopus, factus postea Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Maximiliani Imperatoris intimus Consiliarius, fit Archiepiscopus, Anno 1519. Fuit Vir singularis prudentiæ & doctrinæ, magnificus, beneficus, & maximè hospitalis, qui de omnibus infimis pariter ac summis benè mereri studuit, & propterea apud omnes Principes Germaniæ, præsertim apud Maximilianum Imperatorem, cuius intercessione ad hunc Episcopatum peruenit, magna valuit autoritate.

ANNO 1523. Dissensio inter ciues & Archiepiscopum facta est, eò quòd ciues noluerint illi debitam obedientiam præstare: Quod cum intellexisset Archiepiscopus, clam in Comitatu Tyrolensi conductis militibus, quibus præfecit Leonhardum à Vels, ad Grâding castrametatus est: Quare ciues consternati mittunt ad eum Legatos, orantque veniam & pacem; Archiepiscopus instructa acie ciuitatem ingressus, supplices omnes in fidem recepit: Quod postea latinum bellum, Germanicè *der Lateinisch Krieg* dictum est.

SUB hoc Matthæo orta est seditio Rusticorum & Ciuium, qui Episcopatu parebant, propter quendam capitis supplicio affectum, nomine Stöckl, qui vna cum aliis per vim eripuerat Archiepiscopo Sacerdotem, quem aliena à fide Catholica docentem Matthæus Archiepiscopus iusserat perpetuæ custodiæ tradi: Isti tumultus sedati postea sunt, mediante Ludouico Duce Bauariæ,

tt. Anno 1526. †

Hoc Anno, 16. Nouembris, obiit D. Rudolphus à Kienburg, Præpositus, & Archidiaconus Salisburgensis, sepultus in ambitu, Vir omnium virtutù splendore ornatus, diuini cultus & Christianæ religionis diligentissimus obseruator, in oratione feruentissimus, in celebrando frequentissimus; ei substitutus est D. Balthasar à Lamberg, Canonicus, Decanus & Officialis curiæ ibidem.

RUSTI

RUSTICI iterum violata fide, quam Domino suo dederant, seditionem moliti sunt; sed illis Archiepiscopus 13. signis militum occurrens, dispalauit & prostrauit ipsorum agmen. Multa præclara ædificia in Aula & Arce ciuitatis construxit, plantauit idem vineam, quæ respicit pratum Abbatis S. Petri, eamq; omnis generis exoticis arboribus locupletauit. Mortuus est Anno 1540. feria tertia paschali, cum vixisset Annis 72. & præfuisset Ecclesiæ Salisburgensi Annis 20. & 10. Menses, sepultus est in summo Templo ante Aram D. Rudperti.

ERNESTVS Comes Palatinus Rheni, Bauariæ Dux, Alberti & Kunegundis, Friderici Imperatoris filiæ proles, à Iohanne Auentino Historico rudimenta bonarum literarum percepit, Iasonem Maynum Ticini paucis diebus audiuit, Mathematicas disciplinas amauit: Rerum fossilium & Metallicarum tantam est assecutus noticiam, quantam in tota Germania quiuisset alius.

FVIT Patauensis Episcopatus Administrator; Postea, Matthæo Lango mortuo, factus est Archiepiscopus Salisburgen. Anno 1540. impetrauit pallium à Paulo tertio summo Pontifice, per suos Nuncios, qui fuerant de Capitulo, Wilhelmum de Trautmansdorff & Eberhardum de Hirnhaim, Canonicos, Christophorum Trauner ex Nobilibus, & Bertholdum Tenn ex ciuibus. Fuit Princeps placidissimus & laboriosissimus, qui die & nocte supplices suorum libellos legit, decreuit, decreta etiam nonnunquam Amanuensibus ipse dictauit, summaque tranquillitate prouinciam, sine exactionibus & grauaminibus, administrauit annis 14. † Cum verò natura propensior esset ad res domesticas, procurandas, quàm spirituales obeundas, maioresque Ordines suspicere nollet, nec longiorem dispensationem à Summo Pont. impetrare posset; tandem Anno 1554. Episcopatum Capitulo Salisburgensi liberè resignauit.

ISTE postea Ernestus in Comitatum Glatz, in Bohemia, nuper à se ex proprio patrimonio emptum, profectus. Ibi vixit vsque ad Annum 1560. quo mortuus est Mense Decembri: Reuectus postea Monachium, apud Maiores suos sepultus est. Multis ille pretiosis vestibus & Casellis, ad rem sacram faciendam, necessariis, Ecclesiam Salisburgensem, pio erga Catholicam religionem affectu auxit. Auxit item stipem 12. Vicariis & 6. Choralibus; illis 5. his verò duob. florenis singulis Angariis, cum certis ac perpetuis redditibus.

MICHAEL à Khienburg, Carinthius, Canonicus Salisburgensis & Patauensis, Vir pietate, vitæ castimonia, doctrina & beneficentia in omnes, præsertim in pauperes & studiosos insignis, factus est Archiepiscopus, Anno 1554. Eodem Anno impetrauit Pallium Romæ.

ANNO sequenti die Trium Regum, intrauit Urbem Salisburgensem, more solito: Interfuit binis Comitibus Augustanis, sub eo tamen multa Nobilitate; aliisque splendidam Aulam haberet; nihilominus res Salisburgensis Ecclesiæ mirum in modum creuerunt, & ex fodinis Metallicis ita auctæ sunt, vt vix multis retro Annis vnquam.

MVLTI præclaris ædificiis Aulam & ciuitatem illustrauit & ampliauit. Dum autem ex Bauaria à venatione, ad quam ab Alberto Duce Bauariæ Geyso ueldam vocatus fuerat, domum properaret, in itinere, non procul ab illo vico in mediis campis, Apoplexia extinctus est 17. Nouembris, Anno 1560. Corpus Salisburgum allatum, cum maximo omnium planctu exceptum, & honorifice sepultum est ante Aram D. Rudperti. Rexit Annis sex.

IOHANNES IACOBVS Khuen Tyrolensis, Decanus Brixienfis, & Canonicus Salisburgensis eligitur concordibus votis Canonicorum, 26. Nouembris, eodem Anno 1560. confirmatur, sequenti Anno, ac per Wolfgangum, Patauensem Episcopum Pallio à summo Pontifice missò decoratur. Tentauit, eodem

eodem Anno in Decembri, Alucum falsæ fluminis, apud Goldingum oppidulum, inter horridas rupes nimis angustum dilatare ac nauigabilem facere, & hoc non sine magnis sumptibus, sed ob loci asperitatem, precipitisque Catharactæ difficultatem frustra, &c. Anno 1562. arcem Werffen loco natura munitissimo, ex antiquis ruinis vindicandam statuit, eamque ita extruxit, ac tormentis bellicis communiuit, vt hostiles etiam maximos impetus sustinere possit. Eodem Anno, conuocatis Episcopis, Frisingensi, Ratisponensi, Patauiensi, Brixinensi, ac cæteris Suffraganeis, cum illorum, nec non Alberti Ducis Bauariæ Legatis Salisburgi de legatione ad Concilium Tridentinum consultatum est, eoque missi sunt in Aprili, Hercules Rëtinger, Episcopus Lauentinus, Felicianus Ninguarda tùm Theologus, nunc Episcopus Scalensis, & Apostolicus Nuncius, & Iohannes Baptista Ficklerus, eo tempore Secretarius, iam verò I. V. Doctor & Consiliarius Saltzburgen. Vir doctus & Catholicus, qui Annales Salisburgenses sui temporis diligenter colligit, ac mihi quædam communicauit; ex quibus, quæ ad hunc Archiepiscopum pertinent, pro ipsius honore excerpta, & hic breuibus annotata sunt. Communicauit mihi idem Doctor Ficklerus peruerulum librum, in membranis scriptum, veterum diplomatum ac traditionum, Monasterij Admuntensis, cuius in hoc opere etiam aliquando fit mentio, &c.

INTERFUIT hic Archiepiscopus Comitibus Augustensibus Anni 1566. nec non conuentui Electorum Ratisponæ Anni 1576. In quo Rudolphus Rom. Rex electus est, nec non sequentibus Comitibus, in eadem Ratisponensi vrbe, Anno, &c. 77. celebratis, non solum Austriacis Principibus Rom. Imperatoribus ac Regibus: Verum etiam Electoribus ac cæteris, præsertim Augusto Electori Saxonie & Alberto Bauariæ Duci, cuius ferè omnes Nepotes ex filio Wilhelmo propria manu baptizauit, acceptissimus. Anno 1567. die 30. Iulij, flumen Salza duarum noctium vnusque diei imbris vsque ad vesperam ita excreuit, vt pontem, qui urbem Salisburgensem suburbio iungit, cubito altius superaret, quem aquarum vis, nisi ingenti robore tam arte connexus ac maximo pondere grauatus foret, planè sustulisset: Ex inundatione ista innumerabilia damna facta, tùm in hominibus, quorum non pauci perierunt, tùm in iumentis, ædificiis, agris, pratis, hortis, lignis, septis riparum, munimentis & aliis, præsertim apud Halhulam oppidum supra Salisburgum; vbi officina Saliscoquendi destructa atque ingens copia parati Salis submersa periit, quæ omnia damna ultra valorem centum mille aureorum æstimata sunt; obseruatum tum est, ipsam dictionem D I L V V I V M, huius Anni inundationem penè indicare, cum ex eius literis, quæ omnes numerales sunt, hic Annus 1567. colligatur, &c.

Hoc ipso Anno 17. die Octobris, circa meridiem Salisburgi, ventus vehementissimus exortus, per noctem in diei sequentis meridiem durans, non solum pleraque tecta detexit, verum etiam ædificia grauiter concussit, aliqua diruit, & cum flatu turbinofo ac calido niues alpium non pridem proiectæ resoluenterentur, concurrentibus vndique torrentibus, flumina, inter quæ & Salza, iterum adeò excreuerunt, vt riparum aggeres nuper maximis sumptibus ac laboribus resectos denuo deuastarint, deniq; parum minoris damni, quam superior attulerit inundatio.

ANNO 1569. die 15. Martij, Synodus Salisburgi congregata est, cui interfuerunt, Ernestus Bauariæ Dux, Administrator Episcopatus Frisingensis, Urbanus Episcopus Patauiensis: Item Brixinensis, Gurcensis, Seccouien. & Chiemensis, Episcopi, præterea multi alij Ecclesiarum Prælati & Abbates.

PORRO 14. Iunij eodem Anno, ob frequentes & grauissimos imbres, à Kastino alpium oppidulo aquis maximo impetu erumpentibus, 51. domus sublatæ ac folio æquata sunt, desideratis plus 200. hominibus.

ANNO

ANNO 1570. circiter octauum diem Iunij, in quibusdam locis Salisburgen-
sis Archiepiscopatus & Bauariæ de cælo miraculose frumentum pluit, præser-
tim in Præfectura Alten Thann tribus milliaribus à Salisburgo, versùs Austriam;
Item Maurkirchij, vico Bauariæ, non procul ab Oeno: Item in Vico Riedensi,
aliisque non nullis locis, grana frumenti similima boni saporis, corticis subtilis
adeò, vt quicquid substantiæ haberet, totum in se farinam contineret, quod &
molendò expertum est: Circa eadem tempora summa fuit annonæ caritas, fa-
mesque passim; præsertim in Carinthia, Styria & Austria, terris aliàs feracissi-
mis frumenti.

ANNO 1571. tertia die Augusti, Ditmoning ad Salsam situm oppidum
ditionis Salisburgen. noctu fulmine tactum, igne inextinguibili, paucis exceptis
ædiculis, in loco excelsiore sitis, ferè totum miserè periit. Pestis quoque tùm Sa-
lisburgi, tum aliis eius ditionis locis grassatur, multis hominum millibus absor-
ptis, Archiepiscopus ad Mùldorff confugit.

ANNO 1572. 6. Iunij flumen Salsæ iterum inundauit, vt plus quàm viri alti-
tudine inundationum superiorum signa vinceret, nimia scilicet imbrium fre-
quentia maxima damna hominibus, iumentis, ædificiis & aruis inferens; quæ
postea maximis sumptibus instauranda fuerunt.

ANNO 1573. die 26. Augusti, Salisburgi iam secundo collecti sunt Suffra-
ganei ac Prælati provincie ad Synodum, in qua constitutiones illæ compositiæ,
quæ Typis mandatæ sunt; hæc die 3. Septembris finitur.

DIE 13. Nouembris, Salisburgi Cometa apparuit aspectu grandis & terribilis.

DIE 26. eiusdem ad oppidum Hallensè supra Salisburgum, in Mineris sa-
linariis, intra Montis viscera 6300. pedes ex solido salinario lapide excisus est
Vir, ex omni parte integer, cum barba, superciliis, crinibus, vnguibus & vesti-
bus quoque in consumptis, capite nonnihil compressus, carne consolidata &
exiccata, staturæ nouem spitamarum: Constitutum erat hunc Salisburgum
deferri, vt ibi ob rei mirandæ perpetuam memoriam seruarietur; sed cum Ca-
daver hoc per aliquot septimanas aëri expositum, diffuere ac corrumpi inci-
peret, terræ conditum fuit. Coniectum est, hunc ante hominum memoriam,
inter fodendum casu quodam absorptum huc vsque delituisse.

IDEM Archiepiscopus iam inde propemodum ab initio sui regiminis,
montem illum, qui supra Hallulam est, & Dirrenpach appellatur, indicibili
sumptu, propter eruendam salis materiam suffodi, atque per aliquot millia pe-
dum spacium, per solida Saxa meatu, vsque ad salis mineras excindi curauit,
quo loco Mons Iohannis Iacobi nunc vocatur. Aulam quoque Episcopalem in
Urbe Salisburgensi multis nouis ac splendidis ædificiis exornauit.

VIA ad Salsam fluuium per angustias inter Goldingum & peruiam, id est,
Werfen, & vterius ad Fericiam flumentum rapidissimū, qua valle peruia Rasta-
dium itur, per durissima Saxa ampliauit, produxitq; maximis laboribus & ex-
pensis. Multo autem maioribus nouam per montes Arule maioris excindi fecit.

ANNO 1579. in festo S. Matthiæ Apostoli, qui fuit dies 24. Februarij, D.
Archiepiscopus apoplexia corripitur, dum à prandio in cœnaculo Aulico co-
mœdiam auscultat.

ANNO 1580. 18. die Iulij vnanimi consensu Capituli electus & datus est
Archiepiscopo coadiutor D. Georgius à Kienburg, Canonicus ac Præpositus
ibidem, Vir iuxta pius, doctus ac exemplaris, vt hic quotidianis ac grauioribus
negociis præesset, ac decumbens Archiepiscopus minus molestaretur. Confir-
mata est hæc electio à Sede Apostolica, atq; electus propter maiorem commo-
ditatem in curiam Episcopalem hoc 1581. anno commigrauit, quo ipso anno in
autumno

autumno ego vtrumque, cum Salisburgi essem, officiosè visitaui, deprehendique in Archiepiscopo defectum quidem sinistrae manus ac pedis; verum aliàs intellectum integrum ac linguam in respondendo ac interrogando adhuc pro qualitate satis expeditam. Omnipotens vtrique suam gratiam diutius viuendi ac benè gubernandi praeferre velit. Amen.

Prapositorum summi Templi Salisburgensis Catalogus.

1. HERMANNVS primus Prapositus Salisburgensis moritur, Anno 1119.
2. GEBNO obiit Anno 1136.
3. HUGO obiit Anno 1170.
4. SIBOTO obiit Anno 1184.
5. GVNDACHERVS moritur Anno 1196.
6. BERTOLDVS Romae moritur Anno 1200.
7. BERNHARDVS olim Prapositus de Berchtensgaden, postea Salisburgensis, eo ipso Anno resignat Praposituram, 5 Idus Augusti in Rastat.
8. ALBERTVS Chiemensis Prapositus resignat Praposituram Anno 1212.
9. OTHO factus Episcopus Gurcensis, Anno 1212.
10. ADALBERTVS moritur Anno 1219.
11. ADALBERTVS, Salisburgensis Ecclesiae Custos & Canonicus, qui Anno 1232. Episcopus Chiemensis creatur.
12. CHVNO, Decanus Salisburgensis Ecclesiae obiit Anno 1242.
13. OTHO Canonicus Salisburgensis obiit Anno 1262.
14. FRIDERICVS de Wallen factus postea Archiepiscopus Salisburgensis, Anno 1270.
15. HEINRICVS Prapositus Salisburgensis factus postea Episcopus Seccouienfis Anno 1292.
16. FRIDERICVS de Mitterkirchen, antea Decanus eiusdem Ecclesiae, qui eodem Anno 1292. fit Episcopus Chiemen.
17. HELMBLICVS obiit Anno 1307.
18. WICKHARDVS de Polhaim factus Archiepiscopus, Anno 1312.
19. FRIDERICVS de Leibnitz, Prapositus & Archidiaconus Salisburgensis, factus postea Archiepiscopus Anno 1315.
20. IOHANNES Rechenberger, alias Reissberger, Prapositus, Anno 1418. Ita habet Chronica Episcoporum.
21. BYRCKHARDVS de Weispriach Prapositus, fit Archiepiscopus Salisburgensis, Anno 1461. cui in Prapositura successit Fridericus Pranckher.
22. FRIDERICVS Pranckher obiit Anno 1467.
23. CASPARVS de Stubenbergh obiit Anno 1478. Mense Octobri.
24. CHRISTOPHORVS Ebron, Canonicus Salisburgen. Exul in castro Halbenberg, & Mùldorffj. Obiit, Anno 1491. 21 Ianuarij.
25. LEONHARDVS à Keutshach fuit Prapositus factus Archiepiscopus, Anno 1495.
26. RVDOLPHVS à Kienburg, Canonicus & Plebanus Salisburgensis, moritur Anno 1526. die 16. Nouembri.
27. BALTHASAR à Lamberg, Canonicus & Decanus Officialis Salisburgen. obiit Anno 15.
28. EBERHARDVS de Hirnbaim, Canonicus Salisburgen. qui Anno Domini 1552. factus est Episcopus Eichstadien Ibidem obiit Anno 1560.
29. CHRISTOPHORVS de Lamberg, Canonicus ac Decanus Salisburgen. successit Eberhardo in Prapositura ac obiit Anno 1579.
30. GEORGIVS de Kienburg, Canonicus, Vir aequè pius doctus ac prudens; qui & nuper Reuerendissimi Archiepiscopi Salisburgen. Ioann. Iacobi Khuen coadiutor ac successor legitime electus, adeoq. confirmatus est.

yy.

ADDI-

ADDITIONES.

IUVAVIA, in Norico mediterraneo Romanorum Colonia iuxta alias cele-
bris, sicut ex Notitiâ vtriusq; Imperij, & aliunde constat: varjjs passim no-
minibus appellatur. Iuvavium, Iuvauo, Iuauo, in tabul. Peutengeriana,
ubi flumen Iuaro: vel Iuuarum auctori nostro. alijs Topia: quibusdam Iopia:
ad quorum auctoritatem non immerito haeret accuratissimus omnis antiquita-
tis literata indagator & censor, Eugippij Scholiastes, ad cap. XXIV. vita S. Severini In
Diplomate Leonis PP. supr. pag. 4. inserto, Petena quoq; nuncupari dicitur. Quod verò
de Norico mediterraneo mentio habita: sciendum, Noricum vniuersum circumscri-
bi à Ptolomeo occasum versus Oeno, septentrionem Danubio fluuiis, ortum,
Cetio, meridiem Caruancis montibus: prouincijs verò ad occasum Retiâ,
Germaniâ magna ad septentrionem, ad orientem & meridiem Pannoniâ atque
Italiâ. Ea pars, quæ ad Danubium vergit ripensis, reliqua mediterranea dicta
est. Posteriori auctore Noricum ferè Boiaria est. & hac, cum deinceps frequens vtriusq;
Norici mentio fiat, semel ex Eugippij Scholiaste monuisse sit satis.

Absg. Eugippio esset, ferè nulla rerum tunc gestarum superesset memoria: qui v-
nus, quàm misera & deplorata illis temporib. harum prouinciarum fuerit condicio, abun-
dè docet.

Pontificem eius loci) presbyterum S. Maximum intellige, non Pontificem: de quo;
& alijs L. V. martyrib. consule R. P. Mattheum Raderum Tom. 1. de sanctis Bavarie,
pag. 32.

Fratres Theodonis) de fratribus Ducis Theodonis Vtone & Thietbaldo, neque ex
Arnonis Archiepiscopi adnotatione, neq; ex S. Ruperti vitâ: sed nec vlllo alio probato aucto-
re constat: sed commentitios hos fratres esse, cum alia tum diuisione Bavarie quæ inter Theo-
donem & fratres facta manifestè redarguit. Vide de his Velfer. Rer. Boicar. libr. IV. ad
annum 616.

Inferendam hoc loco censuimus adnotationem Arnonis Archiepiscopi Salub. ex qua de
pietate & amore promouendi cultus diuinitatû Theodonis Ducis, quàm filij Theodoberti &
aliorum liquide constat.

ANNOTATIO ARNONIS

Episcopi tempore Caroli Magni

Regis Francorum.

DE hoc vero quod ad Episcopatum beati Petri primi pastoris Ecclesiæ,
sanctorumque Apostolorum principis, quod constructum est infra oppi-
dum SALZBURG, in pago LABAOCENSIVM, super fluuium IGONTA, qui
alio nomine SALZACHA vocatur, ubi & dominus ROBERTVS Episcopus
atque Confessor vna cum Sociis corpore requiescit, & inibi traditum fuit, &
ubi præest venerabilis vir per diuinam misericordiam & mercedem domini no-
stri Caroli excellentissimi Regis Arn. Episcopus.

Theodo-
dus.

Primum quidem tradidit THEODO Dux, prædictum oppidum simulq; & castrum superiorem domino ROBERTO, cum terminis denominatis & confinibus vel omnibus appendiciis suisque adiacentiis, vna cum campis, siluis, alpes, aquis, aquarumque decursibus, sicut ad supra memoratum oppidum, vel castro Salzburch & reliqua loca vel possessiones, sicut inferius scriptum esse videtur. Simili modo tradidit idem Dux villa nuncupante PIRINGA, in pago Salzburchoue, iuxta fluuium SALA mansos XXX. inter vestitos & apfos, vel quicquid ad ipsos mansos aspicitur. Simulque & tradidit iam dictus Dux in eodem pago, in loco qui vocatur SALINAS FORNACES XX. & totidem pacellis, & tertiam partem de putiario ibidem concessit, quod barbarice dicitur GALGO. Insuper & iam dicto loco concessit decimam de sale de thelonio quod datur incenso dominico. Nec non & præfatus Dux tradidit Romanos & eorum tributales mansos LXXX. inter vestitos & apfos, commanentes in supra dicto pago Salzburgense, per diuersa loca. Simul & iam factus Dux tradidit in pago ARRAGOE secus torrentem FECHLESABA romanos & eorum mansos tributales. V. inter vestitos & apfos. Itemq; tradidit supradictus Dux in præscripto pago Salzburgoe duos alpes, qui vocantur GANZO & LADVSA, in quo sunt tantummodo pascua ouium. In pago vero Drunense tradidit memoratus Dux villulam, quæ vocetur Pachman, cum mansos X. inter vestitos & apfos, cum silua & prata vel pascua ad eandem villam pertinentem, & in pago etiam Tona-goe tradidit ipse Dux secus amne Danubio iugeres vinearum duas, prope ciuitatem Reganesburcha dicta.

Theodber-
tus Dux.

SUCCEDENTE vero filio eius Theodberto Duce, qui tradidit villulam nuncupante Vzelinga in iam dicto pago Salzburchoe, secus fluuium Salzaha, mansos XX. inter vestitos & apfos, cum omnibus appendiciis ad eam villulam pertinente. Itemque tradidit ipse Dux in loco qui dicitur Cucullos in supradicto pago Salzburgoe, super fluuio Salzaha, id est mansos III. vestitos & prata vel pascua ibidem pertinentia. Ipseque Dux tradidit villam nuncupante Vualarseo in eodem pago secus stagnum Vualarseo mansos X. inter vestitos & apfos, & siluam vel aquarum decursionem in fluenta quæ vocatur Vischaha, & quidquid ad eandem villulam pertinere noscunt, simulque & locellum, qui vocatur Talgoe in supradicto pago Salzburgoe in quo est silua, prata, vel pascua. Pari modo præfatus Dux in supradicto pago tradidit villulam nuncupante Titamaninga in qua sunt mansi XXIII. inter vestitos & apfos, vna cum siluis, campis, pratis, seu farinariis, vel quidquid ad ipsam villulam pertinere videtur. In pago vero Ifanagoe super fluuium Ifana tradidit idem Dux villa nuncupante Ehardinge cum mansos XV. inter vestitos apfos, cum pratis & campis vel siluas atque farinariis ad eandem villam pertinente. Aliam vero villam in eodem pago tradidit ipse Dux nuncupante Tuzzlinga cum mansi XV. inter vestitos & apfos, vna cum terminis & confinibus suis ad eandem villam pertinente. Tradiditque memoratus Dux in pago Opingoe villam nuncupatam Opinga, in qua sunt mansi XX. inter barcalcicos & seruos & inter vestitos & apfos cum campis, pratis & siluis & omnibus appendiciis suis.

Theodber-
tus Dux.

SUCCESSOR namque filius eius Huchbertus Dux, tradidit in pago Rotagoe villa nuncupante Sauarstedi cum mansos XX. inter vestitos & apfos, & cum terminis vel appendiciis suis. In pago vero Salzburgoe tradidit idem Dux in loco qui dicitur Endorff mansos vestitos III. & apso I. & terminum siluæ, quæ adiacet secus fluenta Fischaha, & in pago etiam Matagoe tradidit præfatus Dux in loco, qui vocatur Icinga mansos tributales IV. apfos.

Po

Post hunc extitit Otilo Dux, qui tradidit in pago Isnagoe villam nuncupatam Metumunhaim secus fluentia Isana & in ea mansos XX. inter vestitos & apsos, vna cum omnibus terminis vel appendiciis suis. Tradidit idem Dux in pago Salzburgoe locillum qui dicitur Ellesnaunans, in quo prata & silua constititur, vel stagnum qui vocatur lacusculus, simulque & Abriam lacum, in quo constat pascua & prata vel silua, piscatio atque venatio, & inibi aliquanti fratres propriis laboribus viuunt.

Otilo Dux.

Post hunc verò successit filius eius Tassilo Dux, qui tradidit in pago Tonagoe villam nuncupatam Poh cum mansos XXXIX. iter vestitos & apsos, vel cum omnibus appendiciis suis seu terminis ad eandem villam pertinente, seu & territorium, in eodem pago, in loco qui dicitur Chruchenperch, qui adiacet secus amne Danubio, in quo nunc sunt plantagine vinearum institutæ. Idemque Dux tradidit in pago Filusgoe, in loco qui vocatur Riute, mansos vestitos duos. Insuper tradidit prædictus Dux in pago Salzburchgoe villulam nuncupata campus romanos cum mansos tributales XXX. inter vestitos & apsos. Similiter tradidit ipse Dux in pago Isnagoe in fisco dominico qui dicitur Poch mansum vestitum vnum. Itemque tradidit prædictus Dux in pago Salzburchgoe, in loco nuncupato Hal vnum puciatorium integrum, quod vulgariter dicitur Galgo. Tradidit siquidem præscriptus in supradicto pago Salzburgoe in loco qui dicitur Regubertum seruum, nec non & presbyterum, cum omni domo vel possessione sua, cum omnia, quidquid in ipso loco habuit. Ipseque Dux iam scriptus tradidit cellam quæ vocatur Garoz super ripam Enifluminis in pago Isnagoe, quam construxit Bos clericus per licentiam iam dicti Ducis in honore Petri principis Apostolorum, & ipse Tassilo ipsum clericum commendauit ad supra dictum monasterium vna cum ipsa cella.

Tassilo Dux.

Item de hoc quod tradiderunt liberi Baioarii per licentiam Tassilonis ad supradictum Episcopatum, quod fuit eis ex causa Dominica beneficiatum, similiter & de illis potestatem non habent desce. Bos o liber qui & presbyter, & Iohannes frater eius tradiderunt per licentiam Tassilonis in pago PINNZEOE loca nuncupantes BISONZIO & SALAFELDA, & in alio loco qui dicitur vico Romanisco in pago SALZBURGOE iuxta fluuium SALA, id est in totum, inter tributales & seruales mansos XV. & inter vestitos & apsos, quod sicut supra memorauimus ex causa dominica eis fuit beneficiatum, & ipsa traditione præfatus Dux ab ipso loco plenius & firmitus fecit confirmare, & in supra memorato loco Bizanzio ædificata est cella, in qua monachi labore manuum suarum viuunt. Onno & filius eius Sigivvolff & Sigibaldus iudex tradiderunt per licentiam vt supra, in iam dicto pago Salzburgenſe, in loco qui dicitur vico romanisco mansos apsos II. simili modo ex causa dominica vt supra Mazzo & Appo & Albertus non potestatem habentibus tradiderunt per licentiam in pago ISNAGOE loca nuncupantes in Amfinga & in Widmbach & ad Hoccinhusin idem in totum mansos VII. inter vestitos & apsos. Hrodgaer & Gortscals & Eparichar tradiderunt per licentiam vt supra in supradicto pago Salzburgoe loca nuncupantes in Wangin & in Walardorf seu ad Straza hoc est in totum mansos VIII. inter vestitos & apsos. Grimbertus Comes tradidit vna cum permissione, vt supra in iam dicto pago in villula quæ vocatur Papinga mansos quatuor. Similiter ex causa Dominica Alexandra & Iacob filius eius tradiderunt per licentiam, vt supra in pago Atragoe, vel in ipso loco qui dicitur Afragoe mansos VI. inter vestitos & apsos, quod & fuit ex causa Dominica eis beneficiatum. Gaerod tradidit per licentiam vt supra in pago Salzburgoe in loco qui dicitur

Liberi Baioarii.

D 2

Toten.

Totenhufir manfos tres, apfos fimiliter vt fupra. Helmcinus per licentiam vt fupra tradidit in pago Drungoe in loco qui vocatur Chorinnbach, territorium quantumcunque poffidere vifus fuit, quod nunciacer apfum, qui fuit fimiliter vt fupra. Dignoldus tradidit per licentiam vt fupra pago Salzburgoe in loco qui dicitur Lueringa manfos III. apfos, qui fuit fimiliter vt fupra: Egilulfus tradidit per licentiam vt fupra in pago Matagoe in loco qui nominatur Steinbach manfos V. apfos qui fuit fimiliter vt fupra. Tifa libera tradidit per licentiā Ortitioni Ducis in pago Salzburgoe in loco nuncupante monticulus, fuper fluuio Salzaha manfos VII. veftitos, qui fuit fimiliter vt fupra, Iohannis feruus tradidit per licentiam Taffilonis in pago Salzburgoe, in loco qui vocatur Sura manfo I. veftito qui fuit fimili modo vt fupra ex caufa dominica. Ermlint Deo facrata tradidit per licentiam vt fupra in pago Rotagoe in loco qui vocatur Malaking fuper ripam Eni fluminis manfos veftitos III. fimili modo vt fupra. Gertleaoz & Garmunt & Patto vendiderunt res eorum per licentiam Taffilonis ex caufa Dominica in pago Salzburgoe villa nuncupata Müldorff, id eft manfos XXV. inter veftitos apfos. Theoderich tradidit per licentiam vt fupra in pago Ifanagoe, in loco qui dicitur Perinbach manfos II. fimiliter vt fupra ex caufa Dominica. Hildolf tradidit per licentiam vt fupra in fupradicto pago Ifanagoe in loco nuncupantes Rota, & ad Perck manfos X. inter veftitos & apfos fimiliter ex caufa dominica. Walco tradidit fuum filium Odalhardum per licentiam vt fupra, cum omni fua hæreditate in pago Salzburchgoe in loco qui dicitur Dundi-labrunna, id eft manfos quinq; inter veftitos & apfos fimili modo vt fupra. Hrodberc tradidit per licentiā vt fupra in pago Chimingoe in loco qui dicitur Pontena manfos V. inter veftitos & apfos, qui fuit fimili modo ex caufa dominica.

Tradidit Willipato clericus, qui & liber per licentiam vt fupra in pago Sundregae in loco qui dicitur Vrdorff, fuper riuulum qui dicitur Vrpach manfos IX. inter veftitos & apfos, fimili modo ex caufa Dominica, quam traditionem præfatus Dux manu fua pleniter confirmauit. Tradidit Hereland per licentiam fupra in pago Auguftagoe manfos V. inter veftitos & apfos, fimili modo vt fupra ex caufa Dominica.

Cella quæ vocatur Auuæ quam conſtruxit Baldun presbyter in beneficio Dominico fimulq; & Rhrobertus presbyter cum licentia Taffiloni Ducis fuper Ripam Eni fluminis in pago Ifanagoe, & quod ibi ex caufa Dominica traditum fuit, idem in villa quæ dicitur Garoz in iam dicto pago manfos veftitos IV. fimiliter & medietate de villa, quæ vocatur Afcauue manfos VI. tres veftitos & tres apfos. Tradidit Taffilo ad Ecclefiam fanctiffimi Petri principis Apoftolorum quæ eft conſtructa infra oppido Salzburchg.

Reliqua verò quod ibi traditum eft, de genere nobilium hominum eſſe videtur, quam quidem aliqui homines iniuſte eam ſibi uſurpare volentes, dominus Rex in ſua elymoſina iterum priorem donationem, ad iam dicto monaſterio permiſſum ſuum diligenter requiſitam ſtudit reuocare.

Cella quæ vocatur Zottinge quam conſtruxit Guntharius Comes in iure hæreditario in pago Huñigaoe in honore ſancti Stephani protimartyris & quod ei Taffilo Dux conceſſit in beneficio idem tributarios XIII. inter manfos veſtitos & apfos. Secus ipſum locum & villulam quæ vocatur Huſir, cum manfos VIII. inter veſtitos & apfos in pago Salzburgoe ſimulq; & loco qui vocatur Vſinga, cum manfos VII. inter veſtitos & apfos in fupradicto pago Chimingaoe ſecus ſtagnum qui vocatur Chiminſaoe tradendi ei licentiam conceſſit, iam ſatus Dux ad ipſum præfatum locum, vna cum permiſſione iam dicti Ducis ſupraſcriptus Comes ad Eccleſiam beatiſſimi Petri principis

apostolorum ad iam dicto Monasterio Salzburch. Ipsam vero cellam iniuste abstractam dominus Rex pro mercedis suae augmentum iterum reuocandum absque ulla contradictione concessit.

Istas Ecclesias consistunt in Salzburgoe & Chimingae pagibus. Item de Ecclesijs parochiales, quas in beneficium pertinent, & de Barfalcis vna cum feruis siue de eorum territorio dotatae sunt.

Ad Sée Ecclesia cum manso I.	Ad Hrodheringas Ecclesia cum manso II.
Ad Iubendorff Ecclesia cum manso I.	Ad Sma Ecclesia cum manso II.
Ad Fischaha Ecclesia cum manso I.	Item in pago Ilnagoe.
Ad Antheringas Ecclesia cum territorio.	Ad Hozzin Ecclesia cum manso I.
Ad Gethica Ecclesia cum territorio.	Ad Cidlar Ecclesia cum manso I.
Ad Anna similiter.	Ad Turtin Ecclesia similiter.
Ad Liueringa Ecclesia similiter.	Ad Dinpfstadum Ecclesia II. cum manso III.
Ad Walahamus Ecclesia cum manso II.	Ad Riulū Rota Ecclesia IV. cum manso VI.
Ad Marciolas Ecclesia cum territorio.	Ad Pohpah Ecclesia cum manso III.
Ad Salinas quod dicitur Hal Ecclesia cum manso II.	Item ad pohpah Ecclesia cum manso II.
Ad Tingihclinga Ecclesia cum territorio.	Ad Lohkirch Ecclesia cum manso II.
Ad Chirchaim similiter.	Ad Pannthalas Ecclesia cum manso III. apfos.
Ad Balchlingas Ecclesia cum manso III.	Ad Brixina Ecclesia cum territorio.
Ad Schildarius Ecclesia cum manso I.	Ad Pirchnavvanch similiter.
Ad Brumingas similiter.	Ad Caostain Ecclesia cum territorio & cellula, vbi fratres nostri manibus laborant.
Ad Deorlekingas Ecclesia cum manso III. apfos.	Ad Epifas Ecclesia II. cum territorio.
Ad Widaha Ecclesia cum villula, seu cum omni pertinentia ad ipsum vicum tradidit Ragenbertus cum manso VI.	Ad Ifana Ecclesia cum territorio.
Ad Taharding medietas quae ad ipsam Ecclesiam pertinet beneficium est, idem mansos VI.	Item Ecclesia ad Pohpah cum manso III.
Ad Erlastedi Ecclesia cum territorio.	Ad Liubin Ecclesia cum manso III.
In pago qui dicitur interualles.	Ad Rota vbi Boninaha in ipsa Rota egreditur Ecclesia cum manso VI.
Ad Ratfeld Ecclesia cum territorio.	Ad Poizchurdorf Ecclesia cum manso I.
Ad Prisslech similiter.	Ad Wila Ecclesia cum manso tribus.
Ad Buriom Ecclesia cum manso III.	Ad Holza Ecclesia cum tribus manso.
Ad Georgij Ecclesiam.	Item ad Holza Ecclesia cum manso IV.
Ad Achingas Ecclesia tantum.	Ad Perck Ecclesia cum manso III.
Ad Fuginas Ecclesia tantum.	Ad Pohkirch Ecclesia cum manso V.
Ad Oriano monte similiter.	Ad S. Stephanum Ecclesia cum manso III.
Ad Vnzdorff Ecclesia cum territorio.	Ad Richerihufir de coniectu.
Ad Hrofulza similiter.	Barfalcis Ecclesia cum manso I.
Ad Buronos similiter.	Ad Aharnovva Ecclesia III. cum manso VII.
Ad Pohkirch Ecclesia cum territorio.	
Ad Rordorff Ecclesiam cum manso II. apfos.	
Ad Lutrinpach Ecclesia tantum.	
Ad Hucinno Ecclesia cum territorio.	

D 3

Item

Hannberg

Theodbertus Dux

Item de monasterio puellarum quod constructum est in honore Sanctæ Deigenitricis semper virginis Mariæ, iuxta ipsum Episcopium, in Castro superiore quem dominus Hrodbertus Episcopus ac confessor primum ædificauit quem & Salzburg appellauit, in quo & nepotiam suam Christi famulam Erndrudam constituit cum aliis puellis, in quo loco honorifice requiescit, & quod inibi traditum est à Theodoberto Duce subter annectimus. Tradidit in primis Theodbertus Dux in pago Salzburgoe villa nuncupante Ainheringa cum mansis XXX. inter vestitos & apsos, & exercitales viros & quod eandem villam pertinuit, cum farinariis in fluuio qui vocatur Sala. Nec non & tradidit illum memoratus Dux in prædicto pago locellum qui vocatur Vischaha mansos quinq; inter vestitos & apsos, & farinariis in fluente Vischaha. Tradidit idem Dux in eodem pago Salzburgoe in loco qui dicitur Talgen, in quo est tantummodo Ecclesia prata & silua & medietate de lacu piscatione qui vocatur Mannseo. Tradidit idem Dux in supra dicto pago in loco qui dicitur Cucullos, secus fluuio Salzaha, in quo sunt tantummodo prata silua. Tradidit ipse Dux in ipso pago in loco qui vocatur Hal ad Salcoquendum fornaces IX. tres sunt vestitos, & VI. apsos, & hoc decreuit censum dare vnusquisque homo qui in Hal habitaret, quod barbarice dicitur Adalparo, tam hij qui in nana & mona manerent, quam & illi qui in ipsas Salinas manerent. A medio mense Maio vsque ad festum S. Martini omni ebdomata in feria sexta modo de sale dari deberent excepto, IV. manentes. Tradidit enim ipse Dux in pago Salzburgoe secus fluuio Salzaha villa quæ vocatur Titamaninga, & in ea mansos LX. inter vestitos & apsos & inter exercitales & barschalcos, cum omnibus appendiciis atque adiacentis & cunctis terminis ad eandem villam pertinentibus, nec non & farinariis in ipso loco congruentibus. Similiter ipse Dux tradidit in ipso pago supra scripto tributarios romanos CXVI. inter vestitos & apsos per diuersa loca, & venationem in silua quæ adiacet inter alpes à Gaizliberch vsque ad pontes, quæ nunc vocantur stega, & alpes in eodem pago IV. Ita vocantur Cundicus & Cuculana alpicula & lacuana monte, seu etiam partem de Abriani lacu piscationem, simulque præscriptus Dux tradidit in pago Chimingaoe, villa quæ dicitur Waginga, cum mansis XI. inter vestitos & apsos, farinariisque cum omnibus appendiciis suis, & in ipso pago Chimingaoe tradidit iam dictus Dux villam nuncupatam Chanaara cum mansos XIII. inter vestitos & apsos, & inter seruos & liberos, aquis, aquarum decursibus & farinariis, cum omni soliditate, & cum omnibus appendiciis suis. Insuper & in ipso pago iuxta fluente Druna, tradidit idem Dux romanos & eorum mansos tributales LXXX. inter vestitos & apsos, cum omnia quicquid ad ipsos mansos aspicere videtur. Nec non & in pago Adragaoe tradidit supradictus Dux romanos & eorum mansos tributales III. Siquidem ipse Dux tradidit in pago Drunenfe tributarios XX. apud mansos eorum. In pago vero Matagaoe tradidit prædictus Dux tributarios IV. cum mansis eorum totidem inter vestitos & apsos per diuersa loca.

De cella vero sancti Maximiliani ita contigit, vt construeretur ab initio. Ibant duo fratres in locum qui dicitur Pongavvi, nomen vnus Tonazanus, & alterius nomen Vrso in venatione & ad aurum faciendum, & viderunt illum multa luminaria pluribus noctibus & alia signa multa, & venientes ad dominum Hrodbertum Episcopum dixerunt ei quod ipsi ibi viderunt, & ipse pergens cum eis vidit ibi similiter. Tunc quoque perrexit dominus Hrodbertus ad Theodbertum Ducem, & dixit ei ipsa miracula, rogansque cum licentia sibi dare vt cellam ibi construeret, & ita Dux Theodo ei licentiam dedit. Veniensque dominus Hrodbertus iterum ibidem cum hominibus suis, & cum prædictis fratribus,

bus,

bus, & coepitibi surpare & locum mundare & oratorium facere. Facto autem oratorio venit iterum ad Theodonem Ducem & rogavit eum secum ibidem venire, venientes autem ibidem dominus Hrodbertus consecrauit ipsum oratorium; & Theodo Dux tradidit ipsum locum ad sanctum Petrum ad Salzburg monasterium, & ex omni parte miliarios III. & ipsi praedicti fratres cum licentia & cum consensu Theodonis Ducis tradiderunt ibidem omnem rem eorum quamcunque habebant & nepotes eorum comendauerunt ad discendum & ad tendendum ad Salzburg monasterium, nomen vnus Wrmhari & alterius nomen Cissimo, & dominus Hrodbertus misit ibidem suos monachos ad officium Dei faciendum & ad ipsam cellam faciendam. Cum autem Wrmhari & Cissimoliteras didicerunt, coeperunt rogare dominum Hrodbertum, vt medietas Episcopi rei quam patentes eorum ibidem tradiderunt eis ad vsum fructuarium praestaretur, vsque ad obitum eorum; & ita fecit dominus Rodbertus, illam aliam medietatem iussit seruire ad sanctum Petrum. Ipsi autem suis nepotibus illam aliam medietatem complacitabant vsque ad obitum eorum, & ita inde fuit hoc in beneficio de monasterio Salzburg vsque ad tempus Otilionis Ducis, tunc quoque Vrso Capellanus Ottonis precit, vt ei ipsas res ex integro daret in beneficium, & ita Otilio fecit, & tulit hoc per vim de monasterio Salzburgoe. Coepit autem Virgilius Abba hanc ipsam causam querere ad Otilionem Ducem, & Otilio voluit illud comparare cum eo quod habuit ad Laufom, & hoc Virgilius nullatenus consensit, & ita Otilio permansit retinendo iniuste quod de Salzburg monasterio retraxit.

Otilio
Virgilius

NOTICIAM vero istam ego Arn. vna cum, consensu & licentia domini Caroli pijsissimi regis, eodem anno quo ipse Baioariam regionem ad opus suum recepit a viris valde senibus & veracibus diligentissime exquisiui a monachis & a laicis, & conscribere ad memoriam feci. Ista sunt nomina monachorum, Vitalis Amandinus presbyter, Latinus presbyter, Guffalus Zissimo, Benedictus Diaconus, Suido Diaconus, Eno presbyter, Baldo presbyter, Lelso, Karheri, Regenbrecht presbyter, Materninus, Arnhelm Tazzus, Emico, Germanus. Laicorum nomina ista sunt, qui per sacramentum factum ab antecessoribus suis ita se audisse testificauerunt, vt supra dictum est: Iumino Comes, Dund Comes, Kerrad iudex, Sigelpald iudex, Eparo, Iulianus Egiloff, Helmuni, Amalger, Luipram, Iurinum, Ato Gislolf, & ego Benedictus Diaconus hanc noticiam dictaui & conscribere iussi.

Consule Velfer. Rer. Boicar. lib. IV sub an. 628. vbi diligenter in annum obitus sancti nostri indagat, & ipsum diem Paschaeruit. Vide etiam P. Rader. in sanctis Bavar. in vita S. Ruperti.

Anni a transitu S. Ruperti, vsq; ad electionem Flobargis, iuxta authorem nostrum sunt octoginta nouem, quib; si adduntur illi 628. quando nimirum obiit sanctus, conficiuntur a Christo nato anni septingenti septemdecim; ac hoc pacto intercedunt anni propè quatuor: sed potest alicui error aliquis in numerandis annis irrepisse.

Vide Nicol. Serar. Moguntiacar. rer. lib. 3. cap. 39. & seq. Marc. Velfer. libr. 5. rer. Boicar. p. 302. vbi commemorat hunc Ioannem Salaburgensem sedi a S. Bonifacio, eo ipso tempore, quo Boicas Diaceses diuidebat, Episcopum fuisse datum. P. Rader. in SS. Bavar. Tom. 1. f. 71.

Vide M. Velfer. rer. Boicar. lib. V. pag. 282. P. Rader. in SS. Bavar. Tom. 1. fol. 74.

De Chiemensis sede vid. infr. vbi de monasterio Hertien Chiembsee.

Sed certiori calculo an. 788. vid. Velfer. Boic. V. p. 330. & P. Rader. in SS. Boiar. Tom. 1. f. 23.

m. *Velfer. Boicar. VI.] Anno 807. Concilium Salisburgi XVII. Cl. Decembri*
in dictum. Affuere Arno Archiepiscopus, Atto Frisingensis, Adalvvinus Regi-
noburgensis, Henricus Sabionensis Episcopi. de decernis & reliquo sacrorum
jure disceptatum definitumque esse annotatum reperio, ipsis Concilij actis
nondum erutis.

n. *Huius Theotmari Archiepiscopi & aliarum Ecclesiarum Episcoporum ad Sum Pont.*
litterae extant tales.

SVMMO Pontifici & vniuersali Papae, non vnius vrbis; sed totius orbis, Do-
mino IOANNI Romanae sedis gubernatori magnifico, humilimi paternitatis
vestrae filij. THEOTMARVS Iuuauensis Ecclesiae Archiepiscopus. WALDO
Frisingensis, ERCHENPALDVS Eystatensis. ZACHARIAS Sabonensis. TIV-
TO Ratisponensis. RICHARDVS Pathauiensis Ecclesiae Episcopus. Necnon
& vniuersus clerus, populusq; Christianus per totam Noricam quae & Bauaria
conuersatur. Prosperum in Salvatore nostro profectum, Catholicae pacis aug-
mentum & regnum optamus aeternum. Antecessorum vestrorum decretis &
Catholicorum patrum institutis plenissime instrui in omnibus nostro mini-
sterio sacerdotali obstantibus & aduersantibus Romanum appellare Pontificem,
vt quod ad vnitatem concordiae, & ad custodiam pertinet disciplinae, nulla dis-
sentione violetur, sed ab ipso summa prouisione decernatur. Nequaquam enim
credimus, quod coacti quotidie audimus, vt de illa sancta & Apostolica sede:
quae nobis sacerdotalis mater est dignitatis & origo Christianae religionis, pro-
fluxerit quippiam peruersitatis, sed doctrina & auctoritas Ecclesiasticae rationis.
Sed venerunt vt ipsi promulgauerunt de latere vestro tres Episcopi videlicet
IOANNES Archiepiscopus. BENEDICTVS & DANIEL Episcopi in terram
Schlauorum qui Maraci dicuntur, quae regibus nostris & populo nostro nobis
quoque cum habitatoribus suis subacta fuerat, tam in cultu Christianae religio-
nis quam in tributo substantiae secularis, quia exinde primum imbuti, & ex pa-
ganis Christiani sunt facti. Et idcirco Pataviensis Episcopus ciuitatis in cuius
diocesi sunt illius tempore populi ab exordio Christianitatis eorum quando vo-
luit & debuit illuc nullo obstante intrauit, & synodalem cum suis & etiam ibi in-
uentis conuentum frequentauit, & omnia quae agenda sunt potenter egit, &
nullus ei in faciem restitit, etiam & nostri comites illi terrae confines placita se-
cularia illuc continuauerunt, & quae corrigenda sunt correxerunt, tributa tulerunt,
& nulli eis restiterunt, vsque dum incessante corda eorum Diabolo Chri-
stianitatem abhorre, & omnem iustitiam detrectare, belloque laceessere &
obstistere sanctissime coeperunt, adeo, vt via Episcopo & praedicatoribus illud non
esset, sed libitu suo egerunt quae voluerunt. Nunc vero quod nobis graue vide-
tur, & incredibile in augmentum iniuriae iactitant se magnitudine pecuniae id
egisse, qualia de illa Apostolica sede nunquam audiuius exisse, neque Cano-
num decreta sanxisse, vt tantum schisma vna pateretur Ecclesia. Est enim vnus
Episcopatus in quinque diuisus. Intrantes enim praedicti Episcopi in nomine
vestro, vt ipsi dixerunt, ordinauerunt in vno eodemque Episcopatu vnum Ar-
chiepiscopum si tamen in alterius Episcopatu Archiepiscopium esse potest, &
tres suffraganeos eius Episcopos absque scientia Archiepiscopi, & consensu Epi-
scopi, in cuius fuerunt diocesi. Cum in Concilio Africano cap. XX. decre-
tum sit, vt plebes qui in diocesis ab Episcopis retinentur, quae nunquam Epi-
scopos habuerunt, non nisi cum voluntate eius Episcopi a quo tenentur pro-
prios accipiant Rectores, vel Episcopos. Et item in eodem Concilio cap. LXV.
vt plebes quae nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plena-
rio vnius cuius prouinciae & primatus, atque consensu eius, ad cuius diocesis in
eadem

eadem plebs pertinebat, Episcopos minimè accipiant. In decretis Papæ LEONIS cap. XV. scriptum est. Nulla ratio finit, vt inter Episcopos habeantur, qui à provincialibus Episcopis cum Metropolitanis iudicio non consecrantur. Item cap. XLIX. si indignis quibusque & longè extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium & gubernatio Ecclesiæ detur, non est hoc consulere populis, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen. Et in eodem cap. post pauca. Difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. Et in decreto Papæ CÆLESTINI Antecessoris vestri, cap. XVII. continetur, ne alicui locus concedatur sacerdoti in alterius iniuriam. Antecessor vester ZVENTIBALDO Duce impetrante WILCHINGVM consecrauit Episcopum, & nequaquam in illum antiquum Patauiensem Episcopatum eum transmissit, sed in quendam Neophitam gentem, quam ipse Dux domuit bello, & ex paganis Christianos esse patrauit. Cum autem eisdem Schlaui locus familiaris, us apud legatos vestros dabatur, accusabant nos & diffamabant nos in multis, & verbis mendacibus instabant, quia nemo eis vera respondebat, dicentes, nos & cum Francis & Alemannis scandalum & discordiam habuisse, cum hoc falsum esse ex hoc conuincitur, quia amicissimi nostri sunt, & caritatie cooperatores, & etiam cum ipsis impacatos esse accusabant.

Quod non nostra culpa exigente, sed sua proteruita faciente ita fatemur esse, quia quando Christianitas illis cœpit vilescere, & insuper debitum tributum senioribus nostris regibus, & principibus eorum soluere respuerunt, belloque resistere, & gentem nostram cœperunt lacescere, orta est seditio inter illos, & quoniam armis sibi eos defenderunt, & in seruitium redigerunt. Idcirco iure proprio tributarios habere debuerunt & debent, & siue velint siue nolint, regno nostro subacti erunt. Quapropter oportet vos ab alto speculari, & moderamini temperiem præ omnibus tenere, ne peior pars confortetur, & melior infirmetur. Progenitores namque serenissimi senioris nostri LVDVICI videlicet Imperatoris, & Reges ex Christianissima Francorum gente prodierunt. Moimarij verò Schlaui à paganis & Ethnicis venerunt. Illi potentia Imperiali Romanam rempublicam sublimauerunt. Isti damnauerunt, illi Christianum, regnum confortauerunt, isti infirmauerunt. Illi toti mundo spectabiles apparuerunt. Isti latibulis, & vrbibus occultati fuerunt. Illorum consilio Apostolica sedes pollebat. Istorum persecutione Christianitatis dolebat. In omnibus his Iuuenulus Rex noster, nulli prædecessorum suorum inferior, secundum virtutem à DEO sibi datam, sanctæ Romanæ Ecclesiæ & vobis summo Pontifici, cum omnibus regni sui Principibus adiutor optat esse fortissimus. Omne namque regnum diuinitus sibi commissum ad DEI seruitium, suumque adiutorium vnum vult & operatur. Vnde & pace viget & concordia gratulatur, atque ad vestram paternitatem sicut patres sui se pertinere lætatur. Quod nos præfati Schlaui criminabantur cum Vngaris fidem Catholicam violasse, & per Canem seu Lapum aliasque nefandissimas & Ethnicas res sacramenta & pacem egisse, atque vt in Italiam transirent, pecuniam dedisse, si vobis coram posito ratio inter nos agigaretur ante DEVM, qui cuncta nouit antequam fiant, & coram vobis qui vicem eius Apostolicam tenetis, eorum falsitas manifestaretur, & nostra innocentia probaretur. Quia enim Christianis nostris longe à nobis positis semper imminabant, & persecutione nimia affligebant, donauimus illis nullius pretiosæ pecuniam substantiæ, sed tantum nostra linea vestimenta, quatenus aliquatenus eorum feritatem molliremus, & ab eorum persecutione quiesceremus. Talia namque vt præscripsimus iuxta malitiam cordis sui argumentantes, & Pontifices vestros ad iniuriam nostram incitantes, adeo, vt directa nobis episto-

epistola, quasi ab Apostolica sede hæc omnia improperebant, & diuersas iniurias ingerebant, atque inter alia diuino gladio feriendos dignos dicebant. Impletur enim in nobis quod quidam sapiens ait. *Iustus tulit crimen iniqui.* Ipsi enim crimen quod nobis falso semel factum imposuerunt multis annis peregerunt. Ipsi Vngarorum non modicam multitudinem ad se sumpserunt, & more eorum capita suorum pseudochristianorum penitus deroderunt, & super nos Christianos immiserunt, atque ipsi superuenerunt, & alios captiuos duxerunt, alios occiderunt, alios ferina carcerum fame & siti perdiderunt, innumeros vero exilio deputauerunt, & nobiles viros ac honestas mulieres in seruitium redegerunt, Ecclesias DEI incenderunt, & omnia ædificia deleuerunt, ita ut in tota Pannonia nostra maxima prouincia, tantum vna non appareat Ecclesia, pro ut Episcopi à vobis destinati, si fateri velint, enarrare possunt, quantos dies transierunt, & totam terram desolatam viderunt. Quando vero Vngaros Italiam intrasse comperimus, pacificari cum eisdem Schlauiis teste DEI multum desiderauimus, promittentes eis, propter DEVM omnipotentem ad perfectum indulgere omnia mala contra nos nostrosque acta, & omnia reddere, quæ de suis nostros constaret habere, quatenus ex illis securos nos redderent, & tam diu spatium darent, quam diu Longobardiam nobis intrare, & res sancti PETRI defendere, populumque Christianum diuino adiutorio redimere liceret. Et nec ipsum ab eis obtinere potuimus, & post tanta maleficia haberent beneficia, & sunt falsi accusatores, qui semper fuere Christianorum persecutores. Si quis in toto mundo aliorum nos oberrasse & iustitiæ restituisse probare conetur, veniat præsens, & eum ludificasse, nosque de hac re sentietis purissimos esse. Idcirco singuli omnesque admonendo precamur, ne vlllo modo alicui falso de nobis aliquam suspicionem referenti creduli sitis, antequam oportunitas exeat, ut huius rei gratia missus de vestra celsitudine nobis aut à nostra paruitate directus appareat vobis. Communis gemitus & generalis dolor angustat, quos Germania & tota tenet Norica, quod vnitas Ecclesiæ diuiditur scissura. Est enim, ut præmisimus, vnus Episcopatus in quinque diuisus. Ideo si quid fraus maligni Schlauiorum calliditate adduxerat, iustitia vertat. Vosque virtute ex alto induti, & Apostolica potestate armati iuxta Prophetam: *Quod fractum est alligate, quod infirmum consolidate, quod abiectum reducite*, ut deinceps populus & fidei integritate gratuletur, & sancta Ecclesia tranquillâ deuotione lætetur.

THEOTMARVS indignus Archiepiscopus & Apostolicarum rerum procurator promptissimus. Pecuniam vestro iuri debitam propter infestam Paganorum sæuitiam nec per me poteram nec per alios transmittere, sed quia DEI gratia liberata est Italia, quando citius potero vobis transmittam. Precatur nostra humilitas, ut dignetur vestra sublimitas respondere per singula transmissa eum Epistola.

Alme pater mundi dignus pro nomine PETRI,
Nomine quem sequeris vtinam virtute sequaris.
Sisque tuis famulis protector verus, & impos;
Commendes Domino, cælo qui præsidet alto.

Hæc huius nominis Archiepiscopi Moguntin. ad summum Pontif. literæ eadem de re, eodemque, ut videtur tempore scriptæ sic habent.

DOMNO sanctæ & Apostolicæ & vniuersalis Romanæ Ecclesiæ Papæ HATHO indignus Præsul Moguntinensis Ecclesiæ, cum vniuersis Suffraganeis nostræ exiguitati adiunctis; debitum orationis obsequium, & fidelem seruitutem.

No-
ue-

Nouerit igitur sublimitas sanctitatis vestrae, quod nulla fratrum vnanimitas sanctae Romanae Ecclesiae potestati subiecta fidelior atque deuotior ac subiectior apparet, quam nos qui vestrae Dominationi & capiti omnium Ecclesiarum, omni mentis intentione subijcimus, plurimum gaudentes in Domino, & in dono gratiae ipsius, quod per vestram sanctitatem & sapientiam magnifice & amplissime sedes eiusdem Ecclesiae dilatatur in religione diuina, & in hoc instantissime precibus incumbimus, deprecantes diuinam clementiam, ut ad altiora semper conscendere vos, & de die in diem meliora festari atque perficere concedat. De cetero vestrae clementiae innotescimus, seniore nostrum ARNOLDUM Imperatorem de huius vitae exilio migrasse. Sed quod quam diu in hoc mundo subsistimus per incerta ferimur, nescientes ubi quorundam animae post hanc lucem mansionem recipiant, vestris quasi prouoluti vestigijs subnixae poscimus, ut animam ipsius vestrae auctoritatis potestate à vinculis peccatorum, absoluat, quia *quacunq[ue] solueritis super terram erunt soluta in caelo.* Tali vero Domino

Rectore & gubernatore amisso in nostris partibus vacillauit nauis Ecclesiae. Quem Regem eligeret paruo tempore in scia mansit, & quia timor magnus aderat, ne solidum regnum in partes se scinderet, diuino ut credimus, instinctu factum est, ut filius senioris nostri quamuis paruissimus, communi consilio Principum & totius populi consensu in Regem eleuaretur, & quia Reges Francorum semper ex vno genere procedebant, malimus pristinum morem seruare, quam noua institutione insidere. Sed cur hoc sine vestra iussione & permissione factum sit, vestram haud dubitamus latere prudentiam, nulla scilicet alia causa actum constar, nisi quia pagani inter nos & vos consistentibus impeditum est iter nostrum ad sanctam matrem nostram Romanam sedem, ita ut nec legati à nostra paruitate ad vestram dignitatem dirigi potuissent. Sed quia tandem occasio & tempus aduenit, quo nostra epistola vestris obtutibus praesentaretur, rogamus nostram communem constitutionem, vestrae dominationis benedictione roborari. Insuper etiam pietati vestrae intimamus, quod fratres & Patres, & Coepiscopi nostri Bauarienses se apud nos conquerentes, & alta suspiria trahentes gemebant, qualiter Marauenses populi Francorum potestati rebelles, iacent se ab illorum consortio esse diuisos, & seorsum Metropolitanò gloriantur à vestra concessionem esse sublimatos, cum nunquam Metropolitanà sedes inter illos haberetur, sed semper illorum prouinciae & dioecesi cohererent. Dolebant se etiam apud nos, quod quorundam machinatione magna infamia circa vestram celsitudinem essent denotati, scilicet, ut cum pagani foedus & pacem inirent, & ipsi pagani consilio eorum agerent tam multa nefaria & illicita. De his omnibus consilium à nobis querentibus Bauariensibus Episcopis iustum respondimus esse fratrum solatio semper adherere: quia propheta inquit: *Ecce quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum.* Illi vero non in vnum habitant, qui fratrum se solatio subtrahunt, aut fratribus insidias praeparant.

Nos illorum tristitiae compatientes, nolimus illis consilium de talibus obiectionibus praebere, priusquam ad vestram interrogationem per epistolam nostram veniremus. Semper nos scimus carnales spiritales solere persequi, & maliuolos beneuolos infamare & lacerare. Prauidere ergo summopere debent, omnes qui sacerdotes domini persequuntur tam occultè quam manifestè. Ne ad illos pertineat, quod Propheta dicit: *Cogitauerunt malitias in corde suo, tota die constituebant praelia, exaceruerunt linguas suas sicut serpentes, venenū aspersionis sub labijs eorum.* Et paulò post: *Cadent super eos carbones, in igne deiecit eos.* Et iterum. *Vir linguosus non dirigetur in terrā. Firmum in iustitia mala capient in interitum.* Et per Ieremiam inquit Dominus: *Omnes in sanguine iudicantur.*

cantur, unusquisque proximum suum tribulas. Omnes in malum manus suas praparant. Non debent enim alieni Episcoporum aut accusatores aut iudices fieri. Vnde de Loth est scriptum. *Ingressus es, ut advena, nunquid ut iudices?* Accusator autem Episcoporum nullus sit seruus, aut libertus, nullaque persona suspecta, aut infamis, repellantur inimici & omnes laici. Isti fratres & Coepiscopi nostri Bauarienses veraces Dei cultores & boni pastores peruigili custodia custodiunt gregem sibi commissum, ne lupi rabies aliquam sancti gregis ouiculam rapiat in prædam suam. Stant pro muro domus Israel, ne aliqua vis inimica firmamentum Ecclesiæ dissoluat. Qui tales inquietat & sua malitia impugnat, licet præsentem, futuram, tamen non euadet poenam, quia scriptum est: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Hæc autem omnia per scripta vobis ideo dirigimus, qui estis caput totius sanctæ Ecclesiæ quacunque per orbem diffunditur, & solamen mœrentium quæcunque tristitia vobis contigerunt membris vestris, quia ipsi sanctissimi Pastores Christi superius dicti in nullâ re à Catholica fide deuiantes, sed eandem sanctis operibus & Ecclesiasticis officiis ornantes apud nos conquærentes postulauerunt, ut vestræ notitiæ manifesta faceremus, quia & illi per se ipsos vobis eadem innotescere vita comite promittebant. Vnde poscimus, ut vestra consolatio illorum mœrorem ad lætitiâ reformat, & semper talia membra summo capiti, quod estis vos se gaudeant adhærere. Illi autem Marauentes, ut nostris auribus illatum est, in occasionem superbiæ suæ assumunt, quia à nostra concessione dicunt se Metropolitanum suscipere, & singulariter degentes aliorum Episcoporum confortia refutant, si hac confidentia diutius inflantur, usque ad sanguinis effusionem, ut multi arbitrantur, prosilient. In quantum præsumimus admonemus, quatenus vestra auctoritas, priusquam hoc contingat, ad humilitatis viam illos corrigendo deponat, ut tandem cognoscant cui dominatui subijci debeant. Nos siquidem debitores esse cognoscimus, si quid à sanctæ matris Romanæ Ecclesiæ scilicet contigerit elabi, vos inde certificari, ut vestra potentia ad reditu- dinis lineam perducatur. Quod si vestra admonitio illos non correxerit, velint, nolint, Francorum Principibus colla submittent, & credimus absque effusione sanguinis & mutuâ cæde ex utraque parte tunc posse bene contingere. Iterum iterumque vestræ dignitatis auribus replicamus, quod tam Episcopi quam laici Bauarienses in religione Christianitatis nulla gente inferiores esse probantur, neque vnquam Franci absque illorum auxilio, aut in Ecclesiasticis rebus, vel in bellicis negotijs nominatim vel famâ dignum aliquid peregerunt. Sicut neque illi absque istis.

Ex inspectione plurimum Diplomatum deprehendi, Theodorum nostrum huius nominis primū, Cas: Arnulfi fuisse Archicapellā, & pro repto more Cancellarium, anno domini 888. regni Arnulfi 1. cui officio deinceps Ludouico Arnolphi filio regnante præsuit, sicut diplomata per annos istos continuos, usque ad an. 907. testantur.

o. *Carolus Sigon. de regn. Ital. VI. 152. 38. Proximo (i.e. an. 913.) diem suum obiit Anastasius Pontifex. cui post biduum Landus est subrogatus, nulla re in Pontificatu gesta nobilitatus: Ex inde V. Kal. Ianuarias mortuo, comitiisque Pontifici creando in dictis nihil ex legibus actum est. Siquidem Albertus marchio Theodoræ socrus instinctu neque ex ecclesiæ Rom. sed ex Rauennati, neque cleri suffragiis, sed propriis opib. IX. Kal. Februarias successorem Ioannem Rauennatem archiepiscopum dedit. Is Ioannes decimus est vocatus. Sedit hic Ioannes (teste Genebrardo) an. 13. m. 2. d. 3. hunc excepit Leo VI. quæ post m. 7. d. 15. defuncto Stephanus VIII. dictus VII. recte igitur animaduertis hoc loco Dominus Hun- dius errorem Chronici Salzburgen.*

Obijt

Obijt Sergius Pont. ann. 911. eodem anno per mensem Decembrem Ludovicus rex Germania. Sigon. VI 152. 23, & 29.

In Catalog. Canis. Antiq. lect. Tom. VI p. 1224. non commemoratur inter Episcopos. Videlbertus hic, vel Hyldebertus Archiepiscopus.

Sequitur Epistola Leonis PP. VII.

LEO Episcopus seruus seruorum DEI Regibus, Ducibus, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, pari etiam modo EGILOLPHO Iuuauensis ISINGRIMO Ratisponensis, LANTBERTO Frisingensis, WISVNDIO Sebonensis Ecclesiæ venerabilibus Episcopis & ceteris per Galliam, Germaniam, Bauariam, Alemanniam commorantibus. Si instituta Ecclesiastica vt sunt à beatis Apostolis tradita integra vellent seruire Domini sacerdotes, nulla diuersitas in ipsis ordinibus & consecrationibus haberetur, sed dum vnusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diuersa in diuersis locis vel Ecclesijs aut teneri aut celebrari videntur. Hac de re fit scandalum populis, dum multa in vestra prouincia contra canones Ecclesiasticos decretaque maiorum vsurpare videntur, quæ quidem possent facile refecari, si Episcopi in his non viderentur auctores, qui secularibus intenti humanum fauorem captantes, religionem violant, ordinesque corrumpunt. Nos siquidem diuinis præceptis & Apostolicis incitatur monitis, vt pro omnium Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu. Idcirco fraternitati vestræ cognitum facimus, quod GERARDVS sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscopus causa orationis ad limina veniens Apostolorum, nostram Apostolicam præsentiam visitare & benedictionis gratiam à nobis percipere sollicitè studuit, multa quæ reprehensione digna sunt nostris auribus lacrymosis vocibus intimauit tota cordis intentione à nostra Apostolica authoritate de his quæ contra canonum regulam & decreta maiorum in vestris geruntur prouincijs quærens consilium. Scitis enim quod ab ipso Domino Beato PETRO Principi Apostolorum eiusque Vicarijs omnium Ecclesiarum cura commissæ est, veritatis voce dicente: *Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, cui etiam proprias oues commendauit, dicens: *Si diligis me, pascue oues meas*. Et idcirco pro vniuersis Ecclesijs sollicitudinem gerimus & veluti in specula positi, quod per totius orbis prouincias geratur, vigilanti cura insistimus. De quibus ergo Apostolicam sedem consuluit, & qualia nos ei responsa dedimus, per hos nostros apices vobis intimare curamus. Eius namque interrogatio seriatim talis erat.

De Auguratoribus & incantratricibus & maleficis vario modo mortificationis à populo. Si aliqua poenitentia debeat exigi. De talibus namque personis, quid veteris ac noui testamenti pagina censeat, manifestum est. In lege namque Moysæ scriptum est, maleficos non patiaris viuere: Similiter in Samuelis libro legitur, quia exterminauit Saul omnes Pythonissas de terra, & alia quæ enumerare longum est. Sed nos etiam tales nostris exhortationibus ad poenitentiam trahere debemus, vt magis Ecclesiastico iudicio poenitendo viuant, quam gladio vindice puniantur, dicente Beato Paulo Apostolo: *Non enim posuimus vos DEVS ad iram, sed in acquisitione salutis*. Quod si Ecclesiastica iudicia spreuerint, humanis subiacent legibus: meminisse enim debent; à DEO potestates fuisse concessas, & ad vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, & DEI minis datum in huiusmodi vindictam. Et dum in talibus improbis legum exercetur authoritas, dicente beato Innocentio: erit dictator, innumis.

Consultum est etiam vtrum Episcopi, *Pax vobis*, an *Dominus vobiscum* pronuntiare debeant. Sed non aliter per omnem vestram prouinciam tenendum est, quam in sancta Romana Ecclesia. In Dominicis enim diebus & in præcipuis festiuitatibus, atque sanctorum Natalitijs. *Gloria in excelsis DEO*. Et *Pax vobis* pronuntiamus. In diebus verò Quadragesimæ, & in IV. temporibus, siue in vigilijs sanctorum & in reliquis ieiuniorum diebus, *Dominus vobiscum* tantummodo dicimus.

Post hæc consuluit. Si Dominica oratio in benedictione ciborum debeat vñari. Quod fieri non oportet, quia in sanctificatione corporis & sanguinis Domini nostri *Ies v Christi*, hanc solummodo orationem sancti Apostoli decantabant, & in Euangelio legitur, quia post Cœnam à Domino factam Hymno dicto exierunt in montem Oliuarum.

Post hæc interrogauit de eo, qui matrem & filiam spirituales in coniugio ducit, quod ne fiat, sacri canones per omnia vetant. In canonibus Zachariæ ita habetur, vt presbytera, diacona, monacha, vel etiam spirituali conmatre aut spirituali filia nullus vtatur. Nam qui huiusmodi opus perpetravit, sciat se anathematis vinculo innodatum & DEI iudicio condemnatum, atq; à sacro corpore & sanguine Domini nostri *Ies v Christi* alienum, & quicunque sacerdotum eis communicare præsumperit, eorum iudicio condemnatus sacerdotij sui honore priuetur. Dehinc intulit lamentabile & nimis lugendum, vt Domini sacerdotes publicè ducant vxores, & si filij eorum valeant promoueri. Quod scelus, quia omnis sacra scriptura contradicit, quia sanctum & venerandum Nicenum Concilium verat, ne sacerdotes cum sceminis habitare præsumant, multo magis ne copulari vel sociari mulieribus debeant, iuxta sacros canones modis omnibus prohibemus. In Neocæsariensi namque Concilio ita habetur. *Presbyter si uxorem acceperit, ab ordine deponatur, & qui in tali scelere fuerint reperti nostra Apostolica auctoritate omni priuentur honore*. Filij verò eorum immunes ab eorum peccato sunt, dicente Propheta, *filius non portabit iniquitatem patris*, & in sacro Baptismate omnia dimittuntur peccata. Dehinc perquisiuit si à Chorepiscopo Ecclesiæ debeant consecrari, aut presbyteri ordinari vel consignatio chrismatis & manus impositio fieri, quæ omnia à Chorepiscopis ne fiant, interdiciamus iuxta Canonum decreta. In Concilio Antiocheno capit. *decimo* sic habetur. Qui in vicis & possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, tamen sanctæ Synodo placuit, vt modum proprium recognoscant & gubernent subiectas sibi Ecclesias, ordinent etiam lectores & subdiaconos atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant, nec presbyterum nec Diaconum audeant ordinare. Si quis autem transgredi statuta tentauerit, depositus quo utebatur honore priuetur.

Perquisiuit etiam, si vir & mulier tertio vel quarto gradu consanguinitatis coniuncti & in scij coniugio copulantur, postea DEI respectu compuncti, ostendunt se sacerdoti secretè confitentes peccata sua, vtrum valeant eleemosynarum largitione, ac bonorum operum exhibitione purgari. De talibus enim personis in veteri & nouo Testamento multa reperiuntur exempla, maxime in Concilijs Gregorij & Zachariæ, in quibus hæc continentur, *vt consobrinam, No-uercam, Neptem, fratris uxorem Nurum, vel etiam de propria cognatione aut quam cognatus habuit, nullus coniugio præsumat sibi copulare*. Si quis verò hoc nefario coniugio conuenerit & in eo permanferit, sciat se auctoritate Apostolica anathematis vinculo innodatum, & nullus sacerdos ei tribuat communionem, & si inclinatus diuisusque fuerit ab illicita copula, penitentia submittatur, vt sacerdos loci considerauerit.

De vastatoribus autem Ecclesiarum vnde inquisiuit, nihil aliud scribimus, nisi

nisi quod PAVLVS Apostolus ad Timoth. scribens ait : *Argue, increpa, obsecra quomodo omni imperio.*

His verò omnibus prælibatis fraternitatem vestram monemus, perhanc nostram Apostolicam iussione, vthuc GERARDO Archiepiscopo, cui vicem nostram in cunctis finibus vestris commisimus in omnibus, quæ ad Ecclesiasticum ordinem pertinent obedientes & adiutores sitis, quatenus in vna concordia persistentes, vt Ecclesiastica iura & Christianitatis religio in vestris partibus, quæ paganorum incursione, & malorum Christianorum persecutione corrupta & deprauata esse videntur, Domino largiente, & beato PETRO Apostolorum Principe cooperante ad rectitudinis normam valeant reformari, & vos in futuro examine securi possitis audire vocem Domini dicentis.

Euge serue bone & fidelis quia super pauca f. f. super multa T. C. intra in gaudium Domini T.

Præter hæc EBERARDO Duci Bauariorum nostra auctoritate iniungimus, vt præfato GERARDO Archiepiscopo in omnibus auxilium præstet, vt suæ Ecclesiæ status & restructio ac proprius vigor ad integrum culmen & priscum decorem suo iuuamine valeat peruenire, si DEI indulgentia & sancti PETRI etiam, suorum delictorum à nobis vult accipere remissionem.

Prudens lector ex Ioannis Pont. Max. diplomate, quod heis inferi curauimus, causam excecationis Herolfi Archiepiscopi clarè cognoscit : & mirum nonnullos adeò ineptos reperiri, qui contrarium fingere ausint. De reliquiis S. Martini vide sub Archiep. Hartuico & sub Archiep. Wickhardo & Canis. Tom. VI. antiq. lect. f. 1221.

Diploma Ioannis Pont.

IOANNES SANCTÆ ROMANÆ & APOSTOLICÆ ECCLESIAE Præsul, Omnibus Archiepiscopis & Episcopis nostris dilectis in Christo fratribus apud sanctam Synodum Rauennæ nobiscum aggregatis, æternæ beatitudinis gaudia.

Sanctitati ac dilectioni notum vestræ esse volumus, quod Heroldus dudum Salisburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus contra Canonicam & Apostolicam auctoritatem nefaria præsumptione post suorum oculorum amissionem videatur sacrum celebrare mysterium, & quod ridiculum est, pallium gestare solemniter, hoc namque non ad modicam hæreseos vesaniam attinet, & nobis omniumque fratrum Orthodoxorum prudentiæ debet videri execrabile, præsertim cum ipse pro sua culpa & perfidiæ temeritate exoculatus sit, eo quod Ecclesiæ DEI exspoliauerit, thesaurum paganis erogauerit, seseque eis iunxerit, in Christianorum necem & deprædationem, contra Dominum & piissimum Imperatorem suum seniore rebellis & infidelis extiterit, & proinde à decessoribus nostris sanctæ memoriæ Pontificibus omne sacerdotale officium sæpe ei sic interdictum, atque electione & postulatione omnium pene nobilium Bauariorum scilicet Clericorum & laicorum, sancta Romana mater Ecclesia suæ auctoritatis privilegio FRIDERICVM virum venerabilem & cunctis laudabilem loco eiusdem Heroldi fieri, esseque Archiepiscopum omnimodo decreuerit. Quapropter itaque nostrorum decessorum auctoritatem sequentes vestræque omnium fraternitatis assensioneroborati ipsius Heroldi hæreticam & temerariam prauitatem ammodo ac deinceps damnamus ac penitus confutamus ex vice beati PETRI Principis Apostolorum, nec non omnes sequentes cæcitatē corporis ac mentis eius in tali præsumptione: eique comunicantes excommunicamus primo & anathematizamus usque ad plenissimā emendationē. Insuper iam dicto FRIDERICO per auctoritatem sedis Apostolicæ dignissimo Archiepiscopo honorē & dignitatē Salzburgerensis Archiepiscopatus confirmamus & corroboramus & vniuersos

ios humilitati eius allubescences, benedicimus & Catholicos approbamus. Unde rogantes hortamur sanctitatem vestre fraternitatis, & in hoc nobiscum pariter assentiatis, & huic nostre Apostolicæ sanctioni vestram confirmationem, præbeatis.

IOANNES sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ huic sanctioni editæ à me in Synodo apud Rauennam subscripsi. Signum Domini OTTONIS T S T. serenissimi Imperatoris: RODALDVS Patriarcha Aquilegensis Ecclesiæ interfui & subscripsi.

Petrus S. Rau: Ecclesiæ. Et Walpertus S. Mediolan. Ecclesiæ Archiepiscopus Lanuardus S. Mindensis Ecclesiæ Episcopus. Otkerus sanctæ Spirens. Ecclesiæ Episcopus. Vuindo sanctæ Siluæ candidæ Ecclesiæ Episcopus & Bibliothecarius Apostolicæ sedis. Martinus sanctæ Sutriensis Ecclesiæ Episcopus. Benedictus sanctæ Portuens Ecclesiæ Episcopus. Euerardus Episcopus Aretinensis. Sichelmus Episcopus Florentinæ. Petrus Episcopus sanctæ Voltornensis Ecclesiæ. Ioannes sanctæ Ariminensis Ecclesiæ Episcopus. Hubertus sanctæ Lunensis Ecclesiæ Episcopus. Honestus Episcopus sanctæ Perusina Ecclesiæ. Petrus sanctæ Camerinæ Ecclesiæ. Ingito Episcopus sanctæ Asisina Ecclesiæ. Leo Episcopus sanctæ Asinata Ecclesiæ. Ioannes Episcopus S. Calliens Ecclesiæ. Erfemarius Anconitanæ Ecclesiæ Episcopus. Astingus Episcopus. Auximanens. Ecclesiæ. Benedictus Humanatæ Ecclesiæ Episcopus. Eberardus Efinatæ Ecclesiæ Episcopus. Benedictus Fuliginæ Ecclesiæ Episcopus. Iulianus Lucerinæ Ecclesiæ Episcopus. Gregorius Comacensis Ecclesiæ Episcopus. Ruodo sanctæ Cefinatæ Ecclesiæ Episcopus. Arnaldus Popiliens. Episcopus. Radaldus Rosiliens. Episcopus. Martinus Mantuanens. Episcopus. Stephanus Ficoclen. Episcopus. Ioann. Bellunens. Episcopus. Albericus Perusinus. Episcopus. Rodolphus Vicentin. Episcopus. Gerhardus Fauentina Ecclesiæ Episcopus. Petrus Metaumaucens. Episcopus. Hubertus Parmensis. Episcopus. Luizo Cremonens. Episcopus. Ermenald. Regionens. Episcopus. Gorbald. Polonens. Episcopus. Gaufridus Parauens. Episcopus. Arnald. Tridentinæ Episcopus. Teutpertus Feltrensis Episcopus. Zenobius Fesulanæ Episcopus. Gothofredus Aquens. Episcopus. Roilo Astens. Episcopus. Luido Glonensis Episcopus. Adalbertus Bonens. Episcopus. Vindo Modinens. Episcopus. Iohannes Vnolensis Episcopus. Ratherius Veronens. Episcopus. Antonius Brisiens. Episcopus. Vdalricus Bergamens. Episcopus. Ioannes Iordanens. Episcopus. Aupaldus Nouanens. Episcopus. Lupus Spolentina Ecclesiæ Sigihardus Cetens. Episcopus. Rihehard. Fanensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi. Actum Rau. VII. Kal. Maij, per manum Stephani Scriniarij sanctæ Romanæ Ecclesiæ. In mense Aprili & indictione decima in præsentia omnium sanctorum Episcoporum.

Diploma Agapeti PP. tale est.

t.

AGAPITVS Episcopus seruus seruorum DEI, fratri dilectissimo & reuerendissimo GERARDO sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscopo, in Christo salutem. Petitiones tuas pro renouandis siue approbandis Ecclesiæ tuæ privilegiis, venerabilis Fuldensis monasterij Abbas HADEMARVS huc causa orationis veniens cum magna beneuolentia nostre experientiæ suggestit, pariterque iurgia & disceptationes grauissimas inter te & Heroldum Archiepiscopum pro vtrinq; susceptam in vna prouincia pallij auctoritate exortas, flebiliter nunciavit, quod & ipsi ex debita pastoralis cura nimio cordis mœrore dolemus, detestabiliterque profanamus. Quippe sancta & vniuersalis Ecclesia, cui auctore DEO præsidemus à religiosis atque pacatis sacerdotibus suis, & in caritate non ficta solidatis, quasi totidem columnis innisa fulcitur; discordantibus autem & aduersum se hostiliter inflante superbia animum tollentibus, præsertim tantis Pontificibus velute uulsis sustentaculis casura, non sine magno periculo & vigoris sui detrimento à proprio statu concutitur. Insuper etiam dum de foris inter vos pro pallij honore pertinaciter huiusmodi contentio exercetur, agitur vt in fraternâ emulatione decor sacerdotij intus euacuetur.

Inde ergo frater Officium nostrum illud esse perpendentes, ne inimicitarum fomite in vobis succrescente dissidium sanctæ DEI Ecclesiæ atque scandala-

lura

lum sine consilij & utilitatis vestræ respectu diutius nutriatur, ad sequestrandū itē vestram accedimus nos arbitres tā ex sollicitudine à Domino regiminis in- iuncti, quam amborum vestrorum amore ad hoc permoti, ita videlicet vt & de prælibata conflictus vestri querimonia rationabilibus iudiciis rite iustitiæ sa- tisfaciamus, & vos omni explosa controuersia in fraternam concordiam Chri- sto moderante reuocemus.

Notum est igitur, literisque penes nos commendatum, quibus Ecclesia- rum locis dignitas pallij ab hac Apostolica sede debeat. Lauriacensem autem urbem antiquitus Metropolitanam fore, & Archiepiscopij sedem cui sanctitas tua præesse dignoscitur, sicut in priuilegiis authenticis ad nos vsque à te directis legimus, ita quoque inuentis quibusdam exemplaribus chartæ & vetustate ad- modum attritis in Archivio S. Petri reperimus. Hanc etiam in exordio nascen- tis Ecclesiæ & immanissima Christianorum persecutione à Doctoribus istius se- dis Catholice fidei nouimus rudimenta percepisse, & exinde à succedentibus prædicatoribus in superioris atque inferioris Pannoniæ provincias eiusdem fi- dei emanasse gratiam. Quibus etiam duabus prouinciis illarumque Pontifici- bus vsque ad tempora Hunnorum non alius, quam sanctæ Lauriacensis præfuit Archiepiscopus, quorum barbarica feritas non solum prædictam Lauriacen- sem Ciuitatem, verum etiam in circuitu adiacentes regiones depopulauit, atq; funditus desolauit. Inde quidem contigit, vt Episcopi hac necessitate compul- si, sede illa deserta atque aliò translata, simul etiam Archiepiscopalem ipsius se- dis defererent honorem. Modernis autem, nec multum retro elapsis tempori- bus vacante ab Apostolico Vicario Bauariorum regno, ARNO primus sanctæ Salzburgerensis Ecclesiæ subrogatur Archiepiscopus. Hæc testatur annosa memo- rialis sacri scripti historia. Modo autem mortalibus propitiantē Christo ab hosti- bus sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ quiete, & inhabitandi securitate concessa, non alibi, quam ibidem fraternitatis tuæ cathedra oportet haberi. Quapropter reintroducimus te eidem Ecclesiæ sanctorum Patrum videlicet prædecessorum nostrorum, sed & beatæ memoriæ Domini LEONIS Papæ, à quo Excellentia tuā pallio ac priuilegio donata est, sanctiones atq; statuta exequentes, ac prædictā sanctā Lauriacensem Ecclesiā potestate & vice beati PETRI Apostolorum Prin- cipis absoluius & Archiepiscopamus & in culmen Metropolitanum sublima- mus & priuilegia nobis transmissa manu propria munimus & corroboramus, ac rata esse firmamus denuoq; tibi pallium cum præsentī præcepto secundū vsum prius concessum, successoribusq; tuis perpetim tenendum tradimus. Hisq; ex- amussim ita ad iustitiā reintegratis, decreuimus rixas vestras, & dissensiones præ- fata ex causa deriuatas dirimere, atq; in fraternū amorē vos reconciliare, sic vt vtriq; vestrorū modo susceptus seruetur pallij honor illæsus, hortantes quaten⁹ Apostolicè instituti, amodo non in contentione & æmulatione maneatis. Con- stat quidē quod canonicè singulis prouinciis singuli ordinantur metropolitani, proinde distribuere, atq; determinare ita vobis parochias, bonū & pacificū æsti- mamus vt diuisis duabus Noricæ regionis prouinciis, Heroldo Archiepiscopo Occidentalis Pannoniæ cura committatur & custodia; tibi autem successoribusq; tuis, propter emeritam antiquitatem sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ, cui iure iuniorum reuerentia assurgit in benedictionis & sedis ordine Prælati atq; Præpositi prouidentiam Orientalis Pannoniæ, regionemque Auarorum atque Marahauorum sed & Schlauorum, qui modo Christiani, vel adhuc per baptis- ma Christo lucrandi sunt, circumquaque manentium credimus, nostramq; Apostolicam vicem in illis partibus prædicandi, & pro arbitrio vestro vbi opus est Episcopos constituendi, omniaq; disponere atque ordinare tali autoritate

atque potestate delegamus, ac si ipsi praesentes affuissemus. Quod si iam dictus Heroldus Archiepiscopus deinceps suorum uel quispiam successorum minime diffinito limite contentus, sed interdictam atque a sua potestate separatam Diocesim repetere peruicaciter conatur, nec a prohibita contentione schismate, per istas nostras Apostolicas traditiones atque determinationes compescitur: Ipse etiam pie concessa dignitatis munificentia penitus priuetur, atque secundum ius pristinum superior Pannonia continuetur inferiori, atque tua tuorumque successorum ambae perpetualiter subiacent ditioni. Allubescentes autem assensumque praebentes istis nostris saluberrimis decretis, benedicimus & Catholicos approbamus, resistentes vero atque infirmare, vel omnino peruerrere contententes anathemate maranatha sanctae Trinitatis districtè percutimus, & Apostolica sententia, qua multati Anania & Saphira expirauerunt damnamus, & cum blasphematoribus sancti spiritus sempiternis cruciatibus puniendos destinamus.

II. *Diploma Benedicti PP. VI.*

BENEDICTVS diuinâ fauente gratia atque totius populi Romani electione Apostolicus. FRIDERICO Salzbουργensis Ecclesiae Archipræsuli, vna cum suis fratribus, videlicet Noricae prouinciae Episcopis mansuram in CHRISTO felicitatem. Protoplasto generis humani atque eius semine serpentina suasionem in gemina cadente morte multas DEVS misericordia ductus medicinas misit in hunc mundum, Patriarchas scilicet iustos, Prophetas veridicos, legiserum, cum lege. Et his omnibus mundum saluare non valentibus nouissimè filium suum humanâ carne indutum, ad redemptionem generis humani ad terras transmittere dignatus est. Eo itaque inter homines conuersante duodecim elegit Apostolos, quos ad seminandum verbum DEI in corda fidelium per vniuersum transmisit orbem, quorum atque totius Ecclesiae sanctum constituit PETRVM Principem, cuique gregem commisit Ecclesiasticum tertio ei dicens: *Pasce oves meas.* Cui etiam ligandi atque soluendi tradidit potestatem dicens: *Quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis, quodcumq; solueris super terram, erit solutum & in caelis.* Et non solo sancto talis concessa est PETRO potentia, sed etiam suis successoribus, eius vicem in Ecclesia tenentibus, eadem ligandi atque soluendi à Deo tradita est potestas. Sancti itaque PETRI Apostoli successores per loca, prout opus erat atque decuit, constituerunt Archiepiscopos, qui eorum vicem tenerent in Ecclesiis, quia ipsi vniuersas regere non poterant Ecclesias. Nos quoque vicem beati PETRI Apostoli prout hominibus istius temporis possibile est in Ecclesia tenentes statuta illorum Antecessorum nostrorum confirmare quantum possumus libenter desideramus.

Concedimus itaque vicem Apostolicam FRIDERICO Salzbουργensis Ecclesiae antistiti, eiusque successoribus in tota Norica prouincia & in tota Pannonia superiori videlicet & inferiori quomodo sui antecessores eandem potestatem à nostris habuere antecessoribus, ita scilicet vt nulli liceat in praefatis prouinciis sibi usurpare pallium, nec Episcopos ordinare, nec vllum officium quod ad Archiepiscopum pertinere debet, praeter praefatum Archiepiscopum eiusque successores. *f. quod* Quicumque autem huic refragari vel contendere voluerit decreto, quam nos vice beati PETRI Apostoli fungentes consensu nostrorum Episcoporum ac totius Cleri Romanae Ecclesiae decreuimus, sciat se beato PETRO eiusque vicario esse contrarium atque fore anathema usque ad satisfactionem, siue sit Episcopus aut Presbyter siue Clericus cuiusunque ordinis, siue laicus, cuius-

cuiuscunque fuerit dignitatis, quia sancta sanctorum antecessorum nostrorum soluere nolumus neque valemus. Sed quomodo illi consensu suorum Episcoporum ac totius Cleri constituerunt, fiat ex eorum pariter & nostro decreto firmum atque perpetuum. Quicunque autem Episcopi per amicos siue clam per aliquam fraudem aliquando eiusdem dignitatis petierint, siue petierunt priuilegium, illos suspendimus ab ea dignitate, quia illicitum iudicamus, ut aliquis Episcopus sine totius suae provinciae atque suffraganeorum suorum consensu pallium, siue aliquod Archiepiscopatus priuilegium à Romano Pontifice acquirere praesumat.

Ad hunc Fridericum, & alios Archiepiscopos, & Episcopos; Imperatorem quoque, Othonem, & Henricum Bauariae extant literae Benedicti PP. VII huius tenoris. X.

DILECTISSIMIS nobis in Christo filiis HRODBERTO sanctae Moguntinae Ecclesiae & DIOTRICO, sanctae Treuerensis Ecclesiae. Atque ADALBERTO sanctae Magdaburgensis Ecclesiae. Parique modo GEREONI sanctae Coloniensis Ecclesiae, atque FRIDERICO sanctae Iuuauensis Ecclesiae. Sed & ADALDAGO sanctae Premensis Ecclesiae Archiepiscopis. Pariterque Domino OTTONI gloriosissimo Imperatori Augusto, atque nepoti suo HENRICO Præcellentissimo Duci Bauariorum. Cæterisque omnibus Episcopis & Abbatibus, Ducibus atque Comitibus Galliae atque Germaniae. BENEDICTVS diuina gratia præditus Apostolicae sedis Pontifex, seruus autem seruorum DEI in Domino salutem. Oportet iustis supplicationum petitionibus nos semper faciles & humiles exhibere, & præcipue cum fraternis religiosorum consacerdotum precibus sollicitamur, qui passim ab omni mundi termino tenorem & regulam, atque proprii officij vigorem ab hac vniuersali sancta Romana matre, Ecclesia, eiusque sortiuntur ministerio, Vicario scilicet beati PETRI Principis Apostolorum cuius quamuis indigni, eiusdem tamen gratia & dono potestati successimus & ordini. Cui voce dominica dicitur. *Tu es PETRVS, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam.* Qua propter dignum aestimabimus, assensum præbere congruis postulationibus Reuerendissimi Archiepiscopi, quas per probabiles personas nobis intimauit, responsalium suorum duorum præbyterorum, quatenus sibi pallium & Metropolitanum honorem Cathedrae suae, sanctae Lauriacensi Ecclesiae restitueremus confinio Vngrorum adiacenti, quod omnino nos eidem Ecclesiae debere restantur antiquissima secum apportata priuilegiorum testimonia. In quibus enim continebatur quod ætate Pontificatus beati SYMACHI huius almae sedis Apostolici Praefulis præfata sancta Lauriacensis habetur Ecclesia Metropolis & in quantum tam exinde quam etiam de passionibus beatorum Martyrum, qui illic plures in tempore persecutionis pro fide Christi variis sunt tormentis multati colligere possumus ex omnibus Ecclesiarum Diocesibus Pannoniae, hæc antiquitate & Archiepiscopij dignitate esse primitiuæ creditur quæ iam multis retro actis temporibus ex vicinorum frequentia populatione barbarorum deserta & in solitudinem redacta, nullum Christianæ professionis habitorem meminit: Vsq̃ue dum inuidiosissimus Augustus & pater patriæ genitor quippe Pij Imperatoris nostri, quem adhuc superesse & diu dominari mundus exoptat bellico trophæo eorum vires retundit. Nunc autem quæ obrem votis exultantibus in laudem omnipotentis DEI erumpimus, non solum sæpe dicta sancta Lauriacensis Ecclesia hostiū cessante terrore cum accolis suis pace & tranquillitate potitur, verum etiam ipsi dudum inimici, illum quem persecuti sunt more gentili, iam iam Christum baptizati profitentur, & sacerdotes modo habere desiderant, ac prout scire rudes poterunt venerantur, & Ecclesias quasdam in sua terra, quas patres incendio dederunt, posterius restau-

rare videntur. Hac ergo suadente ratione: Quod prænominati sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscopi postulatio, antiqua Apostolica autoritate commendatur & præterea, quod cum iustum esset, pariter etiam utile visum est, ut ad fructificandas Deo gentes, ex nouitiis cultoribus fidei Vngrorum atque Marauorum siue etiam aliis multis prouinciis Schlauorum suæ parochiæ finitimis illic ordinatis Episcopis secundum quod antiquitus dispositi erant, eis hunc constitueremus Archiepiscopum. Quoniam autem Salisburgensis Ecclesiæ Metropolis abusa est subiectione sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Pontificij oblitterata & attenuata sua dignitate ex deuastatione Barbarorum, quam propterea perceptis Apostolicis priuilegijs nequaquam patimur priuari, cum & priora sint Salisburgensibus, & ideo auctoritatiua, vel auctorabiliora. Quæ conditio testimonij etiam apud secularia iudicia viget & præualet. Nos verò in huiusmodi constitutionibus omnem calumniam atque contentionis occasionem Domino adiuuante facile propulsamus, ambabus parochijs ab inuicem certis limitibus sequestratis, & tamen Apostolicis sanctionibus vbiq; stabilitis, quas nostrum est semper defendere, & secundum Euangelicam sententiam nihil ex eis soluere sed adimplere. Vnde ergo auctoritate & potestate B. PETRI Principis Apostolorum atque exemplo beatorum Pontificum scilicet prædecessorum nostrorum eandem sanctam Lauriacensem Ecclesiam, eiusque rectores iam Archiepiscopos ammodo, perpetim ab omni Salisburgensis Ecclesiæ eiusque Præsulum subiectione ac ditione absoluimus, & honore Metropolitano sublimamus, & sicut modernis temporibus sanctæ memoriæ AGAPITVS Papa terminos earundem parochiarum ab inuicem distinxit, sic & ipsi diffinimus, ita quoque ut sancta Salisburgensis Ecclesiæ superioris Pannoniæ Episcopos habeat suffraganeos, quibus vsque huc sui Pontifices præesse videbantur, cum tanta taliq; diocesi, quali hætenus in inferiori vfi sunt Pannonia.

Sancta autem Lauriacensis Ecclesiæ in inferioris Pannoniæ atque Mesia regiones, quarum prouinciæ sunt Bauaria atq; Marauia, in quibus septem Episcoporum parochiæ antiquis temporibus continebantur, suiq; antistites Archiepiscopalem deinceps habeant potestatem, cum tanta taliq; diocesi, quali hætenus in superiori vfi sunt Pannonia. Quibus vtique in superni præceptis iungimus, ut iuxta beati Gregorij propter decretum Anglorum Archiepiscopis directum alter illorum qui prior sit in ordinatione tempore & quoad viuat prioratum teneat in ordine. Penitus enim determinatis vtriusque Ecclesiæ diocesibus, omnique exclusa altercandi occasione canonicâ sub distinctione interdicimus, ut neuter earundem Ecclesiarum Archiepiscopus inuadere alterius parochiam præsumat, vel quibuscunque iurgiis aut disceprationibus super diffinitis à nobis modo rebus alter alterum sollicitare audeat. His igitur sedatis venerabilem confratrem nostrum Pilgrinum Archiepiscopum canonicis literis munitum sedi sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ suæ intronizauimus, palliumque ei secundum antiquum eiusdem Ecclesiæ vsum direximus, atque in prouinciis Bauariæ & Maruiæ, regionum quoque inferioris Pannoniæ siue Mesia, & in continguis sibi Schlauorum nationibus circumquaque manentium, nostram Apostolicam auctoritatem & vicem exercere committimus atque delegamus, quatenus illic more antecessorum suorum sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscoporum habeat potestatem Presbyteros & Episcopos ordinare, atque constituere, & ex prædictis gentibus sua sancta prædicatione parare Domino plebem perfectam.

Vitam huius S. Gebhardi Archiepiscopi fundatoris Ecclesiæ Admuntensis, nec non sedis Episcopalis intra Carinthiam, in loco Gurca dicto, reperiet lector Antiq. lectio. D. Canissj Tom. VI. p. 1227.

Lumen

Lumen præferunt beis D. Hundij dictis, litera PP. Alexandri II. & Regis Henrici IV. quas ex Tom VI. antiq. lect. huc transcripsimus.

ALEXANDER Episcopus, seruus seruorum Dei, Gebhardo Salzburgerensi Archiepiscopo, suisque successoribus in perpetuum. Quotiens ea à nobis petuntur quæ religioni conueniunt, prompta debemus concessione annuere, & fauoris nostri gratanter præbere assensum, quoniam ex consideratione nostri officij cogimur. Ecclesiarum vtilitatibus, etiam si minimè exigantur sollicitè inuigilare, & animarum saluti solerti studio providere. Quapropter dilectissime frater, quia postulasti à nobis, quatenus Apostolica auctoritate concederemus tibi vnum Episcopatum in tua parrochia constituere, quia Ecclesia tua tam amplè diffusa est, quod per te solum non possis eam in chrismate alijsq; pluribus, quibus Episcopali officio indiget, decenter ac rationabiliter regere: pijs precibus tuis inclinati, libenter annuimus, & vt etiam impleatur, satagimus. Apostolica igitur auctoritate, venerande frater, religioni tuæ concedimus, volumus, & firmamus, atque auctoritate beati Petri, Apostolorum principis, in quocunque loco tibi melius visum fuerit, Episcopatum in tua parrochia, construe, & ad procurandum salutem animarum, adiutorem tibi tua consideratione ibi præpone. Ita tamen, vt Episcopatus ille Ecclesiæ tuæ, tibiq; vel tuis successoribus nunquam subtrahatur, & nullus ibi Episcopus quandoque siue per inuestituram, vt dici assolet, vel quocunque pacto inibi constituatur, nisi quem tu, vel tui successores prompta voluntate elegerint, ordinauerint, & consecrauerint. Indignum enim atque detestabile est, vt hoc quod studio pietatis à nobis quæsitum, Apostolica auctoritate firmatum, ad detrimentum Ecclesiæ tuæ quolibet modo vertatur. Si quis autem temerario ausu huius nostræ sanctionis priuilegium infregerit, nouerit se Apostolicæ excommunicationis atque anathematis vinculo innodatum. At verò, qui pio intuitu custos & obseruator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur. Data Lateranis XII. Cal. April. per manus Petri Clerici, fungentis vice Petri sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis ac Bibliothecarij, Anno ab incarnatione Domini M. LXX. Pontificatus vero Domini Alexandri Papæ II. nono Indictione VIII.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Henricus diuina fauente clementia Rex. Quotiens ea à nobis petuntur, quæ religioni conueniunt, prompta debemus concessione annuere, & fauoris nostri gratanter præbere assensum. Ergo fidelis noster Gebhardus Iuuauensis Archiepiscopus, de commillarum sibi animarum periculis dolens conqueustus est, quod Episcopatum suum in Montanis situm, præ nimia parrochiæ amplitudine, & viarum difficultate, per se solum regere non sufficeret, consultu fidelium nostrorum, pro necessitate Ecclesiæ, decreuimus & annuimus, vt infra Parochiam suam, adiutorem sui operis Episcopum & sedem Episcopalem constitueret. Igitur in loco qui dicitur Gurca, apud Ecclesiam sanctæ Mariæ, vbi prius erat congregatio sanctimonialium, placuit nobis vt Cathedram Episcopalem faceret, & eidem nouæ sedis, partem Parochiæ suæ, & de prædijs & decimis, quantum sibi conueniens videretur attribueret, & ad eandem sedem, Episcopum ex sua consideratione ordinaret, ea videlicet ratione, vt Episcopatus ille, Ecclesiæ Iuuauensi, & prædicto Archiepiscopo suisque successoribus nunquam subtrahatur, & nullus ibi Episcopus, quandoque siue per inuestituram, siue quocunque modo constituatur, nisi quem prædictus Archiepiscopus, sui que successores elegerint, ordinauerint, consecrauerint. Et vt hoc nostrum regale præceptum stabile & inconuulsum, omni permaneat æuo, hanc chartam inde conscribi, manuque propria corroboran-

borantes sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Ego Albero Cancellarius, vice Sigefridi Archicancellarij recognoui. Data II. Nonas Februarij, Anno Dominicæ incarnationis M. LXXII. Anno ordinationis Domini Heinrici Regis XVIII. regniverò XVI. iudictione X. Actum est Ratisponæ, in Dei nomine, AMEN.

22.

Sequitur passio S. Thyemonis Inuauensis Archiepiscopi.

GLoriosam Martyris Dei Tyemonis seu Theodamari passionem venerabiliter Ecclesia suscipiat, amplectatur, & celebret, quam nos vltimi seruorum eius ardentè colentes, equidem meritò, utpote signis in morte, & post mortem illustratam, nostro etiam scripto, posteros eam ex parte agnoscere laborauimus, ne tantum fidus, ignorantia obnubilante, minus in terris, quam sursum coruscaret in cœlis.

Magnitudine, diuturnitate, passio huius B. Martyris inter agones Martyrum adeò mira, adeò eximia, ut nihil suprâ. Periculis ex genere, periculis in falsis fratribus, periculis ex gentibus, cum Paulo Apostolo omne quod profuit, tempus exegit.

Imitabile hinc miseris mortalibus in se procurauit exemplum, hoc præsertim tempore, quando homines sunt seipsos amantes, temporis lucri sectatores, quando in foribus Regum corruit iudicium, & iustitia ingredi nequit, cum ipsi Domini Pontifices alius per ambitionis, alius per inuasionis assaultus, alius per cõspirationis & factionis cuniculos dignitatem arripiunt, trahunt, dilacerant, sedem ambiunt, ante cuius onus succumbere, ad cuius rationem contremere, & subitus fugere indementes magis debuerant. Sed profecto, ut ait quidam, imbecillum est genus humanum ad contemnendam potentiam. Verum etiam vâ illis, per quos scandalum venit, & contagium quasi pestilentia ab alio in alium per vniuersum mundum vadens grassatur.

Sed jam beatissima passio Martyris, & vitæ eius sub oculis pingatur religio. Hic ergò ingenuis *parentibus Baioariorum genere oriundus, in primæua ætate *
* Imò nobilissimis, nam Conradus Comes Medlingensis cognatus erat. * in inferiori Al-tach.
 ALTENSI monasterio tam regularibus, quam scholaribus disciplinis traditus est imbuendus. Huic ab adolescentia sanctitas, innocentia, humilitas, prudentia, omnisque scientiæ genus oblectationi fuit, ibique iuuentutem suam exercuit. Quapropter & bonæ indolis viro diuina vnctione indultum est, ut non modò eas artes, quas liberales appellant, sed & mechanicas vniuersas simul, pictoriam, fuloriam, sculptoriam, carpentariam, omniaque huiuscemodi genera & species, in modis & in formis, instar mollis ceræ, quantum ducere artifex manus, & fingere multiformiter queat, docili ingenio assequeretur & facilius.

Inter hæc cum strenuis virtute, cum modestis pudore, cum innocentibus abstinentia certabat, & esse bonus, quam videri malebat.

Quantæ autem distractionis zelo vitia sua reprimens & triumphans, ea in semetipsis diuinis perinde obtutibus, & tum priuatus, & primo in pontificij culmine, ac deinceps in sanguinis effusione placuit, superna reuelatio & ipsi, & nobis, quousque hodie & reliquum legimus, vel lecturi sumus, indicio infra scripto innotescere voluit. Cum adhuc in ALTENSI monasterio regulariter demoraretur, res incidit quodam tempore, & humanum passus est, ut iracundia fortè commotus, & oneri imparem interim animum gerens, statim de claustro impetuosè recederet. Iamque iuxta siluam contiguam eulpatum iter tenebat, cum illicò DEI miseratione stimulus Angeli Sathanæ ab eo recedens, saluum virum reliquit. Tum ad seipsum rediens, mirari factum, & displicere sibi ipse

ipse coepit, erigensque se contra se benè indignando toruos oculos super vias suas posuit, & melius iter versus, quàm venerat ocus relegere coepit. Et post pusillum sacerdotem obuiam habuit, equo sedentem, à quo sine mora, quod obscura persona non fuit, agnitus & salutatus est. Moueri autem is apud se coepit, equidem haud indignè, in his eum adorsus est verbis: Vnde versum aut quorsum Dominus meus, tam insolitè, tam præceps rapitur? quid rerum est? Tunc humiliter velut vitæ languidus, & rancido vultu infelicitatis suæ historiam rexit, & tamen afflicto spirat reuerentia vultu. Qua motus etiam sacerdosequo proprio desilire, & ad cellam vsque commodare velle coepit, talibus verbis insistens: Noli dominemi, hanc iniuriam tibi facere, non eas, quia temetipsum degeneras, persona tua vilescit. Indulge honori ante homines propter homines, in iumento meo redire consenti, & ero comes itineris tui. Non frangitur, non mulcetur blandientibus verbis beati viri constantia, & immoto pectore virtus dura respondet: sine me. Non æquitas solatium patitur, contra ius bonumq; suggeritur, melius mentem subijt consilium. Reducat pedibus submissa humilitas, vnde superbia furiosa exploferat. Dixit hæc, & ad Monasterium suum tam pernici gressu quodam, prono affectu se rapuit. Lætissimis animis excipitur, salutatur, palpantium studijs etiam intuitu grauat. Impunitate oblata intrare simpliciter & inferi inter ipsos oratur. Abnuic vir spiritu DE I tactus monitaneum hoc, & præter inane nomen veterum inutile, honoris specimen elegit, quod in æternum conduceret, quod Angelis in cælo gaudium faceret, & vt par erat, iuxta rigorem non monachicæ tantum, verum etiam canonicæ, imò Ecclesiasticæ generaliter disciplinæ, ad satisfactionem nudus processit, æmulans factis auctoritatem Christi dicentis: *Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non introibitis in regnum cælorum.* Proxima hinc nocte, cum more suo semper consueto, hora matutina omnes præueniret, adiens capitulum, quendam ignotum, venerabili omnimodis forma & habitu contra se assistentem, corporeis oculis vidit, qui ipsum & Episcopatus apice sublimandum, & deinceps Martyrio consumandum signis apud Monachos vtitatis euidenter edocuit. Quo facto ab oculis eius euauit.

fort. monitaneum.
Luc. 18.

Matth. 18.

Ea tempestate apud IVVAVVM Monasterij sancti PETRI Abbatem diutinæ ægritudinis ita confecit molestia, vt nomine officij fungentem administrationis officium penitus feriantem relinqueret. Quocirca Euangelicam pertimescens sententiam: Cui plus committitur, plus ab eo exigitur, nec infirmitati satis confidens, ad excusandas excusationes in iudicio, prudenti humilitate, & humili prudentia onus recusare, cuius opus excusare in tantum foret, satius duxit. Audiens igitur Reuerendissimum, & verè Apostolicum virum GEBHARDVM, in diebus illis sanctæ Salisburgensis Ecclesiæ Archiepiscopum, & Apostolicæ sedis Legatum, id quod in re erat aperuit, & absolui ab officio impossibili institit. Nec inani apud pium, apud misericordem instantia laboratum est, vbi ratio necessitatem, fas innuit veritatem. Quod non mortua vita fuit. Absolutionem ergo obtinuit, & in locum illius diuina ordinatione, & libera fratrum electione de ALTENSI monasterio asecutus est venerabilis TYEMO, genere, industria, conuersatione, atque scientia clarissimus. Tum inuestitus ab eximio Episcopo suo GEBHARDO, iniuncto operi, omni inuigilauit instantia, omnia bona & sancta factis amplius, quàm verbis secundum regulæ scita ingerens, inculcans, indulcens.

Luc. 12.

f. Alient

Per idem tempus nauicula PETRI, quasi dormiente interim IESV, tempestatum procella propemodum mergens vexabat, omnesque veritatem & fidem beato PATRO seruantes, eiusque Vicario tunc Apostolicæ sedis Præsuli

GREGO.

GREGORIO septimo, aut in vndas mortis, dirum fremens ac feruens salutem trahebat, aut in longum exilium patria, honoribus, rebus, extorres iactabat. Inter quos GEBHARDVS Archiepiscopus singularis proreta, & principalis columna, cui inniteretur nutans & languens: paulum etiam adhuc spirans mater Ecclesia, ab impijs fauoribus HEINRICI quarti Imperatoris expellitur, alijsq; Episcopus ipso indignior, quo indignis habitus dignior, regia autoritate & inuestitura intruditur verius, quam intulatur, executione pro benedictione potitur. Cuius conuentu venerandus & circumspexus Abbas TYEMO impiari formidans, ne communicaret peccatis alienis, concessit in SVEVIAM, ardore sancta monasteria visendi HIRSAVVENSE, atque SCHAPHVSENSE, quorum utrumque tunc temporis tantæ distractionis fulgore enituit, ut passim quaquaversum relucens, ceteruas fidelium lumine suo attraheret, & dulcis theoria disciplinis in schola spirituali adprimè imbueret. In alterum horum, id est, HIRSAVVENSE, cuius etiam * Augustinus nomen mansit ac manet, totis animis vir DEI se recipit, priuatimque in scientia, conuersatione & communione fratribus gerens, in fausti temporis exitum operiebatur, degens in illis quasi vnus ex illis. Post exactum in ibi hoc modo triennium, errantis patriæ labyrinthum, sui que regiminis locum repetere cœpit. Prædictus inuasor Episcopi sperans arundinem vento agitatam, ad suam peruersitatem inclinare velle, aut inclinari posse delusum animum, erigitur, exhilaratur, dilatatur, blandiens simulatione, satagens beneficijs, indulgens honoribus. Sed in acta re vir DEI contagionem lepræ eius pertimescens, in iunctam heremum sese collegit, vbi ADMONTENSE cœnobium fertur subisse, à præfato GEBHARDO Episcopo nuper fundatum, non sine diuino oraculo. Quod qualiter factum sit, & situm loci, quomodo res obtulit, breuiter pandere ignorantibus libuit. Locus ille inter montana BAVARIÆ, iuxta ANSIM fluuium situs est, aditum difficilem viantibus præbet, adeo ipsa natura munitus per gyrum, ut altissimorum ambitu cœlum proximè dicas circummuratum. Prospectus in montes, aut sursum versus non est. Hoc monasticæ conclusioni, præstruente natura, idoneum, hoc vnum de cæteris, quare locus à strenuis longè lateque amatur, expetitur, ab alijs horretur, fugitur. Necesse est fortia diuersas virtutes aut prouocare, aut reuocare. In hoc ergo loco Monasterium beatus Præful fundare desiderans, dum esset ibi constitutus, quia fiscus Episcopalis erat, triduum continuum perstitit, non manducans neq; bibens, adeo æstuans discerpebatur cogitationibus suis, dum quod definiret, eligere non poterat. Mulcebat partim facies loci, quod inuius conuictui hominum tunc nullius idoneæ rei materiam in venis montium negaret; angebat è contra non carpento, neque * trabea, verum solis fragmentarijs necessaria posse inferri. His distrahentibus animum, postridie etiam dum cunctanti, subito surdus & mutus quidam in medio exurgens, diuino nutu coram omnibus hæc verba eleganter in Teutonico concinnauit Episcopo, inquit. Tu debes inchoare, DEVS debet consummare. Qui homo nec postea, nec ante vllas edidit voces, donec post multos annos in depositione ipsius Episcopi, ad sepulchrum eius pleniter aurium & linguæ restitutus est officio. Mirantur utique vniuersi, studium & gaudium replent Episcopum. Mox quasi diuinitus accepto oraculo intrepidamente, pronissimo studio monasterium cœpit construere, sacris vestibibus, & marmore copioso ornare, redivitis ditare. Porro successores eius, videlicet ipse TYEMO, cui hic stilus famulatur, deinde CHVNRAVDVS, vir magnæ autoritatis, ac potens in opere & sermone, familiari conuictu locum colentes, quantum supererogauerint, breuiter dici non potest, habet DEVS maiora retribuere illis. Huius CHVNRAVDI temporibus, nostra iam maiora qua-

consecratione

f. traba

Hinc patet
autorem
& Tyemoni
fuisse a-
quatum

ano-

si nouum & melius intuitum accipiens locus, tum varijs modis, tam principaliter famæ gloria, obseruantiarum rigore, nobilissima monachorum atq; sororū multitudinem, nescio an super omnia Teutonice terre Monasteria non inualuerit. In hoc itaq; cœnobium Iuuauensis Abbas sese interim recipere oportu-
 perperspexit. Non multo post inuictus Christi athleta GEBHARDVS exacto sacris
 agonis cursu, ad palmam supernam vocatus XVI. K. * & ultra naturæ concess-
 fit, sepultusque apud ADMONTENSE Cœnobium, ipso die depositionis sur-
 dum & mutū quem prædiximus, ad sepulchrum propriū curauit, quo primo
 alijsque deinceps miraculis viuere se in regnis cœlestibus testatur.

Verum pro dolor iisdem diebus, ut ait olim quidam, perdita damnato no-
 cuerunt tempora mundo. Ecce mala abundabant in terra. De quibus omni-
 bus ut traceam, is quem viuenti Gebhardo superpositum ante rerulimus, arrepto
 tempore quasi vacuā sedem occupare post eum liberius cepit. Quod videntes,
 ad quos pertinebat, ineunt prout res monebat, consiliū, ordinare dignū guber-
 natore matrici Ecclesiæ. In partes primo discedunt, ut in tali negotio assoler, uti
 cuiusq; natura & mores erant, alij benè, alij secus consulentes. Vnusquisq; in suo
 sensu mox abundat. A spiritualibus & diuino sensu super ceteros homines vi-
 gentibus venerabilis TYMO, dictante id eis spiritu sancto, honestissima suffragi-
 tione vocatur Episcopus; alij quendā ADALBERONEM, Frisingensis Ecclesiæ De-
 canū asciscunt antistitem. At supernus arbiter medium se partibus inrer ponens,
 qualiter huius posterioris electionem approbari, celeris animaduersionis sorte
 aperuit. Dies enim colloquio decernitur, ut exhibita electi vtriusque præsentia,
 in vnum ex his quòquo pacto ab omnibus consentiretur. Conueniunt eo Para-
 uienſis Episcopus, Altmanus Apostolica sedis legatus, dux, comites, simul de vtroq;
 ordine grandis Ecclesia. Quo dum simul nauigio prædictus Decanus pergeret,
 medio amne sub oculis admirantiū pauentiumq; inmergitur, taleq; omnis con-
 trouersia compendium Iudicis DEI sortitur. Continue enim concordatis parti-
 bus ab vniuersis quasi diuinitus declaratus TYMO in Cathedrā Pontificalem
 laudatur, consecratur, omniq; plenitudine metropolitani iuris firmatur. Satis
 agebat pro principatu suo ipse Phylochristus, quantū in ipso fuit, prouidens bo-
 na, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Verum omnes qui piè
 volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patiuntur. Tredecim namq; annis,
 quibus præfuit, bellis, obsidione, gladijs, captiuitate, omnia extrema perpeſſo,
 instar beatissimi Athanasij Alexandrini Episcopi nunquam penè liberū corpus,
 ne dum libera autoritas fuit. Grauis eadem res, eadem causa, quæ & prædeces-
 sorem suū vrgebat. Diuisum enim inter se ea tempestate regnum, & sumū sa-
 cerdotium, diuisa cum his iniustitia atq; iustitia, fasq; nefasq;ue, mediam inter se
 Ecclesiam trahebant, conuulsam & dilaceratam variè, alijs alij morem geren-
 tibus. Planè cum pluribus * diu moris consiliū factum, hic Præsul in reueren-
 tia & obedientia sanctæ Romanæ sedis permansit, vsq; ad finem fidelis. Propte-
 rea præ participibus suis, hæc omnia, quæ præmissimus mala, cum apprehen-
 derunt. Denique & amulam sedem contra eum tenebat ille ipse, quem, ei
 superpositum viuente GEBHARDO ante latius docuimus, spectabilis planè
 persona, & tantæ dignitati idonea, nisi aliunde quam per ostium ascendens,
 teste veritate, fur esset & latro. BERTHOLDVS hic erat, infelicitatis suæ satis
 notus elogio, cuius intrusi, magis verò HEINRICI quarti Imperatoris, qui per
 Italiam & Alemanniam, heu totius mali materia videbatur & forma, huius ini-
 qui conspiratores eo vsque venerabilem virum persequendo deducti sunt, ut
 grege factò bellum adorientes, sanguinem eius quam omnia mallent. Aderatis
 per se cum quibus poterat copijs, pugnatum est à duobus propinquis suis æque

nobilibus atque magnificis viris, quos adiuuabant sanctæ Ecclesiæ ministeriales, plena fide, igneo studio, si quando diuina voluntas annueret Ecclesiam ab iniuriis eripi, iniurias ultum iri. At verò placent sapientiæ Dei electos proprios, hic interim premi à reprobis. Vincitur ab aduersa parte acies Præfulis; fusi sui partim, alij fugati; spolia direpta, simul cum pallio suo, intactus ipse fugauit. Non multo post cum per THAVRVM montem in Carinthiam iter legeret, ecce VDALRICVS Comes partium Cesaris, dum vult malam virtutem seculari facula narrare, ausus est manum sacrilegam mittere in Christum Domini, & in ipso monte nil minus suspicantem circumuenit Dominum suum, & cepit. Nihil genus hominum, quod tempore, quod miserum esset, in ea captiuitate per quinquennium expertus non est. De quibus singulatim si parem differere, incertum habeo, piget magis, an pudet. Nam & maximus locorum Episcopis subiaccens, scilicet PRISACENSIS, ut cum ipso antistite, vel deleteretur funditus, vel in fisco publicum redigeretur, quinquennali obsidione tentatus est atque vexatus. Affuit loco quoddam diuinum præsidium, ne per tantum temporis subijci possit. Cumque inceptum tardius procederet, Reuerendum Pontificem cum prædictis cognatis eo deducentes, primitus eum ligauerat, pro pudor, ad machinam extractam, quam vulgò mangonam appellant. Non sint, inquiunt, manus nostræ super eum, sed manus oppidanorum, ut occidatur. Verum quia nequitiam inaniter tantum flagitij intenderant. Agnouerunt enim oues pastorem suum. Tum proximos eius, quos supra eum eo captos adduxerant ante ora statuentes, subinter minatè optionem dederunt, aut loco mox tradito obsidionem soluere, aut imminenti gladio cognata colla exponere. Respondit Episcopus: Res Ecclesiæ sunt, res sunt RVDBERTI, de quibus agitur, quas in cautionem meam tutandas ad tempus, & fideliter dispensandas suscepi. Non mihi contingat earum distractione, fluxum & fragilem vitam, seu cognatorum, seu meam suspendere. Non facio animam meam pretiosiores quam fidem. Innocenter hi itaque capite truncati sunt. Quod in pectus antistitis alto dolore ascendit, dixitque obsidionis principibus, VDALRICO scilicet Comiti, quem ante latis commemorauimus, cum germanis suis duobus. Quomodo, inquit, viros justos, & sine querela pro Ecclesiæ tantum defensione interemistis? Maledicti eritis super terram, nec peccatum vestrum à facie Domini delebitur, sed in felices ex hoc in reliquum, & decrecentes viuetis, donec dignas animas inferno reddatis, æterno igni pascendas. Perhiberi vsque hodie solet omnium provincialium fame, scelestos Comites nunquam prosperatos, in aduersis dedecorem vitam, in ærumnis duram mortem luisse, juxta viri DEI sententiam. Qui ab eisdem post hæc in aliam munitionem translatus, militi cuiusdam deputatur custodiendus, ubi pro regno Dei & iustitia eius, tam dura angaria, quam diutina agonizabat.

Iamque multum temporis fluxerat, nec flecti à rectitudine statuti sui tenax animus quibat. Quare cædium Casarianis faciente, gladio finiendum decreuerunt. Ad quod piaculum custos pro se alium militem conducere maluit, quali per alterum ipse rem agens, immunior foret. Sed mentita est iniquitas sibi. Spiculator ergo ingrediens, ubi fortis agonista DEI seruabatur, rem prius, pro qua venit, aperit. Respondit intrepidus Episcopus: Domini voluntas fiat. Surgensque dicto symbolo cum oratione procubuit, cervicem super lignum extendit. Accedens licet totis viribus fulmineum ensẽ adegit, sacram verò cervicem, ac si ferrum ac lapidem secare non potuit; Tantum summa cutis, vix tenuem velut lineam ictus, & quod solum ictus agnosceretur, accepit,

accepit, quod signum ulterius obduci, quam diu in corpore vixit non potuit. Relinquere per hoc voluit omnibus auditis Dei omnipotentia, & suae virtutis indicium, & humani flagitij. Quo semel cepto minister diaboli frustratum iētum suum imputans, quod negligenter fecisset, denuō cum cura & enixius ferire parabat. Age, cernere erat vim viribus exire conantem. Tum in altum vibrans gladium, ut ab alto grauiori ingereretur in gulam, trabem super verticem, dum non prouideret, valido prius ictu signauit, erat enim in aestuario, fractusque continuō ensis in partes dissiliit. Indicium fuit Pontifici, quod nondum venerat hora eius. Non in tenebris, neque sub tecto, verum inter confertissimos hostes apud Corozaim triumphus illum manebat. Equidem & armiger sathanæ casu credens rem factam, sed manifestam Dei manum expauescens, tum virtute, tum autoritate viri permotus, flexit animum suum, & eiusmodi preces effundit, coram sancto prostratus: Confiteor pater Domine, omnipotenti Deo; quia infelix ego homo peccaui multipliciter, in sanctum & honorabile caput tuum, non vniiformiter: sed per illum, qui te saluauit, obtestor & flagito, ut veniam rei indulgeas per tuam clementiam. Ad hæc tam pia facilitate quam prudenti discretione in hunc modum respondisse Episcopum accepimus: Quoniam poenitet delicti in nos admissi, ex parte mea corde tenus illud indulgeo; si quid verō in DEVM perinde constat flagitiose commissum, notum à seculo est Domino opus suum, quod reddere oporteat. De hoc aliter videas conuenit. Sed jam dicta etiam atque etiam mente versantibus, quam prudenter in re vna eademque inter nostram discreuit & Dei iustitiam, certo certius erit. Etenim accipere iniuriam, reddere bona pro malis, iustitia Christiana est, aut sine effectu est. Per se homo, vel ex sui parte ignoscat gratiā, neglectum iri apud conditorem impia causa non poterit. Noluit ergo verus doctor, quæ vera, quæ sana, non etiam reo huic innotescere; quod suum erat fecit ei, & egressus est homo. Nec defuerunt inter hæc monstra quam plurimi longè lateque, qui miserandos casus antistitis profundè dolentes, subueniendi animos auidos gererent, sed horum alios ius factionis, alios alia impedimenta repulerant. Principes conducere potuissent, sed eos partim similis ærumna iisdem de causis vexabat, alij cum Rege talia faciente Principes erant. Pauperes contra violentiam assisterent? sed pauperes erant. Paupertas indiga opis, inops auxilij est. Patrem Apostolicum appellassent? sed hoc exemplum calamitatis, his tempestatibus erat, proscribebatur, cadebatur, exterminabatur, humnarum rerum spectaculum præbens. Adeo implacita urgebant, & deformia tempora.

Attamen fuit secundum genus seculi honesto loco natus quidam religiosus ex illis, qui apud Canonicos & Monachos exteriores fratres in cappa vocantur, cuius scema ordinis & habitus is etiam NORICÆ regioni omnium primus intulisse narratur. Equidem ab Abbate HIRSAVVENSIS Reuerendissimo Wilshalmo per idem tempus humili officio, humili institutione illud genus ortum susceperat. Prædicti autem fratris * CHVNRAVVS ferebatur. * *homen* Hic solus dignus inuentus est, cui præstaret in fructum perennem omnipotens, liberare famulum suum de manu potentis. Et opportunam rem videns, quia pecuniæ obediunt omnia, sumptibus componere negotium parat. Itaque inter cognatos & notos communes collatione facta, militem custodem 40. * corrupit, & præfulem de captiuitate saluum secum abduxit. * *valeris* Erat autem vir DEI etiam ingenti fortitudine præditus, adeo ut militem cum omnibus armis de ponte fluminis vna manu sustolleret & sine onere pendulum in aëre palpitantemq; teneret. Et ut breuiter concludamus, omni gratia, omnibus

omnibus bonis, super alios mortales insignis enituit, præter pacem mundi, si bene hæc dicenda pax est. Verum ipsa media est, nec fugere omnes bonos, nec omnes amplecti videtur, quam nemo bonus bene vnquam concupiuit, dum premere magis bonitatem nonnunquam consuevit. Quantum verò ad præsens attinet, Werra, sanguis, iniquitas sic tempora illa fœdauerat, vt quietum nihil, tranquillum nil merito esse posset; pacem verò bonis fore nec saltim deceret, vnde minus mirandum de nostro antistite. Qui post captiuitatem, vt dixi, solutam, in terra sua iam fructum suum non sperans, in Sueuiam se contulit, & cum venerabili GEBHARDO Constantiensi Episcopo tempus redimens, sanctis & DEO seruientium monasterijs, quæ in circuitu erant, quam commanitionem indulsit.

Secundus autem venerat annus post eum, quo sancta ciuitas Hierusalem de subiugo gentium ceruicem crexerat, nec dum tamen, aut bella omnia pacata, aut armis parta pax & securitas fuerat. Initium illud misericordiae stillauit DEVS, sub Duce GOTFRIDO, quicum alijs quos idem Spiritus repleuerat, primoribus 70. millia expeditorum adduxerat, acceptaque victoria, Rex Hierusalem creatus ex sententia omnium & vnctus est. Horum opus adiuuare pro nomine Christi conflagrauerunt ex Almannia, Bauari, Sueui, tam procures nonnulli, quam populares, tradentes in hoc mundo animas suas, vt in resurrectione vitæ sumerent eas. Caput horum & sydus vt ita dicam, quo cuncti regerentur per mare, sacer TYEMO factus, simul cum Duce WELFONE Hierosolomitana peregrinationis iter inuadit, præsertim quia non fructus in agricultura sua, sed fœda omnia euenerant atque acerba. Sic mala res, peior spes, procul & vsque in Sueuiam cultorem de vinea sua eiecerat. Veniunt ergo cum eo omnes constantes corde, vsque ad terram repromissionis; cum subito antequam sanctam urbem attingerent, innumera Ethnicorum multitudine circumfusi, & constricti sunt. Etenim in ciuitate Corozaim tres fratres principabantur, scilicet DIOCLETIANO paganiore, DECIO tyranniores, qui aduentu nostrorum comperto, antequam quidem pro recenti amissione Hierusalem & victoria Christi nimium venenum vix continentes, & tunc euomere totum in peregrinos auentes, instructi pro
* tempore copijs quam maximis intentissime obuiam ruunt. * Cernens vim, viribus exisse pugnautes. Hinc late strage nostrorum facta, paucis elapsis quo ad desiderata loca tantum peruenerunt, reliquos omnes in captiuitatem duxerunt.

Dux Welfo apud Paphum seculo excesserat. Episcopus autem inter eos Christianos, permittente Deo, qui capi propter nos & ipse non renuit, capitur, trahitur; nec repugnauit, sed indignos pedes ferrea boga religatus subigitur. Eo quippe modo quoquo versum, illic pagani Christianos, Christiani paganos, victos angariare, ad seruitia quotidiana consueverunt, ligna, lapides, aquam de procul baiulare. Cumque postmodum inter se prædicti fratres diuiderent spoliarum & hominum, præcipuus ipsorum proprio Episcopum peculio vendicans, venundare quasi vile mancipium cum alijs venalibus statuit, infelici mercimonio suum cupiens sarcinare sacculum. Veruntamen conceptui Christicolæ, qui initia felicia, & ordinem viri minimè nesciebant, omni reuerentia nihil remissum, nihil tardum obsequentes agebant, vt patrem obibant, vt sancto humiliabantur.

Nec latuit paganos quid agitur, inspectant, quæ persona, aut quid intra suos fuisset, nostros sciscitantur. Respondetur, conditione illustrem, vita

vita purissimum, dignitate Episcopum esse. Hi venientes Regi suo, quæ audierant, intimare non differunt. Ille accersire Pontificem, & suis aspectibus assisti præcepit. Quem huiusmodi alloquio adorsus est: Quis es? aut cuius artis peritus? Ad hæc Episcopum talibus verbis locutam accepimus: Deo meo largiente diuersarum quidem artium disciplinam profiteor, sed præcipue vt sapiens architectus fundamentum fidei firmiter in cordibus hominum ponere scio, super quod si quis bona opera ædificauerit, neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus subruent hominem fundatum supra petram, quæ est CHRISTVS. Clericum autem se & Prædicatorem figurabat. Respondit ei Rex: De ædificio huiusmodi nihil mea interest, sed tabulæ artem si nosti, seu pictoriam, vel aliquid tale, nostræ vtilitati accommoda. Si artificem, inquit, nosse desideras, optimè vetusta renouare & scio & possum. Ille non capiens quæ Dei sunt, cum indignatione respondit: Quid ambagibus garrulis circumscribendo lacesis? Ait ad eum Episcopus: Verè, vt dixi, nutantia & vetera renouandi disciplinam accepi, quia legem veterem in nouam Christo Deo meo auctore commutare noui; insuper & operatorias artes, quas quaris, scilicet aurariam & huiusmodi, omnes profiteor. His auditis in gaudium magnum, & vocem erumpens ait Rex: Gratias dijs nostris vberimas ago, quod seruum cunctis vsibus idoneum dignati sunt destinare, & conuersus ad Episcopum, Age nunc artificum, optime, inquit, da operam, DEVM meum manus truncatum, aut noua effigie ex integro, aut nouis manibus restaurare, vt propitium diuina prouidentia. * pensius tuo beneficio mereamur sentire. At ille gentilem inter se, & miserans & irridens errorem ait: Iube Deum truncum huc afferri ad me. Accelerant seruientes Regi, & ecce inter manus præsentatur laruale simulachrum, verè laruale, cuius alia forma exterius, alius habitator interius, scilicet Diabolus, quem in eodem demens vitio paganorum, diuino adorabat ritu, & coluit. Intuitu eo, subiunxit Episcopus: Malleo inquit, opus est; ni fallor, emendare potero Deum vestrum. Credunt deludenti, gratulantur, malleus grandis deferitur, sicut præcepit. Quem manu arripiens, accessit ad simulachrum. Cumque steteret super illud, hoc sermone exorsus est: Immunde spiritus, qui in ista effigie habitas, ad deludendos miseros homines, qui non credunt DEVM in vnum & verum, & loquens & seducens, sicut per serpenterem seduxisti Euam, tibi præcipio in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vt de omnibus quæ voluero, accipias verba & reddas. Confestim verba contulit ad diuini nominis obtestationem diabolus. Cumque diutius fermocinarentur, dæmon in Christum, quandam blasphemiam proferre ausus est, quam concussans aures vir DEI sustinere contumaciam noluit, sed blasphemum monstrum insiliens soletenus illud prostrauit, & malleo, quem manu tenebat, cum vires etiam bonus furor incitasset, particulatim ingentem statuam, DEI virtute in breui comminuit. Quid plura? videntes pagani qui circumstant, rem gestam, mutuò semet hortari, & quadam quasi frenesi capti, sacrilegum clamitare cœperunt, & impetu facto in eum nil aliud mox, quam nece mortis vindictam anhelauerunt. Verum Rex alijs insanis ipse insanior, peiori consilio suspendere interim lethi celeritatem malebat, & prolocutus est dicens, Nolo herele, nolo vno, sed multimodis tormentis contumacem laniatum finire. Per me insuper id nec volo, nec possum, par est Deos consulere, eorumque placito & posteris digna decernere. Vinculis ferreis interim & carceri infernali damnetur. Amplectuntur sententiam iniqui satellites, fitque vti ille censuerat, & catenatus ad carcerem Præsul importunè impellitur.

* propitius
suisVid. Or-
igen. Fris-
gen. Lib. 7.
Chron.
Cap. 7. &
Cant.
Not. ad
Lect. an-
tig. Lect.
Tom. i V.
Pag. 664.

Ibat autem exultans & laudans DEVM in hymnis & canticis, agonemque suum omnipotenti DEO commendans. Rex autem contrito simulachro, nesciens diabolum suum unde viuere requireret, ad aliud vicinum idolum statim missos suos cum hostijs direxit, dans in mandatis uti sacrificantes velociter, de agendis consulta reserrent. Sed quemadmodum dispensatione diuina beato Iob olim Sathan volentissimus quidem in facultate, & in carne eius pugnam inflixit, sed nolentissimus de pugna occasionem in ceteris praeiuit gloria, pari modo nec aduersarius noster diabolus, dictare potuit, quot, quibusue modis homo DEI laniatus enecaretur, non autem prouidit quem fructum patienti pro constantia operaretur. Nobis satis constat, haec sicut & praecedentia ideo cuncta fieri in eum permilla, quatenus titulis eius, nec martyrij triumphus deesset, & concaptiuis Christianis robur eius aemulatione accresceret. Sacrificantibus ergo ministris Regis, & consultantibus, daemon articulata voce emugire auditus est dicens: Licet meo fratre & Collega amisso, miserijs cuius deiectus, vix edere voces sufficio. Quid dignum super temeritate consulam, aut qua poena respondere tanti sceleris reo? Illi non satis eueniet, quicquid eueniet. Itē ergo, domino vestro meis verbis dicentes, ut flagellatum primo, sacrilegum in spaciosum pertrahi campum praecipiat, ibique cum sacrilegium corrigendo, dominum vestrum reparare, numina simul adorare noluerit, varijs & saeuissimis actis poenis de viuentibus auferatur. Ad hoc verò spectaculum omnis globus Christianorum, velit nolit conueniat, ut eius poena magistra, cultum diis terror, reuerentia dominis timorem incutiat. Accepto huiusmodi oraculo exsententia animi sui, Rex alacer & letabundus, cuncta uti doctus erat, mandauit effectui.

Soler verò nefanda confici arte vnguēti quādam species, contusa viperæ ac lacertæ aruina cum alijs eiusmodi bestijs, eoque vnguento impij homines ad pessima opera, pagani verò ad supplicia nostrorum uti consueuerunt. Talis enim naturæ est, ut oblitam cutem de super ossibus & carne statim auellat. Hac ergo letifera specie contra sanctum die postera efferati, primo solem inde perliuere: quam baculo appendentes, nudum prae se Martyrem super asino in campum agebant, infectaque tali solea verberantes, cutem corporis, vbicunque tacta fuisset, detrahebant. Sic in campum agitur venerabilis Episcopus, & in eundo ad DEVM ex imo corde huiusmodi preces effudit: Domine IESU Christe, qui pro nobis passus es, nobis relinquens exemplum, cui seruo ab infantia mea, cum sis iustitia & veritas: pro te omnibus ærumnarum generibus, vsque in exilium deueni, & ecce ad mortem pertrahor, ut compleam ea, quæ defuncti passionum tuarum in corpore meo. Hic dies autem victoris, omnesque calamitates sceleriter consummabit, aut victo perpetuæ miseriæ initium cumulabit. Præsta ergo seruo tuo viriliter agere, ne timeam tyrannum hunc, & quæ ab eo inferuntur tormenta, fortiterque pro te sanguinem fundens, liber deinde à peccatis, & doloribus, tecum exultem in sæcula.

Cumque ad aream certaminis venisset, iubentur spectatum adesse omnes nostræ professionis, & in modum circuli authorem suum circumstare, ut de propè videntes, & audientes recogitent & timeant, & exemplo disciplinam accipiant. Leuatur impio regi tribunal in medio campi, adsunt prospectum cum omnibus oppidanis funesti satellites, & de proximis castellis magna frequentia. Iudicium sedit tyrannus, & iussit exhiberi Episcopum. Quem intrepidum & alacri vultu accedentem ut vidit, hoc sermone adorsus est: Tu es ille contumax qui in DEVM meum mittere manus impias non timuisti, nec nostri respectum, nec Deorum reuerentiam habere voluisti? Respondit Episcopus: Turpis est Deus

Deus & sine deitatis virtute, qui conteri potuit, prohibere non potuit. At non est reuera lignum Deus, sed miomodo rationabiles homines sine ratione sunt, sine cerebro, & veri frenetici, qui nesciunt qui dicant vel faciant, qui de rebus putant, contra quam est, Deo s fore lapides ligna, Vulcanum claudum, Iouem (vt ex pressè loquar) ipsum scelus & crimen mundi abominandum, & cetera risu digna. Ego autem vnum Dominum habeo, vnum Regem coelis atq; terris imperantem, visibilium & inuisibilium creatorem, hunc adoro, huic deseruio, à quo, donec superest in me halitus, auelli non potero. Dixit ei Rex: Deponere miser insaniam tuam & audaciam, quia nisi acquiescens deos adoraueris, Christus tuus te saluare non poterit de pœnis paratis.

At ille non respondit ei verbum, sciens studio secus viam semeh non esse perdendum, quod diabolus tollit de corde, ne fidem fructificet. Tunc Rex imperans militibus ait: Accedite nunc, omniumque digitorum vtriusque manus, sammos, articulos secantes, præcidite. Initium dolorum, hoc factumque est ita. Deinde Rex funestus dixit Episcopo: Ad huc per te tibi consulere expedit, vt sacrificans reliqua mortium superuadas, & vitam reserues. Respondit Episcopus: Tua doctrina non est tua, sed diaboli, opera eius non habeo, per me salubria sapio. Qui enim vitam Christo offenso vult seruare, hoc est planè perdere illam.

Ad hæc tyrannus commotior militibus suis, etiam iniunxit partes digitorum omnium, quæ sequuntur supremos articulos, truncare atrociter. Placet pertinacem pertinaciter per singula membra, concidi, tegerunt vt iusserat, omni que flexura digitorum sensim resecta, tum ipsas manus, postremo brachia detruuncantes insulcauerunt. Tunc omnes nostræ professionistam captiui, quam incolæ regionis, mos enim in partibus illis obrinuit Christianos complures, cum pacis conditione inter paganos pariter habitare, pariter negotiari, qui euncti spectaculo horrendo astantes, quod solum poterant, questibus & lachrymarum vndis modum exierant. Ad quos in ipsis doloribus Martyr conuersus, blanda consolatione allocutus est dicens: Nolite boni commilitones, & ciues Hierusalem supernæ, si fidem vsque ad finem vitæ teneatis, nolite super me flere, nolite non dolendum dolere; ipse enim ego tamen corpore in presentiarum deficiens, sublimiter spei robore gaudeo, quem eleuandum iam iam ab imis ad superos per gratiam Christi confido. In quo magis etiam gloriæ nostræ congaudere vos decet, simul & gratias agere Deo, qui vestris diebus, vestris finibus me suam eligere dignatus est in hostiam suauitatis, vobis in formam beati certaminis. Eniti cum omni virtute post obitum meum vos hortor ac moneo, vt fide inuicta, conuersatione perfecta, gentibus irreprehensibiles, Christo accepti perstetis; & si paupertas, pressuræ, exilium, imminet, memineritis vos in manibus palmam, regnum, gloriam portare. Deus remunerator eam omnia victoribus præmia posuit. Quanta cuique fuerit virtus in vita, tantum erit receptus in præmio. Sauiat tyrannus quoad potest, moriar, mors vltima linearerum. Alia vita, alia gloria subsequetur. Talia perstabat memorans fixusque manebat in agone foelici. Quo iussu, ad pedes secandos iussit Rex impius conuerti carnifices. Iamque per ordinem iunctura, abiunctura sensim decisa, tunc demum ipsa crura detruncare insipientes coeperunt. Quid amplius facias o infatigabilis semper crudelitas? Cur beatus Præsul iam iam spectaculo foedo, miserabili, horroris pleno, nonne quod insanis mentibus semper crudelitas sua uis, impietas iocunda, sanguis voluptas, sæuitia stimulus est? Rex enim scelestissimus sanguinem bibens, in siti sanguinis permanebat, & similis hydra illi famosa, cui numerosa capita pro vno surgebant, sic cepta semel rabie

creſcebat magis ac magis, non minuebatur. Iuſſit denique poſt prædicta omnia ſancti Epifcopi umbilicum ferro aperiri, & inteſtina illius inde inhumaniter extrahere, & extracta circa lignum, vti fila qualibet tenuata in fuſum glomerari. Cumque diu ſancta viſcera tali modo extraherentur, dolorum extrema vitalia cordis pulſauit. Iamque in vltimo ſpiritu conſtitutus, ſuſpiria quanta poterat, oculosque in morte natantes, ſuſum eleuans ait: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum. Quæ verba ſimul cum vita finiens, beatum ſpiritum reddidit. Verè bono certamine certato, curſu conſummato, fide ſeruata, re-poſitam ſcilicet coronam iuſtitia Dominus reddidit in die illo, quemadmodum ſubiecto probatur indicio.

*Hinc patet
fides Hi-
ſtoria, &
authorem
ſuiſſe a-
quarum.*

Quidam namque Chriſtianorum, qui omnem poſtea eius paſſionis hiſto-riam, noſtris partibus retexuit, teſtabatur, ſe ſub ipſa hora tranſitus martyris de corpore vidiffe angelicum chorum cum hymnis cæleſtibus venientem, & aſſumptam animam ad ſuperos cum exultatione viſibiliter ferentem. Vbi quanta gloria triumphans communi ſuper cæleſtium ſpirituum fauore ſuſcepta ſit, in corpore etiam extincto ſuper terram declarare diuinitus voluit. Particulas quippe membrorum negligenter hinc inde diſiectas, decreuit barbarica ſæui-ria, equorum pedibus conculcandas proijcere, ne, quod futurum erat, ſic cum deuotio Chriſtiana poſſet Martyrem facere. Accedentes ergo & tollere vbiuis ſparſa nitentes, quod mirum dictum eſt, nec minimum aliquid eorum valebant, quamlibet multi, à terra mouere. Pondus ſanctitatis motibus grauiora membra reddebat, magnitudo meritorum maiorum erat, quàm vt ferret iniuriam, quæ honoris digna, quæ obſequij exigens. Multa cura, multisque modis opus tentatur, fruſtra inceptum Deo reſiſtente oſtenditur. Neque enim vltra ca-num quilibet aut auium, ſeu beſtia de ſaltu accedere propius, & contingere de corpore ſacro præſumpſit. Mirati omnes tum demum quid, cui, feciſſent; ponere ſuper cor, & pauere cœperunt. Super omnes ipſe Rex quid ageret du-bius, quodue conſilium caperet, vultu, colore, motu corporis pariter & animo varius agitabatur. Ad vicinum tandem idolum, MACHMIT nuncupatum, quod & ſuprà conſuluerat, miſit properè, qui acta indicantes, oraculum, quin totis de agendis referrent. Quibus dæmonem hoc modo locutum accepimus: Fateor magnus eſt, & fortis potentia DEVS Chriſtianorum, qui præſtat dili-gentibus ſe omnia cooperari in bonum. Ecce quem morti atroci addiximus, quia fidelis in modico perſiſtit, ſuper omnia bona domini ſui conſtitutus eſt. Sua patientia, crudelitate noſtra, id lucratus eſt viuens, vt in mortuum nihil poſſimus. Veruntamen quoquo pacto de ſuper terra auferatur neceſſe eſt. Sepeliatur, vel ab ipſis ſuæ ſectæ hominibus. Nec diutius ſpectetur, ſub aëre ſeris, auibusque vitandis quaſi ſacrum aliquod maximum, vnde gloria contra nos indies creſcat, vnde fama in populos longè lateque ſe por-rigat. Erepto aſpectibus corpore, ſolet ſenſim & mentibus elabi memoria. Permitti ergo partes ſui corporis Chriſtianis cenſemus. Poſtquam loquela ceſ-ſauit dæmonum, reuerſi ab eo legati, quæ audierant, quæque in mandatis ac-ceperant, perferre ad dominum ſuum non differunt. Acquieuit ille placito, & datis dextris ſecuritatis, cunctos Chriſtiani tituli in vnum confluere, & pa-trem ſuum, vbi vellent, ſepelire præcepit. Quæ creatori gratiarum actio, quan-ta exultatio, demerſos pios vniuerſorum animos crexerit, nos inſufficientes di-cere, legentium ſenſibus metiendum relinquimus.

Cumque conueniſſet copioſa multitudo noſtrorum, leuantes ſanctiſſima membra Chriſti Martyris, cum hymnis & laudibus deuotiſſimis in Eccleſiam, de portauerunt, tribusque diebus ac noctibus impendentes excubias, ita demum ipſius

gloriosæ sepulturæ tradiderunt. Continuè autem Christicolæ prouinciales ipsius titulo & nomini, aliam in honore Christi super corpus eius condere cœperunt Ecclesiam magnifico opere, digna amplitudine, augustò decore, quin à Deo merita eius incontaminata conseruant, vt idolum aliquod introferri aut poni in ea nunquam permittant, aut enim prophanatæ sub ipsis liminibus dæmone exagitante repellitur, aut simulachrum in frustra comminutum, stratus, vt Dagon olim ante arcam deiicitur.

Eodem verò die depositionis suæ, ac deinceps multa Deus signa & mirabilia ostendere dignatus est, non solum in Catholicis, verum etiam in ipsis paganis, sicut grandæuo quodam & religioso quodam valde probo referente didicimus, in præsentia suâ cæcorum, claudorum, leproforum, dæmoniacorum totin breui curatos, vt numerum computare, celeritatem verò in oculis testibus credere non posset. Ea propter impensissimi amoris affectu, omnis paganorum grex, Martyrem amplecti non cessat. Urget frequenter obmittentes necessitas, compellunt eos experta pericula. Si quis enim Ethnicorum aliquando aut præsumptuosiorum, aut virtutum eius expertiorum, effringere sepulcrum Martyris, aut violare aliquatenus præsumpserit, sine mora aut spiritu pessimo repletus punitur, aut morte repentina extinguitur. His sæpius comprobatis, tanta dudum reuerentia gentiles cuncti martyrium eius honorant, vt omnes Christianos ad sepulchrum eius de longè vel propè tendentes, in eundo ac redeundo pacis immunitate saluos dimittant. Videat nunc primò ipsa mater Romana pro cuius fide & charitate omnia extrema percurrit, viderit hæc, inquam quæ proprio athleta præmia debeat, sua idem ipsius propria Ecclesia IYVAENSIS in pectoris alta demittat, qui cultus, quod studium tanti patris ac propugnatoris natalicia deceat, tantò certius, tantò impensius, quantò signis continuis dempta dubietas, commendata merita, addita gloria est. Videri potest non mediocri intus gloria præditus, cuius tanta miracula foris coruscant. Passus est autem egregius Christi Martyr 4. Kalend. Octobris, adiuuante & coronante Domino nostro IESU Christo, qui viuit & regnat in sæcula sæculorum. AMEN.

Et hinc fr.
des hinc
Historia
accedit.

Lapsum Auentini. Henrico IV. tribuentis, quod huius filio Hdnrico V. imputandum est, proum est corrigere, tum ex ipsa Chronologia Caesarum; tum ex Ottonis Frisingen. narratis libr. VII. cap. XIV. Neg. verò obliuioni tradenda sunt, ea quæ de hoc ipso Archiepiscopo Chuonrado, Reicherspergense Chronicon commemorat. sub ann. MCXI.

Henricus rex iunior, cum multo Episcoporum, aliorumque Principum comitatu ad urbem Romam tendit ad acceptionem Imperialis coronæ, quam etiam veniens ingreditur præstitis ante iuramentis, ac data fide de pace Romano Pontifici, atque vrbis integrè conseruanda. Iamque ventum erat in medium Ecclesiæ beati Petri, vbi de iustitijs hinc inde conseruandis ac tenore concordie inter sacerdotium & regnum tractare conuenit: cum felix hinc inde prolatis concessum est circumstante confertim coronæ armorum. Proferuntur in medium litteræ de parte regni ad Romanum Pontificem directæ, & quæ situm per Cancellarium Domini Papæ à Domino Rege eiusque Cancellario, an eas suas, & à se missas recognoscere.

f. confess.

Cumque responsum ab eis fuisset, etiam eadem in palam literæ lectæ, scilicet promissa Domini regis ad Dominum Papam continentes, similiter & ex parte regis literis, quæ à Domino Papa directæ fuerant, in medium prolatis, responsum est, itemque litteræ in publico recitatæ, quæ Domini Papæ ad regem promissa continebant, vt superius paulò dictum est. Dumque promissa eatenus inaudita Episcoporum aures percellerent, cognoscentes se & Ecclesias suas occasione

sione

sione imperialis coronæ regis capiti imponendæ spoliandos antiquis possessionibus, quasi ex vno ore contra dicebant: aientes se regi coronam Imperialem tanto suarum Ecclesiarum detrimento emere nolle. Cumque & armati circumstantes eos minis & terroribus perurgerent, quasi jam interficiendos, nisi consensissent; Chuonradus Iuuauensis Ecclesiæ Archiepiscopus quasi signifer inter Episcopos, utpote nobilior & honoratior cæteris, etiam caput potius amputandum, quam ut ad ea, quæ petebantur, consensum præberet, porrexisset. Et dum clamor hinc inde confusus aliquandiu percrebuisset, rex cum indignatione & motu animi surgens, abire cœpit. Sed & Dominus Papa ex præcepto militum cum rege & post regem abire compulsus est. Hinc præda grassatur, hinc cædes ciuium Romanorum pro pastore suo, quem liberare cupiebant, morientium; captiui quoque Domini Cardinales & Clerici trahuntur. Omnia siquidem ostia Ecclesiæ obseruata fuerant, ne quis liberè effugere potuisset. Episcopi videntes quæ fiebant, gemere & facinus detestari, sacrilegium clamitare. Multa verò & inenarrabili cæde in ciues Romanos perpetrata, rex abiit & Dominus Papa cum eo. Clerici autem tenerè educati funibus trahebantur ab equitibus, quos illi, ut poterant, sequebantur per plateas luto profundo ac tenaci vix emergentes. Quidam etiam inter manus trahentium, & ad currendum hastis transuersis cogentium spiritum exhalauerunt. Qui verò super fuissent, pernocturna tempora vel saccis inclusos, vel catenis, vel alijs vinculis, ne fugalaberentur, inclusos seruabant, donec eis pecunias aliquas extorsissent. Et Dominus quidem Papa ducebatur, & seruabatur in custodia. Honorabant verò eum nihilominus Episcopi, alijque timentes DEVM; donec ei rex multis minis & terroribus coronæ Imperialis benedictionem in ipsa captiuitate extorsit; & donec obtinuit in ipsis tentorijs priuilegium de retrahendis omnibus regalibus ad Imperium, quale voluit. Pro qua re vniuersi penè Franciæ Episcopi consilium inierant, quatenus excommunicarent ipsum Paschalem Papam, tanquam Ecclesiæ hostem & destructorem: nisi priuilegium idem ipse, qui dedit, damnaisset, quod & fecit. Nam in generali Concilio presidens postea jam absolutus, ad stipulante ei multitudine Episcoporum cum Dominis Cardinalibus, idem priuilegium quod ei captiuitate fuerat extortum, damnavit, omnibus regibus, qui eodem priuilegio ad dehonestandam Ecclesiam, vel aporiandam virentur aliquando, maledictionem pro benedictione firmissimè ac terribiliter inducens.

Et ann. M. CXVI. Ecclesia Domini Werenheri Antefen ad S. Martinum dedicata est à venerabili Vdalrico Patauensi Episcopo IV. Non. Martij Domino Beruino adhuc Præposituram Richerspergens. Ecclesiæ utiliter & honestè procurante. Nam per eum & sub eo res & possessiones atque facultates eisdem Ecclesiæ per Archiepiscopum Chuonradum benè augmentatæ jam erant; multaque religio ibi cœperat florere, plurimis nobilibus & honestis Clericis in seruitio DEI, illic manentibus, alijsque personis religiosis ibidem confluentibus. Non multò verò post, crescente persecutione, & rursus inualecente schismate, multis se à communione Imperatoris propter sententiam excommunicationis subtrahentibus, nonnullisque Clericis eum non solito fauore ac laudibus excipientibus ingressum quasdam ciuitates regni sui; Chuonrado quoque Archiepiscopo jam de Ecclesia sua Salzburgensi pulso, multis rapinis & variis alternisque obsidionibus ipso Episcopatu ex magnâ parte deuastato; eodem Episcopo in Longobardia & in Saxonia exulante, tunc & ipse Dominus Beruinus, quia nec defenforem, nec, ad quem refugeret, habebat, super eum & super Ecclesiam suam crescente iniquorum persecutione & infestatione, clam

& om-

& omnibus ferè in seculis, recessit in Saxoniam, permittente Archiepiscopo, sicq; omnis decor Richerspergensis loci immutatus est, nullis, vel paucissimis habitatoribus illie remanentibus.

Item an. MCXXII. Chuonradus Archiepiscopus ad sedem suam iam reuersus, post septem ferè annos quibus exulauerat, (Pertholdo, schismatico iam reiecto & disturbato excommunicationis sententiâ, qui eum & antecessores suos sanctos viros, multis iniuriis afflixerunt, auxilio amicorum suorum qui etiam ex eo tempore in aduersis semper decredebant, & vchodie quoq; perspicuum est, iudicio Dei non dimidiant dies suos, nec aliquis ferè de posteritate eorum) & ad Episcopatum suum, quem vti ipse in privilegio suo facit, pauperissimum & valde vastatum tunc intuenit: coepit in ipsa Episcopali sede Salzburgerensi Canonicam vitam instituire, quam & ipse professus erat, regularibus vel magis secularibus Clericis, qui vsque ad illud tempus in eadem sede fuerant ordinati, quique canonicam vitam profiteri apud se non deliberauerant alias ab eodem Episcopo cum bono charitatis constitutus.

Privilegia Chuonradi huius Archiepiscopi, Monasterio Richerspergen: liberaliter collata infra suo loco lecton reperiet.

Vide Chron. Salisburg. Tom. VI. antiq. lect. pag. 1257. Chronicon Richersperg. an. CC. num. 1147. reponit: cui ad stipulatur Eugenij PP. III. (qui an. 1145. sedem apostolicam conscendit) Privilegium precip. huius Chuonradi Archiepiscopi inclinati pradieto Monasterio concessum anno 1146.

Vitam S. Eberhardi, de qua heic agitur, & post mortem miracula reperire est Tom. dd. V. Antiq. lectio. Canis. f. 1194. cum seqq. nec scitu indigna sunt, que in Chronico Richerspergen. de eodem passim commemorantur. Nec verò duo duntaxat Botorum Episcopi patres Alexandri fouerunt (sicut hic ex Auentino refert Hund. verum etiam alij, et in his Eberhardi successor Chuonradus II. Episcopus Pataviensis, de qua re consule Hundium, & Chron. Richersperg. an. MC L XIV. pag. 216.

Verum S. Eberhardi successorem Cunradum hunc Archiepiscopum sese demonstrasse, testatur Chronicon Richersperg. An. MC L XIV. his verbis.

Eodem quoque anno sanctæ memoriæ Eberhardus Salzburgerensis Archiepiscopus feliciter migravit ad Dominum apud Rouna. Cœnobium X. Kal. Iulij. Corpus eius ad Episcopalem sedem delatum cum luctu omnium honorabiliter tamen in monasterio III. Kal. eiusd. mensis est humatum. In cuius locum successit Dominus Chuonradus Pataviensis Episcopus ab omni clero & populo unanimiter electus cum gaudio omnium, ea cautione, vt cum Alexandro staret, sicut prædecessor suus. Qui statim in mense Septembri ad Imperatorem fratrualem suum pro regalibus ab eo suscipiendis Papiam profectus est cum prosecutione literarum Episcoporum suffraganeorum.

Quò perueniens cum benigne ab Imperatore susceptus esset, post multa, quæ ibi ab Imperatore in secreto & in publico dicta sunt, quæ & scripto comprehensa sunt à Præposito Richerspergensis, qui cum Episcopo venerat illuc, qualiter scilicet eum imperator ad habendum Papam Paschalem prouocauit, quem ipse tanquam Catholicum Catholici successorem modis omnibus commendabat, se quo effecturum in breui, vt omnes eum reciperent, minabatur: Sed electus Episcopus ad partem illam nullo modo flecti poterat. Tandem sine regalibus, cum gratia tamen & pace ab Imperatore dimissus est.

Nota contrarietatem apud Hund. qui f. 10. scribit Chuonradum sepultum, ante Altare S. Andreæ: & f. 131. eundem in Monasterio Admonten. tumulatum commemorat.

Haud probe fidei hoc sese loco ostendit Auentin. à quo isthæc D. Hundius mutuatus fuit. Rem gestam, accuratim veriusq; persequitur Chron. Richerspergen. author synchronus, heic verbis.

Anno

Anno MCLXXVII. Post multas tribulationes, multaque grauamina, quæ peccatis exigentibus perpessa est Ecclesia in illa nota dualitate per annos fere viginti duos, tandem repropitiato Domino; quia non in æternum obliuiscetur misereri, facta est concordia inter Dominum Papam, & Dominum Imperatorem, mediantibus quibusdam magnis regni Principibus. Tunc ex utraque parte Domini videlicet Papa Synodus Episcoporum, & Imperatoris curia Principum collaudata & indicta est. Quæ per aliquot tempus expectata tandem apud Venetiam congregata est IX. Kal. August. præsentibus Domino Papa, & Domino Imperatore, qui & ibidem pacificati, & pax inter eos firmata est. Dominus quoque Adalbertus Salzburgenfis Archiepiscopus vocatus per literas Apostolicas, venit illuc. Sed Dominus Apostolicus nimium tunc primum credulus verbis aduersariorum eius, statim, ut curia Imperatoris haberi cepit, persuasit & iussit eum cedere loco: illeque reniti non poterat: quia non erat qui adiuuaret. Tunc missæ sunt literæ à Domino Papa, & à Domino Imperatore omnibus in Episcopatu Salzburgenfi constitutis, quarum textus ita se habebat.

Alexander Episcopus seruus seruorum DEI dilectis filiis Choro Salzburgenfis Ecclesiæ, Prælati Ecclesiarum, & ministerialibus præscriptæ Ecclesiæ extra montana constitutis salutem & Apostolicam benedictionem. Venerabilis frater noster Adalbertus, quondam Archiepiscopus vester, videns & confiderans necessitatem Ecclesiæ vestræ, cum gratiam charissimam in Christo filij nostri Friderici illustris Romanorum Imperatoris recuperare non posset, maluit cedere, quam contendere, & Ecclesiam vestram, & administrationem ipsius in manu nostram liberè, & sine contradictione qualibet resignauit. Postmodum venerabiles fratres nostri, Gurcensis & Patauiensis Episcopi & Prælati Ecclesiæ vestræ, qui apud nos præsentibus erant, de celebranda electione, mandato nostro recepto, in venerabilem fratrem nostrum Chunradum Moguntinum quondam Archiepiscopum, virum utique literatum, prouidum, industrium, & discretum & charum admodum nobis & acceptum, & moribus & genere nobilem unanimiter conuenerunt, ipsumque elegerunt in vestrum Archiepiscopum & magistrum. Nos autem quanto Ecclesiam vestram ampliori charitate diligimus, pro illius gratissimæ deuotionis seruire, quam huius turbationis tempore circa nos & Romanam Ecclesiam immobiliter conseruauit, tanto facilius eorum electioni nostrum fauorem præstitimus & assensum, ipsumque non subtrahendo sibi honore vel dignitate, quam hæcenus habuit, in Archiepiscopum vobis concessimus, & cum obtentu & consideratione ipsius eandem Ecclesiam feruentius animo volumus diligere, & propensiori studio eius intendere commodis & augmentis, & per industriam, nobilitatem ipsius & potentiam credimus, auctore Deo, præscriptæ Ecclesiæ grata commoda prouentura. Vnde, nolumus vos agere ferre, vel habere vilo modo molestum, quod hi, qui apud nos erant, non expectato consilio vestro, fecerunt electionem, cum de voluntate & mandato nostro ad electionem processerint celebrandam. Inde est, quod nos & vos omnes ab obedientia, quam prædicto Adalberto, vel illi, qui supra impositus fuerat, promissistis, & eos, qui ex vobis alterutri eorum fidelitatem iurauerunt, à iuramento illo, auctoritate, qua licet immeriti præeminemus, penitus absoluentes vniuersitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatenus memorato Chunrado Archiepiscopo, omni contradictione & appellatione cessante, debitam obedientiam & reuerentiam impendatis, & eius salubribus monitis & mandatis humiliter & deuotè parere curetis. Ehti, qui ex vobis consueuerunt, & debent Archiepiscopo

scopo fidelitatem iurare, ei fidelitatem facere non postponant. Et quicumque Dominicalia Salzburgerensis Episcopatus quolibet titulo à tempore bonæ memoriæ Eberhardi quondam Archiepiscopi vestri occupata detinent, memorato Chunrado vel nuncijs eius, omni occasione & excusatione cessante, sine difficultate restituant, & feuda, quæ de nouo sunt data, quicumque ea detineant, libera & absolute relinquant. Si qui autem prædicta Dominicalia & feuda de nouo data, infra XV. dies post harum susceptionem literarum iuxta mandatum nostrum eidem Archiepiscopo non tradiderint, eos contradictione omni & appellatione postposita, sicut excommunicatos vitetis. Sane nos de consilio fratrum nostrorum, & Imperator ex sententia Principum suorum vniuersas alienationes Dominicalium & feudationes de nouo factas, omnino cassauimus, easque irritas esse decreuimus & inanes. Sententiam autem suspensionis, interdicti vel excommunicationis, quam prædictus Chunradus Archiepiscopus in contumaces canonicè tulerit, vel rebelles, ratam nos auctore DEO, & firmam habebimus, eamque faciemus non aliter obseruari, quam si à nobis ipsis lata fuisset, cum eundem Archiepiscopum ita feruenter & sincere diligamus in Domino, ut sibi sicut charissimo fratri nostro in omnibus, quæ cum DEO possumus & iustitia, prompto animo deferre velimus. Datum Venetijs in riuo alto V. Idus Augusti.

Fridericus DEI gratia Romanorum Imperator & semper Augustus dilectis suis omnibus Prælati ac ministerialibus Salzburgerensis Ecclesiæ, & vniuerso Clero & populo ipsius Ecclesiæ, per Karinthiam & Marchiam constitutis gratiam suam & omne bonum. Cum DEO pacis auctori & amatori placuit, Romanum Imperium in vnam vocare concordiam cum Romana Ecclesiâ, & pacis iocunditate post diutinos labores vniuersam respirare Ecclesiâ, subijctanimum, pro Salzburgerensis Ecclesiæ statu sollicitos esse, & eius restaurationi diligenter intendere. Et quoniam per duos sibi inuicem oppositos Ecclesiâ grauer distrahata fuerat, nec aliqua spes supererat, ut manus quæ distraxerant, in integrum possent distrahere restituere, tam Domino Papæ, quam fratribus eius Dominis Cardinalibus, nobis quoque & maioribus Imperij Principibus visum fuit vtile, utrosque remoueri; & alium, per quem facilius reformari posset Ecclesiâ, substitui. Post multam igitur deliberationem in gratia & beneplacito Domni Papæ, ac nostro, vterque super hoc verbo se posuit, suoque iuri quod in Salzburgerensi Ecclesiâ quisque videbatur habere, in manus Domini Papæ ac nostras penitus abrenunciavit. Vacante sic Ecclesiâ, Prælatos Salzburgerenses & alios quicum ipsis aderant, de faciendâ in alium electione, diligenter conuenimus. Sed, licet nobis magna supplicarent instantia, ut ad vestram vsque omnium præsentiam differretur electio, tamen Domni Papæ mandato ac nostro, & omnium Principum consilio, quoniam sæpe nocet differre, paratis, ad electionem accesserunt, & de gremio Ecclesiæ Romanæ, Domnum videlicet Chunradum consanguineum nostrum Palatinum, in Ecclesiâ vestra, enutritum, in Pastorem & Episcopum animarum suarum concorditer & vniuersi voto elegerunt. Quam vtiq; electionem Dominus Papa totaque curia ratam habuit & confirmavit, nosque de regalibus ipsum inuestiuimus cum ea integritate, qua Archiepiscopus Eberhardus decedens illa tenuisse dinoscitur. Nam generali principum sententia iudicatum est, quidquid vel per nos dum eiusdem Ecclesiæ bona in nostra teneremus potestate, vel per quoslibet alios infeudatum, vel quocunque modo sub hoc tempore est alienatum, inane, prorsus esse debere & irritum. Quamuis ergo maiestas nostra, sæpenumero à vobis grauer laesa sit, & acriter ultra, quam vellemus, prouocata, ta-

men diuini timoris intuitu, ac beati Ruodberti reuerentia, & ex consueta Imperialis mansuetudinis clementia, tam vos quàm Salzburgensem Ecclesiam serena pietate proponimus respicere, & in antiquum statum nostræ auctoritatis munimine reuocare. Vniuersitatem igitur vestram diligenter commonitam esse cupimus, vt, quod tam à Domino Papa, quàm à nobis ad honorem & restorationem Ecclesiæ Salzburgensis in spiritualibus & in temporalibus modo factum est, debita reuerentia & alacritate recipiatis, ac ratum teneatis; & Domino Chunrado Archiepiscopo vestro, dilecto consanguineo nostro, ea fide & deuotione & obedire & seruire studeatis, vt nostræ benignitatis affectum merito super hoc experiri debeatis. Siquis verò, quod non credimus, his, quæ magna consilij maturitate ad vtilitatem & reformationem Salzburgensis Ecclesiæ nunc ordinata sunt, contra ire præsumpserit, & à Domino Papa excommunicationis sententiam recipiet, & nostræ maiestatis indignationem procul dubio sentiet. Datum Venetiæ.

Anno M. C. LXXVIII. Synodus valdè celebris habita est in Kal. Februarij à Domino Chunrado Salzburgensi Archiepiscopo & Apostolicæ sedis legato, & ab omnibus suffraganeis eius Episcopis, multisque Principibus, de rebus Ecclesiasticis. Habita est autem in Episcopatu Salzburgensi, in loco qui Hohenavv dicitur.

gg. Nequaquam fuisse intrusum Archiepiscopum Salisburgen. hunc Chunradum, Comitem de Wittelsbach, Ottonis M. Boiorum Ducis fratrem germanum, supra recitata literatam PP. Alexandri III. quàm Imp. Friderici I. euincunt.

Cathedralem sedem Salisburgen. Conradus an. MCLXXX. adhuc obtinens, Moguntinam recuperavit; tuncq. Adalberto Salisburgen. Ecclesia denuo restituta est, sicut docet Chron.: Richerspergen. p. 257. his verbis.

Anno MCLXXXIII. Dominus Otto Palatinus Comes, qui ducatum Bauariæ tenebat, obiit. Eodem quoque anno mortuus est Moguntinus Archiepiscopus Christan dictus, & Dominus Chuonradus Apostolicæ sedis legatus in sedem suam pro eo restitutus est. Archiepiscopus etiam Dominus Adalbertus ex præcepto Imperatoris, & vnanimi omnium Salzburgensium electione Cathedram suam recepit, & in XIII. Kal. Decembris rursus Ecclesiæ suæ cum fauore omnium reinthronizatus est. Dominus Richerus resignauit Præposituram Richerspergen. Ecclesiæ Episcopo Dietpoldo Patauiensi VIII. idus Decemb. rursusque Dominus Philippus vnanimiter electus est à congregatione XVII. Kal. Ian. *Annales quoque Steron. an. 1183. Chunradum Moguntinum, & Albertum Salzburgensem Episcopos restitutos expresse docent. Iidem annales An. MCXCVIII. de Alberto Salisburg. ita referunt: Albertus Archiepiscopus Salzburgensis, circa fluuium qui dicitur Lamer, à ministerialibus capitur, & in castro Wuren (leg. Werfen) per dies XIV. captus tenetur, propter quàm enormitatem facti, diuina in Salzburgensi Ecclesia, alijsque Episcopatibus vicinis interdicta sunt. Liberasti nos ex affligentibus, cantatum est ei dimissio.*

De Conrado Archiepiscopo Moguntinen. & Salisburgen. vide P. Nicol. Serar. Moguntinar. rer. lib. V. pag. 321. & pag. 326. & notand. error qui (pag. 322.) ex M. S. minori irrepfit, qui pro Salzburgensi, Sabinensem vult accipiendum: sed historia veritas aliud persuadet; fuitq. Conradus noster extrà omnem controuersiam Cardinalis Sabinen. nec non Archiepiscopus Moguntinen. & Salisburgen.

Pruille-

Privilegium Philippi II. Rom. Regis Adalberto Archiepiscopo Salis-
burg. Anno MCXCIX. concessum.

hh.

IN NOMINE sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Philippus diuina fauente clemencia Romanorum Rex, & semper Augustus. Si rationabiles ecclesiasticorum petitiones Prælatorum ad ecclesiarum suarum tendentes proficuum, clementer admittamus, speramus nobis apud Regem Regum, ad æternæ vitæ meritum & temporalis imperij prosperiorem decursum proficere, & eos quos benigna exauditione honoramus, de cætero nobis deuotiores ac magis beniuolos fore. Nouerit igitur omnis Christi & Imperij nostri fidelium præsentatus & futura, qualiter dilectus consanguineus noster Adelbertus Iuuauens; idem Salzburgenf. Ecclesiæ Ven. Archiepiscopus honori & vsui Ecclesiæ sibi creditæ stabilitatis & incrementi profectum addere intendens nostram adiutorem, & proferens diuorum Augustorum nostrorum prædecessorum Regum scilicet, ac Imperatorum vetera & recentiora priuilegia, secundum diuersa regnantium tempora Ecclesiæ Salzburgenf. ab eis collata, postulauit instanter, ut eadem priuilegia nostrum munere præcepti renouaremus, iura quoque & possessiones quibus eisdem fauentibus præfata Ecclesia munita videbatur & aucta, ei per nostram auctoritatem concederemus atque confirmaremus. Hunc itaque ut clarum principem Imperij religionisque & prudentiæ dono venerabilem, & nobis naturalis affectu dilectionis familiarem in suis tam congruis & honestis petitionibus honorare cupientes, nostræque salutis & parentum nostrorum consulentes, perspectis diligenter & intellectis præfatis antecessorum nostrorum priuilegijs, traditiones, indulta, præcepta, quæ illis sunt scriptis reperta, sicut ibi continebantur, ita nos ea præfenti nostræ Maiestatis priuilegio inferi iussimus, ac ea secundum benignitatem & instituta prædecessorum nostrorum prænominato Archiepiscopo, eiusque in perpetuum successoribus, & Ecclesiæ Salzburgenfi tradimus, concedimus & nostræ auctoritatis robore confirmamus, inter quæ principaliter constituimus, quod ex præcepto Ludouici Imperatoris agnouimus, cuius præcepti exemplum ipse quoque à sui genitoris sacratissimæ memoriæ Domini Caroli præcepto traxerat, ut scilicet Ecclesiæ Salzburgenf. ipsam sedem quæ est in honore sancti Petri Apostolorum Principis, in qua etiam sanctus Rubertus corpore requiescit, cum cellulis, Ecclesijs, personis Ecclesiasticis & cæteris hominibus & rebus ac possessionibus ad ipsam pertinentibus, sub nostra tuicione constitutam speciali patrocinio propensius defendere debeamus. Quod constanter obseruare intendentes & successoribus nostris in Imperio Romano pro lege imponentes eandem immunitatis gratiam, qua illi inclyti Imperatores sedem illam honorare & sublimare dignati sunt, eidem sedi & Ecclesiæ nostri vigore edicti in perpetuum confirmamus, statuentes ut videlicet ea, quæ prætaxata Ecclesia hætenus recto titulo possedit & tenuit, & ea quæ nostris diebus possidet ac teneat, & quæ in futurum Deo annuente rationabiliter acquireret, in quibuslibet pagis vel territorijs infra ditionem Imperij nostri constitutis, per hanc confirmationem nostram, absque alicuius contrarietate de cætero possideat ac teneat, ita libere ac cum iurisdictione, quod nullus iudex publicus, nec quisquam iudiciaria fungens potestate ad causas audiendas, vel ad freda, aut tributa, aut telonea (quæ à vulgo dicuntur muta) exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas aut fideiussores tollendos, aut homines ipsius Ecclesiæ tam ingenuos

*Ludouicus
Imperator*

G 2

quàm

quam seruos, super terram ipsius commanentes iniuste distringendos nec ad vllas redibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris aut futuris temporibus prædictæ Ecclesiæ possessiones ingredi audeat. Sed hæc iura & cætera similia emolimenta, quæ fiscus regalis inde sperare poterit, aut exigere, in vsum & facultatem Archiepiscopi, qui cunque prædictæ sedi præfuerit, in integrum cedant, vt ipse eo quietius res Ecclesiæ suæ valeat dispensare, & nostro imperio fideliter parere & quod pro nostra incolumitate & bono Imperij statu delectet eum impensius orare, & orationes in commissio sibi Clero constituere. Item secundum exemplar præcepti, quod Diuus Augustus OTTO prædictam Salzburchen: Ecclesiam, munivit ac ditauit, nos donationes eidem Ecclesiæ factas, & quoslibet contractus, quibus aliquid possidere cœpit, legitime per nostræ auctoritatis clementiam renouamus & confirmamus, inter quæ possessiones in ipsius Regis OTTONIS priuilegio proprijs expressas vocabulis, nos quoque ipsum in hoc sequentes, huic fecimus paginæ annotari. Primitus castellum sanctæ Erndrudis cum omnibus eidem castello iuste & legaliter attinentibus cum curtibus, venationibus, piscationibus, id est ab Ecclesia sancti Martini, quæ respicit contra monticulum, qui vulgo Nochstain nuncupatur, sursum ex vtraque parte fluminis Luaris, vsque in riuulum Quartinesbach. Insuper etiam deriuulo, venatione, piscatione, ex vtraque parte præuocati fluminis ad sanctum Maximilianum, vsque dum Tunta ex aquilonari parte perfluit in prædictum flumen, atque riuulus Gastuna ex Australi parte. Item Forestum à termino qui in Pisoncia incipit, hoc est de riuulo Erilipach, vsque ad montem Wassenburg propè Iscalam in illo loco, vbi terminus Foresti Rapotonis quondam comitis ab isto se disjungit, & in aquilonari parte deriuo Tinnilmbach vsque in summitatem montis Cirenencus nominati, & iam dicto monte Wassenburch vsque ad præfatum monticulum Nochstain illa montana omnia, quæ in potestate antecessorum nostrorum fuerunt. Item Kiemse Præposituram Regularium cum omnibus iuste ei attinentibus. Curtem quoque Bischoffesdorff cum omnibus iuste ad eandem Curtem pertinentibus atque piscationem in lacu Atersee, sine omni contradictione illos quondam Imperio pertinentes XII. priuatos tractus sagenarum sicut Dominicalis terra in Paumgartem ipsi lacui se adiungit sine alia communi piscatione Atersee ad Atterhof pertinente, in illis quoque curtibus quæ olim inibi in feudo siue ex parte Imperatoris, siue aliunde beneficiatæ fuissent proprietatem, quarum hæc nomina sunt. Staforeuelt, curtem & Ecclesiam cum decima, & sicut terminus ille in Australi parte incipit, qui Wachrein dicitur vsque Ibisam, & in Occidentali vsque dum dicitur vbi Vrnla se dimittit in præfatum amnem, & quidquid in Orientali parte iam dicti fluminis regalibus attinere videbatur. Insuper ad Magelike tertiam partem ciuitatis, & sicut ille terminus se disiungit de illis rebus in occidentali parte quas quondam ad sanctum Emmerammum antecessores nostri dederunt, exceptis tribus huobis: Præterea Arnesdorff idem in Wochavva, quidquid illis imperium habebat in vineas & saginatione & monte querceato, pratque inter ipsum Querceatum montem sicut & inter siluam paltram, & ipsam siluam cum omnibus ad eam pertinentibus. Adhæc apud Grunzuitam quidquid superfuit quinque hubis, quod fideli suo cuidam Dietero Antecessores nostri dederunt, hæc sunt hubæ L. Insuper Lubinam & ad Holmburg tertiam partem ciuitatum cum vineis XXX. & hubis XV. sine curtili terra. Item Treysniam ciuitatem & Ecclesiam sancti Martini, cum decima, & sursum in australi atque orientali parte fluminis Treysine vsque ad Potilnesprunnen, & sicut Dieterichspach fluit contra duos acervos exteriores

Otto Imperator.

Hæc omnia in literis Arnulphi Imp. sim. iter consueuerunt.

al. Ciuitatum.

res qui in orientali parte campi sunt positi, & exinde vsque ad Danubium in illum locum, qui Triboltz dicitur & ita sursum prope Danubium cum agris cultis & incultis, pratis, alijs, locis piscationum, quæ Teutonice Arichstette vocantur, & ita sursum vsque ad illam marcham, quæ inter Treyfinam & Holzburg vtrâque res discernendo diuidit ad Bennenvvanch quidquid prædecessores nostri Reges habuerunt illic ad Ecclesiam Ansonis quidquid illic habuerat ad Witenesberch, quidquid illic habuerunt excepto quod cuidam Mosogoboni datum est, hoc est hubæ centum, Ellodis Ecclesiam, Ecclesiam Mutigonis presbyteri ad Gumpoldesdorf quidquid ibi reges habuerunt. Præterea Rapam Sabariam ciuitatem, & Ecclesiam cum decima & theloneis, vineis, agris, pratis, pascuis, forestis, montibus cunctis ad eandem ciuitatem legaliter pertinentibus. Insuper siccam Sabariam & Pennichahâ & Mosaburch Abbatiam, ubi sanctus Adrianus requiescit, nonam quoque de omnibus curtibus regalibus inibi cum theloneo in ciuitate & piscina ad Salabingam curtem, cum trecentis mansis & totidem mansis & quidquid illic Reges attinebat Ecclesiam de Quartinacha, Ecclesiam ad Ghensem, Ecclesiam ad Therenberch, Ecclesiam Gundoldi, locum quem vocant quinque Ecclesias cum Theloneis, forestis, & cum proprietate omni, quæ ab antecessoribus nostris ibidem ante beneficiata erant. Ad Ruginesfeld quidquid ibi regalibus pertinuit. Ad Turnavva Ecclesiam quæ est constructa in honore sancti Rodberti cum monte Barvvo dicto cum vineis, pratis, siluis, & cum omnibus quæ ibi sunt circa montem sita. Ad Pettavva Ecclesiam cum decima, & totam ciuitatem cum Bannis, Theloneis, & ponte, & omnibus ad illum locum pertinentibus. In Cistenesfeld sicut duo acerui prope Trauum positi sunt ex summitate superioris & exterioris termini qui Wachrein dicitur, & sicut ille Wachrein tendit vsque dum Treuina fluit in amnem Trauum. Ad Sulpam ciuitatem & Luip omnia quæ iuste & legaliter eo pertinent. In quereis campis, sicut illa fossa incipit à Mura, & tendit vsque ad Louizkuick, & ut Louczvvita & Sulpa de alpibus fluunt & Forstum Sufel cum Banno, sicut in potestate Antecessorum nostrorum hæc fuerunt. Venationem quoque in Suezzental, quam populus cum sacramentis in potestatem antecessorum nostrorum firmavit, ad venandos apros illic & vrsos per tres ebdomadas ante æquinoctium autumnale, & postea vsque ad festum sancti Martini. Ad Luimingga iuxta Rapam quidquid illic prædecessores nostri habuerunt. Item Nezzilinpach & ad Sabinzam Ecclesiam & curtem cum mansis L. Item Rapam ad Iudlerben ad Labanda Ecclesiam sancti Andrea cum decima, ut ibi consuetudo est, & de curtibus quas antecessores nostri ibi habuerunt decimas, ut in canonibus habetur, nec non sanguinationem in omni Labandæ valle excepto monte Forst nominato. Ligna quoque secanda ad Ecclesiam, & ad aliud seruicium Episcopi, tam in ipso monte, quam in alijs montibus omnibus, & vnam fossam lapidum in monte Gamanar semper per totum annum habendam. Item ad Garczczam beneficium Engilbaldi ad Karantanam Ecclesiam sanctæ Mariæ cum decima sicut Ecclesiasticus ordo præcipit de omnibus curtibus quæ ad Carantanam ciuitatem pertinent inde Trahof, Garumdorf, Guriennz. Ad Strelcz operarios seruos duos in monte cum hubis eorum. Ligna secanda in ipso monte sine contradictione omnium hominum cum sanguinatione. Item Trebenam, Ostervvix, Grabenhuel, Vitringa, Friesach, Gurca, Grazluppa, Longavv, Sublick, Teufenbach, Katsche, Peliza, Gumbenza, Vndrima, Luita, Liczinga, Brugga, Murza Luitbena. Ad Strazmulam duo loca.

Ludouicus Rex. PRÆTAXATAS itaque possessiones, quemadmodum in priuilegio regis Ottonis Augusti signatæ reperiuntur, & ea lege ac ratione Salzburgenſis Eccleſiæ confirmatæ, vt nullus Imperij Romani ſucceſſor, nec Dux, nec Comes, nec vlla alia poteſtas aut perſona de prædictis rebus audeat quicquam ſubtrahere, ſed jure perpetuo ad ſanctum Petrum ſanctumque Rudbertum ſtabiliter abſq; omni contradictione permaneant, ita nos quoque noſtri auctoritate præcepti confirmamus, conſiderata tamen temporum & euentuum varietate, vt ſua cuique iuſtitia ſalua permaneat; quod ideo adiungendum decreuimus, vt ſi quis hoc forte noſtro moderno tempore aliquid vſquam de præſatis bonis contra iuſtitiam Salzburg. Eccleſiæ præſcriptam videatur tenere, iſe eidem Archiepiſcopo & Eccleſiæ Salisburgæ. recognoscat & reſtituat, aut ea ſe legitimo contræctu aut iuſto poſſediſſe titulo rationabiliter oſtendat. Præterea ex priuilegio Ludouici regis Augusti patenter intelleximus, quod idem Ludouicus Auguſtus præſatæ Salzburgenſis Eccleſiæ, amore Dei, & beati Petri Apoſtoli & ſancti Rudberti in pago Salzburgoe dicto curtem Salzburghouen, quam Pilgrinus Archiepiſcopus antea in miniſterio ab eo tenere viſus eſt, in proprietatem, & plenam poteſtatem contradidit integraliter cum curtilibus omnibus, ædificijs, campis, pratis, agris, pascuis, ſiluis, lacubus, aquis, aquarum decurſibus, venationibus, molendinis, piſcationibus, vijs, inuijs, exitibus & redditibus, quaſitis & inquirendis, terris cultis & incultis, mobilibus & immobilibus, mancipijs quoque pluribus vtriuſque ſexus, parſcaltis, cum omnibus cenſibus in ſalina & extra ſalinam inter fluuios Sala & Salczaha, vocatos in auro & ſale, ac pecoribus cum Theloneis duobus, qui vulgo muta vocantur cum omnibus adiacencijs & rebus ad eandem terram pertinentibus.

Hanc igitur traditionem & donationem, quam & poſt ipſum Ludouicum Auguſtus Otto Imperator ſuo priuilegio ſuper hoc dato confirmauit: nos quoque præſenti noſtræ auctoritatis ſcripto confirmamus Salzburgenſi Archiepiſcopo & ſuæ Eccleſiæ, ſtatuentes & firmiſſime præcipientes, vt prædicta, cum omnibus pertinentijs eiſdem curtis & quæcunque vtilitas in huiusmodi catenis ſeu fodinis ſalis vel metallorum in quibuslibet fundis Eccleſiæ & fluminibus fluentibus per fundos Eccleſiæ meantibus, perpetuis temporibus à Salzburgenſi deinceps Eccleſia & eius Archiepiſcopo abſque omni obſtaculo inconuulſo veſtitu quiete poſſideatur.

Henricus Rex-Gebehardus,

Gurcen. Episcopatus

Dignum præterea duximus præſenti inferere priuilegio, qualiter ex ſcripto domini ALEXANDRI Papæ huius nominis ſecundi, in ſuper ex priuilegio HEINRICI Regis venit nobis in cognitionem quod GEBEHAARDVS IYVA-
VEN: idem Salzburgenſis Archiepiſcopus de commiſſarum ſibi animarum prouiſione ſolicitus, eo quod Episcopatum ſuum in montanis ſitum præ nimia parochiæ amplitudine, & viarum difficultate, per ſe ſolum regere non ſufficeret, ab vtraque dignitate, Apoſtolica ſcilicet & regia impetrauit, quodliceret ei infra parochiam ſuam, adiutorem ſui operis Episcopum & ſedem Episcopalem conſtituere. Placuit igitur eidem Archiepiſcopo GEBEHARDO vt indulto Apoſtolico & regio vtens, in loco qui dicitur Gurca apud Eccleſiam ſanctæ MARIE Kathedram Episcopalem faceret, & conceſſum eſt ei per vtriuſque poteſtatis Eccleſiaſticæ ſcilicet ac ſæcularis clementiam, vt eidem nouæ ſedi, poteſtatem parochiæ ſuæ & de prædijs ac decimis, quantum conueniens videtur attribueret, & ad eandem ſedem Episcopum ex ſua conſideratione ordinaret, ea videlicet ratione vt Episcopatus ille Salzburgenſis Eccleſiæ, & eius Archiepiſcopo nunquam ſubtrahatur, & nullus ibi vnquam Episcopus ſiue per inueſtituram, ſiue alio quocunque pacto conſtituatur, niſi quem Archiepiſcopus Salzburgenſis:

burgen: quicumque pro tempore illic fuerit, eligat, inuestiat & consecret, quod quomodo sacra prædicti Papæ Alexandri & Regis Heinrici auctoritate firmatum dinoscitur: Nos id ipsum, est* præmissæ conditionis integritate, nostra quoque Imperiali auctoritate confirmamus, ac ita ratum ac inconvulsum omni deinceps æuo permanere iubemus, vt contra hunc honorem & commoditatem Salzburg. Archiepiscopi nulli vnquam Ecclesiæ, aut personæ liceat se erigere, aut scriptum aliquid huic rei aduersum impetrare vel proferre. *for. ex

Hæc igitur vniuersa & in præsentī pagina conscripta Salzburg. Ecclesiæ & eius Archiepiscopo perpetua stabilitate, per nostram auctoritatem inuolabiler confirmamus, statuentes, vt si quis, quod absit huius nostri præcepti violator apparuerit, & Ecclesiam Salzburg: vilo supra positorum inuolenter grauare attemptauerit, Banno Imperiali subiaceat, & pro pœna centum libras auri optimi, mediæ tamen fisco nostro, mediæ tamen Salzburg: Archiepiscopo persoluat, præsumptionis tamen ausu in irritum cessuro. Vt autem omnia supra dicta memoriter sciantur, & inconvulsa de cetero firmitate obseruentur, priuilegij paginam fecimus conscribi, & appensa maiestatis nostræ Bulla roborari, Huius rei testes sunt, Treueren: Archiepiscopus; Augustenf: Episcopus; Constantiens: Episcopus, Argentienf: Episcopus; Hermannus Landgrauus Turingiæ, Rudolfus Palatinus de Tuvvingen, Sifridus Comes de Orlamunde, Fridericus Comes de Zolre, Vlricus comes de Berge, Emicho Comes de Liningenf: Godefridus de Eppenstein, Calochus de Kirchberg, Hartdus de Merenberch, Heinricus Marscalcus de Chalandin, Vlricus Marscalcus de RECHBERG, CHVNO de MINZENBERCH, Warnherus de Bolanden, Tiedo de Rauenspurch, & alij quam plures.

Signum Domini Romanorum
Regis inuictissimi

PHILIPPI SECVNDI

EGO CHVNRAVS HILDENSHAIMEN: Episcopus Erbpolensis Electus Imperialis aulæ Cancellarius vice Domini Chunradi Maguntini Archiepiscopi totius Germaniæ Archicancellarij recognoui. Acta sunt hæc Anno Dominicæ incarnationis M. C. XCIX, indictione II. Regnante gloriosissimo Romanorum Rege Philippo II. Regni eius anno II. Datum Magunciæ III. Kalend. Octobris.

De S. Chunegunde vid. P. Greiser. in *Diuis Bamberg. pag. 107. cum seqq. & P. Rader. Tom. 1 SS. Bauar. pag. 109.* ii.

Vid. infr. in *Monaster. Chiembsee.* kk.

Annales Steron. annum MCCXXVIII. reponunt. ll.

P. Rader. *Tom. 1. SS. Bauar. pag. 74. b.* mm.

Chronic. Salisburgen. (Tom. VI. Antiq. lect.) pag. 1263. Anno MCCXLVII. Papa ignorans electionē in Salisburgenf Ecclesia esse factam, quendam Burchardum de Zigenhagen. nescientib. Canonicis & ministerialibus Archiepiscopatui præfecit & consecrauit, qui post modicum tempus non adepta potestate, vel inthronizatione diem clausit extremum. Vnde Papa ad petitionem & instantiam tam Parentum & amicorum D. Philippi, quàm Capituli & ministerialium, electionem à D. Philippo factam confirmauit. nn.

Chronic. Salisb. pag. 1269. pro Ratiponensi, habet Patauien. & sic legit. oo.

G 4

Anno

Anno M. CCLXVII. ordinationes Clericorum celebratae sunt in choro Salzbουργensi à Domino Pataviensi Episcopo cooperantibus sibi Frisingensi, Ratisbonensi, Chyemenſi Episcopis in Sabbato Pentecostes, vbi Dominus Archiepiscopus recepit ordinem sacerdotalem, & die sequenti ab eisdem Episcopis recepit consecrationem Episcopalem, breui vero facto interuallo à Domino Clemente Papa pallio honoratur.

pp. *Ottokarum Boëmia Regem Rudolpho I. Rom. Reg. semper aduersatum fuisse nemo est qui nesciat. De Henrico vero Bauariae Duce, contra Auentinum, ex quo auctor Metropolis hec narrat, ipse Caesar Rudolphus credere & tenere persuadet literis publicis An. M. DCCLXXV. quas, quamuis alibi à nobis recitatas, heic tamen repetere multas ob causas volumus.*

RUDOLPHVS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, vniuersis presentia inspecturis, in perpetuum declaramus, quod presidentibus nobis Curie apud Augustam Idibus Maij solemniter celebrate, & constitutis ibidem in presentia nostra Illust. Principum Ottokari Regis Bohemie nuncijs, & Henrici Ducis Bauariae procuratoribus, subortaque inter eos questione super quasi possessione iuris eligendi Romanum Regem, per Procuratores predicti Ducis H. & Illust. Ludouicum Comitem Palatinum Rheni Ducem Bauariae, filium nostrum charissimum fuit propositum, ratione Ducatus Bauariae, hoc eis competere ex antiquo. Idemque noster filius L. coram nobis, cunctisque Principibus, Prælatibus, Baronibus, Militibus, & vniuerso populo, qui eidem Curie assidebant, extitit publice protestatus quod predictus Dux H. frater ipsius olim electioni. Incliti Richardi Romanorum Regis nostri predecessoris, vna cum ipso presentialiter cum ceteris Principibus Coelectoribus interfuit, & in eum vterque direxit legaliter votum suum, eundem in Romanum Regem, vna cum alijs comprincipibus ius in hoc habentibus eligendo. Deinde verò electionis tempore apud Franckensurt de nobis ab omnibus Principibus ius in electione habentibus concorditer celebrate, per Nuncios & Procuratores eiusdem Ducis Henrici videlicet Henricum Prepositum Oetingen. & Fridericum Rectorem Ecclesiae de Lantshud, ipsius absentiam propter impedimenta legitime excusantes, presente venerabili Berchtoldo Babenberg. Episcopo procuratore predicti Regis Bohemie, & contradicente quidem ipsis Procuratoribus, sed ipsius contradictione à Principibus Electoribus omnibus, tam Ecclesiasticis quam secularibus non admissa, in dictum L. Comitem Palatinum Rheni nostrum filium, vna cum alijs Principibus omnibus, qui in nos direxerant sua vota, prout iam dicti Procuratores in mandatis receperant, concorditer extitit compromissum, qui commissum huiusmodi in se recipiens, suo, & dicti H. Ducis fratris sui, ac omnium aliorum Principum ius in electione habentium auctoritate & nomine, in Romanum Regem solemniter nos elegit, vocibus eorundem fratrum Ducum Bauariae Comitum palatini Rheni ratione Ducatus pro vna in septem Principum ius in electione Regis Romani habentium numero computatis, prout etiam in predicta Curia Augusten. viue nostre vocis eloquio, vtrique ipsorum in presentia nunciorum prefati Regis Bohemie, videlicet venerabili Wernhardo Seckouien. Episcopo, Magistro Henrico Preposito Werd. N. Commendatore Domus Theutonice per Austriam, & Wolſingo Magistro Hospitali S. Iohannis de Murperge, ac omnium ibidem presentium Principum, Prelatorum, ac Baronum recognouimus, & recognoscimus manifestè, in huius rei testimonium, & perennem memoriam predictorum, presentes eis literas donauimus, nostro Regali sigillo, nec non subscriptorum testium sigillis munitas. Qui sunt Hartmannus August. Episcopus. Hiltprandus Eisteten. Henri-

Henricus Tridentinus Episcopus. N. de sancto Gallo. de Augea Abbates. Rudolphus Cancellarius noster. Ex Laicis verò filius noster Ludouicus Comes palatinus Rheni Dux Bauarie. Philippus Dux Karinthie. Meinhardus Comes Tyrolen. Fridericus Burgrauus de Nürnberg. Henricus Marchio de Burgaue. Vricus de Helfenstein. Ludouicus de Oeringen. Albertus & Burchardus de Hohenberg. Henricus de Fürstenberg. Tybaldus de Pirro & Ludouicus de Honberg. Comites, Henricus & Berchtoldus de Niffen, Albertus de Pruckperch. Hermannus de Häginberch, Volckmarus de Chempaten & Marquartus filius suus, Winhardus de Rorbach, Henricus de Prisingen, & alij quam plures. Actum & Datum Anguste, Anno Domini incarnationis Millesimo, Ducentesimo, Septuagesimo quinto, Regni verò nostri Anno secundo.

Clarius hæc enarrat Chron. Salisburg. Tom. VI. Antiq. lect. pag. 1273.

99.

Dominus Rudolphus diem indicit ad colloquendum cum Domino Henrico Duce Bauariæ, ubi recitatae fuerunt litteræ continententes omnes tractatus inter Dominum Fridericum piæ memoriæ Salzbургensem Episcopum, & Dominum Henricum Ducem Bauariæ habitos, & iuramentis, sigillisque eorum firmatos. Vbi de treugis inter eos firmatis usque ad octauam Michaelis nondum elapso termino: Ciuitas Müldorf nescitur vtrum machinatione vel fortuito, exurit, quam statim Dux Henricus cingit obsidione, & quia Dominus Rudolphus Archiepiscopus nullos sinistros euentus timuit, cum Dux in defensionem eum & Ecclesiam recepiisset, in Marchiam iter arripuit, scilicet in Gertz, intellectus huiusmodi euentibus reuertitur cum armatis, & facto insultu in terram Ducis, largos districtus eius incendijs deuastauit. Cui etiam Dux tanquam militis exercitu copiose se exponit, & ciuitatem Müldorf in deditionem accepit. Tandem Dux Ludouicus partes ad colloquendum inuitat, tanquam medius, & pacem inter eos usque ad purificationem sanctæ Mariæ reformat.

Sub Horologio) ubi loci nimirum mox ab obitu sepultus fuerat; sicut habetur supra p. 13. his verbis: Eodem hoc anno 1246. IV. Non Decembr. obiit hic Eberhardus, sepultus in summo Templo propè S. Virgilium, sub Horologio, qui antea Lauatorium in ambitu fieri curarat.

Fabulam suis Annalib. An. MCCC. nu. XXII. adnectit, fabulator ille Abrahamus Bzouius Polonus, contra omnem & historiam, & Chronologiam veritatem scribens. Conradum Gibbosum, Stinauiensem Ducem, Præpositum Collegij Ecclesiæ Cathedralis Vratislaviensem, cum ad Archiepiscopum Salzbургensem euocatus fuisset, & in itinere apud Viennam accepiisset, cereuisiæ usum ibi non esse, repudiata Archiepiscopa reuersum esse; homo stolidus, si nihil aliud eum mouit. Quasi verò ne frumentum quidem ibi nasceretur, nec posset illuc tantopere concupitæ cereuisiæ coquenda artifices deducere, &c. Quis verò eiusmodi Bzouianas stoliditates non rideat?

Anno Domini MCD XLII. per transactionem inter Archiepiscopum Salib. Fridericum & Bauariæ Ducem Heinricum in festo D. Martini commutatio facta dataq. est portio aliqua Præfecturæ Tütmaning pro parte aliqua territorij Bauarici ad constituendum Limitem (Burgfridt) oppidi Müldorff

Rescribendus est annus 1525. quo istæ hæc contigerunt. Sed nec subsequente proximè anno Archiepiscopus & Ecclesiæ ac Prouincia Saluburgen. extra summum periculum fuere, Testantur hoc publicæ Archiepiscopi litteræ; quas ex autographo descriptas, in cantelam generationis quæ ventura est, hic loci inferere volumus.

Wie

Ir Mattheus von Gottes Gnaden / der heiligen Römischen Kirchen Car-
 dinal / Erzbischoff zu Salzburg / Legat des Stuls zu Rom / etc. Thun
 kund menniglich / den diser vnser Brief fürkombt / in was Wärdens/
 Standts oder Wesens die seyn / Als des verschinen Jahrs im Monat Sep-
 tember ein vertrag vnd frid zwischen vns / vnser dazumal abgefallen Vn-
 derthonen durch den Hochgebornen Fürsten / vnsern besonder lieben Herrn vnd Freund/
 Herzog Ludwigen in Bayern / etc. auffgericht worden / den wir vnser theils gänzlich ge-
 halten / vns auch versehen / vnser Underthonen solten gleicher weise demselben gelebt
 haben / aber vnangesehen das in demselben Vertrag außgetruet ist / das die bemelten
 vnser Underthonen / vns gebürlich gehorsam leyßen / sie aller bündenus / Bruders-
 schafft / Empörung / Kottierens vnd dergleichen handlungen / darauf vnfrid vnnnd vn-
 gehorsam erwachsen möchten / gänzlich entschlagen / vnd hinfüran nicht mehr gebrau-
 chen solten / so haben doch etlich auß demselben vnseren Underthonen / beuorab in dem
 Gebürg bald nach dem vertrag in vil weeg / wie hernach vernommen wüdet / demselben
 vertrag fast in allen Articlen zu wider gehandelt / darunder wir / samdt dem Aufschuß /
 vnd den Räten / die von vnser Landtschafft / in krafft des Vertrags / darzu verordnet
 gewesen / das am meisten beherzigte / das durch etwo vil derselben vnser Underthanen des
 Gebürgs / vil verlossen / vnd auffrührig Personen / Rädelführer vnnnd Aufswigler / auch
 die bey der bösen that zu Slaumung gewesen / vnnnd andere frembde Knecht / den gangen
 vergangen Winter enthalten vnd geliefert worden seyn / vnd das insonderheit dieselben
 vnser Underthanen / die Slauminger ober vnnnd wider / des Durchleuchtigen Fürsten /
 vnser besonder lieben Herrn vnnnd Freundes / Erzherszog Ferdinanden in Oesterreich
 ernstliche Mandat vnnnd ersuchung / vnnnd darzu ober vnsern befelch vnnnd offen Man-
 dat / derhalben mit Raht / des obberürten Aufschuß / vnnnd Räten in all vnser
 Städte / Märck / Flecken vnnnd Gericht auff seiner lieb ersuchen / außgesandt /
 gwaltiglich auffenthalten / vnnnd sich derselben keins weegs haben entschlagen wollen /
 welches kein anzeigen / das sie zu frid vnnnd ruhe genaigt weren / noch der vollziehung des
 vertrags / sonder ein offenbare vngehorsam gewesen / dardurch wir verursacht worden
 seyn / dieselben vnser Underthanen / hernach durch allerley offen Mandat vnnnd etlich
 trefflich / vnser vnd des Aufschuß vnser Landtschafft Botschafften zu mehrmalen / gne-
 diglich Väterlich / ernstlich vnd getrewlich zu warnen / zu erinnern vnd zu ersuchen / da-
 mit sie obgemelter erzeigung der vngehorsam abständen / frid / ruhe vnd einigkeit liebten /
 vnd was dem zuwider wär / vnnnd beuorab sich der frembden / vnruhigen Leut / bey denen
 nichts dann newe auffruhr zu ermutten / gänzlich entschließen / das aber bey ihnen gar
 kein ansehen hat haben wollen / wiewol wir auch bald / vnd gleich nach dem obbestimten
 vertrag / vnnnd laut desselben in den vermeinten vnserer Underthanen beschwerungen
 durch vnser Räte / auch den Aufschuß der Landtschafft / vnnnd insonderheit durch vn-
 serer lieben Herren vnd Freunde / der Fürsten von Bayern trefflichen Botschafften / Räte
 vnd Gesandten darzu wir auch obbemelten vnsern lieben Herrn vnd Freund / den Er-
 zherzog vns etlich Räte erbitten / die sein lieb zuschicken auch bewilligt / aber auß Ehe-
 rafften versachen / herzu kommen verhindert worden seyn / mit allem fleiß vnnnd ernst ha-
 ben handlen lassen / welcher gestalt sie aber dasselb befunden / das wir kein beschwärdte nie
 verursacht noch angefangen / des ziehen wir vns auff berürter Fürsten Gesandte / aber
 es hat in etlichen gemeinen beschwärdung / derselben zeit nichts fruchtbarlich noch statt-
 lichs gehandelt werden mögen / außserhalb einer guter Landtsordnung / die auch on einer
 gemeinen Landtschafft nit auffzurichten gewesen ist. Auß solchen oberzehlten vnnnd an-
 dern versachen / haben wir im nechstverschinen Winter / vmb Conuersionis Pauli alle-
 hie zu Salzburg ein gemeinen Landtag gehalten / darauff daß alle Ständ / von vnser vnd
 vnser Stuffs Landtschafft / nämlich vnser Capittel / die von Prelaten / vnd die vom
 Adel in aignen Personen / vnd die von Städten vnd Märcken / dergleichen auch die von
 den

den Gerichten / durch ihr Gesandte gehorsamlich erscheinen seyn / haben wir dazumal im eingang vnnnd anfang des Landtags / gemeiner vnser versambelten Landtschafft in beywesen Römischer Keyserlicher Mayestat / vnser Allergnedigisten Herrn / auch Churfürsten / Fürsten vnd ander löblichen Stände des Bundes zu Schwaben / auch der obbemelten vnsern besonder lieben Herren vnd Freunde / Erzhertzogen Ferdinanden zu Österreich / 2c. vnd der Fürsten von Bayern Botschafften / durch vnser treffenlichen Räte an vnser statt / vnder andern fürtragen lassen / daß wir den vertrag vnnnd friden so hievor inn dem vergangen Herbst / obgemelter vnser lieber Herr vnnnd Freunde / Herzog Ludwig wie oben angezeigt / auffgericht vnnnd gemacht / biß auff dieselb zeit / vnser theils gehalten haben / vnnnd den hinfüran zuhalten auch willens seyn / daß sich auch des all vnser Vnderthanen zu vns also nichts anderst versehen / vnnnd wer ihnen anders einbilden wolt / demselben keinen glauben geben sollen / daß wir auch denselben Landtag allein darumben / vnnnd auß keiner andern vrsachen fürgenommen / damit daselbs von solcher handthabung des vertrags vnnnd beständigen frides / auch erhaltung ruhe / ainigkeit vnnnd gebürliche gehorsam stätlich gehandelt / dazu darneben / ein gute Landtsordnung auffgericht / vnd in der Vnderthanen beschwörungen / souil der noch nit erlediget / vnnnd auff demselben Landtag geschoben gewesen / gebürliche einsehung fürgenommen wurde. Dagegen hat sich gemein vnser Landtschafft von allen Ständen / nach gehorsam vnd danckagung / dergleichen auch vernemen lassen / mit dem Anhang mit sambt vns all ander die solchen vertrag nicht halten wolten / auff vnsern vnnnd ihren kosten / helfen darzu halten vnnnd handthaben / vnnnd die vngehorsamen zu gehorsam zubringen / damit frid / ruhe / vnnnd gebürliche gehorsam in vnserm Stiffe erhalten wurden / sie haben auch ferner Wändelich vnd durch Briefflich vhrkünden vns entschuldigt / daß wir mit vnserer Regierung / vnsern Vnderthanen zu der auffruhr in dem vergangen Jar nit vrsach gegeben / vnd auch an derselben nit schuld haben / darzu auch / daß alles das vns in derselben auffruhr / durch vnser widerwertig vnehrlich zuzogen worden / vnwar sey / vnnnd vns darinnen vnrecht geschehe / mit vil andern vnderthenigen vnnnd gehorsamen erbietet vnderzeigen. Daneben ist auch in derselben vnserer Vnderthanen vermeint beschwerden / so wie obsteht / vorgehalten Landtag nit erledigt worden / gehandelt / vnnnd in etlichen gebürlich einsehung vnd wendung beschehen / vnnnd etlich derselben beschwerden / seyn auff eingemeine Landtsordnung die auff demselben Landtag / wo die ver hinderung der vngehorsamen bey vnsern Vnderthanen nit fürgefallen / erledigt worden were / aber dannoch daß die fürslich vnd auffschicht / auffgericht werden solt / angestellt / vnd derhalben bald darnach ein andern Landtag zuhalten fürgenommen worden. Vnnnd ist also das alles vnnnd vil anders / mit gemeiner vnser Landtschafft / in beyseyn auch mit wissen vnnnd raht obgemelter Botschafften / gehandelt vnd beschlossen worden / als auch in obgedachtem vertrag vnder andern außgetruckt / daß vnser der zeit widerwertig vnnnd abgefallen Vnderthanen vnd Landtschafft an dem auffgeloffnen Kriegs kosten / den Ständen des Bundes zu Schwaben vierzehentausent gulden Römisch bezahlen / daß auch vnn den vberigen vnsern auffgeloffnen Kriegs kosten / wir vnnnd dieselben vnsern Vnderthanen bey erkandnuß obgedachter vnsern lieben Herrn vnd Freunden Erzhertzogen Ferdinanden vnd beeder Fürsten von Bayern / auch gemelter Stände des Bundes vngetoagert bleiben solten. So haben wir doch / die vnd ander vnser forderungen / so vns vermelter vertrag außdrücklich zugibt / zuruck gesetzt / vnnnd den Landtag damit keins weegs verhindern / noch desßhalb an vnser Landtschafft gar nichts suchen / noch nichts dauon / sonder allein die obbestimten Articke des beständigen frides / auch der gehorsam vnd einsehung der beschwerden durch ein gute Landtsordnung fürsetzen vnd betrachten lassen wollen. Nichts weniger / hat vns gemeine vnser Landtschafft von allen Ständen / wie obsteht / zu mehrmaln auffß höchst ersucht / vnnnd gebetten / daß wir solch

solch vnser forderung vor berürten Fürsten / vnd den Bundesständen fürzubringen vna-
 derlassen vnd sunst in gütliche handlung vnd vertrag derhalben vnß mit ihnen einlassen
 wolten / daß wir mit erzehlung etlicher trefflichen vrsachen mit allein vns / sonder vil mehr
 ihnen zu gutem gewaigert / aber zu lest / als sie vermeint / daß one das in den anderen genöthige
 Artickel durch sienit beständig gehandelt noch beschlossen werden möchte / haben wir auf
 das vilfältig ihr ansuchen / wiewol etwas wider vnser gutmaining vnd fürnemmen vnß
 derhalben mit ihnen / neben den anderen vorbemelten Hauptartickeln in handlung begeben
 dergestalt / daß sie auf gutem willen / benantlich ein Summa gelts zu etlichen fristen vnd
 zihen / darunder sich das erste zihl erst auff Liechtemessen negst künfftig anfaht / vnd doch
 mit vns zu vnseren handen / sonder zu erledigung der verpfändten vnd verkuufferten vnser /
 vnd vnser Stiffts Flecken / Gült / vnd Güter bewilliget haben / zubezahlen / aber vmb dz
 alles haben wir von der zeit derselben ihrer bewilligung biß auff heutigen Tag nie kein an-
 haltung bey niemands auß vnser Landtschafft hohes oder nidere standts nie gethon.
 Noch von des wegen nichts gehandelt / oder zuhandlen beuohlen. Abermals in Betracht-
 ung das vnß vnnnd vnser Landtschafft / ammeinsten vnd am höchsten an dem beständigen
 Friederhaltung gebürlicher Gehorsam vnd guter erbar Landts Ordnung darinnen kein
 vnderthan beschwert / gelegen wer. So haben wir auch seither des obbemelten Hertzog
 Ludwigs Vertrag alles mit rath eines außschuß vnnnd etlicher verordneten vnnn vn-
 ser Landtschafft / vnnnd auch nach gehaltenen Landtag bißher mit vnser gemein-
 ner Landtschafft vollmächtigen Außschuß / den dieselb vnser Landtschafft hinder ihr
 bey vns gelassen hat / rath vnd wissen vnd nichts anders gehandelt. Aber zwischen disen
 Handlungen allen / habet etwa vil Person / an vilenden der Vericht vnser Stiffts im Ge-
 birg vber ihre gethane Pflicht vnd Ayd / von der Zeit desselben Vertrags / auch inn vnnnd
 nach gehaltenen Landtag kein Gehorsam thun wollen / mit allein das wie obsteht / den ganze
 Winter hinnumb ein groffe Anzahl böser vertribner Leuth / auch die verlossenen Sla-
 uen vnd ander auffwiegler / bey ihnen vnangesehen vorbemelter vnser vnd vnser Land-
 tschafft verordneten Außschuß / ermahnung vnd verbott geliffert vnd enthalten / sondern
 haben sich auch für vnd für zusammen rottirt / vnd in sonderheit / bald nach dem Ver-
 trag / vnd gleich als bemelter vnser lieber Herr vnnnd Freundt Erzhertzog Ferdinand sei-
 ner Lieb vnghehorsam Vnderthonen zu Slaumung gestrafft / vnderstanden / zu Alten
 Marek nahend bey Radstat / vnnnd auff zwo Meil bey Slaumung / ein freyes Fäudlin
 auffzuwerffen / vnd seiner Lieb vnd anderer Freund / auch etlich vnser Leuth niederzuwerffe
 vnd zu berauben / auch die Statt Radstat vnnnd vnser Vnderthonen zu Alten Marek
 zuuergewältigen / vnd zubezwingen / darzu haben sie dazumal vnnnd hernach zumehrmal
 verdächtig vnd verbottene Versammlung gehalten / Kriegsämpter besetzt / den Glocken
 sturm bestellt / auch ein besonder peen darauß benennt / mit ihren Kriegswehren zusammen
 geloffen / die Leuth auff freyer Strassen auffgehalten / etlich von der Obrigkeit inn ih-
 ren Häusern gescheit vnnnd geplündert / darzu auch sich mit auffsenden vil falscher
 Posten vnd Feindgeschrey fast bemühet / vnd sich in den anstossenden Landen vnd Fürsten-
 thumben / vnd sonderlich durch ihre geschriben zu Schwaz vmb Hülff vnd anhang be-
 worben / Sie haben auch nicht allein ihr Anlag in die vierzehntausent gulden / so sie
 nach laut des Vertrags / den Ständen des Bunds wie oben angezeigt schuldig gewesen
 seyn / zu den angesetzten fristen nicht bezahlen wollen / sondern auch etlich ganze Verichte
 betröhet / daß sie inn dieselbe vierzehntausent gulden / den Ständen des Bunds nichts
 geben noch zahlen / noch sich gegen vorgedachten vnsern lieben Herrn vnd Freundt Erzh-
 ertzog Ferdinand vnd denselben Oesterreichischen Landen der vorderungen halben von
 wegen der Slaumischen that in nichten einlassen sollen / vnd also / damit den auffgerich-
 ten Vertrag augenscheinlich verbrochen / auch daß alles zuuor / vnd che keiner gegenwer-
 that oder straff gegē ihnen / von vns oder vnser Landtschafft / je gedacht worden ist / ernstlich
 gehandelt. Sie haben auch ferner sich in wiewendem angesetztem gemeinen Landtag / eines
 eigen

eigen Landtags angemast / vnd ein sondere versamlung zu Dachsenpach / so vnder der
 Nauris ligt / da dann diser gegenwärtiger auffstand durch böß auffrätig Leut practi-
 ciert vnd beschloffen worden seyn sollen / gehalten / vnd als auß dem Landtag / von der
 gangen Landtschafft / nemlich vom Adel / Stätten / vnd Märkten ein treffliche Bots-
 schafft dasselb hin gen Dachsenpach / sie von ihren bößen fürnehmen gütlich abzuwei-
 sen / zu ihnen verordnet vnd geschickt worden / haben sie dieselben oder etlich auß ihnen
 spöttlich gehalten vnd trölich abgefertigt / darzu auch einen vom Adel auß demselben Ges-
 sandten / vnd bald darnach ein trefflichen vermehrten Ritter / auß dem Landt zu Crain /
 so durch vnser Stafft / seinen geschäften nach gezogen / mit selbs zündeten Büchsen vñ
 in ander betrohung weise vergeweltigt / vnd darneben sich vernemen lassen / daß sie allen
 Adel vnd Herrschafft / so bald die stauden Rauch / oder grien werden / vertilgen wolten /
 vnd darzu vnser Richter vnd nachgesetzten Obriheiten an etlichen orten vil derglei-
 chen betrohung erzeit / sie gefänglaust / vnd versagt / vnd etlich mal mit Büchsen auff
 sie abgeschossen. Wir geschweigen daneben / daß sie sendt des vertrags / vns vnd an-
 deren ihren Gült Herren ihre Zins / Zehende / vnd ander gält / auch zum theil mit betroh-
 ung vorgehalten / darzu in verboten Wassern gefischt / vnd das Wildtbret allenthalben
 freuenlich gejagt / geschossen vnd niedergeschlagen / vnd vil ander mutwillig vngehor-
 sam thaten begangen / alles ober vnd wider den obgemelten Herzog Ludwigs vertrag /
 vnd gemeiner Bundesstünden vnd vnser Mandata / gebott vnd verbott / mit raht der
 verordneten von vnser Landtschafft darwider außgegangen / alles vor / vnd in wehren-
 dem Landtag vnd darnach. Es haben auch vil derselben bößen verführischen Leut / ober
 ihr gegeben verscriben gewalt / das fürnehmen vnd beschluß des gehaltenen Landtags
 mit allein gar nit annehmen wollen / sonder ander gehorsame Underthonen auch dauon
 gewissen / auch sich daneben / in dem vnd andern für vnd für erzeit / daß scheinbarlich ab-
 zunehmen gewest / daß ihr sinn vnd gemüt dahin gestanden ist / daß sie zu den schieristen
 Weteretagen / sich widerum auffrätig erzeigen vñ empör wollen. Des alles dann me-
 niglich auff dem Landtag mercklich mißfallen tragen / vñ nit anders hat außlegen noch
 verstehen mögen / dann für ein vñedliche thätliche handlung vñ vngehorsam / auch erzeit-
 ung zu neuer Empörung / derhalben sich all Stände vnserer Landtschafft / auch die Ge-
 sandten von den Gerichten / auff ihr verscriben gewalt erboten haben / zuuerhelffen /
 damit solches in künfftig zeit nohtfürfftiglich vnd endlich abgestellt / auch frid vnd
 ruhe im Landt besetzt vnd erhalten werden möge. Es ist auch darauff / neben anderen
 Articklen vnser auch gemeiner Landtschafft / ehre / nutz vnd wolffahrt berührende / bewe-
 gen / vnd ein Rahtschlag vnd fürnehmer durch gemeiner Landtschafft vollmächtigen
 Ausschuß gemacht worden / dem wir auch gefolgt haben / namblich / diweil sich wie
 oben angezeigt / vil bößer frembder Leut im Landt vnd Gebürgenthalten / vnd new auff-
 stände Practiciern / daß in allweg noht seyn wölle / daß zuvor wir vnd vnser gehorsame
 Landtschafft vns dagegen auch verassen vnd bewerben / damit vns dieselben böße vnd
 auffrätigen nit obereilen / vnd daneben den frommen vnd gehorsamen zu trost versuchen /
 ob man die frembden Rädelführer auß dem Landt weisen / vnd die Landtessen / so ihnen
 verwandt oder anhangen / auch stillen vnd zu gehorsam bringen möcht / vnd namblich /
 alle Gerichte / auff ihr versigelt gewaltsbrief / durch ihr Gesandten in solch fürnehmen
 vnd beschluß / auch nehmen / vnd als die gehorsamen die gern frid vnd ruhe haben / vnd
 mit gemeiner gehorsamer Landtschafft / heben vnd legen / bedencken wolte / vnd ist doch
 daneben auch fürgenommen worden / am ersten alle weeg vnd mittel der gütigkeit zu-
 versuchen / vnd die thätlich gegenwohr zuuermeyden / damit sterben vnd verderben der
 Underthanen verhütet / vnd so die gütigkeit nit erschiessen wolt / daß dannoch solch für-
 nehmen der thätlichen gegenwohr / ohn ein grosse menig oder anzahl frembdes Kriegs-
 volck vnd ohn verderben des Stuffs vnd der Underthonen gericht wurde. Dem-
 nach

nach auß anzeigen vnnnd raht des obbemelten Aufschuß von vnser Landtschafft etlich Personen / auß vnsern trefflichen Rätchen von der Ritterschafft vnnnd sonst von anderen Ständen der Landtschafft in etlich der verdächtlichen Gericht außgesandt worden seyn. Allein die gehorsame in ihrem guten willen zu bestetten / vnnnd die vngehorsamen Landtschafft von ihren vngegründten vnd widersässigen fürnehmen vnnnd handlungen mit besterckung vnd hilff der gehorsamen abzuwenden / vnd daneben die obgedachten frembden vnnnd mutwilligen auffwigler abermals mit der hilff auß dem Landt zubringen / darauff dann aller Gericht in der gemein / vnnnd mit den mehrren stimmen sich vernehmen lassen / daß sie darzu treulich verheissen / vnnnd auß ihnen ein anzahl Volck darzu außschießen wollen / vnd damit aber solch fürnehmen desler statlicher vnnnd sicherer vollzogen werden möcht / so ist durch den berürten vollmächtigen Aufschuß mit vns berathschlagt vnnnd beschlossen worden / den bemelten Gesandten vnnnd vnsern gehorsamen Gerichten vnd Vnderthonen mit etlichen Kriegsknechten ein zusas vnnnd besterckung zuthun / auß vnsern vnnnd gemeiner vnser Landtschafft gleiche kostung / vnnnd ist dises fürnehmen auß solch bewilligung / sambe den beschluß der gemeinen Landtschafft auß keiner andern vrsach auch zu keiner raach noch straff / sonder allein zu handhabung freidens / ruhe vnnnd gebürlicher gehorsam / wie obsteht / beschehen. Es ist auch in solcher handlung vnnnd fürnehmen mit den Gerichten keiner ergösligkeit vnserer schaden vnd Kriegskosten / noch einigs Gelts oder ander anlag von vnser wegen je gedacht vnnnd fürgewendt / sonder allein ein bestendigen frid / erhaltung gebürlicher gehorsam vnnnd guter Landtordnung nach getrungen worden / vnd insonderheit / daß solches ohn Blutuer gießen / sterben vnd verderben geschehen möcht / also daß sich kein frommer gehorsamer Vnderthon des hee bedörffen entsetzen noch besorgen. Dann man hat sich zu demselben fürnehmen mit raht / wissen / willen / bitt vnd beger der Gerichtslent vnd Gesandten / der Ende da solch auffwigler gewesen seyn / also verfaßt vnd keiner vntrew versehen. Aber die obgemelten vngehorsamen / auffrührigen vnnnd auffwigler / haben sich ober das ohn allenohr vnd redlich vrsach / auß aignem mutwillen vonstundan in offentwaren auffstande vnnnd empörung wider vns vnd vnser gehorsamen Landtschafft begeben / vnnnd durch ihr vergiffte vnd böß Practicken / ihnen auch für vnd für bey den gehorsamen ein grossen anhang gemacht / vnd seyn also ihre etlich hundert von Püssendorff / vnnnd auß andern orten der selben gegen / so in dem obern Pinnsgew ligen / mit gewaltiger versamlung / gewörter hand vnnnd fliegendem Fändlein / vnserm Hofmarschalck getrewen lieben Wigilansen Turnier / den wir vnd der oberherr vnser Landtschafft vollmächtiger Aufschuß / also zu vollziehung obgemelts fürnehmen / vnd Herrzog Ludwigs vertrage / vnnnd keiner andern vrsach halben / mit etlichen wenig Pferden vnser Hofgesindts sambe etlich besoldten Knechten von vns vnd gemeiner vnser Landtschafft auß der Gerichtslent begeren / vnnnd beschluß wie obsteht in das Pinnsgew geschickt / vnnnd der mit sambe demselben vnserm Hofgesindt vnd der Landtschafft vnseres Gerichtes Saluiden jes bemelts vnser vnd gemeiner vnser gehorsamen Landtschafft bsoldten Knechten gegen Zell in das vnder Pinnsgew verückt ist / vnuersehnlicher sache zwischen Zell vnnnd Saluiden vnder Augen gezogen / vnnnd ihne gwaltilgklich von seinem befelch abgewendet / vnnnd vns vnnnd vnser gehorsame Landtschafft dermassen / vnd mit einer solchen grossen macht / so vnuersehenlich vnd vberering vbereylt / daß vns nit möglich gewest ist / solchen ihren neuen auffstande dazumal so bald zubegegnen / vnnnd dem widerstande zuthun. Sie haben auch darauff im Fußstapffen vnserer Gerichte im Gebürg eins nach dem andern / vnd die gehorsamen vnnnd vnschuldigen vnnnd frommen Vnderthanen auch nachmals die Bergwercks verwandten / mit gwaltigen vberzug zu sich in ihre Bändtnuß vnnnd Bruderschaft / vnder dem schein des heiligen Euangelij bewegt / benöttigt vnd gedrungen / mit erdichtung vil vnwarhafftigen vrsachen vnnnd falscher posten / die sie den gehorsamen zu bederckung ihrer vergiffen vnd

vnd bößhafftigen handlungen ohn allen grundt fürgeben vnd eingebildet / vnd sonderlich als hettten wir vnd der Aufschuß das ganz Landt gewaltigklich wollen vberziehen vnd verderben / vnd sie also zu diser Empörung verurtheilt / daß sie auch den obbemelten Herzog Ludwigs vertrag ihres theils gehalten haben / das doch alles ganz erdicht ding vnd vnwahr / auch durch sie der obberürt Herzog Ludwigs vertrag fast in allen Articlen nicht gehalten worden ist / daß dann auch ihr offenbat that bißher erzeiget hat / vnd noch täglich mehr erzeiget / Es wirdt sich auch in vnsern / auch vnsero Marschalcks schreiben / so die Rädelführer vnd Aufwiegler zuhanden bracht / vnd dem gemeinen Mann fürhalten / nichts erfinden / vnd sonderlich darab jemandts frommer muß entsehung oder einig sorg empfangen / vnd sie haben also in ihrer Empörung vnd Feindlichen angriff gegen vns vnd vnserer gehorsamen Landtschafft bißher verharret / vnd lassen sich auch noch keins gebürtlichen vnd erbarn gemüts vnd willens nit merken / darauß bißhero dann nit allein vns / vnsern Stifft vnd gehorsamen Landtschafft grosser abfall vnd verderben / sonder auch den löblichen Ständen des Bundes zu Schwaben / den wir als ein Bundesverwanter nach solcher vergewaltigung / so vns die vnsern bewisen / vmb statlich hilff haben außsuchen müssen / grosser vnkosten zu widerstandt den bemelten auffrührigen erfolgt vnd zugestanden ist / vnd mag auch meniglich wol gededencken vnd abnemen / mit was grosser beschwörung vnd herzenleyd wir solchen vnsero Stiffts grossen abfall / zerstörung vnd verderben also zusehen / vnd wir darzu vnuerschuldt / durch dieselben vnser widerwertigen Vnderthanen / Rädelführer / vnd Aufwiegler / bey den frommen schlechten Leuten / mit vnwahrhaftig fürtragen / auffo höchst eingebildet werden müssen / vnd wir hettten nie nichts tiebers gesehen / begern auch noch nicht anders / dann das vnser frommen getreuen Landtschafft vnd Vnderthanen bey dem löblichen alten Stifft in gutem frid vnd gebürtlicher gehorsam / wie ihr vor Eltern / vnd sie lange zeit gewesen / hinfaran auch beliben vnd diser verderblicher Krieg / mit dem wenigsten verderben zum beldisten abgestellt werden möcht / wie wir das auch jehogern vnd wol verhütet wolten haben / wo vnser Vnderthanen den bösen verführtschen leichtfertigen Leuten / nicht mehr als vns ihrem Herren vnd Landtsfürsten auch gemeiner Landtschafft von allen Ständen glaube vnd vertraut hettten. Wie mögen aber vber solch vnserer widerwertigen verharren inn ihrem verstockten willen vnd fürnehmen / gar kein wendung thun / anders / dann was die löblichen Stände des Bundes zu Schwaben darinnen mit der hilff Gottes zuthun fürnehmen vnd verordnen / nicht destminder so wolten wir doch gern grossen schaden so vns vnserm Stifft vnd gehorsam Landtschafft / auch den angesehenen Leuten der obberürten Gerichte vnsero Stiffts im Gebürg noch fürder durch gewaltig vberzug entziehen mag / souil immer möglich verhüten / das mit auch sonderlich die vnschuldigen vnd frommen / so an diser Aufruhr vnd Empörung kein schuld haben / sonder darein gewaltigklich genöt vnd gedrungen worden / die auch disen Aufstandt noch nicht gern sehen / deren dann als wir des glaublichen Bericht / inn den bemelten Gerichten gar vil vnd mehr dann der andern seyn / nicht also mit sambt ihren Weib vnd Kindern neben vnd mit sambt den schuldigen vnd auffrührigen durch solchen gewaltigen vberzug verderbt / vnd von Haus vnd Hof rüdlich vertriben wurden / daß aber durch keinen andern weg bas beschehen vnd verhüt werden kan vnd mag / dann daß dieselben angesehenen vnschuldigen vnd frommen Vnderthanen vor dem vberzug der löblichen Stände des Schwäbischen Bundes Kriegsvolck / sich der bösen vnd auffrührigen / bey welchen dann als lang die im Landt seyn kein ruhe noch frid erhalten werden mag / einschlagen / vnd sich nit mit der Kriegs-

Abung vnnnd thätlichen gegenwöhr / sonder mit einer demütigkeit / daß den Vnderthanen daß ansehete / sich inn gnad vnnnd vngnad derselben Bundestände zu Schwaben ergeben / vnnnd sich also zu gehorsam / frid vnnnd ruhe schicken / wie dann sonst all ander des Schwäbischen Bundes vnnnd anderer Fürsten vnnnd Stände im heiligen Römischen Reich Vnderthanen allenthalben thun / vnd niemandt auffrührig seyn / darzu wir auch sie all vnnnd jeden hiemit nochmalen gnediglich ermahnen / vnnnd erbieten vns auch / welche sich also ergeben wollen bey gemelten Bundeständen mit fleiß deßhalbten von ihren wegen zuhandlen / damit sie also ohn einen gwaltigen vberzug auffgenommen / vnnnd nicht also an Leib vnnnd Gut schwerlich gestrafft vnnnd gar verderbt werden. Sie sollen auch solches zuthun von wegen der auffrührigen vnnnd Rädelsführer die bey ihnen seyn / gar kein entsetzen noch forcht haben / dann die bemelte Bundestände / vnd wir / mit vnserm Kriegsvolk so nahe bey ihnen seyn / daß sie von vns vor dem auffrührigen bösen Leuten wol geschirmt werden mögen / darinn sie also sich selbs vnnnd ihr Weib vnnnd Kinde billich ansehen vnnnd bedencken / vnnnd nicht so blind seyn sollen / sich ferre von der wegen die nichts zuuertieren haben / dermassen inn ganzes verderben an Leib vnnnd Gut zugeben / dauor wir sie dann hiemit als ihr Herr vnnnd Landesfürst nochmals gnediglich gewarnet haben wollen. deß haben wir also meniglich vnnnd einen jeden hiemit wahrhafftiglich anzeigen vnnnd nicht verhalten wollen. Darum in vnser Statt Salzburg am Sambstag nach S. Veits Tag Anno Domini, &c. im Sechs vnd zweihigigsten.

Causam exorta seditionis in Archiepiscopatu Salisburgensi premisse Archiepiscopi Cardinalis Matthiae littera, disertè ostendunt: nempe pretextum Sancti Evangelij, hoc est; HÆRESIN; ut quodres est, clariùs exprimat. Hæresis nempe mater est, & janua omnium vitiorum; quâ nihil pestilentius unquam Recip. accidere potest. Speciem quidem pietatis habet, sed virtutem eius, teste Apostolo, abnegat: fidelitatis prauaricationem gignit: vrbes, populos & prouincias perfidia suæ contagio maculat, labefactat, euertit. Quæ quidem infanda mala omnia, quam certissimè hæresis comitentur, indubitatè, ne priscorum temporum vulnera reficemus BOHEMIA ab Hussi exortus GERMANIA à Lutheri; HELVETIA à Zuinglij; GALLIA à Caluini ingressu, aliæq. plures prouinciæ, olim, dum sanctæ sedis Apostolicæ subderentur magisterio, florentissimæ, tam superiori quàm nostro etiam hoc æuo, maximo eheu malo suo aliorumq. testatum reddunt.

Erant hæc tempora, ob innumeras vndique succrescentes in Germania hæreses periculosissima: Ernestus igitur Archiepiscopus, congenita sibi & maiorib. suis à tot seculis, & ab vberibus hausta pietatis auita Catholica minime obliuiscens: ne officij sui partes defugeret, atque velut seruus fidelis domini sui, ab onili sibi commissio lupos arceret, oues defenderet, pasceret, foueret: Anno 1549 Synodum Prouincialem Salisburgum indicit. Quæ in Synodo, die 18. mensis Februarij celebrata comparuerunt.

*Ipsæmet Illmo & R.^{mo} Archiepiscopus.
Præpositus ac Archidiaconus Salisburgensis.*

Abbas

Abbas ad sanctum Petrum.

Abbas in Admundt.

Abbas in Peyrn.

Abbas S. Viti cū Rotam.

Abbas in Vütring.

PRÆPOSITI.

Præpositus
 in Perdersgadn.
 apud Zenonem.
 in Polling.
 in Bâmburg.
 in Gars.
 in Auu.
 in Hegelberdt.
 in Rottenman.

Totum capitulum Salisburgen.

Archidiaconus superioris & inferioris Styriae Marchia.

D. Ioannes Fein.

D. Benedictus Heusfelder. nomine communis cleri.

Archidiaconus Charinthiae superioris.

Dn. Georgius Schwindl / Decanus in alten öting.

Sigismundus Holszer pastor in Rhay.

Fridericus Greifel Vicarius in Puechpach.

D. Christophorus Diether pastor in Deisendorff.

Wolfgangus Hofer Vicarius in Perckbaim.

D. Ioannes Hirschauer pastor in Obern Perckheim.

Christophorus Goldner commissarius in Lungau.

Dominus Petrus Granmeister / pastor in Hausen.

D. Wolfgangus Ridemann Vicarius in Salfelden.

Ex Episcopatu Frisingensi.

Nomine Reuerendissimi Episcopi ibidem orator.

D. Antonius de Albendorff, Decanus & Vtriusq. Iuris Doctor.

Doctor Ioannes Weyer Canonicus & à consilijs.

Nomine Capituli Cathedralis.

Mauritius à Sandizell.

Georgius Württenberger Licentiatus.

Nomine Collegiarum.

M. Michael Graiser Decanus S. Viti extramuros.

Nomine Prælatorum.

Benedictus Abbas in Rodt.

Nomine totius Cleri, & Decan. Rural.

Dominus Michael Zerrer Decanus in nider Rodt.

Dominus Wolfgangus Dinkel Decanus in Dorfn.

Ex Episcopatu Ratisponensi.

Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps in propria persona.

D. Wolfgangus à Clofen Decanus, à Consilijs.

Nomine Capituli.

Laurentius Hochwart / Canonicus, Doctor.

Nomine Prælatorum.

Abbas in Weltenburg.

Nomine Collegiarum Ecclesiarum.

Sigismundus Pender Decanus Veteris Capella.

Nomine communis Cleri.

Ex Episcopatu Patauiensi.

Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps in persona propria.

Doctor Bernardus Schwarz Decanus, à Consilijs.

Doctor N. Huber Officialis à Consilijs.

Ioannes à Schonwurg Canonicus.

Nomine Capituli.

Michaël à Rünburg.

Nomine Prælatorum.

Abbas in Zarnpach.

Abbas in Gäst.

Præpositus in Churstein.

Nomine communis Cleri.

Petrus Sepacher Decanus in Bursleink.

Leonhardus Panschöber.

Georgius Neuböfster pastor in Pürckhaisfen.

Christophorus Rosenauer Decanus & Plebanus in Haisleüter.

Ex Episcopatu Chiemenfi.

Reuerendissimus in propria persona.

Præpositus in Chiemsee.

Nomine communis Cleri.

Ex Episcopatu Secouienfi.

Reuerendissimus in propria persona.

Ex Archidiaconatu.

Missus Domini Præpositi.

D. Vnielmus Schenck.

Iacobus Wetschel nomine Capituli.

Loco Capituli.

Stamb. Andreas Weiff loco Præpositi & Capituli in Staintz.

Benedictus Neuselöner.

Fabianus Schaffer loco Cleri eiusdem Archidiaconus.

f. Archidiaconatus.

Ex Episcopatu Lauantinen.

Reuerendissimus in propria persona.

Nomine communis Cleri.

D. Georgius Conradi.

Ex Episcopatu Brixinenfi.

Reuerendissimus dominus Ambrosius à Lamberg Decanus Salisburg.

D. Vnielmus à Drautmansdorff nomine Capituli.

Nomine Prælatorum.

Præpositus in der Newstiffe.

Nomine collegiarum Ecclesiarum.

106. Ioannes Sebastianus Pfaußer loco capituli in Irck vallis Busirissa & Isaci.

Nomine Cleri.

Decanus superioris vallis Oeni.

Decanus inferioris vallis Oeni.

Ex

Ex Episcopatu Gurcensi.

D. Silvester Peck loco Reuerendissimi.

D. M. Petrus Schlaittel / assessor, nomine Praepositi & Capituli.

Die Herrn des Ausschuß vber die grauamina.

Herr Wilhelm von Trautmanhdorff.

Herr Abt von Admunde.

Herr Erhart Hueber Official. Patan.

Herr Abt von Diteich.

Herr Silvester Peck.

Herr Propst von Dämburg.

Herr Abt von Weltenburg.

Herr Propst von Volting.

Herr Propst von der Newstift.

Herr Jerg Schreindl.

Herr Bernhart Schwarz.

Herr Johann Fein.

Herr Peter Sebacher.

Herr Sigmund Hofzer.

Herr Johann Sebastian Pfäuser.

Herr Peter Grammaister.

Herr Michael Zerter.

Pfäuser.

Reuerendissimi Principis Archiepiscopi à Consilijs Ecclesiasticis fuerunt sequentes.

Praepositus Salisburgens.

Abbas ad S. Petrum.

Abbas in Admunde.

Praepositus in Perdersgaden.

Praepositus ad S. Zenonem.

D. Christophorus à Lamberg.

M. Georgius Schrvindl.

Archidiaconus marchie.

Magister Ceremoniarum.

M. Ioann. Mannus Rudpert in a. schole praef.

Syndicus huius synodi.

Magister Georgius Schrvindl.

Duo promotores.

Nomine Reuerendissimi Metropolitici vnus.

Dominus Praepositus Salzburg.

Nomine Coepiscoporum.

D. Ioannes in Schonwurg.

D. Laurentius Hochwart Canonici Patavien.

Duo Referendarij.

Electus à Metropolitico.

Dominus Praepositus in Pozn.

Electus à Coepiscopis.

Domini Notarij metropolitici.

Matthaeus Schmeckampfeil.

Rasspon.

Coepiscoporum.

*Hilarius Perger Canonicus S. Viti Frising.**Tertius notarius apud tertiam classē granaminum.**Dominus Hieronimus Anfang.**Reuerendiss. à consilijs & prothonotariis.**Adiunctus magister Sebastianus Rheindel Reuerendiss: Episcopi Pataviensis à Secretis.*

XX. *Anno Domini 1583. institutus fuit conuentus Episcoporum in Bauaria, auctoritate & iussu Summi Pont. Gregorij XIII. & tractatum Monachij de Concordatis inter Episcopos & Bauaria Ducem, quemadmodum subsequentes litera summi Pont: & Recessus partium consensu vtrinq; confectus & auctoritate sedis Apostolicæ roboratus ostendunt.*

*Literæ Gregorij PP. XIII. ad Episcopos Bauaria.**Venerabilibus fratribus Episcopis Bauaria congregatis,*

GREGORIUS PP. XIII.

Venerabiles fratres salutem, & Apostolicam ben. vestra singularis prudentia, & pietas spectatissima facit, vt in isto conuentu omnia à vobis expectemus, quæ quidem possunt expectari à pastoribus optimis, & Christi gloriæ, sanctæque eius Ecclesiæ dignitatis studiosissimis, nec dubitamus, quin vtrique causæ omni cura & vigilantia inseruituri sitis, neque vllā in re vestro officio & muneri defuturi. Itaque nihil est, quod hortemur, vt tales esse velitis, quales vos esse certum habemus. Restat igitur, vt Venerabilis fratris Feliciani Episcopi Scalensis Nuncij nostri verbis omnem fidem tribuatis, vtque ea decernatis, quæ negotiorum ipsorum grauitas flagitat, quæque vestra caritas pollicetur. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXIX. Ianuarij. M. D. LXXXIII Pontificatus nostri Anno Vndecimo.

Ant: Buccapadulius.

*Literæ eiusdem Pont. ad Ser.^{ma} Bauariæ Ducem Guilielmum.**Dilecto filio nobili viro Guilielmo Bauaria Duci.*

GREGORIUS PP. XIII.

Dilecte fili, nobilis vir, salutem, & Apostolicam ben. Negotium susceptum à Venerabili fratre Feliciano, Episcopo Scalense Nuncio nostro de Episcoporum istius regionis Conuentu istic Bauariæ habendo, grauissimum est, pertinetque magnopere ad Christi gloriam, sanctæque eius Ecclesiæ dignitatem, cuius vtriusque causæ nobilitatem tuam semper studiosissimam cognouimus, quo maiore etiam cum spe hortamur, & rogamus, vt velis rem confici, optima omnia ab illorum prudentia, & pietate expectanda erunt, vbi eorum decreta cognouerimus, facile perspicies nostram paternam, tibi que vt speramus hactenus non incognitam erga te caritatem, & studium laudis tuæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXIX. Ianuarij. M. D. LXXXIII. Pontificatus nostri Anno Vndecimo.

Ant: Buccapadulius.

Recef-

*Recessus Monachienſium Concordatorum cum Ordinarijs
Bavaria, Anno MDLXXXIII.*

IN DEI NOMINE.

NOTUM SIT VNIVERSIS, ET AD FVTVRAM MEMORIAM PATREAT EVIDENTER. Cum ſuperioribus annis per Reuerendiſſimos in Chriſto Patres ac Dominos Archiepiſcopum Salisburgenſem, Metropolitanum, ceterosque per Bauariam Epiſcopos, grauamina ijs de rebus, quæ Iuriſdictionem Eccleſiaſticam, Cleriq; immunitatem concernerent, ad Sedem Apoſtolicam, fuiſſent explicata, vnde adductus S. D. N. Gregorius XIII. Pontifex maximus, per Reuerendiſſimum in Chriſto patrem, Dominum Felicianum, eo tempore Scalenſem, nunc S. Agathæ Epiſcopum, qui tum ad ſuperiores germaniæ partes ſua S. Nuncius, cum poteſtate legati à Latere deſtinatus erat, primum apud Sereniſſimum Principem Albertum Bauariæ Ducem, piæ memoriæ, anno Chriſti Saluatoris nati M. D. LXXVIII. deinde ab eius obitu, cum ſucceſſore filio Sereniſſimo Duce Guiljelmo, de ijs grauaminibus variè huc uſq; egiſſet, dictuſq; Sereniſſimus Dux Guiljelmus, pro ſua in Deum pietate, in religionem Catholicam ſtudio, & erga Eccleſiaſticum ſtatum amore & beneuolentia ſingulari, ad ſe maxime pertinere indicaret, curare & efficere, vt ea ipſa, quæ ſic controuerſa viderentur, per Prouincias ac additiones ſuas, ad æquas ac honeſtas rationes componerentur: facile probauit, vt ad ipſum Reuerendiſſimum Dominum, Nuncium Apoſtolicum Ordinarij Bauariæ huc conuenirent. Itaq; vbi ad præſcriptum tempus, nimirum ad feſtum Aſſumptionis Deiparæ virginis matris, Reuerendiſſimus in Chriſto pater. D. Georgius à Kuenburg Coadiutor ac Præpoſitus Salisburgenſis, in propria perſona, & huius alij metropolis Epiſcopi, per honeſtiſſimas legationes comparuiſſent, de omnibus & ſingulis, in quibus grauari viſi ſunt, mediante Reuerendiſſimo D. Nuncio Apoſtolico, ordine propoſitum eſt, & cum deputatis Sereniſſ. Ducis Conſiliarijs collatum ac deliberatū, donec hinc inde concordatis ſententijs, ac animis, per Dei gratiam, omnia iſta in ſeptem capita redacta placidè & amicabiliter componerentur, ordine ac modo ſequentibus.

*Nuncius
Apoſtolicus
Sereniſſ.
Dux Al-
bertus.
Sereniſſ.
Dux Gu-
iljelmus, &
ſiſſus.*

*Reueren-
diſſ. domi-
nus Con-
diutor Salis-
burgenſis.*

i.

DE VISITATIONIBVS ET IVRIBVS D. D.

Ordinariorum in Bavaria.

Primum. De Viſitationibus ac Iuribus Epiſcoporum. Vt viſitatio cum præſectu Principis, & adiunctis Ducalibus ſiue Commiſſarijs, ſiue Conſiliarijs inſtituatur, Ipſeq; Princeps de tantæ molis negotio intra prouinciarum ſuarū fines, conficiendo, certior fiat, æquum iudicatur in tribus caſibus. Primo, vbi laici ſi- mul cū clericis viſitandi & examinandi erunt. Secundo, vbi in viſitatione temporalium rerum tractatus luſcipiatur. Terrio, ſi quando ſolius etiam Cleri viſitatio, tamen generalis, ſeu vniuerſalis inſtituenda videbitur. Ac tum Commiſſarij Ducales, qui examini Eccleſiaſticarum perſonarum interſuturi ſunt, vt ipſi quoque ſint Eccleſiaſtici ſtatus, conueniens erit, niſi vrgentes cauſæ poſtulent, vt propter rerum temporalium maxime concurrentiam ſæculares quoque perſonæ addantur. Quarto vero caſu, vbi reuerendiſſimi Domini Ordinarij viſitationem frequentabunt particularem, ac pro ſui officiij ratione in clerum, ac vtriuſq; ſexus religioſas perſonas, circa religionis negotium ac diſciplinam Eccleſiaſtica inſpiciendi ſunt, rem per ſe ſoli, ſuo ſuorumq; arbitratu adminiſtrabunt: atq; in omnibus ſupradictis viſitandi caſibus, Sereniſſ. Dux promotionis ſtudiū, & brachij ſæcularis auxiliū benignè prompteq; offert.

*Viſitatio
Ducis ſi-
mul cum
Clericis.
Viſitatio
temporalium
Viſitatio
Cleri gene-
ralis.*

*Frequentatio
viſitationis
particularis
Cleri.*

Quod

si admini-
stratio tem-
poralium
in Monas-
terijs sit
suspecta.
dumptibus
parcendum.
Rectores
Ecclesiar.
et Hospi-
talium
quomodo
gstrandis.
subsilia
charitati-
na.
Viticorum
Ecclesiarum
ratio sua.

Quod si Prælati de mala rerum temporalium administratione suspecti fiant, Principes pro interesse suo, ab ijs, vigore in memorabilis usus, ac indulti specialis, sicut etiam ipsi ordinarij quoque, vel visitationis tempore vel alio, rationes exigere possunt. Vt sic comuni consilio & opera Ecclesiarum suarum Hospitalium, de bonorum temporalium dissipatione accusatos, scilicet visitationis vel alio tempore.

Haud prohibetur etiam Clerus ordinarijs subsidia charitatiua, & alia Iura Episcopalia tribuere: dummodo non fiat insolita exactio, aut præter antiquarum transactionum formulam.

Vt ne vero Vitrici Ecclesiarum, aliorumq; piorum locorum Præfati redditus ac proventus eorundem prohibitu dissipent, in ijs obseruabitur, quod in Rationibus reformatione, Anno Domini M. D. XXIV. publicata decimo octauo prouisum legitur in hunc mundum. Vt autem Christi fidelium Eleemosinæ in usum, quo erogantur, vertantur, non liceat procuratoribus seu vitricis fabricarum in singulis Ecclesijs, quicquam de pecunijs ad fabricam prouenientibus distribuere, aut in ædificiorum, seu alterius rei usum dispensare, sine Rectoris scitu, sed ad armaria fabricæ reponantur, vt hætenus seruatum est, duobus vel tribus clauibus, pro loci consuetudine tenendis, quarum vna ipsi Rectori seruanda tradatur, obseruato usu in elauibus, & rationibus reddendis à Principibus & superioribus hætenus recepto.

II.

DE ELECTIONIBVS ET CONFIRMATIO-

nibus Prælatorum.

Obitus Præ-
latorum.
Electionis
tractatus.

Secundò. Quo ad Electiones Prælatorum, mortuo Prælato ad vtrumq; & Ecclesiasticum & sæcularem magistratum referatur, qui inter se conueniet de die electioni constituenda. Cuius electionis tractatui intererunt Ducales Commissarij, ipsi autem electioni non aliter quàm si in compromissarios seu scrutatores assumantur, atq; vbi Electio Canonice processerit, & electus statim confirmari debet. Principis nomine, qui adsunt electioni factæ assensum præstabunt.

Assensus
Principis
confirman-
do necessa-
rius.
Admini-
strator Mo-
nasterio
quomodo
dandus.

Si verò ex interuallo Confirmatio seu institutio petenda erit, tum electus & confirmandus approbationis seu assensus literas Ducales secum feret. Nec etiam vacanti alicui Monasterio Principis nomine dabitur, aut imponetur administrator sine ordinarij consensu.

III.

DE PERSONARVM ECCLESIASTI-

carum delictis & pœnis.

Pecunia
penales
Clericorum
quomodo
collocanda.

Tertiò. De personis Ecclesiasticis, ita est conuentum, quod Clerici delinquentes ad ordinarium quisq; suum, vel deputatum ab Episcopo remittantur, quod si ijs ab Episcopis pecuniaria pœna fuerit irrogata, parte eius aliqua notarijs causæ, ac pedellis cessura, residuū in Ecclesiarum fabricas, vel similes pios vsus, intra Bauariæ fines collocetur, ideoq; significabunt Ordinarij Præfatis in quanto multauerint, ne intercipientur istæ pecuniæ. Deprehensi vero Clerici cum prohibitis armis, in amissione eorum à magistratu sæculari plecentur.

Arma non
permittenda
Clericis.
Compari-
tiones Lai-
corum in
consistorijs.

Laici quoque provinciales, vbi ex causa citationi inserta, spirituale negotium esse constitent, comparere non prohibebuntur: sed contumaces in comparando pœnis potius coercerentur, & adigentur.

Ac de Clericis percussoribus, vbi conueniendi puniendiq; ij sint, iam supra commemoratum est.

Laici per-
cussores

Laici verò percutientes Clericum, vt vltra pœnam à sæculari magistratu ir-

roga-

rogatam, etiam absolutionem Canonica[m] petere teneantur, tanquam iuri con-
sonum recipitur.

Clericus porro delinquens, nisi criminis atrocitas exigat aliud desistendo
se apud suum Ordinarium, vel eius delegatum suæ promissioni, vel ubi fugæ ali-
qua suspicio est, fideiusso[ri]æ cautioni committetur. Ac si delicti qualitas ca-
pturam postulet, in traductione tamen superfluous sumptus ac quantum diligen-
tis custodiæ ratio ac necessitas patitur, ordinis irreuerentia vitabitur. Interim,
autem providendum, ne captiuus in ædibus suis aut bonis iacturam vel damnu[m]
patiatur, nisi ipse per suos prospiciat.

IV.

DE COLLATIONE BENEFICIORVM

Ecclesiasticorum.

Quartò, Circa beneficiorum collationem. Omittetur primum Ducale exa-
men, quod subierunt hucusque Sacerdotes, quibus animarum cura com-
mendata fuerat, si finem in eo examine quaesitum præstabit Episcopali exami-
num rigor ac frequens visitatio. Ita quoq[ue] vt Sacerdotes ad animarum curam
admittendi pro respectu ac necessitate loci, ad quem mittendi fuerint, denuò
ab Episcopis examinentur, suæq[ue] sufficientiæ testimoniũ inuesturis inferatur.

Iam ubi per Ecclesiasticam personam ex Episcopi delegatione beneficia
tus in possessionem inducitur, Præfectus loci secularis adhibetur (quod vulga-
riter *den Einsatz* vocant) vt Principis loco assensum temporalis administrationis
sicuti hactenus consuevit, præstet. Ad quam rem ex regimine cuiuscunque
loci permissionis literas (quas *Possess Bröff* dicunt) beneficiati requirent. Præ-
fecto tamen ipsi pro impertita opera ultra taxam statuti Provincialis recentis ni-
hil prorsus præstabunt.

Vt autem Clerici vel resignent dignitates & beneficia Ecclesiastica sæcula-
ribus absque præscitu & consensu Ordinarij, alijq[ue] adeandem promoti
ante Ordinarij confirmationem & inuestituram administrationem eorum, su-
scipiant: vel vacanti beneficio aut dignitati magistratus secularis sua quadam
authoritate prouideat, id verò nunquam admitti debet.

Pontificij quoque mensis Ius præscriptum non extendet Serenissimus Dux
ad ea beneficia, in quibus alteri Ius patronatus competit. Et quia de pauciori-
bus forte adhuc disceptari contingit, inibitur vtrinque talis controuersia sopi-
endæ commoda aliqua ratio.

V.

DE PERSONIS ET BONIS CLERICORVM.

Qvinto, de personis ac bonis Clericorum: Primum angariarum vsus ita tem-
perabitur, vt in grauius Ecclesiarum dispendium non cedat.

Deinde in contractibus super rebus Ecclesiarum celebrandis, pro eorum le-
galitate vtriusq[ue] superioris consensus requirendus est. Et si sæculares per Baua-
riam de offertorijs, eleemosinis, & alijs rebus ad Ecclesias oblati; per se simpli-
citer disposuerunt, vel Præfecti, Iudices, Prouincialesq[ue] sæculares, cum pos-
sessio daretur Clericis, aut annui celebrantur rusticorum conuentus, quos
Ehshafft appellamus, sacerdotibus & parochis graues fuerunt huc vsq[ue], id vt
in posterum ne fiat: Et tales conuentus in parochialibus ædibus non amplius
celebrentur, per Sereniss[im]i sedulo curabitur.

Sic etiam in causarum Decimalium cognitione, Ordinarijs ius suu[m] concedi-
tur, Eæ tamen in certis casibus à Iure permissis, ad sæcularem quoq[ue] magistratu[m]
spectant,

*clericorum
absolucio.*

*Clerici de-
linquentes
quomodo
Ordinarius
sistendi?*

*Examen
Curatoris.*

*Possessiones
quomodo
impertiri
da benefi-
ciis.*

*Resignatio-
nes digni-
tatum &
beneficiorum
quatenus
valeant.*

*Ius mensis
Pontificij,
quomodo
intelligen-
dum.*

*Angaria
Clericorum
moderanda.*

*Legalitas
contractuum
super rebus
ecclesiasticis.*

*Dispositio
circa obla-
tiones & e-
leemosinas
Ecclesiasticarum.*

*Conuentus
rusticorum
annui in æ-
dibus paro-
chialibus
non habendi.*

*Cause deci-
marum à
quibus sint
decidenda.*

spectant, puta in ijs decimis, quæ iam effectæ sunt Iuris Laici: ac vbi vel vterq; vel reus tantum Laicusest: item in contractibus decimalibus temporariis, scilicet vbi fructus tantum decimarum ad tempus venditi locatiue sunt, atque etiã in casu soluti, vel non soluti, & in possessoris vbi nuda facti quæstio est, nihilq; proprietatis admixtum continetur, & similibus casibus, de quibus ad Ius eiusq; interpretes relatio habeatur.

*Signillatio
super fun-
dis ecclesia-
sticorum,
quibus &
quomodo
competat.*

Quare clæ denique circa sæcularem super bonis Ecclesiasticis sigillationem remedium adhibet nouum Statutum Prouinciale, vt scilicet Prælati & Clerici super fundis suis sigillandi Ius regulariter competat. At vbi Præfati Ducales, vel alij ab antiquissimo tempore hoc Ius præscripserunt, vt tamen indemnitati Ecclesiarum consuleretur, nec tunc solis sigillare licet, sed fundi Dominus pro configillando semper est requirendus.

VI.

DE TESTAMENTIS CLERICORVM.

*Transactio
Ratispon.
super testa-
mentis Cle-
ricorum
obseruan-
da.
Clerici te-
stati.
Clerici in-
testati.*

Sexto super Testamentis Clericorum transactum est superiori tempore nimirum à CHRISTO Natiuitate M. D. XXXIX. inter Episcopum Ratisponensem Patricium & Ludovicum Bauariæ Ducem, quæ quidem formula cum Reuerendissimo & Illustrissimo Cardinali Tridentino, Legato nuper in Comitibus Augustanis atque ipsi quoque Reuer. Domino Nuncio Apostolico visa sit discreta, & æquitati consona huc quoque accepta est ab omnibus æqualiter obseruanda, eaque sic habet.

*Transactio
Ratispon.
super testa-
mentis Cle-
ricorum
obseruan-
da.
Clerici te-
stati.
Clerici in-
testati.*

Clerici qui legitimo testamento confecto mortem obeant, bona relicta testamentarij siue Ecclesiastici ij sint siue sæculares, describant, ipsum testamentum Vicario Ratisponen. pro confirmatione offerant, illudque deinceps exequantur, nec tamen id alio quam eo loco, vbi Sacerdos vita functus est, bonaq; ista relicta sita sunt: vbi verò quis intestatus decedat, tum vel Vicarij Ratispon. vel Officiarij ducales ad quos primum de obitu perlatum fuerit, bona relicta obfignent etiam absente altera parte: ad quam tamen de eo statim referatur, vt deinceps communi consilio diem statuunt in qua Inuentario simul ab ijs confecto Creditoribus ante omnia satisfiat, cum residuo id agatur, quod Ratispon. Vel Officiarij ducales, ad quos primum de obitu perlatum fuerit, bona relicta obfignent, etiam absente altera parte: ad quam tamen de eo statim referatur, vt deinceps communi consilio, diem statuunt, in qua Inuentario simul ab ijs confecto, creditoribus ante omnia satisfiat, cum residuo id agatur, quod Ratisponen. reformatio iam ante edita, præscribit, sumptusque maiores & grauamina hæreditati minimè imponantur, nec creditores, aut alij molestentur, aut impediantur diutius, hæc ex transactione illa, in reliquis stetur dispositioni Iuris communis, & consuetudini loci.

*Bona legiti-
morum
Clericorum,
ex patrimonio
vel industria
deuentitia,
privilegia-
ta.*

Et ne quid desit hoc loco, etiã reformationis Ratisponen. caput hic allegatũ, quod XXIII. est, addere libuit, quod ita habet: Inhibemus insuper ne in posterum Episcopi Clericis legitimis, ab intestato decedentibus, in patrimonialibus bonis seu industria propria acquisitis, succedere possint ac debeant.

VII.

DE CAUSIS MATRIMONIALIBVS.

*Iudiciũ cir-
ca matrimo-
nia &
penitenti-
arum ad
ordinarios
spectat.
Pecunia
penitentijs
alloccanda.*

Vltimo Causæ matrimoniales æquæ ac alia liquidò consistoriales foro Ecclesiastico liberè committuntur, sic etiam penitentiarum in iungendarum iudicium ordinarijs, eorumque deputatis in populo Catholico liberum semper erit: Si tamen delicti qualitas, & personæ conditio satisfactionem pecuniariam imponendam suaserint, curabunt ij, vt ea pecunia ad pios vsus intra Bauariæ fines collocetur.

Atque

Atque hæc sunt de quibus inter Reuerendissimos Dominos Coadiutorem Salisburgen. Metropolitanum, aliosque istius prouinciæ Episcopos, ac Serenissimum Bauariæ Ducem Guilielmum, amicabiliter & placide conuentum est, in ijs, quæ Ecclesiasticæ Iurisdictionis esse censebantur. In quæ quidem concordata eatenus consentit pietissimus Princeps, vt tamen in casibus non expressè specificatis, sibi Ius suum referuet, ac, quod iam testatissimum esse vult, etiam in expressis casibus eouſque conuentis stabitur, dum Reuerendissimi Domini Ordinarij, quod liberaliter pieque pollicentur, & sua Serenitas planè confidit, ita rem per se vel suos administrabunt, vt Catholicæ Religionis profectus, ac circa Clerum Ecclesiasticæ disciplinæ neruus conseruari possit: sin quid secus ipsi, aut remissius egerint, vel etiam aliquas præactarum conventionum iam supra memorato instituto, ac proposito fini minime deseruire, ostenderit sequens vſus certissimus legum & consiliorum explorator, Princeps tunc pro sua pietate, & publicæ salutis cura, de oportunis & efficacibus remedijs vigilantissimè curabit semper.

Atque hæc quoque ea ratione Reuerendissimi Domini Ordinarij admittunt, vt in casibus tamen hic non expressis, vel declaratis, atque in ijs in quibus aliqui ex Dominis Ordinarijs peculiares habent cum Serenissimis Bauariæ Ducibus transactiones, Ius suum sibi conseruant, & dato quod absit casu, quo Ordinarij, etiam admoniti, officio suo minus fecerint satis, tunc hæc Iuris communis, & sacrorum Canonum dispositioni relinquuntur. Quibus tamen protestationibus vtrimque factis non obstantibus, ijsque quo de Iure valere possunt modo, vel non, in suo vigore relictis, in supra specificatis negotium hoc in præsentiarum amicabiliter compositum sit & maneat.

Acta sunt hæc Monachij & concordata penitus, quinto die Septembris, Anno Christi Saluatoris nati, M. D. LXXXIII. Præsentibus Reuerendissimis in Christo, Reuerendis, Generosis, Nobilibus, Doctis, & Clarissimis viris sequentibus.

Primum Metropolitanæ Ecclesiæ Salisburgen. nomine, cum ipso Reuerendissimo D. Coadiutore sæpedito, D. Sigismundus Fridericus Fuggerus, Baro in Kirchberg & Weissenhorn, Decanus. P. Sebastianus Cathaneus Domini canus, Theologus, & D. Balthasar Hofinger I. V. D. Consiliarius.

Ex Frisingen. Ecclesia. D. Bartholomæus Schollius, S. Theologiæ. L. Episcopus Darien. Suffraganeus, &c. D. Ludouicus Schrenckius I. V. D. Canonici, Vicarius, & Officialis, ac S. Andreæ Frisingæ Præpositus.

Pro Ratisponen. Ecclesia D. Sbinco Bercka Baro de Duba & Leippa, &c. Administrator Episcopatus Ratisponen. Præpositus Vuissegraden, & Oettingen. Protonotarius Apostolicus & S. D. N. Cubicularius. D. Ioannes Baptista Pihelmair S. Theologiæ D. Episcopus Almiren: Suffraganeus.

Cum Patauien. Ecclesiæ mandatis, Hector Wegman S. Theologiæ L. Episcopus Symbalien. Suffraganeus & Officialis, Præpositus Ilcen. D. Antonius Fabricius, S. Theologiæ D. Decanus. D. Wolfgangus Mollius I. V. D. Consiliarius. D. Casparus Heldius, congregationis Notarius.

Chiemen: quoque Episcopi vice, supradicti D. Fuggerus, Decanus, & P. Cattaneus.

Ex parte vero Serenissimi Ducis Bauariæ, D. Georgius Lautherius, S. Theologiæ D. Præpositus Monachien: & Canonicus Patauien. D. Christophorus Elsenhaimer in Hamperg I. V. D. Supremus Bauariæ Cancellarius, Præfectus in Traunstein. D. Sebastianus Francius S. Theologiæ L. Decanus Monachien: & Canonicus Frisingensis.

D. Antonius Welserus, Canonicus Monachien: D. Ioannes Chrysostomus Kraisser. I. V. D. Cancellarius Burckhusien: D. Casparus Lagus in Erlhouen. I. V. D. & Professor Ingolstadij. D. Theodorus Peissler in Magersdorff. I. V. D. Et Erasmus Vendius, omnes Consiliarij Ducales.

Et in horum omnium perpetuam memoriam istorum concordatorum pro singulis partibus singuli scripti sunt libelli, quibus Reuerendissimus Dominus Coadiutor & Præpositus Salisburgen. ac Serenissimus Dux Guilielmus, ad propriæ manus subscriptionem sigilla quoque sua secreta appendi curarunt, atque ipse Reuerendissimus D. Nuncius Apostolicus manum sigillumque suum addidit. Quod foelix faustumque accadat & Religioni & Reipub. Bauaricæ. Amen

XX. Anno Domini 1580. mense Aprili Wilhelmus à Trautmansdorff Iudicis sententia Decanatu, Canonicatu, & omnibus Ecclesiasticis beneficijs priuatus, ab ordinumque sacrorum executione suspensus, ad perpetuos carceres damnatus est. In eius locum, libera Capituli electione 24. Aprilis præsentè D. Feliciano Episcopo Scalensi. Nunc. Apostolico instituta & habitata, consentientibus votis Dn. Sigismundus Fridericus Fuggerus fuit suffectus.

62. GEORGIUS KIENBURG, Ioan. Jacobi Khuen Archiepiscopi Coadiutor ac successor legitimus electus, eo IV. Maij An. 1586. mortuo, Archiepiscopale fastigium conscendit. Vir ultra natalium splendorem, pietate in Deum, religionis Catholicæ sermone, prudentiâ rerum gerendarum dexteritate, subditorum charitate, humilitate & vitæ sanctimonia nulli secundus. Sed nescio quo fito Salisburgen. Ecclesiæ non bene fauente decem mensibus regiminis sui nondum explevis, ad celestia regna euocatur.

63. WOLFGANGVS THEODORICVS, ex nobili familiâ de RATTENAVV natus, eligitur Archiepiscopus An. 1587. die undecima Martij: excelsi animi vir: in quem fortuna omnia contulisse visa est: si modo concessis moderatè uti nouisset. Præposituram Berchtesgaden. à primæna eiusdem fundatione, quod ad spiritalia Summo Pont. sediq. Apostolica subiectam; in temporalibus verò immediatum Sacr. Rom. Imperij statum, sua iurisdictionis efficere conatus, per sententiam causâ cecidit: qua de re alibi fusiùs dicendum erit.

Anno 1598. die XI. mensis Decembr. inter horam noctis duodecimam & primam subito exortus fuit ignis in Oratorio Archiepiscopi in Ecclesia Cathedrali per incuriam ministrorum cubiculariorum: quo praualescente, tectum plumbeum, quinque turres, omnesque campana. nec non naus templi Ecclesiæ perierunt. Et nisi ciues aliq. incole omni curâ & industria ad laborassent, ædum quoque fuisset de aula Archiepiscopali, ac domibus Præpositi, Decani atq. Capitulari. nec verò tota ciuitas tanti periculi immunitis extitisset.

Idem hic Archiepiscopus, non attendit decisione summi Pontificis, subsequenti annis ausus fuit Ecclesiâ Berchtesgaden. contra ius suūque, nec non in graue præiudiciam tam sacri Imperij, quàm Serenissimi & Reuerendissimi Administratoris istius Ecclesiæ, moderni Electoris Colonien. &c. hostili manu aggredi: adeoque ipsum Sereniss. Vtr. Bauariæ Ducem Maximilianum, secus quàm Sacri Imp. Constitutiones sanciant violenter appetere: in super etiam Capitulum Cathedralē in plurimis offendere & granare. Quibus de causis sane urgentissimis, & ad instantiam dicti Cathedralis Capituli, simul etiam tam Ser.^m fratris, suiq. juris, ac subditorum suorum defendendi: quàm Salisburgen. Ecclesiæ, à sue Ser.^m laudatissimis maioribus Baioaria Ducibus iam olim fundatæ, amplificatæ, plurimisque insignibus beneficijs cumulata, deinceps sarta tectâ & conseruanda gratia arma legitima (præmonitis de re gerenda Summo Pont. & Imp. Rudolpho II. & quia negocium moram haud pateretur, relatione expeditionis subsequente ad Sacr. Imp. Electores tunc temporis Norimbergæ congregatos facta) nemine penitus improbane mouit: oppidum & arcem Dietmaning prima obsidionis die per deditiōē cepit: alijs ultra se offerentibus, & Capitulo annuente Salisburgum perrexit. Archiepiscopus autem cognito Ser.^m aduentu corraso insigni Ecclesiæ thesauro cum familia sua fugatus celerem iniit: ex qua retrahitur, faciente Capitulo, Sum-

quoque Pontifice, eiusque Legato ad hanc causam cognoscendam, & turbam sedandam specialiter deputato, ex urbe in has provincias misso, annuente, ac resignationem Archiepiscopi Capitulo Cathedrali ultro oblatum, ratam habente, in summa arce ciuitatis Salisburgæ custodiæ mancipatur. In qua custodia per annos quinq., menses duos & aliquot dies detentus, & tamquā Princeps liberaliter habitus vixit: ac tandem Anno 1617 die 16. mensis Ianuarij pie in Domino obdormiuit. Rexit Archiepiscopatum An. 24. mens. 7. dies 26. Epitaphium ipse sibi multis ante, quàm fato concederet annis in Sacello S. Gabrielis Archangeli apud S. Sebastianum à se constructo, (in cuius Sacelli medio sub mausoleo marmore sepultus requiescit) in tabula ærea de aurata, fecerat: quod ibidem visitur legitur, tale.

WOLFGANGVS THEODORICVS RAITTENAVIVS SALISBURGENSIVM ARCHIEPISCOPVS ET PRINCEPS SACELLIQVE HVIVS ET COEMITERII FVNDATOR: PLEBEM SVAM DVVM VIVERET, ENIXE FOVENS AMANSQVE, INTER EANDEM PARITER IN HAC ÆDICVLA MORTVVS, SEPELLIRI DEO SIC PERMITTENTE PLACVIT: IDEOQVE ET EOS, PENES QVOS POST IPSIVS ORITVM SVPREMA RERVH HVIVS PROVINCIÆ ERIT, VIVVS HOC EPITAPHIO, ET IN DOMINO ROGAT, VTI DEFVNCTI CADAVER NE EXENTERENT, NEVE VLTIA VIGINTI QVATVOR HORAS SPECTANDVM PVBLICE PROPONANT: SED STATIM CONDITIONIBVS HISCE SEPVLTVRÆ MANDENT. NIMIRVM NON ALIIS QVAM QVOTIDIANIS VIVENTIS VESTIBVS INDVNT: FAMVLI A CVEICVLO OBSCVRIORIS SORTIS, QVOD VIVVM CVRABANT CORPVS, TERRÆ INFERVNT: FERETRVM VNIVS SIGNVM CRVCIS, CVM QVATVOR TANTVM CEREIS PRÆCEDVNT: ILLVD IPSVM SEX OMNINO RELIGIOSI ORDINIS D. FRANGISCI DE OBSERVANTIA NEC ALII COMITANTOR: IDQVE NON INTERDIV SED NOCTV, ABSQVE CAMPANARVM PVLSV, EXCEPTA EA, QVÆ PROPE SACELLVM DEFVNCTI APVD S. SEBASTIANVM EST, COMITANTOR. NEMO VESTEM LVGVBBREM FVNERIS HVIVS CAUSA SVMITO: SED POTIVS D. O. M. PRO DEFVNCTI ANIMA PECCATISQ. EXORANTO ET DEPRECANTOR. SINGVLA HÆC ITA INTEGRA OBILLÆSAQVE SVNTO, ET A POSTERIS CVSTODIVNTOR ATQVE CONSERVANTOR: SICVT D. O. M. ET IPSI POST FATA SIBI PROPITIVM ORANT EXOPTANTQVE.

Post resignationem Archiepiscopi Wolfgangi Theodorici, de quâ supra dictum, Cn. 64. pitulum Cathedrale de suo gremio libera electione sarrogavit Illustrissimum & Reuerendissimum Dn. Marcum Sitticum ab Altaemes &c. cuius in prædecessoris funere pro dignitatis tanti Antistitis & Imperij Principis Ecclesiastici ordinis, curando, licet is circa quædam secus disposuerat, insignis pietas & observantia apparuit. Ipse vero diem clausit extremum 9. die Octobris intra secundam & tertiam horam matutinam: hoc ipso anno 1619.

PARIS Comes à Lodron &c. eligitur Archiepiscopus Salisburgen. die 13. mensis Nouemb. An. 1619. Faue Numen optima exspectationis Principi optimo: & quod p̄ omnes ex animo vouent, pro solita pietate tua perfice.

MICHAEL Baro de Wolckenstein & Rodeneck, Decanus Brixinensis & Canonicus Salisburgen. Præpositus eligitur 23. Iulij Anno 1586. obiit Anno 1604. mense Iun. sepultus apud S. Petrum in Capella S. Sebastiani Salisb.

BALTHASAR à Raunach Canonicus Salisburgen. & Senior successit An. 1604. mens. Iulio. Ob. ult. Decembr. an. 1605. sepultus in Ecclesia parochiali, in Capella Textorum.

ANTONIVS Comes à Lodron, Dominus Castellani, Senior, Salisburgen. & Passauiensis. Canonicus, sufficitur Antecessori suo in mense Februar. An. 1605. ob. 15. Decembr. an. 1615. sepultus ad S. Petrum in Sacello S. Crucis; quam sepulturam viuus adhuc sibi parauerat.

PARIS Comes à Lodron Dn. de Castelnoro Canonicus Salisb. Tridentinus & Ratispon. præficitur in Præpositum & Archipresbyterum Salisburgen. 30. 35. Ianuarij an. 1616. Viuat ad multos annos vir magnæ & præclarissimæ spei.

FRISINGENSES EPISCOPI

FRISINGA.

FRISINGENSE oppidum, medio ferè itinere inter Monachium & Landshuetum, ædificatum putatur eo tempore, quo Romani Bauariam per præfides Prouinciarum regebant. Locus ille elegantem & amœnum in colle situm & prospectum, habet, agrum ex vna parte satis fertilem, ex altera, iuxta flumina, Mosacum & Isaram, prata amœnissima.

In libro maiori traditionum vocato, ibidem (cuius autor Conradus Frisingensis Sacrista & Canonicus, Anno Domini 1187. sub Episcopo Ottone tertio, sed per alios postea continuatus vsque ad tempora Hermannii Episcopi, qui obiit Anno 1421. ex quo pleraque, quæ sequuntur, sumpta sunt, &c.) de institutione huius Episcopatus ita scriptum reperio.

BEATVS Corbinianus à Gregorio tertio Pontifice Episcopus ordinatus, accepto Pallio, in Bauariam Legatus missus à Thassilone, Sororio Pipini Regis, qui maior domus dicebatur, & Theodone filio ipsius benignè susceptus, Montem istum, qui Frisinga dicitur, accepit, vbi primò Ecclesiam, quæ vsque hodie cernitur, in honorem beati Benedicti construxit, & Monachorum Conuentum ibi coadunauit, dorans eam Ecclesiam cum prædiis Maïse, aliàs Maies ad Athesim, prope Tyrolim & Meran, vnde ipse oriundus erat (licet vita seu legenda sua, vt vocant, aliter habeat) Charzes, Camina & aliis, quæ pro 900. Solidis Auri à Pipino Rege acceptis emerat. Confirmauit hæc Pipinus Rex, concedens conuentui facultatem liberam eligendi Episcopi, quæ confirmatio sub Walthone Episcopo, vnà cum aliis Ecclesiæ diplomatibus & ornamentis, incendio periit. Auentinus de institutione huius Episcopi, & de S. Corbiniano, in Annalibus lib. 3. fol. 283. & seq. 285. discrepat in tempore; t nempe a. quòd hoc sub Theodone 7. Patruo magno Thessalonis, & sub Grimoldo fratre ipsius sit factum, qui ipsum S. Corbinianum Fruxinensi Ecclesiæ præfecerunt, vbi de insidiis ab Vxore Grimoldi S. Viro factis, ac de fuga eius: Item quomodo post mortem Grimoldi, per Hugobertum Ducem Bauariæ, fratrem Grimoldi, & Auum Thessalonis ex Italia, in Bauariam sit reuocatus, Frisingæ in Arce sua collocatus, ibique mortuus, ac iussu Hugoberti, sicut Testamento suo statuerat S. Corbinianus, Maias in Patriam relatus, ibique sepultus sit, &c. fol. 286. Rursum iussu Thessalonis Frisingam translatus, idem Auent. fol. 303. Aduocatos habuit hæc Ecclesia olim Comites Schyrenses, quos Otto Episcopus, in libro sexto Chronicorum t cap. 20. non valde commendat, cum tamen b. Radeuicus, continuator Othonis, Otthonem de Wiltspach, Signiferum FridERICI primi, nunquam satis laudare queat, lib. 3. cap. 18. & 20. Et lib. 4. cap. 63. Otto quartus Palatinus, prædicti Otthonis Signiferi Pater, renunciauit huic iuri aduocatiæ t, prædicto Episcopo Otthoni, pro se & suis successoribus, in c. præsentia Conradi Imperatoris, Auentinus in Annalibus suis.

HABET Episcopatus hic, sicut & ceteri in Germania suos, quos vocant, quatuor Officiales hereditarios, Magistrum coquinæ, quem aliàs Dapiferum, vulgò Truckfassen, nominant, Nobiles de Freuntspurg, nunc imperij liberos Barones, Marschalckos olim nobiles de Perckhaim, Conradus Marschalckus de Perckhaim, Anno Domini 1229. quibus defunctis succedere Nobiles de Pi-

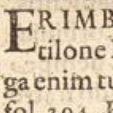

entzenavv, Camerarios nobiles de Waldeck, qui habebant in Vrbe Frisingensi multa iura, ab Episcopis partim pecunia redempta, partim deficiente illa familia ad Episcopos reuerſa, vt de hac re in libro genealogiarum familiae de Waldeck latiùs habetur. Ceſſauit hoc officium vſque ad Annum 1569. quo ſubſtitutus eſt à Dōmino Erneſto, Epifcopo Frifingeniſi Chriſtophorus Raindorffer, Guilhelmi Ducis Bauariae Aulae Magiſter, & Praefectus in Kelheim, vir bonus ac doctus. Pincernae officium olim tenebant Nobiles de Richolſteſtorf, Anno 1224. Conradus Pincerna & Miniſterialis Eccleſiae Frifingeniſis Anno 1277. ſucceſſere hiſ Nobiles Iudmanni; hiſ poſtea Nobiles de Preiſing de Kopſperg, qui hodie adhuc hoc officium tenent.

IN quodam diplomate Weſſeſpronnensi reperio de Miniſterialibus Ottonis Epifcopi de Anno 1212. Hainricus Liber de Paing, Hainricus Camerarius, Hainricus Pincernarius, Guntherus Marſcalcus, Sighardus Dapifer.

HABUIT quoque Eccleſia Frifingen. olim multos Miniſteriales, quos hodie vaſallos vocant, familiarum haec ferè nomina ſunt, Waldeck, Woluerſtorf, Fromeſſ, Gebolſpach, Levvtner, Turtenfeld, Haldenberg, Iudman, Pidpach, Pholing, Seligkind, Buobenhauſen, Dornpach, Werd, Richolueſtorf, Paſing, Kaſte, Schvvebing, Truchſas, Marſcalck de Perckhaim, Grunershauſen, Hüttenfurt, Höchenrain, Aufhouen, Hetnkaim, Ezzenhuſen, Erpfenprunn, Ferding, Elpach, Herpreching, Wacharing, Herprechshauſen, Reickerspuirn.

NUNC AD EPISCOPOS.

- d. ANCTVS CORBINIANVS †, natione Tyrolen. Frifingae erexit Episcopatum. Circa Annum Domini 710. permittente Pipino Rege, & Bauariae Ducatum tenente Grimoaldo, praefuit Episcopatu à se erecto 20. annis; vide huius sancti Viri vitam, seu, vt vulgò
- e. vocant, legendam scriptam ab Aribone ſucceſſore in Episcopatu quarto. †
- f. ERIMBERTVS †, frater Corbiniani. geſſit Episcopatum 28. annis, ſub Vtilone Duce Bauariae, iuxta lib. Trad. ibi actum in caſtro Frifinga, &c. Frifinga enim tūc caput & Regia erat Principum in ſuperiore Bauaria, Auent. lib. 3. fol. 294. Hic conſecrauit Monasterium Tegernice, feruntque ſuo æuo Dioceſes Bauariae ſuis limitibus diſtinctas † inuicem à ſeſe. Pipinus Pater Caroli Magni, poſtquam Frifingam & ſuperiorem Bauariam contra Vtilonem, Regem, occupāſſet, habitāſſe dicitur aliquot annis, in alio excelsiore Caſtro prope Frifingam, in Monte Tethmons dicto, ibidem Sacellum conſtruxiſſe in honorem S. Stephani: Quod in hunc vſque diem appellatur Weichenſtephan Monasterium, &c. latinè quaſi conſecrati Stephani, de quo latiùs infra de Monasteriis Bauariae. Hic Epifcopus ſua pietate multos commouit ad benefaciendum Eccleſiae Frifingeniſi: Inter alios quendam Mandebertum, qui cum coniuge ſua Gothane tradidit Zollingen; ita habet quædam Chronica Frifingen. Epifcoporum, per Ioannem Freyberger, Licenciatum & Canonicum ibi, Anno Domini 1520. edita, ac Lantzhuotæ impreſſa: In qua vita S. Corbiniani ad longum poſita, aliorum verò Epifcoporum ſuccinctè relata. Hunc Erimbertum ſolū annis 13. praefuiſſe ponit, in aliis quoque pluribus locis à libro traditionum, ſupra citato diſcrepat. Cui ego propter veruſtatem, licet eius nullam mentionem faciat, plus credendum cenſeo.
- h. JOSEPH electus eſt ad Episcopatum Anno 758. Praefuit annis tribus. † Hic Iope Vtilonis Ducis Collegium Myſtarum inſtituit, cui flumen Iſenicus, in cuius Ripa ſitum eſt, nomen fecit in honorem S. Zenonis Epifcopi quondam.
3. Vero.

P. WALTHON, † hic vixit in Pontificatu annos 22. passaque est Ecclesia
 10. Cathedralis fuit temporibus à Barbaris graue incendium, Anno scilicet,
 883. at donatione Arnolphi Imperatoris, qui concessit Episcopo Walthoni sal
 in Salina, siue cum nauigiis, siue cum castris, sine mutha vehendi, & alia multa
 dona dedit: Anno 898. omnia sunt refarcita: Constitutumque tunc fuit Ponti-
 ficia autoritate, vt deinceps nullus per Capitulum eligeretur in Episcopum,
 nisi esset Canonicus eiusdem Ecclesiæ.

LVDovicvs Imperator, filius Arnolphi, dono dedit V Walthoni Episcopo,
 cuius disciplinæ Ludouicus septennis traditus fuerat, iuxta Auentinum, libro
 quarto fol. 475. Curtem Regiam in Veringa cum pertinentiis ad restaurationē,
 Anno 920. Confirmat Ottho primus Imperator Anno 940. Idem tradidit do-
 mum Lao, Anno 974. Idem Ottho condonat Iuditæ, fratris sui beatæ memoriæ
 Viduæ, Salinam, quod Vulgo Hall vocant, in pago Salisburgi sitam, Anno 984.
 Numerus hic non quadrat cum Otthone primo, qui Anno 974. obiit, ex libro
 traditionum & ex diplomatibus ibi.

SvB hoc Walthone nono seu decimo Episcopo Frisingensi, scriptus est in-
 signis ille Liber Euangeliorum Francicis hoc est Germanicis versibus seu Rych-
 mis, cuius Titulus est, Liber Euangeliorum in Theodiscam linguam versus: Pu-
 tatur, quod tunc editus, quando Franci Orientales primùm Christiani facti sunt;
 ex quo beatus Rhenanus in Germania sua colligit veteres Francos, qui, transito
 Rheno; nobile in Galliis regnum constituerunt, Germanica vsos fuisse lingua,
 incipit autem præfatio illius libri hoc modo:

*Nun wil ich scriban vnser Heyl. Euangelion / so wir nun hier beginnen / in
 Franchisga Zungan.*

EXTAT liber aliquandiu desideratus, sed per Reuerendissimum ac Illu-
 strissimum Principem, D. Ernestum, &c. fortè fortuna in quadam cista iterum
 repertus; antiquitatis ergo venerandus ac videndus.

9. VITO †, successor Walthonis, vixit tantum vno Anno in Episcopatu, ante
 11. confirmationem mortuus, aliàs Ottho, qui interfuit expeditioni Magni Lu-
 douici Romani Regis, contra Vngaros Anno 907. Auent. fol. 480.

12. DRACOLPHVS electus est Episcopus Anno 908. qui non solum Cathe-
 drali, sed etiam aliis Ecclesiis collegiatis noxius fuit, immensas faciens ex-
 pensas; exactisq; 28. annis submersus fuit in Danubio. Secundum Chronicam
 præfuit solum 20. annis, Vngaricæ expeditioni dicitur interfuisse, ac de tribus
 Cœnobiis, Mospurch, Ilfn, & Schefflora multa Clinodia, ornamenta ac pecu-
 nias abstulisse.

13. WOLFRAMVS, hic quantum potuit, anno vno, quo præfuit, instaura-
 uit, quod Antecessor suus dilapidauit. Interfuit hic Episc. Conuentui
 Dingolfingen. per Arnoldum Ducem Bauariæ, circa Annum 919. habito, cum
 aliis Bauariæ Episcopis, In quo Maias & Caminas, item vicos, vineas, aliæque
 prædia prope Tyrolios, in Vennonum Athesisque valle, quæ adhuc ibi Mystæ
 Fruxinenses possident, Wolframo huic reddidit, de quo Auent. libro 4. folio
 487. Chronica habet hunc 19. annis præfuisse, quod verisimilius est, nam quo-
 modo vnico anno Antecessoris sui leuiter profusa refarciret? Tempore huius
 Episcopi fuit schisma in Ecclesia Frisingensi, tres paribus votis electi; hinc inter
 Canonicos tantæ inimicitie ortæ, quæ longo tempore postea vix sedari pote-
 rant, donec iuramenti vinculo in concordiam redirent fratres. Obiit hic Epi-
 scopus, ac Frisingæ sepultus. Anni huius præcedentis ac sequentis Episcopo-
 rum malè conueniunt, & hoc propter antiquitatem, & scriptorum eius tem-
 poris tam penuriam quam incuriam.

LAM-

I AMPERTVS factus est Episcopus, anno 938. functus officio suo annis 31. c. 14.
 Huius tempestate irrumpentes Vngari, & omnia deuastantes in Austria &
 Bauaria Ecclesias S. Stephani & Viti combusserunt. Ecclesiam verò Cathedra-
 lem, propter nebulam omnia obducentem, nullo loco violare potuerunt. Chro-
 nica habet hunc præfuisse annis 19. obiit anno 954.

ABRAM factus Episcopus; annis 37. cum magno commodo Ecclesie u. 15.
 suæ præfuit. Hunc quidam putant fuisse Palatinum Carinthiæ, qui postea
 Comes de Görtz vocati sunt, fundator Præposituræ in Werd, ad Lacum Werd-
 see quinq; præbendarum vnâ cum Decano, sicuti legi in Elencho quodam scri-
 pto veterum familiarum Carinthiæ; cuius tamen Lazius in commentariis Reip.
 Rom. non meminit.

Hic etiam Episcopus Abraham impetrauit ab Otthone, primo Impera-
 tore, anno 972. Gudigen, ab Otthone 2. Chrenia anno 974. ab Otthone tertio
 Creiner March, extant diplomata in libro traditionum. Ipse quoq; alteram Tur-
 rim summi Templi construxit, multa Clinodia & Tapetas Ecclesie dono dedit.
 Sepultus in Capella S. Thomæ à se ædificata. Ottho secundus in bello contra
 Patrualem Heinricum, Ducem Bauariæ; Item contra Heinricum, Ducem Carin-
 thiæ, & contra hunc Abraham Episcopum Frisingam obsedit, cepit, & Episco-
 pum captiuum tenuit, circa annum 980. Auentinus lib. quinto folio 503. 504.
 Meminit huius rei ac Episcopi Abraham Chronica Hirsuelden, sub anno Domi-
 ni 974. Hic Episcopus Abraham circa Parochiales Ecclesias suæ Diocesis & ea-
 rum ædificia, valde vigilans & attentus fuit, quod supererat largitus pauperiori-
 bus: itaq; Parochiales Ecclesie sub ipso creuerunt, quarum se Collatorem fecit.
 Obiit anno 992. secundum Chronicam.

GOTSCALCVS successit Abrahamo, anno 995. secundum librum trad. 16.
 extat ibi diploma, quod Ottho tertius Imperator tradidit Gotoschalcko Ep-
 iscopo sex Huobas regales, in loco, qui dicitur in Dulmarfeld, iuxta fluuium Ipi-
 sa cum venationibus, piscationibus, saginationibus, molendinis, pro prædio pro-
 pe Krembs anno 995. Chronica ponit hunc 12. annis præfuisse, redditus Eccle-
 siæ valde auxisse. Cum autem ad ipsum & Capitulum spectaret præbendas con-
 ferre, concluderunt, vt nullus aliquod beneficium cum præbenda possideret,
 neq; fratres super alios extollerent ac superbirent. Ita erant vnanimis, vt nullus
 aliquid suum esse diceret; & quidem rectè, sicut D. Augustinus Monasterium
 Clericorum instituit, & secundum regulam viuere cepit. Rursum anni tam ele-
 ctionis, quàm regiminis huius Episcopi cum sequenti Episcopo malè conue-
 niunt.

FRIDERICVS Episcopus, idem Ottho tertius Imperator huic Episcopo
 tradidit 30. regales Huobas, in regione vulgari vocabulo Osterriche, in Mar- 17.
 cha, in Comitatu Heinrici Co. filij Leopoldi Marchionis, in loco Weithouen, cū
 terris cultis & incultis, aquis, aquarumq; discursibus, sub sigillo anno 996, extat
 diploma ibi.

Idem Imperator eodem anno concedit ciuitati Frisingensi mercatum & li-
 centiam monetandi & teloneum.

HENRICVS sanctus Romanorum Rex, donat Ecclesie Frisingensi, Weltz
 & Lintha, anno &c. 1007. Hunc Episcopum Fridericum Chronica planè omit-
 tit, & pro eo Engelbertum ponit, qui anno 1005. factus sit Episcopus.

ENGELBERTVS Comes Mospurgensis annis 34. Episcopatu præfuit, at- 18.
 què ex patrimonio suo non parum eundem ditauit, quin & Collegium
 Canonicorum in Weihestephens fundatum ante 200. annos, à Hittono
 Episcopo, commutauit in Monasterium ordinis S. Benedicti, & sic quasi
 iis

his fundator huius Monasterij fuit. Cui de rebus Ecclesiæ maioris ac S. Corbini, ad sustentationem Monachorum, aliquot Pagos ac decimas dedit. Præpositum autem cum sex Canonicis transtulit ad Ecclesiam S. Viti in umbilico illius montis, prope Frisingam sitam, ac ab ipso institutam, circa Annum 1029. &c. vel 1021.

Hic Engelberto Conradus Imperator secundus, seu Salicus dictus, multa bona & priuilegia dedit; inter alia, ius seu facultatem monetandi Aurum & Argentum, item Mineras Anno 1029. Commisit quoque illius fidei filium suum Henricum educandum & informandum. Sic testatur diploma illius, quod & Henricus Rex cum Patre Conrado subscripsit anno 1033.

SANCTA Kunegundis, Vidua Henrici sancti Imperatoris, dedit Ecclesiæ Frisingensi, tempore huius Engelberti, cum consensu fratris sui Henrici Ducis Bavarie, & statuum Prouincialium, sequentia propria bona, prædia Rantestorff siue Ranteshouam, Hochperchach, Ostermutinga, Veltkirch cum Ecclesiis & decimis cum foresto Wilihart ac forestarijs, cultis, incultis, mancipiis, vtriusque sexus vineis, Molendinis & cum omnibus pertinentiis, scilicet denum post mortem Imperatricis pleno iure deuoluenda. Insuper tradidit ei omne ius, quod habuit in loco Hall dicto cum sartaginibus. E conuerso Episcopus dedit Imperatrici, precario ad dies vitæ possidenda, & tenenda de rebus Ecclesiæ suæ, curtem Ysen, curtem Burckreina, ac curtem, quæ dicitur Dorfa, curtem etiam Tegirrvanc, cum terris cultis & incultis, cum ipso Monasterio & congregatione sancti Zenonis in Isen, ac reliquis Ecclesiis, & decimis, cum mancipiis, syluis & Molendinis. Ex lib. traditionum refert Vitus Arnpeck in Chronica folio 137.

PERMUTAVIT hic Engelbertus cum Gebhardo I. Episcopo Ratifponen. in loco, qui dicitur vulgò Gruoba, ubi sanctus Dei Martyr Emmeranus obiit, iugera quinq; in Episcopatu Frisingensi sita: Et ab illo accepit curtile vnum de parte hereditatis Gebhardi, intra Urbem Ratifponam situm, & alia curtilia de Ecclesia extra ciuitatem sita, &c. ut habetur in libro traditionum Ecclesiæ Ratifponen.

OBIIT Engelbertus anno 1039. cum annis 34. præfuisset, sepultus in Cathedrali Ecclesia ante aram S. Spiritus. Brusch. de Monast. Weihenstephen.

19. **N**ICERVS, alias Nitgerus, functus est Episcopali officio annis 13. & Canonicos à Weichenstephen semotos confirmauit in Ecclesia S. Viti; fuit homo superbus ac sæuus, obiitque subita morte Rauennæ, secundum Herman. contratum. Hunc Iohan. Auentinus lib. 5. Annalium fol. 524. Reginoburgij obscuris crepundiis natum, fratrem Bernulphi ac Machtuni dicit, qui propter fidem violatam per Cæsarem Henricum 3. cruci affixi miserè suffocati sunt. Anno Domini 1044. Nitgerus ob necem fratrum ignominiosam erga Cæsarem nimis proteruus Rauennam relegatus, ibidem obiit Anno 1052. Auent. fol. 537.

20. **E**LLENHARDVS electus est Anno 1053. in Episcopum, fundauit Collegium Canonicorum apud S. Andream, in monte Frisingensi, haud procul à Cathedrali Ecclesia: Interfuit Conuentui ab Henrico 4. Anno Domini 1076. Wormaciæ celebrato, & exactis 25. annis sui Pontificatus mortuus est. Henricus Rex tradidit Abbatiam in Beurn, in Pago Sundergou, in Comitatu Sigmari Comitum sitam, cum Villis vineis, &c. Anno 1065. extat diploma.

21. **M**EGINVARDVS electus est Anno Domini 1078. multaque passus à VVelfphone, qui Brunonem Augustanum Episcopum bello fatigabat; redactis verò rebus in tranquillitatem, profectus est in Bohemiam, ut infideles ad Christi conuerteret fidem. Mortuusque est Pragæ, & sepultus, cum Ecclesiæ Frisingensi

Frisingensi præfuisse annis 31. Meginvvardus Episcopus emit ab Adalrambo de Schmittehufen, quem Virum Nobilem vocat, castrum Buttenberch cum pertinentiis, Anno 1080. Testes, Comites, Arnold & Ernestus, Vdalscalcus de Heli-fund, Gotscalcus de Manchph. de familia Machtuni & frater eius Fritilo, Adalbrecht & Dietricus de Potenper. Ita habet liber traditionum. Interfuit hic Meginvvardus Conuentui Episcoporum Germaniæ & Galliæ, Moguntia habitato, super schismate inter Regnum ac Sacerdotium, Anno 1085. vel circa. Auent. lib. 5. fol. 585.

HENRICVS † ab Eberstorff, hunc Chronica per errorem ab Eberstain vocat, factus Episcopus Anno 1098. Episcopali munere functus est 39. annis. Sub eo Welpho vastauit ciuitatem Frisingensem. Quin & ipse non parum incommodauit Episcopatu, quod Heinricho V. adhereret contra Rom. Pont. quam ob causam Conradus Salzburgen. Archiepisc. partium Pontificiarum. Frisingam venit, Henricum Pascalis, Sum. Pontificis decreta resellentem depositurus, sed re infecta coactus discedere. Auent. lib. 6. fol. 617. Idem 624. ponit hunc Henricum obiisse Anno 1137. quo & Lotharius Imper. ac alij quidam Principes. Legauit autem omnia bona sua, quæ habuit in Eberstorff & Gries, ad Episcopatum Frisingensem.

OTTTO, † filius diui Leopoldi, Marchionis Austriæ, vir doctus & pius, factus est primus Præpositus Neoburgi in Austria, Monasterio à S. Leopoldo Patre fundato; Inde studiorum causa Parisios profectus, ingressus est Morimundense Cœnobium cum 16. Sodalibus, vbi facta professione euocatus est Frisingam ad Episcopatum, Anno 1138. ita vetus Austriæ Chronica habet. Ioann. Guspianus in Austria, in vita S. Leopoldi ponit Ottonem se ad Concilium Cisterciense, quod Morimundi agebatur, contulisse, ibi morbo & senecta oppressum oppetiisse sanctissime ac religiosissime; ibique sepultum. Anno M. C. LVI. paulò post discessum Ottonis, Frisinga cum Sede Cathedrali, omnibus Templis & ornamentis incendio grauissimo periit. Hic Otto non tam in restaurator quam fundator Ecclesiæ Frisingensis extitit: Bona enim distracta recuperauit, collapsa Palatia & ædificia restituit; Religionem Monasteriorum reparauit. Hic ipse Otto, ope fratris sui Heinrichi Ducis Bauariæ, tum temporis Monasterium Scheftlarn per Hungaros vastatum restaurauit; ac in locum Benedictinorum Præmonstratenses substituit, Anno Domini 1140. pariter de nouo instituit Monasterium nouæ Cellæ, prope Frisingam, pro eodem ordine Præmonstratens. nec non Schliersense Collegium, de quibus infra de Monasteriis latius. Sub hoc Ottone Episcopo, ac ipsius præsentia & consilio sopita ac decisa est grauis illa contentio, super Ducatu Bauariæ, inter fratrem Ottonis, Henricum Marchionem Austriæ, ac Henricum Leonem, Saxoniarum Ducem, per Fridericum I. Rom. Imper. in Comitibus Ratisponens. Austria fit Ducatus separatus à Bauaria cum accessione prouinciæ supra Anasum, Bauaria Leoni adiudicatur, extat diploma. Item aliud eiusdem Friderici I. Imperatoris, super ponte foro teloneo in Veringen, infra Monacum, ac supra monera, inter hunc Ottonem Episcopum, & Henricum, Ducem Bauariæ & Saxoniarum, &c. quorum tenorem inuenies in fine horum Episcoporum, litera A. B.

In quo statu Ecclesia Frisingensis sub hoc Ottone fuerit, ac de eius laudibus, vide Radeuicum Continuatore Ottonis, in vita Friderici Imperat. lib. 4. cap. 12. cum sequenti. Auent. lib. 6. fol. 626. ponit Conradum Regem Roman. hunc Ottonem fratrem suum vterinum, creasse Episcopum Frisingensem, Anno 1138. Obiit hic Otto Anno 1168, Auent. folio 637.

ALBER.

ff. **A**LBERTVS [†]functus est officio Pastoralis 24. annis, Fuit suo tempore Ecclesia Frisingen. ornata doctis Canonicis, excellebatque reliquas Germaniæ Cathedrales Ecclesias, in diuitiis & pretiosis iocalibus: Sed orto incendio vno quasi momento omnia amisit bona, de quo Auent. lib. 7. fol. 654. ita scribit: Albertus Fruxineus. Pontifex, ope atque consensu Ottonis, Boiariæ Ducis, Ottonis à Widsbach dinastæ, Theodorici à Wasserburg Comitis, sacram ædem, scilicet Frising. quæ irato Vulcano perierat, refecit. Et cum Albertus iste suam Ecclesiam reedificare vellet, in fundamentis inuenit corpora sanctorum Martyrum, Alexandri & Iustini. Hic Albertus totum ferè suum Patrimonium ad Ecclesiam Frisingensem legauit, fratrem habuit Vlricum, Sororem Gerburgim, Anno Domini 1181. ex libro tradit. Familia ipsius non nominatur. Fridericus primus Imperator proscripto Heinrico, Duce quondam Bauariæ & Saxonie restituit huic Adalberto Episcopo forum in Veringen cum Ponte, quod Dux illi per vim abstulerat, & in villam München transfulerat. Diplomatum copiam, quare in fine, litera C.

gg. **O**TTOT secundus, virpius, & Canonicus Magdeburgensis, factus Episcopus Frisingensis, præfuit illi Ecclesiæ annis 38. Iste fabricam Ecclesiæ rursus instaurauit: multaque bona in eam contulit. Fuit hic filius Diethpoldi, Comitis de Perg in Sueuia, & Gisalæ, Co. in Diessen, frater Vlrici & Diethpoldi, Episcoporum Patauiensium, Ita habet liber 2. traditionum. Et Auent. in Annal. fol. 693. in principio. Hic Otto secundus, vno die, quod mirum est, Veronæ à Sum. Pontifice spiritualia, & ab Imper. Friderico regalia suscepit, Anno 1183. Otto hic Ottenburgium, arcem superioris Boiariæ, contra Ludouicum Bauariæ Ducem construxit, præsidio firmavit; ob salinarium portorium vectigalque Duci Boiorum & Monacensibus bellum indicit, sal deuehentes Veringen vicum suum, atque Ottoburgium petere cogit, cætera itinera præcludit atque obsidet, quæ res postea per Philippum Regem Rom. transacta. Monacenses quotannis è portorio 57. Drachmas auri Frisingensibus pensitare iussi, quod in hodiernam diem obseruatur, ac quotannis ex Telonei Monacens. redditibus soluuntur 56. Talenta vsualium denariorum, Auent. lib. 7. fol. 459.

hh. **G**EROLDVS [†]electus in Episcopum Anno 1220. iuxta tenorem Epitaphij sui præfuit 11. annis, sed sine laude.

26. **G**EROLDVS iste 26. Episcopus, cuius familiæ fuerit, ignoratur. In quodam Latino diplomate Schirens. mo. de Anno 1224. quod ibi sepultus sit Otto de Richoltestorff, & Henricus filius eius, Pincerna Geroldi Episcopi Frisingensis; & quod ille Episcopus dederit Monasterio aliqua bona in Vaitzenauv, &c. Hinc conicio, eum fortè illius familiæ fuisse, &c. In illo diplomate citantur multi testes, inter quos Frisingensis Ecclesiæ Ministeriales, Eberhardus de Schvvabing, Fridericus frater suus, Sighardus Truchsas, Conradus Marscalckus de Perckhaim, Rapoto de Grunershufen, Sighardus de Huttenfurt, Henricus de Perckhaim, Altman & Henricus de Hohenrain, Conradus & Henricus de Aufhouen, Albero de Hettenkhaim, Arnoldus de Ezzenhausen, Rapot & Henricus de Erpsenprunn.

ii. **C**ONRADVS [†]Töltzner non parum profuit Episcopatu Frisingensi, quin & ex patrimonio suo quatuor instituit Canonicos, in Sacello S. Pauli. Huic vnà cum Eckperto Bambergensi, & Rudigero Patauiensi Episcopis, Fridericus II. Imper. expulso Friderico, Duce Austriæ, commisit Viennam atque Austriam gubernandam, at post mortem Eckperti per Fridericum Ducem occupata & recuperata Vienna cum Patauiensi captus, (Auent. lib. 7. fol. 669. 675.) & Viennæ diu in captiuitate detentus. Vixit in Pontificatu annis 27. obiit Monaci, sepultus Frisingæ, in Capella S. Pauli.

CON.

CONRADVS Comes Syluester, Wiltgrauus, præfuit annis 20. Obiit An-
no 1278. Hic Conradus Episcopus, defunctis absque Masculis hæredibus
Berchtoldo, Diethpoldo, Ottone & Ludouico, Marchionibus de Hohenburg
in Norico, omnia feuda, quæ ab Ecclesia Frisingen. tenuerant, eidem Ecclesie
aperta, concessit Ludouico Duci Bauariæ, Consanguineo suo, ob merita ac de-
fensionem, Anno Domini 1261. extant diplomata Monachij, &c. Idem quoque
mortuo Gebhardo de Tölntz, Nobili viro, feuda quæ ab Ecclesia Frisingen. ha-
buit, vnâ cum decimis Parochiæ Guntzstorf, & bonis in Entzelhausen, conce-
ssit Ludouico Duci Bauariæ, Consanguineo suo charissimo, ob sua merita ac de-
fensionem, testes, Fridericus de Monte Albano, Præpositus maioris Ecclesiæ,
Conradus Abbas de Weißenstephen, Arnoldus de Maissenhausen, Berchtoldus
Testudine, Vricus de Wolfstorf, Conradus Notarius & alij, Anno 1266. ex-
tat documentum Monachij. Eundem quoque Ludouicum Ducem Bauariæ,
vocat dilectum suum Consanguineum in quodam alio diplomate, quod extat
in Monast. Vnderstorf, de Anno 1272. Hic impetrauit ab Ottocaro Rege Bo-
hemie, multas Aduocacias in Austria, & alia plura bona, iuxta lib. trad. Aliqui
putant hos Co. Syluestres, qui vltra Rhenum adhuc extant, dicti, *die Wild und*
Reingrauen ab Ottone Wittspachio, occisore Philippi Rom. Regis descende-
re, vt habet liber tradit. Vnderstorf. Mona. & notat Auentinus lib. 7. fol. 661.
quod supradictis diplomatibus aliquo modo confirmatur, ego in re dubia nihil
asserō. Conradus hic partiam Friderici II. Imp. opera Eberhardi Archiepiscopi
Saltzburgen. & Burckrain Episcopo tributum, Auent. fol. 675. & 683. pariter
postea cum Heinricho Duce Bauariæ, Ottonis filio, Autore Philippo, Archiepi-
scopo Salisburgen. in concordiam venit. Auent. fol. 695.

FRIDERICVS Montalbanus factus est Episcopus Frisingen. Anno 1278. fuit
antea Præpositus Frisingen. Mortuus est anno quarto post electionem, Anno
Domini 1282, iuxta lib. tradit. sepultus Frisingæ in Capella S. Leonhardi.

EMICHO, Comes à Mospurg, vir sanctus, electus est Episcopus Frisingen.
post Fridericum Montalbanum, præfuit annis 29. Mortuus Viennæ, Anno
1311. relatus Frisingam, ibi in Capella S. Georgij sepultus est, secundum lib. trad.
Fuit hic quoque Comes Syluester. Rudolphus Dux Bauariæ, frater Ludouici
Imper. huic inignoraui castrum Tölntz cum pertinentiis, in tractum tem-
pus redimendum, quo elapso, Gottfridus, Successor Rudolpho adhuc trien-
nium concessit, Anno 1312. intra quod puto factam esse reuocacionem: Nam ab
eo tempore fuit in manibus Ducum Bauariæ.

CONRADVS tertius huius nominis, Monacen. Doctor Canonum, factus
Episcopus, instituit Ecclesiam Ioannis Baptistæ, & sex Canonicos vnâ cum
Præposito, quæ prius dotata & fundata fuit, per Albertum Episcopum. Hic
Conradus anno 7. suæ administrationis veneno est sublatu, Anno 1322.

GOTFRIDVS, Ecclesiæ Frisingen. Decanus, factus Episcopus, tribus an-
nis Pontificatum gessit, Ipse instituit Sacella S. Trinitatis, & S. Catharinæ,
Anno 1315. Quod non conuenit cum præcedenti numero Contradi Episcopi.
Imò præfuit Anno 1312. vt supra, & hoc anno obiit secundum Auent. l. 7. fol. 747.

IOANNES, Doctor Canonum, & Canonicus Bambergens. & Brixien. postu-
latus Episcopus Frisingensis, quinque duntaxat septimanis officio functus est.
Obiit Anno 1324. Auent. lib. 7. fol. 750. hunc Ioannem inuitis Canonicis à Io-
anne XXII. impositum dicit, illumque, vt Canonicos placaret, Parochias ipsi
fecisse pensionarias, cum hospitalitatem imminutam, quod in pauperum ali-
menta antea distributum, in alios vsus versum esse, cum etiam incorporationes,
vt vocant, & absentias inualuisse.

R

CON.

99. **C**ONRADVS quartus de Klingenberg, Suevus, Episcopus Frisingensis, magna illi contulit dona, præsertim Insulam pretiosam & argenteam Crucem. Vngari & Bohemi suo tempore profecti contra Ludouicum quartum Imper. miserè perdiderunt Bauariam & Diocesim Frisingensem. Conradus hic de Klingenberg, Episc. Frisingensis, adhærebat Austriacis Principibus, & Sum. Pontificibus, contra Ludouicum IIII. Imperatorem: Capitulum autem adhærebat Ludouico, &c. nolens hunc Conradum admittere, sed constituens interim Vicedominum & Vicarium. Vnde habitabat Conradus in Austria, in castro Ulmerfelden, Anno 1335. vbi etiam mortuus est, Anno 1337. sepultus in castro Lyrenfeld prope Viennam.

II. **I**OANNES secundus, Medicus doctus, antea Verdensis Episcopus, obtinuit 35. Romæ Episcopatum, Anno 1337. absensque duodecim annis possedit. Obiit Anno 1349. Auinioni. Contra hunc Ioannem Verdensem Auinioni exulans, per Capitulum, electus est **L**EOPOLDVS de Schaunberg, qui Episcopatum possedit. Hic Margaritam dictam Maultsch a Matrimonio Ioannis Bohemi absoluit, quæ deinde Ludouico Marchioni Brandeburgensi, filio Ludouici quarti Imperatoris nupsit, Anno 1342. Auent. lib. 7. fol. 782. in veteri eiusdem Marchionis Ludouici Registratura Leutoldus appellatur, Anno 1388.

tt. **A**LBERTVS Comes Hohenbergensis & Haigerloch, Doctor Decreto- 37. rum, translatus est per Clementem sextum ad Frisingam, septemque annis Episcopum egit. Ipse in propria persona interfuit expeditioni cum Alberto Duce Austriæ, contra ciuitatem Tigurensis. Obiit Anno 1359. sepultus in Rotenburch ad Necearum.

uu. **P**AVLVS, antea Gurcensis Episcopus, electus fuit Anno 1359. Hic multa, 38. quæ erant Episcopatus, vendidit & impignorauit, rursusque redemit. Mortuus est Anno 1377.

xx. **L**EOPOLDVS difficulter propter schisma Romanorum Pontificum con- 39. firmari meruit, triennioque exacto Lactis à Ponte in subiectum fluuium cadens, submersus est, Anno 1381. ibidem sepultus in Monasterio S. Clara.

yy. **B**ERCHTOLDVS Wechingensis, Viennensis Scholæ creatus Magister, e- 40. lectus fuit Anno 1381. in Episcopum Frisingensem, &c. Berchtoldus iste fecit confederationem cum Alberto & Wilhelmo, agnatis Ducibus Austriæ, nec non cum Ioanne & eius filio Ernesto, Ducibus Bauariæ, cum omnibus suis Castris, Dominis ac bonis ditioni prædictorum Ducum subiectis, pro meliori pace ac securitate, ad decennium, Anno 1394. Anno sequenti rursus confederatus cum prædictis, Ioanne & Ernesto, contra Stephanum & eius filium, Duces Bauariæ in Ingolstat, &c. Anno Domini 1406. Ernestus, Wilhelmus & Henricus, Duces Bauariæ obtinebant castrum Frisingense, promittentes inuicem, bona fide illud possessuros, & nemini vlllo pacto sine omnium consensu tradituros, &c. Ob quam causam occupatio ista facta, non legi puto tamen hoc in fauorem Episcopi & Ecclesiæ factum fuisse, contra Ludouicum Anglostadiensem, ne ille occuparet, tum agnatis suis ex eo castro, tum ipsi Frisingensi Ecclesiæ noceret.

IPSE Episcopus fuit bonus Paterfamilias, instaurauit omnia Castra, quæ habet Episcopus in Austria, Carinthia, Styria & Carnia; auxit quoque Canonice præbendarum prouentus, Anno 1403. Bonifacius IX. Sum. Pont. contulerat huic Berchtoldo Archiepiscopatum Salisburgensem, contra Eberhardum electum Archiepiscopum per Capitulum; sed eodem anno defuncto Bonifacio, Innocentius VII. Successor Eberhardi electionem confirmauit, &c. Auent. fol. 804. Mortuus est anno administrationis suæ 30, Anno Christi 1410. in Austria sepul-

sepultus in clauſtro Neuburg. hic inſtituit, vt proceſſio in feſto Corporis Chriſti longius, per ipſam nempe ciuitatem Frifingenſem, deinceps progredere-
tur, iuxta Calendarium præſentiarum. Ibi reliquit Mitram pretioſam, quam
propinqui ipſius, quorum Nobilis familia apud Tyrolios adhuc extat, ſibi ven-
dicantes vendiderunt Abbati Arelacenſi, pro 4200. Vngaricis Ducatis.

DE GENHARDVS à Weix, Præpoſitus Auguſtanus, fuit electus Anno 22.
1410. in Præfulem Frifingenſem, ſed per Sum. Pont. alius promouus eſt; 41.
Nempe Conradus quidam Epifcopus Gurcenſis, qui præualuit; tamen poſt à
ſuis Camerariis in Lack ſtrangulatus, nunquam venit ad ſedem. Poſt 31. annos,
re comperta, exhumatus, & in Parochiali Eccleſia Lacenſi ſepultus per Nico-
demum Epifcopum; ita habet liber mag. tradit.

HERMANNVS, † Comes Cylia, ſecundum lib. tradit. ſed illegitimus, at 222.
ſecundum Auent. Com. Artenbergenſis, quem in illa familia non reperi, 42.
electus in Epifcopum, ruptus grauiter obiit Anno 1421. Wolfgangus Lazi-
us de Repul. Roman. lib. 12. folio 1176. ponit hunc ex Ioanne, Comite Cylia, &
ex N. Comitiffa Montisfortis natum fratrem Catharina, Iohannis Dapiſeri à
Waltburg, Sueni, Coniugis, &c.

IOANNES tertius, † Grienvvalder dictus, Iohannis Ducis Bauariae in Mona- bbb.
chio Nothus filius, factus eſt Epifcopus Anno 1422. fuit Doctor Decretorum
& Theologus, reſtituit Iohanni Huſi in Concilio Conſtantiſi, paulo poſt Ni- 43.
codemus ſe ingeſſit, vt ſequitur.

NICODEMVS de Seala familiae Veroneſi & Vincentia dominorum, con- CCC.
ſentiente Martino V. Rom. Pont. ſeſe ingerens Epifcopatu, excluſo Ioan- 44.
ne, 20. annis illum potenter tenuit. Eo mortuo, Anno 1443. Auent. ponit
Anno 1446. Viennæ in Austria, ibique apud Auguſtinianos, quos multis donis
ornauit, ſepulto, Grienvvalderus rurfum adeptus eſt Epifcopatum, præſuit an-
nis 10. Hic alium quoque intruſum habuit per Fridericum tertium Imperato-
rem, nempe Heinricum Schlick, de quo apud Aeneam Syluium in Epistolis
ſuis, Auent. hunc Stiliconem vocat, lib. 7. fol. 831. propter quam cauſam Iohan-
nes magnas fecit impenſas; Tandem 3. anno, quo pacificus eſt factus, obiit Vi-
ennæ, corpus Frifingam delatum, ſepelitur in Capella S. Thomæ.

IOANNES quartus, Tulbeck dictus, Monaceſi. Præpoſitus ad S. Vitū, & Ple- ddd.
banus Monacenſis, factus eſt Anno 1453. Epifcopus. Præſuit annis 20. ſenectutis
ac quietis cauſa reſignauit Epifcopatum Cancellario ſuo, Sixto Tanbergen- 45.
ſi. Sepultus Monachij, apud diuam Virginem in Capella Maiorum ſuorum, ſub
altera Turri Septentrionali, vbi & Miſſam fundauerat, & plura alia bona fecerat.

SIXTVS de Tannberg, Canon. Præpoſitus Ileneſi. electus Gurcenſis, Bern- eee,
hardus de Ror Archiepiſcopus Salzburgeſi. pertaſus regiminis, ſtatuerat 47.
huic Sixto cognato ſuo Archiepiſcopatum reſignare, quod Fridericus Impera-
tor impediuit, ſignificans ei, vt ſine ſuo conſenſu nemini reſignaret, ex Chron.
Salzburgeſi. Sixtus poſtea factus eſt Epifcopus Frifingenſi. Anno 1473. inſtituit
12. Choraes: Natum eſt graue diſſidium inter ipſum & Ducem Bauariae Alber-
tum, propter translationem & vnionem duarum Collegiatarum Eccleſiarum,
in Schliers & Illmunſter, ad D. Virginem Monacum, cui ſe hic Sixtus Epifcopus
tanquam Ordinarius vehementer oppoſuit: Sed Albertus Dux autoritate Pon-
tificia obtinuit. Obiit Anno 1495. in Comitibus Wormatiēſi. Frifingam portatus
in medio ſummi Templi ſepultus, quod ipſe reſtudine ornauit, nec non arcem
montis Frifingenſis muro cinxit.

PHILIPPVS Palatinus Rheni, filius Philippi Electoris, &c. factus eſt Epifco- fff.
pus poſt mortem Sixti, repudiato propter iuuentutem eius fratre Ruperto 48.
electo

electo seu postulato Episcopo, & hoc per dispensationem Pontificiam, Anno 1499. Eodem Anno Henricus Prueschinck Comes de Hardeck, vendidit Ecclesiam Frisingensem castrum Massenhausen cum suis Hofmarchiis ac pertinentiis, cum ratificatione Alberti Ducis. Rupertus autem duxit uxorem, filiam Georgii Ducis Boiariae. Praefuit Philippus usque ad annum Christi 1540. factus est quoque Episcopus Naumburgensis in Misnia, Anno 1517. optimus ac prudentissimus Princeps, nec non bonus Oeconomus, ampliori ac electorali dignitate dignus. Qui castrum Frisingense multis nouis aedificiis, ac fonte saliente ornauit, atque infra Castrum, versus urbem, egregiam domum de nouo extruxit, Neupavv dictam, animo cedendi fratri suo Henrico, & ibidem reliquum vitae quiete transigendi, sed praeventus est morte, &c. Anno 1540.

ggg. **H**ENRICVS † Comes Palatinus, Administrator Wormatiensis, & Praepositus Ellvangelensis, Coadiutor Philippi fratris, post cuius mortem factus est Administrator Frisingensis, vir probus ac perbenignus erga omnes, quae fere omnibus Palatinis peculiaris ac innata virtus est. Obiit Anno Domini 1554.

hhh. **L**EO, † Augustini Leshij, I. V. D. & Cancellarii quondam Monachi ex Franconia oriundi, & Anna Nobilis de Tann, Altmulensis filius; Ipse quoque, I. V. D. Canonicus Frisingensis, fit Episcopus post Henricum, vir industrius, ac in negotiis Frisingensis Ecclesiae valde exercitatus ac peritus, Principibus Bauariae, Wilhelmo, Ludouico ac Alberto charus, quorum fauore ad hanc dignitatem, non leuiter promotus. Cum annos quinque quiete gubernasset, obiit Anno 1559. 15. Aprilis, sepultus ibi in Ecclesia Maiori.

iii. **M**AVRITIVS, † Nobili Sandizellorum familia natus, maioribus votis Capituli electus, cum amulum haberet Vitum a Fraunberg, Praepositum Frisingensem. Hic bonum Oeconomum praestitit, ultra 30. Millia aureorum aëris alieni persoluit: Turrim alteram summi Templi igne una cum campanis exusta, una cum Capitulo refecit: Tandem, cum annis sex gubernasset, resignauit Episcopatum Capitulo, retenta sibi annua pensione. In eius locum electus est Illustrissimus Princeps Ernestus, Dux Bauariae, filius Ducis Alberti, inter fratres suos iunior. Accidit autem, ut pridie eius diei, quo Mauritius Ernesto ex arce cedere, ac in quandam Episcopalem domum, in vrbe Frisingensi inferius sitam, commigrare proposuisset, ipse in balneo arcis Apoplexia tactus, repente moreretur, non in leue Successoris, ac Ecclesiae commodum. Nam & pensione annua, & ea quidem satis graui liberati aliquot Millia aureorum, una cum non spernenda suppellectili in arce relicta, Duci Ernesto ac Capitulo ex more veteri cesserunt, quae, si in alteram domum fuissent translata, ad propinquos suos ac heredes pertinuissent, &c. Obiit Anno Domini 1565. 16. Octob. sepultus in Ecclesia Maiori.

52. **E**RNESTVS, † Palatinus Rheni, Dux Bauariae, filius Alberti, post resignationem Mauriti Episcopi, fit Administrator Frisingensis; paucis post annis postulatur ad Ecclesiam Hildesiam in Saxonia, &c. Princeps egregie doctus, Italica lingua (nam per biennium fere Romae egit) non minus quam Latinae peritus; Praest adhuc hoc 1581. anno, quo etiam Leodiensis Episcopus electus ac confirmatus est. Omnipotens & animum & conatus suos, ad gloriam sui nominis, ad utilitatem Catholicae Ecclesiae, ac animae suae, diuina sua gratia, dirigere velit. AMEN, &c.

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS.

Amén. FRIDERICVS, diuina fauente clementia, Romanorum Imperator, semper Augustus; Quanquam rerum commutatio ex ipsa corporali institutione possit firma consistere, vel ea, quæ legitimè geruntur, nulla valeant refragatione conuelli, ne quatenus tei gestæ possit esse dubietas, nostra debet Imperialis auctoritas præcauere. Nouerit igitur omnium Christi Imperii quæ nostri fidelium præsens ætas, & successura posteritas, qualiter nos, eius cooperante gratia, à quo cœlitus in terram pax est missa hominibus, in Curia generali Ratisbonæ, in natiuitate S. Mariæ celebrata, in præsentia multorum religiosorum & Catholicorum Principum, litem & controuersiam, quæ inter dilectissimum Patrum nostrum Heinricum, Ducem Austriæ, & charissimum Nepotem nostrum Heinricum, Ducem Saxonie, diu agitata fuit, de Ducatu Bauariæ, hoc modo terminauimus: Quod Dux Austriæ resignauit nobis Ducatum Bauariæ, quem statim in beneficium concessimus Duci Saxonie. Dux autem Bauariæ resignauit nobis Marchiam Austriæ, cum omni iure suo, & cum beneficiis omnibus, quæ quondam Marchio Lupoldus habebat, à Ducatu Bauariæ. Ne autem in hoc facto minui videatur honor & gloria dilectissimi Patris nostri, de consilio & iudicio Principum, Vladislao, Illustris Duce Bohemie sententiam promulgante & omnibus Principibus approbantibus, Marchiam Austriæ in Ducatum commutauimus, & eundem Ducatum, cum omni iure, præfato Patri nostro Henrico, & prænobilissimæ uxori suæ Theodoræ in beneficium concessimus, perpetuali iure sancientes, ut ipsi & liberi eorum post eos, indifferenter filij & filiæ, eundem Ducatum Austriæ hæreditario iure, à regno teneant, & possideant. Si autem prædictus Dux Austriæ, Patruus noster, & uxoreus absque liberis decesserint, libertatem habeant eundem Ducatum affectandi, cuiusque voluerint. Statuimus quoque, ut nulla magna vel parua persona, in eiusdem Ducatus regimine, sine Ducum consensu vel permissione, aliquam iusticiam præsumat exercere: Dux verò Austriæ de ducatu suo aliud seruitium non debet Imperio; nisi quod ad Curias, quas Imperator præfixerit in Bauaria euocatus veniat, nullam quoque expeditionem debeat, nisi foret quam Imperator in regna vel prouincias Austriæ vicinas ordinauerit. Cæterum ut hæc nostra Imperialis constitutio omni æuo rata & inconvulsa permaneat, præsentem inde paginam conscribi, & Sigilli nostri impressione insigniri iussimus; adhibitis testibus idoneis, quorum nomina sunt hæc: Pilgrinus, Aquilegiensis Patriarcha, Eberhardus Archiepiscopus Salisburgensis, Otto Episcopus Frisingensis, Cunradus Episcopus Pataviensis, Eberhardus Episcopus Babenbergensis, Hartmannus, Episcopus Brixinensis, Hartvicius Episcopus Ratisbonensis & Tridentinensis, Dominus Welpho, Dux (Spoletæ) Conradus frater Imperatoris, Fridericus, filius Regis Cugradi, Henricus Dux Carinthiæ, Marchio Engilbertus de Istria, Marchio Albertus de Baden, Diethpoldus Marchio de Voheburg, Henricus, alias Hermannus, Comes Palatinus Rheni, Otto Comes Palatinus (scilicet de Witelinspach) & frater eius Fridericus, & alij quam plures. In teutonico privilegio verò quoque sequentes testes inscripti sunt, Gebhart / Graf von Eulsbach / Engelbrecht / Graf von Hall / Gebhart / Graf zu Durechhausen / vnd vil andere mehr. Signum Domini Friderici Imperatoris inuicissimum.

EGO RHEINALDVS, Cancellarius vice Arnoldi Moguntinensis Archiepiscopi & Archicancellarij, recognoui, regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore in Christo. Datum Ratisbonæ 15. Calendas Octobris, Indictione quarta, Anno Dominicæ incarnationis M. CL. vi. Anno Regni eius quinto, Imperij secundo. Amen.

B. **I**N NOMINE SANCTÆ & indiuiduæ Trinitatis. FRIDERICVS diuina fauente clementia, Romanorum Rex, & semper Augustus, dilecto Patruo suo OTTONI Frisingensi Episcopo, eiusque Successoribus canonicè substituendis in perpetuum; Ex quo diuina benignitate Romani Imperij gubernacula teneamus, dignum est, vt eius opitulatione, quantum possumus, quieti temporum, & paci Ecclesiarum curemus prouidere; Ita enim & in præsentem commissum orbem pacificè gubernari, & in futuro à Rege Regum sempiternæ retributionis præmio donari speramus.

INDEEST, quòd controuersiam, quæ inter te, charissime Patruè, qui in præsentiarum Frisingensis Episcopatus geris dignitatem, & Nobilissimum Consanguineum nostrum HENRICVM, Ducem Bauariæ & Saxoniar, super foro apud Fergen & München, dignoscitur agitari: Ita coram nostra & Principum præsentia decidere curauimus, vt deinceps omnis contentionis, quæ ob hanc rem inter vos haberi posset, sublata credatur occasio. Huius autem transactionis, vtriusque vestrum assensu & voluntate celebratæ, talem fuisse tenorem, præsentibus innotescat & futuris; forû, quod esse solebat, apud Veringe & Pons, ad Teloneum, de cætero iam ibidem non erit, neque moneta; in eius autem rei recompensationem, Consanguineus noster HEINRICVS Dux Ecclesiæ Frisingensi contradidit tertiam partem totius utilitatis, quæ peruenire poterit, de Teloneo fori sui apud München, siue in tributo salis, siue aliarum rerum magnarû vel minutarum; seu venientium, seu inde redeuntium; Telonearium verò, aut suum habebit vterque vestrum pro beneplacito suo, aut si hoc visum fuerit, ambo vnum, qui teneatur vtrique vestrum ad respondendum, de moneta similiter erit tertiam, quòd partem eius pensionis Episcopus accipiat, duæ in vsus Ducis concedant. Hoc autem fideliter ex parte Ducis laudatum est, vt sine dolo & malo ingenio singula hæc Ecclesiæ Frisingensi in perpetuum absque contradictione persoluantur; moneta tamen ad arbitrium Ducis locari debebit. Denique monetam Frisingensem ad voluntatem suam locabit Episcopus tertiam tantum suæ redditionis partem Dux habebit nomine feudi, concessurus, sicut & modò concessit, cuilibet. Hoc ipsum siue multum siue parum ad petitionem Episcopi: Statuimus ergo, & præsentis instrumenti pagina roboramus, vt huius conventionis hinc inde pari conuiuentia factæ ratum & inconuulsum, omni tempore, maneat firmamentum, & vterque vestrum, quod accipit, teneat & quietè possideat, vestris vestrorumque Successorum vsibus iugiter profuturum.

PORRO ne huius facti memoria futuris quibusque temporibus oblietetur, scripto Notarij ac Sigilli nostri impressione muniri, manuque propria, vt infra apparet, corroboramus; Testes quoque, qui aderant, subternotari fecimus, quorum nomina hæc sunt; Arnoldus Maguntinensis Archiepiscopus, Fridericus Colonienensis Archiepiscopus, Gebhardus Wirtzbergenensis Episcopus, Hermannus Varden Episcopus, Conradus Augustensis Episcopus, Eberhardus Babenbergensis Episcopus, Fridericus Dux Sueuorum, Hermannus Marchio de Lusitz, & frater eius Henricus. Signum domini Friderici Romani Imperatoris inuictissimi. Ego Reinaldus Cancellarius, Vicedomini Moguntinens, Archiepiscopi, & Archicancellarij recognoui.

DATVM Augustæ 18. Calend. Iulij, Anno Dominicæ incarnationis Millesimo, centesimo, quinquagesimo octauo, Indictione sexta, regnante Friderico Romanorum Imperatore Augusto, Anno Regni eius septimo, Imperij vero tertio, &c.

IN NOMINE sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, FRIDERICVS, Dei gratia, Romanorum Imperator, & semper Augustus; Quæ imperiali statuatur auctoritate, literis competat annotari; Ne vel transeuntium temporum antiquitate, in obliuionem deueniant, vel prauorum hominum, fraudulentis machinationibus, indignam sui mutationem incurrant. Nouerint igitur vniuersi tam præsentis, quam post future ætatis fideles imperij, qualiter dilectus noster Adilbertus, Frisingen. Episcopus, ad Maiestatis nostræ præsentiam accedens, humiliter nobis conquerendo significauit: Quod Nobilis vir, Henricus de Brunsvick, quondam Dux Bauariæ & Saxoniz, forum in Vergen cum ponte, quod Ecclesia sua à longè retractis temporibus quietè possederat, destruxerit, & illud in villam München violentè transfulerit. Cuius siquidem rei veritas, & si nostræ constaret Serenitati ipse tamen eam septem legitimis testibus, in nostra comprobauit audientia; sunt autem hi, Conradus Salzburgen. Archiepiscopus, Chuno Ratisponensis Episcopus, Berchtoldus Marchio Istriæ, Gebhardus Comes de Sultzpach, Otto Palatinus Maior, & frater eius Otto Minor, Fridericus Burggrauus. Consequenter igitur super eadem causâ à Principibus Curie nostræ requisita sententia, iudicatum est; Quod præfati Henrici factum temerarium in irritum ducere imperialis deberet auctoritas. Quocirca secundum iuris tenorem, translationem prædicti fori in vacuum reuocantes, ipsum forum cum ponte memorato fidei nostro Episcopo Frisingen. suisque Successoribus restituiimus, & præsentis scripti priuilegio eis & suæ Ecclesiæ in perpetuum confirmamus. Item ad instantem prætaxati venerabilis Episcopi postulationem ex indulgentia Imperialis Clementiæ permisimus, & beneuolè approbamus assensu, ut prædia quæcunque sumptibus suis ipse conquisiuit, prohibitu suo Ecclesiis, vel aliis religiosis locis, seu ad Altaria quælibet possit contradere, & de eorundem prædiorum redditibus pro suo arbitrio ordinare. Et ut hæc nostra constitutio in omne æuum rata permaneat & inconuulsa, præsentem paginam in memoriam facti conscribi fecimus, & Maiestatis nostræ Bulla communiri: Testes huius rei prædictus Conradus Archiepiscopus, Chuno Ratisponensis Episcopus, Berchtoldus Marchio Istriæ, Otto Palatinus Maior, Otto Palatinus Minor, Gebhardus Comes de Sultzbach, Fridericus Burggrauus. Item alij testes, qui eidem negotio intererant, Diethpoldus Parauiensis Episcopus, Henricus Curien. Electus, Gassiodonius Mantuen. Episcopus, Gottfridus Cancellarius, Ruodolphus Notarius, Romanus Præpositus Haluerstatensis, Henricus Burggrauus, Siboto Comes de Nuiyvenberg, Henricus de Altendorff, Degenhart de Halenstain, Chunrad Burggrauus de Nürenberg, Fridericus de Druchendingen, & frater eius Albertus, Amelbrecht de Lochhusen, Henricus Marschalck de Pappenhaim, Burckhardus Camerarius, Atzo Camerarius, Regilo Camerarius, Rudolphus de Waldecke, Henricus Fœlix puer, Adilolt de Dornbach, Englvvan de Achdorff, & frater eius Henricus, Ruodolphus de Ried, Hartuicus Marscalcus, Berchtoldus de Reichershausen, Sibot de Holtzhausen, Wolpherus de Holtzhausen.

Ego Gottfridus Imperialis Aulae Cancellarius, Vicedomini Christiani Maguntinæ Sedis Archiepiscopi, Germaniæ Archicancellarij, recognoui, &c.

SIGNVM Domini Friderici, Romanorum Imperatoris inuictissimi, &c. Acta sunt hæc Anno ab incarnatione Domini M. C. Lxx. Indictione XIII. regnante Friderico, Romanorum Imperatore gloriosissimo, Anno Regni eius XXIX. Imperij verò XXVI. Datum Ratisponæ in solemnī Curia 3. Idus Iulij, feliciter. Amen.

ADDITIONES.

EPISCOPUS FRISINGENSES.

a. *Ertiora Auentini commentis scituque digniora tradidit Dn. Marc. Velserus, Boicar. rerum. l. p. 256. quæ paulo post recitabuntur. Vid. etiam P. Rader. de SS. Bauar. Tom I. pag. 62. b. Non potuerunt nebulones scelestissimi, Magdeburgenses, inquam, Centuriatores ab hoc sancto linguis suis petulantib. & spurcissimo calamo temperare. Cent. VIII. col. 787 & col. 883 sed nil unquam damni inferrent Erebi ergastulis constricta mancipia aut S. Corbiniano, aut cuius alteri cœlitum consorti.*

b. *Non Ottonis Frisingen. Episcopi hæc esse, sed eidem ab alio quopiam assuta fuisse, manifestè arguit diuersitas Codicum, tam MM. SS. quam typis excusorum; de quare consulat, qui vult, editionem nostram.*

c. *De hac renuntiatione dicentur infra suo loco plura.*

d. *Catalogus M. S. Episcoporum Frisingen. de S. Corbiniano inter cetera isthæc habet. Notum sit omnibus, quod quamuis vir ille Dei S. Corbinianus Episcopus Frisingen. Ecclesiam primus irradiauit sanctissimæ vitæ suæ exemplis ac documentis: attamen in ipso monte Frisingen. dudum circa annum 444. Ecclesia in honorem B. Virginis constructa fuisse dinoscitur. ex quo consequitur eandem in Frising. fuisse primam; & non Capellam S. Petri, ut quidam simplices asserunt; quam Erchembertus qui ibidem sepultus est, construxit. S. autem Corbinianus à B. Gregorio III. Urbis Romæ Episcopo præsul ordinatus ad gentes destinatur. Hic itaque Bauariam veniens, à Thassilone Duce, eiusque filio Theodone benigne suscipitur: montem Frisingen. accepit, qui tamen syluis circumseptus, quasi Venatorum specula fuisse asseritur, ubi primò Ecclesiam, quæ vsque hodie cernitur in honorem B. Benedicti construxit, ac Monachorum ibidem sacrum conuentum habitaculaque idonea adunauit.*

e. *Non abs re videtur, Vitam S. Corbiniani, à doctissimo Velsero IV. Rer. Boicar. libro de lineatam. hic inferere. Sic verò habet.*

CORBINIANVS eætatē (THEODONE quinto, huiusque filii, THEODIBALDO, aut Theodoaldo nimirum, GRIMOALDO, & HVGIBERTO Baioariam moderantibus) pietatis studiis apud Gallos floruit. In Melitonensi agronatus, quem nomen à Meloduno Senonum vrbe, ut est apud Cætarens., corrupte traxisse suspicor, monasterium ad sancti Germani ecclesiam condiderat; ubi cum annos quatuordecim vixisset, crebrescente sanctimonie fama; quotidianis omnium ordinum adibat concursibus, quæ consilium & orationes poscentium, quæ munera inter egenos partienda afferentium, nam & Pipinus Heristallus Equitum magister, cuius maxima secundum Reges apud Francos auctoritas, miserat hominem ex suis primarium, qui Corbiniani precibus illum submisisset suppliciterque commendaret. Ut ex quietis tranquillitatisque portu, quem secessu petierat, in medios iam hominum negotiorumque æstus videretur reuectus. Offensus ea re, & interpellantium frequentiam impedimentum ad beatiorē vitam interpretatus, Romam abit, solum aliquem ad diuinæ Petri basilicæ angulum à Pontifice impetraturus, quo cum suis latitans, vita sancte instituta, vni Deo vacaret. Votis ad Apostoli ædem factis, sese ad pedes Pontificis abiicit, copiosa oratione rationem itineris, quidque quas ob causas petiit venisset prosequens. Gregorius, ab homine quantumvis disertus, inquam partem rogabatur flecti non potuit, in aliam vltro motus est; animaduertens & sim-

*Caf. l. 7. de
bel. Gall.*

*Falsum est
Ottho Fris.
l. 1. c. 24.
Corbinia-
num a
tempore
Regis
re-
fere-
re.*

Soenim, quam mirifica contentione omnibus pietatis exemplis exercitus, pura
 & simplici mente in Deum ferretur, cum ea exterius accederent adminicula,
 quibus omnis & aetas & sexus caperetur, in signis oris facundia, morum incre-
 dibilis candor, faciles suavesque congressus, intellexit eum altius euectum, e-
 gregios & vberes fructus esse laturum. Nec mora, promorum per sacrorum
 ordinum gradus, Episcopum creat, addito honoris causa pallio, & sacra bene-
 dictione amplissima formula, quâ exercendæ dignitatis ubicunque terrarum,
 fieret potestas. Pontificis imperium detrectare non ausus, contra quam spe-
 rarat, nouum in Galliam onus inuitus & coactus retulit. Ita verò gessit, vt prio-
 rem sanctimoniam opinionem miracula diuinitus edita exaugerent, illumque
 vulgo etiam, sed apud pios præcipuè, in magna admiratione & laude pone-
 rent, supplices & munera indies copiosius circumfluerent. Quo homo ab omni
 ambitionis & auariciæ specie longè abhorrens, ad repetendum Melodunense
 latibulum compulsus est. Ibi septennio circiter actò, res eodem redijt, tanta
 virtus nullis parietibus cohiberi poterat, famâ quo studiosius pressa, magis ma-
 gisque erumpente, & adefuntium coitiones fiebant iam prope turmatim. Ro-
 mam ergo quo prius animo, sed clam deuio & insueto alio itinere regredi cogi-
 tat, ne si recto consilium emanaret. Hæc in Germaniam descedendi causa.
 Vt ad Boios venit, quos Noricorum nomine Aribio appellat, plerorumque ru-
 ditatem miserans, officij delati memor, verba de rebus diuinis sæpe vtiliter in
 publico fecit. Rumor breui Theodonem attigit, qui quoscunque sacerdo-
 tes comiter excipere solitus, peregrini Episcopi desiderio magnopere incensus,
 cum ad se vocat, & coram omnia supra quam sermonibus celebraretur expe-
 tus, quibus potest precibus contendit, Boicam de cetero sedem legat, sibi, ne
 obtemperare aliquando pœniteat, curâ fore. Assensus exprimi non potuit,
 muneribus itaque onustum dimittit. Nec de Theodone quidquam post illam
 diem, quod extet, proditum. Ab eo ad Grimoaldum filium ventum, cui
 pars prouinciæ in Italiam vergens obtigerat, regiâ Frisingæ constituta. Non mi-
 nori ibi siue principis siue popularium gratulatione acceptus, ad primum virtutis
 doctrinæque gustum, maiori etiam contentione, vt subsisteret, rogatus est.
 Grimoaldus omnibus modis blandiendo, supplicando, hæreditate quin inter-
 liberos pollicita, insistere, ne se abiens defereret. Cum nihil exoraretur, nec
 inuitum retinere placeret, amplis item donato muneribus, comites additi, qui
 ad Italia fines honorificè deducerent, simul Venusticæ vallis reliquisque circa
 populis, ipso inscio imperarent, Romam reuertentem obseruare, ad regiam re-
 ducendum. Nox euntes inter aspera alpium in campis ad syluam, Breonum
 regione oppresserat, cum equum clitellarium incustoditum ab vrsò raptum,
 dilanari contigit, tum Corbinianum sarcinam, quæ prius iumenti fuerat, vrsò
 imponi iussisse ferunt, paruisse belluam, syluestri ingenio deposito, vicaria ope-
 ra toto reliquo itinere functam. Illustre visum miraculum, dignum inter mul-
 ta, quod post ætatis memoriæ imaginibus additum representaretur. Inde Tri-
 dentum. Ticinumque progressus, traiccto Pado iter per Hecturiam Romam
 tenuit. Vbi que ligna, quæ quam Deo charus esset ostenderent, edita. Luit-
 prandus Rex eunti redeuntique, quantum maximum potuit honorem habuit,
 vt neque ad genua accidere, neque se eius orationibus perquam demissè com-
 mittere, infra Regium fastigium putauerit. Romæ Gregorius appellatus, de
 concilij sententia persistit respondere, non placere Episcopum priuatam & re-
 fidem in monasterio vitam ducere, neque munus, quod omnibus precibus ora-
 bat, abdicare, quin feliciter cœptum, pari curâ prosequeretur, & eo rediret v-
 bi plurima bonæ frugis spes esset. Adiecta insuper certa & dilucida sacrarum
 litte-

*Arenpék. l.
2. c. 17.
Mans Ma-
ransam,
qua ad A-
thesim est,
interpretat-
ur.*

litterarum testimonia, quibus hæc ipsa confirmabantur. Auctoritate & argu-
mentis victus, cum aliquot dies Pontificis benevolentia dedisset, accepto com-
meatu quâ ierat reuertitur. Vt Tridento Maias, Boicæ tum ditionis primum
ab Italia castellum, venit, castellanos non fefellit, iussus subsistere dum Grimo-
aldum consulerent. Ille interim occasionem sequutus, sancti Valentini

Pilidrudis.

Episcopi corporis reliquias veneratur. Valentinus enim, Batauis olim
pulsus, lætiori successu in Alpes delatus, ecclesiam Marijs condidit,
in qua mortuum humauere, ibi tunc Corbinianus supplicauit. Et montanæ
proximam regionem per otium lustrans, solo syluis frugibusque læto capieba-
tur, auio in primis loco delectatus, cui incolæ Camina nomen fecerant, Timo-
ne & Finali amnibus utrimque irriguo, de quo iam tunc mercando, & extru-
cto tuguriolo rebus diuinis destinando cogitabat. A Grimoaldo reuersi nun-
tiant, principem in summa eius expectatione esse, sibi adducendi negotium
delegatum, quod ut ipso volente propitio exequerentur, venerabundos roga-
re. Doluit latere non potuisse, cum verò dissimulandi locus nullus restaret, in-
uitus assensus est. Theodibaldus Corbiniano Romam profecto, fato concess-
erat: PILIDRUS DE vxore relicta, Franca origine, forma & nobilitate præ-
stante, quam Grimoaldus adamatam, spreta fama, & calcata fraterni thori re-
uerentia, iuxta coniugis loco domi habebat. Ut resciauit Episcopus, auersatus

1. Cor. 6.

scelus, præmittit qui semel diceret, se in principis conspectum neutriquam ven-
turum, quam diu probum illud ei hæreat, graui addita inter cetera Pauli Apo-
stoli verbis comminatione, neque adulteros neque fornicatores regnum Dei

*S. Lamberti
passus
an. 609. S.
Chilianum
anno 698.*

possessuros. Prope fuit ut procax scemina veterem Herodiadis tragœdiam re-
peteret, & recentia Alpeidis in Lambertum, Geila in Chilianum exempla e-
rant ante oculos, nam constitit agitata esse id genus consilia, non ignaro pericu-
li Corbiniano, aperte professio, se Ioannis factum imitantem, nisi quod Hero-
des vxorem fratri viuenti tulisse creditur, eiusdem exitum non perhorrescere.

Pergebat nihilominus ablegatis amicis monere, obtestari, tantum piaculum,
quam primum à se amolirentur, variè ostentata spe veniæ ad meliorem mentem
redeuntibus, & quæ pœnarum supplicia peruicaces breui manerent. Qua-
draginta dies contentio tenuit. Molliis tandem animis, affuere ad pedes Epi-
scopi ambo coniuges, humi passis brachiis strati, peccatum confessi de restatisque,
& diducturos incestum matrimonium, & quæ præterea iuberet omnia facturos
polliciti. Cruce signatos expiatosque subleuat, multa monens quam in poste-
rum viuendi rationem orando, ieiunando, pauperibus largiendo, insisterent.

*Orbo Fris.
Ecclesiam
S. Benedi-
cto dedica-
tam fuisse
scripsit, se
quod mo-
nachi Be-
nedictini
incolerent.
Arenpék.
l. 2. c. 18.
& pag. 175.*

Cibum inde vna capientibus, Camina mentio iniecta, Grimoaldus facile in rem
præsentem venire persuadetur, & amœnissimum terrarum tractum pretio à do-
minis redemptum, ecclesiæ S. Mariæ virginis Frisingæ, quæ Episcopo sedes de-
stinata, contribuit. Arenpékus Christianorum basilicam à Maximiliani mar-
tyris ætate id loci stetisse prodidit, Maximilianum autem Cari & filiorum impe-
rio vixisse, supra dictum. In Camina Corbinianus templum sanctorum Valenti-
ni & Zenonis memoria celebræ edificat, vitem circa & frugiferas arbores ferit,
optimum etiam de proximo agrum, Chories nomine, coëmit, erogata pecu-
nia quam à Pipino Heristallo dudum dono acceperat. Illud prisce interim seue-
ritatis exemplum edit, quod quam à nostrorum morum remissione abit, tam
vereor, ne parum fidem inueniat, Vt mensæ assederat, sollempni formulâ bene-
epulis precatus, principem cani panis frustum animaduertit proijcere, tum sel-
la indignatus exiliens, quæque parata erant propellens, argento humi voluto
fese foras proripit, indignos sacra benedictione clamitans, qui canes ea dignos
crederent, sibi constitutum & cibo & cura illius domus de cetero abstinere. Pi-
lidrudis

litru diuortium agrè ferenti, cum ira & libidine succensa. omnem nocendi aditum quareret, plana & prompta visa occasio, & Grimoaldū irritatum erat verisimile, tum illa virgere, nihil iam reliquum, tentatam a præsule principis patientiam atroci & insignita iniuria, quam quo animo ferat multum multumque referre, si segni & remisso, omnibus appariturum alibi nomen imperij, alibi vim & potestatem esse, secus si maiestati pares iras gerat, & principalem dignitatem vnus exteri hominis sanguine sanciat. Nihil motus Grimoaldus faminae vocibus, misit qui abeuntem clementer sustinerent, ipse cum proceribus statim insequutus, nullo non officij genere satisfaciens vix placatū in palatium reduxit. In colle ad Urbem Ecclesia Stephano martyri sacra iam tum stabat, quam Corbinianus orationis causa visere solitus: eò cum aliquando siue valetudine ipse occupatus siue negotiis, reliquum Clerum matutinas Deo Laudes dicturum ablegasset, montem subeuntibus canentium chori clarius clariusque ab Ecclesia auditi, & miri fieri splendor, tecto fenestrisque emicantes visi, ingressis, lumen quidem euauit, suauissimus verò late odor diffusus tertio demum die remisit. Episcopus certior de ostento factus, Clerici enim, qui sacro horrore perculsi pars ante vestibulum, pars illo vix superato exanimis conciderant, vt sibi quisque redditus ad eum recurrere, animum ad locum adiecit, & modicas quas incoleret ades Ecclesiae coniunxit. Agrè ferre visum famulitium, ob aquae praesertim inopiam, nam difficiles in tantam tumuli altitudinem quotidianas subvectiones querebatur. Miseratus ergo vir sanctus solus circumiēs, se qua mons in meridiem vergit, humi abiicit, suppliciterque aliquam diu orans, terram scipione, quo nitebatur effodit, ibi tanta aquarum vis erupit, vt & colentium vsibus largè sufficeret, & toto abunde cliuò deflueret, quam diu ille quidem vixit, mortuo per annos amplius quinquaginta, vt temporis ratio rescribere postulat, nam in Aribone quadraginta sunt, aruit, donec relato Frisingam corpore quo miraculum esset testatus, se iterum ostendit, adhuc perennis. Nec eò minus Mariae Virginis Templum dignitate praestabat. Quo ad vespertinas fortè praecedenti rusticana mulier veneficij iam antea delata sit obuiā, comitabantur viri aliquot onere graues. Interrogata nihil dissimulat, munera ferri Principis liberalitate in se collata, quod filiolum daemonū praestigiis prope perditum exantatione saluum & incolumem reddidisset. Rarò aliās Corbinianus sic visus exandescere, equo se praecipitans, faminae in os inuolat, & fadè multatae dona adimit, inter egenos ad vrbis portam partienda, Grimoaldo, fidem Deo toties mutaram exprobrat. Pili drudes, vream venefica cruenta facie flens atque lamentans adijt, furenti ipsa propior, humile & abiectum Grimoaldi ingentium aspernari, hanc dicere vnam esse Corbiniani confidentiam, se certiori via manifestarium inimicum vlturum. Ninum ministrorum fidissimum vocat, rem ferro expedire imperat. Erpatratum fuisset facinus, nisi Episcopus clam monitus, tectum ea nocte mutasset. Adest summo mane sicarius, domum armatis cingit, Episcopum in eadem deponit, nec multum tamen quæsitus reperit. Aedibus vastatis, dedecore & ignominia oppletus, ad dominam reuertitur. Corbinianus ad Christi praescriptum persequentes fugiens, prouincia excedit, Maias vna cum clero profectus, huius enim castelli imperium ad Langobardos reciderat, inter ea quae Liutprandum Boijs abstulisse supra dictum. Principi simul per certum hominem denunciat, poenas morte persoluendas expectaret, & Pili drudem ea ruina collapsuram sciret, quam vltro innocentibus strueret. At Grimoaldus muliebris flagitij agebat ignarus, neque de Episcopi habitu adhuc cognouerat. Nuntio excitatus, propere ablegat qui orent, deprecantur, obtestentur, omnia faciant, vt quibus possint precibus, quacumque conditio-

ne, re-

Matth.
cap. 10.

ne reditum euincant. Nequicquam. Responsum Iezabelis cauendas insi-
dias. Designata Pilitrude Iezabelis nomine, quæ itidem prophetas olim
federalibus odijs persecuta. Nec morata vindicis numinis ira se exserere,
Carolus Martellus Francorum Princeps, anno post Christum natum,
Septingentesimo vicesimo secundo, traiecto Danubio in Boios mouit. Sori-
prores, vt nuda fere est omnis eo sæculo historia, nec causam expeditionis,
nec euenta tradunt: nisi quod duro & difficili bello Francum victorem defun-
ctum esse conuenit. Pace constituta, sequenti statim anno rebellatum, & re-
belles iterum victi. Tum gaza ingens de Boijs parta, Pilidrudes cum Sonichil-
denepte, intervictoriæ præmia abducta. Ita Gregoriana appendicis scriptor
auctor est: nam in Aimoino Plestrudis nomen, alio etiam glossemate, per-
peram pro Pilidrude legitur, quod utique Æmilium, diligentem scriptorem,
neque eum tamen solum, fefellit. Aribio Pilidrudem Carolum in Galliam se-
quutam scripsit, post fastiditam, eo miseriarum recidisse, vt quo diuturniore,
supplicio scelerum pœnas expenderet, dignitate & bonis exuta, vitam per ex-
trema quæque ducens, veluti piaculare ostentum a fello circumuectaretur, in
Italiam tandem incertis erroribus delatam, infelicem ibi animam exhalasse. Et
liberos paterna hereditate excidisse, matris fortuna per varias ærumnas ætatem
pressos. Infans qui magico carmine lustratus visus reualefcere, exspirauit,
Grimoaldus coniuratorum factione percussus, Ninus fæda & infami morte,
dum aluum leuat lancea traiectus, periit. Et vindicta hætenus constitit. Do-
mestici annales Grimoldi mortem in annum septingentesimum siue octauum
siue nonum referunt. Ex Theodonis filijs Hugibertus supererat, solus iam Boi-
cæ potens. Cui benignè & humaniter reuocanti, Corbinianus non difficulter
paruit, summo quo merebatur honore ab eo habitus; sacri lauacri fœdere con-
iunctos fuisse, Aribio prodidit, credo quod Principis liberos Episcopus tinxerit.
Mortem vt ex propinquo imminere animo præsensit, tam quidem certè & di-
stinctè, vt diem, & omnino horam familiaribus notaret, Erimbertum fratrem
ad Liutprandum Regem legat, orata auctoritatem interponat, qua Maiensium
prædiorum possessio Frisingensibus sit perpetua, mortui cadauer, quod S. Va-
lentino dudum commendauerit, inibi condi patiatur. Alium ex discipulis ad
Hugibertum mittit, qui in eandem sententiam, cadauer Maias deferri roget.
Octauo post die, lotus rasusque sacram vestem induit, sacrificium offert, & my-
sterijs perceptis domum redit, vbi cum vinum poposcisset, vix gustato, fron-
teque cruce signata, extremum spiritum, nulla cum doloris significatione red-
didit. Funus à ministris Frisingæ ad D. Mariæ curatum. Apparuit Deo cordi
esse supremam morituri voluntatem non negligi. Totos triginta dies continens
imber, inter vehementes procellas depluit. Tum Hugibertus corpus exuma-
ri mandat, quo viuus iusserat deuehendum. Integrum repertum est, per
omnia suauiter dormienti, quam aut mortuo aut ægrotanti similis, & fuere in
magna hominum ad spectaculum confluentium turba, qui viuere crederent,
moto, calidus de naribus sanguis fluxit, quem fictili exceptum, in castello quod
hospitium proxima nocte præbuit, terra condidere. Maijs Langobardicum
præsidium, insidias à Boijs veritum, funus non nisi ostenso Liutprandi diplo-
mate admisit, tum quoque oculo scrutato, stragula sudariumque capitis vt e-
uoluere, cadauer spirantis habitu conspectum, & integer iterum sanguis nari-
bus manauit. Accessere alia tum in itinere tum Maijs miracula. Vt ad S. Va-
lentini humatus, triduo post intempesta nocte in ea ipsa Ecclesia visa candidissi-
ma funalia tanto splendore exardescere, vt diem vincere crederentur, & iucun-
dissimus odor fusus est. Annum Septingentesimum tricesimum annales nu-
merant.

Con-

ANN. POST
CHR. NAT.
DCCXXII.
Aimoin.
Fuld. Her-
mann. Aim.
l. 4. c. 52.

ANN. POST
CHR. NAT.
DCCXXIII.

Aimoin ad
Danubium
699. deces-
sit, illeque
transfusa
to finis
Bangar-
ter occupauit.
Suba-
lla regione
illa cum
theis in
militis. Et
eum ma-
trona Flo-
strude
(quendam
exore pa-
tris sui Pi-
pini) &
nepte sua
Sonichilde,
regreditur.
glossema
videtur
verba qua
parenthe-
ses nota
inclusa, ab-
sunt enim
ab appen-
dice Gre-
gor. c. 103.
DCCXXVIII
DCCXXIX.

Concordat cum annis Episcopatus Erimberti M. S. Catalogus. De distincta in par-
tias, seu, ut hodie loquimur Dioceses, priusquam, qua sub hoc Episcopo Eriberto seu Erim-
berto contigerunt, ex libro Tradit. Frising. desumpta, hic inseramus, non abs re videtur
Marc. Velfer. audire, qui Rer. Boicar: libr. V. pag. 272. rem sic persequitur.

HVGIBERTVS sequenti anno (post Chr. nat. DCCXXXIX.) vita fun-
 ctus, VTILONEM, siue Otilonem aut Odilonem, incompertum an ex se na-
 tum, ceterum ingentis spiritus principem, successorem habuit. Erenuolfo
 quamvis represso, multa adhuc eius generis pestes tota provincia volitabant:
 pars se Episcopos mentiri, pars presbyteros, alij alia, ut cuique commodum
 fingere, ecclesias pervertere, populum, vulgus enim nouando in primis capi-
 tur, seducere. Sedes sacrae per Boicam habebantur quatuor, Laureacum si-
 ue Bataua, Salisburgum, Frisinga, Reginoburgum. Sabionae ratio non habita,
 quod Langobardicum imperium respiceret. Nuenburgum Reginoburgo cre-
 do accensa. Verum ea nec continentibus Episcoporum successionibus, nec
 certa finium descriptione satis constituta. Soliti praeterea Pontifices Romani
 legare homines persaepe externos, magna & excellenti virtute, Corbinianos &
 Bonifacios puta, qui Episcoporum munere vbique liberè sine exceptione fun-
 gerentur. Fraudatoribus dolo obtegendol vtraque causa seruiebat, posterior
 maximè, quo peregrini & ignoti facilius irreperent, Pontificiam missionem
 credulis persuadebant, si qui praesertim Britanni, fuci eiusdem cum apibus pa-
 triae consortes essent, quod ipsum superior Gregorij epistola innuit. Ut illo tan-
 tam & tam latè patentem, tamque perniciosam improbitatem coercendam ra-
 tus, Bonifacij opem implorat. Is Roma reuersus, commodum apud Luitpran-
 dum Ticini haerens, statim vocatus affuit, & omni Boica perlustrata, impuros
 nebulones profligauit, populum prauis opinionibus corruptum, Christianis
 mysterijs ab ipsis iterum rudimentis instituit. Multum ei rei operæ multumq;
 temporis impensum. Ut fructus responderet, & ne res ad hanc aliquando per-
 turbationem relaberetur, placuit sedibus quorum nomina posuimus, quod va-
 earent pleraque, Episcopos, Vtilone & opumaribus volentibus, praeficere,
 tum iurisdictionem, descriptis diocesium limitibus distinguere. Salisburgen-
 sibus post Rupertum & Vitalem, deinceps Ansologus, Sauolus, Ezius, Flobar-
 gis praesuerant, Abbates omnes monasterij Petri Apostoli, quod Rupertus in
 ea vrbe instituit: tunc quoq; Ioannes inde datus est. Frisingensibus Erimbertus,
 Corbiniani nuper defuncti frater. Reginoburgo Boiorum regiae, Gaubaldus siue
 Garibaldus. Laureacensis & Batauensis Episcopatus coaluerant paulatim. Phi-
 loni & Brunoni vnus Theodorus successerat, Theodoro Viuilum siue Viuilonem
 Gregorius non ita dudum surrogarat, quem excisa ab Hunnis Laureaco, sub Hu-
 giberi demum mortem, sacra sacerdotesq; in Bataua transtulisse auctores ha-
 beo. Bonifacius de Viuilo, qui vnus legitimus in Boica esset Episcopus, nihil mu-
 tauit, diocesim perinde ac reliquas deicripit. Viilum Pontifici actorum rationem
 per epistolam reddere, quae cum exciderit, capitula argumenta ex rescripto intelligim⁹.

R^{mo} & sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo, Gregorius seruus seruorum Dei.
 Doctoris gentium egregij & beati Pauli Apostoli vox est, dicentis: Diligen-
 tibus Deum omnia cooperantur in bonum. Agnoscentes itaque in Syllabis
 fraternitatis tuae, quia de Germaniae gentibus, quas sua pietate Deus noster de
 potestate paganorum liberauit, & ad centum millia animas in sinu sanctae ma-
 tris ecclesiae, tuo conamine & Caroli Principis Francorum, aggregare dignatus
 est, sed & in Boioaricorum prouincia quae a te acta sunt agnoscentes, datori
 omnium bonorum domino Deo nostro, extensis ad coelum manibus gratias
 retulimus: quia ianuam misericordiae & pietatis in illis partibus Hesperijs, ad

L

cogno-

g.

Archep. 2.
 2. c. 23. &
 manuscr.
 pleriq;
 Steind.
 an. 740.
 quidam
 735. habet

Cat. epis.
 scop. Salis-
 burg. Hunn-
 dij & alio-
 rum.

Catal. Ba-
 tau. Scritto-
 ris &
 Hendij. qui
 tamen,
 quod Viu-
 lonem a
 Gregorio 2.
 an. 722,
 Episcopum
 constitutum
 scribunt;
 errant.

Rom. 8.

*Hinc palam
est Paulum
non a Gre-
gorio, sed
a tertio or-
dinatum
esse, quod
paulo post
sterm deser-
te docet.*

cognoscendam viam salutis aperuit, & misit Angelum suum, qui pręparauit viam ante te. Igitur quia indicasti perrexisse te ad gentem Boioariorum, & inuenisse eos extra ordinem ecclesiasticum viuentes, dum Episcopos non habebant in prouincia, nisi vnum nomine Viuilum, quem nos paulo ante ordinauimus, & quia cum assensu Vtilonis Ducis eorundem Boioariorum, seu optimatiū prouincie illius, tres alios ordinasse Episcopos, & in quatuor partes illam diuisti, id est in quatuor parochias, vt vnusquisq; Episcopus suam habeat parochiam: bene & satis prudenter peregristi frater, quoniam Apostolicam præceptionem ex nostra vice implesti, & sicut tibi præcepimus, ita egisti. Itaq; non desinas frater reuerendissime, docere eos sanctam Catholicam & Apostolicam Romanæ sedis traditionem, vt illuminentur rudes, & viam salutis teneant, per quam possint ad æterna præmia peruenire. Presbyteros autem quos ibidem reperisti, si inco- gniti fuerint viri illi, a quibus fuerint ordinati, & dubiū est eos Episcopos fuisse, qui eos ordinauerunt, si bonæ actionis & Catholici viri sunt ipsi presbyteri, & in ministerio Christi omniq; lege sancta educati, ab Episcopo suo benedictionē presbyteratus suscipiant, & consecrentur, & sic ministerio sacro fungantur. Illi verò qui baptizati sunt per diuersitatem & declinationem linguarum gentilitatis, si tamen in nomine sanctæ trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem & sacri chrisimatis confirmari. Nam Viuilus Episcopus a nobis est ordinatus. Hic si aliquid excedit extra canonicam regulam, doce & corrige eū, iuxta Romanæ ecclesiæ traditionem, quam a nobis accepisti. De Concilio verò, vt iuxta ripam Danubij debeas celebrare nostra vice, præcipimus fraternitati tuæ Apostolica auctoritate, te ibidem præsentari. Et in quantum tibi dominus vires dederit, prædicare verbum salutis non cesses, vt religio Christiana in nomine domini crescat & multiplicetur. Nec enim habebis licentiam, frater, pro incepti laboris utilitate in vno morari loco, sed confirmatis cordibus fratrum & omnium fidelium, qui rarefcunt in illis Hesperijs partibus, vbi tibi dominus aperuerit viam salutis, prædicare non desistas. Et vbi locum inuenieris, secundum Canonicam regulam Episcopos ordina ex nostra vice, & Apostolicam atq; Canonicam traditionem eos tenere edoce. Ex hoc enim magnū mercedis præmium tibi præparabis, quoniam omnipotenti Deo facies plebem perfectam. Non pigeat dilectissime frater, itinera carpere aspera & diuersa, vt Christiana fides longe lateq; tuo conamine extendatur, scriptum namque est, arcta & angusta via est quæ ducit ad vitam. Operare itaque frater opus bonum quod coepisti, vt in die Christi lesu merearis dicere, Ecce ego & pueri quos dedisti mihi, non perdi ex eis quenquam. Et iterum: Domine, quinque talenta dedisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Vt subsequenter merearis audire vocem domini dicentis, Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Data IV. Kalend. Nouembris, imperante domino pijsimo Augusto Leone, Imperij eius anno XXIII. sed & Constantini Imperatoris eius filij anno XX. indictione VIII.

Matth. 7.

Matth. 25.

Ad hæc tempora pertinent quæ ex lib. tradit. sup. commemorato descripta sequuntur.
Desiderantibus nobis gesta sanctorum Pontificum stili breuitate transcurrere, placuit quoque huic opusculo interfere, qualiter tempore Heriberti prefati viri religiosi, S. Bonifacius episcopatum istum in quatuor diuisit Episcopatus. Huius igitur viri aliqua promeritorum documenta excerpimus, vt quando se religionis regimine per cunctos etatis sue gradus indefinenter rexit, breui videlicet proferamus sermone. Quoniam diutinus sanctorum vsus est, vt cottidie per exempla aliorum se prouehant, & decrecente dierum calculo, crescat in eis intimi virtus amoris. Cumque Ecclesiarum esset non ni-

nia

mia in Hassis & in Turingia multitudo exstructa, & singulis singuli provide-
rentur custodes, cum etiam tertio propter familiarem Sancti Apostolici Pon-
tificis totiusque Cleri communionem, discipulorum, comitatem caru Ro-
mam venit, ut Apostolici videlicet Patris salubri frueretur colloquio, & sancto-
rum se etiam etate prouectus orationibus commendaret, ac nisi post immen-
sam itineris vastitatem, domino Apostolico Gregorio iuniori se presentare,
benigne susceptus est ab eo, tantaque à cunctis tam Romanis quam aduenis
etiam veneratione habebatur, ut multi ad salutarem eius doctrinam conflue-
rent, Francorum etiam & Bauariorum, nec non ex Britannia venientium, Sa-
xonumque & aliarum prouinciarum ingens sedulo eius ammonitioni adhere-
bat multitudo. Cumque non minimum anni spacium in his moraretur regioni-
bus, & sanctorum peragando atque orando circuisset reliquias, tunc quippe
resalutato venerando viro ac sedis Apostolice Pontifice, cum muneribus, & re-
liquijs sanctorum honorifice ditatus remeavit, Italiamque perueniens Ticinæ
vrbis ingressus est menia, & apud honorandum Longobardorum Regem Liud-
brandum iam senio fessis membris requiescebat. Er inde recedens non solum
inuitatur Bauariorum, ab Hodilone Duce, sed & spontaneus visitat incolas
mansitque apud eos diebus multis, predicans & Euangelizans verbum Dei, ve-
reque fidei atque religionis renouauit sacramenta, & destructores Ecclesiarum
populique peruersores abigebat, quorum alij pridem falsos Episcopatus preu-
lerunt gradus, alij etiam presbyteratus se officio deputabant, alij hec atq; alia
innumerabilia fingentes, magna ex parte populum seduxerunt. Sed quia san-
ctus vir iam Deo ab infancia deditus iniuriarum domini sui non ferens supra dictū
ducem, cunctumque vulgus ab iniusta heretice falsitatis secta, & fornicaria sacer-
dotum deceptione coercuit, & prouinciam Bauariorum Odilone Duce
consentiente, in quatuor diuisit parochias, quatuorque his presidere fecit Epi-
scopos. Qua ordinatione scilicet facta in Episcopatus gradum subleuauit. Quo-
rum primus nomine Ioannes Ecclesie in oppido quod dicitur Salzburch Episco-
patus Cathedralam suscepit. Secundus Erimbertus qui super Frisingensem Eccle-
siam speculatorum tenuit principatum. Tertius Gailpach qui ecclesie ciuitatis
Regine pastorale excubitorum subiit magisterium. Quartus Wisilo qui super
Patauiensem ecclesie sacre indagacionis obtinuit dignitatem. Cumque omnia
confirmato Christianitatis ordine ritè agerentur, & Canonum sunt iura repa-
rata, iam ad proprias remeando redijt ecclesias, populiq; sibi commissi curam
gerens, causasq; gregum circumspiciens, excubias plebum prouidens, oues à ne-
fandis luporum moribus eripuit. Cumq; Karoli Ducis gloriosi triumphale fini-
tum esset regnum, & filiorum eius Karolimanni & Pipini roboratum esset Im-
perium, tunc quippe domino Deo oppitulante ac suggerente sancto Bonifacio
Archiepiscopo religionis Christianæ confirmatum est testamentum, orthodo-
xorum Patrum synodalia sunt in Francis correctæ instituta, cunctaq; Canonum
auctoritate emendata atq; expiata, & tam laicorū iniusta concubinarū copula
partim exhortante sancto viro reparata est Ecclesia, quam clericorū nephanda,
cum vxoribus segregata. Tantusq; in supra dictis ducibus diuine charitatis per
doctrinam sancti Bonifacii feruor exarsit, ut plebem quidem à peruersa inolite
consuetudinis censura multum liberarent, quæ proprio implicata arbitrio, &
hereticorū decepta suggestionē ius eterne hereditatis amiserat. Adeo enim spi-
ritalis in populo doctrinæ lucem hereticorum suffocauerat secta, ut tenebrosa
heretice deceptionis caligo magnā siquidē plebis obtexerat partem, ex quibus
quidem Aldebrecht & Clemens à via veritatis populum pro vana pecuniarum,
cupiditate seducti iugi auerterent studio. Sed à Sancto Bonifacio Archiepisco-

po consentientibus Karolomanno & Pipino gloriosis ducibus ab Ecclesiæ unitate expulsi, iuxta Apostolum traditi sunt Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat in die domini.

h. Tot annos habes quoq; Catalogus. De hoc Iosepho in lib. Trad. Eccl. Frising. seq̃tia leguntur.

Notum est cunctis fidelibus veracisq; viris, qualiter dominus Ioseph Episcopus cum multis fidelibus veracisq; viris congregavit & coadunavit rem quæ pertinet ad domū S. Zenonis, quæ ædificata est infra flumen quod dicitur Isana. Aliud acquisivit dominus Ioseph Episcopus cum pecunia, aliud tradiderunt & donauerunt fideles viri, & ditauerunt domū dei quod supra diximus, & S. Zenoni tradiderunt partē terrestriam, ut acquirerent sibi feliciter cœlestem patriā possidere, & animas eorum à periculis liberare. In primis Ottilo Dux tradidit VII. mansos vestitos, & ipse Ioseph Episcopus acquisivit & comparavit mansos vestitos. VI. Ramvvolf tradidit mansos VII. Alpolz tradidit mansos V. Otto tradidit mansos V. Althumar presbyter tradidit mans. III. Sundarhor tradidit mansos IV. Pircheilo tradidit mansos. II. Heimprecht tradidit mans. I. War-munt. tradidit mans. I. Echo tradidit mans. I. Hiriilo tradidit mans. I. Hutzilo tradidit mans. II. Reginher tradidit mans. III. Timo tradidit mans. III. & quidquid habuit in illa die. Pernhart tradidit coloniā vnā, Wolher tradidit coloniā vnam.

Hoc factum est ad Isanā in domo S. Zenonis, Anno incarnationis Domini DCCLVIII. Indiēt. XI. Anno XI. Tassilon: Ducis Regni eius. *Testes presentes tracti in libro traditionum habentur.*

i. De nomine ARIBONIS sic Velfer. Rer. Boicar. V. pag. 308.

Ulmus Heres, Frisingensis post Erimbertum & Iosephum Episcopus, idem Aribō & Cyrinus, vnus tribus nominibus appellatus: nisi verius vnum idem nomen, trium linguarum interpretatio est. Nam hoc quoq; non præter institutum enucleabitur. Erbon & arbon, maioribus hæredes dictos, qui nobis Erben sint, eo Otfridum, Germanicorum scriptorum antiquissimum, Warbon voci erbon, tanquam similiter cadenti, in carmine opposuisse: accreuisse mediā I. ex prisca sæculi consuetudine, quod crebrum vocalium interiectum, contra quā hodie fit, nostri olim aucuparentur. Aribonem itaq; Latine nil nisi herede esse. Quod is ipsum scilicet respexit, utroq; vocabulo in Corbiniani vitā coniuncto. Quin longius progressus, cum in syllabo Hebraicorum nominū, quibus Hieronymo, siue Bedæ auctoribus tribuitur, Cyrinum cum heredis interpretamento reperisset, quam verē, sacræ linguæ gnari sciunt, hac quoq; elegantia, ut tum sentiebant, delectatus, se sub finem vitæ S. Emmeramii Cyrinum dixit. Vnde nemini adhuc suspicari in mentem venit, eam ab Aribone scriptam: nec nobis quidē fortasse subboluisset, nisi lectione Arnolphi admonitis, à quo cum Cyrinum eundem Heredem esse didicissemus, facile fuit & Aribonem componere, & tot diuersorum, nominum causas inuestigare atq; eruere, ipsius præsertim Cyrini indicio, qui Iosephum siue Ioseppum, decessorem suum disertè nominat, at Iosephum Frisingæ ante Aribonem sedisse, ex illius ecclesiæ tabulis comperimus.

M. S. Catalogus de hoc Episcopo istæ hæc commemorat: ARIBO aliās HÆRES, Ecclesiæ Frisingensi præficitur pastor anno Domini DCCLX. Hic Pontifex dedicauit multas Ecclesias, quarum plures ad Ecclesiam B. Mariæ Virginis, & ad sepulchrū Christi Confessoris Corbiniani in perpetuum sunt traditæ. scil: Ecclesia B. Archangeli Michaëlis, in Dettnpach. Item in Holzhausen, Item Truchtering. &c. Item anno Domini DCCLXXIII. Ecclesia B. Christi martyris Emmeramii in Helffendorff, vbi ipse martyrium elegit, quam Erimbertus Episcopus dedicauit, similiter oratorium in Scaflarn ad domum Episcopalem Hæredis Pontificis donatæ sunt. Item anno Domini DCCLXXIX. oratorium, sicut clarissimi patroni nostri Emmeramii martyris, dictum à quodam, qui se Cyrinum & Heredem nominat, Frisingensis Ecclesiæ Episcopo, scriptum relictum.

Schlier-

Otfrid. l. 4. 6. Iob then ad alerbon, Sth tho thesan Warpor.

Cap. 39. Ego Aribō Heres, licet indignus, ipsius Frisingensis sedis Episcopus. Hebraei 10. resili heres est. Sed Cyrini exymologia color ex Græco sermone potest, siquidem Inricus consulti heredem tanquam heredi dicitur contendunt. Instit. de her: qual. & differ. Arnolphi. Come: epist. ad Baurcardum Abbatem 10. 2. ant. lect. In gestis Sidelicet domi nominat.

Schliersee fratres pro solitudine elegerunt & construxerunt, quod consecrauit Episcopus Arbo, eisque Abbatem constituit, iuxta ordinem Regulæ Sancti Benedicti. Acta in monasterio Schliersee, Anno vsuprà. Similiter Monasterium Schlechdorff in honore S. Dionysij dedicauit, & Hares sub gradu minori constitutus eidem congregationi præfuit, vbi etiam S. Tertullianus requiescit in corpore, quod Reginbertus Monachus ab Adriano Papa impetrauit, &c.

Catalog. M. S. ARRO Episcopus factus Anno Domini DCCLXXXII. k. Huic Meginhart Abbas in Tegernsee, quindecim Ecclesias, quæ iniuste abstractæ fuerant ab Episcopatu Frisingensi, per manus ARNONIS Archiepiscopi restituit. Item Basilica in Piburgk & Pelheim in manu Episcopi ATTONIS oblata sunt, & tres aliæ Ecclesiæ, scilicet Wilgen, Heglingen, & Perge, mediante iustitia ab eodem obtentæ sunt. Item sub illo Attone Episcopo, & sub Arnone Archiepiscopo Salisburgensi habita est Synodus Episcoporum, Abbatum & cæterorum Clericorum Salisburgæ propter decimas populorum, quæ afferantur ad Ecclesias: vbi ex autoritate Sacrorum Canonum determinatum est, quatuor portiones de eisdem fieri, scilicet vnam Episcopo, alteram Clericis, tertiam pauperibus, quartam fabricæ Ecclesiæ, ea ratione vt vterius exinde nulla discordia inter illos deinceps maneret. Item Ecclesiæ in Rottenpach, item Filsa, & Teutenkouen, & Dorffen. sub eodem traditæ sunt Frisingensi, & aliæ &c. *Adhunc Attonem referenda videtur Ducis Tassilonis donatio quam lib. Tradit. refert sequentibus verbis.*

IN Dei nomine. Ego Tassilo Dux Bauariorum, vir illuster compunctus de diuina misericordia, atque de eterna beatitudine, valente cum consensu optimatum Bauarorum dono atque transfundo locum nuncupatum Intia, quod vulgo campo Gelau vocatur, Attoni Abbati ad ecclesiam sancti Petri Apostolorum Principis seu cæterorum Apostolorum atque martyrum, pro remedio animæ meæ seu antecessorum meorum in ædificatione monasterij, atq; ipsius seruitio Armo qui vocatur Tesido, vsque ad terminos Selauorum, id est, ad rinulum montis Anarasi totum atque integrum, campestria seu montana, pascua, venationes, insecta seu fructuæ ad eadem pertinentia, vt nullus deinceps ^{in eadem} genitorum hominum queat nec vsurpando presumat quolibet ingenio aut querimonia oriente vilo modo inquietare locum atq; habitantes in eo predictum Abbatem Attonem nec posteros eius. quod manu propria vt potui characteres chirographi inchoando depinxi coram iudicibus atq; optimatibus meis; quod & ipsa loca ab antiquo tempore inanem atque inhabilem esse cognouimus, nunc vero postulantem ac humiliter supplicantem audiui, & propter incredulam generationem Selauorum ad tramitem veritatis deducendam concessi, & hilari vultu tradidi per presentes apices, vt nullus quod fieri minimè arbitror: ex heredibus meis, seu quolibet opposita persona, quæ hanc contra epistolam ^{quæ} donationis ire & infringere volt iram dei incurrat & omnium sanctorum.

Signum manus meæ propriæ Tassilonis donante atque confirmante. Actum in Bauzano rediente de Italia, Anno Ducatus eius XXII.

M. S. Catalogus: HITTO Canonicus electus est in Cathedram Episcopalem Frisingensis sedis Anno Domini DCCCXII. Hic vir venerabilis Hitto, dilectus Antistes, per singulas quasq; suæ diocæsis Ecclesias sibi populū Dei commissum prædicati-

dicando, docendo, siue etiam confirmando, vt sempiternæ feliciter & beatè immortalitatis particeps esse mereatur, profectus est. Ipse etiam ad vtilitatem domus S. Mariæ, diuina clementia admonitus, iussit ædificare Ecclesiam in propria hæreditate, in loco qui dicitur Høfeshausen, quam & consecrauit. Similiter tradidit res suas, quas comparauit vel acquisiuit in Azzling & Holze, & alias ad domum S. Mariæ ad Frisingam, vbi electus & pretiosus in corpore requiescit Confessor Christi CORBINIANVS, vt memoria eius multis temporibus in domo S. Mariæ & S. BENEDICTI confessoris permaneat, & vt oratores sui, videlicet Monachi & Episcopi successores huiusmodi possideant. Item HITTO venerabilis Antistes Anno Domini DCCCXXXIII. Romam peruenit, quem Papa Gregorius quartus honorabiliter suscipiens SS. Alexandri atque Iustini corporibus, ac alijs multis reliquijs eum gloriose remunerauit. quibus Hitto decorauit Ecclesias. Præfuit an. XXV. obiit an. domini DCCCXXXVI. Idus Decembr. sepultus in crypta Frisingæ.

- m. *ERCHENBERTVS*) *M. S. Catal.* Anno Dominicæ incarnationis DCCCXXXV. Erchembertus Nepos Hittonis Episcopi ad Frising. sedem sublimatur, Eodem anno quidam Straspath in capsam S. Mariæ ad Frisingam tradidit coram Erchemberto Episcopo. Item, quidam Nobilis Ratold. verbis domini, quibus in Euangelio dicit; thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi nec erugo, nec tinea, &c. demolitur compunctus atque confusus, tradidit in capsam S. Mariæ, & in manus venerabilis viri Erchemberti Episcopi, quicquid habuit, in Tagelsinga scil. & in alio loco ad Tramsdorff, & in Huppenheim. Hoc factum est in Tagelsing. Item Strengbrecht presbyter tradidit ad domum S. Mariæ Frisingen. quicquid habuit in Kremershausen. Actum Frisingæ in monte S. Stephani, in Ecclesia vbi requiescunt SS. corpora Alexandri Papæ, atque Iustini confessoris, anno Domini DCCCXLII. Item quidam Nobilis tradidit Enntersdorff & Sconperg ad montem S. Viti, vbi Christi martyres Cornelius & Cyprianus requiescunt. Iste etiam Felix Pontifex fuit castus vsque ad finem vitæ: rexit Ecclesiam ann. XVIII. Obiit ann. DCCCLIII. sepultus in Capella S. Petri, quam ipse construxit in monte Frising. hoc habens Epitaphium.

Est ERENBERTVS hac præful in æde sepultus,

Atque coopertus saxo de paupere sculptus.

- nb. *Pruschiu hunc ad Abbatiam Campidonen. vnâ cum Episcopatu gubernandam acersitum refert: & ponit in ordine quartum Abbatem, sub nomine, Adelbertus.*

- n. *ANNO*] *Catal. M. S. sic.* Anno VIII. Episcopus eligitur Anno Domini DCCCLIII. Hic vineas Ecclesiæ Frisingen. per malorum inuisiones vsurpatis recuperauit, hoc factum est in publica synodo. Item, quidam presbyter nomine Marcus omnia sua, quæ habuit ad Incholffeshausen pertinentia, tradidit ad Frisingen. Ecclesiam in monte S. Stephani, vbi ossa cum puluere SS. Alexandri & Iustini honorabiliter humata cernuntur. Acta anno Domini DCCCLX. Item anno Incarnationis Domini DCCCLXXV. quidam vir nobilis, nepos Annonis Episcopi, tradidit B. Virgini Mariæ quicquid habuit in Hall. Item ipse præful Ecclesiam suam Frising. bonis hæreditarijs suis in Raim & Hall ditauit: præfuit an. XXI. Obiit VII. Idus Octobris Anno Domini DCCCLXXIII.

- o. *ARNOLPHVS*] *In M. S. Catalog. sic legitur* Nonus Episcopus Arnolphus præficatur Anno Domini DCCCLXXV. Hic fuit benedictus & religiosus, omni populo acceptus & honoratus &c. præfuit ann. VIII. Obiit anno DCCCLXXXIII. vndecimo Cal. Octobr.

- p. *WALTHON.*] *De hoc Catalogus sic refert:* Waltho Episcopus decimus præficatur anno DCCCLXXXIII. Hic conquiuit ab Arnolpho rege in Schlaun-

uie

niæ partibus duas Capellas cum omnibus appendiciis suis, vulgo Liurna & Wert vocatas, ad S. Dei genitricis Mariæ Ecclesiam Frisingen. perpetualiter consistendas. Dehinc etiam impetrauit Mospurck ab eodem rege, cum omnib. adiacentib. bonis, Anno Domini DCCCXCV. Actû Mosaburck, postea sal in Salina. Ann. DCCCXCVIII, combusta est sub eodem Walthone Episcopo Ecclesia Frisingen. peracta combustione idem præsul ad instaurationem eiusdem Ecclesiæ impetrauit à Ludouico Rege, filio Arnolphi Feringen, cum pertinentijs suis. Item S. Corbinianus apud Pipinum Regem impetrauit plebi, vt familiæ suæ sententiam inter se eligendi Episcopos, & huius electionis securitatem scripto regalis præcepti firmitatem obtineret. Similique modo omnes pastores eiusdem sedis, penes Rom. Reges & Imperatores eandem electionis securitatem vsque in tempus huius Walthonis Pontificis obtinuerunt. Tempore autem suo accidit casus, vt domus Dei ignium succensione combureretur, eisdem sic prædictis præceptis pariter combustis. His peractis prædictus Walcho impetrauit à Ludouico Rege prioris præceptionis renouationem & roborationem; & vt eius Episcopatus plebs & familia deinceps securam habeant potestatem inter se eligendi, regia potestate concessit, & firmiter iussit, Anno DCCCCV. Hic etiam Walcho præsul bona plura Ecclesiæ suæ fecit & obtinuit. Præfuit XXII. an. Obiit an. DCCCCV. XV. Cal. Maij.

Not: Hic Episcopus WALDO, vnacum alijs Episcopis Bauariæ scripsit ad Ioan. PP. quas literas vid. sup. fol. 25.

De hoc ipso Walthone Episcopo loquitur Diploma Ludouici regis subsequens.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis Ludouicus diuina fauente clementia rex. oportet etiam regiam dignitatem omnibus beniuolam, existere precipue cum hijs, qui diuinis mancipantur obsequijs. Vnde notum fieri cupimus omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus presentibus videlicet & futuris qualiter, sanctus Corbinianus Frising. ecclesiæ episcopus apud antecessores nostros suo interuentu impetrauerat, plebi & familie sue licentiam inter se eligendi Episcopos post sue euocationis tempus, & huius electionis securitatem scripto regali preceptorum firmari rogauit, suamque petitionem apud eos retinere promeruit. Simili modo omnes pastores eiusdem sedis per ordinem penes antecessores nostros eandem electionis securitatem vsque in ipsius Waltonis dilecti episcopi nostri obtinuerunt: Tempore autem suo accidit casus vt domus sua inibi in honore domini & sanctorum eius constructa, ignium succensione combureretur, eisdem supradictis preceptis pariter combustis, hijs itaque peractis prædictus Walto commemoratæ sedis pontifex per interuentum fidelium nostrorum Hattonis videlicet & Dietmari archiepiscoporum, nec non aliorum Episcoporum Erchampoldi scilicet, Adalberonis, Zacharie & Deotoloh Comitum vero, Ottonis, Purchardi, Adalberti, Luipoldi, Purchardi, Sighardi, Cumpoldi precatu est clementiam nostram, vt supradictæ familiæ & clero iuxta priorem confessionem nostram aut * Comunitate assensum preberemus inter se eligendi episcopum & priora precepta per nostri precepti renouationem roborarem. Nos igitur eorum salubri consultui & petitioni libenter annuimus hoc quoque præceptum inde conscribi iussimus per quod regia auctoritate sancimus atque firmiter iubemus, vt eius episcopatus plebs & familia ab hodierno die & deinceps securam habeant potestatem inter se eligendi episcopum, si talem inter se inuenire queant, qui generositate nec non pericia literarum & probitate idoneus sit diuinum seruitium regere & regalia obsequia prebere. Si autem talis inter eos nequeat inueniri, infra regiam curtem illis aptum quen-

dam eligant. Et hoc concessionis nostræ preceptum firmum atque stabile persistat, manu nostra illud firmauimus & sigillo nostro consignari iussimus. Signum domini Ludvici serenissimi regis, Ernustus Cancellarius aduicem Teotmari archicapellani recognoui, data VIII. Idus Iunij Anno domini DCCCCVI. Ind. VII. Anno regni Ludvici VII. Actum in loco Holtzkircha in nomine Domini, Amen.

Diploma Arnulphi Cæs. licentiam Salis vehendi continens: cuius mentionem facit D. Hundius.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis Arnolfus diuina fauente clementia Imperator Augustus si rerū transeuntium ē quibus diuina pietate ac parenti magnanimitate preteritis sublimati ac coronati simus aliquam particulam ad suffragia sanctorum Dei capescendi disponamus non solum actione sed etiam contemplatione vite eterne à Deo omnipotente & sanctis eius inde omnino prouenire liquido credimus. Quapropter omnium sancte Dei ecclesie fidelium nostrorumque tam presentium, scilicet quam futurorum cognoscat industria, qualiter admonitionibus & petitionibus nos Qdæ dilecte coniugis nostre & Engilmari venerabilis episcopi nostri, quasdam res proprii iuris nostri sancte Dei genitrici M. sanctoque eius confessori Corbiniano, ad quorum laudem & honorem Frisingensis ecclesia episcopatus constructa ac dicata dinoscitur, cuius nunc Waldo fidelis ac dilectus Episcopus noster pastor bonus ac rector optimus visus est, illuc ad Dei seruitia, sanctorumque eius ibi quiescentium perpetualiter retinendum atque habendum in proprium concessimus hoc est sal, quod ab hac die deinceps vel à farraginibus aut locis farraginibus vel de arcis eiusdem iam dicte ecclesie redimatur, ut homines iam prefate ecclesie licentiam habeant hoc sine muta siue nauigio siue cum ceteris afferre quodcumque eis iubetur, sine vlla alicuius iudicarie potestatis contradictione. Iussim⁹ quoque hanc presentem auctoritatem nostram inde scribi per quam volumus ut sciant omnes fideles qui hoc ad iam dominicam causam per donatum habemus obrecordationem nostram & omnium antecessorum nostrorum, & hoc ut verius & certius ab omnibus Christianis credatur; manu propria sub eam roborantes annuli nostri * insigniri iussimus. Signum Domini Arnolphi inuictissimi Augusti, Wilbingus Cancellarius ad vicem Tethmari recognoui. Data Idus Decembr. Anno Domini DCCCXCVIII. Indict. I. Anno verò pijssimi regis Arnolphi XI. Imperij autem III. Actum ciuitate regia feliciter, Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis Arnolfus diuina fauente clementia Rex, Si erga loca diuinis cultibus mancipata curam gerimus, & aliqua potestatis nostre eis impenderimus subsidia pro eterna addipiscenda salute hoc nobis non ambigimus esse profuturum. Quapropter omnium Christicolarum patefcat agnitioni quomodo nos pro diuine remunerationis emolumento nec non ob interuentum Waldonis sancte Frisingensis sedis præfulis quondam venerabilis nostri capellani in Sclauie partibus ad curtem nostram que Luberna vocatur consistentem, quamque Wangus capellanus noster in beneficium tenuit, cum appendicijs suis ad præfatam sancte dei genitricis virginis M. ecclesiam electumque Christi confessorem Corbinianum qui ibi corporaliter requiescit, nec non ad sanctos dei martyres, Primum videlicet & Felicianum quorum in eis partibus in loco qui vulgo Wert vocatur consecrata micat ecclesia perpetualiter consistendam tradidimus cum curtibus & edificijs familijs ac mancipijs,

piis decimis, Censibus cultis terris cultis & incultis, agris, pratis, pascuis, siluis aquis aquarumque decursibus, molinis piscationibus, viis & inuiis, exitibus redditibus, quesitis & inquirendis vniuersis quod legaliter ad ipsam Capellam, pertinere censentur & iussimus hunc presentem muneris nostri titulum inde conscribi, firmiter imperantes vt eadem capella cum vniuersa integritate sua ad prælibatam principalem diocesis sue sedem nostris futurisq; temporibus pertineat, atq; persistat ita vt circa res eiusdem ecclesie perhenni veluti de ceteris episcopij sui rebus semper vtantur arbitrio, quidquam inde facere voluerint sine vilius obstaculo. Et vt hoc verius credatur, diligentiusq; ab omnibus conseruetur, manu nostra subtus hoc idem roborantes preceptum annulo nostro iussimus insigniri. Signum Arnolphi pijsimi Regis. Engilpert Notarius ad vicem Teotmari archicapellani recognoui; Dat. XII. Kal. augusti anno incarnationis domini DCCCXCI. Indiēt. VIII. Anno regni Domini Arnolphi regis IV. Actum ad Mathahoue curte regia, in dei nomine feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis Arnolfus diuina fauente clementia. Rex. Notum sit omnibus sancte dei ecclesie fidelibus tam presentibus quam futuris qualiter nos pro mercedis nostre augmento, & per interuentum dilecti & venerabilis episcopi nostri Engelmariciuidam femine Irmberch nominate, quadda res iuris nostri de beneficio filiorum eius Adalperti videlicet & Kagahardi in pago qui dicitur ad perge in loco * Murā nuncupato hobas II. & in alio loco Dui-podorf dicto hubam I. in proprietatem concessimus cum curtilibus & edificijs & XV. beneficijs, campis, agris, pascuis, pratis, siluis, terris, cultis & incultis aquis, aquarumq; decursibus, molendinis, piscationibus, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, mobilibus & imobilibus, quesitis & inquirendis, & cum vniuersis rebus iuste legitimeq; ad ipsas aspicientibus. Iussimus quoq; hoc presentis auctoritatis nostre preceptum inde conscribi, per quod volumus firmissime imperantes vt iam dicta femina nunc deinceps omni tempore ex prescriptis rebus liberrimam habeat potestatem possidendi, tenendi, donandi, vendendi vel quidquid sibi exinde in omnibus placuerit faciendi, absque alicuius persone, contradicentis obstaculo. & vt hec largitionis nostre auctoritas firmiori in perpetuum solidetur robore, diligentiusq; semper obseruetur a nostris fidelibus, manu nostra subtus eam firmauimus, & annuli nostri impressione sigillari iussimus. Signum domini Arnolphi largissimi regis. Engilperh notarius ad vicem Dietmari archicapellani recognoui Data IV. Non. Octobris, Anno Dominice incarnat. DCCCXCII. Ind: X. anno vero V. regni domini Arnolphi regis Actum Lentinkouen in dei nomine feliciter.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Arnolfus diuina fauente clementia. Rex. Si erga loca diuino cultui mancipata curam gerimus, & aliqua eis pietatis nostre impenderimus subsidia, pro eterna adipiscenda salute hoc nobis non ambigimus esse profuturum. Quapropter omni pateat Christicolarum agnitioni quomodo nos pro diuine remunerationis emolimento nec non ob interuentum Waldonis sancte Frisingensis ecclesie presulis quondam iuris nostri capellam in Sclauinie partibus ad curtem nostram quam Lubnia, vulgo Lur-na vocatur, consistentem, quam Zacharias papa ob hereses quasdam illis in partibus obortas, necandas illò veniens, Iohanne Aquilegen. presule assistente, in honore sancti Petri consecrauerat, Pipini Regis ob amorem, cum omnibus appendicijs suis ad prefatam sancte Dei genetricis ecclesiam, electumque Christi confessorem Corbinianum, qui ibi corporaliter requiescit, perpetualiter consistendam tradidimus, cum curtibus & edificijs, familijs atq; mancipijs, decimis vtraq; Tharaui fluuij in parte ad ipsam capellam antiquitus

termi-

* Regier-
hardi
* f. Mamm-
raus

terminatis censibus terris cultis & incultis agris, pratis, pascuis, siluis, aquis aquarumque decursibus molendinis piscationibus vijs & inuijs, exitibus & redditibus, quæ sitis & inquirendis vniuersis, quæ legaliter ad ipsam capellam, pertinere censentur, & iussimus hunc presentem muniminis nostri titulum inde conscribi firmiter imperantes vt eandem capellam cum vniuersa integritate sua ad prelibatam principalem sedem Diocesis sue nostris futurisque temporibus * pertineat atque consistat. vt ita rectores eiusdem ecclesie perhenni semper vtantur arbitrio quidquid inde facere libuerit sine vllius obstaculo. Et vt hoc verius credatur diligentiusque ab omnibus conseruetur, manu nostra idem, roborantes preceptum annulo iussimus nostro insigniri. Signum Arnolphi pifsimi regis. Engilbert notarius ad vicem Dietmari archicapellani recognoui. Data XII. Kalend. augusti anno incarnat. DCCCXCII. Ind. VIII. anno regni domini Arnolphi regis IV. actum Mathahouo feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue Trinitatis Ludovicus diuina fauente clementia Rex. Si erga domus Dei nostre liberalitatis munificentiam pijs incitati studijs ostenderimus & oportuna terre * commoda more paterno eis conferimus suffragia non solum ad temporalem regni diuinitus nobis collati profectum, verum etiam ad eternitatis gloriam feliciter obtinenda hoc nobis multum prodesse liquido credimus simulque patrocinijs sanctorum nos inde beari atque trueri non ambigimus. Idcirco omnibus Christiane religionis fidelibus presentibus simul patefeat & futuris. Quo Waldo reuerendus Frisingen. ecclesie episcopus nostram adiit mansuetudinem damnum combustionis quod ecclesie sue culpis exigentibus nouiter acciderat conquirendo obnixè supplicans vt aliquid consolationis supplementum ad restaurationem eiusdem ecclesie sibi largiremur. At nos gratuita benignitate queremoniam illius pro Christi amore & sancte genetricis sue semper virginis Marie venerationem conspicientes & intercessione fidelium nostrorum Dietmari archiepiscopi Zacharie episcopi Tittonis episcopi Luipoldi Illustris comitis & cari propinqui nostri Sigihardi etiam * Cunipoldi Isingrini atque Meginhardi comitis cum reliquorum, conspectui nostro assistentium procerum communi omnium consilio pie annuentes curtem quandam Veringa nuncupatam, cum pertinentijs suis quam venerabilis mater nostra Otatali tenore à beato genitore nostro Arnolfo Cesare augusto obtinuisset constat, & in presentia fidelium nostrorum in manu regalitatis nostre reddiderat, iure auctoritatis nostre ad * sacra ecclesia nomine sancte genetricis Dei Marie dedicatam vbi electus Dei confessor Corbinianus corpore quiescit in diuorum commemoratione antecessorum nostrorum matrisque nostre, & pro remedio anime nostre, & diuturna profectus nostri felicitate eternaliter, in proprium delegamus cum curtibus & casis alijsque edificijs familijs vtriusque sexus mancipijs parschalcis Sindmannis, hengistnotis, censibus, campis, agris, pratis, pascuis, siluis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, vijs & inuijs exitibus & redditibus quæ sitis & inquirendis terris cultis & incultis vel quicquid in hodierno die eadem curtis rite * inuestitura retinet, hæc autem omnia in omnibus ad ipsam curtem legaliter pertinentibus per hoc auctoritatis nostre preceptum de nostro iure, in ius & potestatem sacrosancte Christi matris ecclesie prefate donamus, tradimus atque firmamus. Eo rationis tenore, vt iam dictus honorabilis episcopus eiusque successores sicut de ceteris ipsius episcopij rebus liberam pro vtilitate ecclesie perhenniter habeant potestatem quidque inde faciendi absque vllius molestia vnde tamen eundem episcopum cum subiecto clero pro nobis & antecessoribus nostris attentius dominum exorare

rare

raredecer. Et ut hec auctoritas nostra per cuncta mundi labentis curricula firmiori solidetur stabilitate, manu nostra subtus eam roborantes, annulo nostro iussimus sigillari. Signum domini Ludvici gloriosissimi Regis, Engilperh notarius ad vicem Dietmari archicapellani recognoui, Data IV. non Octob. anno incarnationis domini DCCCXCII. Ind. VII. anno vero regni pijissimi regis Ludvici IV. actum Regina in dei nomine feliciter Amen.

OTTO.] M. S. Catalog. Oto Episcopus Frisingen. fuit vir honestæ vitæ. præfuit an. I. Obiit Prid. Cal. Iulij & de quo sic versificatur: q.

Vro manens vno venerandus episcopus anno,

Corruit in fata superis anima satiata.

DRACOLFVS.] M. S. Catalog. DRACOLFVS XII. Episcopus Frisingen. Hic tepidus Episcopus, malo ex instinctu, subtraxit, ut fertur de Ecclesiis Frisingen, Mosburck, Ysen & Schöffilaren, fere CCC. C. libr. denar. & indignè rexit XX. annis: post hæc submersus est in Danubio in die S. Urbani. An. domini DCCCCXXVI. r.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Arnolfus diuina ordinante providentia dux Baioariorum & etiam adiacentium regionum omnibus episcopis militibus & regni huius presentibus. quidquam enim beneuolentie & gratie in dei cultores nostrorum oratores ostendimus; totum hoc nobis ad eterne vite augmentum * presentis regni ad miniculum. liquide credimus esse profuturum. quapropter scire nos volumus quod Chuno fidelis & assiduus orator noster, videlicet Frising: ecclesie Chorepiscopus nostram interpellauit clementiam, quatenus complacitationem inter Dracolum episcopum & inter se factam nostra auctoritate & conscriptione, atque sigilli conclusionem firmaremus, cuius petitioni & voluntati ob eius fidem & continuam orationem aurem accommodauimus, & viscera pietatis ostendimus, & que precatus est implere curauimus. remisit enim Chorepiscopus & aduocatus suus Sighardus propriam abbatiolam suam Moleburch nuncupatam ad ecclesiam beate M. semper virginis & ad ecclesiam Sancti Corbiniani confessoris in manus prefati Episcopi & aduocati sui Kebolfi ea ratione & tenore quantus ille quidquid eodem tempore de episcopatu in beneficium haberet, deinceps vsque in finem mortalis vite sue * vlla contradictione & molestia possideret, quod & ita tradente eodem Episcopo & aduocato suo factum, & secundum morem firmatum est. Insuper vero in * eodem Frisingen villa eiusdem rei causa Colon. i. r. cum habitationibus suis ab eodem episcopo in proprietatem accepit, de eadem vero abbatiola curtem 1, hubilam vocatam cum omnibus ad illam pertinentibus adquisitis & acquirendis, nec non beneficium vnum pene desertatum Suanahilcadorf nominatum. Cetera vero que in eadem complacitatione sunt facta in exemplo deinscripta inueniuntur. Complacitatio facta est in publica synodo coram clero & omni populo & multis testibus sicut mos est, per aurem conductis firmata est, anno domini DCCCVIII. Idus Septembris anno episcopi II. incipienti, Chor. episcopi vero VI. & incipiente VII. Nos vero ut prefati sumus eius precibus annuentes, iussimus ei hoc preceptum auctoritatis nostre prescribi, & ut perfutura tempora melius credatur, & firmiter obseruetur, Sigilli nostri impressione insigniri fecimus. vnde volumus & firmiter statuimus ut idem Chorepiscopus vsque in finem instantis vite nullo inquietante vel contradicente quod complacuit feliciter possideat & quomodo libet ordinabiliter faciat.

Wolframus.] de quo Frisingensis Catalogus sic enarrare pergit.

WOLFRAM.

* abiq; de
est, vel ali-
quid tale.

f.

WOLFRAMVS XIII. Episcopus factus anno Domini DCCCCXXVI. Huius venerabilis rogatu Episcopi Berchtoldus Bauariæ Dux, & frater suus Arnolphus proprietatem B. Christi confessoris Corbiniani ad Mayes & Chorzès & Chaines priscis operib. iniuste ab Ecclesia eadem ablatam, ac per quondam Regis Henrici I. præceptum, in manus Prædicti Episcopi perpetualiter possidendam Parauia remiserunt. Hic præclarus Pontifex suum curtiferum cum Huba in Perghausen tradidit ad altare S. Pancratij in cripta tali conditione, vt aliquis de fratribus in obedientia illud suscipiens, Missas prout possibile sit, celebret, vel celebrare faciat ad idem altare. Nec non in anniuersario præfati Episcopi, congruum fratrib. exhibeat seruitium; & plura alia bona fecit. Præfuit. an. XII. & Obiit V. Idus Iulij, Anno Domini DCCCCXXXVII.

De bonis & possessionibus Frisingensis Ecclesie in Maijs &c. quorum hic sit mentio, Henrici I. siue Aucapis, Othonis M. progenitoris tale repertum Diploma exhibemus.

IN nomine Sancte & indiuidue Trinitatis, Henricus diuina fauente clementia Rex diuine igitur auctoritatis innumerabilibus prouocatur exemplis inutile terrenum spernere negocium, & perpetue felicitatis adunare substantias, quas erugo & tinea demoliri nequeant, nec fures effodere & furari. Idcirco nouerint omnes fideles nostri tam presto manentes quam etiam futuro tempore succedentes qualiter nos rogatu fidelis nostri videlicet Wolframii Frisingen. ecclesie Episcopi prædicti à sancto Corbiniano quondam comparatū & à Monasterio in ipsius honore constructo hætenus iniuste ablatam in ius proprietatemq; præfati Monasterij per hoc nostre auctoritatis præceptū remittimus perpetualiter possidendum, hoc est Maies, Chortes & Chames & quicquid ad hoc iure & legitime pertinere videtur, tam terris quam domibus, mancipijs, pratis, pascuis, siluis, aquis aquarumq; decursibus, mobilibus vel immobilibus vel quidquid dici aut nominari potest, quæ sita esse dinoscuntur in pago Venusta in comitatu Perchtoldi. Et vt hoc firmitus credatur diligentiusq; in contaminatū obseruetur, hæc nostri corroborationem præcepti inde conscribi iussimus manusq; confirmatione indita annuli nostri impressione sigillari precepimus. Signum domini Henrici serenissimi Regis. Popo Cancellarius ad vicem Hildiberti archicapellani recognoui. anno incarnat: DCCCCXXXI. Indiēt. IV. XVIII. Kal. Maij. anno Imperij Henrici regis XII. actum in Quintilnburg feliciter Amen.

Quintilnburg.

LAMPERTVS] *De hoc Catal. M. S. sic habet.* Anno à Christo nato DCCCCXXXVIII. electus fuit Episcopus venerandus Lambertus. Hic traditionem Abbatialem Mosburk ab Arnolpho Rege cum omnib. iure legitimo ad eam pertinentib. nec non curtis Regiæ Veringæ à Ludouico Rege simili modo illuc delegatæ, impetrauit ab Ottone Rege primo confirmari, vt iure perpetuo ad Frisingense Episcopium pertineant, Anno Domini DCCCCXL. Iste beatus præful fuit bene moratus, doctus & benignus valde, optime præfuit an. XVIII. Obiit An. DCCCCLVII. Nota etiam quod ope huius Lamberti Episcopi, anno à natiuitate Domini DCCCCLV. dum barbara gens Vngarorum graues in Ecclesias Dei tyrannides exercuissent, & in fines nostros ingrederentur, ac Frisingam inuaderent, Deus ita excæcauit eos, vt ab hora tertia Dominicæ diei, qua venerunt, vsque ad sextam horam sextæ feriæ, qua recesserunt (& Ecclesias sancti Stephani & sancti Viti igne vastarunt) apertis oculis montem Frisingæ non vidissent; quod meritis & precibus S. Lamberti ibi tunc præstolantis actum fuisse, piè credendum est.

In

IN nomine Domini & sancte indiuidue Trinitatis Otto. Dei gratia Rex, notum esse volumus omnibus sancte Dei ecclesie fidelibus & nostris qualiter venerabilis Frising. ecclesie presul Lampertus nomine nostram adiit celsitudinem deprecans, ut traditiones cuiusdam abbatiolae Mosburc dicte ab antecessore nostro felicitis memorie Arnolfo Rege cum omnibus iure legitimo ad eam pertinentibus, ad prefatam ecclesiam condonate, nec non & cuiusdam curtis regie Veringa à filio eius Ludvico simili modo illic delegate iterum auctoritatis nostre scripto roborare dignaremur. Cuius petitioni per interuentum dilecti ducis nostri Berchtoldi atque aliorum fidelium nostrorum Bauarice regionis principum, Episcoporum, & comitum libenter assensum prebentes, has easdem traditiones nec non & mancipia Ophr. Kersint, Ilisa, Adalmut cum filiis eorum pridem à regibus illuc tradita sed * quandam machinationem nouiter ad Cameram regiam exquisita prefate ecclesie presulis potestati subiicimus, & per nostre largitionis scriptum renouamus. Iussimus quoque hoc preceptum inde conscribi per quod volumus firmite rque iubemus, quatenus predicta abbatia & curtis regia Veringa nominata ad Frising. Episcopium pertineant iure perpetuo, & à ministerialibus eiusdem Episcopi teneantur & possideantur. Vt autem hec concessio nostra firma sempiterno tempore stabilitatem obtineat, manu nostra roborauimus, annuloque nostro insigniri precepimus. Signum domini Ottonis Serenissimi regis, Poppo cancellarius ad vicem Friderici archicappellani recognoui. Data Kal. Iun. anno ab incarnat. Domini DCCCCXL. Ind. VIII. feria II. Anno autem Ottonis pijssimi regis IV. Actum Salze in dei nomine feliciter Amen.

Plura lector reperiet infra sub Rubric. Mosburg.

ABRAHAM] M. S. Catal. ABRAHAM XV. Episcopus Anno Domini u. DCCCCXLII. Frisingen. Ecclesie præficitur. Hic impetrauit Ecclesie suæ ab Ottone Rege primo Gudigam. Ipse etiam ab eodem Imperatore quædam loca in medio Comitatum qui vulgo vocantur Pustrussa Lurno Catabria quæ iniuste à Frisingen. Ecclesia subtracta erant, ut restituerentur, per regale Edictum obtinuit. Item ab Ottone Imperatore obtinuit Chrema, & à II. Ottone impetrauit Chrema Marcha, & Ecclesiam suam multis ornatibus, calicibus & alijs clindijs dotauit. Ipse quoque Episcopus Abraham ab Ottone II. Imp. Frisingæ obsestus capitur, & in custodiam detruditur, eo quod consensit quod Henricus Dux Bauariæ se in Regem vngi fecit, Anno Domini DCCCCLXXIX. Idem etiam Præsul fuit valde diligens circa parochiales Ecclesias suæ diocesis, & interfuit omnib. horis Canonicis in choro ad exemplum aliorum. Hic ædificauit Capellam S. Thomæ in summo templo, & ibi fundauit officium diuinum, ibique sepultus est. Præfuit an. XXVI. Obiit an. DCCCCXCII. Id. Iulij.

B. Fabulosum esse quod de IVDITHA Arnolphi Boiar: Ducis filia Henrici B. Ducis, Ottonis M. fratris coniuge vulgò narratur, ex Dithmaro Merseburg. Episcopo eius qui scriptore patet, qui libr. 2. (f. 25. l. 18.) sic narrat. Huius (Henrici Ducis) coniunx Iuditha nomine, cum præsens adesset, hanc confessionem, audiuit, & mox viro suimet. moriente, corpus eiusdem in Ecclesiam quam ipse in honorem S. Mariæ semper virginis construxit, cum magno mœrore deposuit: & in quocumque animam eius vnquam deliquisse ipsa sciuit, vel ab alijs comperit, lacrymis ac ineffabilibus emendauit. elemosynis. Hæc in viuitate sua continenter. viuens, cum Abraham. Frisingensem. Episcopum præ cæteris diligeret, inuido vulgari dente, admodum inculpabilis dilaniabatur. Quæ cum de hac luce migraret, in die depositionis suæ ab eodem.

M

antisti-

antistite missam cantante, sic expurgatur. Ante communionem is versus ad populum, quæ merita eius fuerint circumstantib. edixit. Hoc inquit, delictum quo diffamata fuit, si hæc vñquam commisit, faciat omnipotens pater filij suimet corporis & sanguinis salutare remedium mihi prouenire ad iudicium, & ad debitam damnationem, animæque eius ad perpetuam saluationem. At tunc cum mentis ac corporis innocentia sumsit vñicum cunctis fidelibus remedium. Crediditque populus quamuis sero & cum detractioe iniusta plus ei profuit quam nocere studuit.

Nescio unde nugæ eiusmodi conquisiuerit Auentinus, nisi rectius quis æstimet, eas ex effrena ipsiusmet Auentini Episcopi & Principes personas criminandi libidine originem traxisse. Eiusdem farina sunt ea, quæ (Boic. R. V. p. 546.) de Henrico Augustano Episcopo, & Agnete Augusta commemorat. verum relinquamus hæc, quib. mendaciæ & falsæ suspiciones sunt curæ.

Sequuntur Diplomata trium Ottonum Imperatorum.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Otto diuina fauente clementia Imperator Augustus. Nouerint omnes nostri fideles presentes scilicet & futuri qualiter nos per interuentum dilectæ coniugis nostre Adalhadis nec non equitoci nostri quasdam res nostri iuris sitas in comitatu Taruissiano haud longè à fluuio vallatus & in loco qui dicitur Chuuiò qui situs est prope litus brente qui fuit Isaac Iudeo traditus à Wiperto & in loco qui dicitur piscatorijs & Vincentino comitatu in circuitu Gudage vltra tria miliaria & in vtrâque ripa brente ius Macelli & in eius finibus quæ inter istos designatos fines iacent quæ appellantur, deinde terminante in aqua quæ dicitur Musone, deinde terminante diso & deinde terminante in literno vnde Silus resurgit & de ipsa nominata supra curte gudago terminante & in restio inter istos designatos fines cum pratis, pascuis, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, fontibus, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, siluis, paludibus, omnibusque rebus iuste legitimeque ad eandem curtem respicientibus, questis & inquirendis, ad seruicium sancti Candidi ad inticam magnitudinem nobis satis cari episcopi, Abraham appellati ob remedium anime nostre tradimus. Eo scilicet tenore ut isdem iam dictus episcopus vsque ad obitum sui absque contradictione omnium totum & integrum teneat atque possideat. Postea vero seruicio sancti reintegratum perpetim ibi permanfurum ad inticam redeat atque respiciat, & ut hec nostri Iuris donatio firma stabilisque perseveret hanc cartam conscribi ac sigilli nostri impressione subsignari iussimus. Signum Domini Ottonis inuictissimi Imperatoris Augusti. Lutolfus Cancellarius vice Hattonis archicappellani subscripsi. Data V. Kal. Iunij Anno incarnationis dominice DCCCCLXXII. Indict. XV. anno regni XXX. Imperij autem VIII. actum in pruilio Papie.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Otto diuina fauente clementia Imperator Augustus. Nouerit omnis industria fidelium nostrorum tam presentium quam & futurorū. Qualiter Frising: ecclesie episcopus nostrā adiit cellitudinē proclamans se quedam loca in medio horum comitarum constituta quæ vulgo vocatur pruscha, Lurna, catubria, iniuste & illegitime à præfata Frisingen ecclesia subtracta. Nos vero per interuentum dilectæ matris nostre Adalhadis & nostri nepotis ducis Henrici suis petitionibus consentientes & quicquid inter hos tres titulos comitatus proprietatis habuimus hoc est vbi ingreditur fluuius pudio Roizuh ex eo loco sursum quæcunque adiacent iurumque

juriumq; ripis eiusdem fluminis cum comitatu Carubrie inde vsq; ad flumen af-
 falterpach alpes videlicet sic appellatas, veines, à nauanto, valtimunaga, fiscalma,
 Cunizello, Plezzes, ferata, praga sexus siue omnia quocunq; vocabulo sint, sira
 inter hos fluminum meatus pudio & rionza, montes, valles, planities, prefate Ec-
 clesie potestatiq; supposuimus per nostre tradicionis scriptum iterum renoua-
 uimus sicut pridem ab antecessoribus nostris regibus illud comperimus. Insuper
 etiam sub panno Imperiali nostro iubemus quidquid deinceps in hijs locis
 nascatur in venacionibus siue piscationibus, vt nullus audeat se absq;ue licentia
 Episcopi intromittere. Si quis hoc preuaricauerit regium pannum episcopo
 seu aduocato illius persoluat. Iussimus hoc preceptum conscribi, per quod iube-
 mus, vt omnia prefata ad ecclesiam Frisingen. pertineant perpetuo iure. Vt aut
 hec concessio nostra firmam habeat stabilitatem manu nostra roborauimus an-
 nuloq; nostro sigillari precepimus. Signum domini Ottonis inuictissimi Im-
 peratoris Augusti. Willigisus Cancellarius vice Rudperti Archicappellani sub-
 scripsi. Data V. Kal. Iunij anno incarnationis domini DCCCCLXXIII. an-
 no regni domini Ottonis XIII. Imperij autem V. acta Alsteti.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Otto diuina clementia Imperator
 Augustus. Nouerit omnium industria fidelium nostrorum tam presentium
 quam & futurorum qualiter per interuentum dilecte matris nostre Adilhaid &
 fidelis nostri videlicet, Henrici ducis quasdam partes nostre proprietatis sitas in
 ducatu prefati Ducis & in comitatu Popenis comitis quod Carniola vocatur, &
 quod vulgo Greina Marcha appellatur, Est enim in ipso comitatu riuulus par-
 uulus, qui vocabulo Sclauorum Subniza vocatur ab exitu illius, vbi oritur statim
 cacumina vel summitates montium occidentalem partem versus vsq; ad Selsa.
 Et hoc ipsum territorium cum omnibus ad hoc pertinentibus, nec non & Alpa-
 mosangam deinde transorizam vsq; ad montem Lubinc. Ipsumque montem ad
 maiorem amnem qui Zoura vocatur, vtramq; ripam illius amnis deorsum vsq;
 ad hostium pretitulati riuuli Subniza. Indeque sursum vsque ad caput vel exitum
 illius riuuli quidquid inter ipsa confluentia habuisse videantur loca Subniza
 nominata Concausane iterumque Celsah vel qualicumque vocabulo vocantur,
 hoc totum in proprium quondam nostro fideli nobisque satis caro episcopo A-
 braham vocitato cum omnibus rebus donauimus iure legitimo ad pretitulata
 loca aspicientibus, cum curtibus & edificijs, mancipijs, vtriusque sexus si inibi
 nostri viri inueniuntur, agris, cultis & incultis, pratis, pascuis, siluis, aquis, a-
 quarumq; decursibus, molendinis, piscationibus, venationibus, vineis, vijs, &
 inuijs, exitibus, & redditibus, quesitis & inquirendis, mobilibus & immobilibus
 hec omnia vt prescripsimus volumus, vt prefatus Episcopus firmiter teneat sine
 obstaculo vel contradictione vlla, insuper verò vbicunque in illa regione in fo-
 resto nostro siue in quacunque regione pascua porcorum inuenta erunt, sub
 porcis inibi nutritis saginationem habeat. Et vt nullus Comes vel vlla persona
 in aliquo loco se intromittat absque licentia vel iussione prefati Episcopi Abra-
 he aut illius hominis cui Episcopus hoc regendum commisit. Et vt hec nostre do-
 nationis auctoritas firmiter ac stabilior permaneat, iussimus quoque hoc scriptum
 inde conscribi, annuloq; nostri impressione sigillari, per qd volumus, firmiterq;
 iubemus quatenus prefatus Episcopus liberum arbitrium habeat sibi tenendi,
 comutandi, tradendi vel quidquid sibi placuerit exinde faciendi. Et vt hoc ve-
 rius ac posteris nostris in futurum credatur manu nostra id ipsum subtus robo-
 rantes. Signum domini Ottonis inuictissimi Imperatoris. Willigisus Cancel-
 larius * vicem Ruperti Archicancellarij recognoui. Data II. Kal. Iulij anno
 dominice incarnationis DCCCCLXXIII. Imp. VI. actum Tribura. * f. ad.

In nomine sancte & indiuidue trinitatis Otto diuina fauente clementia Rex.
 Nouerit igitur omnium fidelium nostrorum presentium scilicet & futurorum
 industria qualiter nos dignis & admodum honestis petitionibus dilecte matris
 nostre Theophanie nec non cari nepotis nostri Karentinorum Ducis Henrici
 suppliciter rogati venerabili viro Abrahe sancte Frising: ecclesie presuli nostre
 familiaritati digne adiuncto quandam nostre proprietatis partem in regione
 vulgari vocabulo Threme & in marchia ducis Heinrici & in comitatu Waltionis
 * Com. sitam idem vbi riuius Subniza originem subducere incipit, deinde sta-
 tim occidentem versus catiuam montium siluasque interiacentes vsque Wo-
 sanam & sic ad fines earundem alpium, deinde vbi riuius cotabula origi-
 nem sumit vsque ad hunc locum, vbi hostium in Zaura fluuium mittit sicque
 trans Zauram vsque ad summitatem istius montis Zaure adiacentis qui exten-
 ditur orientem versus, & ita per eundem montem per valles vsque ad ca-
 strum quod basilen vocatur statimque de eodem castro vsque in riuium qui
 vocatur Götztehe & cacumina montium ad Zauram respicientia, proindeque
 vbi prefatus riuius australi parte decurrens hostium vadit in Zauram ac sic
 tractum dum Zaura hostium facit in Zanam, ac quidquid inde locorum inter
 * illas proprietates duas sitas est, Abrahe scilicet Episcopi ac Bernhardi co-
 mitis excepta Pribirlaum nostra regali traditione sibi donata, hoc
 totum nobis pertinet Abrahe episcopo in proprietatem donare curamus
 ac iuncta ripa Zaurie quantum extenditur vnus iugeri longitudo vsque
 ad vadum quod vulgo Strefonbrod vocant, ibique ultra eundem fluuium
 occidentem versus vsque in viam que vocatur via tremaiorum, & sursum
 per eandem viam quidquid campi in australi eiusdem vie parte iacet, ita
 * vt premet territorium & siluula que suurska de brouna sub eadem compre-
 hensione teneatur & spacium quod iacet inter premet & Wizelmesceti per
 medium diuidatur, & sic vsque ad prefatum riuium Subniza nostra regali
 prouidentia in proprium vsus concessimus firmiterque donauimus cum
 terris cultis & incultis, pratis, pascuis, aquis, siluis, edificiis, aquarumque
 decursibus, ipsoque iam dicto foresto, venationibus, piscationibus, mo-
 lendinis, mobilibus & immobilibus, vijs & inijs, exitibus, redditibus,
 quesitis & inquirendis, & cum omnibus iure legaliterque ad hec pertinen-
 tibus, precepimus etiam & nouiter constituimus eidem loco bannum, no-
 strum a riuiulo Subniza versus occidentem vsque ad finem bosanga. Et
 inde vsque ad iam dictum riuium Chohtablam. Indeque vsque ad in Zoura
 fluuium & quidquid inter hec eadem prefata vndique secus comprehensum
 videtur loca regio Imperatorioque more iubemus eo tenore vt si quis qua-
 rumlibet personarum in quibuslibet iam dictis siluularum, vel forestorum
 locis cuiuscunque generis feras canibus vel qualicunque loco insequitur ban-
 num huius culpa nostro debitum fisco ipsi episcopo omni dubitatione post-
 posita si hoc absque eius fecerit licentia, dominica estimatione persol-
 uat, hec vero & cetera iam dicta tali constat ratione, vt ipse iam dictus epi-
 scopus libero deinceps perfruatur arbitrio omnia hec tenendi, dandi, ven-
 dendi, commutandi, seu quidquid inde voluerit faciendi. Et vt hec nostre
 largicionis auctoritas firmior stabiliorque cunctis sancti Dei filijs perpetim
 credatur hanc cartam inde scribi iussimus, anuloque nostro signatam ma-
 nu propria subtus eam firmauimus. precepimus etiam vt nullus comes vel
 iudex siue decanus neque alia persona ius habeat se intromittendi absque li-
 cencia episcopi aut eius cuiuscunque se commendauerit. Signum domini Or-
 tonis gloriosissimi regis. Hildibaldus episcopus & Cancellarius vice Willigisi
 archi-

archiepiscopi recognoui. Data Kal. Octob. an. dominice incarnationis DCCC-
LXXXIX. Ind. II. anno autem III. Ottonis regni V. actū Franckfurt feliciter Amē.

IN nomine Sancte & indiuidue trinitatis, Otto diuina fauente clementia Rex.
Inouerint omnes fideles nostri presentes & futuri qualiter fidelis noster Abra-
ham episcopus obtutibus nostris presentari fecit preceptum beate memorie
domini aui nostri Ottonis videlicet Imperatoris Augusti in quo continebatur,
quomodo ipse per interuentum dilecte sue consuetudinis Adalheidis Imperatri-
cis Auguste careauit nostre, nec non eius equiuoci genitoris nostri quasdam
res imperialis iuris sitas in Comitatu Taruifico haud longe à fluuio vallatus & in
loco qui dicitur Chunio qui situs est prope litus brente qui fuit Isac traditus Iu-
deo à Witberto, & in loco qui dicitur piscatoris & vicentino comitatu in circuitu
Godege ultra miliare & in vtraque ripa brentenis macelli & in eis finibus,
quæ inter istos designatos fines iacent quæ appellantur à Naine, deinde termi-
nante in aqua quæ dicitur Musone, deinde terminante in fluuio disono. * & de-
inde terminante in Literno vnde filius resurgit & de ipsa curte supranominata
Gudago terminante aurilla & deinde terminante intestio inter istos designatos
fines cum pratis, pascuis, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, fontibus, aquis
aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, siluis, paludibus omni-
bus rebus iuste legitimeq; ad eandem curtem respicientibus, questis & inui-
rendis ad seruitium sancti Candidi ad Intica in manus sibi satis cari episcopi iam
superius Abraham appellati ob remedium anime sue tradidit eo scilicet tenore,
vt idem iam dictus episcopus vsq; ad obitum sui absq; contradictione omnium
totum & integrum teneat atque possideat. Postea vero seruitio sancti Candidi
reintegratum perpetui inibi permanfurum ad Inticam redeat atque respiciat,
pro re itamen firmitate, petijt celsitudinem nostram idem iam dictus Abraham
Frising. ecclesie episcopus venerabilis, vt nos denuo id ipsum donacionis nostre
confirmaremus auctoritate. Nos vero ob dilecte prelibate aule nostre Adilhai-
dis Imperatricis & frequens seruitium quod ipse deuoto animo sepius nobis *
exhibuit, pie petitioni illius benignum assensum prebentes, eandem curtem Gu-
dago supranominatam cum omnibus rebus illucrite aspicientes eodem tenore
sicut superius scriptum habetur & videtur ad ecclesiam sancti Candidi ad Inti-
cam nostre celsitudinis preceptione à nouo donamus, tradimus atq; confirma-
mus. Ea scil. ratione vt idem iam dictus episcopus vsq; ad obitum sui absq; con-
tradictione omnium omnia hec teneat atq; possideat, & post eius excessum ser-
uitio sancti Candidi ad Inticam perpetualiter ibi mansurum cum omni integritate
redeant atq; respiciant. Et vt hec nostri iuris donacio atq; confirmatio firma sta-
bilisq; perseveret, hanc cartam conscribi & sigilli * impressione iussimus con-
firmari, & qui violator huius precepti extiterit, inuitus persoluat mille lib. auri
obrizzi, medietatem camere nostre & medietatem prefato episcopo suisque
successoribus & ecclesie Intice. Signum domini Ottonis gloriosissimi regis.
Hildvvaldus episcopus & Cancellarius vice Wilgisi Archiepiscopi notauit. Data
Non. Nouembr. anno dominice incarnationis DCCCXCII. Ind. VI. anno
III. Ottonis regnantis IX. actum Dornburc feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Otto diuina fauente clementia Rex.
Inouerit omnium fidelium nostrorum tam presentium quam futurorum indu-
stria, quemadmodum nos ob petitionem & interuentum dilecti ac fidelis nostri
Hainrici Baiuorum & Karentanorum Ducis, Saxoni cuidam de nostra pro-
prietate dedimus tres mansos regales in loco vbi Gluzo Sclauts habitare &
diruere cepit, sibi inueniatur, si autem numerus eorum ibi ad plenum inueniri
non possit, in proximis locis per circuitum ad regium ius aspicientibus
nostra

nostra comprobatione & licentia sibi adimplendos concessimus. Si autem in predicto loco quem vulgari lingua nuncupant Gluhengisazi numerus trium regalium mansuum superabundauerit & transcendat totum, quantum paruum siue magnum suo iuri in proprium tradimus, atque eos regales mansos cum omnibus vtenilibus ad eos rite pertinentibus in arcibus, edificijs, terris, cultis & incultis, agris, pratis, campis, pascuis, siluis, venacionibus, Zidilvvaide, aquis, auarumque decursibus, piscationibus, molendinis, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, questitis & inquirendis cunctis & alijs appendicijs que adhuc dici possunt, ad integrum sibi in proprium tradimus. Ea videlicet ratione ut idem iam dictus Saxo liberam de hinc de prefata proprietate sibi à nobis tradita faciendi quod velit potestatem habeat siue cum tradere vel commutare aut vendere seu magis sibi retinere voluerit. Et ut hec nostra donatio presenti ac futuro tempore firma consistat hoc preceptum inde conscriptum Sigilli nostri impressione signari iussimus, manuque nostra, ut infra videtur, corroborauimus. Signum Domini Ottonis gloriosissimi regis. Hildebrandus Episcopus & Cancellarius vice Willigisi archiepiscopi recognoui. data XVII. Kal. Iulij anno incarnationis Domini DCCCCXCIII. Ind. VI. anno autem III. Ottonis regnantis X. actum in ciuitate * horchusin, feliciter amen.

* f. Nor-
thusin.

Ref. Dul-
marci
v. d.

In nomine sancte & indiuidue trinitatis. Otto diuina fauente clementia Rex. Omnium fidelium nostrorum tam presentium quam futurorum nouerit industria qualiter Gotescalcus Frisingensis ecclesie Episcopus quoddam prediolum sue ecclesie jacens in confinio nostre proprietatis orientalis vrbs Cremisa cum omnibus vtenilibus ad idem pertinentibus, consiliante duce Henrico in ius nostre proprietatis manu sua sui que aduocati Anzonis perpetuo consistendum tradidit. Nos autem e contra in eadem Marcha & in comitatu Henrici Comitis, nostre proprietatis VI. regales hubas in loco qui dicitur Zudamaresuel iuxta fluuium qui dicitur Ipisa cum curtiferis, arcibus, pratis, pascuis, siluis, saginacionibus, venacionibus, piscationibus, zidelvveida, molendinis, exitibus & redditibus, vijs & inuijs, questitis & inquirendis ea omnia, que nos hactenus detinuimus vtilitate ac iuste legitimeque ad easdem hobas pertinente sub presentia fidelium nostrorum in manum prescripti Episcopi tradimus, ea lege & eo tenore ut prefata Ecclesia sancte M. sanctique Corbiniani confessoris & Gotescalcus Episcopus & successores eius sine contradictione omnium hominum ea in perpetuam potestatem possideant. Et ut hec proprietas nostre traditionis nunc & in futuro stabilis & incoeuulsa consistat, hanc cartam inde conscriptam impressionis nostre Sigillo confirmari atque corroborari precepimus, manuque nostra propria, ut infra videtur, secundum consuetudinem regum vel imperatorum eam firmauimus. Signum domini Ottonis gloriosissimi regis. Hildebrandus Episcopus & Cancellarius vice Willigisi Archiepiscopi recognoui. Data Kal. XVII. Sept. anno Domine incarnationis DCCCCXCV. Ind. VIII. anno Ottonis regnantis XII. actum Magdaburg feliciter amen.

Diploma
Ottonis III.
Imp. proxime
supra
fuit relat.

GOTSCALCVS] M. S. Catal. Hic Anno Domini DCCCCXCIII. Frisingensi Ecclesie praeficitur Episcopus. Fecit commutationem cum Rege Ottone III. & dedit illi prediolum Ecclesie sue in confinio vrbs Cremsa, & accepit ab eodem in Austria sex Regales Hubas in loco qui dicitur Dulmarfeld iuxta flumen quod dicitur Ipisa, cum omnibus legitimè ad easdem pertinentibus, an. CMXCVI. Impetrauit quoque ab Ottone III. in Austria in loco dicto Nuenhouen cum eadem XXX. regales Hubas, cum terris, cultis, & incultis ad seruitium S. Mariae Frisingen. Ecclesie. Item S. Henricus Imp. predium Stra-
fist.

fuit in Carniola Frising. Ecclesie cum omnibus appendicijs in proprium donauit. Anno Domini M. II. Sequenti vero idem Rex tres villas, Hezingam, iuxta fluuium Trannach, Staralanum, Fridringa, cum omnibus earum pertinentiis tradidit prefato Gotescalco: post obitum vero illius in vsum fructum Frisingens. in locis Weihestephens & S. Vito seruientium, cum omni integritate & æqua diuisione. Et præfuit an XII. ferè, obiit an. Domini M. V. sexta die mensis Maij.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis Otto diuina fauente clementia Rex. nouerit omnium fidelium nostrorum tam presentium quam futurorū industria, qualiter nos consensu & consilio Episcoporum & laicorum astantium ipsiusque S. Apostolici Gregorij, Romanorum, Francorum, Baioariorum, Saxonum, Sueurum, Lotharingorum, ob remedium anime nostre nostrorumque parentum, nec non & interuentum, ad petitionem Gotescalci Frisingen. Ecclesie Episcopitalem vtilitatem ad tantum honorem idem mercatum, omni die legitimum moneta ratissponsem intentionem construui & ad prime inceptari concessimus. Thelonium autem exinde respicientem super gremium sancte Dei genetricis M. sanctique Corbiniani pro salute corporis nostri imperialis banni distinctione firmiter sancimus, sed ea lege atque tenore, vt prefata Ecclesia ac idem Episcopus pretitulatus & omnes eius successores hanc vtilitatem & honorem in finem vtique seculi feliciter obtineant. Et vt hec nostre potestatis traditio nunc & in futuro stabilis & inconuulsa perseveret, hanc cartam inde conscriptam impressionis nostre sigillo confirmari atque corroborari statuimus, potenterque precepimus, nostraque manu propria vt infra videtur secundum consuetudinem regum vel imperatorum hoc signo eam signauimus. Signum domini Ottonis gloriosissimi Imperatoris. Hildyvaldus Episcopus & Cancellarius vice Willigisi Archiepiscopi recognoui. Data XI. Kal. Iunij. anno Dominice incarnationis DCCCCXCVI. Indict. VIII. anno autem III. Ottonis regnantis XIII. die imperialis consecrationis eius. Actum Rome feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Otto diuina fauente clementia Rex Augustus, nouerit omnium industrie fidelium nostrorum tam presentium quam futurorum, qualiter nos dignis petitionibus dilectissimi nepotis nostri Baioariorum ducis Heinrici annuentes, quasdam nostri iuris res in regione vulgari nomine Ostirrichi in Waccha & in comitatu Hainrici comitis filij Luitpaldi Marchionis in loco Nuiuanhoua dicto idem cum eadem curte in proximo confinio adiacentes XXX. regales hobas cum terris, cultis & incultis, pratis, pascuis, siluis, edificiis, aquis, aquarumue decursibus, venacionibus, & * Zudulveden, piscationibus, molendinis, mobilibus & immobilibus, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, quesitis & inquirendis omnibusque iure legaliterque ad easdem hobas pertinentibus super gremium Frising. Ecclesie ad seruicium sancte M. sanctique Christi confessoris Corbiniani atque Pontificis, cui nunc fidelis noster Godescalcus venerabilis præfides Episcopus in proprium atque perpetuum vsum concessimus, firmiterque nostri imperiali potentia eo modo eoque tenore, vt eadem prefata Frisingen. Ecclesia, idemque predictus antistes Godescalcus omnesque successores libero deinceps arbitrio hec omnia tenendi commutandi & quidquid voluerint inde faciendi. Et vt hec nostre donacionis auctoritas firmiter stabilisque cunctis Dei sancte Ecclesie filiis perpetim credatur, hanc cartam inscribi iussimus, annuloque nostro signatam manu propria subtus

eam firmavimus. Signum Dñi Ottonis inuictissimi regis Augusti Hildibaldus Episcopus & Cancellarius vice Willigisi Archicancellarij notauit. Data Kal. Nouemb. anno Domini DCCCCXCVI. Ind. X. anno autem III. Ottonis regnantis XIII. Imp. verò I. actum in Bruchfelle feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue Trinitatis. Henricus diuina fauente clementia Rex. notum sit omnibus fidelibus nostris presentibus & futuris qualiter nos interueniente dilectissima nobis coniuge & regnorum consorte Chunigunda venerabili Frising. Ecclesie præfule Gotescalco suppliciter postulanti & digne petenti per hoc regie maiestatis insigne concessimus tres nostre proprietatis villas id est in primis Hezinga que sita est iuxta flumen drumenaha quiddam Mezingoz ministerio ibi visus est obtinere cum Scaralorva besing. quoque accepta Raperenova cum vico fridinga & omnibus earundem villarum iustis & legalibus pertinentijs mobilibus & immobilibus siue in orgove sub Valscalci comitatu siue in danachgove sub defensione Rudperti sitis, seruis, quam ancillis, arcis, edificijs, pratis, pascuis, siue compascuis, siluis, aquis, aquarumque decursibus, Molendinis, piscationibus, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, que sitis & inquirendis & omnibus iuste legis vtensilibus & redditibus & vt prescriptis, appendicijs. Eo tenore & perpetue firmiter conuenientia, quatenus præfule Gotescalcus easdem prescriptas villas & eorum vtilitates omnibus diebus vite sue vsu fructuaria potestate fruatur & teneat, post obitum vero illius in vsus & dispensas fratrum Frisingen. in locis Wihenstephane & sancto Vito deferuentium cum omni integritate & equa distributione. Eo ordine, si aliquis præfati præfulis Gotescalci successor quod futurum non credimus prenominas villas in suos sine iusta & eisdem predictis fructibus placita redemptione & conuenientia, temptauerit auertere, nostris heredibus statim reuertantur & seruiant. Et vt hec nostra auctoritas stabilis & inconuulsa permaneat, hanc nostri precepti paginam manu propria roborantes nostre ymaginis Sigillo imprimi iussimus. Signum dñi Henrici Regis inuictissimi. Engilbertus Cancellarius vice Willigisi archicappellani recognoui. Data V. Idus Sept. anno Dominice incarnationis M. II. Anno, verò Domini Henrici II. regni II. actum Babenberge feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue Trinitatis. Hanricus diuina fauente clementia Rex. nouerint omnes fideles nostri presentes scilicet & futuri qualiter ob interuentum dilecte nostre coniugis Chunigunde Regine fidelisq; nostri Gotescalci Frising. Ecclesie Antistitis quoddam predium Strassla vocatum & quiddam inter tres fluuios libinza, Saba Zoura in regione Carniola & in Comitatu Waltilonis Comitatus nostri iuris situm est, ad gremium sancte M. semper virginis sanctique Corbiniani ibidem Frising. corpore quiescentis in proprium donauimus cum omnibus ad idem predium pertinentibus edificijs, mancipijs, agris, pratis, siluis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, exitibus & redditibus Sidelvvaide, foresto, decimis, vineis, venacionibus, vijs & inuijs, cultis & incultis & cum omnibus appendicijs. Eo tenore vt predicta nostra regalis tradicio eidem præfule Gotescalco & post illius vite terminum Frigen, Ecclesie Canonis pro remedio anime nostre & parentum nostrorum absq; omni contradictione mortalium in perpetuum deferuiat. Iussimus quoque inde hoc preceptum conscribi vt hoc firmitus stabiliusq; permaneat in futurum manu propria subtrasmavimus. Signum domini Heorici inuictissimi Regis. Engilbertus Cancellarius in vice Willigisi Archicancellarij notauit. Data autem VII. Kal. Decemb. Anno Dominice incarnationis M. II. Ind. I. Anno II. domini Henrici inuictissimi Regis. Actum Ratispone.

FRIDE.

FRIDERICVS] in Catal. M. S. omittitur. Et Diploma quoque Ottonis III. Imp. proximè precedens non huius Friderici sed Godscaldi mentionem facit.

Y.

ENGELBERTVS] de hoc M. S. Catal. Hic anno Domini M. V. Præful Frisingen. Ecclesiæ preficitur. Comes Mospurgen. qui nobilem prosapiam suâ egregijs moribus & bonis operibus ornauit. Hic etiâ à S. Henrico Rege prædiū sui Iuris in prouincia Carinthia situm impetrauit, Catha dictum anno Domini M. VII. Hic venerandus Antistes Engelbertus construxit Monasterium S. Stephani in Weihesteph en anno Domini M. XX. & transtulit præpositum cum suis præbendarijs hinc in montem S. Viti, & loco ipsorum instituit & initiauit Monasticam vitam in Weihesteph en juxta ordinem & regulam S. Benedicti. Item anno Domini MXXI. impetrauit à S. Henrico Rege quandam partem cuiusdam insulæ in Austria Saxenaganck dictæ ad præfatum Monasterium S. Stephani, pro qua dedit villam in Hagelhausen. Et impetrauit ab eodem Rege yniversalem confirmationem omnium bonorum à prioribus Regibus & alijs donatorum. Anno Domini MXXIX. Idem Henricus donauit quoddam Curtiferum in Ratispona, Ecclesiæ Frisingen. similiter quædam alia prædia juxta Danubium. Anno MXXV. eodem anno S. Kunigunda Imperatrix quædam prædia, scil. Ranerstorf seu Rateshouen, Hopertach, Ostermütting, Veldkirchen, tradidit cum Ecclesijs & decimis, cum Foresto Wilnhart, cum terris, cultis & incultis, & cum omnibus ad ea pertinentibus. Insuper & præfata Imperatrix tradidit quidquid habuit in Hal, in ædificijs, terris, cultis & incultis, ac Sartaginibus, ad altare S. Mariæ sanctique Corbiniani Confessoris Christi Frisingen. in jus perpetuum. Ipse Engelbertus conseruauit Abbatiam Mosepurek iustitia mediante, quam quidam Comes imperio voluit vsurpassè. Idem Engelbertus dedit Canonicijs Frisingen. Ecclesiæ de rebus Ecclesiæ suæ loca nominata Fiechtach, Oberndorff & Zornelting cum Ecclesijs ad Obernpach & ad Nidernpach: impetrauit etiam Præful idem à Conrado Imperatore prædia juxta murum anno Domini MXXXIII. cum curte Endlingen: Similiter obtinuit ab eodem Curtem alarum in Austria & nonnulla alia, quia in eius obsequio strenuus fuit. Omnibus his peractis Ecclesiam cui præfuit diuersis & optimis decorauit ornamentis. Tabulam enim ex auro purissimo, quæ in diebus festis ante altare ponitur, fabrilis opere conpegit, & in multis alijs vasculis aureis & argenteis: in calicibus ex gemmis pretiosis & margaritis, atque diuersarum materialium, Cappis & casulis & alijs domum Dei mirè decorari fecit: & quousque vixit Ecclesiam suam in prædijs atque redditibus dotare non cessauit, & rexit hanc sedem Episcopalem Annis triginta quatuor feliciter. Obiit An. Domini M. XXXXIX. prid. Non. Nouembris sepultus in sua Cathedrali Ecclesia in abside, ante altare sancti Spiritus.

Chaisa

In nomine sancte & indiuidue trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia Rex. Nouerint omnes Christi que fideles qualiter nos pro nostre senioris & nostri Ottonis Imperatoris anime consolencia * peretumue nostrorum * Paren-
felicimemoria & per interuentum dilecte coniugis nostre Kunigunde Regine, tumus
perchnopolitani atque Archiepiscopi Gaginni dicti ac pro indulgentia bone
memorie archiepiscopi in cuius laribus eis que sancte M. sanctique Corbiniani * f. affectu
erant bonis pariter vtentes principio, * benigne nutriebatur, ac pro requie pie
præfulis Gotescalci iam defuncti. Et quod nostrum fidelem Engilbertum An-
tistitem de propria quasi camera ad tale dispendium superandum vix nostre as-
siduitatis subtraximus quoddam nostri iuris predium Chatfa vulgo nominatum
in prouincia Corinthia situm, cum familijs vtriusque sexus, Curtiferis, edifi-
cijs

Carinthia

cijs, terris cultis & incultis, quesitis & inquirendis, rebus mobilibus & immobilibus, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, aquis aquarumque decursibus, Mo-
f. saginis lendinis, piscationibus, * signis, Sidilvveidis, alpijs, vallibus, palludibus, omni-
 busque eidem predio iuste & legaliter pertinentibus ad Ecclesiam Marie matris
 Domini eiusque sancti confessoris Corbiniani in proprium donauimus, eo nam-
 que tenore ut iam dictus Engilbertus Frisingen. Episcopus sui que Successores,
f. prepositus absque contradictione omnium nostro dominio subditorum liberam exinde
 habeant potestatem tenendi, possidendi, commutandi, vel quidquid in usum Ec-
f. potestas clesie libuerit, faciendi, precipientes igitur ut nullus dux aliquisue comes iugum
 vel aliquam discretionem seruis libertisque in eodem predio habitantibus impo-
 nere jus habeat, sed aduocatus eidem Curti, ab Episcopo positus, quid-
 quid in eadem curte ad regendum emendandumue sit, iuxta leges, ac instituta maio-
 rum potestate diffiniat. Et ut hec nostre tradicionis auctoritas stabilis & incou-
 uulsa permaneat, hanc nostri precepti paginam inde conscriptam manu propria ro-
 borantes Sigilli nostri impressione insigniri iussimus. Signum domini Henrici
 Regis inuictissimi. Eberhardus Cancellarius vice Willigisi Archicapellani reco-
 gnoui. Data VI. Idus Maij, Ind. V. anno dominice incarnat. M. VII. anno vero
 domini Henrici secundi V. Regni. Actum Babenberge feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue Trinitatis. Chunradus diuina fauente clemen-
 tia Romanorum Imperator Augustus. Si erga domus Dei nostre liberalitatis
 munificentiam pijs incitati studiis ostenderimus, & oportuna terreni commodi
 more imperiali seu regali cum conferimus suffragia, non solum ad temporale re-
 gni diuinitus nobis collati profectum, verum & ad eternitatis gloriam feliciter
 obtinendam, hoc nobis multum prodesse liquido credimus, simulque patro-
 cinijs sanctorum nos inde beari atque tueri non ambigimus. Idcirco omnibus
 Christiane religionis fidelibus presentibus scilicet patefcat & futuris, quomodo
 venerandus Engilbertus sancte Frisingen. ecclesie presul nostram adiit celsitu-
 dinem obnix supplicans, ut pro stabilitate pie memorie antecessorum nostro-
 rum scilicet: siue regum a primo consecrationis sue tempore usque eidem concessas,
 & quidquid religiosa nobilium personarum vel ignobilium traditione seu
 commutatione siue coemptione aliquando in jus ac inuestituram eiusdem Ecclesie
 in presenti collatum dinoscitur, per nostre imperialis renouationis preceptum,
 sibi roborare atque confirmare dignaremur. Totamque Ecclesie facultatem in tu-
 tele nostre singulare patrocinijs mundi burdum atque defensionem habuissimus
 commendata ac nos gratuita benignitate religiosis petitionibus pro Christi ho-
 nore, & sancte genetricis sue semper virginis Marie veneratione assensum preben-
 tes, nec non dilecte conestabulis nostre Gisele imperatricis Aug. & care sobolis
 nostre regis videlicet Hainrici Imperatoris, & tam venerabilium Episcoporum,
 quam reliquorum conspectu nostro assistentium percepte intercessionibus pie annu-
 entes, iure auctoritatis nostre, ad prefatam ecclesiam nomine sancte Dei genitricis
 dedicata, in qua confessor Dei electus Corbinianus corpore quiescit, pro antecesso-
 rum nostrorum & anime nostre remedio, profectus nostri regni felicitate, eterna-
 liter in proprium donamus, roboramus, quidquid ad prefatam sanctam & matricem
 ecclesiam hactenus pertinebat, & quidquid in hodierno tempore in eadem Ecclesia
 inuestitura rite retinet, in quacunque scilicet. prouincia Imperij nostri siue quocumque
 pago aut marchia, aut comitatu situm sit, cum Monasterijs Eccle. decimis siue absque
 decima, cum castellis, vel vicis, cum curribus & casalijs, edificijs, familijs & vtriusque
 sexus mancipijs, Parschaleis, Sindmannis, hengisfontis, censibus & capitice-
 sibus, aquis, campis, vineis, terris, cultis & incultis, noualibus vel siluis ad
 noua-

noualia extirpandis pratis, paludibus, pascuis, compascuis, Montibus, siluis, materie ac lignorum incisionibus, forestis, Mercatis, venacionibus, tecloniis, & percussura proprii numismatis, salinis & sartaginibus, ac locis Sartiginum, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, stationibus, id est, Giscellis piscium quos Husones dicimus, Mol. Molendinarumque locis, pontibus, vestigalibus, vijs, exitibus & redditibus, quesitis & inquirendis, hec omnia in omnibus ad ipsum Frisingen. Episcopatum legaliter pertinentia per hoc auctoritatis nostre preceptum in jus & potestatem sacrosancte matricis Christi Ecclesie prefate donamus, tradimus, & confirmando renouamus. Eo rationis tenore vt jam dictus honorabilis Episcopus eiusque Successores liberam pro utilitate eiusdem sancte Dei Ecclesie perhenniter habeat potestatem, quidquid inde voluerit faciendi absque alicuius molestia. Et vt hec auctoritas nostra per cuncta labentis mundi curricula firmiori solidetur stabilitate, manu nostra subtus eam roborantes, Sigilli nostri inpressione iussimus insigniri. Signum Domini Chunradi inuictissimi Romanorum Imperatoris Augusti, Vldaricus Cancellarius vice Aribonis Archicappellani recognoui. Data V. Idus Martij. Ind. XII. anno Dominice incarnationis M. XXIX. Anno Domini Chunradi II. Regni V. Imperij verò II. actum Frisingen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Chunradus diuina fauente clementia Rex. Cunctis fidelibus nostris presentibus atque futuris. Notum esse volumus qualiter nos ob anime nostre remedium ad venerandi Engilberti fidelis nostri Frisingen. scil. Sedis antistitis petitionem quedam proprietatis nostre prediola sic nominata, ad Rintsetun, Arpinrint ad Stamrunahi ad hornun quæ Perzili de Vnamanni filius, Ieruus nostre potestatis possedit predictique presulis aduocat. Vodalchalco, ceterisque missis suis cum terminis proprijs premonstrat in Septemtrionali parte Danubij fluminis, & in Comitatu Ruperi comitis sitas in proprietate concessimus, & per hanc regalem paginam in jus eius atque dominium transfundimus cum curtiferis, edificijs, terris cultis & incultis, pratis, siluis, aquis, aquarumque decursibus, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, Molendinis, piscationibus, Zidilvveidis, quesitis & inquirendis, omnibusque legitime ad loca eadem pertinentibus. Ea scilicet ratione vt prefatus presul liberam in rebus predictis habeat potestatem, tradendi seu sibi retinendi, aut quidquid sibi libitum fuerit, exinde faciendi. Et vt hec nostre concessionis auctoritas stabilis & inconuulsa permaneat, hoc presens preceptum inde conscriptum manu propria roborantes Sigilli nostri inpressione iussimus insigniri. Signum domini Chunradi inuictissimi regis. Odalricus, Cancellarius in vice Aribonis Archicappellani recognoui. Data II. Non Maij. Ind. VIII. anno Dominice incarnationis M. XXV. Anno verò Domini Chunradi II. regis inuicti, actum Svartzburga feliciter in Dei nomine Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Si venerabilibus Ecclesiarum Dei locis quidquam largimur beneficij, necessitatesque Ecclesiarum nostro releuamus iuuamine, id profecto & anime & regni nostri saluti prouenire non dubitamus, proinde omnibus Christi nostrisque fidelibus notum esse volumus, qualiter nos ob recordationem eternam Domini Senioris nostri Ottonis Imperatoris Augusti ob spem quoque diuine remunerationis tam nobis quam etiam dilecte conrectali Kunigunde impetrandam, atque fidelissimum venerandi presu-

presulis Frising. Engilberti obsequium amoremque dedimus quandam partem cuiusdam insule Sahsonagoue dicte ad Monasterium sancti Stephani protomartyris in Episcopatu eiusdem egregij antistitis ab eodem presule constructū fratribusq; inibi Christo militantibus in prouincia scilicet Orientali iuxta Danubium & in Marchia Adalberti Comitis sitam & hijs terminis inclusam, à loco enim Suntmesprucka visum per ripam danubij vsque in locum Orta dictum. Et inde vsq; in siluam quam Hart vulgariter nuncupant, & à supradicto ponte per directum vsque in eandem siluam Hart, ipsam videlicet insulam Sahsonagoue quantum superscripto continet termino, & quidquid reliquum terre culte & inculte inter predictum inuenitur terminum cum areis, edificijs, aquis, piscationibus, venationibus, Zidelvveidis, pascuis & lignorum incisionibus omnibus illic habitantibus & quidquid vtilitatis inibi poterit inueniri. Ea ratione hanc nostram concessionem sancto Stephano & iam dictis fratribus firmantes vt nullus Episcopus seu aliqua quelibet persona potestatem habeat eam inde alienare vel auferre. Et vt hec nostre concessionis munificentia omni euo stabili tenore firma & inconuulsa permaneat, hoc presens preceptum inde conscriptum manu propria roborantes Sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Guntherus, Cancellarius vice Aribonis Archicapellani recognoui. Data XVIII. Kal. Decembr. Ind. IV. anno dominice incarnationis M. XXI. anno domini Henrici regnantis XX. Imperij autem VII. actum apud villam Moringen.

IN nomine sancte & indiuidue Trinitatis: Chunradus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Si loca venerabilia diuino cultui mancipata ob memoriam diuine remunerationis munere nostre consolationis benignius adaugendo ditare decreuerimus, hoc non solum nobis ad regni nostri commodum, sed etiam anime nostre remedium salubriter prouenire pro certo statuimus. Quapropter omnium Christi nostrorumque fidelium presentium scilicet & futurorum vniuersitati notum esse volumus, qualiter nos summe dignitatis intuitu per interuentum amantissime coniugis nostre Gisèle Imperatricis Auguste, nostriq; filij dilecti Hainrici regis necnō ob assiduū fideleq; seruiciū Engilberti Frisingen. ecclesie venerabilis Antistitis, qui pre ceteris multiplicato genere seruitutis nobis pro viribus grātanter deseruit, suūq; seruitiū in hoc multipliciter adauxit, quod eūdem vnicū filium nostrū per nos sue fidei cōmendatū, plena fide vice nostra fouit, amplectitur, amauit & per omnia fideliter educauit, tradimus ad altare semper virginis Marię sanctiq; Corbiniani nobilissimi Christi Confessoris in ciuitate Frisingen. corpore quiescentis, Curtem alarū sitam in comitatu & marchia Adalberti Marchionis cum omnib⁹ ad eam de iure ac legaliter pertinentibus, cum mancipiis vtriusque sexus, cum areis, edificijs, agris, vineis, campis, terris, cultis, & incultis, pratis, pascuis, siluis, venationibus, aquis aquarumue decursibus, piscationibus, molis, molendinis, vijs, & inuijs, exitibus & redditibus, questis & inquirendis, seu cum omni vtilitate que scribi aut nominari vllō modo potest. Eandemque curtem de nostro iure aut dominio ea ratione in ius atque dominium prefate Frisingen. ecclesie omnino transfundimus & in proprietatē perpetuā donauimus, vt idem venerabilis antistes Engilbertus & successores sui, absq; violentia, vllius nostri successoris siue regis, siue imperatoris liberam posthac habeat licentiam & potestatē tenendi, possidendi, commutandi vel quidquid inde sibi saluo iure ecclesie placuerit inde faciendi. Et vt hec nostra imperialis integritas stabilis & inconuulsa per futura annorum curricula perseneret, hoc auctoritatis nostre

nostre preceptū inde conscriptum sigilli nostri impressione insigniri iussimus. & ambo nos & filius noster dilectus Rex videlicet Hainricus, ego ipse humiliter interueniente ille me consentiente atque iubente uterque in sui nominis signo manu propria corroboraui. Signum Domini Chunradi inuictissimi Romanorum Imperatoris Augusti. Signum domini Henrici inuictissimi * Fran. *Rom.* regis. Burchardus Cancellarius vice Arbonis archicapellani recognoui. Data XIV. Kal. Augusti indict. I. Anno Domini incarnationis M. XXXIII. Anno autem Domini Chunradi secundi regnantis V. Imperij autem VIII. anno etiam domini Hainrici regis III. VI. Actum Mileb. feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis, Chunradus diuina fauente clementia Romanorum Imperator. Si venerabilia ecclesiarum Dei loca alicuius doni incremento sublimare studemus, id profecto nobis nostrique regni statui liquido proficere minime diffidimus. Quapropter omnium Christi fidelium presentium scilicet & futurorum nouerit vniuersitas, qualiter nos diuini amoris instinctu pro remedio anime nostre, ob interuentum & petitionem dilecte nostre coniugis Gisele Imperatricis auguste, nec non Hainrici regis nostri filij, ob iuge & deuotum seruicium fidelis nostri Engilberti Frisingen. ecclesie venerabilis episcopi eidem presuli sueq; ecclesie Frisingen. largiti sumus in orientis parte flumini Vñla vocatum, in comitatu marchionis Adalberti omni lege hobas regales II. quæ antea admirum sui iuris curtem ibi iuxta iacentem, ex rebus regni pro beneficio concessæ sunt, insuper hobam Regalem prope fluuiū eundem * . . . iacentem, quam habuit in beneficium predictus * Marchio Adalbertus, & etiam in meo verorumque partium iugera XXX. supradicte curte contigua que Arbo de Ensbure in beneficium habuit, cum omnibus eius appendicijs, areis, edificijs, exitibus & redditibus, vijs & inuijs, cultis & incultis, quesitis & inquirendis, agris, campis, pratis, siluis, venationibus, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, molis, piscationibus, seu cum omnibus utilitatibus, que sic dici aut scribi possunt. Easque per hanc nostram Imperialem paginam de nostro iure & dominio in eiusus & dominium transfundimus & in proprium tradimus. Easque scilicet ratione ut iam dictus presul suūq; successores liberam deinceps potestatem habeant in usum ecclesie quidquid eis placuerit faciendi, insuper vero eidem episcopo confirmauimus, cetera sui iuris bona à termino orientali vbi luidzuna Mispach influit lpsam, Et inde per heznizam deniq; Rutinkam. Itemque à termino occidentali à villa Vellundorf vsque ad fluuium Zukaha & ad Rutinkcham. Sicque ad Montana Carinthiam respicientia, ut hæc nostre donationis ymmo confirmationis auctoritas stabilis & inconvulsa omni euo permaneat, hoc preceptum inde conscriptum manu propria roborantes Sigillo nostro insigniuimus. Signum domini Chunradi Romanorum Imperatoris inuictissimi. Burchardus Cancellarius vice Arbonis archicapellani recognoui. Data Idus Maij, Anno dominice incarnationis MXXXVIII. Anno autem domini Chunradi secundi regis X. Imperij VIII. Actum Ratispone feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis Chunradus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Si venerabilia ecclesiarum Dei loca donatione liberalitatis nostre in aliquibus adaugere studemus, id profecto ad statum regni nostri & ad salutē anime nostre liquido proficere non modo speramus, sed certissime scimus. Proinde omnium Christi nostrorumq; fidelium presentium scilicet & futurorum nouerit vniuersitas, quod ego Chunradus gratia Dei Imperator. augustus spe diuine remunerationis, ymo propter petitionem dilectissime mee

coniugis Gisele Imperatricis Auguste, nec non & filij nostri Hainrici regis. Insuper pro amore & seruitio Engilberti Frisingen. ecclesie venerabilis episcopi gemina fidelitate nobis deuotissimi, altera quidem quod in nostro semper strenuus erat seruitio, altera vero quod eundem filium nostrum a nobis sue procuratorum ni vigilanter commendatum, paterno educauit animo, ad altare sancte Dei genitricis Marie in ciuitate Frising. vbi egregius Christi Confessor Corbinianus corpore requiescit, Curtem Emilingen sitam in comitatu Vdalslatti comitis, cum omnibus eiusdem loci iustitijs ceterisque pertinentijs cum ecclesia dote & decimis legitime confirmata, cum arcis, edificijs & vtriusque sexus mansi- pijs, exitibus & redditib⁹, vijs & inuis, agris, pascuis, siluis, pratis, aquis, aquarumq; decursibus, molis, molendinis, piscationibus, quesitis & inquirendis, cultis & incultis & cum omnibus vtensilibus que aut scribi aut nominari possunt; Eo videlicet tenore. Eandem curtem de nostri domini iure in ius & dominium predictae Frisingensis ecclesie transfundimus & in proprium perpetuo posside- do tradimus, vt idem venerabilis presul Engilbertus suiq; successores liberam ha- beant potestatem eam sicut alias ecclesie sue proprietates libere possidendi, & si opus fuerit commutandi, seu quidquid ecclesie sibi libitum, inde faciendi. Et vt hec nostra Imperialis tradicio stabilis & inconuulsa omni permaneat tempo- ris euo, & vt nullus nostrorum, vel alia persona hec nostra dona audeat violare aut infringere, hanc precepti nostri paginam inde conscriptam Ipse idemq; dile- ctus filius noster rex Henricus sua petitione ille mea licentia & collaudatione v- terq; in suo monogrammato manu propria subtus roborantes Sigilli nostri im- pressionem iussimus insigniri. Signum domini Chunradi inuictissimi Romano- rum Imperatoris Augusti. Signum domini Henrici tertij regis inuictissimi. Burchardus Cancellarius ad vicem Bardonis Archicapellani recognoui. Data anno dominice incarnationis Millesimo XXXIII. Ind. XII. Kal. Augusti, Anno autem domini Chunradi secundi regnantis XI. Imperantis vero VII. Anno autem domini Henrici tertij Regis VI. Actum in prouincia Turingia apud Re- galem Curtem Imileb feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Chunradus diuina fauente clementia Rex. Si nostra regalis munificencia locis venerabilibus sacreq; religionis cultoribus quidquid vtilitatis contulerit, scimus magna presidia tum anime nostre tum etiam stabilitati regni nostri inde accrescere. Proinde nouerit industria cunctorum hominum fidelium nostrorum, qualiter nos ob interuentum vene- randi Engilberti Frisingen. sedis Episcopi more antecessorum nostrorum regali concessione firmauimus curtiferum id est in presenti eodem egregio presule su- per edificatam in prouincia Baioaria & in urbe regensparch sitam, partem uide- licet alicuius palatij veteris atq; destructi incipientem a curte quam tenet Eber- hardus Babenbergensis episcopus, ac contra septemtrionem in longitudine VIII. perticas habentem, & inde ad orientem vsq; ad viam publicam que est inter eccle- siam sancti saluatoris & predictum Curtiferum, & ad flumen Danubiu ducit ter- minante. Constat namq; idem Curtiferum a pio antecessore Hainrico Imperatore ecclesie Frisingen. ob remedium anime sue fideleq; ministerium eiusdem antistitis consentiente Duce Baioariorum Henrico, Imperiali precepto concessum. Nos aut ecclesie vtilitatem nihilominus prospicientes, hoc presenti precepto nostro curtem predictam cum vniuersis edificijs ac septem mucionibus, illi in perpetuum firmauimus manu propria subtus roborauimus. Signum domini Chunra- di inuictissimi regis. Vdalricus Cancellarius ad vicem Aribonis Archicapellani recognoui. Data III. Kal. Sept. Ind. VII. Anno M. XXXIII. dominice incarna- tionis. Anno I. domini Chunradi II. regis. Actum Moguncie feliciter Amen.

NICE,

NICERVS] *Aliter de hoc Nicero siue Nitgero, quem Henricus III. Nikerum* 22.
in suis Diplomatibus vocat, M. S. Catal. NITGERVS XVIII. Episcopus, fundator
 collegij S. Viti martyris, præficitur anno Domini MXL. sub isto Henricus
 III. Imp. confirmavit quicquid bonæ memoriæ præsul Engilbertus ac Nitge-
 rus iste obtulerunt & tradiderunt ad altare S. Viti martyris, & fratribus ibidem
 Deo seruientib. proprie retinendum perpetuo imperiali auctoritate & priuile-
 gio. Hic etiam Nitgerus ob specialem gratiam ab eodem Henrico impetrauit
 confirmationem cunctorum bonorum Ecclesiæ Cathedralis; obtinuitque ab
 eodem Rege Curtem Ostermundigen in pago Salzgovve, Ecclesias ab eodem
 impetrauit Gemkurchen, Provvingen, & Enlingen, cum decimis, Hubis &
 Mancipijs. rexit Ecclesiam annis XIII. Obiit anno Domini MLII. Id.
 Aprilis.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia
 Rex, Si erga Dei domus nostre liberalitatis munificentiam pijs incitari stu-
 dijs ostendimus, & opportuna terreni commodi more imperiali seu regali con-
 firmauerimus suffragia, non solum ad temporalem regni diuinitus nobis collati
 profectum, verum & ad eternitatis gloriam feliciter obtinendam hoc nobis
 multum prodesse liquido credimus, simulque patrocinijs sanctorum nos inde
 beari atque tueri non ambigimus. Idcirco omnibus Christiane religionis fide-
 libus presentibus scilicet ac futuris patefeat. Quomodo reuerendus Nikerus
 sancte Frisingen. præsul nostram adiit celsitudinem, obnixè supplicans, vt pro
 stabilitate sacro sancte ecclesiæ vniuersas res pro liberalitate pie memorie ante-
 cessorum nostrorum Imperatorum scilicet siue Regum à primo consecrationis
 sue tempore vsque modo eidem concessas & quicquid religiosa nobilium per-
 sonarum vel ius nobilium traditione seu commutatione siue coëmptione ali-
 qua in ius ac inuestituram eius ecclesiæ in presenti collatum dinoscitur, per
 nostre regalis renouationis preceptum sibi roborare atque confirmare digna-
 remur, totamque ecclesiæ facultatem in tutele nostre singulare patrocinijs,
 mundiburdum, atque defensionem habuissemus, commendatam, * ac nos *
 gratuita benignitate religiosis eius petitionibus pro Christi honore & eius gene-
 tricis sancte Marie veneratione assensum prebentes, nec non nobis dilecti
 Dietmari assensum prebentes Saltzburgen. ecclesiæ archiepiscopi & aliorum
 tam venerabilium episcoporum, quam reliquorum conspectui nostro assisten-
 tium procerum intercessionem pie annuentes iure auctoritatis nostre ad præ-
 fatham ecclesiam nomine sancte genetricis dedicatam, vbi electus Dei Confessor
 Corbinian. corpore requiescit, pro antecessorum nostrorum & anime nostre
 remedio ac diuturna profectus nostri felicitate eternaliter in proprium dona-
 mus, roboramus ac roborando confirmamus, quicquid ad prædictam sanctam
 & matricem ecclesiam hætenus pertinebat & quicquid in hodierno die ea-
 dem ecclesia inuestita rite retinet, in quacunque videlicet regni nostri siue in
 quocunque pago aut marcha vel comitatu situm sit, cum Monasterijs, eccle-
 sijs, decimatis, siue absque decima, cum castellis, vicis, cum curtis & casis,
 alijsque edificijs, familijs, & vtriusque sexus mancipijs, marschalcis, Sind-
 mannis, hengisvoteris, censibus & capitencensibus, agris, campis, vineis, cer-
 ris, cultis & incultis, noualibus, vel siluis ad noualia extirpandis, pratis, pa-
 ludibus, pascuis, compascuis, montibus, siluis, materie ac lignorum inciso-
 nibus, forestis, venacionibus, Mercatibus, thelonijs & percussionibus numis-
 matis, Siluis & Sartaginibus, ac locis Sartaginum, aquis aquarumque decursibus,
 piscationibus, stationibus id est Viseell. piscium, quos husones dicimus, Molis,

Molinarum locis, pontibus, vestigalibus, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, quesitis & inquirendis, hec omnia in omnibus ad ipsum Frisingen. episcopium legaliter pertinentia per hoc auctoritatis nostre preceptum iuri ac potestati sacrosancte matris ecclesie prefate donamus, tradimus & confirmando renouamus, eo rationis tenore vt iam dictus venerabilis episcopus Nitgerus eiusque successores liberam pro vtilitate eiusdem sancte ecclesie perhenniter habeant potestatem quidquid inde voluerint faciendi absque alicuius molestia. Et vt hec auctoritas per cuncta mundi labentis curricula firmiori solidetur stabilitate, manu nostra subtus eam roborantes Sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Signum domini Heinrichi III. Regis iuuicissimi, Theodoricus Cancellarius vice Bardonis archicappellani recognoui. Data II. Idus Maij, Ind. VII. anno dominice incarnationis M. XXXIX. Anno autem domini Heinrichi III. ordinationis XII. regni vero I. actum feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Henricus diuina fauente clementia Rex. Si loca venerabilia diuino cultui mancipata ob memoriam, diuine remunerationis munere nostre consolationis benignius adaugendo ditare decreuimus, hoc non solum nobis ad regni nostri commodum, sed etiam ad anime nostre remedium salubriter prouenire credimus. Quapropter omnium Christi nostrorumque fidelium presentium & futurorum vniuersitati notum, esse volumus, qualiter nos summe diuinitatis intuitu per interuentum nobis dilectissimi Sigibotonis sancte videlicet Spirensis ecclesie venerabilis episcopi, nec non ob assiduam fideleque seruitium domini Nitkeri Frisingen, ecclesie prefule celeberrimi, eademque scilicet beniuolentia & auctoritate, qua similiter fecit & ante me beate memorie genitor meus per omnia pius Catholicus Chunradus siquidem Imperator augustus, qui me interpellante in idipsum etiam consilio & reconfirmando cartam constitutionis imo hec eadem continente manu propria roborando omni que lege confirmando in ius Frisingen. ecclesie tradidit, nos pariter animo nihilominus volenti tradimus & concessimus ad altare semper virginis M. sanctique Corbiniani nobilissimi confessoris Christi in ciuitate Frisingen. corpore quiescentis Curtem Alaris, sitam in marchia & in comitatu Adalberti Marchionis, ad eundem locum iure ac legaliter pertinentibus, cum mancipijs vtriusque sexus, cum arcis, edificijs, agris, vineis, campis, terris, cultis & incultis, pratis, pascuis, siluis, venacionibus, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, molis, molendinis, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, quesitis & inquirendis, seu cum omni vtilitate que scribi aut nominari potest. Eandemque curtem in ius atque dominium prefate Frisingen. ecclesie ea ratione omnino transfundimus, & in perpetuam proprietatem donamus, vt idem venerabilis antistes Nitkerus & successores sui absque violentia yllius nostri successoris, siue regis siue Imperatoris, liberam post hac licentiam habeant, potenter possidendi, commutandi, vel quidquid inde saluo iure ecclesie placuerit, faciendi. Et vt hec nostre regalis tradicionis auctoritas stabilis & inconuulsa per futura annorum curricula perseueret, hoc auctoritatis nostre preceptum inde conscriptum, Sigilli nostri impressione insigniri iussimus. Signum domini Heinrichi Regis iuuicissimi. Theodoricus Cancellarius vice Bardonis Archicancellarij recognoui. Data XV. Kal. Septemb. Ind. XIII. anno dominice incarnationis M. XL. anno vero domini Hainrici tertij ordinationis XII. regni autem I. actum Auguste feliciter Amen.

Nitkerus episcopus impetrauit à III rege Hainrico vniuersalem confirmationem cunctarum ecclesie bonarum Anno domini M. XXXIX. renouari quoque fecit ab eodem tradi.

tradicionem aularum anno domini M. XL. Impetrauit ab eodem curtem Ostermündingen in pago Saltzgovve anno domini M. XLI. Impetrauit ab eodem ardachren anno domini M. XLIX. Confirmationem quoque ab eodem Beumininchirchen, Beuogen, & Hachingen, & Emlingen, & quidquid Engilbertus episcopus ad ecclesiam sancti Viti delegauerat. a. d. CII. Imperatum ab eodem fratribus huius ecclesie Laigan Vffirichen Eberaschirchen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis Hainricus diuina fauente clementia Rex. Si sanctarum ecclesiarum res ex nostris facultatibus ampliamus, hoc ad presentis nostre vite statum, & ad eterne retributionis premium nobis profuturum esse non dubitamus, huius spei gratia ob interuentum ac petitionem Gisele dilectissime matris nostre Imperatricis Auguste, nec non Dietmari Saltzburgensis ecclesie venerabilis episcopi, quondam nostre potestatis curtem Ostermündingen nominatam in pago Saltzburgovve, & in comitatu Aribonis Palatini Comitis sitam, Frisingen. ecclesie in honorem sancte Marie, & sancti Corbiniani confessoris Christi consecrate & constructe ob dilectionem & gratam nobis seruitutem Rutgeri ecclesie prefate venerabilis episcopi, cum omnibus suis pertinentijs, hoc est, vtriusque sexus mancipijs, arcis, edificijs, terris, cultis & incultis, agris, pratis, pascuis, campis, siluis, venationibus, aquis aquarumque decursibus, molis, molendinis, piscationibus, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, quesitis & inquirendis, cum omni vtilitate quæ vllō modo inde potest prouenire, in proprium dedimus atque tradidimus. Ea videlicet ratione vt prescriptus Nikerus episcopus sui que successores, de pretitulata curte liberam de hinc potestatem habeant scilicet tenendi, commutandi, pignorandi, vel quidquid sibi met ad vsum prenominate ecclesie placuerit inde faciendi. Et vt hec nostre traditionis regalis auctoritas stabilis & inconuulsa omni permaneat euo, hanc paginam inde conscribi manu propria vt infra videtur corroborantes, Sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Signum domini Henrici tertij Regis inuictissimi. Eberhardus Cancellarius vice Bardonis Archicancellarij recognoui. Data II. Idus Maij. Ind. IX. Anno dominice incarnationis M. XLI. Anno autem Domini Heinrichi III. ordinationis eius XIV. Regni vero II. Wormacie feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Si loca ecclesiarum Dei & bona diuinis obsequijs mancipata antecessorum nostrorum more confirmamus id profecto ad salutem regni nostri, & ad salutem anime nostre liquido proficere non modo speramus, sed & . . . . cognoscimus. Proinde omnium Christi nostrorumque fidelium presentium scilicet & futurorum cognoscat industria, quod ego Hainricus dono Dei Imperator Augustus ob diuine talionis respectum & propter dilectionem ymoque seruitium Nikeri Frisingen ecclesie venerabilis episcopi, ecclesiam vnam cum decimis & duabus hobis & vtriusque sexus mancipijs Boumchirchen dicto, alteram vero in loco Wibingen nominato, similiter cum decimis & duabus hobis vtriusque sexus mancipijs. Tertiam ecclesiam in loco Hachingen nominato, cum decimis & duobus hobis & mancipijs. Quartam quippe in loco Emlingen dicto, cum decimis & dote legitime confirmatam & cum * ra. Insuper etiam quidquid antedictus presul & antecessor eius Engilbertus ad altare sancti Viti martyris tradidit & delegauit, hoc ego eidem altari & fratribus ibidem Deo seruientibus proprie retinendum perpetue mee Imperialis * . . . . confirmaui priuilegio. Et vt nostra Imperialis confirmatio stabilis & inconuulsa omni permaneat euo, hanc

N 3

cartam

cartam inde scriptam manu propria vsu subtrus videtur corroborantes, Sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Signum Domini Heinrici Imperatoris inuictissimi secundi Romanorum Imperatoris Augusti. Wintherius Cancellarius vice Luitvaldi Archicancellarij & Archiepiscopi recognoui. Data XV. Kal. Iunij, Anno Dominice incarnationis M. LII. Indict. X. domini autem Heinrici III. Regis, II. Imperatoris ordinationis eius XXIII. Regni quidem XIII. Imperij autem VI. in nomine Domini actum feliciter Amen.

ELLENHARDVS M. S. Catalogus. Ellenhardus Episcopus XIX. Fundator Collegij sancti Andreæ Apostoli. Hic præficitur sedi Frisingen. anno Domini M. LIII. Hic à Rege Henrico III. impetravit priuilegium stabilitatis & confirmationem vniuersalem omnium Ecclesiæ bonorum Anno Domini M. LVII. Hic etiam incepit construxit ac planè fundauit Ecclesiam collegiatam S. Andreæ in monte Frisingen, dotansque eandem cum viginti præbendis. Item hic præclarus Pontifex impetravit ab Henrico Rege quarto Perian & Naubenburgk in Histria sitas, cum omnibus vilisatibus ad eas iure pertinentibus, ad Monasterium S. Andreæ Apostoli in ciuitate Frisingen. Anno Domini M. LXII. Item obtinuit ab eodem Rege Abbatiam Beuern in pago Schvvingovv sitam, cum omnibus appendicijs ad Ecclesiam S. Dei genitricis & Corbiniani, Anno M. LXV. Impetravit etiam ab eodem in Marcha Histria has villas, Cubida, Leonz, Opezazari, Trustulahenia, S. Petri, cum omnibus adincentijs ad Ecclesiam Virginis Mariæ Frisingen. Anno Domini M. LXVII. Item impetravit ab eodem multas Hubas apud Quinchsaha, Ascha, Reicher-spurch Tungerepruna, Nobendorf, Hohenlovv, cum omnibus appendicijs, Anno M. LXXIII. Item Ellenhardus Episcopus, delegauit Curtiferum apud Sighoffstetten ad altare S. Petri in crypta tali tenore, vt alicui de fratribus committatur Missæ celebratio ad idem altare, pariterque fratribus inde seruitium exhibeatur in anniuersario Episcopi die, & alia multa bona delegauit Ecclesiæ S. Dei genitricis Mariæ, tali condicione, quod Canonici S. Andreæ certis diebus ex redditibus huiusmodi debent refici, seu portionem habere. Hic deuotus Ellenhardus rexit annis viginti quinque, & obiit anno Domini M. LXXVIII. in vigilia S. Gregorij V. Idus Martij, sepultus in Ecclesia S. Andreæ, cuius anniuersarius annuatim peragitur circa festum S. Gregorij Papæ cum Solenni Stipe.

In nomine sancte trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia Rex. Si erga domus Dei nostre liberalitatis munificentiam pijs incitati studijs ostenderimus, & oportuna terreni commodi more Imperiali seu regali eis conferimus suffragia, non solum ad temporalem regni diuinitus nobis collati profectum, verum & ad eternitatis gloriam obtinendam, hoc nobis multum prodesse liquido credimus. Simulque patrocinijs sanctorum nos inde beari atque tueri non ambigimus. Idecirco omnibus Christiane religionis fidelibus presentibus scilicet patefcat & futuris, quia Reuerendus Ellenhardus sancte Frising. Ecclesie presul nostram adiit celsitudinem, obnixè supplicans, vt pro stabilitate eiusdem sacrosancte Ecclesie vniuersas res, liberalitate pie memorie antecessorum nostrorum Impetatorum scilicet siue Regum à primo consecrationis sue tempore vsque modo concessas, & quidquid religiosa nobilium personarum tradicionem seu commutationem, seu coemptionem aliqua in jus ac vestitura eiusdem Ecclesie in presenti collatum dinoscitur, per nostre regalis renouationis preceptum sibi roborare atque confirmare dignaremur, totamque facultatem in tutela nostre singulare patrocinijs, mundiburdium, atque defensionem habuif-

buiffemus commendatam, ac nos gratuita benignitate religioſis eius petitionibus pro Chriſti honore & ſancte genitricis ſue ſemper virginis Marie veneratione aſſenſum prebentes, nec non genitricis noſtre Imperatricis Agnetis nobiſque dilecti Baldvini Salzburg. Eccleſie Archiepiſcopi & aliorum tam venerabilium Episcoporum quam reliquorum conſpectui noſtro aſſiſtentium procerum interceſſioni pie annuentes ſtudio auctoritatis noſtre ad preſatam Eccleſiam nomine ſancte genitricis Dei dedicatam vbi electus Dei confessor Corbinianus corpore quieſcit, pro antecellorum noſtrorum, & anime noſtre remedio, ac diuturna proſectus noſtri felicitate eternaliter in proprium donauimus, roboramus, ac renouando confirmamus quidquid ad predictam & ſanciam matricem eccleſiam haſtenus pertinebat, & in hodierno tempore eade eccleſia inueſtita tenet, in quacunq; videlicet provincia regni noſtri ſiue quocunq; pago aut marcha vel comitatu ſitum, cum monaſterijs, eccleſijs decimatis, ſiue abſque decima, cum Caſtellis vel vicis, cum curtis, caſis, alijsque, edificijs, familijs, & vtriuſque ſexus mancipijs, parſchalcis, Sindmannis, hengisturtis, cenſibus, capiti cenſibus, agris, campis, vineis, terris, cultis & incultis, noualibus, ac ſiluis, ad noualia exſtirpanda, pratis, paludibus, paſcuis, compaſcuis, montibus, ſiluis, materie ac lignorum incilionibus, foreſtis, venationibus, Mercatibus, theoloneis, percullura proprii nomismatis, ſalinis, & ſartaginibus, ac locis ſartaginum, aquis, aquarumque decurſibus, piſcationibus, ſtationibus, Giſtell. piſcium, quos huſones dicimus, molis, Molendinarumque locis, pontibus, veſtigalibus, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, queſitis & inquirendis, hec omnia in omnibus ad ipſum Friſing. Episcopium legaliter pertinentia per hoc auctoritatis noſtre preceptum in ius & poteſtatem ſacroſancte matris Chriſti Eccleſie preſate donamus, tradimus, & confirmando renouamus, eo rationis tenore, vt jam dictus honorabilis Ellenhardus, eiusque ſucceſſores liberam pro vtilitate eiufdem ſacroſancte Dei genitricis Eccleſie perhenniter habeant poteſtatem, quidquid inde voluerint faciendi, abſque vllius moleſtia. Et vt auctoritas noſtra per cuncta labentis mundi curricula firmiore perſiſtat ſtabilitate, manu noſtra ſubtus eam roborantes, Sigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Signum Domini Heinrici IIII. Regis inuictiſſimi, Wintherus Cancellarius, vice Luitpoldi Archicancellarij recognoui. Data Idus Febr. Ind. X. anno dominice incarnationis M. L VII. Anno domini Hainrici IV. regis ordinationis tertio, regni I. Actum Nevvburg in Dei nomine.

f. matricis

interueniens

In nomine Sancte & indiuidue trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia Rex Romanorum Auguſtus. Omnium fidelium noſtrorum tam preſentium quam futurorum pie deuotioni pateat, quemadmodum nos pro eterna retributione, & pro anima patris noſtri bone memorie Hainrici Romanorum Imperatoris auguſti, obque interuentum dilecti noſtri Annonis ſcilicet Colon. Archiepiſcopi, nec non ob deuotum fidele ſeruitium Ellanhardi Friſingen. ſedis epiſcopi, quaſdam noſtri juris proprietates ad fiſcum noſtrum pertinentes in Marchia huftria & Comitatu Mar: Wodalda inque locis ſubnotatis inter Piriam & Nevvburg ſitas cum omnibus vtilitatibus ad eaſ rite pertinentibus, hoc eſt, mancipijs vtriuſque ſexus, arcis, edificijs, terris, cultis & incultis, agris, pratis, campis, paſcuis, ſiluis, aquis aquarumque decurſibus, ſtacionibus nauium, theoloneis, molendinis, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, queſitis & inquirendis, cunctisque alijs appendicijs que vlllo modo dici aut nominari poſſunt, ad Monasterium ſancti Andreę Apoſtoli in ciuitate Friſingen a preſato eiufdem ciuitatis

episcopo in dei nomine iniciatum & constructum, ex proprio in proprium donamus. Ea scilicet ratione ut fratribus inibi Deo militantibus in quantum, ex eisdem bonis prouideri possit ad diuinum officium peragendum, victus & vestitus singulis annis subministrentur. Et ut hec traditio nostra in futuro tempore stabilis & inconuulsa permaneat, hoc regie donacionis preceptum inde conscriptum, sigilli nostri inpressione iussimus insigniri, manuque propria ut inde videtur corroborauimus & confirmauimus. Signum domini Henrici quarti Regis. Wichbertus Cancellarius vice Sigefridi Archicancellarij recognoui. Data I X. Kal. Octobris, anno incarnat. dominice M. L X I I. anno autem ord. Henrici quarti Regis V I I I. Regni vero V I I. Actum Auguste, in dei nomine, Amen.

Barini

IN nomine Sancte & indiuidue trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia Rex. Omnibus Christi nostrique fidelibus tam presentibus quam futuris notum esse volumus, qualiter nos ob remedium anime patris nostri pie memorie Hainrici Imperatoris Augusti, nostraque in Christo felicitate perpetua, instinctu quoque fidelis nostri Adalberti Hammaburgen. Archiepiscopi, nec non ob fidele seruicium Ellanhardi Episcopi ad ecclesiam Frisingen. in honore sancte Dei genitricis & sancti Corbiniani, confessor. constructe Abbaciam * buibim dicta, in pago Sundergoue, in Comitatu Sigmari Comitis sita, cum omnibus appendicijs, hoc est, villis, vineis, in quacunque provincia seu quocunque pago vel comitatu sitis nec non vtriusque sexus mancipijs, arcis, edificijs, agris, campis, pratis, pascuis, siluis, forestis, forestarijs, venationibus, terris cultis & incultis, aquis, aquarumque decursibus, molis, molendinis, exitibus & redditibus, quesitis & inquirendis, vijs & inuijs, omniq; iure & utilitate quod nos vi huius in proprium dedimus atque tradimus, ea videlicet ratione, ut predictus Ellenhardus Frisingen. Episcopus sui que successores libera inde potestatem habeant tenendi, construendi, quidquid ad comune vtriusque ecclesie utilitate voluerint, faciendi. Et ut hec nostra regalis traditio stabilis & inconuulsa permaneat, hanc cartam inde conscriptam manu propria roborantes Sigilli nostri inpressione iussimus insigniri. Signum domini Henrici quarti. Sigiharius Archicancellarius recognoui. Data X V. Kal. Septembr. anno dominice incar. M. L X V. Ind. I I I. anno autem emordinationis domini Henrici quarti Regis X I. regni vero I X. actum Frising. in dei nomine feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia Rex. Sancte Dei Ecclesie profectui diligentius providere debemus, quanto ex diuino munere sublimati sumus. Quapropter omnibus Christi nostrique fidelibus tam presentibus quam futuris notum esse volumus, qualiter nos Frisingen. ecclesie, in honore sancte M. sanctique Corbiniani constructe & consecrate ob petitione & interuentu Perthe regine regni que throni nostri consortis dilectissime, instinctu quoque Epponis Nevvburgen. Episcopi, Edberti Marchionis, Vdalrici Marchionis, nec non ob fidele meritum Ellanhardi eiusdem sedis Episcopi has * villas Cubida, COUNCA, Ozpe, bazari, Trusculo, Steina, sancte * peiren pago cum omnibus appendicijs suis, hoc est, vtriusque sexus mancipijs, vineis, pratis, agris, campis, pascuis, siluis, venacionibus, forestis, forestarijs, ecclesijs, arcis, edificijs, terris, cultis & incultis, aquis, aquarumque decursibus, Molis, Molendinis, vijs & inuijs, mercatis, theolonijs, monetis, quesitis & inquirendis, omni utilitate in proprium dedimus, confirmauimus, perpetuo iure obtinendum concessimus, ea videlicet ratione ut nullus successorum nostrorum Imperator siue Rex, Dux, Marchio, aut alia maior vel minor persona iudicialis hec data prefate ecclesie auferre, alienare, aut villo modo presumat inquietare, sed prefatus episcopus eiusque successor

cessores liberā habeant potestātē tenendi, precariandi, commutandi, vel quidquid inde ad vtilitātē eiusdē ecclesie voluerint faciendi. Et vt hec nostra regalis traditio stabilis & inconuulsa omni euo permaneant hanc, scribi manuque propria subnotantes, Sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Signum Domini Henrici inuictissimi Regis, XV. regni vero VI. Actum Ratispone feliciter Amen.

IN nomine Sancte & indiuidue trinitatis, Hainricus diuina fauente clementia Rex. Omnibus Christi nostrique fidelibus, tam futuris quam presentibus notum esse volumus qualiter nos in presentia principum nostrorum, Gebhardi Salzburchen. Archiepiscopi, Ottonis Ratisponen. Episcopi, Welfi Ducis Buarie, ceterorumque fidelium nostrorum ex predio quod Salomon Rex Vngarorum nostre potestati subiugauit, sancte Deigenitrici virgini Marie in Ecclesia Frisingen. vbi corpus sancti Corbiniani requiescit rogato & seruitio eiusdem fidelis Episcopi Ellenhardi C. mansos, hijs locis sitos, ad Scheiriches Burge, Chuniuglsprunnen, Neuvndorf, Hasilovve, sicque de linthaha & Werthovve cum omnibus appendicijs, hoc est, vtriusque sexus mancipijs, arcis, edificijs, pratis, pascuis, vineis, terris, cultis & incultis, vijs & inuijs, aquis, aquarumque decursibus, Molis, molendinis, piscationibus, exitibus, & redditibus, quousque & inquirendis, exceptis venationibus ex Wiltvanno in lachaberge, alijs autem omnibus vtilitatibus in proprium tradendo firmauimus. Ea videlicet conditione, quā cum omnibus ex prefato predio donatis conuenimus, vt idem Frisingen. Episcopus Ellenhardus sui que successores in quolibet castello, specialiter in Misenburc muniendo pro hijs centum regalibus mansis nobis seruiant, & in alijs omnibus nobis fideles existant. Cuius tradicionis testes cartam presentem nostro iussu conscriptam nostra autem manu confirmatam Sigilli quoque nostri impressione insignitam cunctis seculis reliquimus. Signum Domini Henrici inuictissimi Regis. Adalbertus Cancellarius vice Sifridi Archicancellarij recognoui. Data anno Domini M. LXXVIII. Ind. XIII. XI. Kal. Decembr. Anno ordinationis domini Henrici III. regis XX. regni XVIII. actum Ratispone in nomine Iesu Christi Amen.

Testimonium antiquissimum & canonicum; Ellenhardum Episcopum Frising. & Fundatorem Collegiate Ecclesie S. Andreae ibidem non tantum Catholicum fuisse, sed & miraculis claruisse.

Ex antiquissima scriptura copiatum & collationatum Per Decanum S. Andreae ibidem Andream Scherer, 15. mensis Septemb. Anno 1616.

ANNO Dominice incarnationis Millesimo centesimo vigesimo nono, primo Kalend. Augusti. Collectis apud Lusen quampluribus Salzburchensibus, Frisingensibus, Ratisponensibus, Pataviensibus, Aistirensibus Ecclesiarum Clericis, & religiosis & literatis, insuper Abbatibus & Monachis & non modico Principum ac populorum Collegio; coram Archiepiscopo Salzburchensi Chounrado * & Reginberto Brixienfi Episcopo; Inter cetera, Causa Ellenhardi Frisingensis Episcopi iam dudum ante annos quinquaginta duos feliciter viam vnuerse carnis ingressi, ventilata est. Quia hoc ipse tempore Gregorij VII. qui & Hildibrandus, sub heresi Wicbertiana quibusdam defunctus esse putabatur, a prefato metropolitane sedis Archiepiscopo plus annos quinquaginta duos, quibus sine reclamacione canonica tam mortuis quam viuis verē Catholicus est

* Est hic Chouura-
dua huius
nominis
primus
Archiepi-
scopus.

est habitus, irrationabiliter est impetratus; cum utique duobus annis prius ipse de mundo excessisset, quam Wicbertus Haresfarcha Romanæ sedis Cathedralis inuaserit. Sed beati viri meritis exigentibus probabili septem probabiliū virorum testimonio canonice excusatus; immo meritorum prerogatiua & miraculorum attestatione venerabilis semper inuentus, reuerentiam quam apud Deum, & homines dudum viuens emeruit etiam mortuus Domino propitiante irrefragabiliter obtinuit. Probatum est itaque legitime ac canonico Rudolphi Abbatis Aistitensis testimonio, Diethmari S. Andreae Decani, Hannonis presbyteri, Chunonis Parochiani, Richeri presbyteri de Glane, cæterarumque venerabilium personarum, quod venerabilis idem Episcopus in gratia sedis Apostolicæ & communione matris Ecclesiæ indubitanter obierit. Ne ergo digna tantæ rei memoria vlla posterorum obliuione deleatur, placuit ut huius comprobationis notitia per literarum inditia posteris nostris transmittatur. Acta sunt hæc presentibus subscriptis testibus & alijs quam pluribus. Abbas Salzbürgensis Paldricus, Abbas Scilensis Guntherus, Præpositus Salzbürgensis Hermannus Præpositus, Chimseensis Hartmannus Præpositus de Perchteres Kademan, liberuinus Præpositus de Garze, Hugo Præpositus de Ouue, Herilortus Præpositus de Cella, Burchardus Tagibertus Præpositus de Werda, Archidiaconus Patauiensis Rubertus, Præpositus Aistitensis Burchardus, Wernherus Canonicus Ratisponensis, Frisingenses Canonici, Adalpero Præpositus, Adalpertus Decanus, Wichmannus Præpositus S. Andreae, Henricus Scholasticus, ac Præpositus S. Victi, Herricus Præpositus S. Castuli, Hoholdus præpositus S. Zenonis, Waltherus Tridentinus Præpositus.

Andreas Scherer Decanus pro tempore S. Andreae montis Frisingensis in fidem se subscripsit m. p.

cc. *MEGINWARDVS]* *M. S. Catal.* Hic anno Domini M. LXXVIII. XI. Cal. April. Frisingen. Ecclesiæ præficetur. Hic oppidum seu castrum nominatum Püttenberch XXX. libris comparauit, à quodam nobili Adalramo nomine. Hic etiam propter lucrandas Deo animas venic in Bohemiam, & ibidem populo prædicauit, & in fide instruxit ac confortauit, & Ecclesiam Cathedralē in Praag, & multas alias in Cerimonijs instituit. Tandem ad sedem suam Frisingen. redire cupiens, impeditus fuit: vnde ei contigit, quod ibidem diem suum extremum clausit, & in Praag est sepultus. Obiit An. Domini M. XCVIII. Quarto Calend. Maij. præfuit an. XX.

dd. *HENRICVS.]* *Chronic. M. S.* Anno Domini M. XCVIII. Henricus de Eberstein Ecclesiæ Frisingen. IIII. Cal. Iulij præficetur Episcopus. Hic ob suam memoriam prædium in Eberdorff, & quidquid in Griefs habuit, ad altare S. Mariæ in communem vsum fratrum ibidem Deo militantium tradidit, exceptis XX. hubis, quas pro sua parentumque & omnium * debitorum suorum animabus ad altare S. Leonardi in vsum fratrum, & stipendium Christi pauperum, ad idem altare pertinentium destinauit, & multa alia bona Ecclesiæ fecit. Præfuit an. XXXVIII. sepultus est in Capella S. Leonardi, tale habens Epitaphium: Anno Domini M. CXXXVII. septimo Idus Octobris, obiit Episcopus Henricus de Eberstein.

*Ex edit.
Mar-
quard.*

Non præmittendum hoc loco est. quod Cosmas Pragensis Ecclesiæ Decanus,

mus qui huius temporibus vixit scripsitq., libro III. *Chronica Boem. sub An. M. C. I. de hoc Episcopo tradit, his verbis*., Oalricus fratrem suum Borruoy confirmatum in folio, tardè nuntius pellere de regno. Postquam verò suo referente Legato animaduertit Oalricus, nec fratrem suum cedere folio, nec Comites acquiescere suo consilio, hoc solum obtinuit precibus, vt Cæsaris per licentiam liceat sibi debitam viinuadere prouinciam: cuius mox associantur in contubernium, viri in rebus bellicis strenui, Sigardus Comes de oppido Sala, & eius frater * Frisensis Episcopus, & Oalricus, atque suus per sororem gener, & Fridericus &c. *Et post pauca*., Quid facerent? magna vnde coarcti angustia, per angustam, & nimis arctam semitam, quâ itur transsiluam ad Gabr. turpem noctu matu-
rauerunt fugam. Ibi Episcopus Frisensis amisit Capellam suam. *Paulo aliter Ioan. Dubravius Episcopus Olomucen. Histor. Bohemica libr. X. post princip.*., Vdalricus verò Freysingensis præsul, & Fridericus sororis eiusdem præsulis maritus, ac Sigardus à Sala Comes, perse quisque sui agminis ducem proficentur. *Et paulo infra*., Frustra Vdalricus excubationem orditur, frustra quæ retinere diutius amicos conatur, præsertim Freysingensem præsulem, qui proxima statim nocte, desertis castris, rebusque suis in illis relictis omnibus, per calles saluosos, in vicum qui Haber dicitur, euasit.

Otto J. M. S. OTTO Magnus Episcopus XXII. Hic anno Domini M. CXXXVIII. sanctæ Frisingen. Ecclesiæ præficitur. Hic impetrauit à Rege Conrado II. fratre suo vterino confirmationem renouationemque omnium privilegiorum Frisingen. Ecclesiæ: similiter impetrauit omnium bonorum Ecclesiæ suæ confirmationem à Papa Innocentio II. anno M. CXLII. Romæ. Hic venerabilis Otto anno Domini M. CXL. fundauit Monasterium Schefftlarn, quo ad ordinem Pramonstratensem, quem & ipse sectatus est. Similiter anno Domini M. CXLII. fundauit Monasterium Nouacellâ prope Frisingam S. Petri ordinis Pramonstratensis, anno XXII. ab inceptioe eiusdem ordinis: fundauit etiam Collegium Canonorum Regularium in Schliersee. Item Conradus Romanorum Rex decreuit regia auctoritate, vt ministeriales Frisingen. Ecclesiæ in ea libertate permaneant, vt ministeriales regni, M. CXLIII. Hic venerabilis Otto nobilissimam traxit parentelæ originem, vt alibi plenius habetur. Et ad Parisios missus, latinæ literas ad præmium nactus Theoriæ atque secularis prudentiæ i. e. artium liberalium magister, ac S. Theologiæ profundissimus ac eloquentissimus Doctor effectus est. Dehinc ordinem Cisterciensem in Monasterio Moramunden. professus, Abbas ordinatus est: deinde ad Ecclesiam Frisingen. postularus, eandem optimè rexit. Is cum ipsam primum ferè omnibus bonis destitutam, facultates distractas, collapsa pallatia, religionisque ordinem nullum vel paruum (propter sui prædecessoris irreli-
giositatem) * memoriam reperisset, tandem ipsam ope diuina in eum locum reduxit, & clero religionem, facultatibus copiam, ædificijs decorem restituit. Denique causas Ecclesiarum & pupillorum & oppressorum hominum apud Imperiale tribunal, & alias indefesse tutatus est: eiusque cura, labor & meritum circa sedem & gentem familiamque suam extiterunt, tantaque Ecclesiæ bona contulit, ac si non tam instaurator quam fundator illius esse putaretur. Item anno Domini M. CLII. hic Otto Episcopus Frisingen. obtinuit per concordiam Ecclesiam Termerskürchen cum populo ad partem occidentalem. Ipse quoque cum Conrado Sueuo Imperatore huius nominis II. in Græciam Syriamque profectus bellis omnibus interfuit, quæ cum Turcis & Saracenis gesta sunt, consilioque & armis rem Christianam iunxit, viditque Hierosolymam, & sacram Domini tumbam, ipsoque in Iordane lauari meruit. Neque

in

in tot curis atque laboribus studia literarum neglexit. Historiam seu Chronica-
cam ab ortu mundi usque ad sua tempora deduxit, & eandem per Rapotonem
Abbatem S. Stephani in Weihenstephen misit Friderico I. Imperatori, & fini-
uit eandem anno MCXLVI. Dominicæ incarnationis. Item cum Impera-
tor Fridericus Italicam expeditionem perageret, vocatus fuit ab eo veneran-
dus præsul Otto consilij causa, qui propter senium se excusavit. At ille ab
Imperatore benigne dimissus, eidem multis gemitibus commissam sibi Eccle-
siam commendavit, ne scilicet post mortem suam ipsam aliquo modo in libertate
electionis aut alias grauaret: super quibus fide accepta ad propriam sedem re-
dijt. Deinde contulit se ad Concilium Cisterciense, ut vir religiosus inter ma-
nus fratrum orantium, potius quam inter strepitus præliantium, Domino spi-
ritum in animo contrito redderet: sic sedem hanc sibi intimè dilectam non si-
ne magnis gemitibus deseruit multisque adstantibus ac de recessu suo dolenti-
bus, vir præclarus se continere non valens omnibus & singulis confratribus
suis, magna cordis contritione & lachrymarum effusione vale dixit: Et viam
tam corpore inuvalidus carpit versus Monasterium Morimundense, & morbo
preßus ibidem per aliquot dies lecto decumbens, & iam de obitu suo nequa-
quam dubius, dum de omnibus rebus suis propriis laudabili testamento or-
dinasset, inter cætera opera quæ scripsit, emendationi Patrum commisit:
ac se Catholicæ fidei assertorem professus est. Deinde fratribus ad se vocatis,
plura de bono religionis, de immortalitate animæ, de poena damnatorum,
deque gloria *saluatorum grauitè sapienterque locutus est. Postea multa
cordis contritione, & humili confessione reatum suum cognoscens, & se in tan-
tum humilians, quod etiam de inimicis seruatorum suorum veniam petens,
prostrernitur. Demum dum sacro olei liquore, sicut moris est, perunctus
fuißet, & sumtis sacrosanctæ Eucharistiæ mysterijs, in medio multitudinis
fratrum suorum ac bonorum hominum, tam Episcoporum quam Abbatum,
de interitu eius dolentium, & una cum ipso laudes canentium, spiritum deo-
tè creatori commendavit: quem in crastino S. Mauricij inter manus psallenti-
um creatori suo reddidit. Cum autem adhuc viuus locum sepulturæ suæ
fratribus digito demonstrasset, huic eius ultimæ voluntati obuiatum est; & in-
fra sepa Ecclesiæ iuxta maius altare honorificè tumulatus est: eiusque sepul-
chrum à cunctis fidelibus veneratione dignum habetur: apud quod nonnulla
miracula facta reperiuntur: Otto Episcopus venerandus qui rexit XX. annis,
secundus fundator Ecclesiæ Frisingen. moritur anno Domini M. CLVIII. tem-
pore Friderici Imper. I. anno regni V.

Saluendo-
rum

Epitaphium Ottonis Magni tumulo inscriptum.

Quam facunda viri vox qualis Philosophia
Hortatu Regum docet edita Chronographia.
Maius exercitium in Theologia.
Si proaui vel Aui probitas, sacer ordo, potestas
Deberet mortis furias cohibere molestas
Non mortuus erat præclare præditus illis.
Heu talem communibus accessisse fauillis.
Hic sacrum Ecclesiæ sublimauit cultum,
Talem nemo plangere potest satis multum.
Plangat hunc Germania, planctu generali
Magis tu Frisinga orbara viro tali.

Pias

Pias funde lachrymas moestum ducens chorum,

Ad quorum preces continuas & pia lamenta,

Propitiatur ei Deus, & pia virgo Maria, Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Chunradus diuina fauente clementia Romanorum Rex secundus. Sicut diuina preordinante clementia ceteris mortalibus quodam modo supereminens, sic etiam Ecclesias & ecclesiasticas personas ab inuasionem quorumlibet regali potentia à Deo nobis commissa defendere debemus, per hoc enim & temporalia nostra successu reguntur prospero, & ipsius fauente clementia qui dat salutem gloria & honore coronamur in celo. Nouerit igitur omnium tam presentium quam futurorum industria qualiter Palatinus Comes Otto de Witilnespach nostra fretus amonitione iudiciariam potestatem quam super ministeriales Frisingen. ecclesie habere videbatur prorsus abnegauit & in presentia episcoporum & ceterorum principum cõpensata sibi tamen consensu totius ecclesie conuenienti utilitate secundum consuetudinem curie omnino exstenuauit, huius rei gratia petitione Karissimi fratris nostri Ottonis eiusdem ecclesie venerabilis episcopi tam pro seruanda Frisingen. ecclesie venerabilis episcopi antiqua libertate, quam reformanda pacis tranquillitate constituimus edicto regali precipientes ne prefatus Palatinus vel aliquis heredem suorum ullam deinceps iudiciariam potestatem super ministeriales Frisingen. ecclesie sibi usurpare presumat, sed ipsi domino suo episcopo debita subiectione inseruiant, & iure ceterorum ministerialium sine aliqua inquietatione seruiant. Si quis verò quod absit huius precepti nostri statutum infringere temptauerit, mille libras auri componat, quarum partem mediam camere nostre, reliquam verò prefate ecclesie persoluat. Vt autem huius precepti nostri pagina firma & inconuulsa omni tempore permaneat, impressione sigilli nostri eam insigniri iussimus, manuq; nostra, ut infra appareret, roborantes, Testes qui aderant subnotari fecimus. Signum domini Chunradi secundi Romanorum Regis inuictissimi. Ego Arnoldus Cancellarius recognoui Anno dominice incarnat. M. CXL. Ind. III. regnante Chunrado Romanorum Rege secundo, anno regni eius III. Data Ratispone Kal. III. Ian. in Christo feliciter Amen.

IN nomine sancte & indiuidue trinitatis. Chunradus diuina fauente clementia Romanorum Rex secundus. Si religiosorum virorum dignis petitionibus acquiescimus, Si illorum utilitatibus paterne consulimus, si priuilegia ecclesiis Dei antiquitus collata renouando confirmamus, Si libertatis iura in eisdem rationaliter concessa retinemus & conseruamus, procul dubio predecessorum nostrorum Regum exempla tenemus, & id nimirum tam ad presentis vite felicem cursum peragendum, quam ad future vite beatitudinem promerendam nobis profuturum non dubitamus. Omnibus igitur Christi nostriq; fidelibus tam futuris quam presentibus notum esse volumus, qualiter nos pro remedio anime nostre, nec non parentum nostrorum, & instinctu dilectissime nostre Gerdrudis regine, interuentu quoq; dilecti fratris nostri Ottonis venerabilis episcopi, omnia sancte Frisingen. ecclesie priuilegia renouando confirmasse, nominatim autem comitatum cartuarie, cum predijs adiacentibus, que pie memorie Imperator Otto pia matris sue Altrudis petitione & venerabilis episcopi Abrahe legitime eidem concessit ecclesie. Decernimus etiam regia auctoritate, ut ministeriales eiusdem ecclesie in ealibetate permaneant, in qua ministeriales regni & ceterarum ecclesiarum, & in predicto episcopatu nemo monetā preter ipsum Episcopum. Preterea firmiter interdici-mus omne nouum forū in eo episcopatu, nisi q. antiquus roboratum est auctoritate predecessorum nostrorum. In ipsa vero Frising. ciuitate annale forū concedimus.

* Celsus

Adelheid

Ut autem huius nostre renotationis & confirmationis preceptum stabile permaneat, hanc cartam inde scribi & sigilli nostri impressione iussimus insigniri, manuque propria ut infra apparet corroborantes, testes qui presentes aderant subnotari fecimus. Signum domini Chunradi secundi Romanorum Regis inuictissimi. Ego Arnoldus Cancellarius vice Adalberti Maguntini archiepiscopi & Archi. Cancellarii. * anno dominice incarnationis M. C. X. L. Ind. III. Regnante Chunrado Romanorum Rege secundo. Anno vero regni eius tertio. Data Frankenford. V. Non. Maii in Christo feliciter Amen.

* f. reco-
gnoui

In nomine sancte & indiuidue trinitatis. Chunradus diuina fauente clementia Romanorum Rex secundus. Sicut diuina preordinante clementia ceteris mortalibus quodammodo supereminemus, sic etiam Ecclesias & Ecclesiasticas personas ab iniuria quodumlibet regali potentia à Deo nobis concessa defendere debemus. Per hoc enim & temporalia nostra successu reguntur prospero & ipsius miserante clementia, qui dat salutem regibus, gloria & honore coronabimur in celo. Nouerit igitur omnium tam futurorum, quam presentium industria, qualiter Palatinus Otto de Witelinespach nostra fretus ammonitione iudiciaria potestate quam super ministeriales Ecclesie Frisingensis iure aduocacie habere videbatur prorsus abnegauit, & in presentia Episcoporum & ceterorum principum compensata sibi tamen consensu totius Ecclesie conuenienti utilitate secundum consuetudinem Curie omnino exstenuauit. Huius rei gratia petitione Karissimi fratris nostri Ottonis eiusdem Ecclesie venerabilis Episcopi, tam pro conseruanda Frisingensis Ecclesie antiqua libertate, quam pro reformanda pacis tranquillitate constituimus, edicto regali precipientes, ne prefatus Palatinus vel aliquis heredum suorum ullam deinceps iudiciariam potestatem super ministeriales Frisingensis Ecclesie sibi usurpare presumat, sed ipsi domino suo Episcopo debita subiectione inseruiant, & iure ceterorum ministerialium, sine aliqua inquietatione fruantur. Si quis vero quod ablit, huius precepti nostri constitutum infringere temptauerit, mille libras auri purissimi componat, quarum partem dimidiam camere nostre, reliquam vero prefate Ecclesie persoluat. Ut autem huius precepti nostri pagina firma & inconvulsa omni tempore permaneat, impressione sigilli nostri eam insigniri iussimus, manu propria ut infra apparet corroborantes, Testes qui aderant subnotari fecimus. Quorum nomina hec sunt. Theodevinus sancte Rufine Episcopus, apostolice sedis legatus. Henricus Ratisponensis episcopus, Embricho Wirceburgensis Episcopus. Theobaldus marchio. Fridericus aduocatus Ratisponen. Henricus prefectus Ratisponensis. Vdalricus Comes de Leateburch. Gebhardus Comes de Sulzebach. Adalbertus Comes de Bogen. & filius eius Hartuicus. Engilbertus Comes Hallensis. Chunradus Comes de Dachovve. Chonradus Comes de Valcia. Waltherus de Louenhufen. Marquardus de Bruenbach. Adalbertus de Moseburch. Otto de Steina. Bernhart de Eigelvvanck. Signum Domini Chunradi Romanorum secundi Regis inuictissimi. Ego Arnoldus Cancellarius vice Henrici Moguntini Archiepiscopi & Archicancellarii recognoui. Anno dominice incarnationis M. C. X. L. Ind. V. Regnante Chonrado Romanorum Rege II. anno regni eius IV. Data est Ratispone in Christo feliciter Amen.

Leuchten-
burg

In nomine sancte & indiuidue trinitatis. Otto Dei gratia Frising. ecclesie in Christo fratribus Alberto preposito & vniuersis sancte Dei genetricis M. eiusdem ecclesie Canonicis eorumque successoribus canonicis substitutis in perpetuum. Diuina nos adhortante commonitione omnibus hominibus affectum debemus caritatis, effectum vero specialius hijs qui filij domestici sunt, aut quibus ad archiorem curam per episcopalem sollicitudinem deputati sumus.

Ea

Et propter Kfri. fratres nostre salutis vestrisque utilitatibus pro debito nostro iugiter inuigilantes; temporalium vobis quantum valemus necessitudinum curas imminuere curamus, ut spiritualibus disciplinis & honestioribus studiis diligentius operam intendatis. Consultis igitur venerabilibus dominis Heinricho & yacinto Romane Ecclesie Cardinalibus & Legatis, qui hoc tempore in regno theutonico legatione fungebantur, & eorum adhibita auctoritate antiquas & rationabiles Ecclesie vestre consuetudines, que ut dicitur legē imitantur, volumus à fraternitate vestra, videlicet modum psallendi in choro, reuerentiam in capitulo, dormiendi in dormitorio, omnibus, exceptis infirmis & his personis, que speciali iure exemptionem defendere possunt, contemptores regulari discipline subiaceant. Pueros & adolescentes qui pro etatis lubrico ad malū lasciuie proni sunt, scolastice disciplinē subesse volumus, donec ad ordinē subdiaconatus congruo tempore promoueantur, nec occasione defendi foras eos euagari ante hoc tempus concedimus. Sane de stipendijs que ad comunem prebendam pertinent, siue in mancipijs siue in alijs redditibus illud statuim⁹, ut ubicunq; ad singulares cuiuspiā vsus concessa sunt, si vacare inceperint nemini beneficia entur, sed ad comunem fratrum utilitatem deputentur, nec forte ad tria vel quatuor mancipia cottidianis vsibus necessaria: pro bono tamē pacis ea que in presentiarū ab aliquo illorū de his canonice concessi sunt, suis possessoribus quiete habere concedimus, de his autē predijs que ad oblationē pertinent, vel in futurū largicione cuiusquā Ecclesiastice secularisue persone pertinebant, decernimus ut hi qui ea iuste tenent, teneant, & que ex his vacare ceperint passim non quibuslibet beneficentur, sed his qui à subdiaconatu, ut si idonei & probate fidei fuerint, & qui dimidium possessionis eiusdem beneficii proseruitio primitus instituto singulis annis fratribus in memoriam defunctorum exinde persolvere voluerint. Salua eorū iustitia, qui cognationis ordine sibi in aliquo predio poterit defendere ex delegato iurisdictionem. Sancimus etiam atque presentis scripti pagina confirmamus vobis vniuersa bona que hactenus venerabilium & Catholicorum antecessorum nostrorum vobis donatione concessa sunt, vel legaliter commutatione prouenerunt, in decimis, arcis, cultis aruis & incultis, que vel vos vel quilibet successorum vsibus possedistis vel in posterum canonice acquisituri estis, ea vobis diminuere vel in eis aliquo modo vos infestare prelsumat, sed omnia rata, integra, illibataque permaneant vestris vestrorum successorum idoneis vsibus iugiter profutura. Preterea que vobis nos liberalitate concessimus, videlicet dotem Ecclesie que est in predio Decani Alberti apud Eberpach, & beneficium Gebhardi presbyteri quod decima vna apud Taune, & beneficium Agonis Diaconi apud Hasilpach cum mancipijs, & beneficium Albuonis prepositi Mosburgensis, quod est Decima apud Aspach, & beneficium vnum ad Mittenvalde, & Eich, & ecclesiam Zollingen, & alijs, sicut eas in presentiarum habet dilectus frater noster Albertus prepositus maioris ecclesie, ecclesiam apud Haga cum suis ecclesijs omnibusq; earum pertinentijs, dotibus, & decimis, ceterisque utilitatibus, vobis contradimus, statuentes ut ad vsum prebende vestre, quam nouam oblationem vocatis cedant, & omnia vobis quierita & inconuulsa permaneant. Sane & que in presenti ad eandem collationem collata sunt, & in futurum cuiuscunq; liberalitate conferentur, cuiquam beneficiari omnino prohibemus, & prepositorum ab hysdē possessionibus dominium & ordinationē renouari volumus. Sed sicut in fratrum dispositione per officialē Canonicū quem ipsi statuerint fideliter administranda ad hoc fraternitati vestre honesto modo omnibus prouidentes areas nostras in monte hoc, que vel hodierna die in possessione vestra sunt, vel ab his adhuc

laicis vel nobilibus seu ministerialibus, quibus in feodum per vestrum studium bona illorum voluntate redimentur, vobis contradimus, ita videlicet, ut qui cunque vestrum domum suam con canonico suo vel dederit, vel in testamento dimiserit, idem sine contradictione alicuius possideat & aream, excepta ad portam occidentalem turris videlicet eam, quam habent filij Ottonis Palatini Comitis, & que est Comitis Gerhardi de Chreglingen, & que est Rudolphi de Parsperk, & ad portam orientalem, ea, quam habet Burchardus advocatus Mosburgensis, quasi ob tuitionem civitatis de iure laicorum exui volumus. Solis autem Canonicis inter se & non ad ceteros clericos siue laicos præfaram donationem facere concedimus. Quod si quis canonicorum in estatibus abierit, in potestate prepositi & fratrum sit, concedere domum & aream eius cui fratrum illius placuerit. Si qua ergo persona hanc nostram traditionem huiusque nostri scripti paginam sciens temerare vel infringere presumpserit, nisi communita resipuerit eam se coram divina maiestate cognoscat, conseruantes autem in presenti pacem & in futuro fructum sempiternæ retributionis inueniant. Signum Domini Ottonis Frisingen. episcopi. Data per manum Rhannini Notarii, actum dominice incarnationis anno M. C. L VIII. Ind. VI. anno autem domini Ottonis Frisingen. ecclesie episcopi. XIX. regnante serenissimo Imperatore Friderico, anno regni eius VII. Imperij vero IV. in Christo feliciter, Amen.

Subiungam denique elogium Ottonis huius Episcopi præclarum, quod in libr. Tradit. Ecclesie Frisingensis extat:

Cum sepius in causis Ecclesie coram regibus & Principibus constantissime ageret, & exinde gloria laudem, laus inuidiam ut assolet, non modicam peperisset, delationes aduersantium imperterritus declinavit, & ora obloquentium sine lesione probe probus euasit. Siquidem supradicto Principe Friderico patrui suo in Italiam expeditionis iter agente, cum & ipse sicut necessarius & perutilis imperij negocijs ire debuisset, nutu diuino contigit ipsum iter retrahere, ut vir religiosus inter manus fratrum orantium potius, quam inter strepitum preliantium dicere possit, Domine suscipe me ut cum fratribus meis sim. Benigne vero ab Imperatore dimissus, multis gemitibus commissam sibi sue benignitati commisit Ecclesiam, à quodam spiritu prophetico de seruo suo prescius, ne post mortem suam aliquo modo ipsam grauaret, & libertate electionis ut iam sepius in alijs Ecclesijs factum esse dicebatur, eam villo modo priuaret, postulauit, atque super hoc fide accepta ad propriam sedem redijt. Ottone Episcopo vero Kal. Octob. defuncto, paucis post mensibus, scilicet: circa estiuale solstitium que tunc fuit dominica palmarum, hora matutina Ciuitas Frisingen. penitus incendio conflagrauit adeo quod ut taceam de maioribus Ecclesijs que cum ornamentis suis perierunt sedeque ipsa & palatio, nec vna de minoribus capellis & oratorijs superfuit. domus etiam & officina Canonorum & domus militum exceptis valde paucis cremate sunt, nam ex orientali latere montis vis ignis rumpens, cum ad alta culmina maioris Ecclesie ascendisset, ibique nutrimentum accepisset, vi caloris & vento scintille euolute occidentalem partem montis flammis cinxerunt, inde populus in medio subita formidine percussus fugam cepit, corpus suum flammis eripere illi summa salus fuit. Tum ventus imminens omnia permiscebat, miserabilis ubique ruina patebat. Ruit sedes Cathedralis, ac imperialis dignitas edificiorum. Ruit ciborium deauratum &c.

ALBER.

ALBERTVS] *M.S. Catal.* Anno Domini M. CLVIII. Albertus Frisingen. Præpositus, eidem Ecclesiæ XXIII. Episcopus præficitur: sub isto præfulge videlicet anno Domini M. C. LIX. ciuitas Frisingen. incendio conflagrauit, ita quod nulla de Ecclesiis tam maioribus quam minoribus superfuit. Ruit enim tunc sedes cathedralis, ac Imperialis dignitas ædificiorum. Ruit chorus insignis in auro & argento mirabili artificio fabricatus. Ruit turris regalis cum dulcissimo sono campanarum; ruit ciborium deauratum & domus organorum, ruit & sedes B. Andreæ, cum suis omnibus ornamentis. Ruunt & laquearia depicta, & candelabra pretiosa. Domus quoque & officinæ Canonicorum & militum. Et vti ineffabilem huius sedis ciuitatisque cladem breuiter edicam, omnia sub breui & momentanea hora visa sunt in cinerem considerare: fuerat enim hæc Ecclesia eo tempore in tali statu, quod rebus, ædificijs ac diuitijs penè omnibus lateralib. Episcopatibus aut maior erat, aut æqualis: Cleri probitate tam insignis, vt eis in honestate & disciplina, in literarum scientia rari pares vel meliores in orbe Romano vlli haberentur: quos & dignitas Ottonis Præfulis quam maximè famam eorum per ora Principum diffuderat. Huius & alijs plagis eo anno ac sequenti peractis, Albertus Episcopus qui Ottoni successit, paululum contra spem omnium reparare cœpit turrim, & scissuras nouo cemento & lapidibus compegit, officinas fratrum locauit, claustrum structura restituit, campanas tres reformauit, & inter hæc omnia fratribus victum administrans, familiæ quoque prouidit, & die noctuque in rerum dispositione manuumque labore defudauit: multa quoque bona Ecclesiæ nostræ distracta, consilio & auxilio Principum restituit, cumque reformaret Ecclesiam, & operi manus iniicerentur, & fundamenta Monasterij foderentur, inuenta sunt ibi tria corpora quæ antiquissimi viri dicebant à Venerabili Hittone Antistite in Frisingam à Roma translata, & firmissime attestabantur eadè corpora esse sanctorum Alexandri Papæ & Martyris, & Iustini, ac Nonnosi Confessorum: sed causa non fuit omnibus notoria, dimissa sunt ossa velut aliorum mortuorum sine custodia. cumque pauimentum purgaretur, & puluis cum ossibus sanctorum ad ianuas Monasterij exportaretur: hi, qui portabant reliquias, exire non valebant Ecclesiæ ianuas. Tunc Clerici cum laicis intellexerunt, ibi resurgere reliquias sanctorum prædictas, ædicolæque facta ex lignis, ibi sæpe fiebant signa & prodigia in plebe: possessi a spiritibus immundis liberabantur: cæci illuminabantur: infirmitate fatigati sanabantur: & præsentia Sanctorum corpora sunt experimento probatissimo per insignia miracula reuelata. Hic quoque Albertus Episcopus per Fridericum Imp. iustitia mediante missus est in possessionem terræ de Budaga cum eius appendicijs: eodem modo recuperauit possessionem totius Comitatus de Catubrio Anno Dñi M. CLIX. Item Henricus de Brunshvigg quondam Dux Bavarie & Saxonie forū Veringen. cum ponte, quem Ecclesia Frisingen. à longè retroactis temporibus quiete possederat, destruxit, & illud in villam München violentè transtulit. Quocirca Albertus Episcopus ad Imperatoris Friderici præsentiam accedens illud conquerendo significauit. Qui sententiâ Principum præfati Henrici factum temerarium in irritum Imperiali auctoritate iudicauit, & translationem prædicti fori in vacuū reuocauit: ipsumque forum cum ponte memorato Episcopo suisque successoribus & suæ Ecclesiæ restitui in perpetuum confirmauit. Acta sunt hæc Ratisponæ in Curia Sollenni, Anno Domini M. C. LXXX. tertio Idus Iulij. Hic præclarus Pontifex prædia sua quæ vel ex patrimonio suo habuit, vel in Episcopatu acquisiuit, ad diuinum seruitium in memoriam sui ordinauit. Noluit enim mortalibus hæredibus ea relinquere, sed in vsum fratrum Canonicorum Frisingen. tradidit ad altaria quæ construxit, & propria manu

manu consecrauit: scil: B. Mariæ Magdalenæ, item S. Marthæ & S. Annæ, S. Mariæ Ægyptiacæ. B. Castuli in Mosburc, S. Ioannis Baptistæ &c. Acta coram Ottone Duce Bauariæ &c. Idus Nouembr. anno Domini M. C. LXXXIII. sepultus est in Ecclesia Cathedrali ante altare S. Spiritus &c.

gg.

OTTO II.] M. S. Hic Otto Canonicus Magdeburgen. eligitur anno Domini M. CLXXXIV. vir nobilis & largus, Comes de Diezzen oriundus, sicut dicitur: accessit mundus & nobilis Otto secundus: qui dispersa congregat, vir nobilis & largus. Hic habuit tres fratres Episcopos, quorum primus Dietpoldus Patauien. alter Henricus præsul Herbipolen. tertius Magnoaldus Patauien. & ipse quartus Frisingen. Adepta ergo Pontificatus dignitate strenue rexit suam Ecclesiam, murum se pro domo Dei firmiter posuit, & vt vir prudens & sapiens pastor pius suis ouibus benignus præfuit. Intendens ergo ad ipsorum liberationem in primis Castrum in Ottenburk munire cœpit, in ædificijs circum mille marcas consumens: Domino Duci Ludouico se opponens, pro aduocacia quâ abusus est per graues exactiones liti finem imposuit. Ipse etiam graui labore Castrum in Chunrasheim cum foro in Waidhouen cum suis attinentijs à quinque Comitibus eadem bona sibi successiue usurpantibus coram Imperatore Henrico quinto, & postea coram Duce Austriæ finem liti imposuit. Item obtinuit à Duce Austriæ beneficium quod dicitur Marchart cum omnibus bonis suis. Item Castrum in Rainsperck cum suis adtinentijs. Item data magna pecunia redemit castrum in Gartenberg in Carniola cum omnibus ad id pertinentibus à Comite Ottone de Artenbergk. Item data magna pecunia comparauit villam Costeck, & villam Baungarten comparauit pro octoginta marcis. Comparauitque à Dn. Ottone de Nassenauis LX. hubas in Marchia Olab. & in villa alia quæ dicitur Lonca sub castro Priefeck pro trecentis marcis. Item redemit quoddam beneficium in villa quæ dicitur Mittendorff, pro LXXX. marc. Item soluit à Comite Gebhardo de Cronsperg quoddam beneficium, videlicet Hechingen pro CCC. marcis argenti. Item comparauit prædium in palzingen, & etiam Ecclesiam in Glan tali tenore, vt in translatione S. Corbiniani Conuentus S. Andreae, & S. Viti martyris & omnes clerici superuenientes cum Canonicis maioris Ecclesiæ plenam refectionem accipiant. Item quidam Dominus intulit sibi damnum apud villam suam Loncam nomine, pro quo Marchio potestatiua manu tradidit Ecclesiæ Frisingen. quinquaginta Hubas sub Castro Michevv. Similiter Dux Carinthiæ Bernardus nomine tradidit ad altare S. Mariæ in Frisinga XXX. Hubas de prædio suo, apud Nassenau, propter damnum apud Loncam suis, seu sue ditionis hominibus irrogatum. Item, idem Otto Episcopus comparauit prædium in Gunzenhausen pro XXX. libris. item comparauit Episcopatu pro XXX. marcis duas Curias & vnam Hubam in villa Wissee, sub Castro Holenstein sitas. Instituit etiam anno Domini MCXCV. ad structuram fontis Domino Decano prædium in Stuthausen: & duas partes decimæ cum prædio in Gunzenhausen: & multa alia bona fecit Episcopatu. Præfuit ann. XXXV. Obiit anno Domini MCCXX, sepultus in Cathedrali Ecclesia, ante altare S. Matthiæ.

hh.

GEROLDVS.] M. S. Geroldus XXV. Episcopus. Hic malè vixit, & multa alienauit bona ab Ecclesia, seditque annis XI. & obiit. Sepultus est in porticu ante Monasterium i. est. extra Ecclesiam: & depositus est anno Domini M. CCXXXI. quarto Calend. Aprilis.

Aurca

Aurea Bulla Friderici II. Imp.

F. Dei gratia Romanorum Imperator Augustus. Ierusalem & Sicilie Rex, dilectis fidelibus suis precepto Decano, & vniuersis Ministerialibus Ecclesie Frisingen. tam presentibus quam futuris in perpetuum. Ad hoc Rex regum & dominus dominantium nos ad obtinendum dyadema Imperij sublimauit, vt vniuersis & singulis equitate seruata, que in preiudicium Ecclesiarum & personarum existentium in eisdem, quas manu tenere & tueri tenemur, ab aliquibus temere attemptantur, provide ad earum commodum reuocemus, vt feliciter nobis regnantibus nullum dispendium vel diminutionem rerum temporalium incurrant; sed potius Imperialis sublimitatis clementia in libertatibus suis & iuribus salubriter & sine lesione aliqua gubernentur. Cum igitur sicut dilecto fidele nostro C. preposito Indicense didicimus referente. D. quondam Episcopus Frisingen. Ecclesie dotis titulo pertinentem Duci Buarie in feudum duxit concedendum, in commune Frisingen. Ecclesie detrimentum, Et idem Prepositus super hoc coram nobis & principibus in Curia nostra presentibus querela deposita cum instantia postulasset Imperiali sententia diffiniri, vtrum hoc facere licuisset Episcopo supradicto. Nos tandem petitioni sue benignum prebentes auditum cum Aquilegen. Patriarcha & Archiepiscopo Salzborgen. & Episcopo Ratisb. & Austrie atque Morauie nec non & Carinthie ducibus, & cum alijs nostris fidelibus super hoc tractatum habuimus diligentem: ab vniuersis & singulis quid iuris esset sollicite inquirentes. Et quia nobis visum fuit, quod in feodatio huiusmodi fieri non potuit, quia de iure non debuit, statuimus eam esse penitus irritandam. Quia vero Ciuitas Frisingen. & sedes Episcopalis & prima legitimaque dos Ecclesie Frisingen. ante ipsius dedicationem ad opus ministeriorum & luminarium eiusdem Ecclesie legitime cum omni iure ac plenaria libertate collata, & propterea non licet eam cuiquam quoquam titulo infeodationis conferri. Nos apud Anagninam constituti memorate ciuitatis infeodationem sub quocunque titulo infeodationis factam de principum predictorum consilio Imperialis nostre maiestatis auctoritate cassamus & decernimus esse nullam, eandem ciuitatem cum omni ea libertate quam ex antiquo habuisse dinoscitur ad jus & proprietatem & vsus debitos Frisingen. Ecclesie legitime reuocantes. Nulli ergo hominum liceat omnino hanc nostram sententiam infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit Mille Marcas auri componat, medietatem nobis, residuum Ecclesie supradicte. Sententia eadem nihilominus in suo robore in perpetuum duratura. Ad huius autem sententie nostre memoriam & stabilem firmitatem presentem regalem paginam fieri & bulla aurea typario nostre maiestatis impressa iussimus communiri. Huius quoque rei testes sunt hij. Eberh. Archiepiscopus Salzburg. Sifridus Episcopus Ratisb. Imperialis aule Cancellarius frater Hermannus Rector domus Theuthonicorum. Berchtold. Dux Karinth. Rudolfus Comes Avvichspurch. C. Purgrauus de Nurnberch. Eb. de Arinstein. C. de Hohenloch, Engelhardus de Adelburek. Bernhardus de Hagenauve. Al. Rindelsmaul. C. de Wazzerburek. Rennarus de Prennenberch, & alij quam plures. Acta sunt hec anno dominice incarnationis M. CC. XXX. Mens. Septembris. Quarte Indict. Imperante domino nostro F. dei gratia inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusti, Ierusalem & Sicilie Rege, Anno Imperij X. Regni Ierusalem quanto Regni vero Sicilie XXXII. feliciter, Amen. Datum per manum Sifridi Ratisb. Episcopi & Imperial. Aule Cancell. in castris prope Anagninam, Anno, mense, & indictione prescriptis,

CONRADVS] M.S. Conradus Tölzner electus est XXVI. Episcopus anno Domini M. CCXXXI. Anno M. CCXXXVII. Archiepiscopus Salisburgen. Eberhardus, & Sifridus Ratipponen. Episcopi concordiam fecerunt inter Conradum Episcopum Frisingen. & Ottonem Bauariæ Ducem, in qua tractatione inter alia præcipue sublatae fuerant omnes dissensiones ac inimicitie inter vtrunque Principem & subditos eorum; sicut testantur literæ originales datæ quinto Id. Iunij indict. X. Anno quo supra. Hic Episcopus captus fuit vna cum Rudigero Episcopo Patauiensi à Friderico Duce Austriæ, cum essent à Friderico Imp. II. pro tutela Austriæ Viennæ positi, an. M. CCXXXVIII. Hic bene rexit Ecclesiam annis XXVI. omnia siquidem per antecessorem suum alienata recuperavit. Ipse propter guerram inter eum & Ducem Ottonem exortam diuina per totam Diocesim suspendit, & verbum Dei populo prædicauit. Hunc persequuntur Canonici propter amotionem concubinarum ipsorum. Obiit XV. Cal. Febr. An. Domini M. CCLVIII. & sepultus est in Capella S. Pauli, vbi quatuor Canonicos, qui dicuntur Pauliner, de suo patrimonio instituit.

In nomine ..... t filij & Spiritus sancti. Otto Dei gratia Comes * Palatinus Bauariæ
Patris & .....
* Palatinus ..... notitiam tam presentium quam futurorum peruenire cupimus quid nos
ad ..... considerantes ..... defectum quem iamdiu Canonici Cathedralis Eccle-
notabilem ..... sie Frisingen. in suis posses. .... eundem defectum dictorum Canonico-
tenibus ..... leuare cupientes, denarios quos hactenus. .... pro steura & albergaria rece-
passi sunt ..... pimur, pro remedio anime patris nostri pie memorie ..... nostreq; salutis in-
Nos ..... tuitu perpetuo remittimus, statuentes quod de predicta Curia nihil propter ius
Canonico- .....
rum dena- .....
rius .....
ab illis .....
Ducis Lu- .....
domici .....
quod Post- .....
rectis .....
Prepositus .....
& Cano- .....
nici .....
receptam .....
com .....
* ..... F. de Caminaten. V. Preposito. demno, C. Preposito de ylen. Canonico Frisingen. G. & Hugo. ... Capellanis H. & S. Notarijs, F. de Penningen presentibus & alijs quampluribus.

Discant ex .....
his, & cor- .....
rigant vel .....
lenitatem .....
vel infortia .....
suam, hij, ...
an quibus .....
hanc sili- .....
mum locum .....
obinet Fr. .....
Abraham .....
mus Beo- .....
uius, qui .....
nescio qua- .....
les nugæ, ...
imò cras- .....
sissima mē- .....
dacia de .....
hoc Ottone .....
Duce spar- .....
gere, non .....
erubescunt. .....
Nouerint omnes quod nos Otto Dei gratia Palatinus Comes Reni. Dux Ba-
uarie an. Domini Milleesimo Ducentesimo Quadagesimo, feria quarta quatuor
temporū, Decembris, omnia scripta inter Dominū Frisingen. Episcopū Conra-
dū & nos concepta, siue fuerint Originalia siue scripta vel acta quandounque à
principio nostre dissensionis vsq; ad finē facta fuerint, tamquā odiosa igne cre-
mauimus, protestantes & promittentes, quod si quā per iniuriē, siue p. minore
diligentiam, siue dolo vel malo ingenio, quod non credimus, siue quocunq; ca-
su ignem effugerint, vbiunq; de cetero inuenta fuerint, sint vana, cassa & in-
vtilia, nec aliquas vires habeant, sed qui eis deinceps vsus fuerit, sit à Domino
maledictus. Et vthe crata permaneant atq; firma cedulam presentem Sigilli
nostri munimine iussimus roborandam. Actum apud Landshut, presentibus
Magistro Marquardo, Preposito Maticen. Magistro Berengero Physico, Vlrico
Notario nostre Canonice sancti Andreæ de Frisinga & alijs multis.

Anno gratia Milleesimo, Ducentesimo quadagesimo quarto, XVII. Kalend. Octo-
bris in foro Vilsbouen &c. Rappoto Comes Palatinus vendidit & tradidit Domino

Conra-

*Conrado Episcopo Frisingen. villam Euvtingen. quam hereditarie possedit cum omnibus
attinentijs pratis, pascuis, aquis, aquarumq; decursibus, piscationibus, molendinis siue lo-
cis, tapis ad molendina construenda, agris, cultis & incultis, questibus & inquirendis. simul
etiam omnes homines eidem ville accinentes, pro mille & sexcentis libris Ratissponensis
monete.*

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. venerabili fratri Episcopo
Frisingen. salutem & Apostolicam benedictionem. Ex parte tua fuit nobis
humiliter supplicatum, vt cum Ecclesia & Ciuitas Frisingen. sint incendio de-
uastate, ac ad ipsius Ecclesie domorumque suarum reparationem proprie non
suppetant facultates: absoluendi eos qui de ciuitate ac dioc. tua incendium
commiserunt, ad Apostolicam sedem propter senectutem & alia impedi-
menta venire non possunt ac conuertendi in reparationem Ecclesie predictae que
ipsi expendere ad nos veniendo deberent, potestatem tibi concedere dignare-
mur. Nos ergo fraternitati tue in hoc gratiam facientes, auctoritate tibi pre-
sentium vigore concedimus postulatam, dum tamen iidem incendiarij de dam-
pnis ea passis satisfaciant congruenter. Data Perusij Kal. Iulij. Pontificatus
nostri anno secundo.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filiis Capitulo
Frisingen. salutem & Apostolicam benedictionem. Cum sicut ex parte vestra
fuit propositum coram nobis, terra Ducis Bavvarie, pro eo quod adheret Fride-
rico quondam Imperatori sit Ecclesiastico supposita interdicto, & Mons & Ciui-
tas Frisingen. pro eo quod circumquaque posite sunt terre ipsius Ducis, repu-
tentur interdicto huiusmodi subiacere, licet eidem Dux nullum ibidem domi-
cilium habeat, nec ipsius loci habitatores, ei vel prefato Friderico adhereant, ne-
que causam dederint interdicto, nos vestris supplicationibus inclinati, vt si est
ita, in Monte ac Ciuitate predictis, interdicto huiusmodi non obstante diuina
officia, pulsatis campanis, alta voce, presentibus eisdem habitatoribus cele-
brari valeat auctoritate vobis presentium indulgemus. Nulli ergo omnino
hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, vel ei ausu re-
merario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignatio-
nem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se no-
uerit incursum. Data Lugduni II. Idus Ianuarij. Pontificatus nostri
Anno sexto.

CONRADVS. II.] M. S. Anno Domini M. CCLVIII. Conradus Co-
mes Syluester Frisingen. Ecclesie praeficitur XXVII. Episcopus. Hic impe-
trauit ab Ottokero Rege Bohemiae Duceque Austriae multas Aduocantias in
Austria, & alia plura bona sicut in priuilegijs habetur, praefuit an. XX. & obiit
anno Domini M. CCLXXVIII. III. Kalend. Martij, sepultus in abside retro
altare omnium sanctorum. Nota. eodem anno venditum est caluarium si-
liginis Frisingen. pro nouem nummis Monacen.

Anno Domini M. CCLXI. Episcopus Conradus Frisingen. huius nominis secundus
in feudum concessit Duci Bauariae Ludouico, consanguineo suo carissimo feoda Marchio-
num ab Hohenburch. Litera data Frisinga, XIII. Kal. Octob. quarti indict.

Anno M. CCLXXII. Idem Episcopus Conradus Duci Ludouico concessit feoda Si-
botonis & Conradi Comitum a Neuburg. V. Id. Octob. Quo eadem anno Episcopus memo-
ratus cum Duce Ludouico permutauit bona in Kirchheim & Schleispach pro Pogenhausen &
Oberueringen Data Monaci, Prid. Id. Nouemb. & facta est traditio Schleispach per Capitu-
lum Cathedrale anno subsequ. VIII. Kal. April.

Nos Henricus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariae notum
esse cupimus presentium inspectoribus vniuersis quod cum inter reuerendum

in Christo patrem Dominum & consanguineum nostrum. Chunradum ven. Episcopum Frisingen. nomine Frisingen. Ecclesie, ex vna parte, & nos ex altera, super iure patronatus Termarschirchen, & Hermarschirchen eiusdem dycece, Ecclesiarum, orta esset materia questionis, Nos ad instantiam prelibati patronatus & voluntatem, ad manus domine Elisabeth dilectissime vxoris & consortis Thori nostri eandem litem tradidimus sopiendam, Promittentes nos ratum & gratum habituros, quicquid in huiusmodi contentione inter nos & Ecclesiam Frisingen. per ipsam fuerit amicabilem ordinatum. Vnde prelibata domina & vxor nostra. E. nobis annuentibus & consentientibus, de prefato iure patronatus inter nos & Ecclesiam Frisingen. taliter ordinauit, quod in eisdem Ecclesijs nec nos, nec heredes nostri ius patronatus de cetero debemus nobis aliquatinus vsurpare, nec vltius super huiusmodi iure patronatus contendere cum Ecclesia Frisingen. Et vt huiusmodi ordinationi nos, vel heredes nostri non valeamus in posterum contraire, presentem Zedulam Ecclesie Frisingen. tradidimus Sigilli nostri munimine roboratam. Data Anno Domini M. CC. LXVIII.

NOs Henricus Dei gratia Comes Palat. Rheni Dux Bauarie vniuersis presentia inspecturis volumus esse notum quod vidimus literas super compositione inter reuerendos patres, venerabiles Episcopos Frisingen. & Ratisp. confectas mediante arbitrio, fratris nostri Kñi. L. Illustris Comes Palat. Rheni Ducis Bauarie, saluas per omnia in hec verba. Nos Ludovicus Dei gratia Comes Palatinus Rheni Dux Bauarie constare volumus presentium inspectoribus vniuersis, quod cū reuerendi patres in Christo, dominus Chunradus Frising. & dominus Leo Ratisp. Ecclesiarum Episcopi super diuersis dissensionū articulis, dampnis, incendijs, rapinis, captiuationibus, depecuationibus, homicidijs, & alijs multis malis inter homines eorundem iam dudum exortis vterq; ipsorum pro se & pro Ecclesia sua. hominibus & seruatoribus suis, in nos ad sopiendas huiusmodi questiones, tamquam in arbitrum seu arbitratorem vel amicabilem compositorem finaliter compromississent, prout in literis sub sigillis eorundē Episcoporum super hoc confectis lucidius continetur. Nos cum quibusdā ministerialibus vtriusq; Ecclesie nobis ad hoc deputatis habito consilio saniorū primo & principaliter pro communi predictarū Ecclesiarum comōdo & opere taliter duximus arbitrandum, vt homines & seruitores partis vtriusque inter se vicissim & mutuo pro vniuersis commissis & perpetratis hinc inde, ad pacis & amicitie redeant vnionem, euacuatīs fideiussionibus & promissis ex quibus ratione precedentium exactionum, alter alteri dici poterat aliquo modo obligatus, filiis Friderici Holzhausij interfecti, & Rutberto fratre ipsius, R. pro se & suis attinentibus quam optime potuerit sine dolo cum Alhardo de Vraunhouen suisque seruatoribus & complicibus per. pacis osculum, ad amicitiam, inuictabilem reformatis. Sane vt * per mortem predicti Vlrici Holzhauserij alia qua satisfactio presteretur & emenda, arbitrando decreuimus, quod dominus Leo venerab. Ratispon. Episcopus Curiam in Schoenbach cum suis attinentijs absoluat ab Alhardo de Vraunhouen ipsamq; pro emenda conferat Liebhardo dicto Chlechel titulo feodali, quod si facere non potuerit, viginti lib. Ratispon. soluet eidē Liebhardo, ante festū purificationis proxime nunc venturū. Sifrido dicto de Rotenbach, & Heinricho dicto de Oberndorfe idē sup. hoc fideiussoribus deputatis. Adhuc arbitrando pronunciauimus vt vtriusq; Episcoporum de omni dampno q. in proprijs Curijs villicibus, alijsq; predijs, hubis & colonijs, sustinuerit p. homines alterius Episcopi, respōdeat querelantibus & emēdet, exceptis vt vulgariter loquimur Selden. de quorū dāpnis dñis eorūde quos rōe p. sone respi-

* inuictabilem

* propter

respiciunt respondebitur per eum Episcopū cuius homines ipsos rapinis vel incendijs offenderunt. Preterea cum Ecclesia Frising. per homines Ratispon. Ecclesie rapinis & incendijs immoderate dampnum sustinuerit circumquaque, deliberato consilio super hoc taliter fuimus arbitrati, vt Dominus Ratisponen. Episcopus nomine satisfactionis & emende Quadringentas lib. Monacen. monete Ratisponen. Ecclesie persolvere debeat, Episcopo & Ecclesie Frisingen. iuxta formam subnotatam. Deputabit enim Dominus Ratisponen. Episcopus Ecclesie Frisingen. de possessionibus in Neuching circa officium Hohenburch, ad Episcopatum Ratispon. pertinentibus, ad quinquaginta lib. Monacenses in prouentibus annuatim, quos prouentus Frisingensis Episcopus tamdiu recipiet singulis annis & in sortem deputabit, donec de summa quadringentarum lib. eidem plenarie fuerit satisfactum. Modius autem Monacensis mensure tritici vel Silig. pro vna lib. Monacensi Modius autem ordeī vel aue-ne pro den. computabitur. Porcis, den. & minutis prouentibus iuxta communem modum & consuetum in debito resecandis. Si vero aliquo annorum sterilitas, grando, violentia vel alius defectus superuenerit predijs deputatis, huiusmodi dampnum emendabitur Frisingen. Ecclesie per prouentus annorum, qui sequuntur. Neutro Episcoporum exigente aliquam extraordinariam exactionem in predijs memoratis, quamdiu predicta summa quadringentarum librarum plenius non fuerit euacuata, iure instituendi & destituendi in ipsis predijs Domino Ratispon. Episcopo integraliter reseruato. Ad hec arbitantes decreuimus, quod si prefatus Episcopus Ratispon. dicto Frising. Episcopo vel suis procuratoribus prelibatas possessiones ad quinquaginta lib. annuatim ante instans Purificationis festum, octo diebus non curauerit assignare, aut assignatas sub sigillis sui & capituli Ratispon. & aduocati earundem possessionum, si quisquam fuerit, noluerit vel non potuerit confirmare. Extunc id est octo diebus ante festum Purificationis, Vricus de Dornberch vicedñs & Canonicus Ratisponen. Vricus de Pünchouen & Henricus de Mosdorf milites & Alhardus de Vraunhouen fideiussores prout in manus sepe dicti domini Frisingen. Episcopi, & nostras fide data vice sacramenti promiserunt apud Lantshut intrabunt obstagium, inde nullatenus exituri donec promissa singula compleantur modo debito sicut decet. In huius itaque nostri arbitrij seu promulgationis robur & perpetuam firmitatem placuit partibus presentem cedulam suorum & nostri Sigillorum monimine roborari, acta sunt hec apud Wasserburch, Anno domini M. CC. LXXI, in die beati Martini, presentibus testibus subnotatis. Emichone sancti Andree, & Henrico Mospurgen. Ecclesiarum Prepositis. Vtrico de Dornberch. Chunrado de Luppurch Ecclesie Ratisponen. Canonicis. G. de Velten. H. de Preising. E. de Vreutspersch. Ch. de Haltenberch. O. de Waldekke. Al. Schilhvaz. C. & G. fratribus de Haslang. Vtrico de Mosen. G. dicto Waller. Reinaldo de Gia. H. de porca. L. de Putelbach. S. Dapisch & alijs quam pluribus fide dignis. Nos igitur quantum ad nos pertinet de iure aduocatie in possessionibus per Dominum Ratisponensem Episcopum Frisingen. Episcopo assignatis in signum nostri consensus & rati habitationis huiusmodi arbitrij presentes literas Sigilli nostri robore placuit communiri.

AD perpetuam rei memoriam. Nos Chunradus Dei gratia Frisingen. Episcopus, notum fieri cupimus tam presentibus quam futuris, ad quos peruenierit presens scriptum, quod nos cum capitulo nostro, quia sumus vnum corpus in Christo, nos caput, & ipsi membra, formam antiquitus a predecessori-

Not. deest
aliquid.

Foribus nostris preconcepam, & hactenus obseruatam, renouare cupientes, volumus, & presentis scripti patrocinio duximus statuendum, vt homines vtri- usq; sexus, qui episcopali nostre iurisdictioni qualitercunq; sunt subiecti, cum hominibus Capituli nostri cuiuscunq; sexus fuerint, aut conditionis, vel econ- uerso libere matrimonia contrahere vicissim valeant & inpune. Ita quod li- beri vtriusq; sexus ex huiusmodi progeniti coniunctione equaliter scribi iussi- mus, nostri, & capituli Sigillorum munimine roboratam. Data Frisinge Anno domini, Millesimo Ducentesimo sexagesimo octauo. quarto Kal. April.

II. *FRIDERICVS*] *M. S.* Fridericus de monte Alban, maioris Ecclesie Fri- singen. Præpositus, eligitur Episcopus anno Domini M. CC. LXXVIII. præ- fuit ann. IIII. obiit anno M. CCLXXXII. VI. Idus Decembr. sepultus in Capella S. Leonardi cum tali Epitaphio.

Obiit Frisingæ Rector, Fridericus fortis vt Hector,
Transmigrans iste tua possit gaudia Christe.

mm. *EMICHO*] *M. S.* Anno Domini M. CCLXXXII. Emicho Comes Syl- uester Frisingen. Ecclesie factus est Episcopus, vir literis humanis eloquentissi- mus, a quo defuncto ultimo Comite de Mospure Henricus Dux Bauariæ infe- rioris oppidum Mosbure in feudum recepit. Hic nimis subuenit parentelæ suæ, pro quo Capitulum eum redarguit, rexit Episcopatum annis XXIX. obi- it anno Domini MCCCXI. V. Cal. Aug. in die Panthaleonis in Vienna, sepul- tusque in Capella SS. Gregorij martyris & Henrici Imperatoris habens hoc Epi- taphium.

Cleriflos Emicho quondam, sed nunc velut Echo
Hic subterratus præsul jacet incineratus.
Vt luti testa: Deus ô requiem sibi præsta:
Parcat & examen Iusti sibi ludicis, Amen.

Anno MCCXC. Dux Ludouicus Bauariæ, & Episcopus vna cum Capitulo compro- mittunt ratione adificationis in monte circa Frisingen. Anno MCCXCIX. Capitulum Ca- thedrale Frising. testatur de domo & area Ducis Bauariæ ibidem quod nihil juris sibi vendi- cabit in eis.

nn. *GOTEFRIDVS*] *M. S.* Ecclesie Frisingen. Decanus Anno Domini M. CCCXI. tricesimus Episcopus præficatur. Hic instituit duos Vicarios, qui quo- tidie alternatis vicibus ad altare S. Catharinæ missas legant, & vt omnibus horis Canonicis interfint, ea forma sicut Canonici S. Pauli, quam ob rem eis incor- porauit Ecclesiam S. Georgij in Ciuitate. Ipse etiam Bibliothecam diligenter reparari fecit. Instituit etiam vnum Capellanum ad Capellam S. Trinitatis, Præfuit ann. IIII. obiit ann. Domini M. CCCXV. VI. Cal. Decembr. sepultus in Capella S. Catharinæ virginis, tale habens Epitaphium.

Ter C. & vnum M. bis quini quatuor atque
Fluxerunt anni Domini de virgine nati,
Clemens agne Dei solum da requiem ei.

oo. *CONRADVS III.*] *M. S.* Frisingen. Ecclesie. præficatur anno Domini M. CC. CXV. Hic fuit Fundator Ecclesie Collegiate S. Iohann. Baptiste, institu- endo ibidem Canonicos sex, quæ prius fundata, & partim dotata fuit per Albertū Episcopum. Item altare S. Corbiniani in crypta habet II. lib. D. de Ecclesia in Pockhorn. Hic præclarus Pontifex Decretorumque Doctor, veneno vt fer- tur obiit anno Domini XXII. Quarto Idus Aprilis, quæ fuit festo 2. resurrecti- onis Christi.

IOHAN.

IOHANNES.] *M. S. Catal.* Anno Domini MCCCXXIII. IOHANNES Doctor Decretorum Frisingen. Ecclesie præficitur XXXII. episcopus. Hic fuit translatus per Papam Ioannem XII. de Ecclesia Brixinensi in Bambergam, & de Ecclesia Bambergen. in Frisingam, & rexit V. hebdomadis, & obiit anno domini MCCCXXIV. in die Marci Euangelistæ, sepultus ante altare S. Crucis, his versibus eius sepulchro inscriptis.

Lux Decretorum Ioannes vas & honorum,

Hic est fossatus, qui bis erat hic cathedratus

Huic finem vernæ VI. Maij tribuere Calendæ.

CONRADVS IV.] *M. S.* Hic fuit de Klingenberg in Heluetia, & præficitur Frisingen. Ecclesie pastor, anno Domini MCCCXXIV. Dedit Ecclesie crucem bonam deauratam, cum gemmis pretiosis, & Mille floren. pro quibus emta sunt quinque prædia præbendæ nostræ. Comparauit etiam Ecclesie suæ Mitram Episcopalem magnæ pretiositatis, & plura alia bona. rexit annis XIII. Obiit an. Domini M. CCCXXXVII. III. Non. Martij, & sepultus est in Castro *Silensfeld* prope Viennam. Post hunc reperio electum à Capitulo, fortassis absente Ioanne Leutoldum Comitem de Schaumberg. Vid. ipsius literas de anno 1343. & 49.

Anno MCCCXXV. Cathedrale Capitulum Frisinga literis publicis proficitur, quod nolit Conradum à Klingenberg, qui se Episcopum nominat, agnoscere, quamdiu bellum inter Casarem Ludouicum & illum durauerit. Dat. Frisinga die Veneris ante S. Viti rodemq. tempore idem Capitulum cum Cas. Ludouico se confederauit.

IOANNES II.] *M. S. Catal.* Hic fuit translatus de Ecclesia Verdensi per II. Benedictum PP. XII. in Frisingam, & fuit etiam optimus Medicus, & nunquam venit ad sedem istam, de qua & in extremis suis postulans se huc transferri. Obiit in Curia Romana Auentone, Anno Domini M. CCCXLIX. præfuit an. XII.

ALBERTVS.] *M. S.* Anno Domini M. CCCXLIX. Albertus Comes de Hohenberg Doctor Decretorum, Frisingen. Ecclesie præficitur Episcopus XXXV. Hic translatus est de Ecclesia Herbipolen. ad Ecclesiam Frisingen. per PP. Clementem VI. quam virtuosè & humiliter rexit annis decem, minus vno mense. curauit pretiosè ornari caput S. Alexandri PP. & Martyris. His temporibus Ludouicus Imperat. multa bella gessit contra Fridericum Ducem Austriæ, secum à * tribus electum, quem demum in bello publico cepit, & sic finem bellis dedit: excommunicatus tamè per * tres Apostolicos sibi inuicem succedentes, in qua etiam excommunicatione obiit. In huius Ludouici odium, vt opinatur, tres Apostolici, Videl. Ioannes XXII. Benedictus XII. & Clemens VI. hanc Frisingen. Ecclesiam in sua libera electione impedierunt, & grauauerunt. Episcopus Albertus fædus iniit cum Ludouico Marchione Brandenburg. & in alijs litteris, cum cæteris Bauariæ Ducibus ad decennium. Obiit Albertus Anno Domini M. CCCLIX. die S. Marci in Episcopatu Constantien. in oppido Stein, cis Rhenum, sepultusque est in Ciuitate sua Rottenburch cis fluuium Neccari in Collegio Canoniorum S. Mauritij, quod constructum & dotatum fuit per prædictum venerandum patrem scil. Albertum Pontificem.

PAVLVS.] *M. S.* Hic præsul fuit plebanus in Riespach & translatus fuit de Ecclesia Gureen. ad Ecclesiam Frisingen. anno Domini M. CCCLIX. Hic recuperauit Castrum in Habersperch per censuram, Ecclesiasticam, sumptibus tamen & expensis ipsius Ecclesie. Multa etiam alia bona Ecclesie redemit & recuperauit. Huius etiam temporibus Berchtoldus de Fraunberg

Decanus maioris Ecclesie eo quod fructus & redditus Decanatus exiles & re-
nues fuerant, quod hospitalitatem & onera sibi incumbentia supportare ne-
quiuerant, obtinuit à Gregorio PP. Ecclesiam in Aufkirchen eidem incorpora-
ri: idcirco Decanus debet personaliter residere Frisingæ, & nullam aliam Eccle-
siam possidere. Datum. Auinioni VIII. Id. Aprilis, An. Pontif. III. similiter
ab eodem Papa anno Dom. M. CCCLXXV. N. Præpositus, vt possit hospi-
talitatem sectari Ecclesiam S. Ioannis in Stainkirchen in prædicta forma impe-
trauit. Idem hic Paulus Episcopus priuilegiauit suos Ciues Frisingen. multis v-
rilib. priuilegijs, inter cætera, vt nullus ciuium quicquam vendat extrâ steu-
ram, & extrâ onera alia ciuitati incumbentia, sub pœnis in priuilegio desuper
confecto contentis. Rexit Ecclesiã an. XVIII. Obiit An. Dñi MCCCLXXVII.
in die Apollinaris Episcopi & martyris.

*Hic Episcopus Paulus ex commissione apostolica Innocentij PP. VI. Ludouicum
Marchionem Brandenburg. Bauaria Ducem, Ludouici Imp. IV. filium à Margaretha
Carinthia & Tyrolis Principe dicta Mantasch separauit, & per dispensationem de nouo
datam legitimo matrimonio coniunxit, sicut ex literis Apostolicis & processu executiuo ali-
bi productis constat.*

uu. *LEOPOLDVS.] M. S.* Leopoldus creatur Episcopus Anno Domini
M. CCCLXXVIII. Hic in aduentu suo donauit Ecclesie Frisingen. bonum
calicem & duos libros matutinales valoris CC. florenor. & plura alia beneficia
eidem impendit; præfuit ann. III. Obiit in Lack. delapsus ex ponte à se ædifi-
cato in aquam, in die S. Osvaldi, An. Dom. M. CCCLXXXI. sepultus ibid. in
monasterio monialium. S. Virginis, diocesis Aquilegien. In huius procuracione
oriebatur schisma in Curia Romana, in electione summi Pontificis, ita quod duo
eligerentur, primò Vrbanus VI. qui instituit festum Visitationis B. Mariæ Vir-
ginis, & confirmauit Wenceslaum Regem Bohemiar in Regem Romanorum,
deinde electus est à Cardinalib. Clemens VI. qui cum Cardinalibus transiit
Auinionem, cui obediebat Rex Franciæ, quod Schisma durauit annis pluribus
vsque in Concilium Constantiense.

xx. *BERCHTOLDVS.] M. S.* Anno Domini M. CCCLXXXI. Berch-
toldus de WÄHING Frisingen. Ecclesie præficitur Episcopus XXXVIII. Hic
fuit primus Magister in artibus in studio Viennensi promotus: ideò singulis col-
legiatis eiusdem studij quatuor libras denariorum Viennensium annuatim in
perpetuum pro animæ suæ remedio, & studij præfati augmento & conseruatione
donauit. Hic oppida & Castra Ecclesie Frisingen. multa reformauit: nam vil-
lam Enzendorff circumdedit muro. In Holenburg magnam partem castrî con-
struxit, quod ex suo nomine Berchtoldstein vsque in hodiernum diem nomina-
tur. In castro oppidi Waidhouen turrem cum nouem testudinibus construxit,
& fossatum ibidem ciuitatis fecit. Similiter in WELS, castrum ROTENFELS
in muro & alijs ædificijs reformauit, Lack ciuitatem & arcem muris & fossis cir-
cumdedit. Item in Carniola Marchia castra Klingenfels, & Preiseck, muris
optimis, & in Castro * Fris. fossaturas reformauit. Hic Berchtoldus Iudicem
Frisingen. nomine N. Meyman in foro ciuitatis decollauit, & seruum eiusdem
in quatuor partes scindi fecit, propter traditionem, quam Ludouico Duci se-
niori Ingolstadij facere moliebantur. Nam idem Dux cupiditate ductus, in no-
cte Natiuitatis Domini Ecclesiam Frisingen. suis clenodijs despoliare voluit, sed
diuina virtute impeditus fuit, cum enim armata manu versus Frisingam prope-
raret, suis quatuor campi ductorib. videbatur, quod hastæ eorum arderent:
& ipsi quoque cæcati in via errantes, orto die, apud portam Ingolstadij inuenti
sunt. Quamobrem præfatus Dux B. & Comes de Mortanio, confusus ad cor re-
dians

*Holen-
burg.)*

Frisingen

diens, resipiscerebat, & votum vouit Deo & B. Mariæ, quod cunctis diebus vitæ suæ nunquam contra prædictam Ecclesiam Frisingen. quicquam facere vellet. In cuius signum imaginem argenteam secundum personam suam formatam, Ecclesiæ B. Mariæ & S. Corbiniani Frisingæ donauit; quam imaginem postea Anno Domini M. CCCCL. Dominus Wigislaus Rorvveck Canonicus & Custos *Wigislaus* Ecclesiæ Frisingen. destruxit, & cum huiusmodi & alio argento caput S. Sigismundi martyris fecit. Prædictus etiam Berchtoldus valde pretiosam Insulam Pontificalem comparauit, quam Ecclesiæ suæ relinquere intendebat: sed cum in Austria defunctus esset coram consanguineis suis, ipsi eandem sibi vsurpauerunt; & Monasterio in Melick pro quatuor millibus & CC. floren. Vngaricis vendiderunt. Sed ita. XXX. Obiit anno Domini MCCCCX. in vig. Natiuitatis B. Mariæ Virginis in Neuburg claustrali & ibidem sepultus est. Dedit ad Ecclesiam Frisingen. C. floren. pro anniuersario, & pretiosum ornatum de perlis, in valore CCC. florenorum.

Anno MCCC XCIV. Episcopi Berchtoldi confederatio cum Ducibus Bavaria, data litera Monaci, die Martis post Pentecost. Idem Episcopus sequenti anno XCV. promittit auxilium Ducibus Bavaria Ioanni & Ernesto contra quoscunque. Dat. Obernperg in die S. Iohannis ante portam Latinam.

Sub electionem Episcopi Berchtoldi, durante ut videtur inter Pontifico, orta fuit lites inter Præpositum, Decanum & Capitulum Cathedral. Ecclesiæ Frisingen ex una; & Ottonem à Pienzenau seniore, huiusq. filium, propter filij fratremq. horum, Ludouici Canonici Frisingen. defuncti domum siue Curiam dictam Scheneck Frisingæ in monte sitam. Cuius lites causâ prædicti Præpositus, Decanus & Capitulum supplices adierunt Duce[m] Bavariæ Stephanum tanquam illorum supremum advocatum, (Obrißen Castenuogt) & impetrarunt ab illo literas ad omnes illius officiales ac ministros, huius tenoris, ut ne utique permittant Præpositum & Canonicos ab ullo homine respectu præmemorata controuersia contrarius grauari. Extant literæ in originali, datæ Landsbutæ, die lune post natiuitatem B. Virginis, Ann. M. CCCLXI.

DEGENHARDVS.] Hoc omisso in M. S. ponitur: CONRADVS V. anno yy. Domini M. CCCCX. obtinuit Episcopatum, licet Degenhardus Weixer Canonicus & Scholasticus maioris Ecclesiæ, & Mospurgen. Præpositus electus fuit in Episcopum, tamen contra eum prævaluit prædictus Conradus Episcopus Gurcen. tempore Papæ Ioannis XXIII. & Degenhardus contentus fuit cum Granario Castri Frisingen. ad dies vitæ suæ: de quo dedit Conrado Episcopo & successori suo annuatim tamen VI. libras denariorum. Hic Conradus nunquam venit ad sedem Frisingen. quia vno anno tantum, vel paulo plus tenuit Ecclesiam hanc, & vltimate concordatus fuit cum Ciuib. Frisingen. in Lack, quorum duo missi fuerunt ad eum ad faciendum sibi Homagium: quibus Conradus Episcopus Steuram Episcopalem D. florenor. Rhenen. remisit: & ipsis adhuc præsentibus occiditur à Cubicularijs suis in Lack: propter pecuniam, quinque Millium Ducatorum, quam secum habuit: sepultus fuit primò in horto apud arcem Lack. & post annos XXI. h. e. anno Dñi M. CCCCXXXIII. monitu Eugenij PP. IV. Cancellarij, à Nicodemo Episcopo exhumatus, cum processione sollenni Clericorum & populi in parochialem Ecclesiam Laack fuit translatus.

HERMANNVS.] M. S. Catal. Hermannus filius Comitis de Cilia. ZZ. Frisingensi Ecclesiæ præficitur Episcopus XL. Anno Domini M. CCCCXII. per PP. Ioannem XXIII. Hic comparauit II. libr. XXVI. denar. de quadam Curia in Alarun ad lumen. S. Corbiniani in crypta. Frisingen.

& plura alia bona fecit, sed itaque annis IX. huius temporibus celebratum fuit magnum Concilium Constantiense, in quo combusti sunt M. Iohannes Huss, & Hieronymus de Praga. In eodem Concilio tribus PP. videl. Ioannes XXIII. Gregorius XII. & Benedicto XIII. depositis, Martinus V. Electus est. Hic Hermannus erat homo iuuenis, sed habuit fracturam in intestinis & sceleratus moriebatur in scissura Anno Domini M. CCCCXXI. in Cilia, in crastino S. Lucie Virginis.

aaa. IOANNES III.] M. S. hunc, (de quo tamen infra in Diplomate. Concil. Basiliensis. plura,) non ponit in numero Episcoporum, sed sic refert: NICODEMUS de Scala, Episcopus XLI. Anno Domini M. CCCCXXII. Ioannes Grünvvalder, filius Ducis Ioannis de Monaco, Decretorum Doctor, & Vicarius Frisingen. ad Episcopatum postulatus fuit; sed eo quod minor annis erat. Nicodemus de Scala Dominus Veronensis per Papam Martinum V. qui præfatam postulationem annullauit; per Henricum Ducem Bauariæ Episcopatum Frisingen. Ecclesiæ & possessionem obtinuit. Et præfatus Ioan: Grünvvalder cum annuali pensatione CC. florenorum Rhen: de Vicariatu per Nicodemum contentatus fuit. Hic Nicodemus redemit infra quatuor annos Castrum Klingenfels, & Preiseck pro duob. millib. Ducatorum. Item ab eo Henricus Dux Bauariæ oppidum Mosburg in feudum recepit. Hic Ecclesiam multis Clenodijs decorauit: & inter alia dedit eidem Insulam pretiosam, & casulas plures pretiosas: item pastorale cum lapide pretioso Antatisto. Item brachium Bariblinum & calicem vnum magnum, & tabulam summi altaris comparauit in valore M & CCC. flor. Rhen. Item dedit ad hanc sedem thesaurum magnum, scilicet imaginem gloriosæ Virginis Mariæ, quam S. Lucas Euangelista proprijs manibus elaborauit, quæ prius donata fuit per Imperatorem Constantinopolitanum Domino Ioanni Galatz, deinde Duci Mediolanen. post cuius mortem deuenit ad manus cuiusdam Comitissæ Angliæ: postea post multos annos pro maximo donario Magnifico domino Bromara de la Scala est propinata: qui eandem imaginem ob reuerentiam eius fratris Episcopi huius Sedis scilicet Nicodemi ad hanc Ecclesiam dedit. Qui venerabilis pater omnibus in ostensione imaginis gloriosæ Virginis in festiuitatib. Annunciationis, Assumptionis, Natiuitatis, Purificationis personaliter deuotè præsentib. XL. dies indulgentiarum de penitentibus misericordialiter relaxauit. Quas indulgentias & Dn. Ioannes de Grünvvald Episcopus confirmauit. Hic præclarus & memoriæ dignus Pontifex Nicodemus laudabiliter & benè rexit Ecclesiam annis XX. Et obiit Viennæ An. Domini M. CCCCXLIII. ibidem in monasterio Augusten. quod vnâ cum fratribus de la Scala vineis & ornamentis pluribus ditauerat, ante altare S. Crucis sepultus.

SAcrofanta Generalis Synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata vniuersalem Ecclesiam repræsentans. Ad futuram rei memoriam &c. Vniuersalis Ecclesiæ prouidentia circumspècta ad ea sollicitudine peruigili libenter intendit quæ pro sedandis litibus & iurgiis præsertim inter illos, quos Dominus tanquam præcipuas & sublimes Ecclesiæ Romanæ columnas prærogatiua exaltauit honoris, ac alios Ecclesiarum Prælatos quomodolibet subortis, nec non pacis & concordie bono inter eosdem propagando expedire cognoscit, & ad hoc etiam opem & operam impendit efficaces. Exhibita siquidem nobis pro parte venerabilis Nichodemi Episcopi & dilecti Ecclesiæ filij Ioannis Symonis, Canonici Frisingensis petitio continebat, quod cum

cum inter dilectum Ecclesiae filium Ioannem et Sancti Martini in montibus sanctae Romanae Ecclesiae presbyterum Cardinalem & praefatum Episcopum primo super eo quod idem Episcopus olim ad Ecclesiam Frisingensem promotus ex laudo & ordinatione bonae memoriae Eberhardi Archiepiscopi Salzeburgensis pro bono pacis & concordiae inter ipsos Cardinalem, tunc in iunioribus constitutum & Episcopum factis ipsum Cardinalem, quem *minutis* tunc etiam in eisdem iunioribus constitutum, in suum irrevocabilem in Spiritualibus vicarium cum potestate conferendi beneficia certi annui valoris, atque leuandi Cathedralicum constituerat, ac illi annuam pensionem ducentorum florenorum Hungaricalium super fructibus dictae Ecclesiae donec ad Episcopalem, aut aliam pinguem dignitatem promotus foret, persolvendam assignauerat, postmodum ipsum Cardinalem post eius assumptionem ad huiusmodi Cardinalatus dignitatem, a Vicariatu & perceptione cathedralici excludendo ac a solutione pensionis huiusmodi cessando, dilectum Ecclesiae filium Ioannem Symonis presbyterum, Licentiatum in decretis in suum in Spiritualibus vicarium receperat, & ex aduerso pro parte eiusdem Cardinalis dilectus Ecclesiae filius Ioannes Tulbeck etiam in decretis Licentiatum vigore certarum literarum a nobis emanatarum vicarius generalis pro eodem Cardinali in dicto vicariatu deputatus fuerat, diuersae apud nos, & sedem Apostolicam lites & controuersiae subortae fuissent, & deinde in causa per ipsum Cardinalem Nichodemum Episcopum & Ioanni Symonis praefatis propterea mota quodam monitorio contra ipsum Episcopum emissio & in causa huiusmodi subsequenter ad nonnullos actus iudiciales processu, ac contra praefatum Ioannem Symonis quadam citatione poenali ad partes decreta, inibique executi, & demum sententia declaratoria poenarum, decretorum, nostrorum, videlicet ut sacri & ambrosiorumque priuationis quibusdam suis beneficijs, scilicet canonicatu & praebenda maioris & praepositura Sancti Ioannis Frisingen. de mandato Sanctissimi Felicis PP. V. lata, idem Felix PP. tunc praemissis litibus, dissensionibus, & differentijs occurrere, omnemque litium & scandalorum materiam amputare cupiens, de consilio & assensu Venerabilium sanctae Romanae Cardinalium, ex certa scientia, & Apostolicae potestatis plenitudine quaslibet lites per praefatum Cardinalem, contra Nichodemum Episcopum ac etiam ipsum Cardinalem, seu dilectum Ecclesiae filium Fridericum Hamerl Clericum Frisingen. diocesis, aut quoscunque alios contra Ioannem Symonis praefatos, tam super beneficijs quam alijs praemissis, & eorum occasione quomodolibet motas, etiam si in causis ipsis aliqua interlocutoriae aut definitivae sententiae latae extitissent, nec non super Vicarii institutione seu mandato de instituendo ac etiam conferendo beneficia, seu de illis providendo penitus pro non factis, nullis & cassis haberi voluit, demum quoque Cardinalem & Episcopum praefatos de eorum consensu ad certam concordiam reduxit, prout in capitulis, ac ipsius Felicis PP. literis desuper confectis plenius continetur, & subsequenter pro parte eorundem Episcopi & Ioannis Symonis nobis humiliter supplicato, quatenus concordiam huiusmodi cum omnibus & singulis suis conditionibus & cautelis, additionibus, capitulis & modificationibus alijsque inibi contentis & inde secutis pro illorum subsistentia firmiori rata & grata habere, illaque auctoritate yniuersalis Ecclesiae etiam ex certa scientia, & de plenitudine potestatis cum suppletionem defectuum, si qui in eisdem interuenissent, confirmare & approbare, nec non eisdem Episcopum & Ioannem Symonis

à quibuscunque sententijs censuris Ecclesiasticis atque pœnis, si quas occasione præmissorum, vel ex eo, quod ipsi ad Gabrielem de Condulmaro olim Eugenij PP. IV. post ipsius ab administratione Papatus per nos autoritate eiusdem vniuersalis Ecclesiæ factam suspensionem & depositionem contra decreta nostra appellarunt vel eidem Gabrieli suspenso & deposito obediuerunt quomodolibet incurrissent absolueret, & super illis rehabilitare, omnes quoque concessionem & mandata de instituendo aliquem in dicto vicariatu nec non conferendo beneficia, & de illis prouidendo, videlicet de canonicatu & præbenda ac præpositura prædictis eidem Friderico, nec non dilecto Ecclesiæ filio Nicolao Slegel Clerico Patauiensi diœcesis de altari Sancti Leonhardi sito in Ecclesia Frisingensi, quæ dictus Ioannes Symonis tunc temporis possidebat prout possidet, ac etiam omnia & singula alia per Cardinalem & Fridericum contra Episcopum & Ioannem Symonis prædictos quomodolibet attemptata innouata & facta nulla & irrita fuisse & esse, nullumque effectum sortiri debuisse, & debere decernere & declarare, eaque de Registris supplicationum Bullarum & causarum deleri & cassari mandare, & insuper etiam omnes & singulas causas, lites, & quæstiones inter Cardinalem & Episcopum, nec non Ioannem Symonis & Fridericum ac Nicolaum Slegel prædictos, iudicium etiam nomina & causarum status pro expressis habendo, etiam si in causis ipsis definitiua vel interlocutoriæ sententiæ lata, & litteræ executoriales desuper expeditæ essent, ad nos aduocare & penitus extinguere, ipsosque Episcopum & Ioannem Symonis in statu pristino, in quo videlicet ante attemptata huiusmodi fuerant restituere, & aliâs tranquillitati & quieti partium hinc inde salubriter prouidere ex vniuersalis Ecclesiæ clementia dignaremur. præfato Cardinali ex aduerso replicante eundem Episcopum quandam concordiam per dictum sanctissimum Felicem PP. V. inter eos aliâs desuper præmissis factam iuxta capitula in ea contenta non obseruasse neque adimpleuisse, seu illi satisfecisse, & propterea etiam omnia ad statum pristinum, in quo etiam partes ipsæ hinc inde ante dictam concordiam fuerunt, reduci & restitui postulante. Nos igitur attendentes, quod cum sanctæ Roman. E. Cardinales, qui in supportando vniuersalis & Romanæ Ecclesiæ regimine vna nobiscum & præfato Sanctissimo Felice PP. V. iugi sarcina onera perferre, ac ipsarum Ecclesiarum Prælatos, qui etiam huiusmodi suarum Ecclesiarum quibus prædicti sunt, curis intendere habent, deceat ab omni iudiciorum strepitu esse quietos, ac cupientes super his prout nostræ vocationis incumbit officio ea salubris prouisionis adhibere remedia, per quæ quibusvis dissensionum ac iurgiorum amputatis materijs pax & tranquillitas valeant præstante Domino iugiter procurari. Hinc est quod matura super his inter nos deliberatione præhabita omnes dissensionum, iurgiorum, quæstionum, & differentiarum, huiusmodi materias tam inter Cardinalem & Episcopum, quam inter eundem Cardinalem, Fridericum Hamerl, & Ioannem Symonis, ac Nicolaum Slegel prædictos communiter & diuisim in alterutrum super omnibus & singulis præmissis, & eorum occasione vnâ cum omnibus alijs ab illis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis in iudicium deductis & non deductis quomodolibet subortas & suscitatas, vel quæ suboriri & suscitari possent, quoquomodo sub spe pacis & concordie amicabilis, aut remedio iustitiæ terminandas & sopiendas, autoritate vniuersalis Ecclesiæ suspendentes, ac lites & causas huiusmodi super illis apud nos quomodolibet indecisas pendentes, quarum etiam litum & causarum status, nec non iudicium, & commissariorum, coram quibus illæ pendere noscuntur nomina, & cognomina presentibus pro suffici-

enter

enter expressis haberi volumus ab eisdem iudicibus siue commissarijs ad nos harum serie literarum aduocantes, negotium dissensionum, iurgiorum, questionum & differentiarum huiusmodi ad prefatum sanctissimum Felicem PP. ut ipse partes ipsas concordet, & pacem inter eas ponat, ac alias disponat, ordinet ac expediat, prout sua sanctitati melius expedire videbitur auctoritate eiusdem vniuersalis Ecclesie totaliter remittimus per presentes. Nul- li ergo omnino homini liceat hanc paginam nostre auocationis & remissionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & vniuersalis Ecclesie se no- uerit incursurum. Data Basileae Calendas Iunij. Anno a Natiuitate Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo.

Sacro sancta generalis Synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata vniuersalem Ecclesiam representans dilecto Ecclesie filio Gisperto electo Segobricen. causarum audientie nostre Iudici salutem & omnipotentis Dei benedictionem, dum exquisitam dilectissimi Ecclesie filij Ioannis sancti Martini in montibus sanctae Romanae Ecclesie presbyteri Cardinalis de Bauaria vul- gariter nuncupati circumspeditionis industriam diligenter attendimus, & debita consideratione pensamus, quod ipse vniuersalem Ecclesiam suorum hono- rat magnitudine meritorum, dignum reputamus & debitum ut ipsam sibi repe- riat in exhibitione gratiarum munificam & in suis oportunitatibus liberalem. Exhibita siquidem nobis pro parte dicti Cardinalis petitio continebat, quod orta dudum inter eum & dilectum Ecclesie filium Vlrimum Nustorfer, qui se gerit pro clerico Salzburgen. diocesis super praepositura Ecclesie Frisingensis, qua inibi dignitas post pontificalem maior existit, & ad quam consuevit quis per electionem assumi, quamquam tunc per obitum quondam Nicolai Gumpen- berger ipsius Ecclesie praepositi extra Romanam Curiam defuncti vacantem Ioannis Cardinalis sibi per eum quoad viueret tenendam, regendam, & etiam gubernandam per dilectissimum Ecclesie filium Alexandrum sancti Lauren- tij in Damasco etiam dictae Romanae Ecclesie presbyterum Cardinalem Aquilegiensem vulgariter nuncupatum, nostrum tunc per partes illas legatum de latere legationis primo, & deinde nostra sub certis modo & forma commen- datum, seque prioris commendae huiusmodi vigore dictam praeposituram as- secutum & insuper Apostolica auctoritatibus de nouo etiam sub certa forma sibi collatam, & de ea prouisum fuisse, nec non prefatum Vlrimum commen- dae & assecutioni, nec non collationi, & prouisioni huiusmodi contra iustitiam opposuisse & opponere, nec non impediuisse & impedire, ac fecisse & facere, quo minus idem Ioannes Cardinalis eandem praeposituram posset pacifice pos- sidere, Vlrimum vero predictus ad praeposituram praedictam se electum illamque ad se de iure spectare assererebant prout asserunt materia quaestionis. Nos cau- sam huiusmodi non obstante quod ad Romanam curiam legitime deuoluta, seu in ea de iuris necessitate tractanda vel etiam finienda non esset tibi ad dicti Io- annis Cardinalis instantiam audiendam comissimus & sine debito terminan- dam, tunc in ea citationem in partibus nondum executioni demandatam diceris decreuisse, cum autem sicut eadem petitio subiungebat a nonnullis as- seratur neutri Ioannis Cardinalis & Vlrimum predictorum in dicta praepositura vel ad eam ius competere. Nos statum causae huiusmodi nec non omnium & singulorum dignitatum, personatum, administrationum, officiorum, canoni- catuum & praebendarum ac aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, quae ipse Ioannes Cardinalis obtinet & expectat, ac in quibus & ad quae ius sibi quomo-
P 4 doli-

dolibet competit, quæcunque & qualiacunque existant nomina & cognomi-
 na, eorumque fructuum, reddituum, & prouentuum veros valores, nec non
 etiam quarumcunque pensionum, quas super quibuscunque Ecclesijs, Mona-
 sterijs, & beneficijs Ecclesiasticis eorumue mensis ac fructibus, redditibus ac
 prouentibus percipit quantitates, nec non quascunque etiam de quocunque
 & quibuscunque beneficijs Ecclesiasticis curatis, seu alias incompatilibus
 quomodolibet eidem Ioanni Cardinali concessas dispensationes presentibus
 pro sufficienter expressis habentes ac volentes eidem Ioanni Cardinali, ut iux-
 ta suæ dignitatis decentiam & suorum exigentiam meritorum statum suum,
 commodius tenere, ac incumbentia sibi onera facilius supportare valeat de ali-
 cuius subuentionis auxilio prouidere, nec non gratiam facere specialem di-
 scretionis tuæ per hæc scripta mandamus quatenus si per euentum litis huius-
 modi postquam ipsa coram te legitime introducta fuerit, tibi constiterit neutri
 eorundem Ioannis Cardinalis & Vlrici dicta præpositura, vel ad eam ius com-
 petere, præposituram prædictam, cui cura imminet animarum & quæ per-
 sonalem residentiam requirit, & cuius fructus, redditus & prouentus quin-
 quaginta Marcharum, argenti secundum communem estimationem valo-
 rem annum ut idem Ioannes Cardinalis asserit, non excedunt siue adhuc
 per obitum ipsius Nicolai Gumpenberger ut præmittitur, aut electionem nul-
 lam, vel alias inualidam de ipso Vlrice factam, vel ex eo, quod ipse Vlr-
 cus electioni huiusmodi infra tempus à iure statutum consensum præbere
 distulerit, seu recusauerit, siue alias quouis modo aut ex alterius cuiuscun-
 que persona, seu per liberam alicuius de illa indicta Curta, vel extra eam
 etiam coram Notario publico & testibus sponte factam resignationem, aut
 constitutionem Felicis recordationis Ioannis Papæ XXII. quæ incipit
 execrabilis, vacet, etiamsi tanto tempore vacauerit, quod eius collatio iuxta
 Lateranen. Statuta concilij ad sedem Apostolicam legitime deuoluta, ip-
 saque præpositura dispositioni Apostolicæ quomodolibet reservata exis-
 tat, & super ea inter aliquos alios lis, cuius etiam statum presentibus ha-
 beri volumus pro expresso pendeat indecisa, dummodo tempore Dat. pre-
 sentium non sit in ea alicui specialiter ius quæsitum cum omnibus iuribus
 & pertinentijs suis eidem Ioanni Cardinali per eum quoad vixerit una
 cum alijs dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, nec non
 Canonicatibus, & præbendis, commendis, alijsque beneficijs Ecclesia-
 sticis ac pensionibus supradictis tenendam, regendam & etiam gubernan-
 dam auctoritate nostra in commendam concedas. Ita quod ipse Ioannes
 Cardinalis fructus, redditus & prouentus, aliaque iura & emolumenta ra-
 tione dictæ præposituræ obuentionia quoad vixerit percipere & retinere,
 ac in suos & eiusdem præposituræ vsus & vtilitatem conuertere, nec non
 alias de illis disponere & ordinare libere possit & valeat sicuti ipsius Ecce-
 siæ præpositi, qui fuerunt pro tempore de illis disponere siue ordinare po-
 tuerunt seu etiam debuerunt, alienatione tamen bonorum immobilium,
 & preciosorum mobilium eiusdem præposituræ dicto Ioanni Cardina-
 li penitus interdicta, inducens per te, vel alium, seu alios eundem Ioan-
 nem Cardinalem vel procuratorem suum eius nomine in corporalem posses-
 sionem præposituræ iuriumque, & pertinentiarum prædictorum, & de-
 fendens inductum amoto exinde quolibet illicito detentore, ac faciens
 ipsum Ioannem Cardinalem, vel dictum procuratorem pro eo ad præ-
 posituram huiusmodi, ut est moris admitti, sibi que de illius fructibus,

red-

redditibus, prouentibus, iuribus & obuentionibus vniuersis integre responderi, contradictores auctoritate nostra appellatione postposita compescendo. Non obstantibus pia memoria Bonifacii Papae VIII. & alijs Apostolicis constitutionibus, nec non illis praesertim, quibus caueri dicitur, quod praefatam praeposituram obtinens, non debeat cum illa extra eandem Ecclesiam aliquod aliud beneficium Ecclesiasticum obtinere, & quibusuis alijs dictae Ecclesiae statutis & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis contrarijs quibuscunque, aut si aliqui super prouisionibus siue commendis sibi faciendis de dignitatibus ipsius Ecclesiae Frisingen. ac huiusmodi speciales, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis in illis partibus generales dictae sedis, vel legatorum eius litteras impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum, quibus omnibus praefatum Ioannem Cardinalem in assentione dictae Praepositurae volumus anteferrī, sed nullum per hoc eis, quoad assentionem dignitatum aut beneficiorum aliorum praerudicium generari, seu si venerabili Episcopo, & dilectis Ecclesiae filiis Capitulo Frisingen. seu quibusuis alijs communiter, vel diuim quomodolibet indultum existat, quod ad receptionem, vel prouisionem alicuius minime teneantur & ad id compelli, aut quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint, quodque de dignitatibus ipsius Ecclesiae ac huiusmodi, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis ad eorum collationem, prouisionem, praesentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem coniunctim vel separatim spectantibus nulli valeat prouideri per litteras non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia indulgentia generali, vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam praesentibus non expressam, vel totaliter non insertam effectus huiusmodi gratiae impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris litteris mentio specialis, aut si praefatus Ioannes Cardinalis praesens non fuerit, ad praestandum de obseruandis statutis & consuetudinibus dictae Ecclesiae Frisingen. solitum ratione praepositurae predictae iuramentum, dummodo in absentia sua per procuratorem idoneum & cum ad Ecclesiam ipsam accesserit corporaliter illud praestet. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane si secus super his a quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Datae Basileae III. Non Iulij. Anno a Natiuitate Domini Millesimo quadringentesimo quadagesimo tertio.

IOANNES III.] *M. S. Catal.* Anno Domini M. CCCCXLIII. Ioannes Grünvalder Decretorum Doctor ac Magnus Theologus, atque Felicitis presbiter Cardinalis, post obitum Nicodemi per Capitulum Frisingen. summa concordia electus & postulatus, qui certis ex causis, maxime propter Concilij Basiliens. dissolutionem & felicitis cessionem Cardinalatus renunciauit. Hic per Fridericum III. Romanorum Regem habuit aduersarium intrusum quendam Henricum Schlik, qui ausu temerario sibi castra Ecclesiae Frisingensis in Austria, Styria & Carniola usurpauit, & usque ad finem litis iniuste possedit: contra censuram & sententias sacri Basiliens. Concilij. contra eundem inuasorem Henricum promulgatas. Qui Henricus tandem post disceptationem quasi septem annorum, non sine magnis expensis Ecclesiae Frisingen. sic contentatus fuit, quod oppidum Welz, cum castro Rottenuels ad dies vitae suae possideret. Hic Ioannes Episcopus castra & dominia Waidhouen, Burgkrain, & Comitatum Werdenfels impignorata redemit, licet expensis Ecclesiae aliunde impignoratis. Ipse etiam proprijs expensis Curiam Künthal prope Monacum cum

bbb.
In praecedentibus litteris Concilij Basiliens. hic Ioannes appellatur S. Martini in montib. S. R. Ecclesiae presbyter Cardinalis de Bauaria

cum piscinis octo circumiacentibus comparauit. Hic multa bona facere incepit, & cleri religionem, & cuncta in meliorem statum reducere proposuit: sed heu post multas tribulationes & vexationes Viennæ morte inopinata præuentus est. Et quia populum & ciuitatem Frisingen. semper dilexerat, & inter Alemanniæ Pontifices, ut illos effulserat, corpus eius cum honore, ut ipse uiuens ordinauerat, ad Frisingam allatum est, & in medio Ecclesiæ sepultum. Lapis quoque sepulturæ eius in Capella S. Thomæ erectus est, cum tali Epitaphio insculptus.

Anno Domini MCCCCLII. Obiit Reuerendus Pater & Dominus D. Ioannes huius Ecclesiæ Episcopus, secunda die mensis Decembr. Rexitq. hic egregius Præsul. X. ann.

Huius Episcopi Ioannis Titulū in literis vetustis & diplomatis quæ ipse concessit talem reperi: Wir Johannes Grünenwald von Gottes gnaden der H. Römischen Kirchen Cardinal/ vnd Bischoff zu Freysing u. Item: Wir Johannes von Gottes gnaden der H. Römischen Kirchen Cardinal/ vnd Bischoff zu Freysing u. Geschehen in Freysing/ am Montagnach S. Jacobs tag/ Anno 1446.

ccc. IOHANNES IV. J. M. S. Anno Domini MCCCCLIII. Ioannes Tulbeck Decretorum Licentiat, Canonicus maioris Ecclesiæ, Præpositus S. Viti & plebanus B. Mariæ virginis in & de Monaco, canonicè à Capitulo & concorditer electus eidem Ecclesiæ præfictur Episcopus. Hic moderatam curiam habuit & pacificè Episcopatum cum fauore Principum rexit, & castrum Thulmerfelden, quod antecessor eius impignorauit à Weidecher redemit. Item vineas in der Mauur vocatas à viro nobili Seifenecker pro MDCCC. lib. denar. comparauit. Et omnia debita Episcopatus in integrum & plenariè exoluit. Ipse habuit inimicum capitalem, nomine Guolphgangum Mülzel de Arding, qui multa damna Ecclesiæ & clero intulit, quem tandem famuli sui captiuauerunt, & post paxillum pœnam scelerum suorum in Monaco capitis decollatione exoluit. Similiter & complices eius, quorum viginti diuersis locis morti adiudicati sunt, è quibus vnus voluntariè veniens, ad pedes Episcopi prouolutus, licet in carceratus, tamen misericordiam, quam petebat, impetrauit. Ea tempestate oppidum Hollaburgk in Austria ab Ecclesia Frisingen. per quosdam iniquos in vnum corpus tyrannicum congregatos, alienatum est, ita quod ad manus Friderici Romanorum Imp. per captionem deuenit, & post multos annos idem oppidum per Sixtum Frisingen. Pontificem difficulter recuperatum & liberatum est. Item præfatus Præsul Ioannes ex mandato Domini Papæ Pauli II. Anno Domini M. CCCCLXVI. fratres minores in Landshut, ad instantiam Ducis Ludouici propter eorum dissolutam vitam expulit, & alij de obseruantia fratres introducti. Huius tempore venerabilis Dominus Vdalricus Kemmater Canonicus & Custos Ecclesiæ maioris castrū Tannern dictum, quod sibi pro maiori parte paterno ex iure contigerat, ad Episcopatum perpetuis temporibus ob animæ suæ & progenitorum suorum remedium donauit. Item anno Domini M. CCCCLXXIII. Imdärren Sommer/immanissimi Turci tempore æstuali Selauoniam & Carinthiam ingressi, forum Ecclesiæ Gurnberde obsederunt; & duabus Sturmis perditis, tertiam Turci obtinuerunt, & multos in eo Christianos necauerunt, aliosque captiuos abduxerunt: sic similiter sequentibus annis fecerunt. Hic venerabilis pater, rexit XXI. annis & tunc propter diuersa grauamina, & propter quietem animi resignauit venerabili Canonico suo Sixto Tannberger: tandem obiit Anno Domini M. CCCCLXXVI. X. die Maij, & sepultus est Monaci in Ecclesia B. Mariæ virginis ibid. vbi & pastor fuerat, missamque fundauerat.

SIX.

ddd.

SIXTUS] M. S. Catal. Anno Domini M. CCCCLXXIII, Sixtus Tann-berger Cancellarius prædecessoris sui, atque iuris Pontificij sollemnis Doctor, per consensum totius Capituli Frisingen, accepit à Ioanne Episcopo Episcopatum Frisingen. qui anno sequenti XVI. Kal. Februarij confirmatus fuit, & in festo Paschæ immediate sequenti per suum auunculum Bernardum Archiepiscopum Salisburgen. in Episcopum ibidem consecratus est: cui Fredericus Augustus feria Pentecostes in ciuitate Augusten. feudalia seu regalia, ut moris & iuris est, concessit. Hic pontificali honore adepto, quantæ honestatis ad omnes homines fuerit, vix effari potest. In cultu etiam diuino assiduus, in cuius augmentum XII. Choraes instituit, & regentibus in choro XX. floren. Rhen. & cuilibet Choralis XIII. flor. Rhen. annuatim: pro quod tria millia florenor. Rhenens. Capitulo dedit. Item Ecclesiam Cathedralem restituit, & in multis alijs eandem decorauit. Hic inter omnes Germaniæ Episcopos nominatissimus fuit, & libertatem ac honorem Ecclesiæ suæ in omnibus tutauit, ac seruauit. Castrum etiam Frisingen. multum meliorauit & muniuit: montem enim per circuitum muro eminente cinxit, & turribus perpulchris muniuit An. Domini M. CCCCLXXIX, Castrum Hollenburck cum attinentijs ab Ecclesia Frisingen. alienatum, post longam instantiam ab Imp. Friderico pro M. D. Florenor. Rhen. redemit & recuperauit. Ipse etiam opitulamine sue antecessoris adhuc viuentis prædicaturam in Cathedrali Ecclesia instituit. Et festum conceptionis gloriosæ virginis Mariæ conuocata Synodo sollemni in Rituzari instituit. Anno Domini M. CCCCLXXXI. fratres Eremitarum S. Augustini in Monaco ad instantiam Alberti Ducis, per Sixtum Papam IV. ad obseruantiam adstricti sunt, cuius rei executor præfatus Sixtus Episcopus Frisingen. erat, sed infra triduum omnes excurrerunt. Visitauit etiam ac reformauit idem Sixtus Episcopus Monasterium fratrum Minorum ibidem tempore eodem. Item anno secundo sui regiminis, Dux Ludouicus Bauriæ magnam steuram imposuit clero & alijs pro dote suæ filiæ, cuius nouitatem steuræ Præsules Salisburgen. & alij quia ferre non poterant, personaliter Ducem adierunt, & eum à proposito suo auerterunt. & precipue Sixtus Episcopus anno Domini MCCCCXCIII. Dux Albertus de Monaco quodam ausu presumptuoso Collegium de Illmünster vnà cum corpore S. Arfacij Episcopi, & Collegium de Schliersee sine consensu Frisingen. Episcopi transfudit ad Monacum, propter quod Sixtus Episcopus vnà cum Capitulo suo dictum Principem citauit ad Papam Alexandrum VI. de & super prædicta transmutatione Collegiorum, & ex parte Episcopi atque Capituli per Doctorem Georgium Pärbinger tam diu in iure processum est, quousque primam sententiam in Rosa obrinuit: & nulli dubium. quin huiusmodi translatio omnino reuocata fuisset, si mors prædicti Episcopi non interuenisset: Obiit enim lite pendente. Interea enim vocatus fuit per Maximilianum Romanorum Regem ad generalem conuocationem ad Wormatiam, ibidemque morbo correptus, à medicis persuasus, ut aërem mutaret, & ipse propter suam sapientiam ab omnibus principibus affectuose desolebatur. Inualecente itaque morbo ad duo miliaria à Wormatia egressus, versus patriam tendens in Monasterio B. Mariæ Magdalensæ Franckental dicto, testamentum laute condens, & Sacramentis Ecclesiasticis deuotè perceptis, die Martis XIV. Iulij vesperarum ibidem inter manus suorum Deo Spiritum reddidit, cuius corpus ad Frisingam est adductum, & cum magna processione Cleri & hominum ibidem est receptum, & non sine gemitibus multorum vsque ad Ecclesiam Cathedralem allatum, ibidemque in medio Ecclesiæ ante altare S. Crucis sepultum. Præfuit autem Eccle-

*Vide infr.
Rubr. B.
Maria
Surg. Mo-
naci Colleg.
Canonico-
rum Regu-
larium*

Ecclesiæ Frisingen. magna cū utilitate an. XXI. delegauitq̃ue certis Monasterijs, cuiuslibet C. floren. Rhenen. Ecclesiæ autem suæ in parata moneta reliquit XXX. millia Ducatorum. Et cognito eius obitu Castrum Frisingen. statim per Ducem Georgium & per aliquos ex Canonicis est munitum & possessum, vsque ad futuram electionem.

PHILIPPVS.] M. S. Catalogus inter Philippum & Sixtum habet Rudbertum, de quo ibidem sequentia leguntur.

ccc.

RUDBERTVS. Administrator XLV. Ann. Domini M.CCCCXCV. prima die Augusti omnes Canonici pro electione futuri Pontificis conuenerunt, & in summo altari Cathedralis Ecclesiæ Sacramentis communicarunt, & pariter postulauerunt in futurum præfulem Illustrissimum Principem Palatinum. Comitem Rudbertum nomine de gremio Canonicorum, existentem. tunc XVII. annorum: qui intronizatus est eodem anno, in die S. Ioannis Euangelistæ & præfedit duobus annis. Post hæc anno Domini M.CCCCXCVII. reelectus est Frisinga ad nuptias sororis suæ Heydelbergam. & ibidem remansit cum patre suo Philippo: & eodem anno resignauit Episcopatum Frisingensem fratri suo Philippo, decem & nouem annorum existenti. Post hæc idem Rudbertus cum dispensatione Summi Pontificis duxit in uxorem Dominam Margarethā filiam Ducis Gerogij de Landelhuta, non sine arduis causis & rationibus.

leg. Elisabetham.

fff.

PHILIPPVS.] M. S. Anno Domini M.CCCCXCIX. Philippus Comes Palatinus, vir religiosus & modestus intronizatus est Frisingæ cum magna solennitate & populi tripudio feria VI. ante Pentecostes, præfente germano suo Friderico cum suis nobilibus. Idem Episcopus præclarus Anno Domini MDVII. ritè percepit omnes sacros ordines, ac consequenter per suum suffraganeum Matthiam Carthusien. consecratus est in Episcopum Frisingen. præsentib. & consistentib. sibi Episcopis Augustensi & Aichsteten. ac prælatis de Weißenstephen & Scheyrn. Postea Anno Domini M.D.VIII. in die SS. App. Philippi & Iacobi cantauit primitias in Frisinga, ad quas tanta conuenit multitudo hominum è diuersis terræ partibus, qualis antea vix vel nunquam vna in die ibidem confluit: vbi & plures Prælati ac Magnates tam spirituales, quàm seculares ob Dei laudem, atq; ob eius reuerentiam cum gaudio conuenerunt. Laus Deo. Hic venerandus Pontifex in Castro Frisinga fontem valde vtilem ex lapidibus pretiosis & marmoreis iussit fieri, structuræ tam pretiosæ firmæ ac perutilis, quod in terris nostris vix sibi similis reperitur. Insuper & Castrum ibidem tantis ædificijs construi & decorari permisit, qualia nullus Episcoporum ante ipsum fecit, vbi cernitur ad oculos.

Anno MDVI. & Anno MDXX. Duces Bavarie Albertus & Wolfgangus, nec non Guilielmus & Ludonicus Duces. permittunt Episcopo Philippo venationem in campo inter Monacum & Frisingam, secus fluuium Licum vsque ad riuum molendini prope Greinec k.

Anno Domini MDXIII. Transactio facta inter Frisingensem Episcopum Philippum, & Ducem Bavarie Guilielmum, ratione piscationis & piscatorum in Ottershausen & Mering ad Ambronem fluuium.

Anno MDXXXIX. iidem Principes transgunt super confinibus inter territoria Mittenwald & Tölz, necnon subditis ibidem. Originalia harum literarum exstant in Archivio Serenissimorum Bavarie Ducum.

ggg.

Genealogia Palatinorum Rheni Comitum circa hæc tempora. vnicum commemorant Henricum Philippipalatini & Margaretha filie Georgij Bavarie Ducis cognomen diuitis filium: Episcopum Vltraieclinum Anno Domini M.D.XXIV. defunctum. Errorem inde irrepsisse haud videtur improbabile, quod Rupertus Palatinus Episcopi Philippi frater, & immediatus antecessor omisus fuerat.

Serenif.

Severij.^{us} & R.^{us} Ernesto Archiepiscopo Colonien. Principe Septemviro Episcopo Leodieu. Administratore Hildesheimen. Monasterien. & Frisingen. Principe Stabulen. Boiariae. Westphalia Angria & Bullioni &c. Duce. Francimonten. Marchione. Palat. Rheni & Loffen. Comite &c. Anno CMDC XXI. die XVII. Mens. Februarij: è mortali hac vitâ adperennem illam beatam translato; Episcopatus Frisingensis regimen suscipit Ill.^{us} & R.^{us} Princeps Stephanus, veteri nobiliq; ex familia Seibolstorferorum in Bauaria oriundus; qui haud multis his annis quibus vixit, tres Episcopatus benè frugaliterq; gessit. fato sanctus An. Domini MDC XVIII.

VITVS ADAMVS GEPECK Stephani successor praeficitur insignem m. III. meris Episcopalis benè feliciterq; gerendi spem haecenus praebens. Deus aspiciat captis, & cum annis fortunam secundam accumulet.

Catalogus Praepositorum Frisingensium.

*Horum
memoria
reperiuntur
circa ann.*

ELLENHARDVS Comes de Piburg. Henrici Episcopi frater.	fides penes Lazium	1120.
LVOLTODVS Comes de Schaumburg,	esto.	1240.
ORTWINVS de Humbeln.		1251.
VTO de Mont Alban.		1256.
CHVNRADVS Planteis.		1271.
FRIDERICVS de Mont Alban postea electus in Episcopum.		1277.
HAINRICVS.		1282.
GERARDVS fort. assis idem cū Erhardo, aut certe ipsius successor Comes Syluester, obiit 1312.		1303.
DEINHARDVS de Secueld.		1314.
LEVOLTODVS.		1351.
HITVS		1365.
IOANNES de Chamerberg.		1377.
EGLOFFVS Hornbeck obiit 1418.		1400.
WILHELMVS Schilvrat? Decret. Doctör. obiit 1429.		1427.
NICOLAVS de Gumpenberg. obiit. 1443.		1429.
IOANNES Grünvalder postea Episcopus.		
VLRICVS Nusdorffer ann. 1451 electus in Episcopum Passanien.		1446.
VLRICVS Riederer Cancellarius Friderici III. Imp. obiit. 1463.		1458.
VLRICVS Aresinger L. L. Doctör. resignat anno 1474.		1464.
THEODORICO Mayr, qui fuit etiam Aichstadien. Praepositus, Decretorum Licentiat. obiit 1507.		1474.
LVDOVICVS Com. Palat. resignat ann. 1511.		
GEORGIO Comiti ab Ortenburg, qui Praepositum egit per 42 & Canonicum per 64 annos. Ob. adscivit in Coadiutorem		1553.
LEONEM Löffsch qui eo ipso anno ad Episcopatum promotus est hic resignat.		
VITO à Fraunberg qui anno 1564. factus est Episcopus Ratisponen. Is resignat ann. 1563.		
ALEXANDRO Fuggaro qui adscivit sibi in Coadiutorem		
ANTONIUM Velferum P. Augustanum An 1611 Ob. Fuggarus 5. Febr. an. 1612. Velfer vero ob. 20. Septembr. an. 1618. Hic Velferus quoq; habuit Coadiutorem		
IOANNEM Baptistam Remboldum ex sorore Nepotem, P. Aug. S. D. N. Pauli Papa V. Auditorem Rotæ, & vtriusq; signature Referendarium, modernum Praepositum.		

DECANI Cathedralis Ecclesiae Frisingen.

2

ALBER.

ALBERTVS.
 GERTHOFVS.
 ORTWINVS
 RYDOLPHVS
 CONRADVS Tolkner.

De tempore nihil constat.

OTTO dictus Sappo. An. 1319. Ottonis Decani fit mentio.

1281. BERTOLDVS.

1283. HAINRICVS.

1310. GOTTFRIDVS. postea an. 1311. factus Episcopus.

1347. OTTO de Mechselrain, huic successit

ERHARDVS de Gumpenberg.

VVERNHARDVS Haring ob. 1368.

EGLOFFVS Hornpeck. postea Praepositus.

1413. FRIDERICVS de Fraunberg.

1426. HILPRANDVS de Chamer.

1429. HAINRICVS Judmann.

CASPARVS Mendorffer ob. 1436.

1440. HAINRICVS Schmieber ob. 1442.

JOANNES Thurndl ob. 1457.

1458. JOANNES Simonis ob. 1479.

JOANNES de Lamberg, ob. 1505.

VLRICVS de Rechberg.

SIGISMUNDVS Senftl.

1516. DEGENHARDVS de Weichs, ob. 1538.

ANTONIVS de Alberstorf praedecessor Coadiutor obiit 1560.

JOANNES RYDOLPHVS ab Hohenneck obiit 1562.

JOANNES ab Adeltshausen, ob. 1580.

CHRISTOPHORVS Gail Theologiae Licentiatum, Suevus ipsius Coadiutor ob. 1583.

ADAMVS de Peruvang ob. 1585.

JOANNES PANCRAIIVS Rumler, Theolog. Doct. ob. 1594.

VLRICVS Hacker I V Doct. Suevus, ob. 1610. 13 Julij.

JOANNES CHRISTOPHORVS Heruvart de Hohenburg. I. V. D. ob. 10. Januarij,

anno 1619.

GVILIELMVS à Königsfeld in Gütting.

RATISPONENSES EPISCOPI

RATISBONA † ciuitas est Imperialis & libera, ad Danubium, in dextra illius ripa posita, eo in loco, vbi fluuius iste duos Narischorum, magnæ Germaniæ populorum nauigabiles amnes, Nabum & Regenum, in se recipit. Huius vrbs incunabula iam inde ab Augusti Octauij Cæsaris temporibus, ante natum CHRISTVM Saluatorem nostrum, cœperunt: quod testatur prima illa vrbs appellatio, ita vt inter antiquissimas Germaniæ ciuitates merito possit poni; quæ nimirum à Claudio Tiberio Nerone, postea Cæsare, Octauij priuigno condita, in honorem Patris adoptiui Augusti Augusta Tiberij initio sit nominata; Quo tempore & aliæ ciuitates in plerisq; orbis partibus Augustarum appellationem sortitæ sunt.

ET ENIM solenne tunc erat Regibus amicis, & Pop. Roman. sociis, vt singuli in suo quique Regno, quemadmodum Suetonius scribit, Cæsareas & Augustas vrbes, in honorem Augusti viuentis extruerent. Et nunc omiſſis Cæsareis, quæ ad præsens institutum parum facere videntur, Augustarum exempla libet ponere. In Syria Herodes Magnus Samariam à fundamentis excitatam, in honorem Augusti, Sebasten, id est, Augustam nominauit. De Augusta Treuitorum & Augusta Rauracorum nihil dicam. De Druso Nerone, Augusti filio adoptiuo, scribit Florus, cum is Galliam & Rhetiam sortitus, in Germaniam duxisset, & validissimas gentes vel subegisset, vel maximorum fluminum, Rheni & Danubij seclusisset obiectu, quod in tutelam Prouinciæ præsidia disposuerit vbiq; adeo vt per Mosam flumen, per Albim, Visurgim, per Rheni ripam plura quam quinquaginta Castella erexerit: In quibus & Maguntiacum in Gallia, & in Rhetia Augustam, quæ prius Vindelica dicebatur, ex nomine Patris Augusti vocatam, cum instaurasse scribit Otto Frisingensis Episcopus, libro historiae suæ tertio.

CÆTERVM Druso in Germania extincto, frater illius Claudius Tiberius Nero ipsi in Imperio successit; qui cum triennio continuo Germaniam totam armis perlustrasset, gentesque nominibus penè incognitas deuicisset, adeo vt 40. millia Germanorum in Galliam traducta, ad Rheni ripam sedibus assignatis collocaret, Maroboduum Marcomannorum Regem oppugnaturus (vt P. Velleius Paterculus, qui sub illo Magister Equitum in Germania militauit, libro secundo Rom. histor. scriptum reliquit) hyberna ad Danubium, vt illic commodè in Boiohæmum Marobodui regiam transfret, præparauit. Cum autem illæ stationes crebras Germanis Danubium transitis opponeret, oppidum ibi conditum in Patris honorem, Augustam Tiberij cognominasse creditur. Quæ ciuitas, cum paulò post à multis Germania populis frequentaretur, Ratisbonæ nomen accepit, siue Ratisponti, quod ratibus, quibus homines vehantur, magna illic statio erat (vt Radenicus Fruxinensis Canonieus lib. 2. scripsit) & ratibus flumina veluti pontibus iungerentur. Hoc nomen Latinum, cum Germani deinceps vrbe sub Theodone primo potirentur, abolicum est, & Teutonice Reginoburgum, id est, Regenspurg appellata vrbs est, quod nomen adhuc hodie in vsu est. Theodo enim primus Augustæ Tiberij nomen mutauit, & Reginoburgum à nomine Reginopirgæ, vxoris sue, vt quidam existimant, appellauit. Alioqui Ratisbonæ & Reginoburgij nomenclatura haud obscure indicat,

Q.

oppi-

oppidum illud olim alio, quàm nunc est, loco fuisse positum, & ob crebras oppugnationes & expugnationes, nomen vrbi, vtcunq; situ forte mutato, remansisse. Multas enim hæc vrbs crebrò mutationes sustinuit, dum post fugatos Romanos, Boiorum quondam Regum, deinde Norici Ducatus, & totius Boiariæ Metropolis, autore Radeuico fuerit; nunc autem Romano Imperatori pareat. Plura in hanc rem dici possent, sed cum res ciuitatis huius describere nobis non sumptserimus, satis sit hic indicasse originem huius vrbis, quæ celebris adeò fuerit semper, vt Boiariâ ad Christi fidem conuersâ, ipsa sit Episcopatu decorata, cui qui Antistites præfuerint, & ordine sibi successerint, iam videbimus.

DE PRIMO RATISPONENSI EPISCOPO PAVLINO.

RATISPONA serò ad fidem Christi conuersa est; Primus ex aduentu eò venisse scribitur, PAVLINVS quidam Episcopus: Quid verò illic egerit, quot annis præfuerit, quem Successorem reliquerit, nihil extat. Quidam huius rei fidem faciunt ex historia sancti Seuerini, quæ Ratisponæ inuenitur.

Cum verò Seuerini multi, multitudine Paulini fuerint, nihil discernunt, & rem per se alioqui incertam etiam nominibus confundunt. Ad hæc etiam in temporum & annorum supputatione non conueniunt; Ita vt vix credi possit, Episcopum tam maturè Ratisponam venisse. Nam aliqui scribunt, Paulinum hunc Ratisponæ præfuisse, sub Simplicio vel Sulpitio Pont. Max. circiter Annum Domini 470. Aliqui verò scribunt id factum esse imperante Zenone, Anno 484: quando iam Clodoueus, id est, Ludouicus primus Francorum Rex regnabat: Quo tempore sanctus Seuerinus, Rauennatis Episcopus, ob turbatas res Italicas, in Norico ripensi morabatur, vbique semina Apostolicæ doctrinæ spargens, vbi in oppido Pannonia Austriæ, arce Comogenis, & ciuitate Flauianis, atque aliis aliquot locis sui memoriam editis miraculis posteritati reliquit.

*leg. Asturi,
Comagenis.
Flauianis.
lege Phe-
letheo al.
Faletheo.*

Qui etiam Odoacro & Phelero, Regibus, spiritu Prophetico euentura prædixit. Magister Conradus de Monte puellarum, Canonicus Ratisponenfis, ad confirmandam Ecclesiæ Ratisponenfis vetustatem scripsisse dicitur, quòd Paulinus à sancto Seuerino, Episcopo Rauennate, * qui bellico tumultu in Norico ripensi flagrante, Monasticam vitam agebat, præmonitus primus Ratisponenfis Ecclesiæ Præsul sit effectus per Gelasium Pontificem Maximum, sub Zenone Imperatore. Anno 484. Hæc sunt ex vita sancti Seuerini Abbatis, quam descripsit Palschafius Diaconus, ad petitionem Eugippii discipuli, Coætanei sancti Seuerini.

2. c. **S**ANCTVS LVPVS, quidam Romanus, Anno 489. sub Theodone primo, * Bauariæ Duce venit Ratisponam, ibique propter veram fidei annuntiationem & confessionem Martyrio coronatus est, Boiis antiquas suas superstitiones mordicus retinentibus. Huius rei testimonium est, quod in Catalogo Pataviensi Episcoporum legitur: Tempore Zenonis Imperatoris, Archiepiscopus Pataviæ Theodorus, & Ratisponenfis Lupus, natione Romanus, ab infidelibus Bauaris cæsi sunt, sub Theodone primo, Duce Bauarorum. Legitur & alibi, Lupum sub Theodone primo fuisse, sed id sub Anastasio Imperatore, Anno 508: qui fuit imperij Anastasij 17. scribit Anent. lib. 3. Annal. fol. 255. cum sequenti; vbi dicit: Lupus, cum vrbs Ratisponen. Sum. Pontifex, quo tempore Theodo illam expugnauit, perieritne, an aufugerit, incertum est, vt sit Synchronus Boetio Consuli. Hic Lupus fuit Episcopus etiam Sclauorum, & Carentanorum Presbyter, vt restantur ipsorum Annales.

RATHARIVS, † Magister ille Conradus de monte Puellarū, qui sub Urbano Quinto, & Gregorio decimo, circiter An. Domini 1373. primus Episcopus Ratisponen. congregavit, sed minus digessit, ait Rathariū ex aduenis Episcopis Ratisponensi Sedi praefuisse, Anno 704. (alii 786.) temporibus Ioannis V. Pontificis Maximi, sed ut alij volunt, Constantini & Tiberij Imperatoris tertij, ubi rursus sibi parum constant, ita ut contraria videatur alienae Bibliothecae fides, nempe Patauinæ scribentis in hunc modum: Anno Domini 540. Patauia Archiepiscopus GEBHARDVS, Ratisbonæ verò RATHARIVS. Idem Ioannes Auenticus folio 266. libro 3. Annalium: nisi quod annorum numerum omittit, & id tempore sancti RVDPERTI accidisse scribit. Aliud de hoc Episcopo non extat, nisi quod liber de translatione & miraculis sancti Emmerani narrat, Hugobertum Ducem Bauariæ, sub Rathario Episcopo quodam aduentitio possessiones quasdam curtis Pirehinuvanch Ecclesiae sancti Emmerani tradidisse. Hinc conjectura est, quod circiter triginta annos ibi praefuerit.

SANCTVS RVDPERTVS, † Illustri Francorum Regum familia natus, Ratisbonam & totam Bauariam, baptizato Theodone tertio, Bauarorum Duce, ad fidem Christi conuertit; unde Apostoli Bauariæ nomen meruit, primus Saliburgensis Episcopus, de quo ibi fusi. Quod autem quidam eum inter Ratisbonen. Episcopos quarto loco ponunt, hoc apud alios autores non reperio; tūm id quoque constat, quod Garibaldus primus fuerit legitimus Episcopus, ante quem erant tantum aduentitij, &c. ut infra dicitur.

SEMMERANVS † Aquitanus, circiter Annum 642. Pictonum erat Episcopus. Hic audiens Auares populos inferioris Pannoniae Christianismo nondum satis imbutos, Episcopatu suo repudiato, ad illos profectus est. In itinere à Theodone, Thessalonis filio, Bauarorum Duce benigne acceptus est Ratisbonæ, rogatusque etiam, ut quod nuper sanctus Rudpertus in ea vrbe plantasset, ne exaresceret, ipse salutari aqua & celestis doctrinae riuus rigare vellet. Exoratus ergo Ratisbonæ & per totam Bauariam mysteria Christi triennio praedicauit, ac de inderationem veluti rerum gestarum redditurus, Romam iter arripuit, sed in itinere comprehensus interficitur hac occasione. Theodoni Principi filia erat, nomine Vta, quam Sigibotho quidam Decurio Equestris compresserat, vtero itaque intumescente, proditur flagitium. Vta huius rei culpam in D. Emmeranum absentem confert. Landobertus frater puellae, dedecus hoc ulturus, Pontificem apud Helfendorf pagum inter Oenum & Isaram amnes consequitur, eundemque supra scalas duriter colligatum membratim dissecari iussit, seminecemque relinquit. Innocentia Pontificis statim miraculo patet. Arcus dissecti & dissecti à populis undique coeuntibus ad Isaram deuehuntur, (quinque millia passuum infra Monachium extat aedicula, huius rei monumentum) ibi nauiculae impositi in Danubium, inde Danubio aduerso 50. millia passuum Reginoburgium deferuntur. Obuiam certatim effunduntur, Dux Theodo, Proceres, Ciues, Sacerdotes & Prophani, corpus excipiunt, & in Templo D. Georgij extra moenia condunt Anno 652. Princeps, ut in fontis Pontificis caedes aliquo piaculo lucretur, aedem perquam amplam aedificat, Diui Benedicti caeremoniis & Monachis dicatam, filiam Vtam in Italiam relegat, filium Landobertum profugum facit. Epitaphium eius hanc habet inscriptionem:

EMMERANVS, Pictauiensis Episcopus, praedicando Dei verbum, venit in Bauariam, & ibidem in Helfendorf passus est, Anno 652. & hic cumulatus est: Ita habet vulgata legenda. Sed Ioannes Auenticus libro 3. Annalium, folio 381. ponit sanctum Haymeranum, Pictaui Noricorum vrbe, cuius D. Hieronymus

ronymus meminit, oriundum, quæ Colonia olim Romanorum insignis, tunc municipium Boiariæ nunc in villas abierit, Pitten nominata, ac in Austria in confinibus Vngariæ sita, quæ olim celebres Comites habuit de Pitten, Schar-
ding, & Lambach, de quibus in libro meo stemmatum Bauariæ latius.

2. **SANCTVS ERHARDVS**, † hic aliquoties Ratisbonensium Episcopus nominatur, cum tamen sedem Episcopalem nunquam ascenderit, sed peregrinationis occasione Ratisbonam venerit hoc modo. Fuit iste Erhardus natione Scotus, Ardakadensis Episcopus, qui cum fratribus suis Hyldolpho & Alberto, aliisque multis, relicto Episcopatu peregrinari voluit, veniensque Romam, cum ab Adriano vel Leone 3. (nam uterque nominatur à scriptoribus) Pontifice Max. fratres ipsius in Urbem Treuerim prædicandi gratia mitterentur, comitem sese illis addidit: Hyldolpho autem, qui & Archiepiscopus Treuirensis fuit, satis concedente, Erhardus, ubi sese in illius locum sufficiens videret, quia antea propter Christum omnes suas possessiones reliquerat, Ratisbonam confugit Anno 742. & apud Ordinis S. Augustini religiosarum foeminarum Cellulam hospitio exceptus est; ibique post cæcos illuminatos, paralyticos sanatos, atque alia diuinæ virtutis opera ædita, in Domino obdormiuit, sub Pipino Caroli Magni Patre. At Ioannes Auentinus diligens antiquitatis perscrutator, de S. Emmerani Monasterio, primo apud Reginoburgium, literarum bonarum domicilio, sic scribit: Ibi, inquit, tunc literis instituti sunt, D. Arionardus, id est, Erhardus & D. Hyldolphus, frater eius, genere Norici; ille Reginoburgensis, hic Treuirensis Archimyestes postea fuit. Annales Archiepiscoporum Treuirensium, à fratre Petro Kratopolio Minorita nuper editi, Auentini sententiam probant, ambos scilicet ex præclara Boiorum familia orros, &c. Alij non Noricos, sed ex Ibernia Scotos fuisse asserunt. Plura qui velit, legat ipsorum vitas. At superior numerus Anni 742. non quadrat cum Adriano 1. qui Anno Domini 771. neque cum Leone 3. qui Anno 795. Ecclesiæ Rom. præfatus sunt. Propter antiquitatem temporum ac scriptorum penuriam, illorumque discordantiam vix aliquid certi tradi potest.

7. h. **ALBERTVS**, † Anglicus natione, Casselensis Archiepiscopus, cum collega suo S. Erhardo, sumptis secum vnde viginti fratribus, relictis post se omnibus, Romam iuit. Inde, cum S. Erhardus in Germaniam pergeret, S. Albertus cum septem Sociis in terram sanctam ad sepulchrum Domini peregrinatus est; ubi etiam vnum è Sociis suis Gillipatricum amisit: Regressus vero cum Salisburgum venisset, alium è suis comitibus Ioannem rebus humanis excedentem sepeliuit: Hinc cum Ratisbonam appulisset ad S. Erhardum visitandum, eumque iam mortuum inuenisset, Deum precatus est, vt Socius S. Erhardi etiam post mortem esse mereretur. Itaque paulò post mortuus inuentus, sepulchro D. Erhardi coniunctus est: Inde patet, qua occasione Ratisbonam peruenit.

3. i. **VELIPHOLÆGVVS** † ponitur in Annalibus Auentini, libro tertio folio 276. quem in sua translatione vocat Wolfscicum, nempe S. Emmerani fidelem Cooperarium, cui etiam sanctus Vir suam innocentiam post mortem reuelandam concredidit, & quem tanquam successorem suum reliquit, vt legitur in vita S. Emmerani scripta, per quendam Cyrinum, in qua Wolfscetus vocatur, ab Auentino in Velipholægum detortus, sicut idem autor in nomenclatura Annalibus suis præfixa scribit. Surius in 5. Tomo de vitis Sanctorum, in in titulatione vitæ S. Haimerani ponit Cyrinum æque Episcopum Ratisbonen. fuisse: quod alibi non legi

VHICT.

VETEREVS ponitur ab eodem Auentino Ratisbonensis Eiscopus, lib. 3. fol. 281. & fol. 283. quistamenille fuerit non constat. Auent. ibi refert verba cuiusdam libelli ab ipso Visterbo Episcopo Anno 754. scripti, & apud S. Haymeranum seruati &c. & qui huic à Diuo Bonifacio ac Vtilone Boiorum Duce, suffectus sit Geoualda, huic Garibaldus vt sequitur.

SANCTVS WVNIFRIDVS à Gregorio 2. Pontifice Maximo Legatus & Reformator in Germaniam missus Anno 719. ob felicem verbi Dei successum in Hassia, Thuringia, Frisia, ab eodem Pontifice Maximo Anno 723. in Episcopum consecratus est, & Bonifacius nominatus. In Germaniam itaque reuersus Boioariorum visitauit terras sub Hugberto Bauarorum Duce Euangelium Christi vbique magno studio annuncians, Erenuolfum, quendam schismaticum, per Canonicas sanctiones condemnatum excommunicauit, & populum ab eius Sectæ Idololatria ad ouile Christi perduxit. Paulo post à Gregorio 3. creatus est Archiepiscopus Moguntinus. Ab Vtilone autem Hugoberti filio inuitatus, iterum in Bauariam venit Ann. 727. ibi Ecclesias reformauit, fideique Sacramenta instituit, & seductores populi eiecit; quorum aliqui gradum Episcopalem, falso sibi arrogabant, aliqui officio Sacerdotali non legitimeungebantur. Vnde Vir iste sanctus totius penè Bauariæ Ecclesias, Parochias & Episcopatus, in istam formam distribuit, prout hodie adhuc durat: Nempe tres viros literarum scientia & morum sanctitate insignes, Episcopos Boijs declarat, Ioannem Salisburgi, Ariobertum fratrem Diui Corbiniani Fruxini, Geoualdam seu Garibaldum Reginoburgen, Pontificem designat, Visterbo senio tum confecto socium asceiscit. Viuilus antea à Rom. Pont. consecratus fuerat, Patauiamque Laureaco exciso transierat. Auent. lib. 3. fol. 291. Atque hæc sunt quæ de primis illis Episcopis aduentitijs, qui sine Cathedra & ordinaria successione præfuerunt, dici possunt.

**DE PRIMIS EPISCOPIS RATISPONENSIBUS QUI
CATHEDRAM ET SVCCESIONEM ORDINA-
RIAM INCHOARVNT.**

SANCTVS GARIBALDVS, alias Gaubaldus primus in hac serie Ratisponen. Episcopus à S. Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, iussu Gregorij 3. constitutus, Anno 740. vel 739 secundum alios habuit Sedem Episcopalem, Ecclesiam S. Emerani, sicut plerique Episcopatus primò in Monasterijs ceperunt. Dedit illi hanc Ecclesiam S. Emerani Bonifacius consensu Ducis Boiariæ Vtilonis, quod ea sola tunc Ecclesia potuit Episcopum alere; propter concursum enim populorum ad S. Emmeranum, non nihil ditata erat. Sed & Hugobertus Vtilonis Pater, Templo beatorum Georgij & Emerani tradiderat certas quasdam possessiones sub Rathario Pontifice aduentitio, in fratrum Monachorum sustentationem, inter quas in literis antiquis curtis Pirchinuung vulgò dicta connumeratur; è quibus quidam putant S. Emerani Monasterium pleno iure ad Episcopalem sedem Ratisponensem aliquando pertinuisse. Cæterum, Garibaldus iste communiter Gaubaldus & Gæbaldus & Gajabaldus nuncupatur: In Salisburgensium autem Episcoporum Catalogo manifestè Gariobaldus legitur. Auentinus quoque Gariowaldum nominat, quod nomen Boiariibus Ducibus multis commune fuit. Iste sanctus Vir fuit vigilans sui gregis Pastor, qui creditum sibi ouile magna sollicitudine

dine & fouit & auxit, & Consilio sui Cleri corpus S. Emmerani in monumento laminis aureis & argenteis, margaritis & lapidibus pretiosis ornato, populo spectandum præbuit. Præfuit annis 13, sed secundum Chronica S. Haymerani 22. Obiit Anno 752. sepelitur in Ecclesia S. Emmerani.

6. **SYMPERTVS**, † alias Synobertus, S. Garibaldi successor, eligitur Anno 752. sub Constantino 5. Copronymo Imperatore. Interfuit Synodo Dingelsingij habitæ, Anno secundum aliquos 775. Auentinus fol. 302. Iste ex Ecclesia S. Emmerani, quæ tunc paucorum Monachorum erat contubernium, Monasterium amplum fecit Anno 783. idq; iussu & permissu, nonnullis etiam ad hæc sumptibus Caroli Magni, postquam is, eiecto Tassilone Duce, aliquoties sibi rebellis, Boiariam in suam potestatem redegerat. Fuit hic Sympertus homo pacificus, & qui Tassilonem Carolo Magno aliquoties reconciliauerat. Per hunc etiam Sympertum, Carolus Magnus constitutiones, quas Aquisgrani Conuentu habito decreuerat, in Boiariam misit. Præfuit annis 32. secundum Chronica S. Haymerani 24. Sepultus est in Ecclesia S. Emmerani, à se constructa. Durauit eius structura vsq; ad Fridericum primum (quoniam Anno 1166. igne consumpta legitur sub Adalberto Abbate) satis magnifica, ad quam plurimum contulit Pippinus, Caroli Magni Pater.

CONSTANTINVS quidam post Sympertum Ecclesiæ Ratisponensi præfuisse legitur, qui tamen in Catalogo Reginoburgensium Episcoporum non ponitur, fortasse ob breuitatem regiminis, quod tantum vnus anni fuisse scribunt, vt inter Sympertum & Adaluuinum velut inter Rex fuisse videatur, in electione parum concordii. Sepultus est apud S. Emmeranum, vbi etiam nihil de eo, &c.

3. **ADALWINVS**, † Episcopus & Abbas, Præfectus est Cathedræ Episcopali, Anno 790. sub Hyrena cum filio Constantino 6. regnante. Iste Adalvvinus, cum decennium præfuisset, à Regibus Francis, qui Boiariam occuparant, persuasus, Monasterio Cathedrali cessit, sede Episcopali in ciuitatem translata, in Ecclesiam S. Stephani prothomartyris. Quæ autem causa fuerit, cur Adalvvinus Ecclesiam recens & opibus & exstructionibus auctam reliquerit, facile indicari non potest. Certè Ludouicus primus, Caroli Magni filius, siue sua sponte, siue à Monachis subornatus, petiit à Patre, vt hoc Monasterium sibi vendicaret. Pater ipsius petitioni morem gerens, à summo Pontifice exemptionem impetrauit. Cuius rei autor in Catalogo horum Episcoporum duas Epistolas adfert; alteram summi Pontificis Leonis tertij, alteram Caroli Magni Imperatoris, quarum tenor sequitur, sub finem horum Episcoporum signis. A & B. Sed vtue sit, siue hæc, siue alia causa fuerit huius discessionis, tamen firma & rata habita non est, cum non fuerit voluntaria, sed potius Caroli iubentis autoritate coacta. Vnde cum Adalvvinus annis post sedis translationem sedecim Episcopatum gessisset, moriens non in sua Cathedrali, sed in S. Emmerani Ecclesia cum suis Antecessoribus sepeliri voluit, postquam annos 26. præfedisset vtrobique. Sub hoc Adalvvino Concilium fuit Ratisponæ Anno 792. quod Carolus (qui per totam ætatem Ratisponæ commoratus est, ob bellum cum Hunnis gerendum) conuocari curauit, in quo Felicianæ hæresis damnata est, in quo Concilio & de translatione Sedis Episcopalis actum videtur, & res tantisper protracta, dum deinceps per Leonem Hadriani successorem confirmaretur. Alteri quoq; Concilio interfuit hic Adalvvinus habito Salisburgi, iussu Caroli Magni, circa Annum 806. vel sequente, vbi de soluendis decimis ac diuidendis Ecclesiarum prouentibus tractatum & decisum.

BA.

BATHURICVS Adalbino successit Anno 814. Carolo Magno iam rebus humanis paulò ante exempto; at secundum Auent. fol. 379. Anno 816. iste Adalvini factum reuocauit, & Ecclesiam S. Emmerani rursum poposcit, & in ditionem suam redegit. Quod de Richobaldus Abbas eius Monasterij ad Ludouicum primum, Caroli filium, profectus, impetrauit confirmationem immunitatis Monasterio à parente datæ, Eugenio Papa subscribente, cui legationi tam anxie immoratus est, ut etiam in illa moreretur. Extat huius confirmationis exemplum sub finemistorum Episcoporum signo C. His tamen non obstantibus, Eugenio mox defuncto, Bathuricus Episcopus, quod se infcio & minime consentiente gestum erat, ratum habere noluit, & Ecclesiam S. Emmerani sibi subiecit, eiusque bona pro arbitrio administravit, confirmantè hoc Ludouico, Rege Boiariorum, Ludouici Imperatoris Augusti filio: dedit enim Bathurico Episcopo, tunc temporis Prasuli & Rectori Monasterij S. Haimeranij summo suo Capellano, Sandolueshusn & Guntereshusen, atque Mandachechingen cum mancipiis; à quo rursum accepit quasdam res Monasterij, quæ sunt in pago Houfe, in villa nuncupata Solzimos, quicquid ibi habere videbatur, id est, Ecclesiam cum vniuersis domibus, ædificiis, mancipiis, terris, Syluis, &c. Extat diploma apud S. Haimeranum, cuius Datum Anno Christo propitio 2. Regni Ludouici, gloriosissimi Regis in Orientali Francia, Ind. 7. Actum Reganespurch. Extat quoque Ratisponæ aliud diploma, quod sub finem quære litera D.

TANTVM verò abest, ut Bathuricho proprietatem Monasterij S. Emmerani secundum exemptionem Patris Ludouici Augusti, filius Ludouicus Rex ademerit, ut etiam plurima illi addiderit. Siquidem idem ipse Ludouicus Rex Boiorum, Anno sequenti, Ecclesiam S. Emmerani tradidit, & priuilegiis confirmauit, res proprietatis suæ in Vngaria, & nempe locum, vbi antiquitus fuit castrum Harlungenburg, situm in Harlungensfeldt. cum reliquis adiacentibus in circuitu; quarum possessionum termini sunt ab eo loco, vbi Erlasam Danubium infuit, sursum per fluminis ipsius ripam, usque ad locum, qui dicitur Ertgasteg, & ab eodem flumine in Orientali parte, usque in medium montem, qui apud Winados (hoc est Sclauos) Colomezze vocatur, vbi in duabus arboribus euidentia signa monstrantur; Et ab eodem loco in parte Aquilonis, usque in Danubium, & ad meridiem & occidentem, per verticem montis, sicut euidentia arborum signa demonstrant, usque ad supradictum locum Ertgosteg. Has namque res cum Sclauis ibidem commorantibus, cum domibus, ædificiis, terris, cultis & incultis, pratis, Syluis, aquis, & quæcunque inter predictos limites continentur, tota & integra Ecclesia nominata in perpetuum donauit. Iuxta diploma ibi, cuius Datum 2. Non. Octobris, Anno 19. Imperij Domini Hludonici Sereuissi. Aug. & Anno 7. Regni nostri Ind. 11. actum Reginespurch civitate, in nomine Domini nostri feligiter Amen. His omnibus adiecit medietatem vnius vici, qui vocatur Tullin, cum omnibus appendicibus ad ipsum vicum pertinentibus; ea lege, ut mensa Monachorum deseruirent, & nullius conditionis persona spiritualis vel secularis easdem possessiones in beneficium dare vel accipere debeat, ut in vetusto & manuscripto Ratisponensi Episcoporum Catalogo describitur. His & aliis quamplurimis beneficiis affecit Ludouicus Rex Boiariorum Bathuricum Episcopum. Vnde, cum ipse Coniunx Hemma, Regina Caroli 3. cognomento Crassi mater, Monasterium superius beatæ Virginis Ratisponæ ab eodem Episcopo peteret, illud accepit, dato in permutationem Monasterio suo Manscensi Anno 831 moxque Regina impetratum Monasterium magnificentius ædificatum multis donationibus auxit, ibique sepeliri voluit. Quæ omnia Carolus crassus, Hemma Reginae filius, diplomate confirmauit, p.

de

de quo latius, sub illo Monasterio. Præfuit iste Bathuricus annis circiter 30. aut 28. Sepultus est in Templo S. Emmerani. Boiohemis sub Ludouico Boiorum Rege S. Christianam religionem susceperunt, quatuordecim gentis Dynastæ cū popularibus suis baptizati sunt, iussusq; est Bathuricus illos in pietate Christiana erudire. Nam Bohemia, quæ ab occidente & meridie Boios respicit, in rebus diuinis paruit Episcopis Ratisponensibus vsq; ad D. Wolfgangum, cuius consensu deinde proprios habuerunt Episcopos, Anno de quo infra, &c.

3. **ERCHANFRIDVS** Bathurico successit, Anno 842. Et hic Episcopus non obstante Ludouici Imperatoris exemptione Monasterium S. Emmerani constanter obtinuit, adeo vt post hac omnes eius successores, vsq; ad S. Wolfgangum illud ipsum Monasterium possederint, per annos plus quinquaginta supra centum, consentientibus ad hoc Regibus, vt essent simul & Abbates & Episcopi; nec enim Abbatem vllum ferè ab hoc tempore, vsq; ad B. Ramuoldum, quem S. Wolfgangus instituit, Monasterium Emmeranicum habuit. Iste Erchanfridus Wilhelmo, Comiti Austriæ, persuasit, vt S. Emmerano omnem suam proprietatem, quam habuit infra duo flumina, Agastam & Nardinam; à locis videlicet, vbi in Danubium influunt, vsque ad ea loca, vbi de venis in amnes deriuantur, & ita vsq; in Nordvvald, in hanc partem Syluæ, sine termini conclusione, cum domibus, ædificiis, villis, & reliquis ad hæc pertinentibus & ibidem sitis; & insuper quicquid ad Rosdorf possederat, in mobilibus siue immobilibus, donaret. Hæc omnia ad integrum S. Emmerano Comes Wilhelmus legauit. Obiit Erchanfridus Anno suæ ordinationis 10. sepultus est apud S. Emmeranum, annos plusquam nonaginta natus. Huic Erchanfrido, possessori Monasterij Manscensis, contentio fuit cum Leupramo Archiepiscopo Salisburgensi, de piscatione & venatione ad Apirinseo, compromisso facto in quendam Heripaldum, qui respondit, quomodo ab antiquis temporibus tam piscando quam venando obseruatum sit, in præsentia plurimorum Testium. Actum in Mannisco, Anno 849. Indiæ. 12. de quo latius in libro traditionum ibi.

6. **EMBRICHVS**, qui dicitur & Embrich & Ambrich, suscepit Episcopatum Anno 852. Ludouico Rege, filio Ludouici Pij apud Boios adhuc regnante, sub Ludouico 2. Lotharij filio Imperatore. Sub id tempus contigit, secundum Sigebertum Chemlacen. Chronographum sub Anno 875. manes Ludouici Imperatoris errare; Vnde Ludouico Regi Boiorum parens, olim Ludouicus Augustus in somnis apparens, eum obtestatus est, vt se per nomen S. Trinitatis eriperet è tormentis, quibus detineretur. Ludouicus igitur in parentem pius, ad diuersa Monasteria datis Eleemosinis Patri fideliter succurrebat, in his & Monasterio S. Emmerani plurima addidisse credibile est, qua occasione Monachi ab illo confirmatione exemptionis, Monasterio à Parente olim factæ impetrarunt, confirmato censu septem aureorum Nicolao Pontifici maximo persoluedo singulis annis. Sed ista confirmatio Ludouico è medio sublato in nihilum recidit, cum illius filius, Carolus cognomento Crassus, Episcopo Embrichoni continuo Monasterium restitueret. Fuit adiutor Ludouico in bello contra Suatebogum nepotem Radiscolai, Morauum & venedos, Embrichus cū parte copiarum iuxta Danubium ad tutandas naues relictus, cum incautius excubarent ab hoste clam oppressus, vix fuga elapsus est, cæsis sex millib. Boiorum, Auentinus libro quarto folio 437. Scribitur fuisse Vir patiens, humilis & sobrius, & Arnulfo Cæsari fidus, ac obiisse Anno 891. Quo Anno ipsa ciuitas Ratisbonensis subito incendio conflagrauit, cum omnibus ædificiis & Ecclesiis, exceptis Templo S. Emmerani, & Ecclesia S. Cassiani, in media Vrbe constituta, quæ diuinitus seruata sunt. Commutatio inter hunc Ambriconem & Otkarium, Episcopum Aichsterten.

ten. Tradidit hic cum Aduocato suo Winepoto talem proprietatem, quam à Rege consecutus est, ad Zullingen & ad Mammingen & ad Vsterlingen cum mancipiis 20. Econtra Ambricho Episcopus dedit cum Aduocato suo Ratholdo talem hæreditatem, quam quidam Nobilis ad S. Petrum pro remedio anime suæ tradiderat ad Perga & Ogivvila & 20. mancipia. Actum in Regina ciuitate, Anno Domini 863.

ASPERTVS, † qui & Isbertus dicitur, è Monacho S. Emmerani Episcopus factus est, Anno 886. Carolo Crasso adhuc imperante, sedit in Episcopatu annis 4. Sepultus est in Monasterio S. Emmerani. Hic numerus non conuenit cum morte Embrii: Chronica S. Haimerani hunc Anspertū quoq; ponit in numero 7. Episcopum sedisse annos 4. Præfectum sedi, regnante Arnolpho Imp. & Stephano Papa, qui fuit huius nominis 5. vterq; Anno Domini 887. Alter ad pontificatum, alter ad Regnum vocatus; prædicta autem Chronica Annum Domini non habet, & Iohan. Auent. lib. 4. Annalium fol. 466. ita ponit: Ambrius Vrbis, scilicet Ratisbonensis Episcopus tū defungitur. Tuto in Album pontificum Reginoburgen. ab Arnulpho ascribitur, Anno salutis 891. nulla Ansperti facta mentione.

TUTO, Vir sanctus, Monachus Emmeranus, Anno 891. fit Episcopus. Hic Arnulpho Regi Boiariæ fuit à Secretis: Quem cū in Galliam secutus esset, Dionysium illum Gallorum tutelarem cœlitē furtō surreptum, & Euangeliorum Codicem auratum ac gemmatum, iussu Caroli Calui Francorum occidentaliū Regis, aureis literis scriptum, ab eodem Arnulfo acceptum, Ratisbonam in Monasterium S. Emmerani intulit. Quem Codicem cū Imperator Conradus 1. auferri iterum iussisset, & Tuto, qui adhuc in Cathedra sedebat, seruo illum misso, omnes diras propterea imprecatus fuisset, seruus illicō correptus dyfenteria, relicto Codice, animam efflauit.

ANNO 920. cū Henricus primus Imperator, vnā cum Arnulpho Boiorum Duce, Bohemiam cum exercitu penetrāssent, & Spitigneum Ducem ad obsequium & fidem Christi coegisset, Tuto Episcopus Pragæ, secundū Auent. fol. 486. Templum D. Vito dicauit, rogante D. Venceslao, Spitignei filio.

Hic Tuto quasdam possessiones in Austria ad flumen Erlaſa acquisiuit à VVichindo Episcopo Parauienſi, pro quibus illi dedit Monasterium Mansœ, temporibus vitæ suæ vtendum, consentiente Rege Arnulpho, vt est in libro traditionum folio 88.

LITIGAVIT cum Richario Abbate Metaniensē super Parochia Laichling. Actum in Straubinga, curte Regia, Anno Domini 902. Regni verò pueri Ludouici secundo; Tutonis autem Episcopi 8. qui numerus cum superiori 891. non concordat.

SUB hoc Episcopo Monachi S. Emmerani, ab Imperatore Arnulpho rursum exemptionem Monasterij impetrauerunt, confirmante id ipsum Formoso Pont. Max. Extat diploma in finelitera E.

IMPERATOR præterea Pomeria Ratisbonensis Vrbis dilatauit & Monasterium S. Emmerani, intra muros Vrbis inclusum multis donariis exornauit, iuxta Otthonem Frisingensem. Cæterum hæc confirmatio iterum fuit irrita, quia sine consensu Tutonis Episcopi facta erat, Tutone nihilominus Monasterium asseruante, qui post annos 36. suæ ordinationis vita functus, illic quoque sepultus est. Extat hodie ipsius sepulchrum in Templi angulo, post tumulum D. VVolfgangi, sed & acta Formosi per Successores eius rescissa sunt. Hic Tuto interfuit Concilio Triburiensi, & cum aliis subscripsit. Sub hoc Episcopo fundatum † dicitur Monasterium inferius Ratisbonæ, ad promotionem Iuthæ, auię

S. Hen-

S. Henrici; donatum postea ab Othone secundo, ad preces Adelheidis matris suae: quam rem deinde diplomate confirmavit Henricus Sanctus &c. de quo sub illius Monasterio.

I S I N G R I N V S Tutoni successit Anno 926. Henrico primo imperante. Qui auxilio Ducis Arnoldi ad Episcopatum euectus videtur. Arnoldus enim Boiariae Rex, cum Henrico aucupi Imperium affectans rebellaret, & Henricus illum Ratisbonae obsedisset; Arnoldus hac conditione Regi tandem subscripsit, ac Regium nomen abdicauit; si sibi hoc, quod Antecessores sui non habuerunt, concederetur, ut totius Boiariae Pontifices suae potestati subiacerent, vnoque defuncto sibi liceret alterum substituere, qua concessione illum & successores eius honorauit. Hic fuit iste Arnoldus, quem significauit gladius sine capulo D. Hilderico ostensus; dum enim legitime intrare in Regnum non potuit, illud per vim occupare voluit, atque ita redditus Ecclesiarum suis militibus (Teste Urspergen. Abbate) beneficij loco concessit. Praefuit Isingrinus annis vndeceim, sepultus est in Templo. S. Emmerani. Sub hoc Isingrino Arnulphus Boiariae Dux in Dingelsing (est oppidum inferioris Boiariae in ripa Isara situm) Conuentum Boiorum conuocat, interfuere quinq; Boiariae Episcopi, Hildebertus Iuuauensis, Isingrinus Reginoburgensis, Gerardus Parauiensis, Wolframus Frisingen. Nichardus Sabonensis & Sarcholochus & Godbertus, Sacerdotes, Nuncij Vdalfridi Aichstadiensis tum aegroti. In hoc Concilio Arnulphus praediorum Ecclesiasticorum, quae Vgri depopulati fuerant, usum fructum Sacerdotibus & Monachis restituit, Temples & sacras aedes refici curauit, Episcopos, Sacerdotes, Monachos arctioris disciplinae iugo constrinxit.

Vid. in Adversar. Hist. Boicae.

C O N R A D V S, qui dicitur Isingrino successisse, & tantum sex Mensibus praefuisse, post obitum apud S. Emmeranum conditus est, & ob breuitatem temporis, quo praesedit, a quibusdam in numerum Episcoporum non relatus.

G U N T H A R I V S, † Monachus S. Emmerani, fit Episcopus, Anno 938. idque per Otthonem, eius nominis primum Imperatorem. Etenim cum Imperator Ottho forte Ratisbonae ageret, & sedes Episcopalis vacaret; Imperator autem per somnium moneretur, ut illum Episcopum crearet (nam Arnulphus iam obierat, & eius filij ob rebellionem Ducatu iam exciderant) qui postero die in Monasterio sibi occurreret primus, Imperator prima luce cum paucorum comitatu ad Monasterium S. Emmerani, Monachis eius rei ignaris accessit; ibi cum pulsanti venerabilis frater Guntharius apperuisset ostium, Imperator eum intuens ac interrogans, quid ille pro Episcopatu adipiscendo dare vellet, frater subridens, calceos inquit meos, &c. Tunc Imper. patefacto reliquis fratribus oraculo, consilio Cleri & populi eum Episcopum elegit. Praefuit tantum triginta hebdomadibus, sepultus apud S. Emmeranum. Haec ex historia Francorum refert Leopoldus Bebenburgius de Zelo Principum, cap. 14.

M I C H A E L, in Guntharij locum electus est, Anno 938. Otthone magno imperante. Hic multis casibus aduersis vexatus est. Nam sub illo Ratisbona fuit obsessa, & post longam famem ab Henrico, capta & proxima nocte penè rota combusta 18. Calend. Augusti, Anno 954. Exemptionis item molestia vexatus fuit, Otthone primo Augusto non solum sibi Monasterium vendicante, sed censum quotannis Romam mittendum imponeate; extat diploma sub finem litera F. Ex praedictis igitur constat, Ecclesiam S. Emmerani à quinque Romanis Pontificibus, Leone, Nicolao, Eugenio, Formoso & Ioanne 12. & à totidem Christianissimis Imperatoribus, Carolo, eius filio Ludouico, pio Ludouico Rege, Arnulpho & Otthone magno, praesentibus 117. Episcopis exemptam & perpetuo iure S. Petri seruitio mancipatam esse. Ex tot Episcopis duntaxat

Adal-

Adalvvinus & Michael, in exemptionem consenserunt, quanquam non satis constet, an id ultro fecerint an verò coacti. Quàm chara Michaeli Episcopo ista Ecclesia fuerit, vel illud argumento est, quod ad defendendas res S. Emmerani cum Berchtoldo Marchione Voburgensi conflixerit, ubi post mutuam concertationem in id conuentum est, ut Berchtoldus Comes duodecim Virorum Nobilium iuramento probaret, se iuste de rebus S. Emmerani exigere, quod petebat. Cum verò illi super Altare S. Emmerani perperam iurassent, tragicis calamitatibus omnes paulò post sunt obruti; & ipse Comes Berchtoldus terrificis comminationibus pauefactus, B. Emmerano prædium suburbanum, Isininga nomine donauit, ut hoc tradit Arnulphus Vohburgen. Comes, Monachus ac Prior S. Haimerani, in libro de Ecclesiasticis scriptoribus, sub Heinricho quarto addito, cuius Auentinus in præludiis libri 5. Annalium meminit. Idem Ottho Magnus Imperator ad Ecclesiam S. Haymerani quædam prædia dedit, iuxta diploma sub finem litera G. Præfuit annis 30. Sepultus apud S. Emmeranum. Interfuit pugne contra Vngaros, S. Vlrico Duce, ubi vulnus in manu accepit, & ægrè euasit, ope D. Emmerani, ut aiunt. Auent. lib. 5. fol. 499.

SANCTVS WOLFGANGVS, † natione Sueuus, nobili stemmate clausus, Patre Comite ex Pfullingen, de Achalmarce apud Reutlingen oppidum sita, oriundus, matre Gerthruda, Comitissa de Veringen, quæ sepulta est in Sultzpach, ubi domicilium habuit, ut in Monasterio Adelbachensi scriptum reperitur, ubi traditur Wolfgangus filius fuisse Comitum Veringensium: Natus autem scribitur Wolfgangus in Wellenburgo Rhetiorum. Hic ab Otthone primo ad preces Pilegrini Patauensis Episcopi (cui in conuertendis ad fidem Christianam Vngaris fidelis cooperator fuit, ita ut eodem tempore quinq; milia Vngarorum baptizarent) in Episcopatum Ratisbonensem constitutus est, Anno 968. Anno deinde 972. consecratus à Friderico primo, Archiepiscopo Salisburgensi, Treueris. Cum verò ubique labare religionem videret, ei restituendæ singularem curam adhibuit, & quoniam omnia munera solus obire non posset, Patruelem suum Ramuoldum Præpositum, S. Emmerani mox Abbatem fecit. Fuerat enim tunc consuetudo in Ratisbonensi Ecclesia, ut Antistes Ratisbonensis simul etiam Abbas esset, quorum nomina tenebant solum, officia non item. Quia eo tempore, quo primum à B. Bonifacio auctoritate Apostolica, iuxta decreta Canonum, Sedes Episcopalis instituta est, per vices & alternis sibi succedebantiam Monachiam Canonici; Episcopalis autem Sedes erat apud S. Emmeranum usque ad Caroli Magni tempora, qui eam in ciuitatem transtulit. Cum verò ista S. Wolfgango displicuissent, Monasterio rursum suos permisit Abbates: Ramuoldus tamen Cœnobium Ratisbonense, ut etiam suum Treuirensē deferere coactus est propter bellum civile, quod erat inter Henricum Boiariæ Ducem & suos complices, ac inter Otthonem secundum Imperatorem. Quo bello sedato, venerabilis senex iterum Ratisbonam reuersus est, ut in eius vita scribitur. De filia Otthonis 2. Iuta, tradita Monialibus Ratisbonensibus, & sub hoc Episcopo rapta per filium Vdalrici Ducis Bohemiæ, vide Cranzium in Vandalia libro secundo cap. 35. & Æneam Syluium de Regibus Bohemiæ, & Historiam Bohemiæ Iohan. Episcopi Olmucen. libro 7. Duo Monasteria sanctarum Virginum, superius & inferius nuncupata, cum à regulari vita multum decessissent, nec reformari vellent; ipse tertium extruxit, Anno 994. sub regula & professione S. Benedicti, cui Brigitham, S. Henrici Imperatoris Sororem à se baptizatam, Abbatissam præfecit; cuius obseruantia reliqua Virginum Collegia

Ratisbonæ ad

ad seruandam regularem vitam vltro prouocata sunt. Scribitur etiam expeditioni Otthonis secundi Imperatoris contra Lotharium, D. Wolfgangus interfuisse, primusque ceteris hæsitantibus fluminis Axonæ vadum reperisse, & suis animum addidisse. In doctrinam & vitam Pragensium Sacerdotum diligenter inquirens, cum videret ipsos peculiari Episcopo opus habere; permissu Caesaris Otthonis secundi, Episcopatum illi proprium constituit, Priuilegio ad id suis ipsius manibus scripto, S. Adalbertum, qui postea à Prussis Martyrio coronatus est primum Antistitem fecit. Auentinus libro quinto, folio 504. Teodomarum vocat Saxonem genere, qui primus Antistes Pragen. fuit, & sic S. Adalbertus 2. fuit, vt habet etiam Historia Bohemorum Iohan. Episcopi Olmu. cen. libro 6. in principio: S. Wolfgangus dedicauit etiam Altare S. Ioannis Baptista in Malhartsdorf, quod deinceps Monasterium Henricus & Ernestus, Comites à Kirchberg germani fratres, sub primo Abbate Burchardo instituerant. Idem S. Wolfgangus ex monte prope Weltenburg Castellum fecit, & Ecclesiam S. Mariæ ibidem dedicauit. His atque aliis sanctè & laudabiliter peractis; pertæsus armorum ciuiliu Otthonis secundi Imperatoris, & Henrici Ducis Boiariæ, ad Alpium Nõricarum deserta secessit, cum præfuisset annis 26. & vitam cum morte commutauit, sepultus in Ecclesia S. Emmerani, multis clauit miraculis, & propterea inter Diuos relatus. Obiit autem Anno Domini 994. Ab Hartuico Archiepiscopo Salisburgensi, & eius Suffraganeis tumulatus est apud S. Emmeranum.

14. **GEBHARDVS**, Comes ab Hohenvvart, S. Wolfgangi successor, Episcopus factus est Anno 994. sub Otthone eius nominis tertio. Hic Gebhardus multum negotii faceffit Ramuoldo Abbati S. Emmerani, propter eius Monasterij bona. Idem cum fratre Rapatone, fundo, qui dicitur Pruel, à Monasterio S. Emmerani, per legitimam permutationem recepto, Monasterium Ordinis S. Benedicti illi ædificatum Anno 997. instituit, quod Anno 1484. Carthusiensibus est traditum ab Alberto Boiorum Duce. Obiit Gebhardus vt Hermannus Contractus & Vrspergen. Abbas annotârunt, Anno 1023. cum præfuisset annis 29. Dedicauit vnâ cum fratre Rapatone Monasteriũ apud Lycatios Thyrhauptē.
15. **GEBHARDVS** secundus, Canonicus Augustensis, successit Gebhardo primo Anno 1023. Henrico sancto imperante, qui Henricus sub hoc Gebhardo Ecclesiam B. Virginis, ad veterem Capellam in Collegiũ Canonicorum ampliatam extruxit; Altare priscum, olim à S. Ruperto dicatum, mansit immobile, quod adhuc hodiẽ monstratur sub gradibus. Fuit hic Gebhardus cultus vestium curiosus secundum Auent. fol. 513. Præfuit annis 13. Obiit Anno 1036. sepultus, apud S. Emmeranum.
16. **GEBHARDVS** tertius, Anno 1036. à fratre suo Conrado Salico. Imp. Episcopus factus est. Ille Gebhardus donatus ab Heinricho tertio Imper. Abbatia Campidonen. interfuit expeditioni contra Vngaros, sub Henrico tertio Imperatore: Qua de re Auentinus libro quinto, fol. 535. Sub eodem Leo 9. Pontifex Maximus ab Andrea Rege Vngariæ pro pace cum Imperatore Henrico tertio constituenda accitus, Ratisbonam venit, & sanctum Wolfgangum in numerum Diuorum retulit, similiter & sanctum Erhardum, nec non ossa B. Dionysij, de quibus diu dubitatum fuit, num haberentur in æde S. Emmerani vidit, attrectauit, & Apostolico diplomate quod illi seruatur, præsentē Imperatore Henrico, Gebhardo Episcopo Ratisbonensi, aliisque multis Episcopis & Cardinalibus, quin etiam Parisiorum Legatis præsentibus, comprobauit & confirmauit; Ecclesiam item S. Emmerani nuper incendio vastatam, cum Crypta occidentali consecrauit; Tabulatum in eiusdem Ecclesiæ summitate, suis sumpti-

sumptibus fieri iussit: sed & Sacellum Simonis & Iudæ Taddei, supra fornicem Capitolio contiguum, in eadem Vrbe consecrauit. Cum verò Leo Pontifex Ratisbona Noribergā proficisceretur, Comites de Schvvartzenburgilli obuiantes rogant, vt Sacellum quoddam in honorem S. Crucis, quod hodie Prugdorffium appellatur, dediceret. S. Pater Sacellum à longè visum consecrat: Cum autem morosi interpellatores hac longinqua consecratione sibi illudi existimarent, & vt præsens Sacellum consecraret, flagitarent: Ite, inquit Beatissimus Pater, & nisi omnia consecrata Ecclesiæ indicia inueneritis, veniam, & præsens vestram ædiculam consecrabo. Sed, cum illi omnia integra comperissent, laudantes Deum acquieuerunt; extant eius euentus monumenta adhuc hodierno die. Sequenti Anno discordarunt inter se, Gebhardus Ratisbonensis Pontifex & Conradus Boiariæ Dux, propter Vrbem Parckstein (vicus ad huc hodie & arx Narischorum est) quæ ad Episcopum pertinebat, & à Conrado per dolum capta & incensa erat. Ambo igitur Mersburgum ad Concilium vocati sunt ab Imperatore, in quo Conradus propter facinora quædam Ducatu exutus est. Hanc contumeliam vt vlisceretur, se cum Vngaris contra Imperatorem coniunxit, & Carentaniæ fines inuasit; Gebhardo autem Episcopo mediante, Vngari percussio fœdere Imperatori reconciliati sunt, Anno 1056.

GEHARDVS Episcopus, quod Templum diui Haymerani in libertatem ac exemptionem vindicatum, sibiq; præreptum esset, propter conspirationem factam, cum aliis Boiariæ Ducibus & Episcopis, contra Heinricum tertium, tùm in Italia degentem, * parricidij & læsæ Maiestatis reus conuincitur, & in vincula ab Imperatore conicitur in Arce Wilfilingina, prope Danubium; sed tandem ab exilio reuocatus, pristina sedes restituitur. Vnde cum Imperator apud Potfelden in Saxonia diem obiisset, Gebhardus Patruus eius, cum victore Romano Pontifice Aquilegiensi Patriarcha, aliisq; innumeris vtriusq; ordinis viris, officiosè funus Spiram vsque prosecuti sunt. Præfuit Gebhardus annis 24. Obiit Anno 1060. sepultus in Oranga v Monasterio, quod ipse fundauit cum matre sua, de quo apud Cuspinianum in vita Conradi Imperatoris.

*Flitkio
Gebhardus
Episcopus
patruus
Henrici
III. adeoq;
ipsius ex
fratre meo
pos.*

OTTO, Babenbergenfis Canonicus, ab Imperatore Henrico quarto Episcopus Ratisbonensis constitutus, Anno 1060. Iste Ottho cum aliis multis Archiepiscopis & Episcopis, orandi ac deuotionis causa in terram sanctam profectus, varias calamitates à paganis perpassus est; ita vt de septem millibus vix duo millia redierint, inter quos & hic Ottho Episcopus, Anno 1064. Auentinus libro quinto folio 553. In schismate, Henrico Imperatori contra Gregorium 7. Pont. Max. adhæsit, & propterea cum aliis Episcopis complicibus excommunicatus est. Sub hoc Otthone Episcopo Scoti venerunt Ratisbonam, de quo vide Monasterium S. Petri consecrati.

GEHARDVS quartus de Gotzeshaim, frater Gotfridi de Gotzeshaim, vt ex libro tradit. apparet, adhuc adolescens, in locum Otthonis defuncti substituitur, Anno 1089. Henrico quarto imperante. Præfuit annis 7. apud Pechlaren occisus est: Quæ verò causa ipsius cædis fuerit, ignoratur; verisimile tamen videtur id accidisse ob magnum schisma, quod tùm inter Romanum Pontificem & Henricum seniore, & inter Henricos duos, Patrem & filium. Rom. Imp. fuit.

VLRICVS Ratisbonensis Episcopus factus est ab Henrico Seniore, post Gebhardum misere interemptum, Anno 1105. non diu videtur præfuisse. Nam cum Henricus Iunior post deditam Nürnbergam Ratisbonam profectus esset, Pater illum subito insecutus, auxilio Ratisbonensium Vrbe fugauit, & tunc Præsulem Vrbi imposuit Vlricum istum, adolescentem adhuc, Otthone

Frisingen. & Abbate Vrspergen. testibus. Cum verò paulò post Henricus iunior, recuperatis viribus Ratisbonam repetens, in dedicationem acciperet, abdicato Vlrico alium designauit Episcopum; nimirum Hartuicum. In ista rerum turba, Vlricus maturè quidem designatus, sed tardè admissus & illicò repulsus est. Hoc tempore pax inter Imperium & Ecclesiam facta, Imperator Henricus 5. inuestituram Episcoporum Legato Sedis Apostolicae resignauit; eo pacto, vt electi tam cisalpini quàm transalpini non prius ordinentur Episcopi, quàm regalia de manu Imperatoris per Sceptrum recipiant, &c. Quod quidem pro bono pacis soli Heinrico Imp. & non successoribus eius datum dicunt Romani. Ex hinc Ecclesiae libertate ad plenum restituta, pax ad integrum reformata est. Hac hisce verbis Ottho Frisingen. lib. 7. cap. 16. hinc credibile est, ob istam dissensionem, Gebhardum & Vlricum consecrationem adipisci non potuisse.

20. **HARTWICVS**, eius nominis primus, Vir Catholicus & nobilis, Episcopus factus est ab Rege Henrico Iuniore, inque locum abdicati Vlrici, quem Pater Henricus Senior instituerat, successit Anno 1105. fuit. Hic filius Engelberti Ducis Carinthiorum, fratres habuit Vlricum Carinthiorum Ducem, Engelbertum Marchionem Crayburgensem, & Rapotum Comitem Artenburgensem. Iste Hartuicus anno sui Episcopatus primo, Monasterium Pruelense, ab Gebhardo primo ceptum, sed incuria Prælatorum iam ruinosum, instaurauit, & sub Abbate eius loci septimo Ruothardo dedicauit. Eadem tempestate Henricus & filius eius Ernestus, Comites à Kirchperg, Arcem suam Mallerstorf, prope Lauarum amnem sitam, in Templum commutarunt, quod Hartuicus Episcopus Ratisbonensis dedicauit & Benedictinis fratribus sub Burckardo Abbate tradidit. Dedicauit idem Hartuicus Episcopus Priueningense ac S. Iacobi Scottorum Monasteria. Idem etiam Hartuicus, pulsis Monachis in Weltenburg tradidit Augustalibus flaminibus, hoc est, Canonicis Regularibus S. Augustini. Conradus Successor Hartuici quinque post annos restituit Monachos, Auentinus libro sexto folio 614. De quo sub illis Monasteriis latius, quæ hic non repetenda puto. Præfuit Hartuicus annis 20. Obiit 5. Non. Martij, Anno 1126. sepultus est apud S. Emmeranum. Fuit contentio inter Otthonem Bambergensem & Hartuicum istum Ratisbonensem Episcopos, propter decimationes noualium in Schampach: Ea verò lis inter ipsos Ratisbonæ sopita est, vt habent literæ transactionis, quarum Datum Ratisbonæ, Anno 1114.

21. **CHVNO**, huius nominis primus, factus est Episcopus Ratisbonensis Anno 1126. adhuc imperante Iuniore Henrico quinto. Hic Chuno fuerat Abbas Sigebergensis, ad quem Rupertus Abbas Tuiciensis libros de victoria verbi Dei scripsit. Huius Chunonis temporibus Diopoldus Vohburgen. Diopoldi Chamoborum Marchionis & Luitgardæ filius cum Vxore Adelhait, instinctu nobilis ac strenui Viri Geruici &c. amplissimum illud Monasterium Waldsachsen fundauit apud Nariscos, quod Chuno Episcopus consecrauit. Chuno postquam annis quatuor Episcopatum tenuisset, & Ecclesiam Collegiatam S. Iohannis Ratisbonæ fundasset, obiit Anno 1130. sepelitur apud S. Emmeranum.

De hoc Monasterio
vide in
Chronographis,
Boism.

22. **HENRICVS**, huius nominis primus, Comes à Wolfratshausen, filius Otthonis 1. Co. mortuo Chunone à ciuibus & Sacerdotibus Ratisbonensibus, autore Friderico Comite à Pogen, Aduocato Ecclesiae Reginoburgensis, Episcopus eligitur citra consensum Henrici superbi Ducis Boiorum, Anno 1130. sub Innocentio secundo P. M. & Lothario secundo Imperatore. Fuit sub hoc Episcopo tota Boiaria turbulentissima. Nam propter Consanguineos suos in bello grauissimo etiam Episcopatum inuoluit, & in Henrici superbi Boiorum Ducis odium incurrit. Qua de re plenius scribit Cuspinianus in vita Lotharij.

Angi.

Angilofridum Antistitem D. Emmerani abdicat, Monachos deuouet, hisque à capite ieiunij vsque ad Calendas Augusti, auctoritate Apostolica sacris interdicit, quòd censum à Pascale impositum reddere detrectabant, iussu Innocentij secundi P. M. Templum S. Emmerani occupat, calicem 500. marcarum comminuit, bullas, diplomata, priuilegia comburit, plumbea monumenta reposita in sepulchro Berchtoldi Præfulis liquefacit, sacrum compilat, proceres Boiorum, per intercessionem Otthonis Palatini Com. de Witelspach in gratiam cum Duce Heinrico redeunt: Episcopus quoque Ratisbonensis Hohoburgio Præfectura prope Oenum pacem à Duce mercatur, concedens eam duci in feudum. Henricus hic interfuit expeditioni, quam Cunradus tertius Imperator in terram sanctam instituit, vbi infecto negotio exercitus ferè totus, exceptis Principibus, periit, Auentinus folio 631. Sub hoc Episcopo lapideus pons Danubio impositus est ab Henrico & ciuibus Ratisbonensibus, qui inter mirabilia Germaniæ opera numeratur. Triennio post agricultura illa Ripensis, intra Danubij & Regeni confluentiam, ædificiis sterni cepit, & Monasterium S. Magni, quondam ad ripas dictum, fuit extructum per venerabilem D. Gebhardum, Ratisbonensis Ecclesiæ Presbyterum, Canonicum; ad cuius petitionem Rex Conradus Ierosolyma reuersus, cum Ratisbonæ de obsidendo oppido Kelhaim Comitiam ageret, suburbium Ratisbonense Monasterio S. Magni largitus est. Henricus Episcopus iam senex, pertæsus bellorum, & erratorum iuuenilium pœnitudine ductus, sumpta cuculla, Monachus factus est apud S. Emmeranum, cui Monasterio suum Abbatem denuò permisit: cum iam Fridericus Aenobarbus imperaret, apud quem non segniter idem Henricus, cum Abbate S. Emmerani Adalberto, ius Ecclesiæ Episcopalis Ratisbonensis atque Monasterij, quæ eodem iure in hoc vtuntur, tutatus est, vt scilicet formina in feudis non succederent, de quo latius sub illo Monasterio. Sub hoc Episcopo Henrico, Ernestus Comes de Hohenburch & frater eius Fridericus, cum neq; Vxores, neque liberos haberent, tradiderunt castrum suum, quod dicitur Hohenburch apud Nariscos, & omnes Ministeriales suos, super Altare beati Petri, omni iure proprietatis, quod in eis habebant, in manus Episcopi Henrici & Comitis Friderici de Pogen Aduocati sui, si contingeret eos sine hærede decedere. Testes sunt Ottho Landgrauius, Ottho Palatinus, Vdalricus Vicedominus, Sigwardus de Eberspeunt, Nezo de Raitenpuech, & frater eius Conradus Hartfolck in der Hayde, Ortlieb Chazpitz de Wolfering, Wirnt, & duo filij sui Conrat & Wirnt, de Schmidegadene, Herman de Ratendorf, &c. & plures alij, tam de nobilioribus quàm de Ministerialibus, &c. Extat monumentum ibi, vt puto, in libro traditionum, sed sine Dato: Puto autem Ernestum Comitem reliquisse liberos, vt ex sequentibus apparebit. Henricus hic mortuus est Anno 1155. cum præfuisset annis 25. sepultus apud S. Emmeranum cum suis Prædecessoribus, qui omnes ferè ibidem sepulti sunt, excepto Gebhardo tertio, qui in Oringau, & Gebhardo quarto, qui apud Pechlaren sepultus, vbi & interemptus est. Quòd verò non omnium monumenta extent hodie, causa est, quòd Ecclesiæ eadem iugibus incendiis obnoxia multorum sepulchra ruinis subruit. Sub hoc Episcopo Ratisbona iterum incendio deuastata est, & 6. Ecclesiæ conflagrârunt, S. Petri Cathedralis, S. Ioannis, inferioris Monasterij, veteris Capellæ, S. Pauli & superioris Monasterij, & quicquid his erat contiguum, Anno 1152. 15. Calend. Martij.

HARTWICVS, secundus de familia Com. Ortenburgen. secundum Auen- 23.
tini vulgarem Chronicam impressam, libro sexto. Sed fuit ille Hartuicus
R 3 primus

primus de quo supra: huius autem secundi Hartvvici familia ignoratur, Ecclesiæ Salisburgensis Canonicus, fit Ecclesiæ Ratisbonensis Episcopus, Anno 1155. Friderico primo Aenobarbo iam imperante. Iste Hartvvicus coram Imperatore Friderico iam nominato Ratisbonæ accusatus est, quod nuper per electionem Cleri, populi quæ & Metropolitani sui consecrationem, Pontificatum eiusdem ciuitatis acceperat; Regalia siquidē, quæ iuxta rationes curiæ nulli Episcoporum, antequam de manu Principis suscipiantur, licet militi tradere, ipse huius rei nescius impremeditatē, commorante adhuc in Italia Principe Friderico, tradiderat. Hoc cum inficias ire non posset, neque factum ipsum excusare valeret, compositionis noxam incurrit: Cateri quoque, qui ab ipso susceperant, iuxta suam conditionem & sortem, consimili pœna damnati sunt. Est enim lex curiæ, quod si quis de ordine Principum sui Principis iram incurrens, compositionem persolvere cogatur; centum librarum debitor existat. Cateri inferioris conditionis & ordinis viri, siue ingenui, siue liberi, siue serui, decem. Compositione ergo facta, ab Imperatore in gratiam receptus est, secundum Ottonem Frisingensem, lib. 2. de gestis Friderici, cap. 28. Hic Hartvvicus interfuit cum pluribus alijs Imperij Principibus in curia, per Fridericum Imperatorem Ratisbonæ habita: Compositioni factæ inter Heinricum Austriæ Marchionem, ac Heinricum Leonem, filium Heinrici superbi Ducis Bauariæ, per Conradum Imperatorem depositi, super Ducatu Bauariæ, perquam Bauariæ Ducatus Heinrico Leoni cessit, Austria Ducatus factus à Bauaria separatus, cum accessione Prouinciæ Superanassianæ, de quare idem Otto Frisingensis, prædicto loco capit. vltimo, Auentinus lib. 6. fol. 633. Copiam diplomatis Friderici primi Imperatoris, quare sub Ottone primo, Episcopo Frisingensi. Idem Hartvvicus incidit in iram Heinrici Leonis, Ducis Bauariæ & Saxoniar, propter dissolutam ipsius vitam ac prodigalitem: Inde Stauff castrum & vicum Episcopi Henricus occupat; Eberhardus Archiepiscopus Salisburgensis, ope Friderici Palatini de Witelsbach, & Conradi Comitis de Raning, Ducem; Episcopum, & ciuitatem Ratisbonensem in gratiam redigit, Auentinus lib. 6. fol. 639. Idem Hartvvicus S. Magni Monasterium, ordinis Canonorum Regularium, sancti Augustini, in pede pontis Ratisbonen. à Gebhardo Comite de Raning, Ecclesiæ eiusdem Canonico, nuper ædificatum & fundatum, dedicauit, & priuilegijs ornauit, Anno 1155. de quo latius sub illo Monasterio. Præfuit annis 9. Obiit Anno 1164, 11. Calendis Septembris, cum præcedenti anno Monasteriū sancti Emmerani igne scædaturum fuisset: sepultus est in Sacello omnium Sanctorum in ambitu, non longè à Sacello Protomartyris Stephani, quod primò fuit Ecclesia Cathedralis. Habet hic Episcopus lapidem quidem sepulchro impositum, qui locum sepulturæ indicat, sed absque inscriptione, quæ tunc temporis nondum fuit vñitata. Testantur autem eius sepulturam libri Chori Ratisbonensis, & Calendarium illud, in quo Episcoporum aliorumque dies anniuersarij obitus sunt annotati: Eius anniuersarius annotatus est die 3. Martij, in die S. Chunegundis, &c.

24. **E**BERHARDVS, cognomento Sueuus, Augustensis Canonicus, Hartvvico successit, Anno 1165. Friderico primo Aenobarbo adhuc imperante. Præfuit 2. annis. Obiit Anno 1167. Sub hoc Monasterium sancti Emmerani totam conflagrauit, adeo vt etiam muri illi à Simperto Episcopo Ratisbonensi olim positi collaberentur. Mortuus est autē non dormi, sed in Italia belligerans, sub Friderico Imperatore, qui eodem anno Romam obsedit, & Italiam magno exercitu depopulauit. Correptus peste, cum alijs Episcopis & Principibus Romæ obiit, quorum omnium ferè ossa carnibus per excoriationem consumptis,

sumptis, ad sedes proprias reducta sunt: Eius anniuersarius dies peragitur 2. Decembris.

CHVNO secundus, Ratisbonensis Ecclesiæ Canonicus, fit eiusdem Episcopus 25.
pus 6. Idus Octobris, Anno 1167. Fuit hic Chuno generosi Comitis de Falckenstain Sigboti filius. Mater ipsius fuit Luitgarda, fratres habuit Sigbotum, qui cum vxore sua Hyldegarda familiam propagauit, & Rupertum, Abbatem in Tegernsee, Sororemque vnam habuit, Fridrunam nomine. Cæterum in schismate illo Sacerdotij & Imperij diuturno, Chuno Episcopus cum Pontifice Max. sensit, quod illi satis periculosum fuit, qua de re vide Auentin. lib. 6. fol. 645. Hic Chuno interfuit Comitibus Ratisbonen. in quibus Eridericus primus Heinricum Leonem, Ducem Bauariæ & Saxoniae, utroque Ducatu priuauit, ac Ottoni Witelspachio Bauariam contulit; ita à Welfhis ad Palatinos Witelspaceñ. antiquos & veros hæredes post 231. Annos, quasi postliminio rediit. Reginoburgen. v. l. b. ea tempestate potentissima, hætenus domicilium Regum atque Ducum Bauariæ, occasione arrepta, ob toties mutatos Principes, excusso iugo Principum Bauariæ, consensu Friderici I. Imperatoris, sacro Rom. Imperio, sicuti & reliquæ Imperiales ciuitates, sese immediatè subiicit; exceptis tamen vestigialibus, portoriis ac quibusdam aliis iuribus, Ducibus Bauariæ ac Episcopis sibi reseruatis, quæ partim adhuc hodie obtinent, partim ciuitati ex pacto cessere, Auent. lib. 6. fol. 648. & lib. 7. fol. 654. 730. de quo sub Dauide 53. Episcopo plura. Ita quoque cæteri Limitanei Præfecti Bauariæ Regum ac Ducum, quos Margrafios vocabant, qui in beneficium à Ducibus eas ditio- nes tenebant, illis seruebant, vt Marchiones Styriæ, Carinthiæ, Histriæ, Tyrolis, Vohburgi ac Chamaborum, paulatim excusso iugo Ducum Boiariæ exempti Duces creati, ac Rom. Imperio immediatè subiecti sunt. Notat Auent. lib. 6. fol. 633. 684. Inuenio hunc Cunradum, seu Chunoem, qui ad idem est, Episcopum Ratisponen. in diplomate Friderici I. quod is dedit Adalberto Frisingensi Episcopo super foro & ponte in Veringen, Anno 1180. vide apud illum Episcopum. Præfuit annis 22. Obiit 1185. 1. Idus Iunij: Eius anniuersarius celebratur 9. Iunij.

GOTFRIDVS, Regis Cunradi tertij Capellanus & Notarius, & Friderici 26.
Imperatoris primi, & Heinrici filij eius Cancellarius, fit Episcopus Ratisbonensis Anno 1185. 14. Calend. Iulij, qui statim sequenti anno, electionem Ratisbonensibus resignauit, 11. Calend. Martij, cum non integrum annum præfuisset. Extat huius Episcopi Chronicon, ligata solutaque oratione satis emendatè scriptum, Impressum Basileæ, Anno 1559. Fuit hic Gotfridus etiam Præpositus Goslaræ, in numero vigesimus. Huius Gotfridi Auent. in Annalibus non meminit, ac non parum dubito de hoc, quoniam Gotfridus historicus Viterbiens. cognominatus est, &c.

CUNRADVS secundus de Laichling, Vicedominus cognominatus, Eccle- 27.
siæ Ratisbonensis Canonicus, in locum Gotfridi renunciantis mox eligitur 5. Nonarum Martij, Anno 1186. Friderico Ænobarbo adhuc imperante, & sequenti anno Comitibus Ratisbonæ celebrante. Cunradus iste electus est à Reuerendissimo Archiepiscopo Salisburgensi, Adalberto, & in Ecclesiâ S. Petri Episcopali Insula decoratus 8. Calend. Martij, præsentibus 14. Episcopis. Hic Cunradus Basilicam ad S. Emmeranum ab Peringero Abbate constructam consecrauit, sicut hoc indicat eiusdem Basilicæ inscriptio in occidentali pariete, his verbis; Anno ab incarnatione Domini 1189. Indictione 12. regnante Friderico primo Imperatore, obtento Peringeri Abbatis dedicata est hæc Basilica à venerabilis huius sedis Episcopo Cunrado, 5. Calend. Nouembris, in honorem san-

et Trinitatis, sancti Michaelis Archangeli & omnium Sanctorum. Fuit etiam Cunradus iste cum aliis multis in expeditione in Syriam, ad defendendam terram sanctam, contra Saracenos, sed frustra, Anno 1197. Abbas Vrspergen. & Auent. fol. 658. præsuit annis 18. Obijt Anno 1204. 8. Calend. Maij. Sub finem ipsius vitæ discordia orta est inter ipsum & Ludouicum Boiariæ Ducem, ob id quod reuersus ex Asia, Curatores laicos Ecclesiasticorum bonorum, quos alias Aduocatos vocant, à curatione vi amouere nitebatur: cõfederatum & adiutorẽ habuit, dominum Eberhardum à Trüchsen, Archiepiscopum Salisburgensem, eiꝛque contra Ludouicum suppetias tulit: post multas vtrinque acceptas clades sedata res, & pax facta est. Anniversarius huius Cunradi celebratur in Vigilia sancti Georgij.

82.

CVNRADVS tertius Comes de Frontenhausen, Præpositus Frisingensis, Ecclesiæ Ratisbonensis Canonicus, eligitur Episcopus Anno 1204. 5. Idus Maij imperante Philippo Rege Heinrici VI. fratre, cuius Philippi statua parua, visitur etiam hodie supra portam turris mediæ pontis Ratisbonensis cū hac inscriptione, Philippus Rex Romāorū. Fuit hic Cūradus vir iustus & apud omnes graciosus, adeo vt etiam Cancellarius Imperij fieret. Cunrado enim Herbipolensi Episcopo nefariè interempto, in officio successit Hartuicus Episcopus Aichsterẽ. frater Comitū de Hirschperg & Dollenstain, quo paulo post ab officio depulso, Cunrado Ratisbonensi Episcopo collatum est; præsertim quod esset ex Nobili & peruetusta familia, nempe Comitum Conradi (ita Auent. fol. 659. sed secundum alios Heinrici) de Frontenhausen & Teyspach vnicus filius. Iste Ludouico Boiorum Duci vendidit partem hereditatis suæ in Frontenhausen, septẽ millibus librarum Ratisbonensium, & Xenodochium pauperum cis pontem Danubij, in suburbano Ludouici Ducis oppido, olim ripario dicto, extruxit, & certis possessionibus & eleemosinis ditauit. Exstat diploma in fine litera H. Deinde idem Episcopus reliqua sua castra, Teyspach, Werde, Königsvarrum & altera Peuern, Episcopatu Ratisbonensi adiecit, Ecclesiamq; tam suam quàm S. Emmerani strenuè defendit, altera Beurn, vt habet Chronicon S. Magni, putò esse alten Beurn, vitiosè scriptum, siue altera, id est, nouum Beurn, quod pertinuit aliquando ad Ecclesiam Ratisbonensem.

IOANNES, Episcopus Ratisbonen. cum Capitulo suo vendidit Ducibus Bauariæ, Stephano, Friderico & Ioanni, fratribus, castrum Teyspach, vnā cum vicis Frontenhausen & Pilsting, Anno 1386. Idem quoq; biennio post vendidit castrum ac vicum Neuen Beurn Hartprechtio Harskircher, Anno 1388. de quo infra sub illo Episcopo, &c. Hic Conradus Epus duos Conuentus, nempe S. Iacobi, & superioris Monasterij de electione prioris S. Petri discordantes, decisione satis beneuola conciliauit. Fridericus II. Imperator permutauerat ambo Monasteria inferius & superius Ratisbonæ cū hoc Conrado Episcopo, pro alijs quibusdam prædijs & possessionibus; verum reclamantib; atq; conquerentibus ambabus Abbatis, in curia seu Comitibus Principū Herbipoli habitis, quod nõ liceret Imperatori aliquē ex statibus Imperij alienare, omnium consensu ac sententia rescissa est illa permutatio per Fridericum II. Anno 1216. de quo extat diploma ipsius, cuius copiam inuenies sub Monasterio inferiore.

FACTÆ sunt quoq; inter hunc Conradum Episcopum, & Ludouicum Ducem Bauariæ aliquæ compositiones, super communi pace Prouinciæ, super quibusdam castris ac feudis: Item super Ministerialiū, si contrahant, liberis diuidendis, super cõmunibus iuribus in vrbe Ratisbonen. scilicet collectarū, Teloneorū, monetæ, salui conductus ac alijs, vnā cum confirmatione Philippi Rom. Regis, de An. 1203. quæ Ratisbonæ extant: earū copiam post finē horum Episcoporum

rum

rum inuenies litera M. N. Dedit etiam iste Conradus Franciscanis Ecclesiam S. Saluatoris inhabitandam, iuxta tenorem literarum, quarum datum Anno 1226. quo etiam defunctus est, iuxta quam Ecclesiam postea, Alberto Comite de Pogen, & Ottone Comite Palatino Rheni & Bauariæ Duce, suas areas donantibus Monasterium Franciscanorum erectum est. Præfuit Conradus annis duobus & viginti laudatissime, ex Apulia reuersus obiit Anno 1226. 7. Idus Aprilis. Sepultus est in D. Catharinæ sacello summi Templi: Eius tumulus duobus lapidibus est contectus, quorum neuter vllam habet inscriptionem.

SIFRIDVS. Conrado satis concedente, interregnum fuit annum, Ministerialibus & Choro dissentientibus; minor namque pars Chori non expectato Imperatore vel Duce, Gottfridum Præpositum elegit, cui Ministeriales laici subscreebant, assentes Episcopi electionem in suo potius arbitrio, non in Chori facultate sitam esse. Hic Gottfridus regalia à puero Henrico, Friderici Regis filio accipiens, non bene sese gessit, obligans plurima & inutiliter elargiens: ob hanc causam maior Chori pars, cum Abbate S. Emmerani, Berchtoldo Romam profecto, à Gregorio nono Seifridum, Ecclesiæ Ratisbonensis Canonicum, ab ipsis Episcopum electum impetrauit, Anno 1227. Friderico secundo imperante, cui hic Seifridus, Imperialis Aulæ Cancellarius, admodum familiaris fuit. Vt autem laici ab simili dissensione in electione sibi in posterum cauere, omnis contraria chori pars Ecclesiastico beneficio & confortio Chori, sub pœna excommunicationis priuati, Romamque adire coacti sunt, & vix tertio anno sub pœna grauissima restituti. Ea verò, quæ Gottfridus abalienarat, reuocata sunt per Fridericum secundum. Huius Sifridi consilio Imperator Fridericus Austriæ Ducatum regio honore conatus est augere, vbi Sifridus Ratisbonensis Episcopus, primus nominatur in eo diplomate. Cum verò eo tempore ordines Dominicanorum & Franciscanorum cœpissent, ipse Sifridus Dominicanis fratribus, cum consensu Cunradi Decani & totius Capituli Ratisbonensis, Ecclesiam S. Basilij in ea vrbe, quæ ad Episcopum & Canonicos pleno iure spectabat, contulit Anno 1229. Caterùm iste Sifridus voluit etiam Monasteria sanctarum Virginum reformare, sed illa, inuocato Metropolitano Salisburgensi Eberhardo, & Philippo Episcopo Ferrariensi, Apostolico Legato, & Innocentio Pontifice Max. ab his potius, si opus esset, volentes reformari, reformationem eius detrectauerunt. Hic etiam Episcopus, consilio Canonicorum & fratrum mendicantium, ordinauit statuta Sacerdotibus & laicis, fratribus & sororibus pauperibus, in Xenodochio nuper instituto famulantibus: Cum autem esset curiæ Imperialis Cancellarius, atque partium Friderici Imperatoris, contra Gregorium IX. huius iussu & suorum mandatariorum in Germania excommunicatus est, Auent. lib. 7. fol. 674. 676. Aliquot priuilegia suæ Ecclesiæ non inutilia à Friderico secundo impetrauit, deditque Capitulo Ratisbonensi Parochiam Saler, pro anniuersario suo, vt extant licet: Cumque annis 20. præfuisset, 14. Calend. Aprilis vitam cum morte commutauit, sepultus in Choro sancti Petri, post altare maximum, in cuius marmore hæc extant verba exsculpta, sed satis detrita.

Regalibus hic Cathedratum Sifridum stravit mors,

& cinis incineravit, Anno Domini M. CC.

Ceteri numeri legi non possunt.

ANNO

ANNO 1237. sub hoc Episcopo, Henricus Comes de Ortenburg, cum esset in castro Murach, dedit sororibus S. Benedicti ad S. Sixtum in suburbio Ratisbonensi, Ecclesiam in Schvartzhouen ea conditione, ut locus ille, in quo adhuc monstratur Sacellum S. Sixti, de fructibus & redditibus dictæ Ecclesiæ deberet construi. Hic est locus ille, in quo nunc est Monasterium S. Crucis religiosarum Virginum S. Dominici, sed Sacellum S. Sixti in infirmatorium commutatum est.

30. **A**DALBERTVS Pitogeius, eius nominis primus, Comes ex Pittingevv, Canonicus Halberstadiensis, per Legatum Apostolicum Ecclesiæ Ratisbonensis constituitur Episcopus, Anno 1247. habuit fratrem Berchtoldum Episcopum Patavia. Iste Adalbertus, in magno illo schismate inter Sum. Pontifices, & Fridericum secundum, partium Pontificiarum, per ciues Ratisbonen. qui Friderico adhærebant, ciuitate aliquot annis exclusus, in arce sua Tunastauß habitauit; hinc occasione data, Patricios aliquot Consulares Ratisbonenses cepit, & in prædictam arcem Tumstauß, aliàs Tunastauß, abduxit. Quæ res magnas turbas dedit, & odium ciuium in Clerum ægrè tandem sedatum concitauit: Hinc etiam conspiratio in necem Conradi Roman. Regis, filij Friderici secundi, cum Ratisbonæ in Monasterio S. Haymerani hospitio excepti, sub secuta: Cuius auctores & conscij, hic Albertus Episcopus, Vricus Abbas S. Haymerani, & Conradus de Hohenfels, Ministerialis Ratisbonen. Ecclesiæ dicebantur; singulari autem Dei gratia Regis persona à cæde saluata, occisis aliquot ex suis cubiculariis ac ministris, Vricus Abbas depositus, reliqui Monachi non sine graui damno ac multa reconciliati sunt, Anno 1251. extat huius rei diploma Conradi Regis, in fine horum Episcoporum litera I. de quo Auent. lib. 7. fol. 689. Chronica Ratisbonensis habent, hunc Albertum præfuisse adhuc aliquot annis, dedicasse Templum Cathedralis Ecclesiæ prophanatum, Item Templum Augustinianorum vsq; ad Annum 1260. hoc anno de quibusdam criminibus apud Sedem Rom. accusatum, cum defendere sese non posset, depositum, & sumpta cuculla, factum esse Monachum in Sittenbergo, Auent. quoq; meminit, fol. 700.

SYPRADICTO modo, Monachis S. Haymerani cum Rege reconciliatis, ceperunt Clerus quoq; cum ciuibus inire concordiam, & datis acceptisq; utrinque compositionis literis, redire in gratiam, quæ adhuc Ratisbonæ extant, eiusdem (mutatis mutandis) quasi tenoris ac substantiæ, quibus iniuriæ ac damna Clero facta remissa, pax & immunitas Ecclesiastica confirmata, protectio à ciuibus promissa est, de dato, Anno 1251.

31. **A**LBERTVS secundus, cognomento Magnus, non corporis quidem proceritate, sed literarum scientia. Sueuus natione in agro Laugingenfi, clarissimis crepundiis ex regulis Boloſtaten. ortus, Alberto primo deposito, suffectus est per Legatum Apostolicum, Anno 1260. sub Alexandro quarto, Romano Pontifice. Parisiis, testimonio Palmeri doctissimi tum temporis viri, insignis habitus est; ubi & Aquinatis illius Thomæ præceptor fuit, & postea Colonienſis Cœnobij apud Dominicanos lector. Hic factus Episcopus, dedit Capitulo Ecclesiam Cham, atq; studium suum consuetum non intermisit. Nam in castro suo Strauff dicitur ingens illud volumen in Lucam Euangelistam scripsisse, quod penes se adhuc habent Prædicatores Ratisbonenses. Interea tamen rem familiarè non deseruit, sed ei summa cura præfuit; ita ut vix credibile sit, aliquam rationem posse iniri, intra vnus anni spacium Episcopatum in tanta paupertate acceptum ita augendi, prout ille auxit. Scribitur enim, quod nec guttam vini, aut granum frumenti inuenerit eo tempore, quo Episcopatum adeptus est, & tamè intra

intra duos annos magno ære alieno Ecclesiam suam liberavit. Sed vulgus, quod potius prodigos Nobiles & illiteratos, quam eruditos & doctos, pro loco & tempore liberales, mauult, hinc arrepta occasione, cum eum calceo ligato progredientem conspicuum esset, in risum conuersum dixit, quod perornatus more Dominicanorum obambulare. Bonus verò iste vir, non longè post ad maiorem vitæ ac studiorum quietem, pro ratione decurrentis & languiscentis ætatis anhelans, Episcopatu se abdicauit, rursusque istiusmodi cauillis minimè deterritus, ad suos Dominicanos Colonienfes concessit, vbi & mortuus est, annum vnum, & menses aliquot in Episcopatu tantum peragens. De Magica quòd quidam scribunt, fabulosum existimo: Nec enim credibile est, virum tam bonum malis artibus studuisse. Scribit Wimpfelingius de eo, quod Argentinam venerit, & in æde S. Petri iunioris, aram quandam in honorem S. Columbæ Virginis & Martyris suis manibus consecrauerit Anno 1268. Obiit anno vitæ 80. Anno Christi 1280. de quo latius Auent. lib. 7. fol. 700. & Paulus Iouius in Elogiis doctorum virorum, qui annum vnum eius ætati addit.

LEO Ocius cuiusdam Ratisbonensis filius, Ecclesiæ eiusdem ciuitatis Decanus, vir magnæ literaturæ & prudentiæ interregni Romani tempore Alberto substituitur Episcopus, Anno 1262. Sub hoc Leone Anno 1263. aliqui 1272. Ecclesia Cathedralis S. Petri Ratisbonæ igne cœlesti penitus conflagrauit 12. Calend. Aprilis, ita vt etiam campanæ & tintinabula liquefcerent. Leo itaq; Episcopus materia Templi iterum construendi comparata, Anno 1275. in S. Georgij Vigilia iacto fundamento primum lapidem consecrauit, & patronum mutauit. Fuerat enim hæc olim Ecclesia consecrata in honorem beati Remigij, Episcopi & confessoris; vnde Canonici dictæ Ratisbonensis Ecclesiæ confraternitatem habebant cum Canonicis Ecclesiæ Remigiensis, aliàs Remensis, vbi S. Remigius præfuit; Sed postea tot incendiis deuastata cum nouo ædificio, & nouum etiam Patronum acquisiuit: Dedicata est enim in honorem S. Trinitatis, & B. Mariæ Virginis, & B. Petri Principis Apostolorum, Anno 1276. quæ dedicatio Ecclesiæ huius adhuc hodie celebratur: Dedit Canonicis suis decimas maiores Parochialis Ecclesiæ S. Vdalrici pro anniuersario suo, extat diploma. Baptizauit iste Leo Catharinam, Heinrici Ducis Boariæ ex Elisabertha coniuge filiam, 5. Idibus Iunij.

ANNO 1268. Viennæ Austriæ, quo tempore Guido Cardinalis, Legatus Apostolicus, ibidem Synodum celebrauit, interfuit, Auent. fol. 705. Præfuit annis 15. Hic etiam Episcopus Monasterio S. Emmerani suum ius conseruaturus, mortuo Vlrico Abbate Wolfgangum illis quendam dedit Abbatem, quem cum Monachi electo Haimone repudiarent, omnes vnà cum Haimone excommunicauit. Itaque Haimonem ad resignandam Abbatiam coegit, & Wolfgangum instituit. Interfuit hic Leo Episcopus obsidioni Viennensi, qua Rudolpho Rom. Regi Vienna dedita est, Anno 1276. Obiit Anno 1277. Auent. fol. 711. & 713. sepultus est in summo Templo ante altare S. Andreæ, cum hoc Epitaphio:

Hic iacet in tumba Præsul Leo, mente columba,

Nomine reſq; Leo, sit datus ipse Deo.

Anno Domini M. CC. LXXVII, obiit in die Margarethæ.

HENRICVS secundus, Comes de Roteneck, Comitum Rheinhardi de Roteneck filius, Archidiaconus & Canonicus Ratisbonensis, eiusdem Ecclesiæ

factus est Episcopus, Anno 1277. Rudolpho Romanorum Rege imperante. Hic, vendito suo patrimonio & Castro Roteneck Ludouico Duci Boiariæ, Ecclesiæ Ratisbonensi, vsuris & debitis onerata succurrit, redditus Episcopales & Canonicorum præbendas copiosè auxit; & in primis Templum à Leone Antecessore suo ceptum, sumptuoso opere exædificare perrexit, illudq; Anno 1280. absoluit; duas magnas campanas fieri curauit; Vnam, quæ hodie dicitur campana omnium Apostolorum, alteram quæ nomen habet S. Petri. Hic etiam cantum Choralem rectum in eandem Ecclesiam introduxit, cum antea tantum vsu & nulla arte constaret, atque hanc in rem duos Monachos de Hailsprun accersitos, alios Musicam regularem docere iussit, librosque secundum vsu chori ordinauit. Adhæc magna pecunia à Ducibus Boiariæ emptam aduocatiæ & iudicium in Velden Eberspeunt, Teyspach, Frontenhausen, Ergolsbach, Esselpach, Pilsting, & Auting redemit, & ferè omnia castra Ecclesiæ Ratisbonensis, muris & turribus firmius, quam antea fuerant, exaltauit. Primus item vinum Italicum. Canonicis certis temporibus præberi iussit: eiusmodi Congiariis distribuendis etiam aliquot Sanctorum ferias in Choro Ratisbonensi celebrandas impetrauit; Obtinuit etiam priuilegium ab Alberto Austro, post Rom. Rege, ut ipsi ac Capitulo suo liceat duas naues oneratas vino suo prediali vel empto, & centum Modios bladi, & specialiter pro ipsius Episcopi vsu decem Esoces, hoc est Husones tam in terris quam in aquis per dominium Austriacum singulis annis sursum deducere, absque omni Teloneo siue Muta, pariter quoque victualia, & quæcunque necessaria domus suæ infra Pechlariam & Viennam, &c. Datum huius diplomatis Augustæ 3. Calend. Febr. Anno Domini 1286. Item aliud obtinuit priuilegium à Ducibus Boiariæ, de non occupandis bonis defunctorum Clericorum; extat diploma sub finem horum Episcoporum, sub litera K. Item aliud eorundem Ducum litera L. Sed Spald abalienauit, & cum Raimbothone Episcopo Aichstadien. permutauit, deditque primo anno sui regiminis Ecclesiam in Dietfurt Capitulo suo. Hic Henricus anniuersarium obitus sui diem, quatuordecim annis antequam moreretur, instituit, & eiusdem celebritati, cum candelarum accensione & campanarum pulsu, quotannis factæ præsens interfuit, & induuias sepulchrales, in memoriam mortis præparatas, semper ad lectisternij sui latus ad manum habuit. Valde commendatur hic Episcopus, ut verus animarum Pastor, nulli Sacerdotum Dei pietate & sapientia secundus, qui cum Ludouico Duce Bauariæ, tanquam duo arbitri, Principes Bauariæ, Austriæ, Regem Bohemiæ, Archiepiscopum Salisburgensem, & Menardum Goriciæ Comitem, Linztiij concordarunt. Anno 1290. Auent. lib. 7. fol. 722. cum sequenti.

S V B H O C quoque Episcopo Henrico, cum inter ipsum ac ciues Ratisbonens. lis orta esset, super expensis in exterioribus mœnibus vrbis ac propugnaculis faciendis, quas propter communem patriam tuendam communes esse debere putabant ciues; Clerus autem per legem Friderici secundi insertam vsibus feudorum inter constitutiones Friderici &c. se ab huiusmodi oneribus ac seruitutibus immunem esse diceret; Adolphus Rex secundum prædictam legem pro Clero iudicauit, in Conuentu ibidem habito; Anno 1294. Auent. fol. 727. Cumque rexisset quàm optimè vnde uiginti annis, tandem 7. Calend. Augusti, Anno 1296. placidè in Domino obiit, postridiè S. Apostoli Iacobi, quo festo Missam veteri more celebrauerat magna deuotione, iuxta altare D. Virginis. Sepultus est in Choro Ecclesiæ Ratisbonensis post altare, hoc disticho condecoratus.

Hanc

Hanc Cathedram rexit Henricus, quem petra texit,

De Rotenegg ortus, celsipateat sibi portus.

Anno Domini M. CC. XCVI.

Sub hoc Henrico Virgines religiosæ S. Mariæ Magdalensæ ordinem suum B. Mariæ Magdalensæ, qui erat poenitentium, & ideò dicebantur *die Büsser*, cōmutarunt assumpta regula S. Claræ, persuadentibus eas Franciscanis, Anno 1286. Dominica Inuocavit. Auentin. fol. 725.

CONRADVS, eius nominis quartus, de Luppurck, Præpositus Ecclesiæ 34. Ratisbonensis, fit Episcopus Anno 1296. in die S. Petri ad vincula, imperante Adolpho Romanorum Rege. Sub hoc Anno 1297. cū ciuitas Ratisbonensis per Ottonem & Stephanum, fratres Duces inferioris Bauariæ oppugnaretur, & prohiberentur comitatus in eam vehi, ciues rei indignitate perciti, oppidum Abbach exusserunt: Sed tandem per hunc Episcopum Conradum in gratiam Principum restituti sunt, secundum Auent. lib. 7. fol. 730. Habuit hic Conradus Episcopus Patruum, eiusdem nominis Conradum de Luppurg, cuius uxor Hailvvig, filia Friderici Landgrauij dicti de Leuchtenberg. Sepulti ambo Ratisbonæ in Ecclesia Cathedrali, ante altare S. Andree Apostoli, quod ipse propter frequentiorems Missarum celebrationem, ac animarum suarum salute dornauit, cum curia in Reinhartstorf cum pertinentiis, consensu ac sub sigillo Reuerendi patris, domini & Germani sui charissimi, domini Conradi Episcopi Ratisbonen. ac suo quoq; sigillo, Datum & actum Ratisbonæ, Anno 1299. & extatibi diploma. Germanus aliàs frater est, sed Auent. lib. 7. fol. 736. Patruum Episcopi vocat, quod ex nomine verisimilius est. Auentinus in sua translatione hos Comites vocat, quod in diplomatibus non reperio. Defuncto autem sine liberis prædicto Conrado, Episcopus confiscavit castrum ac dominium Luppurg supra Ratisbonam, ad Laber amnem Noricum situm, ac Ecclesiæ suæ dono dedit; & cū præfuiisset annis septemdecim, obiit 7. Calen. Ianuarij, sepultus in Ecclesia Cathedrali, iuxta aram beatæ Mariæ Virginis, cum hoc disticho:

Hæc fernet fossa Conradi Præsulis ossa

De Luppurck natus, sit tibi Christe datus.

Anno Domini M. CCC. XIII.

Dedit Capitulo Ecclesiam in Schneiding, pro anniuersario suo instituendo. Sub hoc Episcopo, nempe Anno 1304. Danubius Ratisbonæ supra pontem, versus Aquilonem, excurrere volens aggere ingentis molis, ex lapidum tignorumq; cumulis congesto, ad pristinum alueum reductus est, Auent. fol. 738.

NICOLAUS, Bohemiæ Regis Cancellarius, Ratisbonensis Ecclesiæ fit Episcopus, Anno 1313. Henrico septimo imperante. Habuit statim rebellem 35. Conuentum S. Emmerani: In causa fuit, ut ex circumstantiis apparet, quod eodem anno Monachi, mortuo Abbate Henrico Winzero, Balduinum non consulto, aut fortasse etiam nolente Episcopo elegerunt. Quod Episcopus agrè ferens, electionem hanc confirmare noluit: Vnde aliqui fratres, relicto Monasterio, partim in Abach, partim in Abensperch, ad Bernhardum & Henricum, Regulos Aduocatos suos, sese receperunt, tantisper dum reper arbitros composita reuocarentur. Caterum glisciente simultate de libertate & exemptione, Balduinus Abbas ad Summum Pontificem prouocauit, quem Anno 1319. Auihione commorantem adiit, actionemq; quinquennalem intentando moritur, Anno 1324. Ioannes Papa postulatione fratrum S. Emmerani & consensu

S

Baldui-

Balduini, Sacellani, quem secum adduxerat Balduinus, Albertū de Schmüd-
mülen surrogauit, qui confirmatus, causam illam contra Episcopum profecutus
est, sententiamq; pro se latam accepit, Anno 1326. Monasterium sancti Emme-
rani liberum esse debere & exemptum; ita tamen vt Episcopo Ratisbonensi
quotannis decem libras Turonensium paruorum, quos hodie in decem libras
denariorum Ratisbonensium commutant, exolueret; Fuitq; Nicolaus Episcopus
damnatus in expensis, quæ æstimatæ sunt ad 5000. aureorum, sed nihil soluit.

PORRO iste Nicolaus multum utilis fuit Ecclesiæ Ratisbonensi. Eam enim
grandi ære alieno liberauit, multaq; Castra à suis Antecessoribus oppignorata,
redemit. Curauit fieri ingentem campanam, in honorem B. Dei genitricis Ma-
riæ consecratam, hoc Monosticho inscriptam: Sanctos laudo, conitrua fugo,
funera claudio.

HIC EPISCOPVS, tempore dissensionis inter Imperatorem & Pontifi-
cem, sic sibi & Episcopatu prouidit, vt excommunicante Summo Pontifice
Ludouicum Bauariæ Ducem, eundemq; Romanorum Regem; ipse tamen in
iram & offensionem Principis non incurreret. Quin & Clerum suum eidem
Principi sic insinuauit, vt Clero per totam Bauariam constituto, idem Prin-
ceps omnium rerum immunitates per literas patentes concederet.

HIC IDEM duobus Eremitis, Gotfrido & Alberto, ob humilem ipsorum
deuotionem & intercessionem Raimari cuiusdam de Prenbergk, sibi dilecti &
fidelis, potestatem fecit, vt in nemore quodam, apud castrum Prenberg, sibi cel-
las & oratorium construerent: In isto loco hodie est Abbatia S. Bernhardi, quæ
* cella Mariæ cognominatur.

*Vide plura
de hoc Mo-
nasterio
infra sub
Rubrica
Mariæ cel-
lae.*

CVM Ecclesia Ratisbonensis non modicum defectum cultus diuini pate-
retur, propter Canoniorum absentiam; quorum aliqui peregrè literis operam
dabant, quidam alibi, vt vocant, residebant, alij Episcopo seruebant, Capitu-
lum tres assumpsit Vicarios cum consensu Nicolai, sui Episcopi, illisque de pro-
uentibus vnus præbendæ prouidit; ita vt Sacerdos receptus mediam partem
omnium prouentuum vnus præbendæ perciperet: Diaconus verò & Subdia-
conus alteram dimidiam partem, Anno 1323. Dominica Reminiscere.

SVB HOC Episcopo, Anno 1315. magna fuit fames ob frugum penuriam;
Ita vt vna scapha filiginis quinq; libris ac 60. denariis Ratisbonen. monetæ fue-
rit licitata.

SVB HOC item Episcopo, Anno 1324. die S. Panthaleonis, in porta S. Em-
merani depositum est tæctum de turri paruula Parochiali, & illic specula con-
structa, in qua Ludouicus, eius nominis quartus, Rom. Imperator ipse residens
per Capellanos suos sancta insignia Imperij ostendit populo.

NICOLAUS iste, cum propter homicidam quendam ex curia Pontificali
per ciues vi abreptum ac securi percussum, Ecclesiasticam immunitatem viola-
tam dicens, hinc vrbe excederet, postquam 27. annis utiliter præfuisset, in Mo-
nasterio superiori Altach exul obiit Anno 1340. ibidem sepultus in Choro sub
hoc Epitaphio: Ille dominus Nicolaus Episcopus Ratisbonensis, obiit Anno
1340. 6. Idus Octobris.

36. FRIDERICVS primus. Nicolao peregrè defuncto, Canonici Ratisbonen-
ses in electione discordarunt. Nam eodem anno Idibus Nouembris, in die
S. Brictij, electi sunt per Capitulum 3. Episcopi simul; nempe dominus Frideri-
cus, dñs Henricus de Lapide, Decanus Aichstetensis, & Hiltboldus de Hohen-
berg, aliàs Haimberg, Canonicus Ratisbonensis; sed duobus exclusis, Ludouicus
Dux Bauariæ, idemq; Imperator Rom. Fridericum in gratiam parentis benè de
se meriti, inuitis aliis, in sedem Ratisbonensem constituit, Anno Domini 1341.

Vade

Vnde paulo post Henricus de Lapide ex angore mentis, ut putatur, diem obiit. Fuit autem hic Fridericus Ecclesiæ Ratisbonensis Præpositus, filius Friderici Burggrauij Noribergensis secundi, qui Ludouico in grani schismate fortiter adhererat. Auus ipsius fuit Fridericus, Comes de Zollern, primus Burggrauius Noribergens. cuius posterius deinceps Marchionatum Brandeburgens. adepti, Electores imperij facti sunt. Habuit iste Fridericus fratrem Berchtoldum, Episcopum Aichstetensem.

AVENTINVS, libro 7. folio 783. scribit, quod in locum Nicolai Episcopi, Clemens VI. Reginoburgensibus præfecerit Fridericū, Aichstetensibus Berchtoldum, fratres Germanos: Verum à Capitulis utroque repulso, & eorū loco electos Ratisbonæ, Henricum de Stain, Aichstadij, Albertum de Hohenfels, hos prædia, vrbes, arces & agros possedisse, & Augusto in clientelam se dicasse.

IDEM quoque Auentin. in Epitome ponit Henricum, Vlrici de Lapide filium, Episcopum Ratisbonensem, Anno 1330. Sed Annus est 1340. & veritas, quod Fridericus Episcopatum obtinuit. Nam ab hoc Friderico Episcopo, Anno 1355. Carolus quartus Romæ reuersus, capiens fines Bohemiæ usque ad Danubium extendere, ac sub specie pacis Ratisbonam occupare, emit castrum Stauff Danubianum, inuito ac infcio Capitulo, pollicitus aliud castrum in Bohemia Episcopo dare, verum plebeiōrum motu Ratisbona cessit, ac Stauff arcem non diu tenuit: Nam post mortem Caroli Theodoricus Episcopus Stauff, Sultzpach in Norico, Eglöfshaim, castella rursus occupauit, de quo Auent. lib. 7. fol. 792. 794. 800.

HIC Fridericus pessimè præfuit, nec nisi maledictis post se relictis sui memoriam posteritati commendauit, adeoque totum Episcopatum dissipauit & exinaniuit, ut etiam Capitulum ipsum immixtum supra modū attenuauerit, annis 24. quibus sedem Ratisbonensem tanquam inutile pondus pressit.

ANNO 1349. cum in toto mundo pestis grassaretur, & flagellatorum secta in Germania oriretur, Fridericus iste à Clemente VI. Romano Pontifice iussus, processum contra eos matura deliberatione, adhibitis in consilium viris literatis, instituit & executus est; Ita ut tandem Secta illa intra triennium cessaret.

AMOTVS est tandem ab administratione Episcopatus, quæ Berchtoldo fratri suo, Episcopo Aichstetensi concessa est, ut extant literæ.

CONRADVS, huius nominis quintus, post longam contentionem, cum 37. Sedes Episcopalis triennio vacasset, ac per Rabanum, Episcopum Aichstetensem, tanquam prouisorum gubernata esset, eligitur ex Præposito Episcopus Ratisbonensis, Anno 1368. Hic Conradus dictus est de Haimberg, confirmatus ab Urbano quinto Pontifice Romano, Carolo quarto imperante. Fuit homo magnæ humilitatis & amans Cleri, Episcopatum tamen ita dissipatum instaurare non potuit; Festum S. Barbaræ Virginis, Anno 1377. in Synodo Ratisbonæ celebrata instituit in Ecclesia Cathedrali, ad cuius altare etiam sepultus est.

HIC CONRADVS Episcopus, vnà cum Capitulo oppignorauerunt Marchioni Ottoni, Stephano, Friderico & Ioanni, Ducibus Bauariæ, Præfecturam & castrum in Teyspach, cum omnibus pertinentibus, Anno 1377. quod postea Successor ipsius Ioannes Episcopus absolute vendidit Stephano, Friderico & Ioanni, Ducibus Bauariæ, Anno 1386.

SVBEODEM Conrado, Carolus quartus Imperator ab Urbano quinto precibus impetrauit, ut Episcopatus Bambergensis, Ratisbonensis & Misnensis, Ioanni Archiepiscopo Pragensi deinceps subessent, tanquam Apostolicæ sedis Legato, quod ius legationis in Diocesi Ratisbonensem Archiepiscopus Salisburgensis sibi vendicabat. Literæ Urbani Pontificis datæ sunt 5. Calendas Iunij, Pontificatus sui anno tertio.

ANNO 1380. Ecclesia S. Ioannis ab Episcopis Ratisbonensibus fundata, ad ampliandam Ecclesiam Cathedralē est destructa, & alio loco, ubi funderat taberna, quæ dicebatur *auff den Brettern*/ venuste edificata. Iuerat enim primo loco Templum S. Ioannis fundatum in area Cathedralis Ecclesiæ, in eo loco, qui hodie ostenditur medius inter duas aras deinceps extructas; vna est S. Florini, quam fundauit Albertus Stauffer, antequam fieret Episcopus, altera verò è regione S. Thomæ, quam fundauit Bartholomæus Rabitzer, Canonicus Ratisbonensis, sub Episcopo Alberto Stauffer.

CARMELITÆ etiam ex aede D. Osualdi, quòd eundem Conradum ad viua Dei templa construenda in concionibus liberè adhortarentur pulsī, Straubingam migrarunt, ibique Templum condiderunt, vbi adhuc hodie habitant. Præfuit annis 13. Obiit Anno 1381. Epitaphium eius est: Anno 1381. obiit Conradus de Haimberg, Episcopus Ecclesiæ Ratisbonensis, in Vigilia Petri Apostoli ad vincula, cuius anima requiescat in pace.

38. THEODORICVS Baro ab Abensperg, Vlrici senioris, & Elisabethæ de Gundelſinga, fundatorum Xenodochij in Essling filius, Bambergensis Ecclesiæ Præpositus, Ratisbonenſ. Canonicus, vnanimi omnium consensu eligitur Episcopus, Anno 1381. Venceslao Romanis imperante. Hic Theodoricus fuit homo magnificus, habuit copiosam aulam, sine detrimento tamen Ecclesiæ, cui magno emolumento fuisset, nisi fatiſ præceptus diem immaturè obisset. Præfuit enim tantum biennio, Primo anno suæ gubernationis, petiit à suis subditis & Clero subsidium, vt vocant charitativum, qua pecunia arcem Thunauſtauff, annis duobus & quadraginta abalienatam, à Ducibus Boiariæ redemit, similiter & castrum in Auting, & villam in Sultzpach, ac castrum in Egloſſhaim. Cum autem vsque in tertium annum præfuiſſet, & sub Calendis Nouembris ægrotare inciperet, sumpto venerabili Sacramento Eucharistiæ, potiores è Canonicis ad seſe accersiri iussit: Qui cum non venirent, Nonis Nouembris ipse obiit: & sic Canonicis omnibus absentibus, Episcopatus bona per alios direpta & abalienata sunt. Consanguinei enim ipsius omnia vasa argentea & aurea venſilia sustulerant, & castrum Stauff per eosdem Consanguineos ab Episcopatu fuit abalienatum, & ciuib. Ratisbonenſ. oppignoratū. Sepultus est post altare Chori Ratisbonenſ. sub hoc Epitaphio: Anno Domini 1383. obiit venerabilis dominus Theodoricus, Episcopus Ecclesiæ Ratisbonenſ. in Vigilia Leonhardi, de Abensperg natus, sit tibi Christe datus, &c.

39. IOANNES, huius nominis primus, * Præpositus Feisingenſ. post obitum Theodorici, cum Canonici electionem negligerent, eosque mutuum odium retardaret, sumpta occasione hanc simultatem ad Romanum Pontificem detulit, & vt sibi Episcopatum concederet, obnixè rogauit, quem & impetrauit. Interim Canonici Ratisbonenses quendam Magistrum Paulum, Decretorum Doctorem, Canonicum Patauicnſ. & Ratisbon. elegerunt, qui, cum confirmationem peteret, nimis serò venit, repulſamq; passus Patauiam concessit, & præmerore animi ibidem moritur. Prædictus igitur Ioannes ab Urbano VI. Pontifice Romano Ecclesiæ Ratisbonenſi, contra voluntatem Canonicorum præficitur Episcopus. Fuit iste Ioannes damnosus Episcopatu, numerosam aulam habuit, & splendide vixit; interim res Ecclesiæ negligens. Sunt, qui asserant, eū fuisse Stephani iunioris, Ducis Boiariæ Ingolſtadij comorantis filium illegitimè natū, & Consanguineorū potentia fretum occupasse Episcopatum, Anno 1384. *LEODOVICO*, cognomento Barbato, Stephani Ducis Boiariæ filio, fratri suo castrum Hohenburck in Norico; similiter etiam, cum sumptus aulicæ prodigalitatſ deficerent, castrum Heuſſeck, & oppidum Pechlaren Reinperto de Walfce oppignorauit.

* cognomine Moſſpurger
f. n. 3.
B. d. insti-
gmb. Co-
mitum à
Moſſburg
q̄ſus eſt,
quippe tri-
bu roſſi.

CASTRUM Viter seu Biter, reluctantibus Canonicis, pro 8000. florenis vendidit, testatur literæ Capituli de Anno 1385.

IDEM Ioannes vnà cum Capitulo suo vendidit Ducibus Bauariæ, Stephano, Friderico & Ioanni fratribus, castrum Teyspach, vnà cum vicis Frontenhausen & Pylsting, Anno 1386.

BIENNIO postea vendidit castrum ac vicum Neuenpeurn iuxta Oenum Harprecht de Harskirchen, &c. Quod etiam supra in Conrado tertio annotatum est. Cumq; etiam redditus illos ad mensam Episcopalem pertinentes oppignorasset, neciam haberet amplius quod consumeret, consilio Vicarij sui Petri de Rymago, Canonici S. Ioannis, viri docti vatriq;, exactionem Clericorum excogitauit, qua ingentem vim pecuniæ corrasit; postea ab Abbate S. Emmerani Vlrico, propter exemptionem redemptam 852. florenos extorsit, adeoq; se præbuit Abbati illi difficilem, vt eum cogeret è Turonis petere monetam, in Bulla exemptionis contentam.

HAS pecunias cum etiam consumpsisset, causam quæsiuit contra Petrum suum Vicarium hominem prædiutem, eumq; captiuatum ab officio Vicariatus deposuit, omnibusq; bonis & possessionibus spoliavit.

CÆTERVM, cum dilatanda foret Ecclesia Cathedralis, vt supra dictum est, ipse iaciundo fundamento primum lapidem posuit, in fundamento Turris veteris; in quo latere ipsius insignia trium Rosarum hodie etiam cernuntur, in turricula S. Ioannis versus septentrionem, & quia Mospurger dictus est, insignibus illorum quondam Comitum & illius vrbs Mospurgensis vsus est.

DEINDE, Anno 1404. Synodum ordinariam celebravit, in qua festum S. Elisabethæ viduæ celebrandum decreuit.

ISTVM Ioannē Ecclesia Ratisbonensis annis viginti sex tolerare coacta est.

DEDIT hic Episcopus Capitulo, ad augendos eorum redditus, duas Parochiales Ecclesias, seu illarum collationes; nempe in Mallerstorf & in Leubolzing: vicissim Canonici gratitudinis ergo, anniuersarium illius, & festum S. Elisabethæ ex eius institutione quotannis celebrant, & hinc abusus perniciosus incorporationum, pensionum & absentiarum, vt vocant, cum Ecclesiæ curatæ non per suos veros Pastores, sed per Vicarios ac mercenarios male reguntur: Interim lana & lac ouiu ab alijs malè consumuntur. Hic Epus obiit An. 1409. sepultus in Ecclesia Cathedrali, ante S. Andreæ Apostoli altare sub hoc Epitaphio: An. Dñi 1409. Reuerendus in Christo pater & dominus, dñs Ioannes, Episcopus Ratisbonen. obiit in die S. Marci Euangelistæ, cuius anima requiescat in pace.

ALBERTVS, tertius huius nominis, à Stauff, vocatus à Stauffenberg (alterius familiæ quàm illi de Erenfels, quod & differentia insignium probat) Canonicus & Scholasticus Ratisbonensis, eligitur omnium & singulorum vnanimibus suffragiis in Episcopum, Anno 1409. Ruperto Bauaro imperante; quæ electio ab Alexandro V. in Concilio Pisano ritè confirmata. Fuit hic Albertus primis suæ gubernationis annis multis molestiis exagitatus, cum propter diuturnū schisma Romanæ Ecclesiæ, inter eius Pontifices, nā ipse partiū Alexandri erat, Auent. lib. 7. fol. 808. tum propter inobedientiā Cleri suæ Diocesis, qui ad hæresin Hussiticam paulatim declinabat. Cum verò rebus cōpositis pacem adeptus esset, Ecclesiæ Ratisbonensi vtiliter præfuit, alienataq; bona eidem diligenter & sedulo recuperavit. Castrum enim Heussäck, ab Antecessore suo oppignoratum, & oppidum Pechlaren multis annis integrè redemit, & Episcopatu adiecit. Castrum item Hohenburg, ab eodē præcessore suo Ludouico Bauariæ Duci oppignoratum octo millibus aureorum, cum maxima difficultate Ecclesiæ restituit. Deinde 4. libras denariorum annui census, ad mensam Episcopale pertinentes à Marquardo Stör redemit. Insuper multa alia debita ab Ioanē Antecessore

contracta, dissoluit. Sepulchretum item Canonicorum in ambitu primuobduxit testudineo opere, id quod eius insignia in fornice primo collocata testantur. Moribus fuit compositis, non austerus, sed grauis, omnibus transeuntibus & ei caput aperientibus, capitis inclinatione respondit.

ANNO decimo suæ sessionis, eum à Constantiensi Concilio rediret, Synodum ordinariam celebrauit pro reformatione Cleri & religiosorum. In hac Synodo publicatis statutis prouincialibus Eberhardi Archiepiscopi Salisburgensis decretum est, vt per Episcopum Ratisbonensem deinceps singulis feriis sextis, ob memoriam passionis Christi, hora nona pulsaretur campana, qua audita Clerici perorarent Psalmum, Deus meus, Deus meus respice in me, Laici orationem Dominicam quinquies, & salutationem Angelicam itidem quinquies recitarent.

ANNO sequenti, Conradum quendam de Hildeshaim Presbyterum, Doctorum Licentiatum, Sacellum S. Georgij secus pontem lapideum conduxit, vt ius Canonicum publicè in sua aula auditoribus profiteretur. Præfuit annis 12. Obiit Anno 1421. 6. Idus Iulij, sepultus ante Sacellum S. Floriani, quod ante Episcopatum ipse ditauerat, sub hoc Epitaphio: Postquam annos duodecim bene præfuisset, Anno Domini 1421. 6. Idus Iulij obiit dominus Albertus de Stauiffe, Episcopus Ratisbonensis, cuius anima in pace requiescat sempiterna Amen.

41. IOANNES, huius nominis secundus, de Streitpergk, vir per omnia reuerendus, Canonicus, Custos, Iudexque Consistorij Ecclesiæ Ratisbonens. eligitur in Episcopum Ratisbonensem, Anno 1421. Sigismundo imperante, vir benignus, comis & amabilis, coniunxit se reliquis Ducibus, contra Ducem Ludouicum Ingolstadiensem, qui eundem Ducem vehementer impugnabant, vsurpando sibi illius bona, donec Anno 1422. per Sigismundum Regem, & Brandam Legatum Apostolicum, hæc rixa Ratisbonæ per inducias sedaretur. Hic Episcopus Sacerdotem quendam de Dräsen, pertinaciter defendentem nouem Articulos Wicleffi hæretici, omni Sacerdotali dignitate exiit. Anno 1423. dominus Henricus Ratgebo de Gotha, Sacerdos Moguntinensis Diocesis, propter hæresin Hussitarum, quam defenderat, degradatur per Ioannem Episcopum, & ab eodem Magistratui sæculari traditus comburitur.

ISTE Ioannes in magnum malum incidit, propter castrum Stauiff, quod iure quidem proprietatis ad Episcopatum pertinebat, nihilominus tamen Ratisbonenses ciues illud oppignoratam obtinerent: Vnde, cum Ioannes Episcopus illud redimere non posset, Duci Henrico de Landshuet redemptionem permisit; sed persuasus à ciuibz, consilium retractauit; vnde illum Dux, propter expensas quas fecisset reperendas bello impetere statuit: Sed Ioannes datis Henrico tribus millibus aureorum, ei est reconciliatus. Dux in posterum omni iuri redemptionis renunciaret. Ioannes letaliter decumbens, hoc ius redemptionis literis & instrumentis propter Successores suos corroborauit, atque ita rebus bene atque laudabiliter gestis, mundo huic valedixit, Calend. Aprilis Anno 1428. cum præfuisset 7. annis, mensibus 7. & diebus 24. sepultus est in medio Templi Cathedralis, sub tali Epitaphio: Mille quadringenis viginti octo quoque annis, dum tenet verbigena, est hic sepultus Ioannes Streitperger dictus, Præsul huius loci, qui gaudia tenet Cœli. Hic bene rexit & omnibus affabilis fuit.

ISTE Ioannes incorporauit Præposituræ Ratisbonensi, propter tenues redditus, Parochiam Engelbrechtsmunster prope Geysenfeldt, Anno 1426. Anno ultimo huius Episcopi D. Georgius de Fraunberg in Hag-fundauit Monasterium

sterium Ramsau, apud Hohenburg cis Oenum, ordinis S. Augustini Heremitarum, idque cum consensu huius Episcopi, ad quem locus ille pertinebat.

SUB hoc Episcopo Anno 1422. Caltrum Sarching à ciue Ratisbonense Durrenstetter constructum est, quo defuncto deuenit ad ciues Ratisbonen. à quibus deinde per quendam contractum commendatori S. Ægidij Ratisbonæ ordinis Teutonicorum est additum.

ERHARDVS. Post obitum Ioannis, Domini Capitulares finitis feriis Paschalibus, electionem noui Episcopi instituerunt, habitaque deliberatione inuicem conuenerunt, ut si forsan accideret inter eligendum disparitas votorum, & per hanc designarentur plures Episcopi, tùm se concorditer consensuros in eum, quem numerosior & sanior pars designasset, atque ita concordibus suffragiis electus est Erhardus Statpoger, Presbyter, Canonicus Ratisbonensis; electione completa & Clero cum Laicis foris expectantibus noui Episcopi publicationem, Dominus Erhardus declaratus est Pontifex Ratisbonensis, atque ante Altare maximum productus cum cantico illo solenni: Te Deum laudamus, &c. publicè inauguratus est. Incommodè aberant tùm Romæ Præpositus & Decanus in suis utpote causis: facta autem hac solenni inauguratione Episcopi, vnus è Canonicis electoribus è Choro statim descendens Romam proficiscitur. Quod videns alius Presbyter è familia Domini Decani, & ipse idem iter ingreditur, rumorem spargens, Dominum Decanum esse electum per potiora vota. Quod cum Decanus in itinere domum versùs comperisset, Romam reuertitur, sed obstante sibi Præposito Episcopatum non est adeptus. Electus verò Episcopus nuncium quendam Canonicum misit Romam ad Præpositum, ut suam causam ageret & confirmationem impetraret; sed nuncius fuit repudiatus, aliis duobus de Episcopatu contententibus, qui Dominum Erhardum apud summum Pontificem deculerant, propter habitum corporis, ut ipsi iactabant, viciosum, cum tamen esset Vir & forma & dignitate commendabilis. Martinus quintus Pontifex Romanus, his frustra altercantibus, Cunradum quendam de Sufato Theologiæ Doctorem elegit, qui Domino Erhardo persuasit, ut sibi certis conditionibus cederet, qui & ipse postea Romam profectus, post festum venit.

CUNRADVS sextus de Sufato, vulgariter Soest in Westphalia, sacre Theologiæ Magister, qui crucem Martino 5. Romanorum Pontifici præferebat, ab eodem Pontifice, ut gratificaretur Bauariæ Ducibus Episcopus Ratisbonen, factus est, Sigisundo imperante. Iste Cunradus, Anno 1428. feria quarta, sub festum S. Emmerani, Ratisbonam venit, habens in comitatu suo Ioannem Palatinum Com. Ducem Bauariæ vnà cum filio Christophoro, qui postea factus est Rex Daciæ: & alios plurimos nobiles Clericos & seculares, ab omnibus & ciuibus & Canonicis Ratisbonensibus perquam honorificè excepus est.

ISTE Anno 1435. celebravit Synodum pro reformatione Cleri.

CASTRUM Werde multis annis ab alienatum ad Episcopatum reduxit. Fuerat enim id Ducibus Bauariæ inferioris, 35. aureorum millibus oppignoratam: In diuisione autem Bauariæ, quæ facta est Anno 1429. Straubingæ, cum hoc Castrum in manus Ducis Wilhelmi deuenisset, & Henricus Nothafft, quondam Vicedominus Straubingen. illud teneret, Wilhelmus Dux ab eodem Nothafft redemit, & Episcopatu Ratisbonensi liberè restituit, dimissis capitalis summæ decem millibus florenorum, ob Dei opt. Max. honorem. Cunradus igitur Episcopus, vir prudens & non ingratus ob rei memoriam perpetuam Duci Wilhelmo, diem obitus anniuersarium singulis annis in Ecclesia Cathedrali à Canonicis peragendum instituit, sub Calend. Maij. Præfuit annis 9. Obiit in

Vigilia Pentecostes, sepultus in Cathedrali Ecclesia extra Chorum ad latus Septentrionale, inter aras S. Trinitatis & S. Sebastiani. Eius marmor habet hanc inscriptionem: Anno Domini 1437. Calend. Maij. Obiit Reuerendus in Christo Pater & Dominus, Dominus Conradus Episcopus Ratisbonensis, cuius animarequiescat in pace. Hic Conradus legitur fuisse vnus ex illis deputatis fidei iudicibus, in Concilio Basiliensi, vt indicat festio 5.

SUB hoc Conrado Anno 1430. 7. die Februarij ciues Ratisbonenses, ob metum Hussitarum, pontem lapideum, qui Boiariam Bohemiarum conterminam iungit, fossa, muris, propugnaculo, turribus, diruta & dicula S. Catharinæ & Sacello, vnâ cum ædificiis Xenodochij, communiunt, Urbem de integro firmant, fossam purgant, mœnibus vtrinque substruunt, muros & turres reficiunt, atq; ita Hussitæ bellico apparatu maximo instructi, vniuersis amissis in graue damnum inciderunt, &c.

44. **F**RIDERICVS secundus de Parsperg, Præpositus Ratisbonensis, Decreto- rum Licentiat, defuncto Conrado eligitur Episcopus, feria sexta Pentecostes, & in die commemorationis Pauli, quæ tunc erat in die Dominico, à Ioanne Archiepiscopo Salisburgen. consecratur, autoritate Concilij Basiliensis Anno 1437. Sigismundo adhuc imperante. Ante huius Episcopi electionem Canonici inter se constituerunt articulos quosdam, tam ab Episcopo futuro, quàm à Capitulo perpetuò seruandos. Cum verò illi articuli iurati mox per Fridericum de Parsperg rescinderentur, Capitulum cum ipso super hac re atq; aliis quibusdam grauaminibus in magnam contentionem venit, cuius determinatio Archiepiscopo Salisburgen. à summo Pontifice Nicolao 5. commissa est Anno 1440. Vnde postea prædictorum articulorum à prædicto pontifice Anno 1448. confirmationem impetrauit, &c.

Hic Fridericus fontem vtilem & necessarium immensæ altitudinis in Castro Werdt fodi iussit.

EVIT Viranimosus, ita vt etiam Imperatori Friderico 3. alijsq; Principibus Ecclesiam suam vexantibus sese opponere non trepidaret: Canonicos etiam suos, celebrata Synodo feria quarta, post festum Ioannis Baptistæ, reformare voluit, sed multiplicatis contentionibus & rixis nihil actum est.

SACERDOTE M quendam in alium Presbyterum atrox homicidium perpetrantem, post ademptam dignitatem Sacerdotalem rotæ supplicio puniendum curauit, Anno 1443.

PÆFUIT annis 13. Obiit Anno 1450. sepultus in meditullio Cathedralis Ecclesiæ, iuxta statuam S. Petri, sub hoc Epitaphio: Anno Domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo, vltima Calend. Martij obiit Reuerendus in Christo Pater & Dominus, Dominus Fridericus de Parsperg, Episcopus Ratisbonensis.

CUM ille morbo diuturno confectus, & quasi ratione destitutus, Thesaurum, clenodia, privilegia & res Ecclesiasticas personis extraneis tradidisset, coacti sunt Capitulares Canonici, ante electionem futuram, articulos illos supradictos inter Episcopum & Capitulum constitutos augere, vt in bulla quadam extat.

45. **F**RIDERICVS tertius de Plankenfels, Decretorum Doctor, Custos Ecclesiæ Ratisbonensis, Bambergensis, Frisingensis & Ratisbonensis Canonicus, vir mansuetissimus, facie pulchra, Heroica & procera statura, constituitur Episcopus Anno 1450 Friderico 3. Romanorum Rege imperante; confirmatus est à Nicolao 5. Romano Pontifice. Hic fuit Romæ cum Friderico Imperatore in coronatione & benedictione Papali Anno 1452. Dominica Lætare. Præfuit 7 annis.

7. annis. Obiit 24. Maij, Anno 1457. sepultus in medietate Ecclesiæ Cathedralis, sub hoc Epitaphio in lapidem exciso: Anno Domini 1457. die 24. mensis Maij, Reuerendus in Christo Pater & Dominus, Dominus Fridericus de Planckenfels, Decretorum Doctor, obiit Saltzburgæ, hic sepultus, cuius anima requiescat in pace.

In defuncti locum fuit electus per Capitulum Ratisbonensæ Ecclesiæ, non tamen ab omnibus, Henricus de Absperg, Canonicus Ratisbonensæ & Pataviensis; sed in confirmatione petenda repulsus, tulit apud Calixtum 3. Romanum Pontificem, qui Ducem Rupertum confirmatum administratorem Ecclesiæ Ratisbonensæ constituit: de qua re Lucas Syluius in libello intitulo Germania, cap. 17. cum seq. quinon est in opere magno suorum librorum; sed separatim impressus Argentorati, Anno 1515. in 4. De hoc Episcopo vide Auent. lib. 7. fol. 833. cum sequenti.

RUPERTVS de nouo foro, filius Otthonis Mospachij Palatini Com. ex Ioanna, Sorore Ludouici Ducis Landeshutenis, &c. genitus, Otthonis cælibis frater; nepos Ruperti Romanorum Regis, Dux Bauariæ & Comes Palatinus Rheni, instituitur in Episcopatum Ratisbonensem à Calixto 3. summo Pontifice, Fridrico 3. imperante. Subitanea correptus infirmitate, consecrationem propter ætatem nondum adeptus in oppido Austria, Yps nominato, moritur. Anno 1465. postquam Cathedralis administrationis nomine annis occupasset. 8. Eius exanimatum corpus aduerso Danubio nauis impositum, Ratisbonam est deuectum, & in Choro secus sacrarium honorificè tumulatum, sub hoc Epitaphio: Anno Domini 1465. Calendas Nouembris, obiit Reuerendus in Christo Pater, Illustris Princeps & Dominus, Dominus Rupertus, Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, ac Administrator Ecclesiæ Ratisbonensis, hic sepultus.

Hic Rupertus Castrum Perbing redemptum Episcopatu Ratisbonensi addidit.

HENRICVS tertius de Absperg, iterum à Capitulo electus est; post defunctum Rupertum, fuit vir pius, prouidus, benignus, Cleri sedulus amator, Præpositus & Canonicus Ratisbonensis, & Decanus Pataviensis, per Paulum secundum Pontificem confirmatus, accepit gubernationem Episcopatus Anno 1465. Fridrico 3. imperante, consecratus est in Episcopum ipso die S. Catharinæ, per Episcopum Frisingensem.

Hic Anno 1466. quendam Leuinum Wirspergensæ in Ecclesia Cathedrali, se præsentem, Suffraganeumq; suo, & Doctoribus & Licentiatibus, populiq; multitudine magna, hæresim abiurantem ad perpetuos carceres damnavit in Hohenburg Castro Norico.

Anno 1475. circa festum Michaëlis Romam profectus est, & expeditijs, quæ pro sui Episcopatus vtilitate, alijsq; Boariæ Principibus, maxime Ludouici gesserat, incolumis domum rediit.

Anno sequenti, 9. Calend. Februarij, missiles libros emendatos Typographis excudendos dedit.

PRESBYTERORVM item Concubinatum edicto graui, quantum potuit, coercuit. Obiit de omnibus bene meritis, Anno Domini 1492. sepultus extra Chorum in latere sinistro, prope Aram S. Stephani prothomartyris, vbi duos lapides suæ memoriæ positos habet sub hac inscriptione: Anno Domini 1492. 7. Calend. Augusti obiit Reuerendus in Christo Pater & Dominus, Dominus Henricus de Absperg, Episcopus Ecclesiæ Ratisbonensis, eius anima requiescat in pace, sedit in Episcopatu annis 26. Menses 8. dies 7. Vixit annos 82. Menses 4. dies 7.

Hoc

Hoc Episcopo hortante, susceptum est à Choro Ratisbonensi festum præsentationis Mariæ virginis cum sua historia perpetuis temporibus celebrandū.

ANNO 1483. circa festum S. Laurentij, seditio orta est inter Senatū & plebem Ratisbonensem, in qua Senatores (frustra ipsos Episcopo Henrico cum lacrymis etiam dehortante) cum rumor esset sparsus, ærarium Urbis plane exhaustum & patricios valde oberatos esse, à fide Cæsaris & Imperij ad Albertum Ducem Monacensem defecerunt, eique Urbem Ratisbonam resignarunt. Fridericus autem Imperator id indignè ferens, conuocatis in auxilium ciuitatibus Imperialibus, sub festum S. Georgij iussit totam Bauariam igne & ferro populari. Albertus ut imminens periculum à se & suis auerteret, Imperatori Ratisbonam reddidit, postquam sex annis illam in sua potestate habuisset, quam ipso die Ascensionis Anno 1492. Fridericus Marchio Brandeburgensis, & Comes de Zorn, nomine Imperatoris receperunt, à ciuibus iuramentum denuò acceperunt, nouumque senatum legerunt, ex auctoritatis veteribus Senatoribus.

Eo autem tempore, quo Dux Albertus Ratisbona potitus esset, Carthusianos in Monasterium Prüel, extra Mœnia Ratisbonensia situm, introduxit, expulsi Benedictini: Quos Carthusianos Episcopus Henricus, ut iniuste intrusos confirmare noluit.

48. **R**UPERTVS secundus, Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ & Westreich, filius Friderici Palatini de Sponheim, post Henricum factus est Episcopus Anno 1492. Friderico tertio adhuc imperante. Fuerat hic coadiutor ab Henrico assumptus, Anno 1487. sollicitatione Georgij & Otthonis, Palatinorum, Ducumque Boiariæ, Castrumque Werd, cum sua familia incoluerat hactenus, donec Henricus Episcopus satis concederet. Hic Rupertus ex Canonico & Cantore Moguntinense factus est Episcopus, Dominica proxima ante aduentum Domini, quæ fuit dies Catharinæ, per Reuerendum Patrem & Dominum Fridericum de Zollern Comitem, Episcopum Augustensem est consecratus, in Ecclesia Cathedrali Ratisbonensi, præsentem Abbate S. Emmerani Erasmo, cum octo Insularis Abbatibus aliis, & suffraganeis, Ratisbonensi & Aichstetensi, confirmatus est ab Innocentio 8. Romano Pontifice. Sub hoc tempore fuit bellum Leoninum, contra Ducem Albertum, quo finito Cleri persecutio incepit. Albertus enim Dux quosdam Parochos vinctos de Stauff Castro Monachium deuchere coegit, idque eorum expensis. Parochi igitur Episcopi Ruperti opem implorant, qui cum hoc prohibuisset, Dux exacerbatus in res Ecclesiasticas & Sacerdotes suos incitauit; Cumque Sacerdotes rebus suis spoliarentur, Episcopus Rupertus publico edicto omnia sacra apud Kelhaim sustulit, donec res per Maximilianum Imperatorem fuit composita: Interim tamen res Sacerdotum sic abalienatæ, ad centum aureorum millia æstimatæ sunt. Hic quoque Episcopus B. Mariæ virginis geminam solennitatem, per totam suam Diocesim instituit, visitationis scilicet & conceptionis: Carthusien. Monachos per Albertum in Monasterium Prüel introducos confirmauit, vnà cum exemptione, saluis iuribus Episcopalibus in exemptos, nec non censu 8. florenorum annuorum, ac Anniversario in recompensationem. Obiit Anno 1507. in Castro suo Werd, & à Clero populoque Ratisbonensi in S. Petri Templo Ratisbonæ sepelitur, præsentem Duce Ioanne, illius Successore, postquam annos 15. præfuisset. Eius tumbarum inscriptum est hoc Epitaphium: Anno Domini 1507. 19. Aprilis, obiit Reuerendissimus in Christo Pater, & Illustrissimus Princeps & Dominus, Dominus Rupertus, huius Ratisbonensis Ecclesiæ Episcopus, Comes Palatinus Rheni, Bauariæ Dux & Comes in Sponheim, hic sepultus, cuius anima in pace requiescat.

IOAN.

IOANNES, huius nominis tertius, Comes Palatinus Rheni, Bauariæ Dux, 49.
Electoris Philippi filius, ex Canonico Parauiensi fit Episcopus Ratisbonensis
Anno 1507. circa festum Lucæ Virginis & Martyris. Fuerat hætenus cum Antecessore suo in Castro Werd in aduocati & coadiutoris locum acceptatus; post cuius obitum & in Episcopum electus, perpetuus administrator Ecclesiæ Ratisbonensis factus est, laude dignus alioqui Princeps, nisi nimis ædificiis & structuris Episcopatum attenuasset. Nam Castrum Werd magnis sumptibus restaurauit, Turres, propugnacula, ac cellam vinariam amplissimam, durissimo saxo incisam ac fornicatam, fecit; nouæ illius habitationes in hunc vsque diem nondum absolutæ sunt.

Hic anno primo suæ gubernationis, conuocauit Clerum per totam suam Diocesim Ratisbonam, feria sexta ante Reminiscere, vt bono auspicio, quæ ad Clericatum pertinerent, primum deliberaret.

SED eodem anno Patrem suum Electorem Heidelbergæ amisit. Anno deinceps 1512. vsuram omnino prohibuit, ædita super hoc constitutione Synodali, quam paulò post à Leone decimo, Pont. Max. confirmatam obtinuit, vt tam Clerici quàm Laici à Iudæis & vsurariis tutiores essent.

PORRO, cum Anno 1414. Senatus Ratisbonen. Clero exactionem quandam vellet imponere, & metuebatur id eos à Maximiliano impetrasse, Illustrissimus Princeps Ioannes, in propria persona Maximilianum Regem Romanorum adiit, & conatum ciuium impediuit; & cum eodem anno à consulibus Ratisbonensibus, D. Ioannes Zenger Canonicus Ratisbonen. captus & incarceratus esset, Episcopus omnia sacra per totam ciuitatem sustulit, donec prædictus Zenger liberaretur.

SUB hoc Episcopo, Anno 1519. Iudæi, Maximiliano Regem mortuo, Ratisbona pulsi sunt. Hi longissimo tempore & vt ipsimet aliquando confessi, aliquot annis ante natiuitatem Christi Ratisbonæ fuerant, Principibus Bapariæ præsertim in criminalibus subiecti, quibus protectionis nomine quotannis aliquid pensabant, vulgò *die Judensteuer* / vnde Duces Bauariæ Iudæos ibi cameræ suæ seruos vocabant, *Jhreggerwe Raither knecht*: post mortem Ludouici Imperatoris in fraterna diuisione obuenerant Ducibus Straubingensibus, his deficientibus Ludouico Ingolstadiensi, hoc quoque capto, & absque liberis defuncto Heinrico Landtsuetenſi Duci, huius nepote Duce Georgio absque filiis mortuo, Maximilianus Cæsar propter expensas in bello Bauarico factas ratione prætensi interesse, Iudæos in suam tutelam accepit, Anno 1504. Cum autem ciuib. Ratisbonensibus multas ob causas, præsertim vsuras, valde onerosi ac intolerabiles essent; Ideoque decorum eiectione sæpe multumque cogitassent, oblata hac occasione vacantis per mortem Maximiliani Cæsaris Imperij, vnâ omnes expulerunt, in locum Synagogæ destructæ ligneam ædiculam in honorem beatæ Mariæ Virginis speciosam nuncupatam ædificârunt. Paulò post, eodem anno ac loco, Templum egregium lapideum, quod nunc Parochiam nouam vocant, auspiciis Ioannis Episcopi ædificare ceperunt. Balthasarem Huebmair, pacimontanum Theologum, primum ibi Sacellæum instituerunt, qui diffamatus fuit homines fascino, vt longis itineribus quibuscunque negotiis occupati ex Urbibus, villis, ac ipso rure, quasi spiritu aliquo rapti veloci cursu Ratisbonam current, ac prædictam ligneam ædiculam, quasi mentis impotes visitarent. Defecit prædictus Huebmarus postea ad Anabaptistas, eorum Antesignanus factus, quam ob causam & alia sua malefacta Viennæ tandem meritis poenas luit.

EVIT item sub hoc Episcopo Clerus à ciuib. Ratisbonensibus maximis
onē-

neribus & difficultatibus pressus; durauerunt autem hæc onera, quæ paria Clerus cum ciuibus ferre coactus est, ab Anno 1525. vsq; ad Annum 1528. Quo circa festum Bartholomæi per Ferdinandi Romanorum Regis Commissarios, N. Dominum de Starnberg Austriacum Baronem, & Doctorem Beatum Widman, factum postea Cancellarium Oenipontanum hoc modo pristinae libertati restitutus & conciliatus est, vt vniversus Clerus ciuibus Ratisbonen. pro defensione ac subleuatione ciuiliū onerum, annuatim 200. aureos solueret vsq; ad determinationem Concilij generalis. &c. Hæc pensio postea sub Dauide Episcopo, per aliam transactionem omnino remissa est, &c. Inter cætera verò grauamina etiam hoc fuit, quod Anno 1525. 27. Maij, Consules omnium Ecclesiarum & Monasteriorum clenodia perlustrarent, eademque scripto consignarent: Quod videns Mauritius Fürst, Prior Prædicatorum, eodem Anno octaua Iulij, direpto Thesauro sui Monasterij, sumptaq; in consortem Priorissâ in Pettendorf, ad Lutheranos defecit. Hac re moti Consules, quicquid clenodiorum in illo Monasterio superfuerat, 13. die eiusdem mensis ad sese transtulerunt, & ne postea aliquid simile fieret, etiam Franciscanorum & Augustinianorū clenodia in suam custodiam receperunt. Præfuit iste laudabilis Princeps annos 30. Obiit An. 1538. in die S. Blasij, sepultus est ante sacrarium cum aliis suis Antecessoribus sine Epitaphio.

71. **P**ANGRATIVS, huius nominis primus, post obitum Ioannis Administratoris, cum Canonici Ratisbonenses viderent, Cathedram à Principibus Palatinis aliquandiu occupatam fuisse, vt illam in libertatem suam vendicarent, vnum è corpore suo elegerunt, Pangratium Sinzenhouer, virum nobilem, Decanum & Custodem Ecclesiæ Ratisbonensis. Huius Episcopi electio publicata est 7. Calend. Maij Anno 1538. Idem Dominus Pangratus ante confirmationem institutus est in Administrationem rerum Episcopaliū, in die S. Petri ad vineula, quod Romanus Pontifex, Paulus tertius, bellis inter Carolum 5. & Franciscum Gallorum Regem sopiendis occupatus ægrè potuit adiri: Vnde Paulus iste Pontifex confirmationem petitam in sex menses distulit; interim administrationis iurisdictione electo Episcopo data; confirmatioque tandem obtenta, Anno 1539. atq; ita electus Episcopus consecratus est, Dominica decima tertia post octauas Pentecostes, quæ fuit Augusti dies vltima, idq; per Reuerendum in Christo patrem, Dominum Hieronymum Episcopum Chiemensem, cui assisterunt duo Suffraganei, Frisingensis & Ratisbonensis, cum multis Abbatibus insulatis, cum multis item legationibus Principum & Ducum Bavaricæ. Fuit hic Pangratus staturæ mediocris, altero pede claudus, sed mente consilioq; promptus: sed incidit postea in insaniam, ex qua liberatus; nunquam tamen sibi rectè constitit, idq; putant factum ex amatorio poculo, ei in iuuentute propinato; aliqui vltionem diuinam fuisse existimauerunt, quod Episcopatum ambiisse diceretur; alij hoc ex melancholia illi contigisse, quam ex metu electionis suæ, per summum Pontificem cassandæ, quod quibusdam suis accidit prædecessoribus, conceperat. Vtcunq; sit, habuit sua dilucida interualla, ita vt consecrationem reciperet, aliquoties in Pontificalibus summa festa celebraret, Synodum pro petendo charitativo subsidio conuocaret, consultationibus præsideret: Ad extremum verò ita negligens factus est, vt nec Consiliarios, nec Officiales necessarios haberet, ita obliuiosus, vt, quod mane constituerat, vespere id sibi displicere diceret, nec tamen coadiutorem admittere volebat; tandem & linguæ & pedum usu destitutus, sedebat tacitus, quocunque loco collocabatur; atque ita mortuus est, 9. Calend. Augusti, in vigilia Iacobi Apostoli, anno decimo sui regiminis; sepultus est ad aram S. Andreæ, sub hoc Epitaphio: Anno 1548. 9. Calend.

lend. Augusti, obiit Reuerendissimus in Christo Pater & Dominus. Dominus Pangratus à Synzenhouen, Episcopus Ecclesiæ Ratisbonensis, cuius anima in pace requiescat. Sub hoc Episcopo, nempe Anno 1542. Ratisbonenses ciues confessionem Augustanam receperunt, accersito ex Norinberga Lutherano quodam prædicatore, cui Sacellum S. Mariæ speciosæ pro Teutonica Missa ibi celebranda ac concionibus tradiderunt. Cum autem illud, ob frequentem populi nouitatis & licentiæ auidi concursum, nimis angustum esset, occupauerunt mendicantium fratrum Monasteria, nimirum D. Francisci & D. Augustini, his fratribus cum sacris ac caeremoniis Catholicis intra Chori septa conclusis, &c. Quapropter Principes Bauariæ Wilhelmus & Ludouicus, omnibus suis subditis ingressum Urbis penitus prohibuerunt: Quod non tantum ciuibz, verum etiam Clero, propter penuriam victualium atq; præstationem annuorum reddituum perquam graue fuit; Episcopus ipse in Werd arcem suam concessit, donec Anno Domini 1546. in Comitibus, per Carolum quintum ibi habitis, Dux Wilhelmus suis subditis rursum liberum permetteret accessum, quo anno bellum illud, quod Smalkaldicum vocant, cepit, &c.

GEORGIVS primus, Marchalcus à Pappenheim, Canonicus Ratisbonensis, Decanus Aichstatis, electus est Episcopus, Anno 1548. octaua die mensis Augusti. Cæterum, quod electus Episcopus domum propriam Ratisbonæ non haberet, receptus est in aulam Episcopalem, sine rerum administratione tamen, tantisper, quousq; electionis confirmatio veniret Roma, id quod accidit post menses quinque, sub natalem Domini; in cuius vigilia Domino Georgio electo Episcopo tradita est possessio tam spiritualium quam temporalium, estque solenniter consecratus in Epiphania Domini, Anno 1550. à Suffraganeo Hildeshemeni, Balthasaro Fanneman, assistantibus item duobus Suffraganeis, Leonhardo Aichsterensi & Ioanne Ratisbonensi, cum sex Abbatibus insulatis.

Hic Episcopus, antequam confirmaretur, Synodum sub nomine Capituli Ratisbonensis conuocatam, ceu sede vacante celebrari fecit; in qua statuta Synodalia renouata sunt, & reformatio Cleri à statibus Ecclesiasticis nuper Augustæ accepta, publicata cum aliis, quæ ad mores & sanam doctrinam in Ecclesia conseruandam tum temporis facere videbantur.

CONSECRATIONE autem accepta, Episcopus ad religionem animum adiecit, Lutheranos ac Apostatas Sacerdotes è Ducatu Neuburgensi suæ Diocesis ad sese vocauit, qui iussu Præfecti Cæsarei, Georgij Zorn de Puelach (nam Cæsar Carolus quintus tunc temporis Neuburgen. Principatum tenebat) ad constitutum diem 14. Ianuarij, venientes Ratisbonam, satis beneuolè auditi sunt & amice admoniti, vt ad vnitatem Ecclesiæ redirent; inter quos tamen pauci fuerunt sanabiles. Deinde cœtum suorum Abbatum, Prælatorum, Collegiorum & Decanorum ruralium ad 22. Ianuarij rursus euocauit, his de causis: Vt quandoquidem Synodus Metropolitana Salisburgæ celebranda esset, eligerent, quos se eum cō mittere vellent: Deinde petiit subsidium charitatum: Tertiò, vt in contributionibus Imperij sibi iuxta Augustanæ dietæ permissionē subuenirent. Conclusum est ibi, quod Prælati suis sumptibus Abbatem Weltenburgensem Fabianum Episcopo adiungerent, quibus suas voces & suffragia cæteri permiserunt: In subsidium charitatum persoluendum ab omnibus est consensus: Ad contributionem verò Imperij ab aliquibus tantum, ac id certis terminis ac dilationibus. Sed Prælati per Boiariam constituti, pro lata inhibitione à Wilhelmo Duce Boariæ, se id spondere posse negarunt, nisi Episcopus Ratisbonensis apud Ducem Wilhelmum huius rei licentiam impetraret.

ANNO 1549. Senatores Ratisbonenses petierunt à Georgio Episcopo, quoni-

am Cæsareæ Maiestatis ac Statuum imperij permissione ac declaratione, quā interim vocant, uti constituissent, ut illis permitteret, Sacerdotes non ita pridem ab Episcopo propter religionem & officio ac beneficio suspensos reuocare, ac illorum opera vii: Quod cum Episcopus negaret, ciues Ratisbonen. nihilo secius in die Purificationis Deiparæ virginis, Teutonicam Missam & Adiaphorismum receperunt.

ANNO 1550. Episcopus Georgius disceptauit cum senatu Ratisbonensi, coram Imperatore Carolo 5. Augustæ Comitibus celebrante, propter grauamina & iniurias sibi in rebus tum sacris tum prophanis à ciuibus illatas: Quæ lis anno sequenti pro parte discussa est, ita ut in posterum Ratisbonenses ciues abstinerent à Templis Episcopi, nec priuata cœmeteria instituerent, & Monasteria hæcenus usurpata Episcopo redderent; In prophanis vero rebus sententiam Cæsaream deinceps expectarent.

ANNO Domini 1552. in eo bello, quod Elector Saxonie vnâ cum Marchione Brandenburgensi contra Carolum 5. Imperatorem gessere, Henricus Princeps de Pauen, nomine Ferdinandi Romanorum Regis Ratisbonam venit, præsidio militari muniendam: Cum autem ciues milites recipere nollent, nisi Episcopus permitteret eos etiam in Clericorum ædes locari, & Augustanam confessionem reducere, Episcopus ne videretur hostibus Urbem prodere velle, ad vtrumq; connixit. Inducti sunt ergo milites, sub Philippo Comite ab Eberstein, copiarum Duce in Urbem ac in ædes Clericorum, ab his sub nemine mutui sustentati, à quibus nihilominus grauissima quæq; sunt passi, atq; Lutheranismus ibidem publicè resumptus; vtrumq; Maio mense factum.

EODEM tempore, propter maiorem Urbis defensionem, atque ne hostibus illa relinqueretur oppugnandi occasio, excisa sunt quædam Templâ, nempe S. Petri Scotorum extra Urbem, S. Albani & S. Ottonis intra, ad portam Westentpronnâ, &c. & hoc tanta temeritate, ut Episcopus, quamuis amicus Urbe excedere cogeretur. Sub hoc prætextu optabant quidam etiam suburbium ultra pontem penitus tolli ac dirui, nisi Albertus Dux Bavarie, ad quem pertinebat, hoc seuerè prohibuisset.

ANNO 1555. Georgius Episcopus, ex commissione Sanctissimi Domini Papæ, electum Salisburgensem Archiepiscopum Michaëlem consecrauit, in die Epiphaniæ.

ANNO 1559. suam Diocesim, quantulamcunq; adhuc per Boiariam habebat obsequentem, visitare fecit, quod eam visitationem priori anno Metropolitanus & Pataviensis iam perfecerant: Sed & reformationem Cleri in Comitibus Augustanis eodem anno repetitam publicauit.

ANNO 1560. cum Georgius Episcopus iam senex crassus & obesi corporis domi sese ob imbecillitatem contineret, nec in Templum, nec ad publicam mensam prodiret, atq; ita securus res Ecclesiæ segnius curaret, Abbas S. Iacobi Ecclesiam Scotorum Parochialem S. Nicolai ciuibus vendidit, quam senatus Ratisbonensis solo æquauit.

GUARDIANVS Franciscanus ædificia sui Monasterij pleraq; demolitus est, magnis lapidum plaustris diuenditis. Idem fecit & Prior S. Augustini, qui profugus decimas & vineas à suo Monasterio abalienauit.

ANNO 1561. Georgio Episcopo ægrotante, ciues Ratisbonenses quoslibet Lutheranos, tam ex Archiepiscopatu Salzburgen. quàm Boiaria ac alibi pulsos in suam ciuitatem, tanquam ad commune Asylum confugientes, receperunt: quæ de causa ciuitas hæc in structuris ædificiorum ac numero ciuium non parum cepit crescere ac locupletari.

ANNO 1562. Episcopus Cleri reformationem tam acriter executus est, ut qual-

quasdam personas dignitate ac honore spoliaret, vel etiam Vrbe exigeret.

ANNO 1563. in Dominica Lætare, cum ventus validus, tempore prædicationis pomeridianæ, Lutheranorum Templum S. Osvaldi disiecisset, eosq; iterum illuc Dominica Quasimodo geniti ad concionem concurrentes, saxis delapsis, effugasset; ipsi die 10. Maij Monasterium S. Blasij Ordinis Prædicatorij occupantes, conclusis intra septa Chori Monachis, ipsam ædem maiorem pro suis concionatoribus vsurpârunt, nolentibus, volentibus quibuscunque.

MOUIT hic Episcopus Ratisbonensis ciuibus litem, super reuocatione quorundam iurium suæ Ecclesiæ in ea Vrbe, cui cum se longissimæ ac vltra memorialis præscriptionis prætextu opponerent, Episcopus via iuris ac secundum decreta Imperij ipsos, coram suo priuilegiato iudice, nempe senatu Augusten- si proposita actione conuenit; In qua causa vsq; ad Annum 1571. processum, quo Anno sub Dauide Episcopo transactio facta, de qua infra latius dicetur.

EPISCOPVS ipse cum diuturno morbo conflictatus esset, tandem decimo die Decemb. defunctus est, sepultusq; in æde Dominica, prope aram S. Andreæ, sub hoc Epitaphio: Reuerendissimus in Christo Ecclesiæ Ratisbonensis Episcopus Georgius, de nobilissima familia Marschalcorum in Pappenheim, obiit Anno 1563. die decima Decembris. Viuat Deo.

VITVS primus à Fraunberg, olim Præpositus Frisingensis & Patauiensis, 52. Canonicus Salisburgensis, Ratisbonensis & Augustanus, fit Episcopus, Anno 1563. 4. Calend. Ianuarij. Hic cum suos oratores Laicos, mense Ianuarij 1564. Anni, Romam cum electionis instrumento misisset, confirmationem ægre obtinuit; siquidem Tridentinum Concilium nuper noua quædam decreta de electione Episcoporum fecerat: Cum igitur Romanus Pontifex Pius quartus Salisburgensi Archiepiscopo negotium dedisset, vt nouo examine instituto à Vito electo Episcopo fidei rationem reposceret, electus Ratisbonensis 13. Maij, Salisburgum profectus, ibi tantisper degit, donec veniente Roma confirmatione, à Ioanne Iacobo Archiepiscopo Salisburgensi Episcopus Ratisbonensis consecraretur 3. Nonas Nouembris, Anno 1564. aliquot Episcopis provincialibus tunc præsentibus.

INTERFUIT Synodo, quam conuocauit idem Metropolitanus Salisburgensis, Anno, 1565. mense Ianuario; vnde modum administrandi calicis Laico populo ex permissione summi Pontificis, in cuius arbitrium sacrum Tridentinum Concilium hoc posuerat, secum Ratisbonam attulit, moxq; suis conuocatis Parochis, eo modo Sacramentum Eucharistiæ petentibus dispensandum per suam Diocesim permisit; nempe, præuia confessione, ac sub Missa à Catholico Sacerdote iuxta ritum Rom. Ecclesiæ celebrata, & cum certa fide communionem quoq; illam vsitatam sub vnica specie, sanctam esse, & diuino mandato hæud repugnantem, &c. Quod in aliquibus locis ita ceptum quidem; postea autem grauib; de causis rursus per totam Bauariam ordinaria potestate abrogatum, ac vetus Catholica Ecclesiæ consuetudo vnus speciei rursus sibi asserta ac confirmata; ita vt, pro conseruanda concordia & vitandis pluribus inconuenientibus, in toto Ducatu Bauariæ, vnus atq; æqualis esset Sacramenti huius sicut & aliorum vsus, &c.

INTERFUIT idem Comitibus imperialibus Augustæ, An. 1566. 22. die Martij, ex quibus domū reuersus, æstatem in raro, difficili ac sumptuoso, vtili tamen ac necessario opere, viui scilicet in præaltam, præruptamq; Arcem Werd deducti fontis consumpsit, & dū sub hyemen febri, vt putabatur, paulatim decumberet, Obiit 21. Ianuarij, Anno 1567. sepultus est ad latus Antecessoris sui, Georgij Episcopi.

33. **D**AVID Köldrer, Decanus, Canonicus & Custos Ecclesiae Ratisbonensis, Eligitur Episcopus, ad 8. Idus Februarij. Hic ad Dominicam Exaudi, quae fuit 11. Maij, Anno 1567, Salisburgum iuit, examen Episcoporum electorum, in Concilio Tridentino praescriptum, vna cum confessione fidei apud Metropolitanum subiturus; ibi consultum videbatur, ut etiam Casarea Maiestatis patrocinium conquireret, eo quod Pius 5. cunctantior diceretur in electione Pastorum confirmanda. Id quod & factum est, ut electus post biennium 8. Idus Martij confirmaretur, & confirmationis literae 13. Maij Roma Ratisbonam venirent.

SUPRA DICTUM est, hunc Episcopum Dauidem transgressum cum senatu Ratisbonensi super iuribus quibusdam Ecclesiae suae, in ea Vrbe, ac lite desuper mota; quod ut clarius fiat, operae precium putavi, venerandae antiquitatis ergo, hoc altius repetere. Habuerant namque Episcopi ab antiquissimis temporibus iurisdictionem, ac alia quaedam iura ibi, quae ab Imperio in feudum tenebant, nempe *das Broßgerichte* / alias *Vogt oder Thumbgerichte* vocatum, tam in ciuilibus, quam criminalibus causis. Praepositus siue Iudex, cum suis assessoribus ex ciuibus assumebatur, stipendia à ciuibus mechanicis, Iudaeis ac aliis habebant, pro tribunali sub Caelo sedebant, patibulum proprium ac ianuam in ponte lapideo habebant; unde condemnati in Danubium mergendi mittebantur. Huic autem iudicio non omnes, sed certa solum personae subiectae erant, scilicet subditi Ratisbonensis, Salisburgensis, Aichsterensis, Frisingensis, Bambergensis, Ecclesiarum; pariter subditi ac coloni omnium Monasteriorum Ratisbonensium atque aliorum vicinorum, | Ror, Paring S. Magni, Priuaning, Pruel, &c. Item omnes Parochiani S. Haymerani, Item omnes subditi Nobilium, Hofer ac Avver, Item omnes habitantes in superiori ac inferiori Werd, in Kumpfmül & Prepron, Item censuales S. Petri Augustae, *auff dem Perlach* / cum quibusdam aliis Ratisbonae contrahentibus, aut delinquentibus.

HABVERUNT etiam Duces Bauariae ibidem quaedam iura ac iurisdictionem. Nam Ratisbona veterum Regum ac Ducum Bauariae Regia ac Ducalis fuit sedes, quae propter frequentes mutationes huius Principatus, tandem per Fredericum primum, ab imperio Ducum exempta ac Romanorum imperio, ut & caeterae imperiales Vrbes, subdita facta est; reseruat tamen aliquibus iuribus, iudiciis & superioritatibus, nempe sculteti, pacis, ac camerae, vna cum moneta ac teloneo, vulgariter *das Schultheiß Ampt / Friedgerichte / vnd Kammer ampt / die Münz / Zoll / vnd Meut.* Hinc inter Episcopos ac Duces Bauariae multae dissensiones cum ortae, ut testantur diplomata concordiae, inter Conradum Episcopum & Ludouicum Ducem Bauariae confirmata per Philippum Romanorum Regem, de Anno Domini 1205. & 1213. quorum copia antiquitatis gratia in fine annexa sunt litera L. M. N. ubi sunt ista verba Philippi Regis: Cum Ratisbonensis Episcopus cum Ducatu Bauariae ab imperio moneta, telonea, & quaedam iudicia habeat communia, super quibus dissensiones & bellorum asperitates frequenter exurgere consueuissent, &c. Postea Ludouicus Dux Bauariae, superioris Ludouici Nepos, Pater Ludouici Imperatoris. Heinrico Episcopo Ratisbonensi praedicta tria officia cum suis pertinentiis pro debito, quo illi propter emptionem Comitatus Roteneck adhuc tenebatur, scilicet 150. libris denariorum Ratisbonensium, cum pacto reuisionis oppignorauit, atque per hoc vnita sunt iudicia illa, Anno 1279. extat copia in fine litera Q. Paucis post annis Ioannes Episcopus eadem officia, quae ipsi à Ducibus Bauariae oppignorata erant, vna cum Teloneo minore, ac libra, qua grauiiores merces ponderantur, ac omnibus eorundem pertinentiis, Item *die Salzinsub / in dem Dursfeldt gelegen* / ciuitati Ratisbonensi pro 2300. Vngaricis ac Bohemicis aureis,

reis, cum pacto deretrouendendo post 20. annos, distraxit, Anno 1388. nulla facta mentione Ducum Bauariæ. Ratisbonenses antea quoq; nempe 1374. à Nobilibus Avveris de Prenberg Teloneum maius ac minus in vrbe cum consensu Episcopi emerant, quod Fridericus Episcopus duobus fratribus, Friderico & Johanni Avveris de Prennberg, ad dies vitæ ipsorum oppignorauerat.

Ita hæc iura Ducum Bauariæ primùm in manus Episcopi; ab illo vero in potestatem Senatus venere, postremò Albertus Dux Bauariæ Anno 1496. per quandam transactionem, & quòd illi ius suum in Castro ac Dominio Stauff Dahnubiano, quod pariter ab Episcopo oppignoratum habebant, cederent, sæpè dicta officia, merum ac mixtum imperium cum suis pertinentiis ac proventibus, ciuib; pro certa pecuniarum summa liberè tradidit, ac omni iuri suo renunciavit; excepto Banno sanguinis, quem etiam in hodiernum diem quilibet Ratisbonè. Scultetus à Ducibus Bauariæ in feudum accipit, sine quo in malefactores poena capitali animaduertere non potest. Retinuerunt quoque Duces Teloneum seu Mutam.

Cum itaq; Ratisbonenses iudicia sæpè dicta tanto tempore tenerent, ac plaræq; causas ad suum tribunal pertraherent, multæ ac variæ lites inter Episcopos ac Urbem exortæ. Hinc factum, vt Episcopi iudicium, de quo supra, aliquando suspenderetur, præsertim per Albertum Ducem, eo tempore, quò Ratisbonam occupauerat, Anno 1495. verum postea mandato Cæsareæ Maiestatis, vnà cum vrbe restitutum vsq; ad Annum 1550. Quo Episcopus Georgius quendam ex ciuib; Iudicem constituit, quem ipsi propterea, quòd ei ante hoc ciuitas interdicta fuerat, recipere recusarunt, hinc iudiciũ rursus suspensum. Episcopus tam ob hanc causam, quàm etiam propter reuocacionem aliorum iudiciorum ac iurium ipsis oppignoratorum, Item propter alia quædam grauamina, Ratisbonenses coram senatu Augustano, illorum priuilegiato iudice iudicialiter conuenit; in qua causa paulatim vsq; ad Annum Domini 1571. processum, ciuib; longissimi temporis perscriptiõem, nec non Titulum emptionis Alberti Ducis: ac alia prætendētibus, lis valde dubia ac perplexa facta, cū quæ cuiusq; officij ac iudicij pertinentia essent, non faciliè amplius discerni possent. Constituerunt igitur Augustenses litem hanc inter partes amicabiliter componere, ac die dicta partibus comparentibus Augustæ transactio facta est, Episcopus renunciauit sæpè dictis iudiciis ac iuribus; è contra renouata ac confirmata sunt cætera priuilegia ac immunitates veteres tam Ecclesiæ Cathedralis, quàm totius Cleri ibi, remissaq; illa pensio 200. florenorum, quam Clerus ab Anno 1528. per transactionem, vt supra annotatum est, quotannis ciuib; persoluebat, vnà cum quibusdam aliis Capitulis illius transactionis, qua Episcopus consensu sui Capituli, consilio quoq; Metropolitanæ ac Alberti Ducis Bauariæ, quorũ Legati huic tractatui Augustæ interfuerant, ratam ac gratam habuit. Hoc modo iudicia ac officia illa in Ratisbonenses sunt translata ac inter partes concordia facta.

Episcopus hic Dauid maximos sumptus fecit in renouanda Curia, seu domo Episcopali, in ciuitate Ratisbonensi, ac hoc vt putatur, præcipuè in gratiam Maximiliani Cæsaris, qui tam in Conuentu electorum Principum, cū Rudolphum filium suum Anno 1575. Rom. Regem faceret, quàm anno sequenti in Comitibus Imperij, cedente Episcopo, ibi diuertit: In eademq; sub finè Comitiorum, eo ipso die ac hora, sub qua Rudolpho Rom. Rege præsentè, corà Statibus Imperij recessus perlectus est, diem supr. obiit. Sunt non pauci, qui putarunt has tam magnas impensas pro vtilitate Ecclesiæ, in refectionem Castri Hohenburgensis in Norico, præ vetustate penè collapsi, aut structuræ Arcis Werdensis non planè absolutæ, aut insolucionem debitorum, aut redemptionem

nem oppignoratorum bonorum melius potuisse collocari. Obiit autem David Episcopus Ratisbonæ, die Augusti Anno Domini 1579. sepultus ibidem in summo Templo.

Post mortem eius, Canonici dubij quid sub tam graui onere debitorum, tanta rerum præsertim religionis perturbatione, Cleri ac bonorum Ecclesiæ vicina oppressione facerent, aut quò se verterent; visum est quibusdam, ac potioribus consultum, pro religione Catholica conseruanda, ac pro re Episcopatus fore, talem ac de tali familia Pontificem eligere, cuius prudentia ac potentia hisce ac maioribus imminentibus malis obuiari ac mederi posset. Itaque ex familia Ducum Bauariæ Philippum secundò genitum Wilhelmi, nepotem Alberti Ducis Catholicorum, prudentissimorum, ac potentissimorum Principum postulauerunt. Quæ postulatio ab Auo ac Patre primùm ægrè suscepta, postea tum pro vtilitate peruerteris desolati Episcopatus, præsertim pro conseruanda ac augenda Catholica religione, pro reformandis Cleri corruptis moribus, ac diluendo graui ære alieno, dum Ecclesia illa aliquot annis, donec postulatus adolefceret, à maioribus impensis vacaret, ac respirare posset, eam pio zelo acceptarunt: quam etiam iisdem de causis Gregorius 13. Summus Pontifex benignè confirmauit, destinato administratore ibi Reuerendissimo Domino Fœliciano, Episcopo Scalensi, suæ sanctitatis Nuncio, viro docto, pio ac rerum Germanicarum experto, vtpote qui per 20. plus minus annos in Germania Salisburgæ versatus est, adiuncto illi per Wilhelmum Ducem Nobili ac optimo Viro, Wilhelmo Schlüderer, in secularibus negocijs & consilijs locum tenente. Omnipotens Deus faciat, vt is effectus sequatur; quem omnes boni, ac pij optant, ac tam Ratisbonæ quàm Catholica Ecclesiæ ac religionis summa necessitas postulare videtur. Amen.

CARO.

CAROLVS, gratia Dei, Rex Francorum & Longobardorum, & Patritius Romanorum. Quidquid ob amorem Dei locis Sanctorum venerabilium, beneuola deliberatione dedimus vel condonamus, hoc nobis ad æternæ remunerationis præmia capessenda profuturum liquidò credimus. Quoniam hoc procul dubio ad saluationem corporis & animæ nostræ fore creditur, vt hi, qui in laude Dei sunt, sine querela persistant, & exinde sæpius & deuotius in nostra maneant memoria. Igitur notum sit omnibus Successoribus nostris, & fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, præsentibus & futuris, qualiter nos, propter nomen Domini & æternam remunerationem, seu pro oportunitate dilectissimi filij nostri Ludouici Regis, absque omnium hominum contradictione confirmamus, Ecclesiam Dei liberam esse, & in potestate Imperatorum siue Regum, vsque in æuum permanere, quæ est constructa in honore Domini nostri Iesu Christi, & Matris eius Mariæ, & Principis Apostolorum Petri, & sancti Georgij Martyris, & pretiosi Dei Martyris Emmerani, atque Pontificis Aquitaniæ, iuxta muros ciuitatis nostræ Regensburgk, vbi venerabile corpus eius, miraculis declarantibus, requiescere comprobatur, & Rectorem eiusdem Cœnobij, eiusque Successores, vnoquoque anno 7. aureos Romam ad altare sancti Petri persolvere. Proinde nouerit omnium Christi nostrique fidelium vniuersitas, omnia, quæ à patre meo, Pipino Rege, & ab Antecessoribus meis, vbicunque locorum hætenus tradita sunt & collata, per hanc nostram auctoritatem perennibus temporibus, ea videlicet ratione confirmamus, vt neque Dux, neque Episcopus eiusdem loci, aliquam potestatem habeant, prænominata bona præfata Ecclesiæ auferre, vel abalienare: Sed Rector eiusdem loci, sui que Successores habeant potestatem, quicquid eis placuerit faciendi, ad vtilitatem tantummodò Monachorum, sub sancto ordine consistentium. Et, vt hæc auctoritas firmior habeatur, & diuturnis temporibus, Domino auxiliante, melius conseruetur, manu propria subter confirmauimus, & de annulo nostro sigillari iussimus.

Nunc verò & Summi Pontificis, Leonis tertij, concessionem subscribamus:

IN NOMINE Domini nostri IESU CHRISTI, Leo Papa, agnitum esse volumus cunctis Christianæ Religionis fidelibus, tam præsentibus, quàm & futuris, qualiter Christianissimus Imperator & Augustus, nomine Carolus, Deo aspirante, Christum hæreditatis suæ desiderans fieri possessorem, quoddam Monasterium, iuxta muros Tiburniæ ciuitatis, quæ à Tiberio Cæsare Augusto ædificata est, quæ modo vulgò appellata est Regina spurch, quod est constructum in honore sanctæ Mariæ, Matris Domini nostri IESU CHRISTI, & Principis Apostolorum Petri, & S. Georgij Martyris, vbi præclarissimus Martyr, & Episcopus Pictaviæ, corpore requiescit Emmeranus, in nostram immunitatem, Successorumque nostrorum gratia defensionis transfudit. Et nos continuo pro Christi amore, gratuita mente petitioni eius pie annuentes, decreuimus ita fieri, & iussimus hanc chartam auctoritatis nostræ inde conscribi. Et Episcopus eiusdem ciuitatis tertius, nomine Adalvvinus, iuxta Decreta Canonum, & cum nostra auctoritate, in præsentia piissimi Imperatoris Caroli, recta ratione, in Synodali Concilio cum iudicio Episcoporum, Clericorum, nec non Nobilium Laicorum, de eodem loco Cathedram Pontificalem mutauit, & Canonica auctoritate, in ciuitatem, in Ecclesiam S. Stephani Prothomartyris statuit, & suæ Successorumque suorum proprietati ac potestati, deinceps in futurum abalienauit. Econtra autem dictus Christianissimus Imperator dedit ad illum locum, vbi modò sedes Episcopalis est, à parte meridiana ipsius Monasterij perticos.

2. Wein-
tingen

ricos decem pedes XLI. CC. & in alia parte C. in longitudine CCVII. Et Eccle-
siam S. Petri, & Ecclesiam S. Pauli, iuxta muros prædictæ ciuitatis, & Wunni-
tingen, & Egilolfesheim, & Ecclesiam Nababurek, quæ vocatur Bersana, & con-
firmavit Monasterium pretiosi Dei Martyris Emmerani, in potestate Impera-
torum siue Regum, vsque in ætuum permanere. Et ita confirmavit, vt Abbas
& Rector eiusdem Cœnobij, vnoquoque anno 7. aureos, Romam ad altare
sancti Petri persolueret. Hæc mutatio & confirmatio fuit Anno ab incarna-
tione Domini DCC. XCVIII. auctoritatis nostræ; ita vt si quis Imperator, aut
Rex eandem Ecclesiam tam sanctam alicui præster, anathema sit. Congregatio
autem Monasterij liberam habeat potestatem, & electionem Abbatis, iuxta de-
cretum sancti Benedicti, sine omnium contradictione substituendi, & præfa-
tum Monasterium cum Monachis, & omnibus ibidem in præsens collatis, vel in
posterum conferendis, in nostram Successorumq; nostrorum immunitatem re-
cepimus foeliciter. Amen.

C. IN NOMINE Domini nostri IESV CHRISTI, Dei omnipotentis, Ludouicus, di-
uina fauente gratia Rex. Oportet igitur nos, qui diuina sumus gratia quodam-
modo cæteris mortalibus sublimati, eius in omnibus parere præceptis, cuius
clementia existimus prælati, atque cuius præcellimus munere, loca vtiq; ipsi-
us sibi dicata ante omnia nostris rebus sublimare, atque dilatare. Quoniam
hoc procul dubio ad saluationem corporis & animæ nostræ fore creditur. Id-
circo oportet nos ob amorem Domini nostri IESV CHRISTI, & matris eius Ma-
riæ, inuidiam destruere malignorum spirituum & hominum, quam nolumus
manere, quæ est in Ratisbona ciuitate, inter Ecclesiam sancti Stephani Procho-
martyris, vbi modò sedes est Episcopalis, & inter Ecclesiam sancti Emmerani
pretiosi Martyris, iuxta muros eiusdem ciuitatis, vbi Cathedra erat Pontificis,
vsque dum pater meus Carolus Magnus, Anno ab incarnatione Domini DCC.
XCVIII. cum auctoritate Leonis Papæ destruxit, & cum consensu Adalvini
Episcopi eiusdem ciuitatis, in ciuitatem statuit, & confirmavit Ecclesiam pre-
tiosi Martyris Emmerani recta ratione, ad potestatem Imperatorum siue Re-
gum pertinere, & Rectorem eiusdem Cœnobij, vnoquoq; anno Romam per-
soluere 7. aureos, ad altare sancti Petri. Quapropter comperiat omnium fide-
lium nostrorum, præsentium scilicet & futurorum solertia, quod nos confirma-
mus eandem Ecclesiam, cum auctoritate Eugenij Papæ, absque omnium homi-
num contradictione, omni tempore permanere in regimine Imperatorum siue
Regum. Et eundem censum ad Romam dare, ea videlicet ratione confirma-
mus, vt neq; Dux, neq; Episcopus, vllam potestatem habeant intus aut foris: Sed
totum, quod ad eandem Ecclesiam pertinet, in ius & donationem sancti Emme-
rani Martyris, prouisorumq; eius, tradimus atque transfundimus. Et per hoc
nostræ auctoritatis præceptum, plenius in Dei nomine confirmatum, nullo in-
quietante, sed Deo auxiliante, ad seruitium sanctæ Mariæ, & sancti Petri, sanctiq;
Emmerani Martyris, Monachorumq; eius, qui ibidem Domino famulantur,
omni tempore, absq; vllius contradicentis obstaculo, tradita & confirmata per-
maneant. Et, vt hæc autoritas confirmationis nostræ firmior habeatur, & per
futura tempora melius conseruetur, cum sigillo Papæ, & de annulo nostro sub-
ter iussimus sigillari.

D. IN NOMINE Domini nostri IESV CHRISTI, Dei omnipotentis, Ludouicus di-
uina largiente gratia Rex Boiariorum. Si petitionibus fidelium nostrorum,
quas auribus nostris insinuauerint, libenter annuimus, & eas in Dei nomine ad
effectum perducimus, & Regium morem decenter implemus, & illos in nostro
seruitio promptiores reddimus: Idcirco comperiat industria atq; utilitas omni-
um

omnium fidelium nostrorum, presentium scilicet & futurorum. Quia Erchanfridus, Diaconus & Capellanus noster, nec non propinquus suus Baturicus, obtulerunt obtutibus nostris quandam chartam prestatiam; in qua continebatur, qualiter Baturicus Episcopus prestitisset eis, ad usum meritum, quasdam res ex ratione Monasterij sui sancti Emmerani, quas olim idem Erchanfridus, ex suo proprio eidem largitatis munere contulerat Monasterio, nec non & alias ex ratione eiusdem Monasterij, eis ad usum meritum diebus vite eorum concessisset. Quæ sunt utraque res in villa, quæ dicitur Hroochinga, quæ alio nomine Polinchoua vocatur, & in alio loco, quæ dicitur Buochus, cum mancipiis, casis, domibus, ædificiis, terris, pratis, pascuis, syluis, aquis, aquarumque decursibus, cum omnibus, quæ in prædictis locis, tam ex prædicti Erchanfredi donatione, quomodo-
docunque, & ex ratione eiusdem Monasterij habere videbatur, nec non & in alio loco, qui dicitur Alinchoba, Hobam unam, & in Cailonespach Hobam unam. Et deprecatus est excellentiam nostram, ut super hanc prestatiam, confirmationis nostræ preceptum fieri iuberemus, per quod diebus vite eorum, firmiter & quietius, absque alicuius contrarietate, ipsas res tenere & possidere valerent. Quorum petitionibus libenter annuimus, & hanc auctoritatem confirmationis nostræ eis fieri iussimus, per quam præcipimus & iubemus, ut diebus vite eorum ipsas res teneant & possideant. Et nullus quilibet Ecclesiastica dignitatis præditus, aut alius quilibet eis, de ipsis rebus, ullam inquietudinem, aut contrarietatem facere præsumat: Sed liceat illis, sicut diximus, diebus vite eorum usu fructuario ordine tenere & possidere, & post eorum amborum discessum, cum integritate, in potestatem & dominationem prædicti Monasterij reuertantur. Hæc verò auctoritas præceptionis nostræ, ut firmiter habeatur, & à fidelibus nostris melius conseruetur, annuli nostri impressione subter iussimus assignare.

AD ALLEODVS Diaconus, ad vicem Gauzbaldi recognoui. Data 15. Calend. Septembris, Anno Christo propicio 18. Imperij Domini Hludouici, Serenissimi Aug. & Anno 6. Regni nostri, Indictione 9. Actum Reginesburgch, in Palatio nostro, in Dei nomine feliciter Amen.

IN NOMINE Dei, sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Arnolphus diuina fauente gratia, Imperator Augustus. Si igitur his, qui sub obtentu sacre religionis iugiter diuinis mancipiantur officiis, aures Serenitatis nostræ benigno fauore accommodamus, eorum affectui satisficientes, liquidò credimus eos promp-
tiores in sustentatione nostri sacri Imperij, & deuotiores in orationis constantia statu permanere pro nobis, atque à remuneratore omnium bonorum diuinis nos remunerari premiis. Quapropter omnium fidelium nostrorum, presentium scilicet & futurorum cognoscat industria, qualiter nos, pro absolutione diuinæ recordationis Antecessorum nostrorum, Augustissimorum scilicet Imperatorum, & pro remedio animæ nostræ & corporis saluatione, & pro remedio filij nostri Ludouici, atque interuentu etiam dilectæ Coniugis nostræ Vtæ, volumus amplificare & augere ciuitatem nostram, quæ vocatur Ratisbona, ob amorem scilicet & honorem Patroni nostri, & pretiosi Dei Martyris Emmerani, & eandem ciuitatem, totam nouiter factam, cum 40. vineis in monte, qui est in ripa Danubij, iuxta eandem ciuitatem, tradimus nullo contradicente vel inquietante, pretioso Martyri Emmerano, & glorioso sancto Martyri, cuius nomen in libro vite cælestis ascriptum est. Proinde omnium Successorum nostrorum magnitudo cognoscat. Postquam Patruus meus, Carolus Imperator, pro petitione heu tam venerabilis Episcopi Embrichonis prænominatam Ecclesiam præstauit, nunquam postea habuit victoriam, neque corporis & ani-
ma

mae sanitatem usque ad finem vite suae. Quapropter omnium sanctae Dei Ecclesiae fidelium, solertia cognoscat, quod nos eundem censum, de praedicto Monasterio, quem CAROLVS Magnus dedit LEONI Papae, Successoribusque eius, & Abauus meus EVGENIO Papae, & Auus pius LUDOVICVS NICOLAO Papae ad Romam, ad Altare sancti PETRI, stabilem sancimus, in praesentia Domini & venerabilis Papae FORMOSI, & eandem Ecclesiam confirmamus in potestate IMPERATORVM siue REGVM, sine ullius malevolentis minutione, usque in aeuum permanere, & cum eius Benedictione, & Consecratione & Confirmatione. Ita confirmamus, ut si quis Imperator aut Rex eandem Ecclesiam alicui praestet, in maledictione sanctae Mariae, sanctique Petri, Successorumque eius, & omnium Sanctorum persistat, usque dum ea traditione resipiscat. Et, ut hoc Imperiale autoritatis nostrae praecipuum firmitus habeatur, & in posterum verius credatur, hanc chartam conscribi iussimus, cum sigillo Papae, annulique nostri impressione assignatam, manu nostra subtus roborauimus.

E. IN NOMINE, sanctae & indiuiduae Trinitatis. Oreo diuina fauente clementia, Imperator Augustus. Si fidelium ac seruorum Dei nobis fideliter ac deuote famulantium petitiones dum aobis pro suis & nostris utilitatibus ac necessitatibus innotuerint, ad effectum perducimus, non solum Antecessorum nostrorum, Regum atque Imperatorum imitando consuetudinem; verum etiam ad beatae & aeternae remunerationis mercedem talia nobis facta profutura liquido credimus. Quapropter omnium sanctae Dei Ecclesiae fidelium nostrorumque tam praesentium, quam futurorum cognoscat industria. Quando Antecessor noster, Carolus Magnus, pro aeternae mercedis augmento, quoddam Monasterium in Ratisbona ciuitate, quod est constructum in honore sanctae Mariae matris Domini, & Principis Apostolorum Petri, & pretiosi Dei Martyris Emmerani, ubi venerabile corpus eius requiescit humatum, & cum eo corpora, & multa reliquia Sanctorum sunt locata, recta ratione, fideliter in suam & Successorum suorum potestatem recepit. Proinde ipse cum autoritate Leonis Papae, filiusque eius Ludouicus, cum Eugenio Papa, & Pius Ludouicus Rex, cum Nicolao Papa, & Arnolphus Rex cum Formoso Papa, confirmauerunt, de praedicto Monasterio, vnoquoque anno 7. aureos persolui, ad altare sancti Petri. Idcirco cunctorum S. Dei Ecclesiae fidelium, praesentis scilicet, atque futuri manifestetur Collegio, quod nos, per interuentum dulcissimi fratris nostri Henrici Ducis Boiariorum eundem locum, in Synodali Concilio, ante altare Principis Apostolorum Petri, in praesentia Domini, & venerabilis Papae Ioannis, & in praesentia Episcoporum C. XVII. confirmamus in potestate Imperatorum, siue Regum, usque in aeuum permanere, propter improbitatem Episcoporum eiusdem ciuitatis. Quia non omnes, sed multi ex eis semper insidiosè contendeabant, contra eundem sanctum locum. Propterea volumus ob amorem & honorem sancti Petri, de praedicto Monasterio censum augeri, ut Rectores eiusdem Cenobij pro defensione & pro libertate eiusdem loci, vnoquoque anno offerant Romae dimidiam libram cocti auri, ad altare sancti Petri. Et ita confirmamus cum autoritate Papae & Episcoporum (qui sunt post Italicos & Gallicos) Moguntinus, Magdaburgensis, Wormatiensis, Constantiensis, Wirzburgensis, Rubilocensis, Augustensis, Halberstatis, Spirensis, Curienensis, Colonienensis, Leodiensis, Traiectensis, Mindensis, Hofenpurgkensis, Treuirensis, Metensis, Citienensis, Verdonensis, Tullensis, Iuuauiensis, Patauensis, Frisingensis, Brixinensis, Bragensis, Ratisbonensis. Ut, si quis Imperator aut Rex eandem Ecclesiam tam sanctam alicui praestet, sit anathema maranatha, id est, perditio in Aduentu Domini, & in ea maledictione persistat, quam sanctus Formosus Papa super

super eum confirmauit, vsque dum resipiscat. Et præfatum Monasterium cū Monachis, & omnibus ibidem in præsens collatis, vel in posterum conferendis, in immunitatem Papæ, & in nostram recipimus. Et vt hæc autoritas confirmationis nostræ firmiter habeatur, & per futura tempora diligentius obseruetur; manu propria nostra eam confirmauimus, annuliq; nostri impressione muniri præcipientes.

IN NOMINE sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuina fauente clementia Rex. Nouerit omnium fidelium nostrorum præsentium, nec & futurorum solertia, quod nos interuentionibus Henrici nostri dilecti Germani obtemperantes, quasdam res iuris nostri, pro remedio animæ nostræ, ad Ecclesiam beati Petri Principis Apostolorum, sancti quoque Emmerani Martyris Christi, vbi venerabilis Episcopus sanctæ Radasponensis Ecclesiæ, Michael nomine, præesse dignoscitur, in proprium concessimus, id est, in villa Nuichinga, in pago Hertinga: in Comitatu Eberhardi Comitis curtem regalem, id est, cum omnibus appendiciis & adiacentis suis, iuste, legitimeque illuc pertinentibus, iure perenni in proprium, curtilibus, mancipiis vtriusque sexus, ædificiis, agris, pratis, pascuis, syluis, aquis, piscationibus, mansionariis, Barscalkis, aureariis, Brunariis, cidelariis, molendinis, viis & inuiis, exitibus ac redditibus, quæsitis & inquirendis, mobilibus & immobilibus: Insuper etiam dedimus ad supra dictam Ecclesiam sanctorum Petri Apostoli, Emmeraniq; Martyris, curtem Regiam, id est, in villa Helfendorff sitam, in Frieromarca, in Comitatu Piligrimi Comitis, & Sigehardi in Sueideseo & Kadalhoi Yfinachgouue, cum omnibus iuste illuc pertinentibus rebus, curtilibus, mancipiis vtriusque sexus, ædificiis, agris, pratis, pascuis, syluis, forestis, forestariisque cum nostro Regio banno, cæterisque omnibus commoditatibus, cidelariis, mansionariis, Barscalkis, molendinis, piscationibus, venationibus, viis & inuiis, exitibus ac redditibus, quæsitis & inquirendis, mobilibus & immobilibus. Iussimus quoque inde hoc præsens præceptum conscribi manu propria firmatum, annuliq; nostri impressione insignitum.

Signum Domini Ottonis inuictissimi Regis.

BRVN, CANCELLARIVS ad vicem Herolti Archicapellani recognouit. **D**ata XVII. Calendas Augusti, Anno Domini DCCCC. L. Indictione VII. regnante Serenissimo Rege Ottone, anno XV. Actum Beheim, suburbio Naumburg, in Domino feliciter, Amen.

IN NOMINE sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amen. Conradus Dei gratia, Eccl. H. Ratisbonensis Episcopus. Omnibus in perpetuum, vbicunque ab Episcopis ad honorem Dei aliqua ordinantur, ne in obliuionem veniant huiusmodi ordinationes, necessarium est eas scripturæ testimonio confirmari. Nouerint igitur vniuersi præsentem paginam inspecturi, quod nos hospitale sancti Ioannis nostræ ciuitatis, in pontis pede situm, ordinamus, & esse volumus semper in potestate Dominorum nostrorum de Choro Canonicorum; Ita tamen quod principalem in eo semper potestatem habeat quilibet Successor noster Episcopus Ratisbonensis. Statuimus præterea, quod semper respectus habeatur dispensationum circa idem hospitale ad pauperes, per quatuor Canonicos maioris Ecclesiæ, & totidem Laicos, Canonicos maiorem Præpositum, maiorem Decanum, Custodem, & maiorem Plebanum, quicumque fuerint pro tempore in eisdem officiis substituti; Laicos verò ad præsens ibi ordinamus Dominum Gozvyinum iuxta portam, Ainvicum & Vtonem in foro Burgen-
ses

ses, Haywardum Castener. Et si contingat vnum eorum decedere, septem residui octauum, de communi consensu sibi eligant adiutorem.

STATVIMVS etiam, quòd idem hospitale à Dominio Canonico maioris Ecclesiæ nunquam alienetur, sed semper ad eam spectet, & pascantur ibi semper ad minus centum pauperes, exceptis his, qui officiis præsumt. Si autem contingat locum in diuitiis augmentari, augmentetur & numerus pauperum in eodem loco, iuxta discretionem personarum, ad quas respicit idem locus. Volumus quoque ad abundantem cautelam, vt ipsum hospitale pari modo sit sub Dominio Ratisbonensium Burgenfium, ita vt semper dicatur, hospitale Ratisbonensium ciuium; vt si quisquam illud alienare vellet ab Ecclesiâ Ratisbonen, omnes potestatem habeant contradicendi.

VT AVTEM hæc constitutio nostra firma esse debeat, nec ab aliquo Successore nostro, aliâque persona possit in irritum reuocari, præsentem paginam nostri appositione sigilli & Chori maioris Ecclesiæ, ac ciuium sigillis, testiumq; subscriptione, duximus confirmandam: Testes sunt Gotfridus maior Præpositus, Magister Rubertus, maior Decanus, Vricus de Werde, Archidiaconus, Vricus Vicedominus, Hermannus Scholasticus, Gelphradus Gosvvinus iuxta portam, & Wernato filius suus, Otto de Keuering, Lvtvoldus Pragare, Gozvvinus ~~der Were~~ Karulus Grans, Karulus Telonarius, Engelbertus Ruffe, Hauuardus Kastnere, Fridericus Cellerarius, Eberhardus de Schonaiche, & alij quàmplures. Acta sunt hæc, Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi, M. CC. XXVI. Indictione XIV. Ratisbonæ.

CONRADVS, Diui Augusti Imperatoris Friderici secundi filius, Deigratia Romanorum in Regem electus, semper Augustus, & heres Regni Hierusalem. Regale fastigium toties læditur, quoties in defectu clementiæ reperitur, & quanto benignius compassionibus pietatis immergitur, tanto gloriosius exaltatur. Clementer igitur lachrymis & deuotis supplicationibus quorundam Monachorum Monasterij sancti Emmerani in Ratisbona (in cuius more progenitorum nostrorum hospitati hospitio nefandum consilium, & detestabile homicidium personæ nostræ, per Albertum, qui se dicit Ratisbonensem Episcopum, & Chuonradum de Hohenfels furtiuum & nocturnum aggressorem, ad excogitatam necem nostri corporis, extitit procuratum) misericorditer inclinati, misericordiam potius, quàm iudicium de personis & rebus eiusdem Ecclesiæ, pro Dei reuerentia, qui non minus misericorditer quàm miraculosè in eodem loco tueri voluit, & saluare personam nostram ab insidiis & insultibus eorum inimicorum nostrorum sequi volentes, ipsum Monasterium cum personis religiosis, Domino ibidem famulantibus, & omnibus bonis eius, excepto Vrico Abbate, & illis personis, quæ supplicij & interitus nostri coniurati participes & conspiratores extiterant, sub nostra & Imperij protectione ac defensione recepimus speciali, statuentes ex tunc, & firmiter inhibentes perpetua inhibitione, quatenus nullus sit, qui propter prædictam noxam, in detrimentum personæ nostræ commissam, præfatum Monasterium, cum personis & omnibus bonis suis, stabilibus & mobilibus; sicut prædictum est, offendere aliquatenus, vel molestare præsumat; quòd, qui præsumpserit, indignationem nostram se nouerit incursum, præter poenam, quam transgressori eiusdem mandati nostri infligere voluerit excellentia nostra, seu aliquis alius heredum & Successorum nostrorum. Ita tamen, quòd Domus illa, in qua ex præfato machinamento proposuerant irreuocabili proposito, præfati, Albertus dictus Episcopus, Chuonradus de Hohenfels, & Vricus Abbas eiusdem loci, personam nostram mortis supplicio tradidisse, dirui debeat funditus, ne parietes ipsius domus

mus fœdati & perfœditi dormientium, tunc temporis coram nobis procu-
stodia personæ nostræ, qui pro salutis nostræ defensione sanguinem suum fun-
dentes, mortem spontaneam subierunt, amplius in eodem loco valeant reperi-
ri. Tenentur insuper Monachi eiusdem Monasterij, ex pacto firmæ promissio-
nis habito coram nobis præsentibus Ottone Comite Palatino Rheni, Duce Ba-
variarum, dilecto Principe & Socero nostro, & Ludouico filio suo dilecto, Leuiro
nostro, Ottone Marchione de Hohenpurgk, dilecto Consanguineo nostro, Hen-
rico Marchione de Burgovve, Ludouice Seniore, Comite de Oeting, Gotfrido
de Hohenloch, & aliis Consiliariis nostris, nec non ciuib. Ratisbonensibus, quod
in eodem loco, vbi hætenus extiterat domus perditionis nostræ, construere
debent & ærigrere à nouo fundamine, ex propriis sumptibus Ecclesiæ beati
Emmerani, Capellam vnā, ad honorem beatæ Virginis Mariæ, & beati Nico-
lai, specialium tutorum & defensorum nostrorum, in articulo eiusdem necessi-
tatis nostræ, quam amodò, & in perpetuum regiam Capellam volumus appella-
ri, dotandam per eos competentibus dotibus; ex quorum prouentibus habere
valeat sufficientia & annua stipendia Monachus Sacerdos statutus ad hoc per
Abbatem & Conuentum eiusdem, qui eandem Capellam gubernabit diuinis
& continuis officiis, in perpetuam memoriam nominis nostri & hæredum no-
strorum, qui pro tempore fuerint ad regimen Imperij constituti. Censemus et-
iam omnes infeudationes & donationes rerum ipsius Monasterij, per scripta no-
stra personæ alicui occasione prædicta indultos, irritos & inanes, nec pati volu-
mus, quod de omnibus prouentibus, & redditibus præfati Monasterij præsentis
Guerra durante, alicui personæ, nisi spiritali Rectori & Prouisor, qui fuerit in
Ecclesiâ de mandato & voluntate nostri culminis constitutus, per Monachos &
fideles personas subiectas ipsi Monasterio intendatur, ad vsus & vtilitatem Ec-
clesiæ conuertendis, Et si aliquis Monachus ipsius Ecclesiæ seu aliqua alia per-
sona, tam Ecclesiastica mundana quàm prædicta publicè in præsentia nostra
statuta, opponere se præsumpserit, participem præfati facinoris in personam
nostram excogitati, ab omnibus fidelibus nostris volumus eum haberi. Ad quo-
rum omnium memoriam, & stabilem firmitatem, præsens scriptum fieri, & si-
gillo nostræ celsitudinis iussimus communiri. Datum apud Ratisbonam, Anno
incarnationis Dominicæ M. C. C. L. I. Mense Ianuario, Indiæ. nona.

NOS OTTO, Ludouicus, Stephanus, Comites Palatini Rheni, Duces Bava-
riæ. Vniuersis præsentia inspecturis in perpetuum. Sinceritatis affectum, &
quem erga Sacerdotes & ministros Domini ob ipsius Dei reuerentiam semper
habuimus, reuerendi patris & domini nostri Henrici, Ratisbon. Ecclesiæ venera-
bilis Episcopi, beneuolentiæ promptitudo, quam charissimo patri nostro, nobis
que constanter exhibuit, non mediocriter ampliauit. Ad ipsius itaq; dñi Episco-
pi preces, & salutare consilium reuocamus & irritamus; Imò tanquàm iuri con-
trariam & odiosam legibus cassam & irritam nunciamus quondam nostrorum
iudicum & Officialium consuetudinem, quares & bona decedentium Clerico-
rum occupabant hætenus, & suis vsibus applicabant: Statuentes hoc edicto in ter-
ra nostra & partib. nostri dominij in perpetuū valituro, ne Vicedominus, iudex
seu officialis noster quicunq; bona vel res decedentium Clericorum per Ratisb.
Dioccesim, siue ius patronatus ipsarum Ecclesiarum, seu aduocatialis defensio
ad nos vel quoscunq; alios pertineat, inuadere vel occupare præsumat, vel suis
vtilitatibus vsurpare. Testamēta siquidem ipsorum Clericorum, si qua fecerint,
rata esse volumus, & ad eos quibus ab ipsis legata sunt res Ecclesiarum, sine no-
stro, nostrorumque obstaculo officialium integraliter peruenire. Si quis verò
eorum

eorum intestatus decesserit, de rebus illius ordinandi & disponendi liberam habeant facultatem prædictus dominus Episcopus vel Successores sui secundum legales & Canonicas sanctiones, nec & in hoc casu per nos, nostrosq; officiales, quicquam eis molestiæ vel grauaminis inferatur. Hoc adiecto in promissis omnibus moderamine, vt de bonis Clericorum ipsorum, siue cum Testamento, siue ab intestato decedentium creditoribus suis, vbi debitum liquidum fuerit, aut de ipso legitime constare poterit, secundum exigentiam iuris atq; ordinem plenarie satisfiat. Quicumq; autem huius nostri statuti transgressor fuerit, ablata eis, quibus debeantur restituat, & nobis nihilominus pro pœna huius temeritatis, si Vicedominus fuerit 30. si Iudex vel alius Officialis quicumq; decem libras denariorum Ratisbon. soluere teneatur, toties quoties eos, vel quemlibet eorum delinquere contigerit in hoc casu, nisi infra mensem post ammonitionem factâ per nos seu Ratisbonen. Episcopum vel Ecclesiam retractauerit, & plenè emendauerit quicquid contra tenorem præsentium fuerit attentatum. Et quia in districtibus nostris Comites, viri ingenui, aliiq; Nobiles ius patronatus, aduocaticæ nem in quibusdam habent Ecclesiis, ne hi huiusmodi occasione contra tenorem præsentium & iusticiam offendant, libertatem Ecclesiasticam promittimus & spondemus firmiter, quod non molestè ferimus, nec ob hoc Ratisbonen. Pontifices, vel Ecclesiam, in aliquo grauabimus, si quando ob transgressionem huius nostri statuti, imò verius declarationem iuris continget eosdem Episcopos Ratisbonen. ad executionem iuris sibi propter hoc competentis procedere, contra huiusmodi nostrorum mandatorum temerarios transgressores. Ad confirmationem igitur omnium præmissorum, sigilla nostra huic scripturæ diximus appendenda, cum annotatione testium subscriptorum. Hi sunt, Albertus Comes de Hals, Vricus de Abensperg, Diethalmus de Prügpergk, Cunradus de Preising, Albertus de Strubing Vicedominus, & alij quàm plures. Datum Strubingæ, Anno Dominicæ incarnationis M. CC. XCV. Calend. Octobris, Indictione octaua.

L. NOS OTTO, Ludouicus & Stephanus, Dei gratia, Comites Palatini Rheni, Duces Bauariæ, per præsentis literas constare volumus vniuersis. Quod cum nos ad preces & singularis dilectionis signaculum, Reuerendi Patris & domini nostri Henrici, Ratisbonen. Episcopi, desistendum decreuimus à petitione contributionis subsidij, per totam suam Diœcesim, quo in aliis Diœcesibus nostri domini, exigere & recipere intendimus, ob nostrorum onera debitorum, ipsius Clero ac personis Ecclesiasticis ciuitatis & Diœcesis Ratisbon. promiserimus iura & immunitates à Romanis Pontificibus, Imperatoribus & Regibus, necnon à nostris progenitoribus, datas & concessas firmiter obseruare, non molestè ferimus, nec per hæc nostra sibi facta rescindetur promissio; si ipsum dominum Episcopum Ratisbonen. aut ex iuris debito, seu ex aliqua vnione, cum domino nostro Salzburgen. Archiepiscopo, aut quibuscunq; aliis inita, excommunicationis, suspensionis, interdicti, priuationis seu concessionis sententias, si quæ ab eisdem in personas seu terram nostram latæ fuerint, seruare contigerit, aut etiam mandauerit, per suam Diœcesim & ciuitatem obseruari, nec propter hoc ipsum dominum Episcopum, nec Clerum suum in aliquo offendemus. In cuius rei testimonium præsentis literas eidem domino nostro Episcopo dedimus, sigillorum nostrorum munimine roboratas. Datum Ratisbonæ, Anno Domini 1295. 7. Idus Iulij.

M. IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Amen. Cuaradus Dei gratia Ratisbonensis Episcopus, Imperialis aulae Cancellarius. Notum sit tam futuris quàm præsentibus. Quod cum inter Ratisbonensem Ecclesiam & Ducem Bauariæ

ria à longo retroa dō tempore graues inimicitia & bellorū asperitates frequenter emergere consueuissent, dominus Ludouicus, inclitus Dux Bauariae, hanc detestabilem insolentiam pro bono terre & intuitu eterni numinis temporibus nostri Episcopatus antiquare uolens, & tam nobiscum quàm cum nostris Successoribus pacem conseruare; cum sapientibus Baronibus terrae uasallis suis, super concordia stabili nobiscum facienda nos conuenit, cui per laudabili proposito quod habuit, benignū assensum praebentes, sic amicabiliter sumus concordati. Quod nos inuicem diligere & auxilium prestare promissimus contra quoslibet, exceptis Domino Rege Philippo & eius in imperio Successorib; & fautoribus Ecclesiae Ratisbon. Ipse uero Dux pium propositum decorare uolens beato memoriali, pro reuerentia Iesu Christi & B. Petri, & animae suae, ac parentū suorum salute in altera parte Danubij, haec praedia, scilicet castrum Kelheim, & Lutholdum cum pueris & familia & omni posteritate sua, castrum Lengenueld, castrum Stauffe, castrum Steueningen, castrum Wolffheringen, castrum Barresperch, castrum Durecheluburge: Ex ista uero parte Danubij, castrum Landeshuetæ, cum omnibus ministerialibus, & redditibus eis attinentibus & tota familia, si sine prole legitima decesserit, Ratisbonensi Ecclesiae perpetuò possidenda donauit. Deuotione ergo tanta considerata & benigno voto, quo Dux Ecclesiam pie respexerat, pro aliquanta repensione suae bonae operationis, ipse in continenti beneficio Landgrauij (quod tunc uacans fuit situm in montanis) est in beneficium; ita tamen quod ei non liceat redditus eiusdem beneficij alicui uquam in beneficio conferre.

PRÆTEREA si Dux decedens sine prole legitima, sicut donauit Ecclesiae praedicta praedia, ita etiam Episcopatu Ducatum condixerit, ipse in beneficium proximo beneficio, quod uacauerit Ecclesiae ab aliquo Principum; exceptis tribus, scilicet, beneficio domini Regis, & beneficio aduocatae maioris Ecclesiae, & beneficio Comitis de Hohenburge; & ei insuper assignabuntur redditus tanti, quanti sibi persoluantur de beneficio Landgrauij; & curiae suae tanta dabitur pecunia pro consilio, quanta tunc data est, cum se praedicta praedia Ecclesiae conferrentur. Dux uero, si hoc facere noluerit, beneficium Landgrauij quod habet, habeat, sed curiae suae non dabitur alia pecunia quàm data est, sibi tamen media pars beneficij, quod ab alio dominorum proximo uacauerit, praeter quae excepta sunt, est concedenda; Et ipse in familiari consilio electionis Episcopi, sicut unus ex Canonicis vel ministerialibus recipiendus est & audiendus. De iure quoque & iudicijs in hoc concordauimus, ut quidquid iuris in ciuitate vel ubiq; habere debemus ab hominibus nostris, quos ad hoc disponendum ordinamus, sine controuersia & lite inter se nobis illud conseruetur. Præterea conductum simul prestabimus, & lucrum inde acceptum simul diuidemus, & quicumq; contra uelle nostrum aliquem vel aliquos conducere uoluerint, illud ambo prohibebimus. Collectas etiam super ciuitatem generales aequaliter diuidemus, hoc excepto: Si homo noster vel Ducis econuerso domino suo singulariter aliquid tribuat, vel pro aliquo delicto gratiam suam acquirat, in quo alter alterum necessarium non habebit: Si uero aliquis nobis attinens se opposuerit, ne nobis seruiat, vel Duci attinens, simili modo, si seruire recusauerit, ambo promissimus ad ferruendum illum compellere, & lucrum simul aequaliter diuidere; sed hoc fiet secundum consilium & moderationem Episcopi. Item de manifesto consuetu in ciuitate lucrum aequaliter diuidemus. Item de indicendo foro rerum uenaliū qualiumcunque, & de omnibus vnionibus quarumlibet uenditionum, modum simul statuemus, & neuter sine altero vel alterius licentia aliquid de his statuet vel mutabit vel remittet: similiter de uenditoribus salis Dux, quod statuet, aget de consilio Episcopi. De ordinatione uero pacis prouinciae sic

ambo statuimus, vt quidquid inter nos vel coadiutores nostros, vel vtriusque Ministeriales emerſerit, ex quo concordia & amicitia inter nos facta eſt, ſcilicet, quod vnus alteri damnum intulerit, damnificatus ſine talione ſex hebdomadis ſe contineat & conqueratur Episcopo, ſi Ducis eſt, vel econuerſo & plenariam recipiat ſatisfactionem: Si verò damnificatus hoc tranſgreditur, ita quod pro iniuria ſibi illata malum fecerit, factum duplo reſtituat, & pro ſibi illata nullam habeat emendationem; & ſi damnificatus ſine talione iniurias ſuas conqueritur, & Sacramentum calumniae praeſiſerit, ille, in quem agitur, damnum reſtituat confirmatione iuramenti trium autenticarum perſonarum, & ſi negare voluerit, ſimili modo negabit: Item ſi agens in alium Sacramentum calumniae praeſiſtere noluerit, ille, qui pro reo habetur, ſola manu ſe poterit expurgare: Si verò damnificans pertinacia vel paupertate ſatisfacere contempſerit, excommunicetur ab Episcopo & à Duce proſcribatur, & à tali damnatione non liberetur, niſi prius de his, quae deliquit, dignam exhibeat emendationem. Talē enim vltra ſolam noctē vel prandium nullus in domo ſua recipiat vel detineat: Qui verò eū detinuiſſe culpatus fuerit, & tertia manu ſe expugnare noluerit, nec poterit, ſatisfaciat pro ipſo. Item qui ſatisfacere tenetur, pro quocunq; facto, citabitur per emptorie à Iudice, per ſex hebdomadas; & ſi ſe die conſtituto praeſentauerit, infra duodecim dies poſtea ſatisfaciat, & ſatisfactionis certitudinem coram Iudice faciat per fideiuſſores: Si autem ſe citatum aliquis neſcierit, & hoc probauerit, non damnetur, ſed ſatisfactione recipiatur ab eo ſuprà dicta. Item qui in alium ſine querimonia violenter per raiſam inſultum fecerit, damnum illatum integrè reſtituat, & pro dedecore inſultus quinq; talenta reddat. De praediſtis igitur exceſſibus, ſi aliquis coram Episcopo vel Duce, vel aliis quibuſcunq; Iudicibus, quibus hoc commiſerint, conuenitur, ſicut ſuprà conſtitutum eſt, & ipſi iudices hoc iudicare neglexerint vel noluerint, ſine omni occasione & contradictione infra 12. dies ſatisfaciant loco & vice eius, qui in cauſam tractus fuit, & ponent actori fideiuſſores, & ipſi, qui inimici fuerant, ſint amici.

DE CASTRO Chuofftain, ambo taliter ſtatuiſimus, vt vel illud ſimul habeamus vel deſtruamus, & ſimul prohibeamus, ne reaedificetur.

DE MONETA Ratiſbonenſi ſtatuiſimus, quod ſtabilis ſit, & nulla vnquam poſt eam fiat, ſed ſi factum fuerit, Dux ad conſilium & velle Episcopi prohibeat, & retractet. Haec conſtitutio de concordia & amicitia inter nos & Ducem & ſtatuto, quod de ciuitate ſtatuiſimus & aliis, durabit, quā diu ſimul vixerimus: Si verò Succellor noſter in Episcopatu cum Duce Bauariae hanc amicabilem concordiam conſeruare voluerit, & hoc apud ipſum impetrare potuerit, quaecunq; ſtatuta ſunt, omnia rata habeantur. Teſtes huius rei ſunt Gottfridus maior Praepoſitus, Magiſter Rupertus, Scholaſticus maioris Eccleſiae, dñs Conradus, Comes de Moſbure, dñs Eberhardus, Comes de Dorenberc, Albero Lupus, Albertus Lutzemānus, Syfridus Choph, Wirnto de Planchenſtain, Cunradus de Hohenſels, Arnoldus de Schönenfeldt, Havvardus de Oüttingen, Wilhelmus ſuper Danubio & alij quā plures. Acta ſunt haec Anno M. CC. V, Indictione nona.

Copia confirmationis Philippi Rom. Regis, &c.

IN NOMINE ſanctae & indiuiduae Trinitatis Amen. Philippus Dei gratia, Romanorum Rex, ſemper Auguſtus. Quoniam pro pace ordinanda & iuſtitia terris facienda, coronam & regimen Imperij ſuſcepimus, facilem aſſenſum praebere tenemur, his quae bono pacis fuerint praordinata: Huius igitur rationis intuitu notum fieri volumus vniuerſis, Quod cum Ratiſbonenſis Episcopatus cum Duca-

Ducatu Bauariæ ab imperio monetam, telonea, & quædã iudicia habeat communia, super quibus dissensiones & bellorum asperitates frequenter exurgere consueuerant; dilectus noster Cunradus Ratisbonensis Episcopus, Imperialis aulae Cancellarius, & Consanguineus noster Ludouicus, Nobilis Dux Bauariæ, huic morbo remedium adhibere volentes, communicante sibi meliorum terræ Baronum & Ministerialium consilio, in hoc conuenerunt amicabiliter, quod fide coadunati sunt, sic quod se inuicem perpetuò pacti sunt diligere, & alter alteri præstare promisit auxilium contra quemlibet; excepto nobis & nostris in imperio Successoribus. Episcopus etiam excepit coadiutores Ecclesiæ Ratisbonen. De iure quoq; & iudiciis & aliis agendis in ciuitate, in vnum sic conuenerunt, vt quicquid in ea simul vel singulariter habere debeant ab hominibus eorum, quos ad hoc procurandum deputauerint, sine lite & controuersia vtriusque suum in hoc conseruetur. Præterea conductum simul præstabunt, & lucrum inde acceptum pariter diident, & quicumque contra velle ipsorum aliquem vel aliquos conducere præsumpserit, illud ambo prohibebunt. Collectas etiam super ciuitatem generales, & lucra simul diident, hoc excepto: Si homo Episcopi vel Ducis domino suo singulariter aliquid tribuat, vel pro aliquo delicto, bonis mediantibus, ad gratiam suam redeat, in quo auxilium vnius alteri necessarium non habetur.

ITEM si aliquis Episcopo attinens, se opponit, neci seruiat, vel Duci econuerso, ambo promiserunt illum compellere ad seruiendum, & lucrum simul diuidere; ita tamen quod Dux exactionem faciat in hominem suum, secundum consilium & moderationem Episcopi, & Episcopus econuerso secundum consilium Ducis idem facere tenetur.

ITEM de manifesto conflictu in ciuitate, & de indicendo foro rerum venalium qualiumcunque, & de omnibus vnionibus quarumlibet venditionum, modum simul statuent, & lucrum simul diident; & neuter sine altero vel alterius voluntate aliquid de his statuet, vel mutabit vel remittere.

SIMILITER de venditione salis, Dux, quod statuerit, de consilio Episcopi ordinabit.

ITEM de moneta Ratisbonensi statuerunt, quod nulla vnquam post eam fiat, quod si factum fuerit, Dux ad consilium & velle Episcopi prohibebit.

DE ordinatione verò pacis sic statuerunt in prouincia, vt quicquid inter eos vel ipsorum coadiutores, vel vtriusque ministeriales emerferit, ita quod vnus alteri damnum intulerit, damnificatus sine talione sex hebdomadis se contineat, & conqueratur Episcopo, si Ducis est, & econuerso, & plenariam recipiat satisfactionem. Si verò damnificatus hoc transgreditur, ita quod pro damno sibi illato aliud damnum fecerit, factum duplo restituat, & pro sibi illato nullam habeat emendationem: Sed si damnificatus sine talione iniurias suas cõqueritur, & Sacramentum calumniæ promiserit; ille, in quem agitur, damnum restituat, testimonio iuramenti trium denominatorum, si negare voluerit, simili modo negabit. Item si agens in alium Sacramentum calumniæ præmittere noluerit; ille, qui pro eo habetur, sola manu se poterit expurgare; Item si damnificans pertinacia vel paupertate satisfacere contempserit, excommunicetur ab Episcopo, & à Duce proscribatur, & à tali damnatione non liberetur, nisi prius de excessibus dignam exhibeat satisfactionem. Talem enim vltra solam noctem vel prandium, nullus in domo sua recipiat, vel detineat; sed qui eum detinuisse culpatus fuerit, & tertia manu se expurgare noluerit vel nequiverit, satisfaciat pro ipso: Item qui satisfacere tenetur, pro quocunque excessu, citabitur peremptorie à Iudice per 6. hebdomadas, & si die constituto se præsentauerit, infra duodecim dies postea satisfaciat, & satisfactionis suæ certitudinem faciat coram iudice

per fideiussores: Si autem se citatum aliquis nescierit, & hoc probauerit, non damnetur, sed satisfactio ab eo accipiatur suprà dicta.

ITEM, qui in alium sine querimonia violenter per reissam insultum fecerit, damnum, quod fecit, integrè restituat, & pro dedecore insultus reddat quinq; talenta. De prædictis igitur excessibus, si aliquis coram Episcopo vel Duce vel aliis Iudicibus, quibus hoc commissum est, conuenitur, sicut suprà constitutum est, & ipsi Iudices hoc iudicare neglexerint vel noluerint, ipsi pro eo, quod non iudicauerunt, omni occasione & contradictione remota, loco rei infra dies duodecim satisfaciant & actori dent fideiussores, & illi, qui pro tali facto inimici fuerant, fiant amici.

DE CASTRO quoq; Chufftain statuerunt, vt illud vel simul habeant vel destruant, & ambo prohibeant, ne reedificetur.

HÆC autem constitutio Episcopi & Ducis de vniuersis, quæ superiùs memorantur iudiciis, concordia & lucris, durabit, quàm diu ambo vixerint: Si vero Successor Episcopi hoc statutum cum Duce conseruare voluerit, & apud eum, vt ita sit, obtinere potuerit, quæcunque statuta sunt, per omnia rata habentur.

ET DVX in familiari consilio electionis Episcopi, sicut vnus ex Canonicis vel ministerialibus recipiendus est & audiendus.

NE AVTEM huius concordie amicitia & statuti, quod fecerunt Episcopus & Dux, posse vel debere retractari fortè putaretur ab aliquibus, Dux, qui bono zelo & intuitu pacis ista fieri voluit, pium propositum beata decorauit memoria: Vnde pro reuerentia beati Petri & animæ suæ, ac parentum suorum remedio, hæc prædia, scilicet castrum Kelheim, & Lutoldum cum pueris & omnifamilia, & posteritate sua, castrum Lengenueld, castrum Stoufe, castrum Steueningen, castrum Wolfæringen, castrum Barsperch, castrum Durchelenburch, & castrum Landeshute, cum omnibus ministerialibus & tota familia, & redditibus eis attinentibus, si sine prole legitima decesserit, Ratisbonensi Ecclesiæ perpetuò possidenda donauit: Deuotionem ergo Ducis attendens Ratisbonensis Ecclesia, quod ipsam piè respexerat, partes suas interposuerunt: Ita quod Episcopus Ducem beneficio Landgrauij, quod vacabat eodem tempore, situm in montanis, hac conditione in beneficiavit, quod ei non liceat redditus eiusdem beneficii alicui vnquam in beneficiare. Adiecit etiam Dux, si esset de cessione nostra, & sibi fortè placeret in posterum Episcopatu Ducatum, eo cedente sine hærede, condicere, quod sibi concederetur beneficium proximè vacans ab aliquo Principum; exceptis tribus, beneficio scilicet, quod nos ab Ecclesia tenemus, & beneficio maioris Ecclesiæ Aduocatiæ, & beneficio Comitum de Hohenburch, & curiæ suæ tanta daretur pecunia pro cõsilio, quanta data est, cum ipse castra, & prædia sua Ecclesiæ disponeret, sed si hoc non faceret, tamen media pars beneficii, quod vacauerit, ab aliquo Principum, tribus prædictis exceptis, sine pecunia consilij sibi concederetur. His igitur omnibus Ratisbonensis Episcopus & Chorus, & Ministeriales, quia ad pacem esse videbantur, præbuerunt assensum; Nos verò tùm quia laudabilia sunt hæc, quæcunque statuta sunt, inter Ratisbonensem Ecclesiam & Ducem, tùm quia ad pacem tendunt totius prouinciæ, approbantes & rata habentes hanc præsentem paginam rei gestæ seriem continentem, sigilli nostri impressione & subscriptione testium reddidimus confirmatam.

*Alia copia prædictæ compositionis de Anno 1213. in qua vetera iura
Episcopi Ratisbonen. ac Ducum Bauariæ in ciuitate Ratisspona
latius continentur.*

HÆC EST forma compositionis factæ, inter Dñm Conradum, Ratis-
bonensem Episcopum & dominum Ludvicum Ducem Bauariæ: Dux re-
cepit medietatem castri Chufftaine ab Ecclesia Ratisbonen. in feudo, & reli-
quam medietatem debet acquirere à Natiuitate Domini proximè præterita in-
fra annum, sine malo ingenio, & debet dare Ecclesiæ Ratisbonen. & postmo-
dum ab ea recipere in feudo; Quod si non fiet, dabit castrum Stefeningen Ec-
clesiæ Ratisbonen. in concambium, pro illa medietate, & suprà dicto modo re-
cipiet eandem medietatem ab Ecclesia in feudo, castrum Chontil similiter de-
bet habere ab Ecclesia in feudo; Item decimam Atingen, pro qua vertebatur
controuersia inter eos, debet Episcopus habere absolute: Item Dux pro reme-
dio animæ suæ, & parentum suorum, in altera parte Danubij castrum Kelhaim,
& Luttoldum de Ovve, cum pueris suis & familia, & omni posteritate sua, &
castrum Lengenfeld, castrum Stouffe, castrum Stefeningen, castrum Wolferin-
gen, castrum Bartespere, castrum Durchelnburg, & ex ista parte Danubij, ca-
strum Landeshutæ, cum omnibus ministerialibus & redditibus, suprà dictis
castris attinentibus & cum tota familia, si vel ipse vel pueri sui, sine legitimo
hærede decesserint, Ecclesiæ Ratisbonen. perpetuò possidenda donauit. Epi-
scopus verò hanc deuotionem considerans, beneficio Landgrauij, sito in mō-
tanis, Ducem infeudauit tali conditione, quòd Duci non liceat eodem benefi-
cio alium infeudare: Quod si fecerit, statim vacare debet Ecclesiæ. Insuper
Episcopus concedet Duci mediam partem vnus beneficiij, quod proximo sibi
vacauerit ab aliquo Dominorum, exceptis tribus, scilicet beneficio quod deti-
net Imperator, & aduocatia maioris Ecclesiæ, & beneficio quod habuit Co-
mes Fridericus de Hohenburch.

Dux etiam in familiari consilio electionis Episcopi, sicut vnus ex Canoni-
cis vel Ministerialibus, recipiendus est & audiendus.

ITEM Dux Burgenfes absolutos dimisit ab omni iuramento, quod sibi ad-
uersus Episcopum fecerant, & alter alteri debet ius suum in ciuitate per omnia
integrum conseruare.

ITEM vterq; cum homine iuri suo attinente, sicut voluerit, liberè disponat:
Si verò alterum ad hoc habuerit necessarium, quæstum cum eo æqualiter diui-
dat, & cum illo procedat secundum sui consilij moderationem, sine malo in-
genio.

ITEM Episcopus non debet violenter manu tenere Burgenfes contra Du-
cem, qui in ciuitate domum suam sibi ædificent, aut pecuniam, quam eis ad hoc
assignauerat, sibi restituant, aut ostendant cui dederint.

ITEM si aliquis Burgenfium alteri eorum in iure sibi debito rebellis extite-
rit, contra eundem mutuum sibi debent auxilium impartiri, & lucrum inde
proueniens æqualiter diuidere.

SYMITER de manifesto conflictu in ciuitate quæstum æqualiter diui-
dent.

De statuendo etiam foro rerum venalium, qualiumcunque in ciuitate &
de omnibus vnionibus quarumlibet venditionum, modum simul statuent, &
neuter sine licentia alterius aliquid de his mutabit vel remitter.

PRÆTEREA conductum simul præstabunt, & lucrum inde acceptum si-
mul

mul diuident, & quicumq; contra uelle eorum aliquem vel aliquos conducere praesumpserit, vel conductum eorum infregerit, illud ambo prohibebunt.

ITEM nec Episcopus Castrum Strazpurch, nec Dux aliud Castrum prope Heylsperch, nec alteruter eorum aliquod Castrum in praedictum alterius adificare debet, usque ad sex annos post reditum Ducis de partibus ultra marinis.

ITEM neuter eorum debet uasallum vel ministerialem vel hominem alterius, sibi in castellanum, vel quocunq; alio modo assumere, nisi de ipso alteri uel iustitiam exhibere. Item neuter eorum debet ministerialem alterius, qui gratiam suam non habet, siue per matrimonialem contractum, siue quocunq; modo assumere, aut contra eum uolenter defendere; sed si forte, altero eorum ignorante, ministerialis unius transierit in potestatem alterius, per copulam matrimonialem; tunc ille, in cuius potestatem transiit, prosequetur eundem, ad consilium Domini, a quo recessit.

ITEM si Comes uel liber vel ministerialis alterutrius eorum existens in familiaritate Domini sui gratiam suam amittat; illum non debet alter sibi assumere, nisi ille prius gratiam Domini sui habeat.

Ad haec Episcopus & Dux hoc similiter inter se statuerunt, ut ministeriales eorum vicissim nubant, & pueri aequaliter diuidantur, hoc modo distinguentes: Quod primus puer, masculus uel foemina, patrem sequatur sine diuisione, reliquis nihilominus diuidendis; si unum tantum genuerit puerum, masculum uel foeminam, idem Patrem sequatur, & nubat post matrem, & eiusdem pueri, quos genuerit, similiter diuidantur. Item si Officialis Episcopi, ueluti Marschalcus, Dapifer, Camerarius, uel alter quilibet uxorē de Ministerialibus Ducis duxerit, uel Officialis Ducis econuerso ministerialem Episcopi uxorem duxerit, Senior filius, qui Patrem sequitur, habeat Patris officium, & si solus sit, nubat in potestatem Domini, cuius erat mater; ita tamen quod pueri, quos genuerit, diuidantur; si uero solus non est, sed plures sunt pueri, ipse nihilominus habeat patris officium, cum reliquis pueris, secundum quod supra dictum est, diuidendis.

DE ordinatione uero pacis prouinciae sic statuerunt, ut quicquid inter eos, uel eorum coadiutores uel ministeriales utriusq; emerferit, ita quod unus alteri damnum intulerit, damnificatus sine talione sex hebdomadis se contineat, & conqueratur Episcopo, si Ducis est, & econuerso & plenariam recipiat satisfactionem: Si uero damnificatus haec transgreditur, ita quod pro damno sibi illato malum fecerit, factum duplo restituat, & pro sibi illato nullam habeat emendationem: sed si damnificatus sine talione iniurias suas conqueratur, & Sacramentum calumniae praemiserit, ille contra quem agitur, damnum restituat, sub testimonio iuramenti trium autenticarum personarum, & si negare uoluerit, simili modo negabit. Item si agens in alium Sacramentum calumniae praemittere noluerit, ille, qui pro reo habetur, sola manu se expurget. Item si damnificans pertinacia uel paupertate satisfacere contempserit, excommunicetur ab Episcopo, & a Duce proscribatur, & a tali damnatione non liberetur, nisi prius de excessibus dignam exhibeat satisfactionem. Talem enim ultra unam noctem uel prandium nullus in domo sua recipere audeat uel detinere: sed qui eum detinuisse culpatus fuerit, & tertia manu se expurgare noluerit uel nequuerit, satisfaciatur pro ipso.

ITEM qui satisfacere tenetur pro quocunq; excessu, citabitur peremptorie a iudice per sex hebdomadas, & si se die constituto praesentauerit, infra duodecim dies postea satisfaciatur, & satisfactionis suae certitudinē faciat, coram iudice per-

se per fidei iussores. Si autem se citatum aliquis nescierit, & hoc probauerit, non damnetur, sed satisfactio ab eo accipiatur supra dicta.

ITEM qui in alium sine querimonia violenter per Raifam insultum fecerit, damnum, quod fecit, integrè restituat, & pro dedecore insultus, reddat quinque talenta. Item damnificatus Ducis non conqueratur coram iudicio prouinciæ, sed coram Episcopo, & si damnificans resisterit Episcopo, super emendatione, ipse debet eum excommunicare, & de bonis suis læso assignare, ad æstimationem damni illati, nisi bonis careat, & publicus prædo sit; & si necesse fuerit, eum cum Duce prosequi ad eius instructionem, potest id, quod in eius cedit personam. Idem Dux debet de suis Episcopo conseruare reum proscribendo hoc adiecto, quod Dux præcisè damnificato restituat ablata, nisi reus publicus prædo sit, nec habeat, unde satisfaciatur, quod propterea adiectum est, quod Dux potentior est de suis, quàm Episcopus de suis; Idem de vassallis Ecclesiæ, quàm diu respectum habebunt ad Episcopum, propter eum dimittendi & faciendi, & postquàm ab illo respectu destiterint, coram publico iudice, de ipsis querimonia proponatur.

DE moneta Ratisbonensi statuerunt, quod stabilis sit, & nulla vnquam posteam fiat; sed, si factum fuerit, Dux ad Consilium & velle Episcopi prohibear & retractet.

ITEM vtrique tam Episcopo quàm Duci placuit, vt omnia instrumenta, ante hoc præfens instrumentum facta (fortè hic deest, &c.) nisi sub sigillo vtriusque deinceps careant effectu huius formæ ac constitutionum: Testes sunt, Clerici, Chuno Decanus, Vllricus de Werde Archidiaconus, Wernhardus de Iudenbrucker Archidiaconus, Theodoricus de Schönenfeld, Vllricus scriba, Vllricus de Sancto Cassiano, Vicedominus Ducis, Geroldus Notarius Ducis, Eberhardus Notarius Episcopi Laici, Comes, Kalhohus de Kirchpere Comes, Meinhardus de Rotenëcke, Henricus de Lapide, Grimoldus de Lapide, Marchvart de Märingen, Ratold de Perge, Cunradus de Hohenfels, Henricus de Eberspenn, Havarvardus de Ouringen, Arnoldus de Schönenfeld, Otto Kopf, Henricus de Ramisovvi, Henricus de Syriching, Cunradus de Schrotshouen, Hermanus de Liechtenberch, Cunradus de Kirchdorf, & alij quàm plures. Acta sunt hæc Anno dominicæ incarnationis M. CC. XIII. indictione prima.

IN nomine Domini Amen. Cunradus Dei gratia Episcopus Ratisbonensis p. omnibus in perpetuum. Cum ex quodam promisso Duci Bavarie conferendum esset feudum vnum, & Episcopus Ratisbonen. quicumque tunc temporis, quando idem beneficium inciperet vacare, præsideret, ad id teneretur, & nos Ecclesiam nostram ab illo promisso absoluissemus per beneficium Eberhardi, Co. de Dornberch, aduocatiam, quæ Kasten Vogtei dicta, quæ erat de eodem feudo, excepimus illam Duci recompenfaturi per feudum, quod vacare ceperit, ad æstimationem viginti librarum, quarum decem sint absoluti redditus, quod vulgò sonat vrbor. 10. verò in feudate, quod vulgò sonat Mannelechen. Hoc autem temporibus nostris faciendum reliquit gratiæ nostræ: Si verò temporibus nostris factum non fuerit, Successorem nostrum ad idem exequendum teneri per scriptum præfens profitamur. Adiectum est autem, si feudum idem Duci conferendum æstimationem viginti librarum excesserit, quod Dux pro eodem excremento faciet, quicquid Consiliarij tam ex parte Episcopi, quàm Ducis ad hoc vocati, consuluerint faciendum. Acta sunt hæc Anno incarnationis Domini 1224. indictione 12. 12. Calendas Martij.

NOS LVDOVICVS Dei gratia, Comes Palatinus Rheni, Dux Bavarie, q. vniuersorum notitiæ præsentibus declaramus, quod cum in solutione Ca-
stri

stri in Rotenecke non possemus Reuerendo in Christo Patri, & Domino nostro Henrico, Ratisbonen. Episcopo, satisfacere in pecunia numerata, videlicet in centum & quinquaginta libris denar. Ratisbonen. Officia nostra Ratisbonæ videlicet iudicium pacis cameræ & sculteri eidem Domino Episcopo sub hoc discretionis moderamine obligauimus, quod eadem officia Heinricho Vitrico & Carolo, fratribus de Ouve, Carolo Pragario, Heinricho Dulci, & Cunrado Gumperti commisimus vsq; ad festum Apostolorum Philippi & Iacobi, proxime nunc venturum, suo nomine conseruandas ita quod pro suprâ dicta Summa centum & quinquaginta librarum ex tunc eadem absoluere debeamus. Quod si in crastino dictorum Apostolorum non faceremus, ipsa officia remanebunt illis personis, quibus per nos sunt superius recommitta per quatuor annos continue secuturos, post illos quatuor annos, per quos dictis, Pragario Dulci & Cunrado Gumperti primitus fuerant recommitta. Et vthæc rata permaneant atq; firma, ex parte hæredum nostrorū dilecti fideles nostri, Cunradus de Lupurch, Wernherus de Preintenecke, Winhardus de Rorbach, Wichnandus de Eiringpurch, Dietericus de Wildenstein, & Vlricus de Perig, Marschalcus Obstagiorum nomine, per ipsum Dominum Episcopum moniti, Ratisbonensem ciuitatem intrabunt, inde nullatenus exituri, donec sibi de vniuersis & singulis defectibus, si quos eum ex hoc vel propter hoc sustinere contingeret, plenariè satisfiat. Et adiecto, quod nos prædicta officia nulli infra eundem terminum commitemus aliquatenus gubernanda, & si contingeret ipsum Dominum Episcopum nobis ex aliquibus causis seu defectibus aliqua defalcare, huiusmodi defalcatio non erit in pecunia, pro qua sunt subscripta officia obligata, sed in alia Summa est potius facienda, exceptione qualibet non obstante. In cuius rei Testimonium præsentis literas dedimus, nostri sigilli robore communitas. Datum Ratisbonæ, Anno Domini M. CC. LXX. nono. 12. Calend. Septembris.

Copia priuilegiorum Ratisbonensibus ciuibus per Fridericum secundum

Rom. Imp. contra Episcopum ibi ac Duces Bauariæ dato

rum, Anno 1230.

R. FRIDERICVS secundus, Romanorum Imperator. Cum ad fidelium deuotionem benignè dirigimus aciem mentis nostræ, ac horum profectibus intendimus diligenter, augetur in eis deuotio fidei, & tam ipsos quam alios ad seruiendum fidelius, per liberalitatis exemplum seruentius inuitamus. Inde est, quod notum fieri volumus vniuersis Imperij fidelibus, tam præsentibus quam futuris, quod nos attendentes puram fidem & deuotionem sinceram, quæ ciues Ratisbonæ erga Imperium & nos semper habuerunt, considerantes quoq; fidelia & grata seruitia, quæ pro honore & exaltatione Imperij atq; nostra exhibuerunt diutius, & exhibere poterunt in posterum gratiora, volentes ciuitatem ipsam, propter ciuium merita, gratia & beneficiis nostræ celsitudinis ampliare, de immensa liberalitatis nostræ gratia concedimus eisdem ciuibus, hæredibus & Successoribus suis, in perpetuum omnia, quæ in Capitulis infra scriptis apertius continentur, vt ipsis perpetuò vtantur pacificè & quietè,

In primis, quicumq; ciuis Ratisbonen. de duello impeditur, si se poterit expurgare duodecima manu honestarum personarum, de impetitione, qua impeditur, sit absolutus.

Item quicumq; ciuis impetitur, quod de domo sua, vel in domum suam aliquis sit interfectus, vel quod in ea seruauerit proscripsum, propter quod domus sua destrui deberet, si esset verum, & actor causam ipsam prosequitur conquerendo

querendo, sed pax eo tempore non esset in ciuitate iurata, sola se manu expurgabit: Si verò ciues pacem seruare iurauerunt, is, qui reus putatur, tertia manu se purgabit, inter quos sint duo, qui dicuntur denominati.

ITEM nullus inuadere debet domum alicuius ciuis, vel res in ea sibi vsurpare sine iudicio ciuitatis.

SIMILITER neque Dux, neq; alter potens Dominus debet domum alicuius ciuis, post mortem ipsius, vel eiusdem res infra ciuitatem, vel extra sibi vsurpare, sed bona ciuium, domus & reliqua, suis hæredibus relinquantur, & quicquid Domini, vel alij quiq; contra hæredes agere velint, illud ordine iudiciario prosequantur.

ITEM quicumq; ciuis Ratisbonen. conciuem suum extra ciuitatem detinuerit, vel res eius, querimoniam contra illum mouendo, nisi prius conquestus fuerit ciuitati, & iustitia sibi denegata sit, emendabit delictum Episcopo decem libris, Duci cum decem libris.

ITEM quicumq; residens in ciuitate impetitur de seruili conditione, qua teneatur impetenti, si talis probabit, quòd decem annis permanferit à nullo impetitus, deinceps securus permanebit à tali impetitione.

ITEM quicumq; domos, vineas, areas, curias vel alias possessiones, infra terminos pacis ciuitatis Ratisbonen. sine impetitione possederit decem annis, & postea super illis fuerit impetitus, si quietam possessionem septima manu probabit, in pace res ipsas postea possidebit.

ITEM infra muros ciuitatis ipsius, in vicino & foris extra fossatum nulla tenus ædificabit, nisi duodecim pedes distent, inter muros & ædificium, & totidem foris inter fossatum; Quod si aliter factum fuerit, præter licentiam ciuium, remouebitur ædificium, per iudicium ciuitatis.

ITEM Dux, quando solennem curiam habuerit in ciuitate Ratisbonen. solito more indictum, non exercebit iudicium contra Ministeriales Ecclesie, neque contra ciues, nisi tertio die, nec contra ciues procedet, nisi per sententiam suorum conciuum & non aliorum.

ITEM maior Aduocatus, qui *Tûmbuogt* vulgariter appellatur, & potestatem habet iudicandi, ex parte Episcopi, & ex parte Ducis Burgkgrauis in nulum ciuem proscriptionis sententiam promulgabunt, nisi quando publicum habent placitum ex antiquo statuto, quod vtrique illorum habere debent tantummodo ter in anno.

ITEM tribus in anno vicibus ciues, pro vt expediens fuerit, de voluntate Episcopi & Ducis, Monetam intrabunt cum Magistris ab Episcopo & Duce ad monetæ officium deputatis, & denarios examinabunt, & si qua in eisdem inuenta fuerit falsitas, præfati Episcopus & Dux iudicabunt.

ITEM ciues potestatem habebunt eligendi Hansgrauium, qui disponat & ordinet extra ciuitatem & non infra, ea tantum, quæ respiciunt negotia nundinarum.

ITEM nullus ciuis, neque bona illius detineri debent loco pignorum pro Episcopo, vel pro Duce, vel pro quacunq; alia persona, nisi tantum pro suo conciuie, hoc adiecto, quòd detentor ciuibus primò proposuerit causam suam, & iustitia sibi fuerit denegata.

ITEM quicumque ciuis adquisierit bona, vel à Monasteriis, vel ab aliis quibuslibet personis, vineas, domos, vel alias possessiones, ad spacium vitæ vnius, vel plurium personarum, si contingat Dominum, cuius sunt bona vendere vel infeudare, vel obligare illa, non minus habebit ille, qui acquisiuit bona, in eisdem

dem bonis iuxta quod dictum est, ius, quod acquisiuit, ei, qui tunc bonis dominatur, censum soluturus.

ITEM quicumque ciuiteransfragium passus fuerit, & ob hanc causam à quocunque; spoliatus fuerit bonis suis; ipse spoliator propter causam delicti proscriptus Imperij habeatur.

ITEM quicumque emendo & vendendo ritum negotiationis exercuerit, ille reddat cum ciuibus collectas; exceptis Clericis, quos super talibus relinquimus Episcopo corrigendos.

ITEM petitioni ciuium assentimus, statuentes, vt singuli potentes de ciuitate sua, qui vasallos sibi faciunt ad turbendam pacem ciuitatis, qui Mundman vulgariter nominantur, ad munitionem ciuitatis dent decem libras, nihilominus à fidelitate præscita relinquentes huiusmodi absolutos: Qui autem ad hæc contumaces existerint, sint proscripti.

ITEM statuimus, quod ciues Ratisbonen. non cogantur venire ad aliquod iudicium, extra ciuitatem, cum hoc sit de antiquo iure ipsorum, nisi habeant prædia in rure, qua impetrantur; pro illis enim bene tenentur respondere coram Comite, in cuius Comitibus prædium est locatum.

ITEM statuimus; quod unicuique ciui Ratisbonen. liceat cereuisiam facere, quæ familiæ suæ sufficiat; tali pacto, quod eam non vendat, sed ad necessitatem familiæ suæ tantummodo expendat, illorum contradictione, qui officium habent praxandi ceruisiam, non obstante.

ITEM statuimus, quod telonium Imperij, quod solebat recipi ex antiquo, extra ciuitatem, quæ Chalmüntz nominatur, nullius contradictione obstante, in eodem deinceps persoluantur.

ITEM quicumque residens in ciuitate impetitus fuerit, quod sit Vogtman aliquis, & ille ciuis existens, collectas de nobis, & Episcopo, tanquam alius ciuis, nulla postmodum Aduocato seruitia exhibebit per coactionem, sed tantummodo certum, & ab antiquo determinatum seruitium exoluet.

ITEM si homo, qui censualis dicitur, continuam fecerit in ciuitate residentiam, iura ciuitati conseruando in dandis collectis & aliis, quæ à ciuibus statuuntur, nulla postmodum exhibebit Domino seruitia, per coactionem; sed tantummodo persoluat censum, saluum tamen in his esse volumus ius Ecclesiarum. Acta sunt hæc, Anno Dominicæ incarnationis, M. C. C. X. X. mense Septembris, 4. indictionis, imperante Domino nostro Friderico, Dei gratia gloriosissimo Rom. Imperatore, semper Augusto, Hierusalem & Siciliæ Rege, anno Imperij eius 10. regni Hierusalem; 5. regni verò Siciliæ 32. feliciter Amen. Datum in Castris prope Anagninam, anno mense & indictione præscriptis.

ADDITIO.

ADDITIONES.

EPISCOPI RATISBONENSES.

*R*atisbona; Secundarum Rhetinrum, seu quod est idem Vindelicie vrbs, Tiberij Caesaris monumentum, in veterib. documentis Tiberina, & Augusta Tiberij appellatur. De qua, cum alio loco fuissem à nobis sit dictum, eadem hic repetere noluimus. Sufficiat Diploma Leonis P.P. adducere, quod oculis quorundam dolorem adfert, & est tale.

*In Adam
sar. infer.
Reich.*

In nomine Domini nostri Iesu Christi, Leo Papa. Agnitum esse volumus cunctis Christianae religionis fidelibus, tam praesentibus quam futuris, qualiter Christianissimus Imperator & Augustus nomine Carolus Deo aspirante Christum hereditatis suae desiderans fieri possessorem, quoddam monasterium iuxta muros Tiburinae ciuitatis, quae à Tiberio Caesare Augusto aedificata est, quae modo vulgo appellata est *Reganepurch*, quod est constructum in honore S. Mariae matris Domini nostri Iesu Christi, & Principis Apostolorum Petri, & S. Georgij martyris: ubi praeclearissimus martyr & episcopus Pictaviae corpore requiescit *Emerannus*, in nostram immunitatem successorumque nostrorum gratia defensionis transfudit. Et nos continuo pro Christi amore gratuita mente petitioni eius pie annuentes, decreuimus ita fieri, & iussimus hanc chartam auctoritatis nostrae inde conscribi.

Nil minus quam à S. Seuerino Episcopo Rauennate, quod sicut & istud, non Paschasium Diaconum, sed Eugippium historiam S. Seuerini auctorem, plures quoque fuisse S. Seuerinos, & in designando vero isto Noricorum Apostolo auctores lapsos, clarissime euincit doctissimus Eugippij Scholiasies his verbis.

Auctor huius historiae Eugippius; de quo Isidorus Hispalensis episcopus, libro de viris illustribus cap. 13. scripsit, Eugippius Abbas (Eugipium nonnulli, quidam Eugypium vocant; Lazijs Eugippium, Sabellicus Ennead. 8. lib. 2. Eugippum perperam, ineptius Irenicus, Exeges. Germaniae lib. 3. c. 14. Creiptium appellauit) ad quendam Paschasium diaconem libellum de vita Sancti monachi Seuerini transmissum, breui stylo composuit. Scripsit etiam regulam monachis consistentibus in monasterio sancti Seuerini, quam eisdem moriens quasi testamentario iure reliquit. Claruit post consulatum Importunij iunioris (Importunus consul anno Christi 509. aut sanè circiter) Anastasio Imperatore regnante. Isidorus sequutus Honorius Augusto dunensis, de luminaribus ecclesiae cap. 13. Eugippius Abbas composuit vitam sancti Seuerini monachi & regulam monachis. Scio Lazijs iactasse Herulorum Eugippii historiam, & de eorundem in Norico sedibus: sed & compertum habeo, Seuerini hanc vitam isto verborum ambitu significasse. Quae Fulgentij Ruspen- sis episcopi de charitate ad Eugippium quendam epistola extat, adhuc ipsum nostrum pertinet opinor, siquidem temporum ratio congruit. Noricum Auentinus dixit, Batavis quidem natum, uti in Germanicâ Annal. editione retulit: mihi constat in Norico aliquamdiu moratum, hanc illi patriam fuisse, non constat.

Alius Eugippius, itidem Abbas, ætate paulò inferior, sub Tiberio Thrace vixit,

vixit, uti annotatum à Sigeberto cap. 39. de viris illustrib. Is hortatu Renducis Neapolitani episcopi, quædam ex Augustino collecta Probæ virgini inscriptum Plerique, in primis Trithemius, cum priore temere confundunt.

Seuerini sanctitatis opinione clari plures fuere; huius qui Monachus in Norico egit meminere historiarum scriptores Paulus diaconus, Sigebertus, Gotfridus, Vincentius, Otto, Liechtenauus: posteriores nihil necesse enumerare: Martyrologium præterea Rom. VI. Id. Ian. quod fidei faciendæ, cum totius vitæ epitomen quandam complectatur, exscribam: Eodem die apud Noricos sancti Seuerini abbatis, qui apud eam gentem Euangelium propagauit, & Noricorum dictus est Apostolus. Eius corpus ad Lucullanum prope Neapolim diuinitus delatum, inde postea ad monasterium sancti Seuerini translatum est. Meminit reliquiarum S. Seuerini Gregorius Magnus Pont. lib. 2. ep. 58. & lib. 7. ep. 85. Monasterij & oratorij S. Seuerini in castro Lucullano lib. 2. ep. 40. & lib. 8. ep. 18. Quin Gregorium Seuerino Romæ Ecclesiam dicasse, quæ prius Arianorum fuerit, ex lib. 2. ep. 40. cognoscimus. Quod porro Gotfridus Viterb. & Otto Frising. Seuerinum istum Rauennatem Episcopum nominare, eos errasse palam est, id quod à Cuspiniano & Lazio, qui auctoritatem ratam habuere, non animaduersum miror. Mitto argumenta alia. Eugippius utiq; cap. 1. cum ex orientis partibus in Noricum & Pannoniam venisse, cap. 9. Episcopus tus honorem delatum recusasse, disertè scripsit. Qui paullo post Seuerus Rauenas sanctimonie laude illustris vixit, Seuerinum equidem à quibusdam appellatum Hier. Rubeus hist. lib. 4. prodidit, sed neque Episcopus lectus est, neq; in Noricum venit. Auentinus Anna. lib. 2. Seuerinum Africâ oriundum, fratrem Victorinum habuisse retulit: Equè in utroq; falsus, Africa quippe Norico ad meridiem est, ne utiquam ad orientem: deinde, etsi vnus aut alter Seuerinus, & quidam in Africâ Seuerus, fratres tres Victorinos habuere, ij tamen longè alij à Norico Apostolo, quod ex martyrologiis in promptu.

Porro ad Paulinum quod attinet Episcopum, opera ni fallor pretium est audire Eugippij Scholiasten ad cap. XXI. vita S. Seuerini in hac verba differentem: Ab hoc (Paulino) Episcoporum suorum Catalogum auspicantur Reginoburgenses; omnino temerè, nam ex ijs quæ ad caput decimum septimum annotauimus, liquidò constat, Tiburinam Norici metropolim, Reginoburgum non esse. Conradus quidam Reginoburgensis canonicus, qui ante ducentos annos vixit, primus istius sententiæ auctor, eum ceteri, uti fit, re parum examinata sequuti. Ne sibi verò Reginoburgenses, quorum beneficio Eugippium vulgamus, expuncto Paulino iniuriam fieri conquerantur, genuinos duos, pro supposito hoc vno, Episcopos dabimus, in illorum fastos hætenus non relatos, Ioseppum primum, cuius isto loco nemo meminit, Cyrinum deinde, cuius Hund, in metrop. subobscure, at is in vita S. Emmerani quam scripsit, siue Hemmerammi, ut antiqui Codices habent sub finem Ioseppum Episcopum decessorem suum disertè appellat, & ex hac vita colligas Gaubaldo, qui sub Pipino, vtrumque fuisse supparem.

C. Anno post Christum natum DVIII. Boios superato Danubio Romanam provinciam Theodanis ductu ingressos ex probatorum consensu auctorum docet Velserus id cum ita se habeat non subsistit illorum opinio qui asserunt Sanctum Lupum quendam Romanum, Anno CDLXXXIX. sub Theodone primo Bavarie Duce, venisse Ratisbonam. Sed nec illud quoque subsistit, Lupum Ratispona Episcopum, quo tempore Theodo illum expugnauit, periisse: & fuisse eum Episcopum etiam Sclauorum & Carentenorum presbyterum

Iterum, Quam assertionem utramque optime verissimeq; refellit Velserus his verbis: Boicar. IV. p. 212.
 Primus in ea vrbe (Reginaburgo siue Ratisbona) à Boiis conspectus Episcopus, (Rupertus) nam ante Boica tempora quosdam sedisse non ambigam, etsi memoria ferè excidit, vnius Lupi superat, sanctitatis famâ posteritati commenda-
 data. Quem qui Zenone imperante à Theodone primo, pietatis causa cœ-
 sum narrant, temporum rationem nullam habent. Neque ego exemplum
 quo Boij in Christianorum sanguinem vnquam sœuierint vllum proditum re-
 perio. Absurdus errant, qui Lupum hunc cum eo confundunt, qui Cher-
 marum Carantanorum Principem Pipini ætate in fide instituit.

Bene monet Velserus ubi supra, in margine: Ratharium post Rupertum vixisse.

*S. Ruperti vitam legat qui velit, apud Canis in. Antiq. Lectio. Velserus præ-
 citato libr. IV. Boic rer. P. Raderum de SS. Bauar. Tom. I. Fuit autem Salisburgen-
 sis Episcopus S. Rupertus non Ratisbonen. nec inter hos numeratus.*

*De S. Emmerammo vide Vels. Boicar. IV. 228. cum seq. P. Rader SS. Bauar. Tom. I. Arnolf. Com. Wochburgen: apud Canis. Antiq. lect. Tom. I. &c. Auentini com-
 mentum de Pictavia Noricorum vrbe, ex qua S. Emmerammus oriundus, cuiusq; Episco-
 pus fuit, merito rejicimus certioranos deente Myræo Notit. Episcop. libr. V. p. 385. his
 verbis: PICTONES seu Pictaui, Galliæ populi, Cæsari & aliis noti. AUCUSTO-
 RITVM PICTONVM Ptolomæo. PICTAVIVM Hieronymo, Poitiers, V. E. & A-
 sademia, sub. A. Burdegalsensi, &c.*

*Ubi Epi-
 scopalis Ar-
 chiepiscopo.*

Lubet hoc loco inferere, quod in libr. Tradit. Ecclesia Frisingen. legitur.

Constat vniuersa Deo auctore ordinata cuius nutu futura, eius homo emi-
 nentia cuncta excellens signaculum similitudinis conditoris plasmatus fuerat,
 cuncta sibi met subiecta adeo fuisset imperatum, cuius largitoris munere viu-
 mus & sumus, ipse enim & vires tribuebat, & intellectum, ipse tempus & lo-
 cum, ipse suo beneficio spiritum inspirans facultati vt congrue succerrere cor-
 pore, vbi beatus Christi martir Emmerammum campum elegit certaminis vt
 victor triumphans perhenne cum Christo frueretur gaudio membris solutus
 amittere spiritum, eius amore, vt ibidem fundarem Ecclesiam vt pio apud Do-
 minum delictorum merear veniam accipere. Sicque peractum est, vt ab in-
 toli iusto emerem pretio meniis Ecclesiam prædicti honoris fabricaui marti-
 ris canona, dudum edificationem constitui honorifice bone memorie Eximber-
 go Episcopo dedicatore ordinaui, quibus laboribus me remuneraturum confido.
 Propterea ego Ortlab per consensum Abbatis mei Riedhardi prædictam
 Ecclesiam S. Emmerammi in loco Helfendorf constructa trado atque trans-
 fundo ad domum beate & intemerate Virginis Mariæ, & vt ne Canones repu-
 gnare videar Arbonis Episcopi ditioni subsistere debeat excepti beneficii illius
 vite mee, vt ex eis fruatur beneficiis concessæ licentie, stipulationes subnexa au-
 tem necessitate cogente filie mee, vt prædictum fuisset eleuamen. Post obi-
 tum vero meum anime pro remedio mee Canonica subiaceat iura vt preno-
 tatum est cum clero & seruientibus, cum libertis & allodionibus, cum termino
 & facultatibus ad domum Dei nostri genetricis M. pertinere debeat domum
 Castro Frisingas fundatum. Testes in libr. Tradition. inueniuntur. Actum
 in villa Isana sub die consule Nonæ Octobr. Anno XXV. regnante domino &
 Illustrissimo Duce Tassilone

*gandiath
 M. S.*

*in M. S.
 remedium*

Videantur P. Rader. de SS. Bauar. Tom. I. p.

& Vels. Boicar. V. p. 238.

quorum sententia tamquam veriori omnino inherendum.

Vide. Vels. & P. Rader, ubi proxime supra.

X 2

Candi-

i. *Candidè Velferus, & ut solitus fuit semper, dextrè: De Velipholægo siue Vuol-
pag. 229. faico, quem Erhardo & Alberto subiiciunt, in neutram partem liquet.*

k. *Sufficienti prudenti lectori, cum fabularum enim cupidus nulla nobis est communio,
ibidem quæ Velferus de Vichterbo doctissime: Vichterbum vbiuis terrarum potius quàm Re-
ginoburgi extitisse Episcopum, eadem rationes euincunt. Neque illos mira-
ri desinam, qui non expensa tam distincta notatione temporum Garibaldum
Vhichterbo successisse, nugari adhuc pergunt.*

l. *S. WVNIFRIDVS, qui & BONIFACIVS, non est huius loci, nec quidquam hic
de illo dicendum.*

m. *Ordonus in Vit. S. Bonifac. lib. I. cap. 39. Govvibolt nominat, à S. Bonifa-
Nicol. Se- cio ordinatū Episcopum in Ratisponensi ciuitate, quæ metropolis Batoaria
rar. Mogg. est.*

361. & *Velfer. Rer. Boicar. VI. ad Anno Domini DCCXCI. de expeditione Caroli M. cen-
eundem in tra Hunnos agens inter cetera isthac tradit: Ex proceribus morte functi Angilra-
notat. 28. mus Mediomaticum Archiepiscopus, & Simpertus Episcopus Reginoburgēn-
pag. 497. sis opinor, gratia & auctoritate apud Regem præstans. Sunt qui eius obitum an-
no ab hinc septimo referant, priuatos illius Ecclesiæ annales sequuti, verum nos
eorum fidem alicubi vacillare experti, in hanc partem nutamus, nullo præte-
rea per hæc tempora alio obseruato cognomine Episcopo. Corpus in S. Em-
merammi Basilica, quam ampliori forma instauratam ornauerat, conditum,
Arnolf. Adalvinus Successor datus. Qui Constantium Episcopum interijciunt,
lib. 2. de S. Emeran. Arnolfi testimonio, cuius in hac causa grauissima debet esse auctoritas, reuin-
cuntur.*

o. *De hoc Concilio Velfer. Boicar. VI. ita scribit: Inermis se alius haud paullò in-
fior hostis, Fælix Orgelitanus in Pyrenæo saltu Episcopus, per pietatis speciem
exeruit: qui ausus asserere Christum adoptionis tantum iure Dei filium esse,
aduersus Ecclesiam grassabatur. At coacto Reginoburgi concilio, patrum
consensu damnatus, Hadriano Pontifici satisfactorius Romam mittitur. Idem
Velfer. d. loco. Anno 798.] Reginoburgi Adalvinus, coacto Episcoporum & cle-
ricorum, tum quoque nobilitatis concilio, Cathedram ex S. Emmerammi ba-
silicâ in urbem ad ædem S. Stephani transtulit, approbante Rege & Pontifice.
Emmerammi Monasterium in Romanæ sedis fide posthac fuit.*

*Alteri quoque Concilio interfuit hic Adalvinus habito Salisburgi, iussu Caroli
Magni, circa Annum 800. Velfer. Boicar. VI. Anno 807. Concilium Salisburgi
XVII. Kal. Decembr. indictum. Affuere Arno Archiepiscopus, Atto Frisingensis,
Adalvinus Reginoburgen. Henricus Sabionensis Episcopi, de decumis
& reliquo sacrorum iure disceptatum definitumque esse, annotatum reperio,
ipsis conciliactis nondum erutis.*

p. *Ludouicus diuina prouidentia Rex Francorum & Boiaræ. Si nos ex mu-
nificencia & possessionib. nobis à Deo concessis locis sanctorum aliquid tribui-
mus, credimus indubitato, illud nobis ad præmium æternæ retributionis con-
ducere. Idcirco notum sit omnibus Christi Ecclesiæ nostric; fidelibus, quod nos
ex augmento mercedis nostræ, sanctæ Ratisbonensi Ecclesiæ, quæ in honorem
Principis Apostolorum Petri, & beatissimi martyris Christi sancti Hemeran-
ni, qui inibi corporaliter requiescit, constructa est, cui in præsentia vene-
randus vir Paturicus Episcopus operatione diuina præsidet, concessimus ali-
quot prædia nostræ proprietatis, cum aliis circumfictis, videlicet tractum vbi
quædam munitio Herlingoburg sita, in terra Auarorum, cum suis terminis,
ut sequitur, distinguitur. Primo vbi fluuius Erlaphus in Danubium fluit,
incipit modo nominatus circuitus, & extenditur sursum vnâ cum ripis præ-
dicti*

dicti fluvij, vsque ad fines Erdgastegi, Rursus propagatur prædictus tractus à superius nominato fluio Erlapho ex parte Austri vsq; ad medium montis Slauorum Colmiza dicti, vbi duabus arboribus signa certa posita sunt. Et ab eo loco vltèrius extenditur præfatus locus, ex parte Septentrionali, vsque ad Danubium. Et quæ plura sequuntur in literis quas subscripsit Adelbertus vice Ganzoaldi, anno Christi 832. 8. Octob.

*Sequitur Diploma Caroli Crasti, in quo fit mentio Episcopi
Bathurici.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Carolus diuina fauente clementia Imperator Augustus. Si membra Christi infirmiora, sed abundantiori honore dignissima, debita charitate amplectimur, & imperialis auctoritatis robore confirmamus, id nobis, & ad temporalis tranquillitatis gratiam, & ad æternæ felicitatis gloriam pro futurum sine hæsitacione confidimus. Proinde omnium fidelium Christi tam præsentium quam succedentium noverit industria, qualiter nos Monasterium beatissimæ Virginis matris Domini nostri Iesu Christi Mariæ in ciuitate Ratis. quod dicitur Oberenmunster, quod piæ memoriæ genetriz nostra Hemma regina, a Bathuricho Ratisponen. Episcopo solenni ac legitimo concambio recepit, vbi ipsa corporaliter sepulta requiescit, in nostræ emunitatis defensionem suscepimus, ea vidl: conditione, vt neque nos, nec quisquam Imperator, aut Rex, aut Dux, aut Comes, aut regalis exactor, siue ex imperiali, siue ex propria auctoritate quicquid ibi ordinandi, aut exigendi habeat potestatem. Sorores quidem Abbatisa decedente, aliam quæ succedat moribus atque vita probabilem, vnanimiter atque legitime eligant. Cui electioni siue ordinationi, non Imperator, non rex, non Episcopus, non aduocatus, non aliquis hominum in aliquo contradicat, nec difficultatem, nec molestiam quamlibet inferat. Sane aduocatum nullum habeant, nisi eum quem Abbatisa, & sororum concors discretio elegerit. Qui etiam aduocatus nihil iuris, nihil potestatis, nihil seruicij ibi requirere præsumat, nisi quod ei Abbatisa & sanctimonialium bona voluntas constituat. Siquis vero deinceps hanc nostræ auctoritatis paginam propter suam cupiditatem infringere voluerit, omnium illorum criminum, peccatorum, delictorum, in extremo & districto examine, in præsentia Dei reus existat, pro quorum absolutione & redemptione piæ memoriæ genetriz nostra ipsum Monasterium ordinauit, ditauit, atque magnificauit, & tamen malum suum studium nihil valeat, sed vsque in finem sæculi hoc præceptum nostrum inuiolabiliter perseueret. Et vt hæc nostræ auctoritatis constitutio firmiter, & certior habeatur, & diligenter obseruetur, manu propria subtus eam firmauimus, & bullæ nostræ impressione signari iussimus. Data XIII. Kalend. Marcij, Anno Dominiæ incarnationis DCCC. LXXXVI. Indictione IIII. Anno Imperij piissimi Imperatoris Caroli in Italia VI. in Francia. V. In Gallia II. Actum in villa quæ Rotaile vocatur in dei nomine feliciter Amen.

Signum domini Caroli Serenissimi Imperatoris Augusti.

Amalbertus Cancellarius ad vicem Luithardi Archicancellarij recognoui. Data XIII. Kal. Marcij Anno Dominiæ incarnationis DCCC. LXXXVI.

X 3

VI. la

VI. Indictione IIII. Anno verò piissimi Imperatoris Caroli in Italia VI. In Francia V. In Gallia II. &c. vt supra. In his literis manifeste scribitur Hemmam reginam sepultam apud superius Monasterium. Hemmeranici fratres historiographorum auctoritate asserunt Anno Domini 809. apud se sepultam, & iam olim refoffatam.

r De hac contentione & super ea facta transactione ita legitur in libro Donationum: Breue commemoratorium de conuentione piscationis & venationis ad Apiriniseo quæ fuit facta inter Luipramum Iuuauensis Ecclesiæ venerabilem Archiepiscopum, & Erchanfredum Ratesponen, ciuitatis Episcopum. Coadunauerunt se ambo iuxta vnus hominis conditionem cui nomen est Heripald, vt sicut ille veracissimè proferret, ita vtrique consentire deberent. Qui interrogatus, se ab antiquis temporibus recordari respondit, quod de Iuuauen. sede per totius anni circulum in ipso supra nominato lacu vna naus fieri deberet ad piscationem, alia de castello sursum, tertia de maninseo, excepto autumnali tempore, quando patuli pisces, quos vulgo Lahfos vocant coire debent, tunc solummodo in illo angulari loco vbi Iscola fluuius foris emanat, duæ naues ad piscationem illam fieri debeant, scilicet de Salzpur, & de Maninseo. Simili modo in vernali tempore quando albuli pisces coeunt fieri debet. Sed nunc Erchanfredus Episcopus licentiam dedit, vt tertia naus ibidem ad illam piscationem fieret. De venatione ita se coadunauerunt, vt vtrisque liceret in ista parte commouere & sic in antea caciando persequi. Similiter de altera parte liceret fieri, ea ratione vt primitus ad noticiam peruenisset ex vtrisque partibus, & tunc cõmuni manu præfatum opus expleatur. Isti fuerunt præsentēs testes Norplest Comes. Arfrid vassus dom. Folchrad pazrih. Vnolz. Gerear. Ratpot. Wiheor. Reginhart, Herupehrt. Tetih. Heripold. Iacob. Fritilo. Gerpold. Vmmili. Gundheri, Wasigrim. Rato. Meginpreht. Adalger. Ilpune. Item Arfrid. Wizerich. Ettri. Ruertpreht. Isti clerici. Sigiheri. Erchanboh. Perachtram, Gisfahart, Ratkor, Naudrat, & alij multi nobiles viri atque clerici. Actum ad Maninseo an. DCCCXLVIII. indict. XII. sub die cons. XIV. Kal. Aug.

f Otkarium] qui & Otkeriu, sextus in ordine à S. Wilibaldo Eystetenfis Episcopus. Embrichus autem Episcopus Ratisbon. Embricho quoq; & Ambricho appellatur: & notandum circa hanc variationem nominum propriorum, quod bene monet R. P. Iacob. Gretser. in Catalogo Episcoporum Eystetenfis de Erchenbaldo Episcopo agens; Parum porro interest, siue Erchenbaldum siue Erchenboldum scribas: vtraque enim scriptura vsitata est; nec diuersum hominem facit; & frustra sunt, qui Wiliboldum à Wilibaldo & Wuniboldum à Wunibaldo discriminant, & S. Bonifacij comitatum & societatem nouis comitibus & socijs augent. Quoties in istis Germanicis vocabulis mutatura in o. vt Reginaldus, Reginoldus, Reinaldus, Reinoldus, Arnaldus, Arnoldus, & similia? neque vlla certa scribendi ratio in his Anglicis, Saxonis, & Alamanicis vocabulis obseruatur, vt videre licet tam in impressis, quam in calamo exaratis codicibus.

t Huic siue Asperto, siue Ansberto Episcopo transcribit D. Laurentius Hochvvarth in suo Chronico Episcoporum Ratisbonen. commutationem factam cum Otkario Eystetenfis Episcopo, de qua paulo ante mentio fuit facta.

Sequuntur Diplomata Imperatorum & Regum, Tuto Episcopo, & interuentu huius alius quoq; concessa.

i. **I**N nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Carolus Dei gratia Rex. Si Dei Ecclesiis nostro videlicet Regimine procurandis dignos adhibere

libere curamus honores, non solum terreni, sed & cœlestis regni non dubitamus honore & fastigio nos sublimari. Inde volumus in nostrorum præsentium, futurorumque peruenire notitiam; qualiter conuenit inter venerabilem virum Radesponensis Ecclesiæ Episcopum Tutonem, & quendam hominem nostrum, ut aliquas res eorum inter se, pro ambarum opportunitate partium concambiare deberent: quod & fecerunt. Tradidit igitur N. proprietatem suam sancto Emmerammo Martyri, qualem visus est habere, cum omnibus ad prædictum locum rite pertinentibus in manum Episcopi & aduocati sui N. in perpetuam proprietatem: Econtrario verò retradente eodem Aduocato una cum manu Episcopi accepit prædictus N. de rebus S. Emmerami locum N. cum omnibus appendiciis in perpetuam proprietatem. Et ut huius concambij præceptum firmum stabileque permaneat, manu propria subtus illud firmavimus, annuliq; nostri impressione signari iussimus.

Diploma Arnolphi Imperatoris.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Arnolfus diuina ordinante clementia Rex, si id cuius diuino cultui mancipatur aliquod suffragium* id nobis ad perpetuam beatitudinem promerendam, quidquid profuturum esse credimus. Quapropter nouerit omnium fidelium presbyterorum præsentium scilicet atque futurorum industria, quia nos quandam commutationem in Ba-uaria in pagis Chelesgouue cum Ambricho ven. Reginae urbis Episcopo, cū consensu totius Collegij sibi subditi fecimus, dedimusque nobis præfatus Episcopus quandam proprietatem eidem vibi contiguam ad Monasterium S. Hemmerammi martyris Christi constructam pertinentem, quæ quia ante illam aliquando ad inclusionem ferarum destinata fuerat, iterum ad hoc ab eo poposcimus concambiandum ac reuocandum. Nos vero in recompensationem eiusdem locelli, vulgari nomine Pruoi nominati, dedimusque ad prædictum Monasterium in pago Chelesgouue in villa Mandorff Ecclesiam cum decima & demum cum curte cæterisque ædificiis & vij hob, de terra scilicet, cum parstalkis omnique censu eorum, cunctisque iuste ad eandem proprietatem pertinentibus, agris, mancipiis, pratis, vineis, pascuis, syluis, aquis, aquarumue decursibus, exitib. & reditib. mobilibus & immobilibus, cultis & incultis. Et iussimus inde hoc nostræ auctoritatis fieri præceptum, per quod sancimus atque iubemus, ut hæc commutationis auctoritas firma & stabilis perpetuis perseveret temporibus, sine alicuius contradicentis impedimento. Ut illa plenior in Dei nomine obtineat firmitatem manu propria confirmavimus, annuloque nostro assignari iussimus. Signum Domini Arnolphi piissimi Regis.

N **A** **S** **L** Aspert, Cancellarius ad vicem Archicapellani recognoui. Data VI. Feb. Dominicæ incarnationis DCCC. LXXXVII. Indictione VI. Actum vrbe Regina, in Dei nomine feliciter Amen. Anno I. regni Domini Arnolphi piissimi regis.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Arnolfus diuina fauente clementia Rex: Si debitores sumus, omnibus iniustitiam patientibus lineam æquitatis exhibere, dignum fore arbitramur, quatenus Ecclesiasticæ res mundiburdum, ac defensionem a nobis habeant, nullamque perpetiantur iniquitatem. Idcirco nouerit omnium fidelium nostrorum, tam præsentium quamque futurorum industria, qualiter nos quorundam religiosorum virorum relatu didicimus, qualiter quædam res in pago Quiringouue in comitatu Hunol-
X 4 si, in-

fi, infra terminum loci Scouinouua vocati de Monasterio sanctissimi Emmerammi & piissimi Martyris Christi iam longo tempore iniuste fuerint abstracta. Huiusmodi iniustitiam non parui pendentes, iussimus eandem Marcham ad praefatum Cenobium pertinentem, fideles nostros circumducere & quaque discretionem sequestrare. Illi sunt, qui eandem marcham circumdixerunt, Engildeo Com. Odalrich Com. Meginhart Com. Chuniperht Com. Kerolt Com. Kunolt Com. Gero Com. & alii quam plures, quorum nomina alteri membranæ inscripta praesenti auctoritatis nostrae praecepto iacent inuoluta. Ita autem praefati loci terminus ab eis fuit circumductus atque limitibus distinctus. Id est de Murupach vsque ad Marachleo. Inde quoque vsque ad Rispach. Deinde vsque ad caput Theanpach, inde vsque in rotam & ex rota ad Florginpach, ac deinde ad goldarun. Illinc siquidem vsque smalaga fecit. Deinceps vsque ad grasa mare salio, ac deinde vsque ad euenem. Nos quoque ne ulterius exinde aliqua quaestio oboriatur, ex integro eadem res veluti ibidem circumductæ esse noscuntur ad praedictum Cenobium, pro venerandæ memoriæ remedio animæ patris nostri Karlomanni videlicet inuictissimi Regis ac deinde nostræ parentumque nostrorum denuò tradidimus & iussimus inde hoc praesens concessionis nostræ praeceptum conferri, per quod decernimus, atque regio munimine iubemus, ut omnes praerogatas res ad ante dictum Monasterium perpetim possidende consistant. Hoc quoque addimus, quatenus ipsæ res quas nos inde in beneficium acceptas habemus, ab eodem Monasterio ullo modo tollantur, sed si prius non redeant, post obitum nostrum in ius Monasterij redigantur. Et ut hæc donatio & constitutio nostra firma stabilisque, perenniter consistat, manu propria praesens praeceptum firmavimus, Annuli quoque nostri impressione assignari iussimus.

Signum Domini Arnolphi Inuictissimi Regis. Aspertus Cancellarius ad vicem Deotmari Archicapellani recognoui. Data XII. Kal. April. Anno incarnationis Domini DCCCXC. Indict. VIII. Anno III. regni Arnolphi piissimi Regis. Actum, Mosapure regia ciuitate, in Dei nomine feliciter: Amen.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Arnolfus, diuina gratia fauente Imperator Augustus.

Regalem igitur concedet dignitatem, ut facta fidelium suorum, quæ comuni ipsorum congruunt utilitati, ut pie eis consulendo perspiciat, ac in posterum mansura gratanter corroboretur. Inde quoque omnium Christianæ religionis fidelium instantis scilicet temporis & futuri agniti esse volumus notitiæ, qualiter Tuto honorabilis Ratisponensis Ecclesiæ Praesul, & commissi gregis nomine & merito tutissimus prouisor. Et foemina quædam Nobilis nomine Winbure quandam complacitationis inter se more populari perpetrare curtum, nostris praesentarunt oblatibus, supplicantes nostri edicti tenore eum consolidare, quod ita fieri decreuimus. In qua etiam continebatur insertum, quomodo ipsa Winbure proprietatem suam, id est, curtem, quæ dicitur Nordilinga, in pago Retiensi constitutum cum omni integritate sua, exceptis mancipiis XX. & vna Hob, Absa cum Argozzo; tradidit ad Sanctum Petrum, preciosumque Christi Martyrem Emmerammum in manus V. praefati Episcopi & Aduocati sui Geraharij perpetuo in proprium cum Ecclesiis binis decimatis, curtibus & eatis aliisque ædificiis, familiis & vtriusque sexus mancipiis, censibus,

fibus, vniuersisque appendiciis & adiacentiis suis. E contra verò eadem Winbure accepit per ipsas manus vna cum prænominato Aduocato suo, per quem & tradidit de rebus prædictorum sanctorum locum Weindinga nuncupatum, *Weindinga* cum attinentiis suis iure complacitationis possidendum. Quo peracto iussimus hoc præsens muniminis nostri præceptum inde fieri: per quod decernimus atque omnino præcipimus, vt huiusmodi complacitationis institutio firma & stabilis perseveret; eo videlicet tenore rationis, vt sæpèdicta Winbure ambas res ex integro, id est, Nordilinga proprium suum, quod traditione filij sui Zuentipulgi nostræque præceptali donatione in possessionem adèpta est, & Weindinga omni tempore vitæ suæ securè habeat, teneat atque possideat. Post obitum verò suum tum Nordilinga quumque Weindinga salua integritate iuri & potestati supradictorum sanctorum seu etiam tuitioni prouisorum illorum absque ullius molestatione subiiciuntur in perpetuum. Et vt hæc complacitationis confirmatio à nullo vaquam Successore nostro violetur, sed in Christi nomine vsque in finem consolidetur, manu nostra subtus eam roborantes, annulo nostro iussimus insigniri. Signum Domini Arnolphi Imperatoris Augusti. Engilpero Notarius ad vicem Theotmari Archicapellani recognoui. Actum 15. Cal. Iunij. Anno incarnationis Domini DCCCXCVIII. indict. prima. Anno Regni Arnolphi piissimi Regis XI. Imperij eius tertio. Actum Reganespure in Dei nomine feliciter, Amen.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ludouicus gratia Dei Rex. Si Pontificum ac ministrorum Dei nostræ celsitudini fideliter famulantium petitiones quas nobis propriis seu Ecclesiarum vtilitatibus ob possibilitatem seruitij nostri innotuerint, ad effectum perducimus: non solum imitando consuetudinem antecessorum nostrorum, verum etiam ad mercedem beatæ remunerationis talia facta nobis profutura prodesse liquidò credimus. Quapropter omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque tam præsentium quam futurorum cognoscat industria, qualiter nos pro æternæ mercedis augmento, cuidam venerabili ac dilecto Episcopo nostro TVTONE nominato quasdam res nostri proprii iuris, in ius & proprietatem D. Emmerammi martyris per interuentum ac consilium VEN. Pontificum Adalperonis & Ercanpoldi, imò etiam & reliquorum fidelium nostrorum Luitpoldi scilicet dilecti propinqui nostri, ac Gundpoldi Com. æternaliter possidenda concessimus, hoc est, in pago Nordgeu in comitatu LITVPOLDI, in villa quæ dicitur Teorinhoua, quæ pertinebat ad otunassam quæ est contigua loco qui dicitur Sentilapah, cum mansis & mancipiis vtriusque sexus, ædificiis, terris, pratis, pascuis, viis & inuiis, aquis, aquarumue decursibus, Molendinis, piscationibus, exitibus ac redditibus, agris, cultis & incultis, mobilibus & immobilibus, quasitis & inquirendis, & omni communitate vtilitate syluæ, siue in speciali comprehensione, siue etiam magistri alicuius concessione, quicquid iidem serui eodem die vel tempore in potestate ac vestitura ad nostrum seruitium videbantur habere, totum ex integro tradidimus atque transfudimus prænominato Martyri eiusque vicario in ius ac dominationem, perpetuis temporibus, & iussimus inde hanc præsentem scribi auctoritatem nostram, per quam volumus firmiterque iubemus, vt præfatus Episcopus firmissimam inde habeat potestatem, sicut reliquarum Ecclesiæ suæ rerum. Et vt hæc auctoritas largitionis nostræ firma stabilisque perpetuis temporibus perseveret, manu propria subtus eam roborantes annulo nostro sigillari iussimus. Signum Domini Ludouici Serenissimi Regis Ernustus Cancellarius ad vicem Theotmari Archicapellani recognoui.

ui. Data XVI. Kal. Mart. Anno incarnationis Domini. DCCCCIII. Indictione VI. Anno vero Ludouici piissimi regis IV. Actum Forcheim Curte regia in Dei nomine feliciter Amen.

IN nomine sanctæ & indiuinæ Trinitatis Ludouicus diuina fauente clementia Rex. Nouimus nos ad sacra regimina, & ad Imperialem auctoritatem per sanctorum suffragia posse in futurum proficere, & beatæ gratiæ remunerationem æternis diebus mereri, si loca Deo dicata diuino accensi amore procuramus. Ideoque sciat omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet & futurum posteritas, qualiter nos, per interuentionem nostræ dilectæ genitricis Outæ, quasdam res sui proprii iuris, quas à largitate beatæ memoriæ patris nostri Arnolphi Imperatoris per imperiale præceptum suscepit, ad cellam S. Emmerammi Martyris Christi, nostra regali auctoritate donauimus. Ea quidem ratione, ut easdem res, quædam vidua nomine N. diebus vitæ suæ possideat, ac post dies eius, in ius ac dominationem eiusdem cellæ redeant perpetuis temporibus tenendæ; id est eurtē, quæ dicitur N. quidquid in potestate prenominatæ genitricis nostræ eadem die erat. Quod antea præceptis datum non fuerat, extra vel infra terminum eiusdem eurtis totum cum omni integritate per consiliū & consensum venerabilium Episcoporum, nec non fidelium Comitum nostrorum, & cæterorum omnium, sicut præcis temporibus in singulis ministeriis Patrum nostrorum ordinatum fuerat, nihil extra dimittentes, in perpetuam possessionem tradidimus cum regimine, & eiusdem banno, mancipiis vtriusque sexus, ædificiis, pontibus & censu, sylua, omniq; vscæ eiusdem syluæ, aquis, piscina, vineis, viis & inuiis, exitibus & redditibus, terris, cultis & incultis, molendinis, pratis, pascuis, mobilibus & immobilibus, quæ sitis & inquirendis.

Et iussimus in hoc præsens præceptum conscribi, per quod decernimus, firmiterque iubemus, ut præscripta Ecclesia B. Emmerammi, cui Tuto venerabilis Episcopus præesse dinoscitur, firmissimam cunctis diebus habeat potestatem, sicut cæterarum Ecclesiæ rerum. Et ut hæc largitionis nostræ auctoritas stabilis permaneat, manu nostra subtus eam firmauimus, & annuli nostri impressione sigillari iussimus. Signum Domini Ludouici serenissimi Regis. Engelbero notarius ad vicem Theotmari Archicancellarij recognoui & subscripsi. Data II. Idus Augusti Anno Incarnat. Domini nostri DCCCC. III. anno Ludouici piissimi Regis IV. Indict. VI. Actum Ottinga in Dei nomine feliciter, Amen.

Quod antecessores sui non habuerunt] Imò Principes Bavarie ab antiquissimis temporibus, etiam ante hunc Arnolfum Bavarie sue Regem sue Ducem (utroq; enim titulo ab historicis indigitari reperio) habuerunt. Iam inde à Carolo Magno derivatum; & in consuetudinem & obseruantiam generalem perductum: de quo iure vel consuetudine cum Anno M. D. LXXXIII. de concordatis inter Serenissimum Bavarie Ducem Guilielmum, & Metropolitanum cæterosq; eiusdem suffraganeos auctore Sum. Pont. Gregorio XIII. instituta esse tractatio, pluribus actum fuit: & erit copiosius de hoc dicenda alia magis opportuna occasio.

Vid. P. Rader. de SS Bavar. Tom. 1 pag 99. b.

De S. Wolfgango vid. P. Rader. Tom. 1, de SS. Bavarie, & opera videtur ascribere carmen bon. mem. Philippi Menzelij D. Medici experientissimi, cum erga Deum & omnes sanctos insigniter pij, tum S. Wolfgangi cultoris deuoti: cuius sacrum admodum in Alpibus Norici quotannis inuisere à multo tempore in more habuit.

Sueuorum sublime decus, sed maior olympi
 Gloria, magne, Deoque idem dilecte, Sacerdos,
 Flos & Pontificum, WOLFGANG, medulla sacrorum:
 Hæc ne adeo loca sola, & inhospita tecta ferarum,
 Sylvarumque, scopulique assueta cacumina nimbis,
 Posthabito luxu, splendorumque & urbis & aulae,
 Arriseret tibi; Fastis nam testibus olim
 Quum fugeres contagem hominum, vitamque profanam,
 Pertæsus, sancto veterum de more parentum,
 Spontè remouistite montes exul in altos,
 Discludens humiles caelesti pectore curas.

Hic Halo pyrgæas inter memorabilis Alpes,
 Pinifer exhibuit tibi durum Falco cubile
 Sardanapalæis pro plumis, murice & auro,
 Exesum gelidi montis latus; aspera saxa
 Et caligantem latebrosam in rupe recessum.

Hic simplex epulis ieiunia victus inemptis,
 Conditisque fame, tenui, creberrima, mensam
 Leniit: atque auidam Bachi sine munere fregit
 Vnda sitim: quæ Mosaico (mirabile) ritu
 Te baculo tundente solum, de rupibus imis
 Exitit, en subito saliens: & diuite vena
 Purior argento per saxa arentia rupit.

Nec tibi, qui sanctosque patres, natumque Tonantis
 Ipsum adeo solitus deserta per auia structis
 Appetere insidiis, multa vafer arte sathanas
 Absuit ignipotens. Namque ut feruenter ad astra
 Ereptos animos, & nil mortale morantes
 Deprimeret gelidam coiens formidine sanguis,
 Te spectris malus ille cauis, & imagine falsam
 Terrere aggreditur. Videas nutare minaces
 Falconis scopulos, aduersique ardua montis
 Te super horrendo iam iam impendentia casu
 Conuelli, rapidoque tonare fragore ruinas.

Talia, mentitis magnum per inane figuris,
 Impostor volitans stygius simulacra ciebat,
 At nihil his actum: tu contra pectore firmo
 Supplicibus placidum conuersus ad æthera votis,
 Persuas impavidus: stragemque edentia tergo.
 Et manibus passis obnitens marmora fulcis.
 Iamque patent fraudes, & inania visa fatiscunt
 Illa, precum valido impulsu diffata tuarum.
 Ut pice nigrante quum disijcit ætere nubes
 Obductas Aquilo, solemque serenaque reddit.

Ipse etiam cautes veteris vestigia facti
 Admiranda, hodie spectantibus obuia, seruat
 Insignita tui capitis, manuumque cauata
 Appressu: diæque crucis victrice trophæo
 Alte inscripta, oculos pascens animosque legentum.

Nec

Nec procul inde lacum qua mons Falconis Abernum
 Despicit, erigitur frondosus in aëra vertex:
 Unde manu ancipitem, stans celsa in rupe bipennim
 Correptam quatiens (fundandi illustre facelli
 Augurium) es vacuas quondam iaculatus ad auras.
 Illa volans, vim supra hominis, solitumque tenorem
 Longius & Diuisa acta impulsoribus ipsis,
 Vestigando aciem circum huc illucque ferenti,
 Vallis in umbrosa tandem tibi colle reperta est,
 Fatali depacta solo. Nam tanta secutus
 Omnia, calicolum regi pro tempore paruum
 Hic properans struxit saxi rudioribus aedem.

Quid loquar, ante fores, templique in limine primo
 Marmoreæ rupis molem, indubitataque monstra?
 Fortè fatigatos somnus tibi longior artus
 Presserat, in festi iam clarum manè diei
 Productus: quum tu domitor, censorque tuimet
 Ante alios asper, tibi que ipse ignoscere durus,
 Ut sua tam lentum mulcicaret pœna veterum,
 Hæc ad saxa ruens, plantasque manusque pedesque
 Feruidus aggredieris violento allidere pulsu.
 Ecce autem (res mira) manus, plantasque pedesque
 Accipit immersos, natuum oblita rigorem,
 Nuda filex: ceditque locum mollissima tactu,
 Ductilis in morem argillæ, ceræue liquentis.

Cætera quid fando miracula mille retexam?
 Siue tuis olim precibus, dum vita maneret,
 Seu mundi euecto te post melioris ad arces,
 Quæ patrata fuere, hodiè que stupenda patrantur:
 Signatis equidem tabulis, & testibus illa
 In luce, inque oculis hominum versantur, & ore.

Hæc omnis templi paries, postesque sacra-
 Undique picturis fulgentes, undique signis:
 Quæ suspensa tholo, varijs è partibus orbis
 Votorum posuere rei, donaria monstrant.

*Sequitur Privilegium Donationis ab Ottone II. Imp. S. VVolfango
 Episcopo Ratispon. factæ, quod Ratisbonæ in monasterio Sancti
 Emmerammi originaliter extat.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto divina faciente clementia
 Imperator Augustus. Si erga diuinis cultibus mancipata loca propter amorem
 Dei eorumque in eisdem locis sibi famulantib. beneficia oportuna largimur,
 præmia nobis apud Deum in æterna beatitudine recipere confidimus. Proinde
 notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus nostris præsentibus & futuris
 * qui vir venerabilis Wolkangus regane spurgensis. Ecclesiæ Episcopus, quæ est
 constructa in honorem sancti Petri Principis apostolorum, nec non etiam san-
 cti Emmerammi mart. Christi adiens celsitudinem culminis nostri innotuit au-
 thoritati nostræ in terra quondam auarorum iuxta fluuiolum qui Erlaffa dici-
 tur

tur locum quendam qui Steinina chiricha nominatur, quem per multa annorum curricula desertum ipse de Bauaria missis colonis incolis fecit. Qui ut tutiores ibi ab infestatione Vnigrorum manere possent, petijt nostram serenitatem, locum quendam inter maiorem & minorem Erlaffam situm, vbi ipsi conueniunt castellum ad construendum, qui vocatur Zuisla. Cuius deprecatione propter diuinum amorem & reuerentiam sanctorum praedictorum libenter annuimus, & ipsum locum perpetuo possidendum eidem concessimus Ecclesiae, ab eo loco videlicet, vbi praenominati fluuioli confluunt, vsq; in Ibisa vbi ipsum flumen huic confluuium Erlaffarum proximum est, & sursum versus per litus Ibisa vsq; in riuum qui dicitur Zucha, & per hunc vsq; in montem qui dicitur Sclauanice ruznic. Ab orientali autem parte litus maioris Erlaffae vsq; in montana propter munitionem locorum huic donoationi terminum statuimus. Et quidquid nostri iuris est ad donandum infra hos terminos ad sanctum Petrum sanctumque Emmeramum perpetuo iure contradimus. Et si minus quam VI. regales mansi arabilis terrae nostri iuris infra terminos praescriptos inueniatur, vbi proxime iuxta praedictum castelli locum habeamus ex vtraque ripa Erlaffae suppleatur. Has itaque res & quidquid in posterum siluarum extirpatione omniq; alia cultura amplificetur, absq; vllius personae obstaculo, cultis & incultis, quæ sitis & inquisitis, ædificijs, pratis, pascuis, siluis, aquis, aquarumq; decursibus, riuis cum riuaticis, molendinis, piscationibus, vijs & inuijs omnibus ad iam dictum terminum iuste legitimeque appartinentijs ad ipsius Ecclesiae vtilitatem firmiter tradidimus. Ita videlicet ut supra memorata sedis rectores ob Ecclesiae commoditatem liberam habeant potestatem faciendi quidquid elegerint. Et ut nostra largitionis auctoritas firma perseueret, annuli nostri impressione sigillari iussimus.

Hildeboldus Episcopus & Cancellarius ad vicem Willigisi archicapellani notauit.

Signum Domini Ottonis magni & inuictissimi Imperatoris Augusti.

Data II. Idus Oct. Anno Dominicae incarnationis DCCCCLXXIX. Indictione VI. anno vero secundi Ottonis XV. Imperij autem IX. actum Ratisponae in Dei nomine feliciter Amen.

Copia Apostolici Diplomatis, super reliquijs B. Dionysij martyris Ratisbonae.

IN saluatoris nostri Iesu Christi nomine, Amen. Leo Episcopus seruus seruorum Dei, Karissimo filio inclito regi Francorum, ac venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis in Christo filiis, Abbatibus, Prioribus, Praepositis, & Decanis. Vniuersisq; tam subditis quam praelatis eiusdem regni, salutem & apostolicam benedictionem. Deus omnipotens, qui non immerito per prophetam in sanctis suis esse mirabilis praedicatur, mira quaedam inscrutabilis consilij profunditate disponit, quæ dum considerare non sufficit mens humana, ipsa suimet infirmitate deficiens, in quendam sui excessum rapi cogitur & stuporem, quod ipsi nos nuper experti, & vobis in Christo carissimis, & vniuersitati fidelium promulgare compellimur, ut & Dei opera pariter ammiremur. Nam cum per instantiam Serenissimi Imperatoris Henrici ad partes Germaniae visitandas, ac praecipue ad urbem quæ dicitur Ratispona vel Regensburg euocati essemus, ad venerabile corpus B. Wolfgangi eiusdem urbis Episcopi transferendum, hoc ea, qua decuit reuerentia & deuotione peracto, tui Francorum Rex in Christo fili Karissime, nos legati, tua tuorumque omnium vice sollicitè rogauerunt, quatenus litem, quæ inter vos, & urbem praedictam supra sacrosanctis ossibus Beatissimi Dionysij Ariopagita fuerat diutissime ventidata, veritate discussa dirime-

dirimere curaremus. Vobis quidem eadem apud vos esse dicentibus: Cuius ac incolis vrbis prefata astringentibus e conuerso ea per inuictissimum Arnulphum quoddam Imperatorem ad Ecclesiam sancti martyris Emmerami esse translata, ibi denique deinceps contineri. Quae quidem Ecclesia inibi sita est, atque ab omni aliorum subiectione ac iurisdictione libera ac exempta, ad ius atque proprietatem Beati Petri, apostolicaeque sedis immediate pertinere dinoscitur, oblatione videlicet Excellentissimi Romanorum Imperatoris Caroli magni, ac posterorum ipsius, qui eidem haftenus successerunt seu in Imperio, seu in regno. Id ipsum nihilominus venerabilis Abbas Reginbardus, ac fratres eiusdem Ecclesiae cum vniuersitate Ratisponen. instantissime petiuerunt fieri. Nos ergo vtriusque partis precibus inclinati, nec volentes vltius corda fidelium dubij huius ambiguo caligare, in fratrum nostrorum, ac plurimorum Episcoporum ac Praelatorum praesentia & conspectu, scripta Arnulphi Augusti, ordinemque rei diligentissime perlegentes, nec eo contenti Capfas, Thecas & scrinia in quibus sacrae reliquiae conditae dicebantur, ac titulos & epigrammata eorundem oculotenus solerti examinatione discutendo, nihilque omitendo quod ad indagacionem certitudinis pertinet, tam imperialibus quam papalibus antecessorum nostrorum literis sufficienter instructi, picturis quoque parietum multiplicibus, & sculpturis vetustissimis exprimentibus indicia veritatis, & notas indubitata fide comperimus, dicti Doctoris & martyris ossa venerabilia, excepta particula vnica, simul & minima manus dextrae, apud memoratum Beati Emmerami martyris coenobium integraliter contineri. Etenim ne testimonia hominum, quae iam diximus non sufficerent, diuina quoque non defuere prodigia & portenta, quae dubium omne penitus abegerunt, quae nos quoque conscribi iussimus diligenter, vobisque transmitti per vestros nuncios ac legatos, nec non apud Ecclesiam praedictam perpetuo conseruari, vt & ad posteror gestae rei notitia deducatur, & vltius litigandi materia penitus conquiescat. Insuper districte etiam praecipimus statuantes, vt translationis ipsius veneranda solemnia tam a fratribus eiusdem Ecclesiae, quam ab vniuersis vrbis iam dictae annis singulis cum omni iocunditate & gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni aduentui non ingrata. Vos autem in Domino dilectissimi filij, rex Francorum tuique fideles, quamuis inuidenti theutoniae gaudio videamini iustam quidem habere materiam, ita vt merito putatis de Allemannorum vobis laetitia sit dolendum, considerantes tamen & Dei omnipotentis, & inuicti martyris sui, quem ablatum plangitis, consolationis tandem admittite placamentum, pensantes attentius, quod nec vobis totus ablatum est, quippe qui charissimos praedicationis suae & passionis confortes Rusticum & Eleutherium in dilectionis adhuc & tutelae pignus dereliquit. Nec dolete si Germanos iam visitare dignatus est vel defunctus, qui vobis adhuc viuus praedicauit, & apud vos bonum certamen certauit cursum consummando, fidem seruando triumphum peregit victoriosissimae passionis apostolatus sui, super vos signa tam in vita perficiens quam in morte. Curigitur Alemanniam ipsius ossa fouere non permittatis in solatium & tutelam, quem vobis Athenae, vt Christo vos lucrificaret, viuum recipere, audire, & transmittere permiserunt? Accedet nihilominus consolationis & aliaratio & auctoritas, scilicet & excellentia subtraكتورum. Pretiosum quidem thesaurum vos perdidisse fateamur, sed ablatoris attendite dignitatem, simulque patris & apostoli vestri gloriae congaudete, qui cum vos meritum & doctrinae suae gaza ditauit, & reliquiarum suarum saltem ac ossium pretiositate locupletaret Theutonicas etiam apothecas, tam deuorum furem sui corporis habuit, quam

quam insignem auro utique & topazio meliorem, qui sui valore ad ossa sua sanctissima subtrahenda Casareum etiam verticem inclinavit, nec maiestas imperialis, nec regia celsitudo pij furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho, dummodo beati corporis opibus vel doli vel furti atque sacrilegij modo satiari atque discescere mereretur; & qui fures atque sacrilegos solitus erat condemnare, dummodo macharij Dionysij pretioso corpore frueretur, fur ipse hic fieri, & sacrilegus non contempsit. Cuius insuper fides atque deuotio dubium etiam omne per hoc penitus amputauit, quod non in ipsa Roma, non in quacunque metropoli, non in vrbe qualibet regni vel arce sibi studebat eligere sepulturam: sed suum ubi se Dionysium condidisse & sciuisset & latebatur, suo se sperans patrocinio defendendum, & resuscitandum in die nouissimo cum beatis. Igitur dilectionem vestram monemus attentius, & hortamur in Domino, districtè quoque præcipientes, quatenus beatis Rustico & Eleuthero pie contenti, non fallentes vosmetipsos & alios, beatissimi Dionysij ossa in vrbe Ratispona apud Ecclesiam S. Emmerami martyris & noscatis & fateamini coruscare. Datum & actum Ratisponæ, Anno Domini Millesimo Quinquagesimo secundo, Non. Octobr.

Refert D. Laurentius Hochvvar in suo Catalogo Episcoporum Ratisponensium historiæ, auditu, ut ipse ait, quam imitatu iucundior, quam hic repetere volui.

bb.

Lib. 2.

cap. 195

Anno Domini MLXIV. Sigifridus Mogonciacensis archiepiscopus, Wilhelmus Traiecten. Guntharius Babenberg. Otho Ratisponen. episcopi, Alemannus à sacris Augustæ, Fridericus Damasiæ, Ekardus Schirorum, Ortulfus Hochvvartorū Comites, atq; alij quam plurimi tum Episcopi tum nobiles Galliarum columina autumnali tempore hierosolymam orandi voto petunt. Cum autem eorum numerus usq; ad septem millia fuisset auctus, dum anno domini 1065. suarum opum magnitudinem gentibus per quas erant ituri iactantius ostentarent, extremum sibi malum, nisi domini pietas illos paululum restituisset, accersiuissent. Nam Barbaros, qui vicatim ad tam celebres peregrinatores conspiciendos, vndiq; concurrebant, peregrinus cultus in admirationem apparatus autem ingens ad spoliatorū dulcedinem illiciebat, peragrata itaq; Lycia, cum Saracenorum fines iam intrassent, nec iam multum ab oppido, cui Ramulo nomen est, abessent, proximo perasceue ante pascha circiter horam diei terciā ab Arabitis prædatoribus incurati sunt. Primi qui salutem armis tutari conabantur cæsi sunt, & omnibus rebus expoliati, nudi relictī sunt in campo, inter quos Wilhelmus Traiecten. episcopus brachio plagis debilitato, nudus & seminuius iacuit, reliqui qui lentiores erant ad pugnam lapidibus eiaculatis, quod genus telorum locus ipse tum ministrauit, non periculum, sed mortem imminentē differebant, pedemq; pedentim retrahentes in castellum, quod post se viderant in ipso itinere mediocriter distare, peruenerunt. Capharnaum hoc ē vocabuli similitudine coniciebant esse. Illuc ingressi atrium quoddam, materia humili, & ex vetustate fragili septum occupant. In cuius medio domus erat cæculum habens satis editum, & ad repugnandum quasi ex industria preparatum. Huius superiora Moguntinus & Babenberg. episcopi, cum suis clericis, Inferiora Otho cum cæteris episcopis sibi vendicabant. Laici omnes ad vim hostilem arcendam, & putrem materiam defendendam destinant impigre, & primā quidem certaminis procellam, lapidum iactibus propulsauere. Sed cum Arabes magnam telorū imbrem in eos coniecissent, & ipsi plerumq; impressione in eos facta, clipeos & gladios eorum manibus excussissent, non solum iam materiam tueri, sed etiam portis interdum erumpere & pugna cominus audacter lacessere. Quorum imperū dum Arabes nullo iam loco, nulla acie sustinere possent,

possent, consilium tandem à tumultuaria congressione, ad obsidionem parandam vertunt, ut inedia lassitudineq; conficiant, quos ferro non poterant expugnare. Itaque multitudinem qua satis exuberabant; XII. siquidem milibus; confiti sunt, ita partiti sunt, ut alij vicissim alijs ad oppugnationem succederent, nec ullam illis respirandi copiam facerent, hoc pacto Christiani tota perasceue, toto sabbato, vsq; ad terciam fere horam paschalis festi, diu noctuq; sine intermissione sunt oppugnati, ut totum triduum cum Iesu Christo excruciatii duxerint infomne. Cibi & potus, cum mors illorum oculis obuersaretur, nullum desiderium erat. Quod si magnopere desiderassent, nihil omnium quod sumerent, inopes rerum habebant. Cumque die tercio, iam inedia laboribusque proflus exhausti, ad vltimum periculorum peruenissent, quod virtutis conatus membra ieiunio fracta non sequerentur, quidam presbyter exclamauit, perperam illos agere, quod spei plus in armis, quam in deo ponerent, calamitatem quam deo permittente incidissent, suis viribus propulsando, propterea sibi placere, deditionem facerent, præcipue cum inedia triduana iam illos pugnæ reddidisset inutiles. Deo facile esse, deditis & sub iugum missis, misericordia sua respicere, qui suos toties in vltima necessitate positos mirabiliter liberaasset. Barbaros non illorum vitam, sed opes appetere, quibus acceptis incolumes abire facile passuros omnes. Placuit consilium, statimque ab armis ad preces conuersi, per interpretem ut in deditionem acciperentur orabant. Quo audito dux Arabum citato equo in primos aduolat, & submotis cæteris, ne admissa multitudo prædam passim distraheret, ipse septemdecim suæ gentis honoratissimos secum adsumens ingressus est, filio suo præsidij causa pro foribus relicto, ne prædæ auidi post se non vocati fortassis irrumperent. Cumq; scalis ad motis in cænaculum Moguntini & Babenbergen. episcoporum, cum paucis ascendisset, Guntharius Babenbergen. ætate quidem iunior, sed virtute & corporis dignitate ab omnibus prælatus, rogare cœpit Barbarum, ut omnibusque haberent, vsq; ad nouissimum terunciolum sublati, nudos se sineret abire. Ille tot congressionum clade efferatus, & victoria superbiens, ait, se iam triduo aduersum eos, non sine grandi exercitus damno belligerasse, ut suis conditionibus erga victos ageret, non quas ipsi constituissent. Ne ergo spe falsa eluderentur, se rebus illorum omnibus conuatis, etiam carnes eorum comesturum & sanguinem bibiturum. Nec mora, linteum quo more gentis inuoluerat caput expediens, facto vinculo in collum episcopi iniecit; episcopus ut erat vir liberalis verecundiæ, grauitatisq; admodum maturæ, non ferens ignominiam, tanto nisupugnum illi dedit in faciem, ut vnico ictu consternatum ad pauimentum vsq; præcipientem daret, vociferatus, prius eum pœnas daturum pro impietate, qua manus impuras in Christi sacerdotem profanus, & idololatra mittere præsumpsisset. Irruunt protinus alij clerici & laici, & tam huic quam cæteris, qui cœnaculum ascenderant adeo nexibus artius manus à tergo constringunt, ut rupta cute per ungues sanguis plerisque profueret. perlato autem facti tam audacis iudicio ad eos, qui in inferiori domus parte consistebant, & ipsi principes Arabum, qui apud se erant, itidem nodis illicant, posthac omnes Laici sublato in altum clamore, vocatoq; in auxilium Christo, rursus arma capeunt, maceriam occupant, præsidium, quod circa portas erat conferta manu fundunt fugantq;: & sic alacres sicut in nouatis inopino successu viribus ubiq; rem agunt, ut nihil lassitudinis ex inedia laboreq; triduoano putares accessisse. Arabes hanc alacritatem tam subito & rebus trepidis & desperatis ortam admirati, nec aliam huius nouitatis causam suspicati, quam quod de principibus suis sumptum fuisset supplicium, infestissimis animis in pugnam ruunt, & cuneo facto, per arma, per viros in castra perumpere parant, & actum

de nostris erat, nisi maturo consilio Christiani victores eo loco principes statuerent, ubi vis hostium atrocissima, & creberrima nix telorum impluebat, apposito super eorum capita spiculator, qui strictum manibus gladium tenens clamabat per interpretem. Ni quiescerent ab oppugnatione, non armis aduersum eos, sed principum capitibus dimicatuuros. Tum ipsi principes, quos præter vinculorum acerbiter inminens quoque; ceruicibus gladius vehementer angebat, ciulatu magno suos obtestabantur, ut moderatius agerent, ne certamine prorsus obstinato Christianos in sui supplicium necemque, cum præcisa foret omnis spes veniæ, irritarent, filius ducis Arabum periculo patris attonitus, gradu quam concitatissimo in suorum confertissimum gregem se dedit, & furientis exercitus impetum, voceque; manuque; increpans retinuit, in hostesque; tela iacere prohibuit, quæ non hostes, ut ipsi putarent, sed sui principes proprijs pectoribus excepturi forent. Hac occasione parumper ab armis & incursionibus vacatio data est, nunciusque; venit in Christianorum castra, missus ab iis, qui in perasceue cunctis amissis, nudi saucique; Ramulo usque; perexerant. Is amaritudine metu confectis mentibus, magnum attulit refrigerium, sub indicans ducem prædictæ ciuitatis paganum licet, diuino tamen, ut putabatur instinctu, animatum, cum ingentibus copiis ad ipsos liberandos aduentare. Nec latuit Arabes aduentantium hostium fama, statimque omnes auersis ab aliorum oppugnatione ad seipsos saluandos cogitationibus, præcipiti fuga, quo quemque; spes euadendi vocabat dilabuntur. In ea trepidatione dum alij ad alia curanda discurrent, vnus victorum euasit, vsus opera cuiusdam Saraceni, quem ducem habebant itineris Christiani, tanto omnium dolore, tanto gemitu, ut ab eo cuius indulgentia dimissus erat, egre manus abstinere. Nec multo post dux, ut nunciatum erat aduenit, pacificeque; in atrium Christianis susceptus est, omnibus tamen inter spem metumque; suspensis, ne forte non sublata calamitas, sed hostis tantum mutatus esset, & ob rei nouitatem non temere credentibus, qui Satanam Satanas eieceret, & paganus paganum ab infestando Christiano prohiberet, Primo omnes victos sibi præsentari iussit. Quos cum aspexisset, & quæ facta fuerant audiuisset ordine, maximas Christianis gratias egit, pro magnifice rebus gestis & acerrimis hostibus reip. fortiter expugnatis, qui regnum Babylonicum iam longo tempore populationibus assiduè infestassent, & magnos plerumque; contra se instructos acies pugna commissa obtriuisset, Traditos eos custodibus Regi Babiloniorum viuos seruari præcepit, Ipse pecunia quantâ conuenerat, à Christianis accepta, secum eos Ramulo perduxit. Deinde addito eis expeditorum iuuentum præsidio, ne quædenuo latronum incursione periclitarentur, usque; hierosolimam eos perducere iussit, nihil deinde discriminis in eundo, nihil in redeundo perpeffi Lyciam peruenerunt, gratias deo referentes, qui emensis tot rerum asperitatibus viuos & incolumes in portum adduxisset. Ex hoc per Christianorum fines reditum facientibus, omnia cedebant ex sententia. Vbi vero peruentum est in Vngariam, Guntharius Babenbergæ Episcopus, heu imatura morte præuentus prosperæ aetate reuerfionis lugubrem omnibus exitum fecit. Decessit autem X. Kal. Aug. ætate satis integra, vir præter morum gloriam, & animæ diuitias, corporis quoque; bonis ornatus apprime. Natus erat ex primis palatii, priuatis possessionibus præter episcopatum affluentissimus, lingua promptus & consilio, literis eruditus, tam diuinis quam humanis, tum statura & formæ elegantia ac totius corporis integritate ita ceteris emjnens mortalibus, ut in illo hierosolymitano itinere ex urbibus & agris, eius spectandi studio confluerent, unde cum in illis in diuersorio plerumque; turba petulans propter ipsum molestior esset, compulsus est aliquoties à ceteris episcopis, ut in publicum procederet, & obsidentem fores multitudinem sui spectaculo à ceterorum vexatione auocaret.

caret, ipse vero nihil huius felicitatis splendore factus insolens, ita propter Deum hominis gloriam contemnebat, vrinfirmæ quoque conditionis hominibus popularem sese præberet, & à seruis suis plerumque maximas verborum contumelias inultus acciperet. Celebri itaque pompa funeris in patriam reportatus, & magnis omnium qui eum nouerant planctibus exceptus, in Babenbergen Ecclesia, ubi a puero adoleuerat, sepultus est. Successit ei in Episcopatu, sed symoniae Herimannus Vicedominus Moguntinus, qui in eadem hierosolymitana peregrinatione constitutus, dum eum inualecente ægritudine videret ad exitum vrgeri, legatione præmisit ad necessarios suos, quibus domi discedens suæ familiaris dispensationem delegauerat, petens ut sibi ad Episcopatum quaqua ratione possent, aditum pararent. Quod & sedulo fecerunt, in coemptionem cuius, argenti & auri inæstimabili pondere profuso, eo tempore & Eilbertus Parauiens. Episcopus obiit, cui Altman sacellanus imperatricis successit, qui dum ipso tempore cum cæteris principibus hierosolymam abiisset, per interuentum Imperatricis absens designatus est Episcopus.

c. **I**n nomine Sanctæ & indiuiduæ trinitatis. Henricus diuina fauente clementia tertius Romanorum Imperator Augustus. Omnibus Christi fidelibus tam futuris quam præsentibus notificamus, ac manenti memoriæ committimus, qualiter tempore Othonis Ratisbonen. ciuitatis Episcopi Scotigenæ quidam, pro cruciando corpore, saluandaque anima patria suâ exularant, ac diu orationum loca visitantes, Ratisponam tandem venerant. Qui dum licentia prædicti Episcopi, assensuque Domine Abbatisse Willæ, quæ tum apud S. Mariam in Monasterio superiori præerat, Ecclesiam in Wihero S. Petri vulgo dictam ad idem superius Monasterium attitutam ministerio orationis promouendam susceperent, mox officinas claustræ adiutorio bonorum ædificant, monachicamque vitam inibi celebrant, & ab elemosynis fidelium tantum ibi vitæ, tandem pro Dei misericordia concessum est eis aliquantulum iustitiæ & vtilitatis ad eandem Ecclesiam pertinentis. Deinde ad me Henricum Dei gratia tertium Romanorum Imperatorem veniunt, & mundiburdium defensionis meæ expetunt. Ego vero petitionibus eorum facile acquiescens, in mundiburdium defensionis eos suscepi, & talem libertatem à prædicto Episcopo Othone, & ab Abbatisa Hazega, quæ tum locum S. Mariæ in superiori Monasterio regebat, eis acquisiui: ut nulla persona maior vel minor in eos, aut in bona eorum qualemcumque dominationem habeant, præter me & successores meos Reges vel Imperatores; sed securi maneant absque omni eiectione vel perturbatione, orantes pro se, & pro salute totius Ecclesiæ. Locustamen subiectus sit superiori monasterio cui additatus est, ad defensionem potius, quam ad destructionem. Si quis autem huic testimonio libertatis contradixerit, seu eos monachos peregrinos in aliquo molestauerit CCC. libras fisco nostro persolvere constituo. Et ut hæc auctoritas libertatis firma permaneat, hanc chartam inde conscribi, & sigilli mei impressione iussi insigniri. Data est Kal. Februarij, Anno Dominicæ incarnationis M. LXXXIX. Imperij quidem anno V. Actum Ratisponæ feliciter Amen.

*Vid. Hoch-
wart. lib.
2, cap. 19.*

Signum Domini Henrici

Tertij Romanor. Imper. Aug.

Herimannus Cancellarius recognoui.

In

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Henricus diuina fauente clementia
 quartus Rom. Imperator Augustus. Nouerit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fide-
 lium nostrorumq; vniuersitas presentium scilicet ac futurorum, quod pro remedio
 animæ patris nostri Henrici III. Imperatoris, rogatu Scotigenarū nec non obin-
 teruentū Principum nostrorum, Alberti Moguntinensis, Adelbaldi Magdabur-
 gen. Archiepiscoporum, & Episcoporum, videlicet Ottonis Babenbergen., Vdal-
 rici Constantien. Comitum quoq; Herimanni de Saxonia, Gotfridi de Caloen,
 Hermanni Marchionis, & aliorum nostrorum fidelium in nostrū mundiburdū su-
 scepius Ecclesiam Ratispone, quæ iacet ante portam occidentalem, quæ
 Roselin, alias Ruselin porta dicitur, Quam Otto Ritenburgen. vrbis præfectus
 Ratispone, & alij quidam ex ciuibus eiusdem prænominatæ ciuitatis, videlicet
 Matho, Vdalricus, Luduinus, Adelbardus, & frater eius Anebast, Otto, Henri-
 cus, Hefelinus & filius suus Ruobertus, Balduinus, Eggehardus, Luduinus
 Wizenlinus, Lubelbertus, Dietmarus, Engilscalcus emerunt ab Adelhuno &
 filiis eius Vdelrico & Adelluino, & prædix illo, quod Monepach nominatur
 dotauimus, assensu quoque Hartuigij venerabilis Ratispone. Episcopi, Fri-
 derici aduocati Ottonis Comitum, Alberti Comitum, Henrici aduocati, Matho-
 nis & aliorum prælatorum eiusdem loci, donantes ea sanctæ Mariæ matri Do-
 mini, & sanctis Apostolis Dei Petro & Iacobo, sicut mos est sanctis tradi, sine
 omnium contradictione, quatenus in illorum honore Deo ad seruendum Ec-
 clesiam ibidem construerent, quod & ita factum esse ab omnibus cernitur, eo
 siquidem tenore, vt eadem Ecclesia in perpetuum libera permaneat, nec ab ali-
 qua persona magna vel parua ibidem Deo famulantes grauentur, nec quicquā
 feruitij nisi soli Deo & sanctis eius alicui inde soluere cogantur. Si quis autem
 hanc libertatem infringere tentauerit, XII. libras auri compositurus banno no-
 stro subiacebit, medietatem Camere nostræ, & medietatē supradictæ Ecclesiæ.
 Quod verueris credatur, & ab omnibus obseruetur impressione nostri sigilli ius-
 simus insigniri.

Signum Domini Henrici quarti

Rom. Imper. inuictissimi

Arnoldus vice Adelberti Archiepiscopi & Archicancellarij recognoui.
 Data VII. Kal. April. Indict. IV. Anno Domini incarnationis MCXI. Anno
 ordinationis Domini Henrici Regis Romanorum XI. Regni autem eius
 VI. Imperij verò primo. Actum est Goslaræ, in Christo feliciter, Amen.

Ordinatio Episcopi Conradi, de Capella S. Saluatoris Ratispone.

Cvnradius Dei gratia Ratisbonensis Ecclesiæ Episcopus. Volentes anima-
 rum providere salutem vocatos ad nos viros bonos, qui dicuntur fratres mi-
 niores, quorum vita sanctitatem redolet, & mores honestatem, a quibus etiam
 verbū Dei seminatū, eo amplius ædificat ad correctiones hominum, quanto
 euidentius hoc ipsum affirmant eorum actiones, quod docere solent ex inun-
 cto sibi officio prædicantes, locauimus apud Capellam S. Saluatoris, quæ iure
 fundi spectare dinoscitur ad Ecclesiam S. Ioannis Baptistæ, vt ibi diuinis va-
 cantes obsequiis, prædicantes etiam fructuosum domino prestant famulatum.
 Ordinauimus autem mansionem eorundem bonorum fratrum in area vicina
 dictæ

dictæ capellæ, & eidem attinente in domo sumptibus nostris ædificata, ubi Wernherus Ecclesiæ S. Ioannis Canonicus, tunc eiusdem capellæ possessor legitimus, aliam domum prius ædificauerat, quam Ecclesiæ prædictæ S. Ioannis pro remedio anime suæ tradiderat, sub hac forma memorandæ traditionis videlicet ut eandem domum quilibet in capella eius successor ad opus suum de cætero possideret, eamque vetustate dilapsam repararet, soluturus etiam ex ea annuatim in festo beatae Katharinæ Virginis & martyris. LX. denarios Canonicis suis festum deuote celebrantibus distribuendos, pro cuius domus & ærea recompensatione non de consilio & bona voluntate Capituli nostri donauimus eisdem Canonicis libram vnā denariorum annuatim soluendam de Ecclesia nostra in Pondorff a Sacerdote qui nunc præest, & a quolibet qui in futurum præerit illi Ecclesiæ, siue vice & nomine procuratoris, aut perpetui Vicarij iure, aut etiam legitimi pastoris. Nec vlla difficultas obstat, aut dilatio, aut præpediens occasio, quæ possit aut debeat, prædictæ pecuniæ solutionem singulis annis, in festo beati Emmerami de cætero retardare, aut eius euentui cōtraire. Nec hoc prætermitti debet a Canonicis, quin annua prænominata solennitatis exequutio, scilicet præordinata fuerat de prioris domus pensione, ita semper ordinetur de ipsius recompensatione. Concessimus etiam ex gratia nostra ipsis Canonicis, ut de cætero semper habeant, ad supplementum suarum præbendarum, dotem ipsius Capellæ, agros quosdam in Villa Altha, unde soluitur annuatim libra denariorum. Cuius tamen quietam possessionem & antedictæ libræ singulis annis perceptionem prænominatus W. quamdiu vixerit habebit, sed post mortem eius cedet ad vsum vniuersitatis. Idem etiam tunc agent anniuersarium depositionis nostræ diem vigiliarum exequiis & missarum. Si vero fratres minores in eodem loco institutos aliquo casu emergente abire contigerit, Capella cum attinentiis omnibus ad caput ordinis eiusdem nihilominus respiciet quamdiu durabit, ut nihil in eius præiudicium ordinetur, donec totus cessauerit, aut illam noluerit habere capellam, tunc primum capella cum suis attinentiis ad Ecclesiam S. Ioannis redibit, attamen libra semper dabitur Canonicis annuatim in termino supra memorato. Ut autem hæc institutio firma semper permaneat, præsentem paginam scribi fecimus nostri sigilli appositione confirmatam, & sigillo capituli maioris Ecclesiæ cum testibus subnotatis. Testes sunt Gotfridus præpositus maioris Ecclesiæ, Magister Rubertus Decanus, Vlrucus Vicedominus, Magister Hermannus Scolasticus. Vlrucus de Weide Archid., Eberhardus Comes de Abensperg, Archid. Dietricus de Schonevelt, Vlrucus de Talmeizinge Selpfradus Capellanus, Chuonradus de Velckirchen, Chuonradus de Taufkirchen. Magister Chuonradus de Kirchpergk, Alhardus de Hutte, Henricus de Lerchenvelt, Hermannus de Svindespach, Actū Anno Dominicæ incarnationis M. CC. XXVI. Indictione XIV.

ff. Quibus porrbò insidiis Conradus Rex, Imp. Friderici II. filius Ratisbonæ in Monasterio S. Emmerami petitus fuit ab Alberto & fratre huius Patauien. Episcopo Berchtoldo, & quo euentu, dilucidè si quisquam alius, narrat auctor Chronici Episcoporum Patauien. sub Berchtoldo, sequentibus verbis.

Ecce communi voto Dominus Ratisponensis cum suis fratribus, & domino Conrado de Holnuel, Ratisponam adeunt (ubi tunc Conradus Rex fuit, qui possessiones Episcopi & ministerialium Ratisponensium incendiis deuastauerat) milite adiuncto muros ciuitatis circa monasterium S. Emmerami transeunt, proxima nocte post Innocentium, & quasi media nocte palatium intrantes, ostia cameræ in qua Conradus Rex cubabat, cū securibus execantes, & cū per explorā

ploratorum dicta non plures quam Regem cum quatuor sociis in ea dormire putabant, duobus occisis & tribus captis, credebant se occidisse Regem, sed noctu sextus fortuito casu superuenerat, & loco ipsius Regis est interfectus. Rex autem latitans sub scamno valde miraculose vi numinis periculum mortis euasit, propter quod factum (quia Vricus abbas eiusdem facti suspectus habebatur) dictum Monasterium Rex Conradus & Dux Otto in prædiis & in ædificiis multiformiter offenderunt, venerant prædicti ministeriales ad Episcopum suum, qui foras muros ciuitatis cum multis armatis euentum rei sollicitus expectabat.

Post reconciliatos Regi Conrado Monachos S. Emmerammi clerici etiam cum ciuibus concordiam iniuit conceptus literis quæ sequuntur.

In nomine Domini Amen. Vniuersis Christi fidelibus præsentem paginam inspecturis, Henricus Dei gratia Decanus cum vniuersitate capituli maioris Ecclesiæ Ratisbon. salutem in domino. Cum occasione generalis discordiæ inter S. Patrem nostrum dominum Innocentium, ac Fridericum quondam Imperatorem suscitata, membra Ecclesiæ capiti suo coherencia quod non decet, a capite discedere, in multis partibus & maxime per Theutoniæ solita pacis & quietis solatio fuerunt orbata, pestem illam ad instar canceri serpentem in his vltimis temporibus vsque ad nos plusquam credi potest, contigit deriuari. Nam cum venerabilis pater noster Albertus Ratisbonen. Episcopus, quosdam Burgeneses captiuasset, & in vinculis captiuos teneret, Dominus Chunradus natus quondam Friderici Imperatoris, vna cum illustri Duce Bauariæ & liberis suis ad ciuitatem Ratisbon. manu armata, & copioso exercitu diuerrentes, clerum & alios religiosos Ratis. ciuitatis, & diocesis in personis & rebus hostiliter & grauiter offenderunt, adeo quod quidam à domibus eorum & vniuersis rebus eiectioni, alij vero bonis sunt spoliati, quidam etiam vt personas saluarent, & id quod habebant, cum ipsis transigere sunt coacti. Et quod non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare, & culpam præcui dubio habet, qui quod potest corrigere negligit emendare, cum scriptum sit, quod non solum qui faciunt, sed & qui facientibus consentiunt, participes iudicantur, videbatur nobis & aliis, & non immerito, quod ex conuentione ciuium Ratisbon. hæc damna fuissent nobis tam atrociter irrogata, vnde fugæ subsidium eligentes quidam ex nobis, se ad alia loca transtulerunt, alij vero mediantribus treugis, non semel sed sæpius interpositis in ipsa ciuitate non sine metu tamen rerum & corporum steterunt. Dicti vero Burgen. innocentiam nostram, & reliqui cleri considerantes, quod nullis nostris exigentibus meritis iacturam istam pateremur, merentes etiam dissidium vnionis nostræ, cum hæc tam nobis quam ipsis non modicum dispendium generaret, studiose tractare coperunt qualiter ad concordiam & vnionem nos cum ipsis pariter reuocarent, & fratres nostros absentes per literas ipsorum patentes ad ciuitatem Ratisb. euocantes, multis se circa nos allegationibus excusarunt, & non paruam nobis compassionem de damnis & iniuriis irrogatis ex parte communitatis ipsorum sæpius obtulerunt, allegantes etiam & firmiter asserentes, quod vniuersitas ipsorum in damnis nobis illatis culpam aliquam non haberet, præter hoc quod circa tutelam & defensionem nostram minus solliciti, & defides aliquantulum extiterunt, obtulerunt insuper quod si singulariter ex ipsis aliqui in personis vel rebus vniuersos & singulos grauasset, de illis amicabiliter nobis satisfacerent, vel iustitiæ complementum exhiberent. Quare post varios hinc inde tractatus inter nos habitos sub isto tenore capimus concordare, quod

gg.

Reconciliatio p. a. de forma reperiet totius su. præ pag.

quod si Burgen. omnia iura & libertates, quas ab antiquo nos, & totus Clerus Ratisb. ciuitatis habuit, & eorum antecessores soliti sunt habere restituerent, & quod personas, res, honores, libertates, & iura nostra sicut se ipsos quantum possent, rebus & corpore protegerent, ac defenserent, & ipsi defendendo propensius cōseruarent. Nos autē omni actioni, quæ nob. cōtra ipsorū cōmunitatē, occasione præmissorum damnorū & iniuriarum cōpetere poterat, renuntiāuimus & ipsos reddimus absolutos, saluo hoc quod de singulis eorum, qui nos in aliquo læserunt, vel damna intulerunt amicablem satisfaciunt, vel iustitiæ faciāt complementum. Promisimus etiā quod quæcunq; dicti Burgen. à nobis requirerent, salua tamen obedientia nostra & libertate, consilium & fauorē ipsis melius quod poterimus impendimus. Vt autē hæc vnio nostra & concordia firma perseueret, nec a quoquā possit violari, literas nostras mutuo nobis ad inuicem tradidimus sigillorum nostrorum munimine roboratas. Acta sunt hæc an. Domini. M. C C L I. Data Ratisb. mediante & approbante fratre Henrico de ordine predicatorum penitentiario, & nuncio domini Papæ, 4. Kal. Augusti Indictione VIII.

Litera quas Ciues Clero tradiderunt.

In nomine Domini Amen. Vniuersis Christi fidelibus hanc paginam inspecturis, Fridericus Magister ciuium cum vniuersitate ciuium Ratisb. salutē in Domino. Cum occasione generalis discordiæ inter S. patrem nostrum dominum Papā Innocentium, ac dñm Fridericum quondā Imperatorem suscitata, mēbra Ecclesiæ capiti suo cohærentia, quia non decet a capite discedere, in multis partibus, & maxime per Theutoniam solitæ pacis & quietis solatio fuerunt orbata, pestem illam ad instar cancri serpentem in his vltimis temporibus vsq; ad nos plusquam credi potest, contigit deriuari. Nam cum venerabilis pater Albertus Ratis. Episcopus quosdam nostræ ciuitatis Burgen. captiuasset, ac in vinculis captiuos detineret: Dominus Chuoeradus natus quondam Imperatoris Friderici, vna cum illustri duce Bauariæ & liberis suis ad nos magnè armata, & copioso exercitu diuerentes, Clerum & alios religiosos Ratis. ciuitatis & diocesis, in personis & rebus hostiliter & grauiter offenderunt, adeo quod quidā a domib. ipsorum & vniuersis rebus eiekti, alij vero bonis suis spoliati, quidā etiā vt personas saluarent, & id quod habebant, cum ipsis transigere sunt compulsi. & quod non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori definit obuiare, & culpam procul dubio facientis habet, qui quod potest corrigere negligit emendare. Cum scriptum sit, quod non solum qui faciunt, sed & qui facientibus consentiunt participes iudicantur, videbatur multis, & non immerito, quod etiam cōniuentia nostra, hæc damna fuissent ipsis tam atrociter irrogata. Vnde fugæ subsidium eligentes, quidam ex eis se ad alia loca transtulerunt, alij vero mediantibus treugis non semel sed sæpius interpositis, in ipsa ciuitate non sine metu tamen rerum & corporis nobiscum steterunt.

Nos vero innocentiam non tam Canonicorum maioris Ecclesiæ, quam etiā totius Cleri nostræ ciuitatis considerantes, & quod nullis ipsorū exigentibus meritis iacturā istam paterentur, mærentes etiam dissidium vnionis nostræ, cū hoc tā nobis quā ipsis non modicum dispendium generaret, studiose tractare cepimus qualiter ad concordia & vnitatē nos cū ipsis pariter reuocaremur, & fratres ipsorū vidi, Canonicos maioris Ecclesiæ absentes per literas nostras patentes ad ciuitatē Ratis. reuocātes, multis circa ipsos allegationib. excusauimus, & nō parua ipsis cōpassionē de damnis, & iniuriis irrogatis ex parte cōmunitatis nostræ sepe obtulimus, allegantes etiā & firmiter adferentes, quod vniuersitas nostra in damnis eis illatis culpam aliquam non haberet, præter hoc quod circa tutelam

& de-

& defensionem ipsorum minus solliciti ac desides aliquantulum extiterimus. Obtulimus insuper quod si singulariter ex nobis aliqui in personis vel rebus vniuersos vel singulos eorum grauassent, de illis amicablem eis satisfacere, vel iustitiæ complementum præberemus. Tandem post varios hinc & inde tractatus inter nos habitos, sub isto tenore cœpimus concordare, quod ipsos Canonicos & Clerū, nec nō religiosos cuiuscunq; sexus nostræ ciuitatis ad omnia iura & libertates, quas ab antiquo habuerunt, & eorum antecessores soliti sunt habere restituiamus, & quod personas, res, honores, libertates, & iura ipsorum sicut nos ipsos, quantum possimus rebus & corpore protegemus, ac defensabimus, & nos ipsi defendendo propensius conseruabimus. Promiserunt etiam quod quando cunq; nos ab ipsis requisierimus, salua tamen obedientia ipsorum ac libertate, consilium & fauorem nobis melius quod potuerint impendere non omittent. Ipsi autem omni actioni, quæ eis contra nostram comunitatem occasione præmissorum damnorum & iniuriarum competere poterat, renuntiauerunt, & nos reddiderunt absolutos, eo ipsis saluo quod de singulis nostrum, qui eos in aliquo læserunt vel damna intulerunt amicablem satisfaciemus, vel iustitiæ faciemus complementum. Vt autem hæc vniō nostra & concordia firma perseueret, nec à quoquam possit violari, literas nostras mutuo nobis ad inuicem tradidimus sigillorum nostrorum munimine roboratās. Acta sunt hæc Anno Domini M. CCL. I. Data Ratis. mediante & approbante fratre Henrico de ordine prædicatorum pœnitentuario, & nuntiō domini Papæ. 4. Kalend. Augusti, Indictione VIII.

Nos Henricus præpositus. Leo Decanus cum vniuersitate Capituli maioris Ecclesiæ Ratisbon. omnibus in perpetuum. Dilectus & venerabilis dominus ii. frater Albertus, Episcopus noster nobis à domino Papa præfectus in Episcopum & pastorem, ad nos veniens & inueniens præbendas nostras modicas & attenuatas ex diuersis litibus & incursum aduersis præteritis, nec sufficientes futuris euentibus propellendis, nostri misertus dedit Capitulo nostro Ecclesiā Munster siue Chamb, tunc vacantem pleno iure ad ipsum pertinentem in præbendarum nostrarum subsidium & augmentum, & nos contulimus eam cuidam confratri dicto de Hagenbul, ad determinatam pensionem. Quo mortuo vacanti adhuc Ecclesiā imposuimus ei onus pensionis L. X. librarum soluendarum annuatim, specificatis terminis expressis quantum, & ad quæ officia distribuenda esset pensio memorata, videlicet à principio anni vsque ad finem singulis sextis feriis vna libra. VIII. vero librarum reliquarum 4. in anniuersario prædicti domini nostri fratris Alberti Episcopi huiusmodi beneficij largitoris. Reliquarum vero quatuor librarum duæ inuentionis S. Stephani Capitulo ad consolationem, vltimæ vero duæ libræ in anniuersario Alberti quondam Episcopi fratris Alberti prædecessoris. Electus autem a nobis ad eandem Ecclesiā, suscipieteam ad prædictam pensionem soluendam terminis prædistinguis sub hac pœna, vt si prædictorum terminorum aliquo soluere neglexerit quod debebit, eo ipso ab officio sit suspensus, & si infra mensem postea non purgauerit moram, quod neglexerat persoluendo, Ecclesiā vacet ab eo sine spe ac fiducia rehabendi, & ipse nihilominus erit debitor retentorum, & domini habebunt potestatem omnes res quas tunc temporis habet, pro eisdem debitis confiscandi. Habebit quoque in Ecclesiā continuam residentiam, nec petet a residentia absolui à quoquam, qui absoluendi habuerit potestatem, & si obtinuerit & literas super eo, nec factum literæ roboris alicuius erunt, sed Ecclesiā vacabit ipso facto, alteri conferenda. Datum Ratispon. Anno Domini M. CC. LXII. quinto Kal. Martij.

Hic

*kk. Hic ipse Episcopus Henricus contulit Capitulo suo Cathedrali Ecclesiam Dietfurt
forma & modo, quemadmodum sequentes donationis sue collationis littera testantur.*

Henricus Dei gratia Ratisbon. Episcopus, Vniuersis praesentes litteras inspe-
cturis salutem in omniū saluatore, Et si ex suscepta administrationis officio, quo
Ratisbon. Ecclesiae gubernacula, licet immeriti, moderamur, vniuersarum &
singularum nostrae dioecesis Ecclesiarum, ac Ecclesiasticarum nihilominus per-
sonarum prouectioibus & incrementis paternae sollicitudinis vigilantia studere
volumus & intendere debeamus, illis tamen in officiis charitatis primo loco
nos reputamus obnoxios, & ad promotionum augmenta liberalius debitores,
per quos & inter quos nutriti creuimus ad honores, & a quibus nostrae sublima-
tionis auspicia nos recognoscimus accepisse. Cupientes itaq; praedecessorum
nostrorum, quibus pacem & quietem optamus in Domino, pro viribus inhære-
re, qui pro consideratione cultus & personarum commendabilium honestate,
ad instaurandos notabiles defectus, quos Ratisponen. capitulum sustinet, in pre-
bendis paterna diligentia propensius cogitabant, sicut hodie suae liberalitatis
exemplis colligitur manifeste, Dilectis in Christo fratribus nostris Ecclesiae
Cathedralis, Ecclesiam Dietfurt, cuius donatio ad nos spectare dinoscitur,
pleno iure cum omnibus redditibus seu prouentibus, & generaliter cum vni-
uersis & singulis suis iuribus, iure patronatus videlicet & aliis pertinentiis ques-
itis & inquirendis perpetua donatione conferimus, & donamus, perpetuo & pa-
cifice possidendam, & suis consolationibus irrefragabiliter applicandam. Quo
magis & melius praenominati fratres nostri diuinis cultibus valeant interesse, &
hospitalitatis onera tollerabilius subportare, nobis & successoribus nostris, qui
pro tempore fuerint Ratisbon. Episcopi, ius confirmandi plebanum in eadem
Ecclesia per iam dictos fratres seu Canonicos nostros praesentandum, tantum-
modo reseruantes quem institui volumus & mandamus in Ecclesia supradicta,
sub titulo perpetuae vicariae, ita quod non plus quam pensionem quindecim li-
brarum, singulis annis soluere teneatur, quo utilius & fidelius possit hospitali-
tatis solatia exhibere. Ceterum quod gratiarum actio est percepti beneficii
recognitio, sapienter fratres nostri de accepto beneficio non ingrati pro recogni-
tione gratiae sibi factae, quaedam festa & anniuersaria nobis omnimodo specialia
libenter & fideliter celebrabunt. In quibus hunc modum & ordinem statui-
mus & praecipimus annis singulis obseruari, videlicet quod pro festiuita-
tibus Conceptionis beatae virginis Mariae, & beati Augustini cum pulsatio-
ne terroris & aliis solemnitatibus aequaliter celebrandis. Ita quod ad le-
ctiones & versus fratres cappis Choralibus induantur quinque libras denari-
orum: Ratisbon. cellario qui pro tempore fuerit: In assumptione beatae Mariae
Virginis assignetur, de quibus in eisdem festis ad Chorum more consueto di-
stribuet denari: Zoll: artocreas & simulacra maiores, quemadmodum ipse se-
mulacra in recordatione fratrum dari haecenus consueuerunt. Et quaelibet simu-
la tantum valere debet, quantum valent tres simulacra cottidianae. Et hanc di-
stributionem ad fratres existentes in vespers & in matutinis & in missa maiori
agendi tantummodo volumus & non ultra. Ita tamen ut careant artocreis
qui vespers non interfuerint, & similis qui neglexerint matutinas, hiis vero
qui missae non interfuerint, non dabuntur, eundem ordinem volumus in vica-
riis maioribus etiam obseruari. Excipimus tamen annos habentes gratiae
cum debilibus & infirmis. Praebendas vero regis, Episcopi, & Custodiae, & qua-
tuor officialium tantum integraliter de cellario volumus ministrari. Et quod
praesentes in officiis absentium onera ferre videntur de portione seu parte
ipso.

ipsorum absentium cuilibet vicario presenti & ad singulas prebendas officialiū vna simula minor, & duæ artocreas ministrentur. Et si in feriam sextam cadere contigerit ipsa festa, volumus vt cellarius præmissa cōpleat, quinta feria præcedenti, nec in ipsa sexta feria, vel si in feriam secundā, aut quartā, siue sabbatū euenierint, oua vel caseos sicut ratione feruitualium dierum solitus est facere, subtrahat de præbendis & nihilominus det artocreas his diebus. Item volumus vt per cellarium in quolibet supradictorum festorum scilicet: Conceptionis & Augustini XII. denarij Ecclesiasticis tribuantur. Reliquæ vero decē libræ, quarum obellarius existens pro tempore in festo beati Martini quinque, & in Epiphania domini quinque recipient, & distribuuntur per ipsum obellarium in hunc modum. In natiuitate domini promissa lux fulgebit. Quæ propter labores vigiliarum & officiorum grauitatem ad ipsam diem pertinentium consuevit à fratribus aliquando minus debito frequentari. Et pro añ hæc dies quam fecit dominus immediate post ipsam missā alta voce cantanda. Huius qui toti missæ & antiphonæ interfuerint, & nulli alteri dabit ipse obellarius duas libras, exceptis debilibus & infirmis, & tribus præbendis, scilicet: Regis, Episcopi, & Custodiæ. Qui denarium per festum natiuitatis domini, pro denariis oblationum poterunt deputari, portione tamen vicariorum presentium non obmissa. Cantores tamen etiam in ipsa missa chorum honesta solennitate regentes XII. denarios vltra portionem debitam consequuntur. Item pro festo beati Ambrosij, quod propter quadragesimam in qua cadit, rite celebrari non potest, in die translationis suæ, hoc est in crastinum Nicolai cum pleno officio celebrando dabitur vna libra fratribus & vicariis qui fuerint tunc præsentis, vt superius est expressum. Item quod prædicta festa scilicet: Conceptionis & Augustini desiderabilius & solennius celebrentur. Volumus vt in quolibet istorum festorum diuidatur presentibus & vicariis ac clericis vna libra. Item pro commemoratione omnium benefactorum Ecclesiæ quorū si memoria sigillatim ad pleuū non agitur, saltem vno generali & communi officio, quod ex nunc in vigilia beati Petri cum vigilia & missa & ministris Canonice, processione, pulsatione sicut in recordatione fratrum fieri consuevit, annis singulis statuimus solenniter celebrari, quod amodo suppleatur iuxta modum de alijs festis præmissum, tres libræ fratribus diuidantur recolentes quod salubris est cogitatio pro mortuis exorare. Item duas libras pro nostro anniuersario deputamus. Statuimus etiam quod obellarius prebendæ Regis Episcopi, & Custodiæ, de suo officio similiter, integraliter administret. Ordinamus adhuc, vt in omnibus festis & anniuersariis pars absentium, & quicquid supererit diuidatur inter præsentis quantum poterit tunc extendi. Ita quod cuilibet vicario dentur quatuor denarij, in quolibet festo & anniuersario antedictis, eo prouiso pro negligentibus vigilas in cōmemoratione benefactorū, & anniuersario nostro medietas & negligentibus missam similiter medietas in denariis subtrahatur. Obellarius etiā in ipsa commemoratione benefactorum & anniuersario tribuet Ecclesiasticis XII. den: In alijs autem festis prænotatis, sex tantum den: eis dabit, sæpefati etiā fratres nostri ex superhabundanti in signum mutue dilectionis voto concordī liberaliter admiserunt & fideliter promiserunt, quod in festo Virginis gloriose scilicet: assumptionis qd tato deuotius & solennius est celebrandū, qn. præ ceteris sanctis dñs ipsam suā genitricē extolli voluit, & miraculis excellentioribus illustrare, processione solennē ad inferius monasterium Ratisbonæ, ad instar processions Apostolicæ in exequiis ipsius B. Virginis ab Apostolis ipsis factæ singulis annis facient & seruabunt. Itē specialiter prohibemus ne de præmissis omnibus alicui habenti præbendā noīe præcario vel titulo emptionis quicqd debeat ministrari. Sed eosdē ac omnes absentes, qui tūc in vespers & in

Z

matu-

matutinis maiori missa & alijs horis canonicis præsentialiter in choro non steterint, exceptis infirmis & debilibus, annum gratiæ habentibus, prout superius est expressum, ab huiusmodi consolationibus præcise duximus excludendos, & licet aliqui ut de ciuitate taceamus, in claustro vel monasterio suam præsentiā exhibeant, eos tamen nisi in choro fuerint præsentes minime reputamus. Verū quod statuta huiusmodi, licet pia, quandoq; ex horum desidia & antiquitate ipsorum, si aliquibus penis vallata non fuerint, deficiunt & decreseunt, sicut ex quibusdam statutis antecessorum nostrorū exemplariter nobis constat, testimonio seu auctoritate præsentiū duximus irreuocabiliter statuendum, ut si quando per negligentiam aliquid obmissum fuerit de præmissis, vel aliter quam præsentes literæ contineant distributum, eodem anno custos existens recipiet omnes proventus siue census ecclesiæ supradictæ, eosq; in usus fabricæ totaliter conuertendo, addimus etiam quod quando cunq; in terminis prænotatis prouisor sæpeditæ ecclesiæ censum debitum neglexerit, ipso facto cadat à iure suæ perpetuæ vicariæ, quod sibi in ipsa ecclesia competebat. In cuius rei memoriam & certitudinem pleniorē præsentes literas sigillo nostro, & Capituli nostri, quod se ad obseruantiam præmissorum voluntarie astrinxit, duximus muniendas. Datum Ratisponæ Anno domini M. CCLXXVIII. In Vigilia assumptionis beatæ Mariæ Virginis XIX. Kalend. Septembris. Indictione sexta, Pontificatus nostri anno primo.

II. *Henricus II.] occasione prætensionis huiusmodi iniquæ Ciuium Ratisponensium contra Clerum, omnes ecclesiæ & Clerus ibidem, simul conuenientes sese confederarunt ratione & modo, ut sequitur.*

Nos Chunradus Dei gratia Præpositus, Chunradus Decanus ecclesiæ Ratisp. Carolus S. Emerami. Matthæus S. Iacobi Abbates, Alheidis Inferioris, Alheidis superioris. Ieuta S. Pauli monasteriorum Abbatissæ. Henricus Vetteris Capellæ, Radvvicus S. Ioannis Decani, & Capitula seu conuentus earundem ecclesiarum. Plebani, Capellani seu Clerici Ratisp. ciuitatis. Prouidæ considerationis oculis intuentes, quod etiam corpus naturale ex multis membris compositum, vno spiritu viuificatur & regitur, sic omnimodis expedire ut corpus Ecclesiasticum in illa voluntate se vniat & coniungat, per quam status libertatis antiquæ in solido robore conseruetur, cum ab ipsa libertate salus & vita dependeat corporis memorati, per præsentia præhabito consilio, matura deliberatione præuia, promittimus & in scriptis obligamus, quod in petitione illa, per quam à ciuibus Ratisp. ad exactiones extraordinarias vrgeri seu compelli timemus mutuum nobis præbemus auxilium pro testamento immunitatis ecclesiasticæ, si ad hoc quod absit, necessitas impulerit, vnanimiter & viriliter opponemus, murum nos pro domo domini statuētes, sic ut si aliquis ex nobis se communi necessitati subtraxerit, a modo locum non habeat inter nos, nec illorum priuilegiorum beneficio protegatur, à quorum defensione se subtrahit, & subterfugit in tempore oportuno. Verum ne nimia multitudo sit in tractatu illius negotij forsitan onerosa, & ut quocienscunq; causa requirit facilius in vnum locum & propositum conueniant ipsius negotij tractatores, ecce honorabiles & sapientes viros, de tota nostra vniuersitate elegimus, quibus totum pondus imminētis causæ tamquam veris & legitimis procuratoribus integraliter committendum. Ita tamen quod quodlibet collegium, ac etiam plebani pro se procuratorem specialem suo nomine designent, sicut in inferioribus est expressum, promittentes nos ratum & gratum habituros, quidquid per eos, vel maiorem partem ex ipsis fuerit ordinatum, & ad exequenda vniuersa & singula per eos diffinienda, nos & nostras ecclesias obligamus, ac si se, & ecclesiam suam,

suam, nostrum quilibet proprijs dictis vel scriptis legitime astrinxisset. Et quod verisimile existit, quod illud negotium tam in legationibus quam in alijs causam contingentibus sumptus exigit expensarum, auctoritatem pramissis procuratoribus concedimus, quatenus considerata qualitate incumbentis negotij ac facultatibus ecclesiarum contributiones possint imponere ac exigere cum effectu, & instantis necessitatis visibus secundum providentiam applicare, renunciantes exceptioni doli mali, & beneficio petendæ restitutionis in integrum, & omnibus iuris vel facti suffragijs, per quæ posset prosecutio tam salubris negotij impediri forsitan vel differri. Nos itaq; capitulum Ratisponen. venerabiles dominos nostros Præpositum & Decanum antedictos pro nobis eligimus. Nos conventus S. Emerami, & Abbas & conventus S. Iacobi, pro nobis statuimus dominum Abbatem S. Emerami. Nos autem Abbatissæ superius memoratæ & conventus earundem designamus pro nobis, dominum Albertum Archidiaconum Ratisp. Nos verò capitulum veteris capellæ exhibemus pro nobis dominum Henricum plebanum S. Cassiani, & Nos Capitulum S. Ioannis offerimus dominum Chuonradum canonicum nostrum. Et nos plebani & capellani seu Clerici civitatis eligimus dñm Henricum Vicarium maioris parochiæ pro procuratoribus, & tractatoribus, diffinitoribus, & executoribus negotij sepedicti, volentes eos in omnibus pramissis, & quolibet eorū habere sine contradictione cuiusquā plenam & liberam potestatem, & si durante negotio prælibato, aliquem ex tractatoribus nominatis decedere contingerit, vel alias à partibus elongari, ille vel illi quorum procurator taliter est subductus, alium teneatur substituere, in omni potestate prioris, & sub conditionibus supradictis. In cuius rei testimonium & euentiam, præsentis literæ sunt confectæ, & eos sigillo nostri capituli Ratisp. necnon nostri Abbatum videlicet: & conventuum Sancti Emerami & S. Iacobi. Abbatissarum & conventuum Inferioris & superioris, & S. Pauli monasteriorum: Capitulorum Veteris capellæ ac S. Ioannis sigillorum munimine placuit roborari. Nos vero plebani capellani seu Clerus civitatis cum proprio careamus sigillo venerabilis domini Chuonradi Præpositi supradicti maioris ecclesiæ nostri Archidiaconi vti sumus. Actum Ratisp. anno domini M. CCLXXXIII. pridie Idus Iunii.

ANNO DOMINI M. CCC. LXIII. iste liber scriptus est per
manus Rudolphi Rozpekchi tunc temporis Notarij Vicedominatus Straubinge.

Nota daz sind die Recht / die ein Herzog von Bayern in der Statt zu Regenspurch hat.

Erschol seinen Hof da haben / vñ den schol suchen der Bischof von Babenberch / der Bischof von Salzpurch / der Bischof von Freysing / der Bischof von Aychstett / der Bischof von Aispurch / der Bischof von Passaw / der Bischof von Brichsen / den schol der Herzog da richten / waz si zu klagen habent.

Er schol auch hing in richten alle die recht / di der Rünich von Rom gewalt hat zu richten hing andern Bischouen.

Swaz man auch hing den Burger zu Regenspurch zu klagen hat / da schol niemant dhain vrtail übergeben / dann die gesworn Haufgenoufen.

Nat awer ein Burger hing einem Augmann icht zusprechen / da schol dhain Burgär vrtail übergeben.

Es mag auch der Römisch Rünich daz Juden gerichte von recht niemant empfelen / wann dez Landes Herren.

Ez schol auch der Herhog di Purggraffschafft zu Regenspurch leihen / vnnnd alle den
recht di zu der Purggraffschafft gehören.

Daz ist daz Fridgericht

Daz ist daz Schulthazs Ampt.

Daz ist di Prewen.

Di klainen Zöll.

Daz Salz Eysen vnd Korn / vnd waz chlainis dings ist / vnd die Fürstet / da schol
der Bischof seine rechte hin entgegen haben.

Er schol auch di vier Ampt leihen die Pfalsengrasschafft der ist Truhfarsz.

Di Hallgrasschafft / der ist Kamerer.

Di Grasschafft von Hirsperch der ist Schenck.

Der Graf von Ortenberch ist Marschalck.

Vnd di Lantgrasschafft der an seiner stat sitzen schol / vnnnd daz recht fur in vragen
schol.

Ez schol auch der Pfalsengraf von dem Rotal / an des Herhogen stat sitzen in
dem Latron / vnd schol richten hins dem Herhogen swer hins im icht zu schlagen hat.

Dauon mag dem Herhogen aus dem Land dhain recht nicht getun.

Es mag auch der Herhog waz zu dem Ampt gehört / daz daz Fürst Ampt angehört
vnd get.

An dem Hol.

An den Hoffsteten am Hof.

In dem Veld an den Hieben.

An schüssel lehen.

An pecher lehen.

Di mag niemant zu rechtem Lehen hin geleihen.

Di schüssel schol man geben von dem groussen Zöll.

So schol der Amman von Dussen daz Holz füren / vnd waz man zu füren hat hins
chuchen vnd hins Keler.

Man schol auch dem Herhogen alle sein Hoffstet raumen / di zu dem Hof gehört zu
Keller zu Kuchen vnd zu Speis gaden.

Es schol auch niemant dhainen marte an des Herhogen Hof haben / an des Hof
gämelz willen.

Es schol auch niemant daran schäten / noch dhain Holz darauff legen.

Es schol auch der Purggraf vor dem Herhogen alle die Strazzen reiten di er wil vnnnd
schol ein recht gemäzz sper nemen / vnd an der mitt für sich in den Sattelbogen legen vnnnd
wo ez anraicht / alz ver schol man im vmb vnd vmb di strazzen rawmen.

Ez schol auch dhain Scherig in dhains Herren Haus noch Edelmannes Haus
nichz zuschaffen noch zutun haben / der sein Haus vmbfust hinlät.

Es sollen di Burger vmb Aygen vnd vmb Lehen / daz recht tun vor ainem jeglic
chem Grafen in des Grasschafft ez leit / vnd vmb Gelt nicht.

**Nota daz sind di recht di der Juden Scherig hat zu
Regenspurch in der Statt.**

Primo Salzpurger Wellfär Rufsär Einsär / Euerdingär gebent im nicht mer
wann ij. dn.

Nota Judenburger gebent den Stattzöllndärn lij. dn. der gehören dem Juden
scherigen ij. dn.

Nota

Nota Prager gebent XXXI. dn. der gehören dem Judenschergen j. dn.

Steirer gebent ij. dn.

Nota di Korherrin von Altenkappel gebent dem Judenschergen alle Jahr vj. prout vnd vj. trinchpiere / darumb schol er in daz Jar dienen vmb was si mit den Juden zu schaffen habent an Loun.

Nota von Obern Münstir geit man zu Sand Haymeans tag ein Sans.

Nota von Nidern Münstir geit man sin ein Sans zu Sand Haymeans tag.

Nota di Perken in der Statt gebent sin alle Jar ein mal vnd vij. dn. oder an daz mal X. dn.

Nota di Hoffstat bei dem Luren am Mart gehört demselben Schergen zu.

Nota die Panch oder di stat da der tuch weraitter der Swartz sitzt / gehört auch dem Schergen zu.

Nota di Hoffstat di da Rinoldus Mango an dem Mart gilet sin all Jar xv. dn.

Nota di Juden gebent im all Jar XXXII. dn. für einen Graben Kofch vnd ein pfunt Psferrn.

Nota hñ vnd Gartten di der Chogmafr da het / di hat der Komar inn vnter der Ledr lauben / vnd swer vnflit da vail hat / der schol alle Jar dauon gebñ j. dn.

Nota daz sind der Münz recht / di mein Herr der Herzog zu Regenspurch hat.

Es ist auch di Münz der grouwzol vnd der pfuntzol des Herzogen vnd des Bischofs.

Es schol auch dhain Zolman dhain recht nicht entun dann vor dem Zolndr.

Es schol auch niemant dhain silber da chauffen / dann daz er zu hort legen well / oder hingmarkt fürer well / oder auff den Gohweg zieren / oder zu klainad machen well / daz ander schol niemant kauffen weder Juden noch Krisen wann di Münzger.

Es schulln auch di Münzger alle daz Silber / daz si chauffent verlachschazn / Si verbürchen es oder nicht / An daz si zu hort legen / oder auff dem Gohweg ziernt oder zu Chlainad verbürchen wellen.

Swaz aber si enfragen kauffent oder verchaffent / daz schullen si verschlagschazgen.

Es schol auch niemant dhain swartz silber verlauffen noch chauffen / noch wechselln / weder Juden noch Krisen / wann di Münzger.

Waz di Münzger di Hausgenouffen sind Silbers lösent vnd verwechseln an der Wechsellpanch / daz schulln si nicht verchaffent noch versären / si werden dann e vor zu ain mit jr Ayden di meines Herren Ras sind vnd vor dem Münzmaister / daz si daz nachschazzen / waz si silbers verwechselt haben / vnd dauon geuelte meinem Herrn ie von der mark vj. dn. di si gebñ schullen / darumb daz si bey dem wechsel weleiben vnd geslagen mügen / So vrait in mein Herr di genat.

Es ist auch meines Herren recht / wann ein Bischof zu Regenspurch gestirbt / So mag vnd schol auch daz Herzetum niemant geizen / Obez vmb einen Bischof zu krieg wurd er hatz di Münz für sich slagen ob er wil.

Es hat mein Herr der Herzog auch daz recht / swann ein markch silbers gilet X. sol. dn. ob di Münzger dan mit pfennig slagen wolten / so mag sie dez der Herr wol wendeten zu slagen / Gilet di mark tewrer / so schol er si nicht wendeten.

Es schullen auch alle Hausgenossen die Wänßer sind vñnd geschworn habent / Swaz si silbers verfürrent oder in chausmanschaft vertribüt / da schullen si den schlag schaz von gebent von der Mark vñ. dii.

Es schullen auch di Hausgenossen vñd Wänzzar anderswo nindert wechsel treiben / wann an der rechten Wechselfanch.

Es ist auch der Wänßer recht swann si di pfennig verzeite habent / daz si di pfennig nicht heranz antworten / si haben vor einen quitbrief von den Wänzzmaistern / vñnd di gebent auch jr brief nicht / si haben vor dez Herren brief wenn si den schlag schaz geben schullen vñd gebent.

Nota daz ist die Gült di mein Herr der Herzog zu
Regenspurch in der Statt hat.

Von dem groussen Zoll vñd von kleinen C. pf. Xeng.

Von der Maut C. pf. Xeng. dii.

Von dem Juden Gerichte XXX. pf. Xeng.

Von den Hoffstetten an dem Hof XII. pf. dii.

Nota von dem Hof zu Düssen vñd von zwain huben in dem Veld daselben viij. mutt Kollen / viij. mutt Gersten / viij. Habern / daz macht alles XII. fol. dii.

an. **C**onradus Dei & apostolicæ sedis gratia episcopus Ratisponen. Venerabilibus in Christo patribus dominis Abbatibus, Præpositis, Decanis, ac dilectis nobis in Christo Decanis ruralibus & ecclesiarum parochialium rectoribus plebanis, diuinorum socijs, & eorum loca tenentibus, ac presbyteris, & clericis alijs quibuscumque per ciuitatem & dioccesim Ratisponen. vbilibet constitutis, ad quos præsentis peruenerint & præsertim in Mentzenbach & in Pettenreut Ecclesiarum plebanis cum subscriptorum noticia salutem in Domino sempiternam. Dilectionibus vestris magnam cum cordis amaritudine insinuare cogimur, quod Stephanus Laüsser quondam ciuis Ratisponen. certis cum suis complicibus nescitur quo spiritu ductus, ausu proprio & temerario, pro dolor Dei timore postposito, manus iniecit violentas in dilectum nobis in Christo Ioannem Weinobinader presbyterum, & plebanum in Pfaffenhofen nostræ diocesis ipsum detinendo & captiuando, sicque captum & detentum in castrum validi viri Ioannis Paulstorffer in Churn deducendo, & licet dictus Ioannes Paulstorffer certis nostris literis & scriptis admonitus sit, & existat ad præsentandum nobis & iudicio nostro Ecclesiastico dictum presbyterum de quo sibi & alijs conquerentibus spondimus iustitiam reddituros, tamen ipse nec dictus Stephanus huiusmodi monitionibus acquiescentes eundem presbyterum magis & peramplius contumaciter & friuole detinere præsumunt, in nostræ Iurisdictionis totiusque Ecclesiasticæ libertatis contemptum, non modicum præiudicium & detrimentum, propter quod non est dubium prænominatos Ioannem Paulstorffer & Stephanum Laüsser vna cum complicibus alijs detentoribus & ratiuatoribus ipsorum, ac eorum quaslibet sententias excommunicationis iuxta Canonicas sanctiones. c. Si quis suadente &c. damnablem incurrisse, declaramus præsentibus in his scriptis. Cum itaque iuxta constitutiones sacrosancti concilij prouincialis Saltzpurgen. huiusmodi nostram, ac Cleri iniuriam, oppressionem, & violentiam furda aure pertransire non debeamus, prout etiã de iure nõ possumus, ne huiusmodi eorũ temeraria præsumptio

à cæcæ

à exteris præsumptoribus trahatur in exemplum. Iecireo in ipsorum detestationem locum ipsum & parochiam in quibus ipse presbyter supradictus detineatur, & etiam ad quem seu quam dicti detentores, & præsumptores ac eorum complices seu coadiutores in hac parte culpabiles peruenerint, seu in eisdem moram traxerint ecclesiastico subiicimus interdicto. Quò circa vobis omnibus & singulis supradictis & cuilibet vestrum in solidum, in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis pœna firmiter & districte præcipimus & mandamus, quatenus præfatos Ioannem Paulsdorffer & Stephanum Lausser eorumque complices & coadiutores in hac parte culpabiles in ambonibus Ecclesiarum vestrarum coram populi multitudine, dum ad diuina audienda conuenerint, singulis diebus dominicis & festiuis, sic vt præfertur, excommunicatos, & interdictos publice denuncietis & denunciari faciatis sine intermissione, & nihilominus in locis ipsis & parochiis, in quibus ipse presbyter detinetur, & ad quem seu quos dicti detentores ac eorum coadiutores vt præfertur culpabiles peruenerint, & quamdiu ibi permanserint, & post eorum recessum ad triiduum seruetis districte Ecclesiasticum interdictum, prout fuerit de iure obseruandum, diuina officia in publico nullatenus celebrando, neque Ecclesiastica Sacramenta porrigendo, præter baptisma paruulorum, viaticum pro infirmis, & morientium pœnitentias &c. Abinde non cessantes donec aliud à nobis recipietis in mandatis, Reddentes præsentis de earum executione & his quæ feceritis impræmissis nos legitime certificant. Pœna sub prædicta. Datum Ratisspon. penultima die mensis Aprilis Anno Domini 1429. nostro appenso sub sigillo.

Sacro sancta generalis Synodus Basiliensis in Spiritu sancto legitime congregata vniuersalem Ecclesiam representans, ad futuram rei memoriam. Iustis & honestis supplicum votis, illis potissime, quæ Ecclesiarum, præsertim Cathedralium vtilitatem ac pacem, & quietem fidelium, nec non animarum salutem respiciunt, Synodali conuenit auctoritate fauorabiliter annui, & ea quæ pro illis optato effectui mancipandis inter ipsarum Ecclesiarum Prælatos & seculares Principes pie & prouide tractata & peracta sunt, vt firma & illibata persistant, eadem decet auctoritate etiam communiri. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte Venerabilis Conradi Episcopi Ratissbonen. & dilectorum Ecclesiæ filiorum Prepositi, Decani, & Capituli Ecclesiæ Ratissbonen. petitio continebat quod alias Castro in Werde Ratissponen. diocesis, cum dominio iuribusque & pertinentiis suis, ad dilectum Ecclesiæ virum nobilem virum Wilhelmum Comitem Palatinum Rheni & Bauariæ Ducem iure hereditario legitime deuoluto, nonnullisq; amicabilibus inter ipsos, Episcopum, Prepositum, Decanum, Capitulum & Ducem super restitutione Castri & Dominiij Iuriumque & pertinentiarum predictorum per ipsum Ducem facienda collocactionibus seu collationibus prehabitis: tandem idem Dux, receptis per eum pro ipso Castro, quod progenitoribus & predecessoribus suis Bauariæ Ducibus, pro viginti quatuor milibus florenis de Vngaria impignoratam fuerat, duntaxat decem millibus octingentis & triginta florenis Renensibus, qui computatis etiam fructibus pereundem Ducem, ex illo Castro, à tempore quo illud tenuit perceptis, & illis de maiori summa sibi debita, iusto calculo defalcatis, eidem restabant, & quos pro predicti Castri ac Dominiij Iuriumque & pertinentiarum eiusdem recuperationem exposuerat, illud cum dominio ac iuribus & pertinentijs suis vniuersis, præfato Episcopo & suis successoribus Episcopis Ratissbonen, futuris, ac dicte Ratissponen. Ecclesiæ, in honorem omnipotentis Dei,

omnium bonorum retributoris, ac pro pace inter eos ac ipsum Ducē, successorēq; suos perpetuo conseruanda, nec non pro sue, ac prefatorū progenitorum ac predecessorum animarum salute de mera sua liberalitate, sponte restituit, ac etiam assignauit, Hoc pacto videlicet, quod tam ipsum in Werde, quam Tumbstauff prope Ratisponam, & Hohenburg circa Enem., que in aliquorum proborum manibus, sub spe restitutionis ipsi Ratisponen. Ecclesie faciente posita existunt, cum restituta fuerint, Nec non etiam Hohenburg in Norico, non obligatum, Frisingen. & dicte Ratisponen. diocesis ad ipsam Ecclesiam Ratisponen. legitime pertinentia Castra cum dominiis ac iuribus & pertinentiis suis, eidem Ecclesie perpetuo remanere, & nequaquam per Episcopum, Prepositum, Decanum, & Capitulum prefatos vel eorum successores impignorari, vēdi, obligari, aut alias qualitercunq; ab ipsa Ecclesia alienari debeant, quod ipsi dicto Duci, suisq; heredibus & successoribus etiam promittere teneantur, neq; per eosdem facta restitutione predicta, cum Castris ipsis contra dictum Ducem ac dilectum Ecclesie filium Nobilem virum Ernestum eius fratrem, eorumq; filios legitimos, de suis lumbis descendentes, per se vel alium seu alios, aliquid contrarationem vel iustitiam, temere valeat attemptari. Quodque quicumque Episcopus, ac etiam Prepositus, Decanus & Canonicus Ratisbonen. presentes & futuri recepti & in antea recipiendi, præmissa omnia & singula, sub priuatione dignitatum & aliorum cuiuscunq; qualitatis fuerint beneficiorum suorum omnium, nec non habilitatis ad illa, & similia in posterum obtinenda, penis quas si secus egerint, ipso facto incurrant, firmiter & inuiolabiliter in perpetuum obseruare, Nec non super hoc iuramentum prestare, ac Prepositus & Decanus moderni, nec non Capitulum Ecclesie Ratisbonen. nouum inde statutum in eadem Ecclesia perpetuo obseruandū & aliis illius successoribus iniungendum facere teneantur, prout in certis authenticis de super confectis literis dicitur plenius contineri. Quare pro parte prefatorū Conradi Episcopi, Prepositi, Decani, fuit nobis humiliter supplicatum, quatenus restitutioni & assignationi per ipsum Ducem., vt premititur factis, ac alijs premissis, pro eorum subsistentia. firmiori robur Synodalis confirmationis adicere, & alias super hijs, oportune providere, auctoritate predicta dignaremur. Nos igitur, qui inter cunctos Christi fideles pacem vigere, intensis desideriis affectamus, & Ecclesiarum vtilitati, ac animarum saluti libenter intendimus, de premisis plenius informati, huiusmodi supplicationi inclinati, restitutionem & assignationem eisdem nec non omnia & singula premissa, ac inde secuta quecunq; rata & grata habentes, ac quoscunq; defectus, si qui interuenerunt in eisdem, dicta auctoritate suppletes, ea omnia & singula eadem auctoritate confirmamus & approbamus, ac presentis scripti patrocinio coniungimus. Decernentes & dicta auctoritate statuentes, quoscunq; Episcopos, Prepositos, Decanos & Canonicos Ratisponen. pro tēpore existētes, qui pacto predicto directe vel indirecte, quouis quesito colore, in aliquo contrauenirent, quod eis sub predictis, qui autē contra ea Apostolicas seu quasuis alias literas impetrarent, aut etiā impetratis vtī pertinaciter presumpserint, quod eisdem sub periurij penis non liceat, easdē fore penas ipso facto incursumas. Non obstantibus tam Apostolicis, quā in prouincialibus aut Synodalibus Concilijs editis generalibus vel specialibus constitutionibus, ac dicte Ratisponen. Ecclesie, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunq; firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisq; contrariis quibuscunq;. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā cōfirmationis & approbationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorū Apostolorū Petri & Pauli eius

eius, se nouerit incursum, Datum Basilee VI. Non. Maij, Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Tricesimo tertio.

Cum inter hunc Episcopum & Bauaria Ducem Albertum IV. aliqualis dissensio de iure Patronatus Ecclesie in Linkirchen suborta fuisset: Episcopus de iure Ducibus Boior. competente ab antiquo circa istam Parochiam certior factus Capituli sui assensu cessit, sicut sequentes literae ostendunt. pp.

Nos Henricus Dei & Apostolice sedis gratia. Episcopus Ratisponensis, Notum facimus vniuersis & singulis, ad quos presentes venerint literae & recognoscimus. Quod orta dudum aliquali discensione inter illustrem principem & Dominum, Dominum Albertum Comitem Palatinum Rheni, superioris & inferioris Bauariae Ducem ex vna, & nos ex altera partibus, de & super Iurepatronatus conferendi seu presentandi parochialis Ecclesie in Linkirchen nostre diocesis. Eo quod arbitrabatur collationem dicte Ecclesie ad nos & successores nostros Episcopos Ratisbonens. pleno iure pertinere, dicto Illustre Principe contrarium firmiter affirmante, videlicet quod Ius patronatus & presentandi personam idoneam ad Ecclesiam prefatam quotiescunque vacauerit ad Principes Bauariae Duces Monacenses pertineat. Quodque genitor & predecessores sui bone memorie in possessione vel quasi predictorum Iurium hactenus fuerint. Nos quia aliquamdiu in ea re dubitauimus, tandem habito sano, & maturo consilio attendentes possessioni vel quasi supra memorate, de assensu Venerabilis Capituli nostri eidem Illustri Principi duximus condescendendum. Volens, & quantum in nobis est expresse consentientes. Vt Illustres Principes & Domini Duces Monacenses possint & valeant prefato iure possessionis vel quasi in posterum uti & frui. Et cum Ecclesia predicta vacauerit, liberè ad eandem presentare, & alias de predictis patronatus & presentandi iure disponere prout voluerint, sine & absque nostro aut successorum nostrorum contradictione & impedimento quocunque, salvo semper nobis & successoribus nostris Iure in dicta Ecclesia instituendi siue inuestiendi secundum Canonicas statutiones. In cuius rei testimonium has literas nostri sigilli munimiac iussimus roborari. Datum Ratisbone in Curia nostra spiritali die Sabati sexta Mensis Februarij, Anno Domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo nono.

Impetravit hic Episcopus Ioannes à Leone PP. X. confirmationem prohibitionis usurarum à suis subditis, ut populus & Clerus suus à Iudeis usurarijs tutiores essent cuius Bulla tenor hic est. qq.

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Debitum pastoralis officij, cui disponente Domino praesidemus, ex postulat, ut supra gregem Dominicum attente vigilemus, & oues gregis eiusdem in semitis veritatis & iustitiae dirigere, & ab errorum praecipitiis erigere curemus, ac ijs quae praeter ea proinde statuta dicuntur, ut illibata persistant, cum à nobis petitur Apostolici muneris praesidium propensius impartiamur. Sanè pro parte dilecti filij Iohannis electi Ratisponens. exhibita nobis nuper petitio continebat, quod alias cum usuraria prauitas in ciuitate & Diocesi Ratisponensi, in quibus Iudaei in copia degunt, ita inualuisset, ut ipsi Iudaei se publice fore super recipiendis usuris conductos, & priuilegiatos, etiam per nonnullos Rom. Pontifices, mendaciter iactarent, & illo colore freti indies Christianorum facultates adeo exhaurirent, ut eisdem vix vitam miseram relinquerent, ac in fraude usurarum, quo minus Christiani praedicti super usuris in iudicio expediri valerent, copias probationum eisdem dolosi auferrent, usurasque summis capitalibus, tanquam usura minime esset, connumerarent, nec non Christianos ipsos ad obligandum se pro

se pro illis tanquam capitali inducerent. Et quod deterius est, nonnunquam etiam eos iuramento adstringerent adeo publicè & notoriè, quod nec ipsi Iudæi extraiudicialiter requisiti quouis modo diffiterentur; præfatus Ioannes, qui Ecclesiæ Ratisponen. Administrator in spiritualibus & temporalibus, ad certum tempus nondum elapsum deputatus, & deinde illi in Episcopum præfectus per sedem Apostolicam extitit, attendens quod Canonica auctoritas Iudæos ad remittendum vsuras Christianis compelli præcipiat, & tam veteris quam noui testamenti scriptura vsurariam prauitatem detestetur, & aliis rationabilibus causis generale statutum per Diocesim & forsitan etiam per ciuitatem prædictas perpetuis futuris temporibus pro lege Diocesana obseruandum de consilio & consensu dilectorum filiorum Capituli Ecclesiæ Ratispon, inter cætera condidit & statuto suo Diocesano vniuersis & singulis iudicibus, & officialibus tam Ecclesiasticis quam secularibus suæ jurisdictioni subiectis per Diocesim Ratisponen. vbi libet constitutis sub excommunicationis latæ sententiæ poena distictè præcipiendo inhiuit, videlicet ne aliquis querimoniam seu petitionem in iudicio super quacunque vsura à quouis Iudæo admitteret, vel reciperet, nec sententiam aliquam super obligata querimonia afferret, postquam constaret eundem Iudæum vsurarium esse. Iudex illius iudicij debeat terminum legitimum Christiano reo statuere, in quo reus iuramento affirmare debeat, quantum ab initio perceperit, & Iudæo de vera capitali summa absque favore & vsura debuerit, in quo Iudex iuxta consuetudinem & obseruationem illius iudicij contra reum executionem facere & ad satisfaciendum eum compellere debeat. Et si vsuræ Iudæis solutæ fuerint, omnimodo iuxta juris communis dispositionem repetendi easdem contra vsurarium, non obstantibus quibuscunque instrumentis ministret. Si vero quispiam repertus fuerit, qui hoc præsens mandatum transgressus sit, & ob id in excommunicationis penam, vt præfertur, incideret, illius absolutionem sibi duntaxat reseruauerit, ita vt non nisi ab eo aut de speciali mandato suo absolui possit. Quare pro parte dilecti filij Ioannis electi nobis fuit humiliter supplicatum, vt statuto & prohibitioni huiusmodi pro illorum subsistentia firmiori Apostolicam confirmationem adijcere, ac aliàs in præmissis opportunius providere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur quorum est huiusmodi conatibus euidenter in perniciem cedentibus, congruis remedijs obuiare, eundem Ioannem electum, qui etiam Comes Palatinus & Dux Bauariæ extitit, à quibusuis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis censuris & penis à jure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, statutum & inhibitionem prædicta, ac prout illa concernunt omnia & singula in eis contenta, & inde sequuta quacunque, quatenus sint licita & honesta, auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus & confirmamus, ac illis plenum firmitatis robur adijcimus, ipsaque in violabiliter obseruari debere decernimus, suppletes omnes & singulos defectus, si qui forsitan interuenerint in eisdem, non obstantibus præmissis, & ordinationibus priuilegijs & indultis Apostolicis eisdem Iudæis per felic. recordationis Martini quarti & Nicolai quinti Rom. Pontifices, prædecessores nostros, vt dicitur, concessis, firmatis, & innouatis, quibus tenores. illorum, ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus pro expressis habentes, quo ad præmissa specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, con-

firma.

firmationis, adiectionis, decreti, suppletionis, & dengationis infringere, vel autem temerario contraire. Si autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Dei omnipotentis, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ MDXVII. Septimo Idus Iunii. Pontificatus nostri anno quinto.

Non defuit Episcopus Iohannes suis partibus, Ratisponensibus civibus, Clerum graviter prementibus resistendo, & omnia remedia adhibendo, ut illos ab iniusto illorum aufueret: quodcum ex alijs, tum ex subsequentibus manifestum est.

**Johannes von Gottes Gnaden / Administrator zu
Regensburg / Pfalzgrau bey Rhein vnd Herzog in
Beyren. &c.**

W^{ir} Pflieger zu Hohenburg am Inn vnd Lieber Betreuer Jörg von Breitenstain zum Hamperberg / sollte auff vbergebene Credenz vnd nach erbietung vnsers günstlichen Brues vnd alles guets zuuor / bey den verordneten dñ Aufschuß gemainer Landtschafft dñ Fürstentums zu Bayrn / jeso zu München versamlet / fürbringen vnd erzelen / wie Camerer Rath vnd Gemain zu Regensburg / zu den zeiten nechstuersehiner Beurischen auffrur die Gemein Geistlichkeit in der Statt Regensburg geseßen / aigner gewaltsam vnrechtmessiglichen / vnd mit der tadt / aller iher habenden vnd rueblich wolhergebrachten / von gemeinen Geistlichen vnd Weltlichen Rechten / darzu von Päpsten / Kaisern vnd Königen erlangten Priuilegien entsezt / auch zwischen ihnen den Geistlichen Stenden / vnd ihnen von Regensburg vormalo / vnd jeso neulichzeit / durch die hochgebornen Fürsten Herrn Wilhelm vnd Herrn Ludwig gebrüeder / Pfalzgrauen bey Rhein / Herzogen in Obern vnd Nidern Bayrn / vñ vnser freundlich lieb Bettern c. sonderlich auffgericht Verträge vnd Tatzungen / denselben obberürten Freyheiten vnd Verträge zu wider / vnser Geistlichkeit mit Steuer / Wacht / Ungelt / vnd andern Burgerlichen beschwerden / gleich den Laien / vnd mehr beschwerlicher dann ander Inwohner belestiget / vnd darzu inn einen vngewontlichen vnerhörten Aide / welcher auch einer erbarn billigkeit zuwider / betränge. vnd durch solches alles mehrgedachte vnser geistlichkeit / von vnser gehorsam zum mehrern theil abgewant / vnd hierin vns / wie gemelt / der Bischöflichen Iurisdiction on recht vnd vrsach entsetzt.

Des vns dann / als rechten Ordinaria / nit zu vnbilllichem mißfallen vnd beschwerung raicht / in bedenkung der hohen pflicht / so wir zu Handhabung Geistlicher vnd vnsers Stiffts Priuilegien, Päpst: H. vnd Röm. Kay. W. gethon / wir wissen auch solches bey Gott / vnd ernenter vnser Obrigkeit mit keinem glimpff zuuerantworten.

Heiten also bey vns selbs betrachte / wo diser der von Regensburg vnbillichen verdrlichen betrangnuß / die sie auch mit ainichem gebürlichen fueg nit verteidigen mögen / in weiter kommende zeit wurde verzogen / daß darauß nichts gewiser / dann verbung der Stifft in Regensburg erwachse.

Welchem mit Rath zusürkommen / haben wir auß schuldiger mitleidung / vnser Geistlichkeit zu gnaden / vnd gemainer Landtschafft in Bayrn / vnd sonderlich den vom Adel zu allem guten vnd nachbarlichen willen / so wir zu beeden theilen tragen / nit wolten vnterlassen / solche ergangene handlung ihnen zueröffnen / Sie derwegen gnediglich vmb Rath / beystand vnd hilff ermanende / des versehenß (in betrachtung gelegenheit vnd aller vmbstende des Handels) sie werden fre geborne Freunde vnd Nachbarn mit nichte verlassen / sonder mit hohem fleiß dahin gedencken / was jetziger zeit vnd künfftig ihnen

ihnen allen gemeinglichen / vnd jedem insonderheit / dero Erben vnd Nachkommen daran
lig / dannenher vnd vil hundert Jar verweilet / ein merckliche anzal vom Adel vnd son-
sten der mehrer theil auß dem Landt zu Bayrn herkommen / bey den Stifften zu Re-
genspurg ehrlich vnd notturfstiglich erhalten / vnd hinfüro dermassen auffgenommen
vnd erhalten sollen werden / vnd also solches auß erzelten wichtigen vrsachen billich ihnen
fürgetragen würdet / als jenen / dero Vorfarn vnd eltern zu denen Stifften ganz hilfflich
gewesen / derowegen ihnen auch aller rechtmessigen gebür nach zimen will / vnd für sich
selbst mehr dann vnser ansinnen vermag fleissiglich drauff zuarbeiten / daß vor allen
dingen mehr gemelte Geistlichkeit in alten Stand ergehe / vnd zu gueter leidlichen vnter-
handlung vnd beteidigung gebracht / zweifels an / wo sie als der Aufschuß gemainer
Landschafft solch beschwerlich vnd hoch nachtheilig der von Regenspurg vorhandlung
an ihr Landsfürsten / vnser Freundsliche liebe Vettern bringen / wie dann solches zube-
schehen vnser gnedig ansinnen vnd bit stehen / es erfolge darauff dz jr liebe auff vnser vnd
ihre bitt dahin handeln damit ermannte vnser Geistlichkeit auß diesem vnerleidlichen
last gebracht werde / dz wollen wir / sambe daß sie jr eigen sach darinn handeln / vmb
gedacht vnser Vettern freundslich verdienen / vnd vmb sie gnediglich beschulden.

Des zu guetem Glauben haben wir vnser Secret hiefür getruet / Montags nach
dem Sontag Trinitatis / in fünffzehnhundert acht vnd zwainzigsten Jar.

¶ Quacunq̃ue tandem ex causa Episcopo Pangratio morbus obuenerit; ne-
quaquam tamen primis saltē annis sui Præfularis officio suo defuit; sed con-
traire irrepenti paulatim hæresi in vrbe Ratisponâ, ac circa alia Episcopatus sui
commodis vigilanter prospicere ope auxilio Cæsaris A. Caroli V. implorato,
operam nauauit. Testes in medium produco literas Caroli V. ad Serenissi-
mos Baioariæ Duces Guilielmum & Ludouicum anno MDXLI. datas.

Wir Karl von Gottes genaden Römischer Kayser / zu allen zeiten mehrer des
Reichs / in Germanien / zu Hispanien / beeder Sicilien / Jerusalem / Hun-
garn / Dalmatien / Croaticen König / Erzherszog zu Osterreich / Herszog zu
Burgundi / zu Brabant / &c. Graue zu Habsburg / zu Flandern vnd Tyrol / Embles-
ten den hochgebornen Wilhelm vnd Ludwigen / gebrüder / Pfalzgrauen bey
Rhein / Herszogen in Bayrn / vnsern lieben Vettern vnd Fürsten / vnser gnad vnd
alles guts / hochgeborn liebe Vettern vnd Fürsten / als sich etlich nachbarlich ge-
brechen Speen vnd irrung zwischen dem Ehrwürdigen Panagrasen Bischoffen zu
Regenspurg / vnserm Fürsten vnd lieben Andechtigen / aines / vnd den Ersamen /
vnsern vnd des Reichs lieben getrewen N. Cammerer vnd Rath allhie zu Regen-
spurg anders thails erhalten / deren zum theil vnser Kayserlich hochheit / eigentumb
vnd Regalia rüren / vnd wärnung gern sehen / daß sollich Speen vnd irrung aufftre-
gliche Weeg vnd Mittel hingelegt wurden / So haben wir eur Liebden sambe vnd bes-
sonder / als vnser Kayserlich Commillarien darzu verordnet / Euch hiemit ernstlich
beuelhend / vnd wollen / daß jr die obgenanten Parteyen fürderlich auff ein benanten
Tag für euch erfordert / vnd also in der gute notturfstighen verhöret / vnd darauff
alles fleiß handelt vnd arbeitet / die Partheyen also in güete beräre ihrer Speen vnd
irrung halben genglich vnd endtlich zuuertragen. Vnd so ferz also die gültigkeit
nit statt erlangen möcht / darauff was recht ist erkennen vnd entschaidet / vnd sonst al-
tes anders tuet / gebietet / verbietet / vnd handelt / daß hierinn die notturfstfordern
vnd sich nach rechtlicher ordnung gebüren will. Daranthen Eur Lieb den vnsern
willen vnd ernstliche mainung / Geben vnter vnserm auffgetruckten Insign / in vn-
ser vnd des Reichs Statt Regenspurg / am 16. Tag des Monats Julij / Anno im
ein

ein und vierzigsten / vnseres Kaisersthumbs im ein und zwainzigsten vnd vnserer Reichs im xxiij

Carolus.

Ad Mandatum Cæs. & Catholicæ M.^{te} proprium.

Ioh. Obernburger.

PHILIPPVS Vir. Baioaria Dux, Com. Palat. Rheni, ex causis à Dn. Hündio relatis in Episcopum Ratisponen. postulatus; cum in minoribus adhuc constitutus esset, Serenissimus Dux Guilielmus impenso labore, studio & industria satagit, ut Episcopatus res, donec filius adoleres, & ipse per se gubernationem adire posset, optime gererentur. Multa eius rei testimonia adducere possem: sed vnum hoc loco sit satis; Concordata nimirum An. MDLXXXVII. auctore Sum. Pont. Clementis VIII. in aula Cæsaris Nuncio, Illustrissimo & Reuerendissimo Dn. Philippo Episcopo Placentino erecta quæ quia Serenissimi Ducis studium ac feruorem pientissimum, rei quæ statum optimè declarant, hic loci minimè prætereunda suère.

Concordata Ratisbonæ die vndecimo Iunij 1587. facta inter Commissarios Serenissimi Domini Dn. Guilhelmi Comitis palatini Rheni, ac Vtriusq; Bauariæ Ducis, ad probationem suæ Serenitatis, ac Capitulum Ratisbonense, interueniente admodum Illustri & Reuerendissimo Dn. Philippo Episcopo Placentino, ex Aula Cæsarea Nuncio Apostolico recedente, studio nunc eiusdem Reuerendissimi Dn. & consensu Serenissimi Ducis ac Capituli Procuratorum nonnullis mutatis, in hanc sequentem meliorem formam rediguntur, atque hac die vigesima secunda eiusdem mensis Iunij, manu ac omnium sigillis ad laudem omnipotentis Dei muniuntur, & comprobantur.

Breue Administrationis bonorum mensæ Episcopalis à Summo Pont. Sixto V. sub datum Romæ die octaua Maij, 1585. Serenissimo Duci concessum, non discutiatur, & in robore suo maneat, cum nudam bonorum administrationem, ne dilapidentur bona, respiciat; & nedum primo capiti concordatorum, satis conueniat, verum & ipsi æquitati, nemo enim fide, solertia & amore in pertinentibus ad filium præferri patri prætereunda potest. Patri inquam Episcopi, protectori Ecclesiæ ab eiusdem antiquis fundatoribus descendenti, nullum prorsus nisi filij, Ecclesiæ, religionis Catholicæ, conscientie, & proprii honoris interesse prætendenti.

Verum cum Serenissimus Dux Pater Administratorem per seipsum agere nequeat, substituat sibi bene visum, & Capitulo iure non inuisum Oeconomum idoneum, qui antequam Administrationem suscipiat, in præsentia Capitularium, aut certe in Senatu iuramentum solemniter præstet in manibus suæ Serenitatis, vel alterius sui Procuratoris, quod Serenitati suæ erit obediens, Ecclesiæ verò & Episcopo fidelis, solitique consiliarij sæculares eidem adiungantur, in quibus sua Serenitas dignabitur eandem habere rationem;

Aa

tionem;

tionem, ne Capitulo sint inuisi, & vt stipendio eius præscitu constituto sint contenti: ac insuper ad tutiorem bonorum Mensæ Episcopalis tutelam, consueta quatuor dignitates, seu Canonici Capitulares pro more iurati, quorum interuentu & assistentia contractetur ab eodem, & singulis annis Serenissimo Duci in præsentia Capituli dati & accepti ac totius administrationis ratio reddatur. quod reliquum est, in ærarium. Episcopale reponatur, & opportuno tempore in viilitatem. Episcopalis mensæ consilio Serenissimi Ducis & Capituli consensu exponatur, nec extraordinarij vlligraues sumptus prius fiant, quam Canonici quatuor Consiliarij pro eorum arbitratu de illis ad Capitulum retulerint. Quod si controuersia quandoque oriatur inter Serenitatem suam tanquam Ducem Bauariæ & Episcopatum, eo casu Oeconomus Serenitati suæ ratione illius Administrationis nullo iuramento obstrictus sit, sed soli Ecclesiæ, adeoque cum Capitulo liberrimè agat, & deliberet quid expediat. Eueniente verò vt in Concordatis habetur, casu mortis Episcopi Philippi (quod Deus diu auertat) aut quod Episcopus quoquo modo esse defineret, sit pariter ipse Oeconomus iuramento obedientiæ S. Serenitati promissæ solutus, aliumque Dominum non agnoscat, quam Capitulum.

Summus Pontifex à Serenissimo Duce rogabitur, ut in iurisdictionibus Ecclesiasticis & spiritualibus, ac in causarum spiritualium, temporalium, seu mixtarum, ad forum Episcopale quoquo modo pertinentium cognitione, ac ad personarum coëctionem cum plena ordinaria & Apostolica autoritate pro suæ Sanctitatis benignitate dignetur ad libitum decernere Vicariū Generalem Germanum, virum doctum, prudentem, expertum, Deum timentem & ad nutum suæ sanctitatis amouibilem, cui pro more assistat Consistorium, in quo si in negocijs consistorialibus aliquo casu iuris vel facti ipse supplere nō possit, aliquem ex Capitulo vel Senatu Consistoriali substituere eiusdem Senatus consilio valeat, & eius vices generales, si aliquo modo deficere contigerit, & Ecclesia huiusmodi superioritate Ecclesiastica repente nudaretur, donec ab ipso Pontifice oportunè prospiciatur, is gerat, qui pro tempore fuerit Decanus, si modo doctrina & experientia polleat, sin minus, suffraganeus.

Et si aliquæ inter Serenissimum Ducem eiusq; Cameram Ducalem & Mensam Episcopalem iurisdictionis, juris patronatus, collationis beneficiorum, finium, iuris pascendi, & huiusmodi controuersiæ exoriantur, hæ ipsorum iudicium, quibus vel iurdictio ordinaria loci competit, vel qui hætenus huiusmodi lites dirimere soliti fuerunt, determinationi subiiciantur.

Visitatio Ecclesiæ & Diœcesis Ratisbonen. fiat per Vicarium Apostolicam ordinariam iurisdictione, & seruatis ijs quæ continent Concordata inter Serenissimum Ducem & Ordinarios Bauariæ, saluo Serenissimi D. N. & Sanctæ sedis Apostolicæ Decreto, si aliud circa eandem visitationem autoritate Apostolica decernatur.

Fundatio & erectio Collegij Patrum Societatis Iesv in ciuitate Ratisbonæ, pro libitu Serenissimi Ducis instituatur, & ex pecuniis relictis ab Hochvart, ac etiam sex millibus florenis ab Ærario Episcopali, vel ex annuis Mensæ Episcopalis redditibus exigendis, si ita Summo Pontifici placuerit, iuuetur, atque in posterum vnanimi consensu suæ Serenitatis & Capituli, totis viribus conseruetur, & augeatur: ita tamen ne Mensæ Episcopali hac occasione onus perpe-

perpetuum imponatur, & nisi cum auctoritate sedis Apostolicæ in prouentibus annuis non grauetur; Verum vt Mensa ipsa in prouentibus etiam in utilitatem Collegij versis aliquo modo reficiatur & compensetur, S. Serenitas occasionem & commoditatem, à summo Pontifice procurabit, atque implo-rabit.

Gaudebit vero Societas in Collegio illo omnibus immunitatibus & Pri- uilegijs, quibus gaudet totus illius Ciuitatis Clerus, habebiturque pro mem- bro Ratisbonen. Ecclesiæ. Patres autem cum primum potuerint, studeant pro eorum instituto instrui iuuenes qui eidem Ecclesiæ Ratisbonensi addicti sint, & seruiant.

Conseruetur modernus Concionator ad tenorem Breuis Serenissimi Dn. N. Sixti Papæ Quinti sub datum Romæ die nona Ianuarij 1587. & in posterum, ad eiusdem Breuis & Sacrosancti Concilij Tridentini dispositionem Episcopali auctoritate de idoneo, cuiuslibet ordinis provideatur, & redditus ad munus prædicationis absolute destinati, non attento quod Concionator antea abs- que alio quam ab Episcopo deputatus fuerit, eidem muneri seruiant.

Vicarij foranei in Visitatione decernantur, si non sint, & à Vicario de- putentur. Collatio Diocesis Ratisbonensis iure fiat, ne Serenissimus Dux, Episcopus vel Capitulum, in Collationibus ad vnumquemque ipsorum, pertinentibus, inuicem grauentur, & S. Serenitas in collationibus Episcopi & Capituli nullo modo se immisceat; ac in substituendis, & à S. Serenitate Vicario præsentandis, seruetur solitum, & seruatis seruandis præuio exa- mine ad Concilij Tridentini ordinationem, idoneis beneficia conferantur. Et in casu controuersie, donec fiat discussio, ne aliquis iure proprio priue- tur, simplex prouisio sine præiudicio iurium partium, per Vicarium Apo- stolieum fiat de ea persona, quam sua Serenitas ex suo iure præsentau- erit.

Serenissimus Dux gratiosè reuocet exactionem quantitatis hucusque decursæ trium millium florenorum annuorum iuxta Concordata pro Epi- scopo exigendorum, vt ad suæ Serenitatis piam intentionem, commodò & beneficio Mensa Episcopalis cedant. In posterum autem suæ Serenita- ti ad tenorem Concordatorum eandem summam trium millium, flore- norum singulis annis, cum dies solutionis cesserit, exigere liceat: ex eius enim pietate, & in Catholicam religionem Zelo, vt hanc quantitatem in usus pios & ad commodum ipsius Ecclesiæ S. Serenitas sit erogatura, facile sperari potest.

Arresta Capitularibus ob resistentiam Capituli à Serenissimo Duce facta, postquam hæc concordata ab eisdem acceptata & comprobata fuerint, gra- tiosè remittantur.

In omnibus differentijs quæ horum Concordatorum, vel alia occasio- ne euenire possint inter suam Serenitatem seu eius ministros Episcopales & Capitulum, quæ via ordinaria decidi aut componi non poterunt, ab vtraque parte recursus haberi possit ad Nuncium Apostolicum pro tempore in Aula Cæsarea residentem.

Hæc concordata manu Serenissimi Ducis, & singulorum Capitularium comprobentur & suæ Seren. & Capituli sigillis muniantur, eisque prædictus R.^m Dominus Episcopus Placentinus manu & Sigillo proprio robur & firmitatem adiungat, & à Notario R.^m Dom. suæ in omnium præmissorum testimonium scribantur, & unicuique parti exemplum authenticum concedatur.

Philippus Episcopus Placentinus & Co: N. Apostolicus.

Guilielmus Dux.

Sbince Berka Baro de Duba & Leipa Præpositus.

Ego Bartholomæus Vischerus Doctor, subscribo huic transactioni, ut Commissarius peculiariter ad eam deputatus à Capitulo Ratisbonen. & ut eiusdem Decanus,

Ego Iohannes Wilhelmus ab Holdingen, subscribo huic transactioni, ut Commissarius peculiariter ad eam deputatus à Capitulo Ratisbonensi, & ut eiusdem Canonicus.

Christoff à Fronhouen Senior, manu propr.

Philippus à Parsperg. Iohannes Georgius Stinglhaimer m. p.

Sebastianus Kolderer Scholasticus. m. p.

Iohannes Fridericus ab Hagnenberg.

J. Vngenem D. Martin. Dumius.

Ad Serenissimum & Reuerendissimum Episcopum Philippum S. R. E. Cardinalem proclamatum die 2. mens. Febr. An. C. 1597. transeo; Principem summa expectationis; & vere miraculum naturæ, siue sapientiam species rerum tam diuinarum, quàm humanarum; siue humanitatem, mansuetudinem, clementiam, quid de vita castimonia in omni vita sua commemorem? quid de reuerentia erga parentes summa? quam excellens eius fuit in Deum pietas? animus quàm fortis & excelsus? Tot tantasq. virtutes beatus Philippum ex hac vita discessus secutus est, in arce Dachau, 18. Maij An. C. 1598. sepult. cum maioribus suis Monachis in templo Collegiata Ecclesia B. Virginis. Quem Serenissimus frater Boiorum Monarcha Maximilianus inter alia pietatis fraternæ munera tali monumento in Cathedrali Ecclesia Ratisbonæ ex orichalco artificiosè conflato decorauit.

PHILIPPO GVIL. V.F. COM. PAL. RHENI, BOIORVM DVCI ECCL. RATISB. ANTIST. ROM. CARD. PRINCIPI INCOMPARABILI, ANTE DIEM MALA TABE CONFECTO ET HEVREBVSHVMAN. EREPTO IN SVMMA FORTVNA, IN ÆVIFLORE, IN INCREMENTO HONORVM; MAGNO PARENTVM, MAGNO EE. SSQVE LVCTV. ILLACRVMANTE TVNERI PATRIA, INGEMISCENTIBVS EXTERIS, MOESTIS OMNIBVS, IRATIS ORBI SVPERIS, QVI IN HOC PRINCIPE OSTENDERE QVANTVM BONVM DARE POSSENT TERRIS, QVANTVM DA- RENT COELIS.

DESIDERATISSIMO FRATRI
MAXIMILIANVS PRINCEPS
RERVM IN BOIA POTENS

F. C.

DECESSIT XII. CAL. IVN. AN. clō. 13. IIC. ET. XXII.

AVIATOR QVID ROGAS, QVIS FVERIM: QVI SIM, MAGIS RO- GAHEV. MAGNA VMBRA MAGNI PRINCIPIS. HIC IN TENEBRIS AGO, ET IN PVRPVRA CINERESCO MISER. SCIBAM HOC OLIM PV- TVRVM, TAM CITO NESCIAM. SVBITVM FATA PROPERAVIT NVMEN MEA, VENI IN HANC VITAM IDEO SOLVM VT EXIREM.

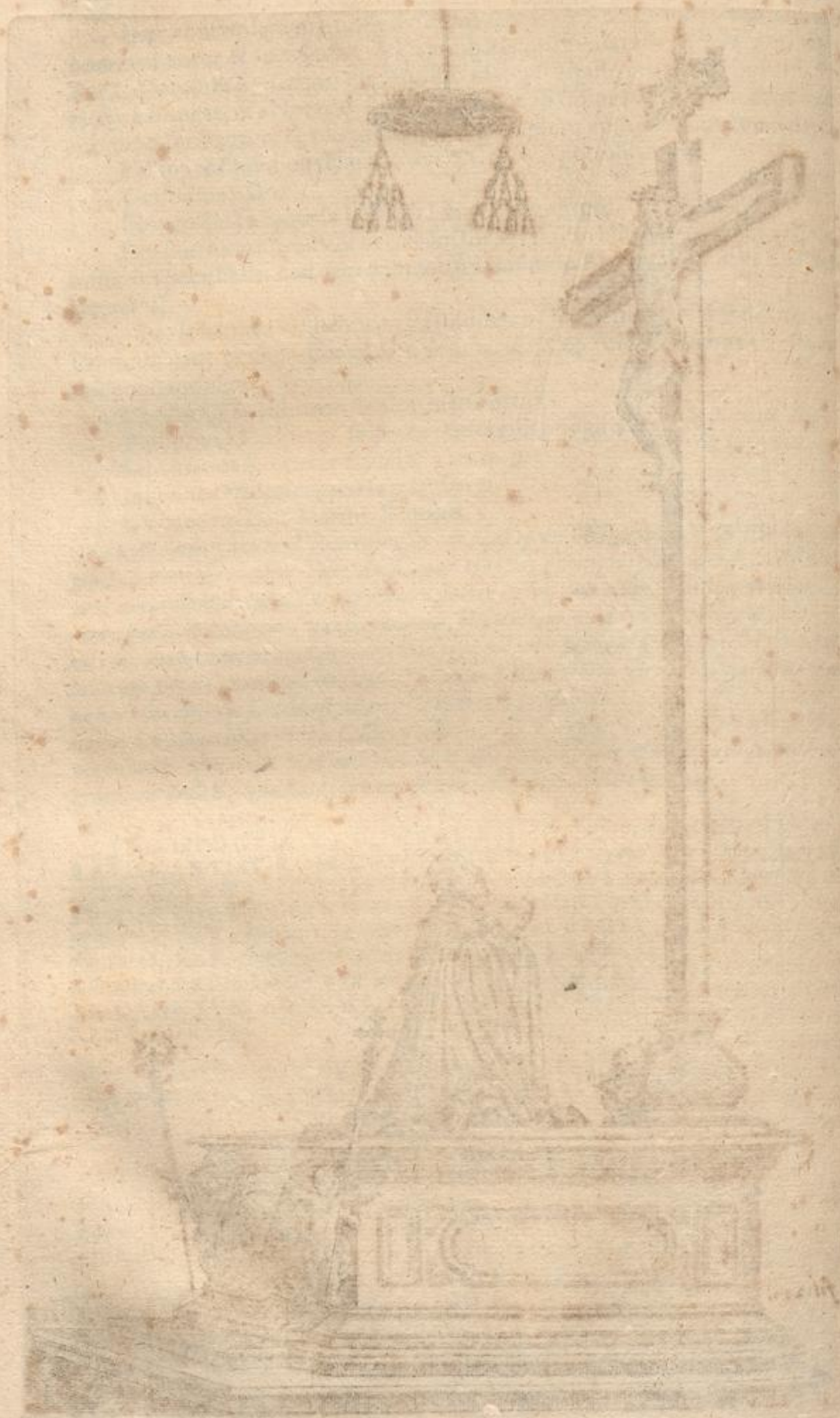
TV

fol. 280.

TV QUID SPERES? AH, VANI SUMVS, ET DVM NON SUMVS, ET DVM SUMVS: VITA AD MORTEM ITER EST. ET QUID HORRESCIS? NECESSE EST MORI FUTVRI INCERTIS, VIATOR ABI ET REDI POST PAVLVLVM, CRAS VOLES, HODIE VENIES,

ET ADHVC HIC EVIATOR? IAM INSEQVITVR VT TE PREHENDAT PALLIDVS LICTOR, IBIS, HEV, IBIS AD VERENDAM SEDEM. VBI TVDEX TERRET, VBI OMNES TREMVNT, MVLTIA CCVSANT, NEMO DEFENDIT ET IBIS VLTURA. QVO? EHEV, QVO? AH, MISER, QUID QVÆRIS? SPERARE POTES, TIMERE POTES, PROVT VIVERE POTES, SCIRE NON POTES. ET HORAM ET SENTENTIAM NVMEN OCCVLIT, VT TV VIDEAS. ABI ET VIDE, ANTE QVAM SVPREMV M OCVLICALIGENT, ET COECVS EHEV, ÆTERNVM ERRES, QVOD ERRARIS.

SIGISMVNDVS FRIDERICVS Fugger Baro in Kirchperg & Weissenhorn, Canonicus Salisburgen. Ratisbon. & Patauien. ibidemq; Decanus, eligitur Episcopus R. in festo Visitationis B. Virginis Mariæ, 2. die Iulij, An. C. 1598. Ob. optimè functus Episcopali munere suo, die 5. Nouembr. inter horam secundam & tertiam vespertinam, An. 1600.

WOLFGANGVS II. Præpositus & Dominus in Elvvang, ex nobili familia ab Haufen oriundus, electus in Episcopum Ratisbon. in præmortui Episcopi locum, obiit die 3. mens. Septembr. circa horam 8. vesperi An. 1613. singulari fultus hic Antistes pietate, humanitate, ac benevolentia erga omnes, ab omnibus amorem & venerationem promeritus.

ALBERTVS huius nominis IV. Baro à Törring, Stain & Pertenstain, Canonicus Salisburgen. & Ratisbonen. elig. die 22. mens. Octobr. An. 1613. Huius inter optimos Antistites recensendi Principis virtus varios aduersæ fortune casus experta, hæcenus cum Deo semper superior euasit, superauit: & vt ad annos plurimos viuat beneq; ac feliciter præsit pia piorum comprecantium vot a caeleste numen haud sinet esse irrita.

Catalogus Præpositorum, eorum scilicet, quos ex monumentis Ecclesiæ Ratisbonensis, alijsq; eruere hæcenus licuit.

D^N. GODEFRIDVS ab Aßt. an. 1221.

D^N. WERNTO, an. 1226.

D^N. GODEFRIDVS à Pilsting, ex Comitibus de Frantenhausen an. 1228.

D^N. EBERHARDVS de Abensperg an. 1229.

D^N. Berctoldus ab Oberndorff. an. 1259.

D^N. HENRICVS de Lerchenfeld, an. 1260.

D^N. ALTMANNVS Comes à Rodeck, an. 1267.

D^N. VLRICVS à Dornspurg, al. Comes à Leonsperg. an. 1283.

D^N. CONRADVS ab Ernßels. an. 1295.

D^N. CONRADVS à Luppurg, an. 1296 factus postea Episcopus.

D^N. HEINRICVS ab Arv, inde Auburg an. 1298.

D^N. HABART à Sinching, an. 1304.

D^N. CONRADVS de Haimberg, an. 1309.

D^N. WERNTO Schenck an. 1325.

D^N. HILBOLDVS de Haimberg an. 1348.

D^N. DIETERICVS ab Arv, an. 1350.

D^N. HEINRICVS ab Arv, an. 1362.

D^N. VLRICVS de Hohenfels, an. 1397.

D^N. STEPHANVS à Satelbergen, an. 1423, electus Episcopus.

As 3

Dn.

- Dn. JACOBVS Seeburger, an. 1427.
 Dn. FRIDERICVS de Parsperg an. 1436. fit Episcopus an. 1437.
 Dn. CONRADVS Khonhouer an. 1445. ob. an. 1452.
 Dn. RUPERTVS Com. Pal. Rheni Dux Bauar. an. 1452.
 Dn. HENRICVS de Abensperg. an. 1462. fit Episcopus an. 1468.
 Dn. MICHAEL Riederer de Parr. an. 1468. ob. an. 1472.
 Dn. JOANNES Com. Pal. Rheni Bauar. fit Canonicus an. 1460. post an. 12. Præpositus per annos 35. administravit Episcopatum annis 30. mira res, & rara, quæ vix alicui alteri contigisse legitur, tot annis, septuaginta nimirum septem, uno super vixisse loco.
 Dn. FRANCISCVS Schlickh, an. 1486. ob. an. 1497.
 Dn. HENRICVS Schönleben Doct. an. 1498. ob. an. 1501.
 Dn. MARCVS Fuggarus absq. Canonicatus Præpositus factus an. 1506. ob. an. 10.
 Dn. CHRISTOPHORVS Welfer Doct. an. 1511. obtinuit tandem Canonicatum an. 1514. ob. an. 1536.
 Dn. ANTONIVS Welfer Doct. an. 1548. ob. an. 1557. Præpositus & Canon.
 Dn. HIERONYMVS Welfer Doct. & Can. an. 1563. ob. an. 1564.
 Dn. JOANNES FetZ. an. 1564.
 Dn. VICTOR AVGVSTVS Fugger Baro à Kirchperg fit Canonicus an. 1561. Præpositus an. 1568. resign. an. 1582.
 Dn. SBINGO Bercka Baro à Duba & Lippa, an. 82. Archiepiscopus Pragen. creatur an. 1593.
 Dn. JACOBVS Müller Doct. an. 1593. ob. an. 1597.
 Dn. SIGISMUNDVS FRIDERICVS Fuggarus Baro an. 97. fit Episcopus an. 98.
 Dn. ADAMVS Orth, Westphalus, Doct. an. 1598. ob. an. 1599.
 Dn. VIRINVS Leoninus Leodiensis, Doct. an. 1599. ingressus Societatem IESV resignavit an. 1617.
 Dn. FRANCISCVS GVILIELMVS Comes de Wartenberg, Dn. in Wald. an. 1619.

CATALOGVS Decanorum Cathedralium Ratisspon.

- Dn. ADALWERT. an. 1145.
 Dn. BABO an. 1185.
 Dn. CONRADVS Puto, al. Comes à Kirchperg an. 1221.
 Dn. LEO Tundorfer nobil. Patricius Ratibonen. Magr. an. 1240. fit Episcopus an. 1268.
 Dn. ALHARD. ab Hutt, an. 1265.
 Dn. VLRICVS Puto de Huchelstätt, al. Egloshaimer, an. 1276.
 Dn. HENRICVS Seeman in Seemanshausen, an. 1279.
 Dn. CONRADVS à Luppurg, an. 1281.
 Dn. HABART à Sinching, an. 1304.
 Dn. VLRICVS à Schvvarzenberg ob. an. 1317.
 Dn. VLRICVS de Avv in Preenberg, ob. an. 1326.
 Dn. CONRADVS Com. à Schvvarzenberg, an. 1330. vixit adhuc an. 1350.
 Dn. CONRADVS de Haimberg an. 1353. fit Episcopus an. 1368.
 Dn. IOHANNES à Peyn, an. 1385.
 Dn. ARNOLDVS à Weydenberg, an. 1389.
 Dn. BERCHTOLDVS Fraunberger, an. 1398.
 Dn. FRIDERICVS à Parsperg Canonicus, an. 1430. Præpos. an. 36. Episcopus 37.
 Dn. DEGENHARDVS Sälchinger an. 1436. resign. & ob. an. 1453.

Dn.

- Dn. CONRADVS Reichershouer, an. 1441. ob. an. 43.
 Dn. CHRISTANNVS Stinghamer in Thürntenning, an. 1443. ob. 50.
 Dn. NICOLAVS Königspurg, an. 1450. ob. an. 73.
 Dn. JOHANNES Neuhauser, Licent. an. 1473. resign. an. 1513. vir consultiss. primarius
 Cancellar. Duc. Bauar. Landshut. postmodum Praepositus Vet. Oeting. & Monn-
 cen. an. 1513.
 Dn. GEORGIUS Sinzenhouer, an. 1513. ob. an. 17.
 Dn. CASPARVS Gumpenberger an. 1519. ob. an. 1532.
 Dn. PANGRATIVS à Sinzenhouen, an. 1532. fit Episcopus, an. 1538.
 Dn. PAVLVS Stadler, ob. an. 1544.
 Dn. GEORGIUS Kolb de Hailspurg Doct. ob. an. 1545.
 Dn. HAVBOLT à Braitenbach, ob. an. 1546.
 Dn. JOANNES Christophorus à Parspurg, an. 1557.
 Dn. WOLFGANGVS à Clofen, fit Episcopus Passauiens. an. 1559.
 Dn. DAVID Khölderer in Puchsthal, an. 1561. fit Episcopus an. 69.
 Dn. JOANNES Pirrer Doct. ob. an. 81.
 Dn. THOMAS Grostmannus Eckius Doct. ob. an. 1583.
 Dn. FRIDERICVS Speter à Kreidenstein Doct. ob. 1584.
 Dn. JOHANNES Tattenpeck in Hauspach, recusauit an. 1584.
 Dn. CHRISTOPHORVS à Fronhouen, recus. eod. an.
 Dn. BARTHOLOMÆVS Vischer S. Theol. Doct. El. an. 1584. ob. an. 94.
 Dn. JOANNES Wilhelmus ab Holdingen an. 94. resign. an. 95.
 Dn. ADAMVS Orth, Theol. Doct. an. 95. resign. an. 96.
 Dn. QVIRINVS Leoninus Doct. Th. fit Praepositus an. 1599.
 Dn. WILHELMVS Weiblaimers S. Theol. D. an. 99. cui adhuc superstiti vitam &
 felicitatem ex animo precor.

EPISCOPORVM LAUREACENSIVM PATAVIENSIVMQUE CATALOGVS.

LAURENTIVS I.

PATAVIENSIBVS Episcopis Laureacenses Archiepiscopi dederunt originem, à Laureaco Norici oppido Metropolitano sic dicti. Cuius ea dicitur ab Aenea Sylvio laureata, à laureatis forte literis, quæ Imperatoribus illis olim cum exercitu constitutis victoriæ cuiusdam nunciæ fortassis aduenerunt. Fuit vrbs admodum insignis in ampla camporum planicie, & super flumen, quod Anasum vocant: sed postquam Atila Urbem deleuit, vbi Arx erat, oppidum ex nomine fluminis in Danubium exonerantis, restructum est: Sedes verò Metropolitana Patavium primò, deinde Salisburgam translata. Annales autem Patavienſes civitatem putant appellatam à beato Laurentio, Christianismi illic primo Doctore, prædicatoreque. Beatus siquidem Laurentius, vir literis & pietate clarus, eo ipso ferè tempore, quo S. Marcus Euangelista à beato Petro Apostolorum Principe, ad amplissimam Histriæ civitatem Aquilegiam in Christianismo informandam missus erat, cum aliis quibusdam piis fratribus in Noricum venit, & populo ad Danubium & Anasum degenti Christum pro peccatis passum, suæque virtute refuscitatum, primus annunciauit. Is Laurentius (quicumque tandem fuerit) Laureacensis huius Urbis & Ecclesiæ primus habetur Apostolus, cuius honori ac nomini primaria, eademque Parochialis eius loci Ecclesia (quæ nostro seculo extra Anasium oppidum est) dedicata, ad hæc nostra usque tempora primi sui Christiani Doctoris & Antistitis nomen retinuit. Quamdiu verò Episcopus iste ad Ecclesiæ huius clauum federit, quouero anno ex mortali vita hæc emigrarit, aut quis illi successerit, ignotum planè, & in fastos relatum non est, quemadmodum de aliquot aliis etiam eiusdem loci Præsulibus, præter sola nomina nihil certè scriptum vel annotatum reperitur. Vt autem omnium rerum mundanarum exigua sunt initia; ita hanc quoque Ecclesiam humilem initio, & eiusdem Pastores re ac fortuna tenui contentos fuisse credibile est: Paulò verò post hæc initia, cum Episcopi literis & virtuti dediti, officium suum pastorale fideliter facerent, populoque doctrina pariter & exemplis vitæ feliciter præſent, excitati sunt diuinitus ipsius etiam doctrinæ vi & scripturarum testimoniis summi pariter atque infimi quique, qui symbola sua certatim ad alendos pios Ecclesiarum Ministros contulerunt, liberalitateque & munificencia sua velut Ecclesiæ Nutricij, Pastores suos, cum studiosè adiuuauerunt, tum ve in sua functione sic perstarent, diligenter incitauerunt: Hi cum sumptuosi quoque non essent, multò verò minus molles aut voluptarij, sed honestam parsimoniam temperantemque frugalitatem turpi luxui vitæque Sybariticæ longè anteferebant, facillè hæc ratione fieri potuit, vt mediante salutari Dei benedictione diligentique rerum æconomicarum cura, ex pauperibus opulentandem & ex humilima sorte splendidi euaderent. Dignum siquidem erat, iustumque, vt quorum studio accedebat aliquid quotidie spiritualium bonorum ad sapientiam cœlestem aspirantibus auditoribus, ad eosdem grata remun-

læra

neratione, aliquid temporalium etiam fortunarum rediret ab his, qui agnoscerent habere se fideles atque bene meritos Doctores, quos habere equidem (vel Apostolo teste) conuenit; unde & ipsi commodè viuere, & ad Apostolicum munus fideliter exequendum, accendi & excitari possint.

PATAUIA extat vetustus liber in membranis scriptus, continens annales Patauieni. deductos vsq; ad Annum Domini 1255. vnà quoq; Catalogum succinctum Laureacen. ac Patauieni. Archiepiscoporum & Episcoporum, cū eopis diplomatum, tam summorum Pontificum quàm Rom. Imperatorum, quem mihi Reuerendissimus Dominus Urbanus, Episcopus Patauieni. legendum communicauit. In hoc opere, per me sæpissimè citato (illi enim propter antiquitatem, meo iudicio non modica fides habenda) huius Laurentij, neq; in annalibus, neq; in Catalogo sit mentio, sicut neq; sequentis Floriani.

b. 2. **D** FLORIANVS, † Eques Pannonius & Noricorum militiæ Præfectus, qui in Zeiselmuro habitasse scribitur, vnus ex primis Norici & Pannoniarum Apostolis, Laureacensi Ecclesiæ concionatus est; sed quibus & quot annis certò sciri non potest; Martyrio coronatus legitur Anno 230. sub Aquilone Diocletiani Præfecto ac militum Tribuno (quem aliàs Aquilam vocat Cuspinianus in Austria sua, quem vide) in Anasum fluuium præcipitatus. In huius honorem peruetustum delubrum conditum est; Ex quo postea successu temporum, celebre Monasterium natum, quod Benedictinorū alipudm diu domicilium, Annum Christi circa 1050. ab Engelberto Episcopo Patauiensi repurgatum, & Canonicis S. Augustini traditum; tandemq; post aliquot annos, ab Altmanno Episcopo secundariò reformatum, paulòque post ab Austriæ Principibus locupletatum, & à Baronibus à Volckenstorf auctum & illustratum esse legitur, S. Floriani dictum.

a. 3. **I**ERARDVS † præfuit Ecclesiæ Laureacensi Anno Domini 250. Hunc annales non habent, sed Catalogus his verbis: His temporibus S. Ierardus Laureacen. Archiepiscopus creditur præfuisse, &c. Philippus vtriusque Pannoniæ Dominus, qui primus inter Imperatores Romanos doctrina Magni Origenis institutus, ex Ethnico Christianus factus est, & pauperè hæcenus Laureacensem Ecclesiæ honoribus ac diuitiis exaltauit; Qui vnà cum filio Philippo duobus annis post Decij militis suidolo & insinuatu apud Veronam Alpestrum Hystris Vrbem trucidatus est. Aliud de hoc Ierardo nihil legitur, nisi quòd eo tempore miserabilis facies Ecclesiæ huius prouinciæ fuerit; Ostrogothis Duce Echina circumquaq; Romanorum prouincias ad Danubium ferro & igne vastantibus.

4. **E**VTHARIVS, aliàs Eleutherius, & alibi Leutherius, Metropolitanæ Laureacensium Ecclesiæ præfedit Anno Christi 268. secundum annales & Catalogum. Interfuit Sardicensi Concilio, quod celebratum est, sub Iulio 1. Pontifice Maximo, non sub Stephano, ut quidam per errorem tradunt, & hoc circa Annum 345, ut ex historia Ecclesiastica & libris Conciliorum apparet; qui numerus non quadrat cum superiori numero annalium Patauiensium Anni 268. cogitandum relinquo. In illo Concilio sese Eutharium subscripsit idem ille Eutharius. In Fabiana (quæ hodie Vienna Austriæ Metropolis est) Christianam doctrinam propagauit circiter Annum Christi 250. vbi postea à D. Seuerini temporibus Metropolitana etiam Ecclesia floruisse, & inde tandem Laureacum translata, aut Laureacensi vnita vel subiecta esse legitur. Aliud, quod sciam, de hoc Euthario nihil extat.

d. 5. **S**ANCTVS QVIRINVS, † Philippi Imperatoris primi illius ad Christianismum conuersi, & per Baptismum à Fabiano Pontifice Maximo regenerati filius, vir sanguinis nobilitate & virtutum dignitate conspicuus, insigni sapientiæ doctri-

doctrinaeque ecclesiasticae cognitione minimè vulgari praeclatus, ab ipso parente suo Laureacensi Ecclesiae commendatus; tandemque, eo à Decio Tyranno è viuis sublato, vnanimi totius populi suffragio eidem praefectus esse legitur: Cuius Ecclesiae non solum Philippus, Pater liberalissimus, dum viueret, extitit benefactor, sed & filius Quirinus, qui post crudele parentis fatum, omne suum patrimonium (cuius termini latissimè per Pannonias & Moesias patebant) huic Ecclesiae suae deuotè & munificentissimè delegasse scribitur. Docuit verò S. Quirinus etiam in Aquilegia aliquandiu, cuius amplissimae Ecclesiae eum primum Patriarcham fuisse aliqui scribunt, etsi in eius loci Patriarcharum Catalogo non reperiatur. Cum autem in inferiori etiam Pannonia Christum intrepide & magnanimiter profiteretur, ac Ethnicas Idolomanias acerrimè impugnet, à Maximo quodam impio Tribuno militum, apud Sisforam (quod municipium in Sauifluminis ripa è regione Ostiorum Colapis fluminis situm est) captus, Sabariam ad Pannoniae praesidem missus est. Ab hoc Vindobonam, hodie Viennam, relegatus, in tristi custodia inclementissimè tractatus est; tandemque Sacarbanciam Sabariae vicinam reductus, cum diis gentilitiis Ethnico more sacrificare nolleret, in proximum riuum antiquitus Sabariam, hodie Günsium dictum, praecipitatus est, imperante his terris Galerio Caesare, totius Illyrij Domino; corpus ipsius à pia plebecula quaesitum, sublatumque Romam honoris causa delatum est: Hinc anno à Martyrio S. Quirini quadringentesimo, tempore Pipini Regis, in Bauariam ad Tegorinum Monasterium translatus est, ut patet ex eius loci annalibus, & praesertim ex libro Metelli Poetae ac Monachi ibidem, qui anno Christi 1160. floruit, ac Lyrico carmine, totam huius Sancti vitam elegantissimè descripsit, atque Quirinalia intitulauit.

Johan. Crisostomus, in Asia.

le. Sisciam

e.

f.

h.

6.

LEGITUR in vita S. Seuerini S. Quirinum habuisse Socios 40. qui sacras literas studiosè discebant, & alios docebant. Hi Laureati fame enecati sunt omnes, in eo loco, quem hodie minorum Coenobio infertum Romanorum carcerem appellant.

QUIRINI Episcopi, quod Anno 308. passus sit, meminere annales Patavien. sed de eo, quod Archiepiscopus Laureacen. fuerit, nihil, sicut neque Catalogus. In praedictis annalibus ad marginem eadem manu, iuxta Annum 312. §. ascriptum reperio, propter persecutiones huius temporis, & clades Ecclesiarum Archiepiscoporum & Episcoporum per Laureacen. prouinciam, Catalogus non habetur usque ad tempora Erckenfridi, Episcopi Patavien. quoniam, quasi omnes sunt Martyrio coronati, praeter illos tantummodo, qui suis reliquiis, pecuniis, libris, & privilegiis raptis Neapolim secesserunt.

B. MAXIMILIANVS, vir morum & vitae integritate magnus, constantia verò & intrepida Christianae professionis assertionem maximam, ex Celsa Pannoniae ciuitate, tum temporis celeberrima, Nobilibus admodum & locupletibus parentibus natus, & à pueris in Christianis literis à Presbytero quodam, singularis innocentiae & sanctitatis viro, Oratio, institutus, praeficitur Ecclesiae Laureacensi Anno 268. hac occasione: Fugerat ipse cum aliis Decianam persecutionem, cumque Romam venisset, & beato Xisto huius nominis secundo innotuisset, persuasus ab eo est, ut in Pannoniam rediret, & Ecclesias metu Tyrannidis turbatas & dispersas colligeret, utque rem maiori animo faceret, consignauit, confirmauitque eum abiturum Xistus Pontifex, addita Apostolica benedictione, & data ei plenaria potestate verbum diuinum annuntiandi & Ecclesias instaurandi. Maximilianus suscepit negotium, & in Pannoniam rediit, ac Laureaco in primis (quae ciuitas erat munitior, ideoque exulantibus Christianis tutiorem praebat receptum) concionatus est, ibique ab omni-

omni-

omnibus magno cum desiderio receptus, & Laureacen. Ecclesiæ Episcopus constitutus. Cum autem suæ functioni fidelissimè præfuisset annis penè 20. reuersus est in patriam suam Celeyam, vti illam à superstitionibus & Idolatrico cultu, quò fœdata erat, repurgaret, idque factum est Anno Christi 288. Miserat eo tempore Numerianus Imperator Præfectum Eiulassium in Pannoniam, vt crebris irruptionibus Hunnorum & Barbarorum resisteret. Ille igitur Celeyam ingressus, conuocatis præconis voce, omnium ordinum eius ciuitatis hominibus, Marti sacrificare iussit. Ibi cum quidam ex Christianis metu mortis sese gentilitiis adiunxissent, vnaque contra conscientiam sacra facerent; S. Maximilianus indignitate rei commotus, Deum optimum Max. precatus est, vt sua misericordia & bonitate etiam erga hunc populum vti vellet; eumque ei diuinitus responsum fuisset, vt abiecto omni timore Tyranni huius audaciam verbis comprimeret, signans se signaculo sanctæ crucis, in medium agmen sacrificantium prosiliret, Imperatorium Præfectum magnanimiter increpando, cur tot animas perderet. Cumque multis verbis vtrò citroque habitis, mandato Præfecti iuberetur eidem Marti sacrificare, nec, vt id faceret, perduciposset, statim extra mœnia Urbis, iussu Tyranni gladio percussus est, quarto Iduum Octobris, Anno Domini 289. imperante Diocletiano & B. Gaio Romano Pontifice, supultus est à Christianis extra Urbem, vbi miraculis claruisse legitur. Translatum est ipsius corpus postea Laureacum à Diuo Rudperto, Bauarorum Apostolo, qui plurimas Ecclesias ipsius nomini & honori dedicauit.

RELIQUIAS eius tandem transtulit Patauiam Henricus 2. Imperator, vbi adhuc nostro tempore post aram, quæ extra Chorum summæ Basilicæ in eiusdem medio ferè conspicitur, honorificè asseruantur. Extat vita eius eleganter descripta in Bibliotheca Formpaccensi.

POST Maximilianum Martyrem (cuius Catalogus meminit, sed annales non) qui Ecclesiæ Laureacensis Rectores fuerint, planè ignoratur; nimirum propter grauissimas Romanorum Imperatorum, & horum præsidum in Christianos persecutiones, & maximos bellorum motus, per vniuersam Europam, quod etiam supra annotatum est.

i. ANNO 453. & adhuc 477. floruit S. Seuerinus Monachus, & vnus ex Norici Apostolis, primum apud Boiodurum, quæ nunc Oenana est ciuitas, vbi hodie adhuc sanum S. Seuerini ad Oeni & Boioteæ confluum conspicitur; postea apud Fabianam sub monte Cœcio, vulgò Kaleberg, vbi hodie adhuc incomparabili Paradiso celebra & sancti viri nomen referentia loca Seueringum & sancta ciuitas extant. Et legitur Odoacer Rugorum & Herulorum Rex à Theodorico Veronensi postea victus, dum magna crudelitate Noricum vastaret, in Fabianis ad hunc ipsum Seuerinum venisse, & ab eodem reprehensus esse Anno 477. Obiit S. Seuerinus in Norico Anno 494. sub Gelasio Romano Pontifice. De hoc S. Viro, qui plura scire cupit, legat librum secundum annalium Bauariæ Ioannis Auent. fol. 241. cum sequentibus, vbi fol. 245. meminit Pontificis Patauensis, qui occupata vrbe ab Hunimundo Alemannorum Rege in Templo supra labrum lustricum, ad quod confugerat, interfectus sit, nomen Pontificis non ponit. Idem quoque fol. 446. ponit S. Seuerinum Anno 481. obiisse.

k. 7. **C**ONSTANTINVS ex eiusdem S. Seuerini cella, quæ sub Cœcio monte, non procul à dextra Danubij ripa, à S. Seuerino condita erat, euocatus à Pont. Max. Celestino Episcopatui Laureacensi præficitur: Què gubernauit Anno Christi 427. imperante Theodosio iuniore, sed quamdiu, nihil de eo scitur, propter supra dictas causas. Author vitæ S. Seuerini scribit, sub eius gubernatione fuisse Laureacum ab hostibus oppugnatum, sed à S. Seuerino incolas & Episcopum

pum præmonitos fasis ad Deum precibus omne periculum euasisse. Legitur in annalibus Patavien. cuius Catalogus non meminit, decessisse eum Anno Christi 487. & eodem anno ei successisse Theodorum.

Circa hæc tempora, Pataviensi etiam vrbi aliquamdiu concionatus est Lucillus quidam, vir pius & in doctrina Christi eruditus, qui S. Severini discipulus fuit, & ab eodem ex Fabianense cella una cum Maximo quodam (qui Salisburgi docuit) ad Baioriæ populos ab impiis Arrianorum furoribus in viam veritatis reducendos missus; circa Annum Domini 460. tandem Fabianensis designatus Episcopus post Martianum, Comes eius S. Maximus, cum aliis Symmythis; S. Salisburgi ab Herulis & Ostrogothis infidelibus, sub Duce eorum Vidomario, è suavis montis canernis (quæ hodie adhuc Salisburgi apud S. Petrum ostenduntur) præcipitatus, ac patibulo tandem appensus, funisque Martyrio coronatus est Anno 467. Legimus verò circa hæc ipsa tempora, Anno nimirum 484. Hunerichum Vandalorum Regem, & Arrianae Sectæ propugnatorem maximum, plures quàm 330. Episcopos in exiliū pepulisse; quorum multi postea Arrianismum publicè professi sunt.

THEODORVS, † Archiepiscopus & Arrianae Sectæ strenuus oppugnator, præfuit temporibus Theodorici Veroneni. qui à Zenone Imperatore, ut Italiam aduersus Odoacrem defenderet, Romam vocatus. Iste Theodorus, primus inter Pont. Laureacenses Pallium à Symmacho Pontifice Romano adeptus est; à quo etiam ad eundem Theodorum hac ipsa de re scripta extat Epistola, cuius hoc est exemplum.

Symmachus, S. Apostolicæ Sedis Dei gratia Episcopus, Reuerendissimo & Sanctissimo Fratri Theodoro, S. Laureacensis Ecclesiæ Archiepiscopo, diebus vitæ tuæ, pallij vsui, quem ad Sacerdotalis officij decorem & ad ostendendam vnanimitatem, quam cum B. Petro Apostolo vniuersus grex Dominicarum ouium, quæ ei commissæ sunt, habere non dubium est, ab Apostolica sede, sicut decuit, poposcisti, quod ut pote ab eisdem Apostolis fundatæ Ecclesiæ, Maioræ more libenter indulsimus, ad ostendendum te Magistrum & Archiepiscopum, tuamque sanctam Laureacensem Ecclesiam prouinciæ Pannoniarum sedem fore Metropolitanam. Idcirco Pallium, quod ex Apostolica charitate tibi destinauimus, quo uti debeas secundum morem Ecclesiæ tuæ solemter, admonemus, pariterque volumus, ut intelligas, Quia ipse vestitus (quo ad Missarum solennia ornaris) signum præterit crucis, per quod scito te & fratribus debere comparis, ac mundialibus illecebris in effectum crucifigi; vnde rogo, ut cum deforis huiusmodi insigni indueris; intus in animo considera, quod hoc sit magis oneris quàm honoris; atque eorum, Deo regente, ab appetitu istius sæculi sic tempora, ut & commissam exequi gubernationem sic studeas, ut adeptæ dignitati (cuius sublimaris officio) & probitate morum & viuacitate sollicitudinis, ac custodia integritatis fidei congruas; quatenus tuipse à remuneratione omnium bonorum Deo & benedictionis gratiam vitamque æternam consequi merearis.

Liber annalium Patavien. non habet annum. Ac Theodorus secundum prædictos annales obiit Anno Christi 524. quod etiam in veteri Vormbacensi libro scriptum reperitur: Huic qui successerit iterum ignoratur, fierique potest, ut grassante in Notico Theodone † aut nulla, aut per exigua fuerit Ecclesia Laureaci. Eam namque Urbem Romanorum præfidiis firmatam, ac diu idcirco rebellem vi expugnasse dicitur Theodo. Atque hoc tempore bellorum scilicet, Theodonis Ducis Bauarorum, primum fit mentio aliquot Episcoporum Patavienensium; inde conicere licet Episcopalem sedem fortè ex Laureaco Pataviam translata fuisse, vel aliquem Episcopum Laureaci; alium verò Patavij diuersarum partium sedisse. Qua quidem de re iudicium sit penes Lectorem.

IOHANN. AUENT. lib. 3. annalium ponit, tempore Theodonis tertij, Ducis

Bb

Boio;

Boiorum ac S. Ruperti, Gerardum † Laureacensi Templo præfuisse, Boiorum Max. Pont. & Archiepiscopum nuncupatum, fol. 266.

9. **ERCHENFRIDVS** Laureaci primū in Chorepiscopum & Decanum electus, anno 570. postea Patauensis Ecclesiæ & ciuitatis Episcopus constituitur anno Domini 598. à Theodone tertio, Duce Bauariæ, quem S. Rupertus, ab ipso Ratisbonam inuitatus, cum filio Theodoberto ac tota familia baptizauit ad Christum conuertit. Hic Theodo munificus admodum fuit in Christi Ministros; Erchenfrido enim Patauiam, B. Ruperto Salisburgum renouandas, in Christianismo reformandas, & tanquam proprietatem perpetuò possidendā tradidit. Præfuit Erchenfridus magna cum vtilitate Ecclesiæ annis 26. & feliciter post superiorum temporum vastationes muros ciuitatis & muros incolarū instaurauit. Obiit anno Christi 623. aliàs 624.

10. p. **OTHOCARVS** † Roma mittitur ab Honorio Pontifice ad administrationem Episcopatus Patauensis, anno 624. sed quā diu præfuerit incertum est, diu non præfuit: legimus enim Brunoni, de quo statim, eundem Episcopatum ab eodem Honorio commendatum esse.

11. **PHILO** Romanus Laureacensi Ecclesiæ continuis bellis ad extremum vsq; attenuatæ præsidere cepit, anno 615. Præfuit annis 45. in magna paupertate, sicut eius Antecessores tenui re & fortuna humilima contenti; nimirum vidu & amictu, ab omni luxu & aulico apparatu alieni, vt viros Ecclesiasticos & rerum mundanarum contemptores decet. Obiit Archiepiscopus Philo anno 659. Ante ipsum & sub ipso sedit Patauiæ Episcopus Erkanfridus, qui obiit a. 624. cui succedit Othocarius in Episcopum Patauiensem. secundum annales ibi, & sic eodē tempore alius fuit Archiepiscopus Laureacen. alius Episcopus Patauiensis, quod notandum pro declaratione sequentium: aliud enim de eo in fastos relatum nihil est. Non fuerunt enim isto seculo barbaro & militari homines literati, quorum studio & labore res gestæ ad posteritatem scriberentur.

12. q. **BRVNO** † ab Honorio primo, Pont. Romano, Episcopus Patauensis designatus anno 638. Præfuit diutissimè & felicissimè, annis nimirum 60. quibus Episcopatum magnis opibus & facultatibus auxit. ei maximè fuit & subsidio fuit Plectrudis, Germanicè Pluetrud, Magnifica Francorum Regina, Pipini grossi repudiata coniunx, Grimoaldi Bauariæ & Campaniæ Regis filia, quæ Patauij summam S. Stephani Prothomartyris Basilicam sua munificentia erexit & liberalissime dotauit, vt inscriptiones & eiusdem Templi monumenta ipsa vetustate penè illegibilia restantur.

Hæc gloriosa domina Plutrudis Bosonem, Campaniæ Ducem, & Grimoaldum Galliarum Regulum, Magnificos Principes genuit, quæ Colonia in Capitulo Basilica insigni profacrat virginibus, in honorem beatæ Mariæ virginis à se condita sub insigni marmore cubat; cui hi versiculi ineisi sunt, Legali thalamo Plectrudis inuicta Pipino Bosonem genuit magnum Ducem Grimoaldum.

Cum anno 660. Archiepiscopatus Laureacensis vacaret, Philone mortuo, eidem Bruno à Pontifice Vitalliano Præfectus esse legitur; ab eo tempore vtriq; Episcopatus iam vnito annis adhuc 38. præfuit. Obiit anno 698. nonagenarius secundum annales.

13. **THEODORVS**, huius nominis secundus, fit Archiepiscopus Laureacensis & Episcopus Patauensis, anno 699. Præfuit vtriq; sedi 23. annis, quibus & doctrinæ purioris studium penè interciderat, & omnis disciplina apud Clerum collapsa erat, Episcopo magis cumulandis opibus, quàm Christi quibus pascen-

pascendis operam dante. Obiit anno 722. secundum Catalogum, at secundum Annales 721. sub Theodorico Dagoberti Galliarum Regis filio.

VIVILO à scriptoribus torta & depravata voce iam Vnilo iam Wilo, sed in Conciliorum libris Phiphilo, à quibusdam Cronographis Veuolus variè nuncupatus, Laureacensi Ecclesiæ præficitur anno 722. Rexit piè & fideliter annis 23. honoratur Pallio Magisterij Christiani ornamento summo, à Gregorio secundo Pont. Max. anno Christi 730. à quo Romæ in Archiepiscopum etiam consecratur; scribunt ei Pallium itegum ademptum fuisse à Zacharia Pont. quod honorantias (ut vocant) pro Pallio Romam mittere nollet; sedit Viuilo primùm Laureaci, sed cum anno 735. mortuo Hugoberto, Boiorum Duce, Hunni & Auares regionem omnem supra & infra Anasum flumen sitam, ferro & igne depopularent, & Laureacum etiam funditus excidissent, iussus est ab Vtilone, Hugoberti filio, cum suis Simamystis, Sacerdotibus videlicet & Monachis, sanctisque Virginibus Patauiam, in locum tutiorem & egregiè iam tum florentem, commigrare; sic Patauia Vrbs Laureacensium Archiepiscoporum lecta & confirmata est sedes & domicilium, ipsi appellati sunt Pontifices Patauieni, & Archimystæ Laureacenses, ut legitur in Arnulphi & Ottonis Imperatorum diplomatibus; ita quidem Bruschi de Laureaco veteri, at ego in diplomatibus Arnulphi Imperatoris non reperio aliter nominatos, quàm Patauieni. Præsules seu Antistites: Otto secundus diuersimodè, aliquando Laureacen. aliquando Patauieni. Præsulem seu Pontificem vocat, infra sub Piligrino, &c. fuerat Vrbs Patauia ea tempestate Ducum Bauariæ, sed ab Vtilone Duce ac Tassilone filio Episcopis cum omnibus iuribus ac pertinentiis dono data; postea per Arnulphum Imperatorem confirmata, iuxta illius diploma, quod ibi extat, cuius Datum anno, 899. secundo Regni Arnulphi, Imperij autem tertio. Actum Reganespurch. Agapitus 2. Anno 947. S. Pontifex factus in sua Epistola ad Gerhardum Archiepiscopum Laureacen. scribit, quod eum Hunnorum barbarica feritate non solum Laureacen. ciuitas, verum etiam in circuitum adiacentes regiones depopulatae ac funditus dispoliatæ fuissent, hinc contigisse, ut Episcopi hac necessitate compulsi, sede illa deserta atq; alio translata, simul etiam Archiepiscopalem ipsius sedis desererent honorem: Modernis autem, nec multò retrolapsis temporibus vacante ab Apostolico Vicario Bauariorum regno, Arno primus sanctæ Saltzburgenfis Ecclesiæ subrogatur Archiepiscopus, &c.

EODEM tempore S. Bonifacius primus Archiepiscopus Moguntinensis, primariusq; Germaniæ Apostolus, à Gregorio secundo Pont. Max. in Laureacensium prouinciam missus est, ad reformandos dissolutos mores Cleri. Is igitur vniuersam prouinciam in quatuor Parochias siue Dioceses, consentientibus etiam Pipino & Carolomanno, Francorum & Boioariorum Regibus, & Vtilone Boiorum Duce, distinxit, præfecitq; Salisburgensi Iohannem, Frisingensi Erimberty, S. Corbiniani fratrem Germanum, & Ratisbonensi, quæ caput tunc Boiorum erat, Geobaldum; extatque hodie adhuc Gregorij tertij Pont. Max. insignis Epistola huic Viuiloni, cæterisque Bauariæ Sacerdotibus de reformando Ecclesiæ Bauariæ statu, missa in secundo Tomo Conciliorum, qui vult ibi videat. Nam verba illius Epistolæ, præsertim circa finem, quod Sacerdotes castè viuere, aut vxores ducere debeant, &c. non satis fideliter per aliquos referuntur, eum talia ibi non reperiantur.

Svs hoc Viuilone plurima circumquaq; Monasteria in Bauaria constructa sunt: In primis verò superius & inferius Altachium ad Danubium, Metanienſe paululum à Danubio supra Deckendorf, Lunulacense ad Lunecensem

*Osterha-
nense*

locum, vulgò Mansee, ac Austraviense ad Danubium. Extat huius Viuilonis memoria in decretabilis Gregorij & Zachariæ, nec non in prædicto diplomate Arnolphi Imperatoris. Obiit Viuilo, Antistes ille venerabilis, Anno Christi 745. 10. Cal Martij.

15. **SIDONIVS** vtrique loco, Laureacensi & Patauensi Præfectus Viuiloni successit Anno Domini 745. sedit ad clauum Ecclesiæ decem vel vndecim annis, vir magna doctrina præditus, & Philosophus insignis, obiit Anno 755. vel 56. secundum annales Patauien. Extat de hoc Sidonio Epistola Zachariæ Pont.

x. Max. ad S. Bonifacium scripta, de nō rebaptizandis Neophytis, qui incongruis verbis per indoctos Sacerdotes baptizati fuissent, in Tomo secundo Conciliorum. Meminit Iohan. Auentinus, libro 3. Annalium circa finem, Sub hoc Sidonio Archiepiscopo Laureacensi Anno 748. Tassilo, Viuilonis Bauarorum Reguli filius, pulso Griphone Carolomanni ac Pipini fratre Bauariæ Ducatum potenter tenuit, & post obitum patris rerum patriæ potitus est solus.

Antelino

16. **ANTHELMVS**, aliàs Anshelmus, item Aurelianus & Antelinus secundum Annales, Sidonio Archiepiscopo substituitur, sedit ad gubernaculum annis nouem. Obiit 5. Iduum Martij, Anno 765. sub Papa Paulo primo, imperante Constantino Copronymo, Leonis tertij filio.

17. **VVISERICVS**, secundum Annales Viscarius appellatus, Antelino successit, & Archiepiscopus Laureacensis & Episcopus Patauien. factus est, Anno 765. præfuit sapienter annis nouem. Discessit ex hac vita pridie Calendarum Maij, Anno Christi, secundum Annales 774. aliàs 775. Sub Adriano Pont. Interfuit Synodo prouinciali Dingolfingij (quod inferioris Bauariæ oppidum est in ripa Isaræ) celebratæ, cui multi Episcopi & Abbates Bauariæ etiam interfuere. In illo Concilio Boiorum leges veteres correctæ & emendatæ sunt, sicut iam in Bibliothecis habentur, multaque cum ad pietatem tum ad honestatem publicam vtilissima præcepta constituta sunt, quæ videre est apud Auent. lib. 3. annalium.

*Velser. Boi-
car. V. pag.
307.*

HVIVS Wisericus ætate Tassilo ambitiosus ac regnandi cupidissimus Boiorum Dux, Carinthiam armis sibi subiicit, cuius filius Theodo ab Hadriano Papa baptizatur Romæ. Circa eadem tempora Carolus Magnus, contra Longobardorum Regem Desiderium in Italia grassantem feliciter dimicat, & Romæ triumphans, Ecclesiæ non pacem tantum restituit, sed eandem Spoletanæ & Beneuentanæ Ducatibus etiam munificentissimè donat: Vnde Patricij Romanorum titulo honoratus est, Anno Domini secundum Annales Patauien. 773.

18. **VVALDERICVS** Archiepiscopus Laureacensis, & Episcopus Patauensis declaratur, anno Domini 775. Rexit Ecclesiam secundum Annales Patauien. annis 31. Sub eius gubernatione magnarum rerum in Bauaria incidit mutatio: Tassilone enim ad plurium terrarum possessiones, ac imperium indies insatiabiliter aspirante, potentissimoq; Franckorum Regi, Carolo Magno in foeeri sui Desiderij, Longobardorum Regis, paterno regno eiectione, iam & capti gratiam, aliquoties rebellante; Auareq; tandem ac Hunnos in Norico sibi vicinos, aduersus Carolum Magnum excitante, & arma peregrina in Pannonos inducente, factum est, ut amissa Bauaria, Tassilo vnà cum filio Theodone, tanquam fœdistragus ac perduellionis reus, Caroli Victoris sententia & iussu Monasticum habitum sumere coactus, Laurishamensi ad Rhenum sito, aliis Laureacensi Monasterio à se prius fundato intruderetur: vnde Bauaria Pipino, Caroli Magni filio celsi, qui paulò antea Italiæ quoq; Rex designatus fuerat.

HABVIT Waldericus Antistes iste admodum clementem Carolum Magnum

gnam, &renuum illum ex deuictis Auaribus (qui in Bauariam à Tassilone inu-
tati irruerant) felicissimumq; Victorem, sed & Ecclesiae suae Pataviensis mu-
nificum benefactorem; ab eo siquidem tunc temporis Rege Francorum ac Lon-
gobardorum, & Patritio Romanorum, fit confirmatio traditionis Chirchpach,
cum Templo ibi sanctae Mariae Deigenitricis, & S. Michaelis in pago Rotangou,
quam fecit Nobilis Matrona Irminsvint Walderico Episcopo Pataviensi. Ex-
tatibi diploma, cuius subscriptio: Signum Caroli gloriosissimi Regis. Erchan-
bald, ad vicem Radoni, &c. ibi Waldericus Episcopus vrbis Pataviens. tantum
vocatur, non Archiepiscopus Laureacen. Ac paulò post Carolus Magnus Pan-
noniarum ab Anaso ad Rhabam vsq; Victor, Laureacensi Ecclesiae loca plurima,
in Auarorum provincia potenter à se deuicta, assignauit; In primis locum Ley-
tha dictum, & in terra Hunnorum Zeizzinmurum, Treissmaur, Wachouuam, Pe-
legum, Nardinum, Rheode, Asbache, Wolfesvane, Erlaffam, & similia quaedam
vicinae eidem Ecclesiae munifica manu dedit. De qua re extat diploma Ludo-
uici Pij Imperatoris, filij Caroli Magni, de quo infra apud Reinharium Epi-
scopum.

LEGITVR Waldericus hic consecrassè, Mense anno 776. & anno
sequenti Monasterium S. Agapiti Krembsmünster in Austria, quod Thaf-
silo III. Dux Bauariae, anno 30. sui regiminis, iuxta fluuium Chremissa constru-
xerat, & in honorem S. Saluatoris dedicauerat; quam donationem & dotatio-
nem Carolus Imperator postea eidem Walderico Episcopo confirmauit. Ex-
tat diploma, cuius subscriptio: Signum domini Caroli inuictiss. Imper. Erchan-
bald Not. ad vicem Radonis Archicapel. recognoui. Datum in Mense Martio,
Ind. 4. anno incarnationis Domini 802. anno 11. regni nostri puto esse 40. Actù
Aquisgrane palatio feliciter in Dei nomine Amen. Ibi etiam Waldericus san-
ctae Pataviens. Ecclesiae Praesul tantum nominatur, vt habent copia horum di-
plomatum descripta in supra citato veteri libro Annalium Pataviens. Quòd si
annus Christi in Autographo ita expressus est, de quo dubito, labitur Ioan. Auēt.
lib. 4. Annalium, fol. 461. dum dicit Carolum Crassum, qui Pronepos Caroli
Magni fuit, primùm annos Christi omnibus Epistolis, libellis, diplomatibus ad-
didisse, posthac vsque ad nos ita obseruatum esse. Quod etiam paulò post in
diplomatibus Ludouici Pij Imperatoris, & eius filij Ludouici Regis, &c. no-
tabitur.

OBIT Waldericus Archiepiscopus plenus dierum, de anno non concor-
dant Chronographi; alij enim ponunt 776. alij 807. Auentin. annum 767. seu
798. Annales Patavienses habent annum 804. viuentem autem adhuc Walderico;
seu tunc sene decrepito, ac per hoc quasi vacante regnò Boiariorum ab Aposto-
lico Vicario, (ista sunt verba Agapiti secundi, Summi Pontificis, cuius diploma
ibidem extat) Leo tertius, Summus Pontifex, ad quem Arno Salisburgen. Epi-
scopus à Carolo Magno, cui admodum charus erat, aliquoties Legatus missus
fuerat, hunc ipsum Arnonem, eiusque Successores, Archiepiscopos Bauariae,
perpetuis post hac fore temporibus decreuit, pallioque Christiani Praedicatoris
insigni decorauit, Anno secundum Auentinum 798. Idem secundum Anna-
les Pataviens. his verbis, Anno 796. Leo Papa sedit, hic Arnonem Iuuauensem
Pallio sublimauit, quod intelligendum puto non eo ipso anno, sed biennio po-
stea, tenorem diplomatis Leonis tertij inuenies apud Salisburgen; Archiepi-
scopos sub Arnone; & hoc etiam testatur Auentinus in sua vulgari translatione,
licet in Latinis Annalibus ponat translationem post mortem Walderici factam;
quod est contra tenorem illius Bullae.

Sic dignitas Archiepiscopalis de Patavia ac Laureaco, vbi à primordio

Christianismi sedem haftenus habuerat, Salisburgum translata est: Sed maximum ex ea re discordiae incendium natum, quod vix tandem tùm Romanis Pontificibus, tùm Imperatoribus auctoritatem suam huic contentioni interponentibus extinctum ac sopitum est.

De sequentibus tribus Episcopis discrepant Annalium scriptores, tàm in ordine successorum, quàm etiam in tempore; Annales Patauien. ponunt Vrolphum primo, Hattonem secundo, Reinharium tertio loco; Auentinus idem, nisi quòd videtur primo loco Hattonem ponere; Bruschius de Laureaco veteri, qui Annales Patauientes mendosissimos dicit, inuertit ordinem, ponens Hattonem primo, Reinharium secundo, & Vrolphum tertio loco. Ego sequor Annales Patauien. quibus in hac re ob vetustatem plus fidei tribuo, quàm Bruschio; sequor etiam auctoritatem Ioannis Auentini, diligentissimi viri, putòq; hanc diuersitatem, contrarietatemq; temporum ac diplomatum hinc inde allegatorum saluo aliorum iudicio, sequenti modo concordari posse.

9. 22.

Velfer.
Beicar. VI.
an. 805.

VROLPHVS Walderico Anno 804. defuncto succedit Anno 805. Laureacen. Archiepiscopus fedit vno anno. Sed in Catalogo Episcoporum ita scriptum est, Anno 805. Vrolphus Archiepiscopus Laureaci & Patauiae fedit vno anno & menses tres. Post hunc Vrolphum Archiepiscopum Arno Iuuauensis Episcopus à Leone Papa cæcato pallium impetrauit, &c. neque in annalibus, neque in Catalogo dicitur Vrolphum obiisse, sicut apud alios Episcopos; putò igitur Vrolphum vno duntaxat anno sedisse, post, relicta Patauia, transisse ad Hunnos, atque vltimò ad Morauos, plantandæ religionis Christianæ causæ: interim Patauia duos alios Episcopos præfuisse, Hattonem scilicet, ac post illum Reinharium, quos in diplomatis sequentibus non Archiepiscopos Laureacen. sed solùm Patauien. Episcopos nominatos reperio; Ita quòd eodem tempore Vrolphus Archiepiscopus Laureacen. atque alij duo successiuè Patauiae fuerint Episcopi, quod etiam supra tempore Erckanfridi, Ottochari & Philonis accidit. Vrolphus itaque docendo ac prædicando in Hunnia & Morauia, per plures annos feliciter gesto negotio, orandi ac religionis ergò, limina Apostolorum visitauit; vbi ab Eugenio secundo Pontifice, qui secundum Platinam quatuor, secundum Ioannem Lucidum in libro de emendatione temporum tribus annis Ecclesiæ Rom. præfuit, nempe 823. 24. & 25. Episcopis ac Ducibus Hunnorum & Morauorum per Epistolam commendatus est, quæ ita habet:

EUGENIUS Episcopus, seruus seruorum Dei, Radfredo Fauianensis, Methodio Speculunensis Ecclesiæ, atque Albino Nitrauenfis, & Annoni Vetrariensis Ecclesiæ, Episcopis, simul & Tutundo, nec non & Mœmaro, Ducibus & Optimatibus, vniuersisque exercitibus plebis Hunniæ & Morauiae & infra, &c. Vrolphum Reuerendiss. S. Laureacensis Ecclesiæ Archiepiscopum, sanctissimum fratrem nostrum, ab hac sancta Romana Ecclesia vobis Rectorem transmissimus, atque in præfatis regionibus Hunniæ (quæ & Auaria appellatur) scilicet & Morauiae, prouinciarumque Pannoniæ & Mesiæ, Apostolicam vicem nostram atque ius Ecclesiasticum exercendi auctoritatem committimus; Cuius dilectioni ad honorem suum nostram Apostolicam vicem & auctoritatem nostram insuper accumulamus, quod nunquam suis permissum est prioribus; Quatenus & vos Confratres & Coëpiscopi deinceps reuerentiam ei ampliore exhibere sciatis, atque vos Laici primates & vulgus saluberrimis præceptis suis non velut homini, sed tanquam Deo humiliter obtemperetis, &c.

DE VROLPHO ita scribit Auentinus libro quarto Annalium:

I.

EADEM tempestate, Regis Boiorum mandato, Vrolphus Pataviensis Pont. Auares & Hunnos in Pannonia & Norico confidentes, ubi nunc Austria & Vngarianominantur, in religione Christi instituit (nam illi partim Christum Dominum Deumque nostrum, partim Auita numina adhuc colebant) falsorum Deorum superstitionem radicitus extirpat, Tutundum Regulum Auarorum atque Hunnorum sacris Christianis lustrat, & Ratoffredum ipsis consecrat Episcopum, Viennæque inter eos habitare iubet, ubi & eo tempore Romanorum Episcopus confedit, à quibus Fauium vocatum reperio, transgressus inde Vrolphus Danubium, Morauos Venedorum populum, itidem sacra nostrarecipere persuadet, Mœmorum Ducem cum popularibus, & tota gente, ad cognoscendam veritatem cohortatur, Pontifices, qui eos sedulo doceant, Methodium Iuliomontanum, Adeluinum Nitraensem esse iubet. Hæ vrbes nomina adhuc seruant, & dum Sueui & Gepidæ, ea loca incolerent, Pontificum fuere domicilia: Hæc vbi ad Eugenium secundum, Pont. Max. delata sunt, Vrolpho Episcopo Pataviensi, Archimystæ dignitatem honoremque cum Morauia, Pannonia, Hunnia, Auaria restituit, præcepit superiores Pastores, cum grege & Ducibus VROLPHO, Archiflamini Laureacensi, sicut parenti non quidem corporis, sed animorum, Nuncio DER, & à se misso obtemperare.

HATTO succedit Vrolpho, dum is apud Hunnos ac Morauos est, in Episcopatu Pataviensi, Anno 807, Hic interfuit Synodo provinciali Salisburgæ, iussu Caroli Magni habitæ, ob decimas opesque sacras, super quibus inter Monachos ac seculares Sacerdotes in Boiaria tum litigatum est, interfuisse Episcopi ac alij, maximè quorum intererat, Arno Archiepiscopus Salisburgensis, Atto Frisingensis, Adalbertus Ratisbonensis, Heinricus Sabionensis, & hic Hatto Laureacensis, ubi decretum, dona Templorum, bona Ecclesiastica in quatuor portiones diuidenda; quorum vna Episcopi, altera Parochi, tertia pauperum, quarta esset ad refectiorem Templorum, cum aliis. Quorum obiterneminit Ioan. Auentinus lib. 4. fol. 356. Et hoc Anno Domini 807. Annales Patavienses ponunt hunc Hattonem sedisse sine Pallio annis 11. obiit Anno 817.

REGINARIUS, aliàs Reinharius, Rinarius vel Reginardus dictus, sed iuxta diplomata sequentia Reginarius dicitur, Hattoni successit. Anno 818. electus in Episcopum Pataviensem, & Anno 822. in Episcopum ordinatus secundum Annales. Sed in Catalogo Episcoporum scriptum est, quod cum Arnone Archiepiscopo Salisburgensi pro Pallio decem annis contenderit, contra quem Arno quendam Baturicum in Episcopum Pataviensem ordinauerit, sed Reinharium à Summo Pontifice Pascali primo, sexto anno Pontificatus sui, qui fuit 822. Romæ cum Pallio in Archiepiscopum solenniter ordinatum, sedisse Pataviæ, vt Archiepiscopum decem annis: cuius Ioan. Auentinus non meminit, neque aliud vllum documentum huius rei extat, ac vt supra dictum est, Reinharium hunc in diplomatibus non reperio Archiepiscopum, sed solum Episcopum Pataviensem nominari. Hic Reinharius impetrauit à Ludouico Pio Imperatore confirmationem Carolinæ donationis supra relatæ, iuxta diploma quod ibi extat. Cuius datum Anno 823. quarto Calend. Iulij Francofurt, regnante Ludouico annos decem, refert Ioannes Auentin. libro 4. folio 332.

REPERIO apud Auentinum aliam contentiorem Reginarij cum Adelramo Archiepiscopo Salisburgensi de terminis Diocesium lib. 4. fol. 387. his verbis: Hoc Anno, cum Vrolphus Pataviensis Pontifex, Archimystes Laureacensis obisset, Pataviensi Templo Reginarius Pontifex capitur, is litem mouet

Bb 4

Adel-

Adelramo Flamini Iuuauensi, ob Regiones, quæ ultra montes Commagenos cubant, dicebat hic Arnonem decessorem suum ibidem religionis Mysteria aperuisse; ille Patauiensi Laureacensiq; Templo subditos esse comprobat; Rex Boiorum Ludouicus, Ludouicij Pij filius, Reginoburgium vtrumq; ad se accersit; Episcopos discordes ad pacem reuocat, inter vtrumq; ita superiorem regionem partitur. Aquilonarem Occidentalemq; oram, qua Spiraza amnis exoritur, & cum altera Spiraza & Arabone confluit, Patauiensi adiudicat, reliqua Orientem Austrumque spectantia, in rebus diuinis procurare Salisburgenses iubet Pontifices. Extat hæc tabula, cuius finis, actum Reganespurch anno Christo propitio 829, anno 17. Ludouico Imperatore, filio eius Ludouico, regnante in Boiaria anno 5. 14. Calend. Decembris. Hoc diploma in libro Annalium non reperi, & Auentinum in hoc lapsus puto, quod Reginarius post obitum Vrolphi factus sit Episcopus Patauien. nam diplomata tam Eugenij II. quam Ludouici Imper. aliud probant.

cc. EXTAT aliud eiusdem Ludouici Regis Boiorum, filij Ludouici Pij Imperatoris diploma recentius, quo eidem Reginario Episcopo Patauiensi in regione Auarorum donat Chirchpach, terramque centum prædiorum per circuitum, vsque ad Chumenperg, Datum 14. Calend. Martij, anno Christo propitio III. regni domini Hludouici Regis, in Orientali Francia, Indictione 14. actum Ostrohoua Palatio Regio, &c. Hludouicus hic postulantibus Boiis, à parente Ludouico Pio Imperatore Rex declaratus est anno secundum Tiliu 817. qui anno Domini 825. cum vxore Hemma in Boiariam migrat, Reginoburgique habitare coepit.

ITEM aliud eiusdem Regis diploma, cuius tenor, Hludouicus diuina fauere gratia Rex Boiariorum, si libertatis nostræ, &c. quia nos pro mercedis nostræ augmento, &c. concessimus Ecclesiæ Patauiensi, quæ est constructa in honore S. Stephani Prothomartyris, &c. cui præfenti tempore vir venerabilis, Reginarius Episcopus præesse videtur, quasdam res proprietatis nostræ, quæ sunt in provincia Auarorum, in loco qui dicitur Lytha, super fontem, qui dicitur Schönprunn, &c. Datum quarto Non. Martij, anno 20. Imperij Ludouici, & anno regni nostri 7. Actum Osterhouen in Palatio nostro] qui fuit meo iudicio secundum supra dicta 832. annus. Obiit hic Reinharius, Archiepiscopus Laureacensis & Patauiensis, anno Domini 838. & vacat Patauiensis Ecclesia propter discordiam per annum, & amplius secundum Catalogum Episcoporum, in quo Morauorum Apostolus nuncupatur. Annales autem Reinharium Episcopum Patauiensem tantum, & non Archiepiscopum vocant, quod nomen forte, defuncto demum Vrolpho, consecutus est; & hoc modo puto concordanda esse diplomata Eugenij II. nec non Ludouici Pij Imperatoris, dum de Vrolpho & Reinhario Episcopis, eodem quasi tempore meminere, quorum alter Laureacensis, alter Patauiensis fuerit. Quod si Autographis amborum Ludouicorum diplomatibus supra relatis annus Domini appositus est, ut copie habent, eo ipso Ioan. Auentini error supra in Walderico Episcopo notatus arguitur.

22. HARDOVICVS Archiepiscopus Laureacensis, & Episcopus Patauiensis constituitur anno Domini 840. vir potens opere & sermone, ut qui suam Ecclesiam quantum potuit exaltauit, sub Ludouico Pio, Lothario & Ludouico secundo, Imperatoribus. Ad petitionem huius Hartvvici venerabilis Episcopi, Ludouicus Rex Albrico Chorepiscopo suo, &c. mantos proprietatis suæ consistentes inter Raba & Chumberch dono dedit. Datum 8. Calend. Octobris, anno, Christo propitio, 28. regni domini Ludouici, Serenissimi

Regis

Regis in Orientali Francia regnantis. Indictione 8. Actum Ostermoutingen, vil. la regia, in Dei nomine feliciter, Amen, &c. Extat diploma ibi. Sedit Patauij annis 26. Obiit tertio Idum Maij, Anno 866. Annales Patauienses & Catalogus in numero annorum non conueniunt.

HERMENRICVS, Ostrogothus & Alemannus, is Patauiensis Ecclesiae 23. Antistes designatus, Hardouico successit, Anno 866. sedit sine cura Pallij deditus otio annis 9. Obiit 4. Nonarum Ianuarij, Anno Christi 875.

ENGELMARVS † Archiepiscopus Patauiensis designatur, Anno 875. 24. dd aliàs secundum Annales 874. sedit ad gubernaculum Ecclesiae annis 22. Legitur Cremiphansense Monasterium plurimum locupletasse, huic Engelmaro Episcopo & Pastori Patauiensis Ecclesiae Arnolphus Rex dono dedit quædam mancipia in proprium tenenda, Anno Domini 892. Indict. 11. anno secundo regni piissimi Regis Arnulphi. Actum in ciuitate Regia, in Dei nomine feliciter. Amen. Extat diploma ibi, ac etiam aliud de Anno 890. super quibusdam mancipiis, in quo Engelmarum dilectum Episcopum & Ministerialem nostrum vocat, &c. Obiit pridie Calend. Ianuarij, Anno 886. secundum Annales 897. At secundum aliud diploma Arnulphi Imperatoris vixit adhuc Anno 898. Nam hoc Anno dedit ei arcem Patavia, Idus Decembris, Anno 898. † regni 11. Imperij tertio. *leg. Regina.*

WINECHINDVS, aliàs Wichindus vel Wichingus, natione Ostrogothus 25. & Alemannus, Leupoldo Duci familiaris, & ab hoc ipso apud Romanum Pontificem Stephanum quintum sic commendatus, vt Apostolica autoritate Episcopus consecraretur, ac propagandæ Christianæ professionis ergò in Morauiam mitteretur; Arnolpho deinde Bauarorum ac Francorum Regi innotescens, Cancellarius eius, ac defuncto ENGELMARO Episcopus Patauiensis factus est. Ad cuius preces, nec non Isingrinij Illustris Comitum Ministerialis Imper. quem alibi Dapiferum suum vocat Arnolphus Imperator, ædem sacram in Rantenstorff, nunc Ranshouen, diuo Pangratio de nouo extruxit, munificentissimè eundem locum dotauit, ac Ecclesiae Oetingensi subiecit; ita vt sub eius iure perpetuò consisteret, iuxta diplomata, ibi, quorum datum Anno 897.

IDEM Arnolphus † Anno 899. quo & defunctus, donationem Patauiensis vrbs ab Otilone ac Tassilone, Ducibus Boiorum, olim factam pio zelo renouauit, confirmauit, alia maiora quoque priuilegia immunitatis dedit, iuxta diploma supra sub Viuilone Archiepiscopo relatum, quod ibi extat. In hisce diplomatibus vocatur tantum Episcopus. Præfuit annis 13. parum quietè, propter emulationem Diethmari Archiepiscopi Salisburgen.

RICHARIVS à Theodomaro Salisburgenſi & Suffraganeis suis in Synodo aduersus Wichindum Patauiensis Episcopus designatur Anno 897. Cum verò Arnulphi Regis consensu Winchindus Patauiensem Episcopatum & occupasset iam & potenter teneret, Richarius ad regimen non prius peruenit, quam post mortem Arnulphi Imperatoris, quo Anno, nempe 899. vel secundum Annales Patauiens. 900. defuncto, Richarius eligitur Patauiens. Episcopus. In Catalogo scriptum est, Richarius Episcopus Patauiens. sedit sine Pallio, annis 12. & tribus cum Pallio Archiepiscopus, quod alibi non reperio. Fuit autem hic vnus ex Boiarum Episcopis, nempe Theotmarus, Iuuauens. Ecclesiae Archiepiscopus, Waldo Frisingens. Erckenpoldus Aichsteten. Zacharias Sabionen. Tuto Ratibonen. Richarius Patauiens. Ecclesiae Episcopi, qui vnà cum vniuerso Clero & populo Christiano conquesti sunt Ioanni IX. Sum. Pontifici super Morauis, qui se à iurisdictione Patauiens. Episcopi eximere, ipsismet Archiepiscopum designare, & ex vna Pontificali prouincia quinque conficere nitebantur.

tur, de qua relatus Auent. lib. 4. fol. 475. cum sequentibus; ubi etiam, quod hic Richarius interfuit expeditioni Luitpoldi, Marchionis Boiariae Orientalis contra Vngaros, in qua Cusala Rex cum Vngaris caesus est. Hic quoque à Ludouico Arnolphi filio impetrauit, ut Anisum ciuitas, nunc Enns, Monasterio suo S. Floriani propter damna à Paganis illata traderetur. Extat diploma Patauiæ summum huius tenoris.

38. IN NOMINE sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Ludouicus Dei fauente gratia, Rex &c. ait Richarium Patauiensem Episcopum, per quosdam proceres suos, & Adalberonem Antistitem & studiosissimum Nutritorem suum Walthonem, Frisingensem Episcopum, nec non Luitpoldum, illustrem Comitem, dilectum propinquum suum, aperuisse lamentando damna illata sibi à Paganis circa Monasterium S. Floriani, improuisa impugnatione, deprecatus, ut ciuitatem illam, quam fideles, inquit, nostri Regni protectione Patrie unanimiter contra eorundem Christiani nominis persecutorum insidias nouiter in ripa Anaßi fluminis in propriam iam dicti Martyris, partimque in terra Præfecturæ, &c. extruxerunt, ad prædictum Cœnobium traderemus, ubi ipse corporaliter quiescit, &c. donat, firmat, tradit, in Aquilone Danubij ad dictum Monasterium quicquid habuit, &c. 14. Calend. Februarij, Anno 900. Indict. quarta, regni primo.

LYBET quoque subscribere, quæ Ioan. Auent. lib. 4. Annal. de Wickingo & Richario Episcopis breuiter annotauit:

EODEM tempore, inquit, Angelmarus, Patauiæ Episcopus diem obiit, Bichingus ab Imperatore Sacerdotio condonatur. Is fuit primò Morauorum Episcopus, quem, petente Suatebogo magno, Stephanus quintus Pontifex Maximus consecravit; ipsum Suatebogus non Morauia antiquæ, quam Pontifex Patauiensis in rebus diuinis procurabat, sed vltioribus Sclauis imposuit, quos idem Dux armis domitârât, Philosophiam Christianam recipere cogerat: cumque Suatebogus Imperatori rebellat, Wichingus ad Imperatorem aufugit, atque ab eo Patauiam accepit: Verùm in paucis diebus, quibus hæc acta sunt, Imperator moritur, Theodomarus Iuuauensis Archimysta Boiorum, cum collegis suis, Wichingum ad gregem desertum redire iubent, classem Patauiensem Episcoporum mouent, Richarium in tribum Pontificum Patauiæ referunt, vnde noningentesimo anno, cuius anni sexto Calend. Decem. Imperator Arnulphus, Cæsar Augustus, paterna ægritudine Vtini extinguitur &c.

Quàm diu vel Wichingus vel Richarius præfuerint, quoue anno defuncti sint, nihil certi habemus, nisi quod Richarius cum Leopoldo, Marchione Austriæ, progenitore Principum Bauariæ, in ea expeditione contra Vngaros fuit, qua iuxta Anaßi hostia feliciter contra eos pugnatum est, Auent. eodem loco, fol. 477.

27. BURCHARDVS Episcopus Patauiensis designatur Anno Domini 903. Quo Richarius secundum Annales obiit. Sedit annis 12. homo fuit voluptarius & perpetuo otio deditus, nec de retinendo Pallio sollicitus, fuit beneficus in suos Canonicos, quibus integras decimas dono dedit in Bauariæ pagis, Prama, Curtana, Lubichin(pach, Pollinga, Hohinhar, Altheim, Osternacha in Matabgoue, Kerpheim, Hohunstat, Schardinga, & aliis locis adiacentibus, perpetuis temporibus possidendas & vsurpandas; idque est actum cum consensu Ludouici Regis in Ottingen, † Año 903. Extat ibi diploma. Idem Ludouicus Rex, ob preces Dietmari Archiepiscopi, Luitpolt & Isingrini, illustrium Comitum, huic Burckhardo, ob deuastationem Diocesis à paganis factam, confirmat Ottingam Episcopi proprietatem 15. Cal. Iulij. Anno 907. Indictione 10. regni Hludouici

uici inuictiss. Regis 8. Actum ad S. Florianum, anno 903. Quidam Madalvvinus, Chorepiscopus Patavien. in placito seu Synodo, per Burckhardum Episcopum cum Ecclesiasticis ac Nobilibus suis habita, dedit Episcopo ac Ecclesiæ totum apparatus suum, hoc est, suas vestes, quibus ad sacrum stare consueverat, Item integram suam Bibliothecam, Item proprietatem suam, quam ei Rex Arnolphus donauerat, in loco qui dicitur Wolfesvvanck, Item in Pannonia Huebas salicas nouem, post obitum suum, &c. Econtra accepit ab Episcopo quædam bona, ad dies vitæ suæ vtenda ac fruenda, &c. Hæc ex libro Annalium Patavien.

Fuit quoq; hic Burckhardus Episcopus inter alios Commissarius Ludouici Rom. Regis, super querelis & grauaminibus statuum Boiariæ, ratione enormium teloneorum ac portariorum, de quo Auent. fol. 479. Interfuit etiam magnæ expeditioni eiusdem Ludouici Regis contra Vngaros, fol. 480. Hic Burckhardus obiit anno Domini 915. secundum Annales 914.

GVMPOLDVS sedit ad gubernaculum Ecclesiæ, imperante Heinrico Aucepe, Duce Saxonum, annis 17. homo suo Antecessori non absimilis, nihil præclarum vel memoriæ dignum egit. Obit anno 931. 28.

GERHARDVS, vel Gebhardus, Laureacensis Archiepiscopus eligitur anno 931. Sedit Patauij annis 14. Temporibus Heinrici Aucupis, & Ottonis primi, Imperatorum, obiit 16. Cal. Octobris, anno 945. vir maximis virtutibus præditus, qui ius Pallij Antecessoribus suis ademptum, & aliquamdiu negatum, apud Leonem septimum, Summum Pontificem, ipse Romam profectus, magna cum laude recuperauit. Extant diplomata, quorum copiam vidi in sæpe citato libro Annalium Patavien. Et refert Auent. in lib. 4. fol. 490. sed longè aliis ac diuersis verbis, &c. Consecratur in Archiepiscopum à Pontifice Maximo Stephano octauo, quem Germanum fuisse dicunt, plurimum commendatur etiam mortuus in supra allegato diplomate; Quo Agapitus, II. Pontifex Romanus, dissidium inter Ecclesias, Laureacensem & Salisburgensem, à qua transactione composuit, vt, diuisis in duas partes Noricæ regionis provinciis, Heroldo Archiepiscopo, qui se fortiter opposuit, Occidentalis Pannoniæ cura & pastoralis custodia commissa esset: Gerardo verò Laureacensi Archimystæ, & eiusdem Successoribus, propter emeritam S. Laureacensis Ecclesiæ antiquitatem, cui iure iuniorum reuerentia assurgeret, in benedictionis & sedis honorem, Orientalis Pannoniæ, Regionisque Auarorum, Hunnorum, Moravorum, Sclauorum etiam & Mæstorum inspectio commendaretur; sic singulis provinciis datus est Metropolitanus. Agapitus Pontifex Maximus magna solennitate Gerardum hunc Archiepiscopum constituit, & facultatem, auctoritatemque ei plenariam dedit, per omnes Sclauorum regiones liberè prædicandi, & suo arbitrio plures Episcopos constituendi, omniaque disponendi, ac si ipse Pontifex esset præsens, vt priuilegium ea de re datum manifestè testatur, quod Pataviæ extat. Eius teatorem refert Wolfgangus Lazijs de Repub. Romana, lib. 12. fol. 1256. Item Ioan. Auent. lib. 5. fol. 498. qui hunc Episcopum alibi Geroldum vocat, & conuentui Boiorum, per Arnoldum Ducem Dingelsingij habito, interfuisse, dicit lib. 4. fol. 487. ii.

ADALBERTVS Laureacen. Archiepiscopus factus anno 945. Præfuit annis 25. De quo nihil memoria dignum in annalibus Patavien. legitur, præterquam quod infra sub Piligrino Episcopo de concambio prædij Anisburg cū Heinrico Duce Bauariæ factò annotatum est. In eo diplomate Ottonis II. Imperatoris, Adalbertus, S. Patavien. Ecclesiæ Antistes nominatur, non Laureacen. Archiepiscopus. Obit anno 970. 30.

FILE.

31. **PILEGRINVS**, Patauensis Ecclesiæ Antistes & Archiepiscopus Laureacensis, Adalberto successit An. Domini 971. imperante Ottone Magno. Præfuit sapienter & utilissimè, sub tribus Ottonibus, Patauia sedens annis 20. vir Magnus, & qui Ecclesiam suam sub Vngarorum grassatione à Bauaris occupatam, & ab Hunnis admodum vastatam, cum suo ingenio, tum Imperatorum auxilio præclare liberauit, & in meliorem statum collocauit: Concionatus est Vngaris, ad Deum quidem antea conuersis, sed in fœdissimos errores relapsis, quibus ad veram pietatis viam reducendis, egregiam nauauit operam docendo, & idoneos Ecclesiæ pastores præficiendo. Singulis siquidem diebus ad gentem recens Christianismo imbutam ex Monachis & Canonicis transmittere solebat, qui Euangelium propagarent & latissimè spargerent, populumq; adhuc rudem informarent. Hac pia & verè Episcopali virtute, nec non ope diui Wolfgangi, Episcopi Ratisbonen, viri illius æui doctissimi ex vtriusque sexus Nobilioribus, quinque Vngarorum millia Christo lucratus est: vnde factum est, vt tota penè Vngarorum natio prona ad percipiendam Christi fidem sit facta; redegit totam de Deo & humani generis salute professionem, in certam quandam Methodum. Vnde, quantus ipse vir fuerit, quanta doctrina, & quo ingenio præditus, posteritas omnium temporum iudicare potest, quam doctrinæ suæ formulam Benedicto VII. Pont. Max. Romam misit, additis vna literis, in quibus suam absentiam excusat, & ius Pallij submisit petiit: Pontifex ingenium & eruditionem viri Germani admiratus, illi Pallium & Metropolitanum honorem Cathedræ suæ S. Laureacensi Ecclesiæ, confinio Vngarorum adiacenti, restituit, eumque aliis Germaniæ Archiepiscopis, nec non Ottone Magno Imperatori & Nepoti eius Heinrico, Duci Bauariæ, per Epistolam commendauit, eximens Laureacen. ab omni subiectione Salisburgen. Ecclesiæ, & honore Metropolitico sublimans; sicut modernis temporibus S. memoriæ Agapitus Papa terminos earundem Parochiarum ab inuicem distinxit; sic & ipsi diffinimus, &c. ita quoq; vt alter illorum, qui prior sit, in ordinatione, ipse etiam, quoad viuat, Prioratum teneat & in ordine, &c. Penitus enim determinatis vtrinque Diocesis, omniq; exclusa altercandi occasione, Canonica sub distinctione interdicimus, vt neuter earundem Ecclesiarum Archiepiscopus inuadere alterius Parochiam præsumat, &c. Sunt verba illius Epistolæ &c. quæ Patauie extat, ac illius copia in libro Annalium, relata ad longum per Wolfgangum Lazium de Rep. Roma. lib. 12. fol. 1247. per Bruschium de Laureaco veteri, per Auent. summatim lib. 5. Annal. fol. 502. licet vtrobiq; aliis atq; diuersis verbis, qui in hoc differunt, quod alij Benedictum VI. alij VII. habent. Hoc constat, Benedictum V. & VI. sub Ottone I. seu Magno vixisse, &c. Benedictum autem VII. sub Ottone II. &c.

HABUIT autem Piligrinus hic benignissimum ac beneficentissimum Imperatorem, Ottonem secundum, qui priuilegia ac traditiones Ecclesiæ Patauensis ab Antecessoribus suis factas non solum confirmauit, verum etiam pio zelo ampliauit, ac plura nouiter concessit, vt sequitur.

*Id est. patrino-
lo, sc. Hen-
rici Ducis,
dicti rixosi,
patris Hen-
rici & Imp.*

Otto secundus Imperator precibus dilecti Nepotis nostri Heinrici, Ducis Boiariorum, confirmat S. Laureacen. Ecclesiæ venerabili Pontifici Piligrino traditionem Ludouici Regis factam vinearum in Wachovv, in Comitatu Reuerendi Marchionis Burckhardi, Año Domini 973. Indiçt. 15. anno regni Ottonis 13. Imperij 6. Nam in vita patris Ottonis I. in Regem Rom. electus, & Aquiligrani coronatus est, Anno 961. deinde Anno 968. à patre Romam vocatus, ibi Imperator coronatur: Errant igitur, qui hæc Ottoni primo tribuunt, cum is hoc 873. Anno Nonis Maij obierit; ita Ioann. Auent. lib. 4. fol. 500. & 501. Paulus Phrigio in Chronica Regum.

IDEM

Idem Otto secundus S. Laureacen. Ecclesie venerabili Pontifici Pilgrino, precibus Heinrici Boiariorum Ducis, Nepotis sui, hoc est, Patruelis sui, confirmat, ac tradit aream in vrbe Ratisbon. non longè ab Ecclesia S. Cassiani, quam ipsius Antecessor Adalbertus a Patruo suo (scilicet Ottonis) Heinrico Boiariorum Duce receperat Concambio, &c. Datum 3. Idus Septemb. anno Domini 974. Indict. 15. anno regni domini Ottonis 14. Imperij autem 6. Actum Erfafurt, in Dei nomine feliciter. Amen.

Cum verò post Ottonis magni obitum, filius ipsius Otto II. iam diu designatus in imperio Successor, Patauiam (propterea quòd illa Henricum Bauariæ Ducem Imperatorem habere mallet, & reclamante etiam Pilegrino Archiepiscopo, exercitibus contra Ottoneum receptum preberet) viarum expugnasset, Pilegrino, qui ab ipsius partibus steterat, laudatissimus Imperator in compensationem damni, quod per id tempus Pilegrinus fecerat, ac precibus fratruelis sui Ottonis, Ducis Boiariorum atq; Willigisi Archiepiscopi Mogunt. Monasterium S. Crucis in Nidernburg donauit, cum Walachunestorff, cæterisq; omnibus appendiciis & pertinentiis. Datum 11. Cal. Augusti, Anno Domini 976. Indict. 4. anno verò regni Ottonis Imp. Augusti 15. Imperij aut 9. Actum Ratisbonæ in Christi nomine Amen. In hoc diplomate, quod ibi extat, Pilegrinum S. Patauiens. Ecclesie Præsulem venerandum vocat.

B. & S. Otto hic fuit fil. Ludolfi, fratris Ottonis II. Imp. cui Ducatum B. Henrici raxosopa. vrba sua aduentum tradidit: Sed Ducatus postea iterum ad Henricum rediit. Vid. Lamb. Schaffn. an. 976. & 11mo an. Domini 976.

Extat ibi aliud diploma Ottonis secundi, in quo Abbatiolam nostri proprii iuris, sitam in Patauiensi vrbe, quæ est in honore sanctæ Dei genitricis, ad eiusdem vrbis Episcopalem sedem, cui Pilegrinus Episcopus præesse dignoscitur, iure perenni donat, & hoc precibus dilecti fratruelis sui Ottonis, Ducis Alemannorum ac Willigisi Archiepiscopi. Fuit hic Otto filius Ludolfi, fratris Ottonis secundi, Dux Sueviæ, cui Otto secundus, expulso Heinrico Hezylone fratruelis suo, ob rebellionem Ducatum Bauariæ contulerat, &c. puto eandem esse Abbatiam sanctæ Crucis in Nidernburg. Datum huius diplomatis anno incarnationis Domini 980. Indictione quarta, Augusto Imper. Ottone regnante. Actum Ratisbonæ. Idem Otto secundus, ac eodem anno * Pilgrino Patauiensi Præsuli immunitatem exactionum ac censuum dedit; Ita vt Patauiensis ciuitatis possessores amodò nullum teloneum per omnes aquas in nostro regno sursum neque deorsum soluere cogantur, &c. Actum Ratisbonæ, &c.

Idem Otto secundus Pilgrino sanctæ Laureacen. Ecclesie Pontifici donat partem teloneii in ciuitate Patauiensi. pro Ecclesie S. Stephani restauratione, & ad recta procuranda, nec non pro luminaribus, ac in sustentationem fratrum Deo ibidem seruientium, quam Adalbertus Antecessor huius ab Ottone primo Imperatore Patre suo, ad refedionem Ecclesie, ad dies vitæ suæ antea impetrarat. Datum anno Domini 876. vt supra, Eodem anno ac loco. Idem Otto venerabili Pilgrino, sanctæ Patauiens. Ecclesie Episcopo, confirmat omnia priuilegia & immunitates Imperatorum, Caroli & Ludouici, nec non Ottonis genitoris sui, &c. cum pertinentibus Monasteriis & Ecclesiis S. Floriani Martyris, atq; Treisina ad Monasterium S. Hippolyti, nec non Cremisa, &c. ita vt Ecclesia Patauiens. cum omnibus suis bonis ac Ecclesiis, præsentibus & futuris, sit sub defensione Imperij, ab omibus tributis & oneribus libera, ac etiam ab eo, quod iure fisci exigi poterat, quod totum luminaribus Ecclesie & stipendiis pauperum, seruorumque Deo ibidem famulantium concedit.

Idem ille Otto constituit Pilgrinum hunc Archiepiscopum Laureacen. Ecclesie, deditq; pro reparatione ciuitatis Patauiensis, quam ipse Otto ab hostibus captam denuò deuastauerat, quoddam prædium iuris (inquit ipse) nostri, Anespurek nominatum, quod quondam venerandæ recordationis Adalbertus

Ce

Pata:

Patauiensis Ecclesiæ Antistes, ex massa patrimonij S. Laureacensis Ecclesiæ, Heinricho Duci piæ memoriæ, patruoq; nostro, tradidit in Concambium in pago Troungau, in ripa Anasi fluminis, decemq; regales Huobas, ab Occidentali parte prædicti fluminis Anasi, in quadam nostri iuris villa, nomine Lorach, cum omnibus iuribus & pertinentiis. Sicut enim inquit Otto Imper. priscis temporibus S. Laureacens. Ecclesia, quæ extra murum, in honorem S. Stephani, sanctiq; Laurentij Martyris constructa & dedicata est, ante dissidium & desolationem regni Boiariorum, Mater Ecclesiæ & Episcopalis sedes fuit: Ita deinceps pristino honore ac dignitate, Canonica autoritate perfruatur, quam & præsentis præcepto nostro renouamus atq; roboramus, & iam sæpeditæ Laureacens. Ecclesiæ venerabilem Piligrinum reintronizamus Antistitem, quatenus amodò tam ipse, quam omnes sui Successores Laureacens. fiant & nominentur Pontifices. Datum Nonas Octobris, Anno Domini 977. Indict. 6. anno regni domini Ottonis, Imperatoris Augusti 17. Actum in ciuitate Ratisbona, &c.

OTTO tertius Imperator, propter deuastationem terræ Patauiens. Ecclesiæ, à Barbaris vicinis in Orientali plagâ factam, unde quasi syluescat, Piligrino huic, venerabili S. Patauiens. Ecclesiæ Præsuli, ad intercessionem Theophaniæ matris & amborum Nepotum suorum Heinrichorum Ducum, scilicet Bauariæ ac Carinthiæ Regionum, omnes colonos in locis ad Patauiam pertinentibus sitis in Marchia Luitepaldi Co. à publicis exactionibus liberos fecit, à Ministerialium suorum districtione absoluit; ita ut quicquid publicus Imperatoris fiscus ab illis exigere vel percipere poterat, hoc Aduocatus illius Ecclesiæ exigat ad iam dicti Piligrini, Successorumq; suorum vtilitatem, neq; pro vlla alia occasione, aut vadium soluere, aut ad Comitatum ire à Marchione vel aliqua iudiciaria potestatis persona cogantur. Datum 2. Cal. Octobris, Anno domini 985. Indict. 14. anno autem 3. Ottonis regnantis 2. Actum Babenberg feliciter, Amen.

IDEM Piligrinus dignissimum meruit habere hospitem & conuiuium, S. Wolfgangum, paterno genere Comitem de Pfullingen & Achalm; Materna verò stirpe, Comitem Veringensem, natione Sueuum, virum & suo & gentilitio splendore clarissimum, de quo Piligrinus sæpe exclamasse legitur. O felicem Ecclesiam, quæ Deo fauente hoc donabitur Sacerdote: Hunc paulò post ad Ratisbonens. Ecclesiam tunc vacantem apud Ottonem II. Imperatorem promouit Piligrinus, ipsique Pontificalem eam Cathedram impetrauit, Autor fuit euidam sui sæculi versificatori germanico, ut is rhythmis gesta Auarorum & Hunnorum, Austriam supra Anasum, tunc tenentium, & omnem viciniam latè deprædantium, celebraret, & quomodo hæc barbaræ gentes ab Ottone Magno profligatæ sint. Extat hic liber in Pergameno scriptus, quem ego Wigilius Hundt, collector huius operis, in arce Pruna ad Altmilam repertum, ac per Generosum dominum Ioachimum, Comitem de Ortenberg, donatum in Bibliothecam Illustrissimi quondam Principis Alberti, Ducis Bauariæ piæ memoriæ, anno 1575. dedi.

DICITUR natus fuisse Piligrinus ex familia Roderici seu Rudigeri de Præclara hodie Pechlarn, eius qui Auaris & Hunnis præfuisse, & Arnulpho Duci Boiorum, Hunnos in Germaniam inducenti, suppetias tulisse, in eodem & similibi poematibus legitur. Decessit vltimus iste Laureacensium Archiepiscopus Piligrinus 2. Cal. Iunij Anno Christi 991. De quo in quadam Chronica Salisburgensi legitur Anno 1171. Vitalis, Vergilius, Hartvicius, Salisburgenses, & Piligrinus Patauiensis, Episcopi, claruerunt miraculis.

32. 11. CHRISTANNVS, alias Christianus, non iam ampliùs Laureacensis Archiepiscopus, sed solum Patauiensis Ecclesiæ Præsul, quemadmodum & omnes

omnes sui Successores, eligitur Anno Domini 991. sedit in ciuitate Pataviensi sine Pallio, annis 22. impetrauit ab Ottone tertio Imperatore omnium priuilegi-
orum Pataviensis Ecclesiæ confirmationem, & Monasterij Cremsmünster
cum omnibus pertinentiis, & Capellæ in Oetinga, & Abbatia in Machase, &
curti Riute incorporatione. Datum 6. Calend. Februarij, Anno Domini 993.
Indict. 6. anno autem tertij Ottonis regnantis 10. Actum Trotimannia.

Idem quoque Otto tertius, Rom. Rex, Episcopum hunc & Ecclesiam
Pataviens. & loca illæ pertinentia, ab omni Ducum, aliorumque potentum,
personarum seruitio exemit, ac in defensionem suam ac Successorum suorum,
Roman. Regum, recepit, iuxta diploma de eodem Anno 993. &c. Actum Dia-
spurgo, &c.

HABUIT hic Christianus Episcopus grauem contentionem cum Leopoldo,
Marchione Austriæ in Comitibus, per Henricum Hazilonem, Ducem Baua-
riæ, Tulnæ habitis, qui Leopoldus volebat sibi seruire prædia Pataviensia, &
quædam oppida vi occuparat; decreta ibi est immunitas ac restitutio. In eodem
Concilio decretum, quoniam ea Regio Bauariæ ob frequentes Vngarorum incur-
siones desolata syluescebat, vt Otto III. supra in suo diplomate vocat, vt no-
ui coloni omnium onerum immunes forent: Dataque Boiariis tam Ecclesiasti-
cis quam secularibus libera potestas, Castella, oppida ac arces, contra Vngaro-
rum irruptiones construere. Extat diploma Ottonis III. de quo Auentinus la-
tius lib. 5. fol. 506. &c.

Idem Otto III. donat Christiano Episcopo Pataviensi, & Successoribus
eiusdem ciuitatis, mercatum, monetam, bannum, teloneum, & totius publi-
cæ rei districtum, tali tenore, vt prædictus Præsul, sui que Successores, omnem
publicam rem hæcenus nobis in eadem ciuitate pertinentem habeat, & firmi-
ter intra ciuitatem & extra teneat, sine omnium hominum contradictione, &c.
Hæc sunt verba formalia priuilegij, cuius datum Anno Domini 999, Indict. 13,
anno Ottonis 3. regnantis 15, imperij 3. Actum Romæ feliciter. Amen.

CUM hoc Christiano Episcopo Henricus sanctus, tunc Rex Rom. conuenerit
ac dedit pro prædio Treuina alia sua, propria prædia Ernustestorf & Albarn dicta.
Datum huius diplomatis 15. Cal. Maij, Indict. 5. An. Dñi 1007. año Henrici II. 5. &c.

SUB hoc Christiano Martyrio affectus est S. Colomannus, ex regali Sco-
torum progenie oriundus apud Stockerouium, Anno 1012, ab agricolis truci-
datus, mox inde ad Melicense Cœnobium translatus. Christianus Episcopus o-
biit Anno 1013. secundum Annales, Anno 1012. 12. Calend. Octobris.

BERENGERVS, qui & Benno secundum Auent. fol. 531. successit Christia-
no rebus humanis exempto, sedit in vrbe Pataviensi, quæ ab Arnol-
do Schyrensi iterum occupata erat, annis 33. præfuit laudabiliter, Canonicis suis victum
augens & potum usitatæ & quotidianæ mensuræ, in certis quibusdā Festis, charita-
tis haustrum adiciens, Episcopalia munia, quæ hodie Episcopi suis Suffraganeis
committunt, ipse obiit, plurimasque possessiones Episcopatu adiecit. Eius tempo-
re Heiaricus Imperator sanctus & claudus appellatus, Pataviensi Ecclesiæ abstu-
lisse legitur Comitatum ab Ilz, fluuiolo Bohemico, ad Regen amnem usque omnes,
ducentosque Mansos ex Austrauiano Cœnobio, ad Babenbergensem recensâ se
fundatum Episcopatum illustrandum & ditandum, pro quo Comitatu reddidit
Episcopatu medietatē ciuitatis Pataviens. ab Arnol-
do Bauarorum Duce prius ablatam. Hæc Bruschi-
us, vnde habeat nescio. Annales Pataviens. non ponunt,
neque satis conueniunt cum priuilegio Ottonis tertij proximè relato, &c.

mm.
Hinc apparet
rei Dñi.

Hand. non vidisse Annales Episcoporum Pataviens. in membrana conscriptos, qui adhuc Passauj extant, alias enim hæc quæ
Bruschi-
us hic scribit, in iureperisset, Vid. infr. in addit. plura.

Idem Berengerus Episcopus, in Nortyvald Ecclesiam Gunthario conse-
Cē 1 erat

erat diui Ioannis Baptistæ, Deiparæ Virginis, S. Crucis, Anno 1019. Heinrici regni XVIII. Imperij VI.

CONRADVS secundus, Rom. Rex, ad preces Gislæ Reginæ Conthoralis suæ, & Aribonis Moguntiacen. Archiepiscopi, dono dedit huic Beringero Episcopo, omnes decimas in Orientali prouincia sitas in Septentrionali parte fluminis Danubij, in Comitatu Adalberti Marchionis, in omnibus locis constructis & construendis de rebus omnibus, de quibus decimæ de iure & legaliter persolui debent, vt & ipse & Successores eius liberam super his habeant disponendi &c. facultatem. Datum huius diplomatis 2. Nonas Decemb. Ind. 7. Anno do: in carn. 1025. anno autem domini Conradi II. regni 11. Actum Triburiae. Obiit Berengerus Anno 1045.

HEINRICVS Rom. Imper. eidem Beringerio concessit in Orientali Regno, in Comitatu Heinrici Marchionis prædium quoddam, in his locis Hertzenburch locum ad construendam Ecclesiam, quam ibi propter Marchionem facere posset, & vnum Regalem mansum: In Chremisa autem & Sigemaresvvert, & Tulna, extra ciuitatem & Vccineffevve, similiter in singulis locis, singulos Regales mansos, &c. Datum deest in libro Annalium.

nn. 34. ENGELBERTVS, † alibi Egilbertus, eligitur Episcopus Patauiensis Anno 1045. Sedit Patauij annis 20. secundum Annales. Is ab Imperatore Henrico Nigro, cuius vxoris Sacrificus fuerat, Auent. lib. 1. fol. 331. venandi ius in prædio sancti Stephani in Comitatu Alberti Marchionis, inter geminas fluminum Sabynichi & Tuminichi ripas, impetrauit. Datum huius diplomatis 16. Cal. Iulij, Anno Dominicæ incarnationis 1049. Indiçt. 2. Anno autem Heinrici tertij regnantis Imperatoris secundi, ordinationis eius secundi, regni quidem 11. Imperij autem 3. Actum Gemunde in nomine Domini Amen. Idem Imperator precibus Agnetis Conthoralis suæ, confirmat eidem Egilberto curtes, Ecclesias, villas, & omnia prædia, cum suis pertinentiis à Regibus, Imperatoribus, vel alijs, Ecclesiæ Patauiens. tradita; specialiter Abbatis, Chremissa, Munstuire, Matiseo cum prædio, nomine Hunisperch, Capellam Atingam & curtim Ruite, & villam Vffenhusen; quemadmodum eandem Adalbertus, scilicet Patauiens. Ecclesiæ Episcopus, pro Anespurch S. Laureacen. Ecclesiæ prædio, vbi quondam Episcopatus fuisse sedem nouimus, ab Heinricho Duce Boiariorū iuste & legaliter in Concambium accepit atque possedit, & in Osterrichi, in loco qui dicitur Kirpach, territorium quoddam ad radices montis Commageni situm est, & in eodem monte mansus centum faciendos cum omnibus ad eam pertinentibus. Datum 13. Cal. Augusti, Anno Do: incar. 1052. Ind. 5. Anno autem domini Heinrici III. secundi Imperatoris ordinationis eius 24. regni vero 13. Imperij 6. Actum Bazovve in nomine Dei feliciter. Amen.

IDEM Imperator precibus Agnetis vxoris, filij Heinrici Regis quarti, dat atque donat ad Monasterium sanctæ & indiuiduæ Trinitatis atque intemeratæ Virginis Mariæ, nec non beati Stephani Prothomartyris honorem, in loco, qui dicitur Bazovv constructa, & piæ memoriæ Episcopi Engilberti intercessionem tale prædium, quale Richvvinus habuit. cum in Palatino placito reus maiestatis criminabatur, & communi iudicio omnium capitali sententia damnabatur in villis Gabatisprunnen & Chrubaten. Datum Anno 1055. Indiçt. 8. Anno autem Heinrici III. Regis Imper. 2. ordinationis 27. regni 17. Imperij 9. Actum Vlmæ.

IDEM Imperator ad easdem preces dat eidem Episcopo locum cuiusdam vici, Paumgarten nominatum, cum omni vtilitate, quæ contra Bohemos quoquo modo conquiri potest, omniemque terram intra terminos hos conclusam, id est,

id est, vallem Paumgartintal fursum vsq; ad notas definitas Vngaricorum terminorum, deorsum vsque ad prædium Heinrichi Co: exinde in directum vsq; ad stradam Lauindenburg ducentem, vsque ad prædium Richvini. Datum Berchenstat, anno Domini 1056.

HABUIT clementem & beneficium Heinrichum etiam quartum, qui petitione dilecti sui Magistri Annonis, Coloniensis Archiepiscopi, cæterorumq; fidelium nostrorum confirmat omnes traditiones Rom. Regum, Imperatorum, ac aliorum piorum hominum Ecclesiæ Pataviensi factas: in specie illa, quæ ab Heinricho 3. parente suo fuere expressa ac confirmata in tribus proximis diplomatibus. Datum huius confirmationis 8. Calend. Nouembris, Anno Domini incarnationis 1063. indictione secunda; Anno autem ordinationis Heinrichi quarti Regis 9. regni 7. Actum Ratisbonæ in Dei nomine. Amen.

CONSECRAVIT Parochialem S. Pauli Ecclesiam & Monasterium Cremphanense, Cœnobium S. Floriani ab Hungaris destructum reparavit, & Canonicis S. Augustini restituit, habuit sub se Præpositum summi Templi Azilonem; Decanum verò Randonem. Decessit ex hac vita, Anno Christi 1065. secundum annales anno 1064. Diploma Heinrichi tertij, cuius Datum Anno 1055. suprarelatum, videtur innuere Engelbertum ante annum illum defunctum esse, in illis verbis, pia memoria, &c. Potuerunt autem hæc verba secundum stylum illius seculi etiam superstici tribui. Ego relinquo cogitandum, &c. Munsterus in Cosmographia latina fol. 605. scribit Wotolphum quendam, Canonicum Augustanum, Episcopum Pataviensem postulat.

*Ex Chron.
nic. Episcopi
Patavici.
Ex Pri-
uileg. Hen-
rici IV. li-
quid con-
stat Enge-
lbertum ad-
huc vixisse
an. 1065.*

ITEM reperitur in monumentis Gorvicensis Monasterij Sigilbertus Pataviensis Episcopus anno 1065. Credendum est, Wotolphum Engelberto, ac illi Sigilbertum successisse, qui forte vsque ad annum 1065. præfuit. Auentinus horum non meminit, sicuti neq; annales Patavienses. Ponit autem Auentinus lib. quinto, fol. 553. hæc verba: Eodem Anno professionis, in Palæstinam scilicet, qui fuit 1063. vel 64. Angelbertus Pataviæ Episcopus obiit, cui Heinrichus quartus Cæsar Sacrificulum suum Altmannum substituit.] Sepultura horum Antistitem, sicut & omnium ferè Antecessorum ignota est; sed nec de genere vel natalibus eorundem quicquā certi scribi potest, siquidem hæc omnia in obliuionem venerunt, & nihil de eare annotatum reperitur vsquam.

*Auentinus
hæc sic
scribat.
Phrysiæ
Ely tran-
scribat, nō
Domino
Haudis
Catholico
optimo.*

ALTMANNVS, † patria Saxo, aut ferè Westphalus ex celebri & peruetusto Putinensium, fortè Wittinensium Ducum genere natus, Agnetis Imperatricis, Heinrichi Nigri coniugis Sacellanus designatus, mox eiusdem Dominae favore summorum Templorum, Coloniensis & Aquisgranensis Canonicus, pauld post Præpositus etiam electus, per omnes dignitatum gradus ad id fastigium peruenit. Erat vir pietate, literis, consilio, ut ista tempora ferebant, & autoritate magnus, summis Germanis Principibus summo operè charus, peregrinatus fuit ad terram sanctam, cum Sigefrido Archiepiscopo Moguntino, Gunthero Antistite Bambergense, & aliis aliquot Principibus sæcularibus & Ecclesiasticis, Anno 1063. secundum alios 1064. Interim, Engelberto Episcopo fati concedente, Imperatricis Agnetis intercessione, Pataviensis Ecclesiæ Antistes declaratur etiam absens, tanta erat ipsius in aula Imperatoris autoritas & gratia. Reuersus Hierosolyma, suscipit Episcopatum, cui præfuit satis varia fortuna annis 26. consecratus est à Gebhardo Archiepiscopo Salisburgensi, quem Parisiis condiscipulum habuit, ubi non tantum hunc Gebhardum, genere Comitem ab Helfenstein, sed & Adalberonē Comitem Lambacensem, qui postea Herbipolensis Episcopus factus est, contubernalem habuit. Fuit Altmannus Episcopus admodum religiosus, Deique timens plurimum, Clero suo

oo. 355

Vid. Paulū
Bernardū.
in Vit. Gre-
gorij VII.
pag. 73.

nihilominus intusus, ob hanc ferè solam causam, quòd Sacerdotum tum temporis (propter schisma videlicet Henrici quarti crescente licentia) contra Canonēs & antiquam consuetudinem conjugatorum, vitam & mores dissolutissimos insectaretur. Augebat verò hoc odium in Clero, quòd liberalior quoque esset in pauperes etiam cum iactura suppellectilis Episcopalis, dum aliquot pauperum millia interdum pasceret, multaq; Monasteria de nouo erigeret & collapsa instauraret; inter quæ præcipua sunt Gotvicensē, in Comagenō monte è regione Chremisianæ ac Steinenfis ciuitatum Austria: amenissimo loco sitū, & S. Nicolai perelegans Cœnobium extramuros Pataviensēs in sinistra Oeni, eo loco conditum, quo Parochialis Ecclesia S. Andreae ad lapides dicta antiquitus sita fuerat, quod ope Agnetis Imperatricis, &c. & Heinrichi Com. Neuburgē. iuxta literas foundationis Anno Domini 1074. de nouo extruxit.

HABUIT ab initio munificum benefactorem Heinrichum quartum Imperatorem, à quo priuilegium & insignia quædam bona impetrauit, ad intercessiōnem matris Agnetis, Berthæ Conthoralis; Gebhardi Salisburgē. Archiepiscopi, & Epponis Niunburgē. in Misnia seu Ciciensis Episcopi, &c. & ob fidele meritum ipsius Altmanni, nempe villam quandam Tylenfurt dictam, & transitum ipsius fluminis, qui dicitur Moracha, & infra hæc loca Paumgarten, Sturphe-reich, Madtidata, quod est prædium Ernesti Marchionis, & quinquaginta regales Mansos in pago Ostricha, in Marca Ernesti Marchionis sitos, cum omnibus appendiciis suis, hoc est, vtriusque sexus mancipiis, vineis, agris, &c. Extat diploma ibi, cuius Datum 2. Non. Martij, Anno Do: incarnationis 1067. Id. Anno autem ordinationis Heinrichi 4. Regis 15. regni verò 11. Actum Ratisbonæ in Dei nomine feliciter Amen.

FUIT in luxuriantem Clerum acerrimus animaduersor, quem in meliorem ordinem & statum redigere obnixè laborauit: Cumq; tanto labori & oneri sese imparem videret, Romam scribit, Consilium Gregorij Sept. Pont. Max. cadere expetit; is rescribens fulmina sedis Apostolicæ in conjugatum Clerum conicit, Altmanno plenariam potestatem conferre eiicendi ex Ecclesia Sacerdotes vxoratos, & substituendi cœlibes; hac auctoritate armatus Altmannus, Clerum suum conuocat, literas Pontificias in ipso Pataviensis Ecclesiæ gremio recitari iubet, & mandato Pontificis, suoq; consilio proposito, Presbyteros à consuetudine conjugum abstinere præcipit. Huius rei nouitate odium Cleri sibi antea infensi plus accendit; pertinaciter illis respondentibus, sese nec posse, nec velle hoc vitæ genus commutare: Altmannus se parum proficere posse intelligens, & primo furori cedendum arbitratus, concionem dimisit; post captata meliori occasione, edictum Pontificis iterum promulgat. Ibi vniuersus Clerus maiori furore percitus, in S. Stephani Templo eum inuasisset, nisi quorundam procerum auxilio defensus, è Templo aufugisset. Cum verò nihilominus in sua sententiâ persisteret, Pontificisq; decretum exequeretur. Clerus ad Heinrichum quartum Imperatorem, cui cum summo Pontifice de Episcopatu collatione & inuestitura, ac aliis grauib; negociis contentio erat, confugit, qui Pataviam ingressus, Clerum conjugatum restituit, & Altmannum, quòd cum Gebhardo Metropolitano ac quibusdam aliis Episcopis, summo Pontifici in hoc Schismate, vt ipsi videbatur, nimis perseveranter ac pertinaciter adhereret, proseribit. Post eius discessum Monachi cœlibes S. Nicolai, quòd vxoratos Cœnobio ab Imperatore restitutos expulissent, à Satellitibus Imperatoris Cœnobio extracti, virgis publicè cæduntur, & restitutis prioribus Sacerdotibus conjugatis, magna ignominia non solum è Monasterio, sed etiam Vrbe & omni vicinia eiiciuntur.

ALT.

ALTMANNVS; nulla spe in Episcopatum redeundi proposita, in Saxoniam fugit, & apud Bernhardum Bucconem; Halberstadensem Episcopum, aliquamdiu mansit; postea in Westphaliam reuersus. Cum verò nec ibi Clero, propter hanc ipsam Cœlibatus causam gratus esset, Romam abiit ad Gregorium Pont. Max. eique Patauiensem Ecclesiam resignauit. Interim Heinricus Imperator à Pontifice, quòd Cleri partes tutaretur excommunicatus, Moguntia Comitibus indicit; in quibus Altmannum ab Ecclesia Patauiensi in vniversum excludit, eundemque Hermannum quendam filium Leutholdi, Ducis Francorum & Carinthia substituit. Emigranti verò huic ex hac vita Thiemo quidam successit Heribipolensis Canonicus; is occupauit Episcopatum omnem ad Anasum, vsque: Quæ enim infra Anasum erant Episcopalia feuda, ea Leopoldus Austriae Marchio in Altmanni gratiam occupauit, & potenter tenebat. De his duobus, Hermannò & Thiemone nihil præterea extat. Altmannus, qui Romæ agebat, à Pont. Max. in Templum Diui Petri vocatus, inspectante & annuente toto Clero Romano, non modò Patauiensis Episcopus denuò consecratur, sed etiam pontificius in Germaniam Legatus designatur, & multis priuilegiis ablegatur; postea in Austriam reuersus, in Maurenensi oppidulo Austriaco reliquum vitæ egit, illustrando suo Gotvicensi Collegio vacans. Cum verò magna annonæ caritas esset eo tempore, Altmannus in Maurenensi oppidulo & Gotvici in Cœnobio magnam pauperum multitudinem indies pauisse legitur, quæ virtute in primis clarus & à Monachis suis Gotvicensibus commendatus; dum in Austria vixit, vicina Monasteria etiam quædam, S. Hippolyti nimirum, Chremiphansense ac S. Floriani, Anno scilicet 1080. mira seueritate reformauit, vbique vxoratos Monachos & Canonicos eiiciens & cœlibes substituens. Consecrauit Thiemonem Archiepiscopum Salisburgensem, mandato Pont. Max. Urbani secundi, Anno 1091. an Patauiam redierit incertum est; hoc verò inter ipsius laudes commemoratur, quòd Ecclesias Patauiensis Episcopatus ante se ligneas, ipse faxeas fecerit primus. Obiit secundum annales Anno 1091. alias 1092. sexto Iduum Augusti, in oppido Austriaco Zeyfelmaur, sepelitur in Crypta Gotvicensis Monasterij, à se fundati, vbi & miraculis claruisse legitur, illic & pedum eius Episcopale & insula, qua vsus est, ostenduntur, quæ omnia miram simplicitatem & frugalitatem ostendunt; pompam verò nullam.

VDALRICVS, illustris Comes à Heeffr, ex Tyrolensi prouincia, aut Merania potius Ducatu natus. Quem Iohan. Cuspinianus in Austria sua vocat Comitem Ciliae & Tyrolis. Nam tum Comitatus Tyrolen. & eius Comites noti fuerunt, vt testatur Radeuicus lib. 3. cap. 37. & Abbas Vrspergen. in vita Heinrici 4. vbi de Alberto adolescente, qui partium illarum quodam insignis comitatu, in valle Tridentina cepit aliquos Episcopos contra Heinricum III. Romam missos per filium Heinricum V. Anno 1106. Fuit hic Vdalricus, Vdalscalci Comitis eius nimirum, qui Seydenstetenense perelegans Monasterium in Stiria Anno Domini 1112. fundasse legitur, filius; is, inquam, eligitur Patauiensis Episcopus Anno Domini 1092. Sedit ad gubernaculum annis 32. vir religiosus & pius, peregrinatus ad terram sanctam cum Thiemone Archiepiscopo Salisburgensi & aliis Principibus multis, quandoquidem eo tempore Godofridus Bulionensis Comes, ac Lotharingæ Dux, Hierosolymam è Saracenis & Turcorum manu magnanimè recuperauerat. Inde Deo propitio feliciter reuersus, vt Deo gratus esset comiti itineris sui, & eundem ad maiorem erga sese clementiam excitaret, condidit Anno Christi 1112. ad Traysnam amenam Monasterium S. Georgij, quod ex insula Danubiana postea translatum, Austrij hodie Heerzoburgense ab oppidulo, in quod situm est, appellant.

ita Annot.
lib. 1. folio
181. et in
Epitome
ponti fra-
trem Leu-
tholdi suis-
se.

36.

IDEM Canonicis è Gotvico eiectis Benedictinos introduxit, & eis Abbatem prefecit. Hic donauit Ecclesiæ Patauensi prædium hæreditarium, in loco qui dicitur Mardingen, in prouincia Sueuia in pago Ogesgoue, cum omnibus suis pertinentiis; confirmat hanc donationem Henricus quintus Imperator. Extat ibi diploma, cuius Datum Patauæ, Anno Domini M. C. XI. Obiit septimo Iduum Augusti, Anno M. C. XXIII.

37. **REGIMARVS**, aliis Regimannus, & secundum annales Reimarus, Vdalrico subrogatus. Præfuit annis 17. Patauæ sedens, vir secularium rerum peritior, quam spiritualium: In primis verò pecuniæ admodum studiosus, Melicense Cœnobium propter luxum Monachorum ad sese pertrahere voluit, sed Abbatis Erchenfridi industria & consilio impeditus est. Appellatur is in Patauensium annalibus Ecclesiæ desertor, sed quæ occasio cognomenti fuerit, non extat. Apparet enim ipsum propagandæ & conseruandæ religionis studio deditum fuisse, & inuentus institutionem curæ habuisse, ex eo, quod de illo annoratum est, eum fuisse Autorem Principibus Bauariæ & Austriæ, aliisque Regulis circumquaque construendorum Cœnobiõrum. Cœperunt huius Episcopi tempore Monasteria S. Crucis, Marianæ Cellæ Neuburgum, quod est sub Cœcio monte opulentissimum, Gluniacum, Baumgartenbergum, & in Bauaria Raitenhaslachium, & alia quàm plurima: fuit hac tempestate Patauij Magister quidam Arnoldus, qui in Clerum luxui & voluptatibus indulgentem sæpe inuectus; tandem captus & malè multatus est. Recuperavit hic Regimarus Episcopus, ope Lotharij tertij Imperatoris, decimas Parochiarum Nivvburg, Holaprun, Gors, Pölan, Eckendorf, Euspach, Mistelbach, Valekenstain, Lizze, Murlicke, Widefelde Maior, Pucka, Alhate, Heimburch, quas tam ipse Marchio Liupoldus, quàm generosi sui Antecessores seculari consuetudine non iure Canonico possederant, &c. & hoc etiam consensu filiorum Luipoldi, Adalberti & Luipoldi, idque pro tranquillitate & salute vitæ suæ, nec non Conthoralis & omnis generosæ cognationis, &c. Rursus Episcopus, gratitudinis ergò, decimas Niunburch Parochiæ Cœnobio S. Mariæ, quod idem Marchio religioso affectu construxerat, consensu Cleri sui, facta legitima transmutatione, per manum Domini Adalberti potenter delegauit, &c. E contra Præpositus illius Monasterij quatuor virorum beneficia Kalmüntze sita, per manum Marchionis & Aduocati, Episcopo delegauit, &c. Facta est hæc commutatio Graffenstern Anno Domini 1135. indictione 3. regnante Lothario 3. huius nominis Imperatore, anno Imperij eius 11. Decessit Antistes ille Anno 1141, secundum annales 1140. pridie Calendarum Octobris.

38. **REGINBERTVS**, alibi Reinibertus, Comes de Pilenstain vel Peyhelsstain, natione Austrius, ex eorum genere & familia ortus, qui Monasteria Austria, Paumgartenbergum, Waldhusium & Ehrlacum fundarunt, eligitur Episcopus Patauien. Anno 1140. Præfuit annis septem. Is Anno 1147. Canonicis suis dono dedit Ecclesiam Kirchberg ad Wacrinum, vulgariter Wachrein, & idem primus Oenum ponte coniunxit. Antea enim traiectus erat per Oenum à S. Seuerini Templo, versus S. Nicolai Oratorium, & ante conditum istud Cœnobiũ, versus Templum S. Andreæ Parochiale. Episcopus verò iste S. Nicolai Præposito Adalberto dedit pro traiectu pagum Hartkirchensem, supra Schardingensem ciuitatem situm; ipse autem ad pontem perpetuò conseruandum Ecclesias Maselkirchensem & illam, quæ ad Boietra fluuiolum S. Seuerino dicata, & è regione S. Nicolai adhuc conspicitur, deputauit; huius pontis curator & inspector est, quicumque Oenanz ciuitatis Parochus est.

Huius Reginberti tempore, Eugenius tertius Pontifex summus expeditionem

nem pro recuperatione Palaestina instituit, cui & iste Episcopus interfuit, à qua in Patriam reuersus non legitur, dedicauit primariam Ecclesiam Viennensem, antequàm ad terram sanctam proficisceretur, Anno nimirum 1147. sequenti verò anno legitur ex hac vita emigrasse, tertio Calend. Octobris.

CONRADVS Iunior, filius Leopoldi Pij, Marchionis Austriae, ex Agnete PP. 39. Imperatoris Heinrici quarti filia longè speciosissima, germanus frater Othonis Episcopi Frisingensis, eligitur ex S. Crucis Abbate Austriaco Episcopus Patauiensis Anno 1148. Praefuit annis 16.

IMPERATOR Fridericus primus huic Conrado, Patruo suo, Meerding villam, quam Conradus Rom. Rex Welfoni Duci concesserat, in Conuentu celebri Babenbergæ, in praesentia Welfonis auunculi sui restituit. Testes Episcopi, Eberhardus Babenbergensis, Gebhardus Wirzburgen, Hartuicus Ratisbonen. Conradus Aichstetensis, Daniel Pagen. Waderlaus Dux Bohemiae, & frater eius Diopoldus, Henricus Dux Austriae, Fridericus Dux, filius Conradi Regis, Berchtoldus Comes de Andasse, Eckibertus Comes de Burone, Henricus Praefectus Ratisbonensis, Rapoto Comes Abenbergæ, Conradus Dux & Comes de Dachau, Marchuardus de Grunbach, & filius Marchuardus, Babo de Zolling, Adalramus de Kambe. Reinaldus Cancellarius vice Arnoldi Mogunt. Archiepiscopi & Archicancellarij recog. Babenbergæ, quarto nonas Iulij, Anno 1147. Regni septimo, Imperij tertio.

FUIT hic Princeps egregie doctus & Deitimens, iustitia fautor & defensor summus, pauperum Nutricius memorabilis, qui S. Egidij, Xenodochio Pataui- no plurimum donariorum & praediorum tradidit; sed & Patauiensi civitati suae quatuordecim dierum annuas nundinas à festo S. Iacobi inchoandas in praestita fidelitatis remunerationem concessit primus Anno 1164.

Hic ipse laudabilis Antistes cum Friderico Barbarossa, fratris sui, scilicet uterini filio Imperatore Romam profectus magno tumultu, qui propter inuestituram Praelatorum inter Pontificem & Imperatorem exarserat, praesens interfuit, & non sine maximo periculo sese vindicem opposuit, Imperatorem lese Pontificiae Sanctitatis reum publice reprehendit, pluribus Pontificibus per discordiam designatis, ipse Alexandro legitime electo adhaesit, obedientiamque debitam libens praestitit; tandem Pontifice Alexandro pristinae dignitati restituto, cum postea Imperator Fridericus Mediolanum expugnasset, idem iste Conradus, Episcopus Patauiensis, eidem obsidioni & expugnationi cum aliis plurimis Germaniae Episcopis, Principibus & Baronibus interfuit, ubi super S. Crucis Nidernburgensi Abbacia pro religione in ea reformanda privilegium consecutus est, in quo Imperator illi Abbatiam cum omnibus possessionibus donat; ita ut singulis annis in Epiphania Domini 40. libras Ratisbonensis Monetæ, regio fisco de eadem Abbacia persoluat; excepta tum Aduocacia praedictae Abbaciae, cuius inuestituram sibi Imperator & suis Successoribus reservat. Acta sunt hac Anno 1161. Extatibi diploma. Idem Anno 1155. anno sexto Pontificatus, donauit quasdam areas & hortos, ut spaciosior esset locus pro habitatione Canonicorum Patauien. quibus etiam donat Petznkirchen & Syvainakirchen Anno 1159.

*Sid. inf.
sub Monasterio Nidernburg.*

Hic illustris Conradus, Episcopus Patauiensis, mortuo Eberhardo, Archiepiscopo Salisburgen. per Alexandrum Pontificem, cui fideliter adhaeserat, suffectus est, à quo & Pallium impetrauit, sed Salisburgæ annis adhuc quatuor. Obiit 4. Calend. Octobris Anno 1168. sepelitur in Monasterio Admontensi.

RVPERTVS ab Imperatore Friderico aduersus Conradum, Alexandri PP. 40. Pontificis partes sequentem, Patauiensis Episcopus constituitur Anno 1159.

Sed

Annot.
fol. 643.

Sed ab Alexandro excommunicatus cessit, huic mox ab Imperatore subrogatus est alius quidam, nomine Albero (diplomata Albonum vocant) Frisingensis Canonieus, & Præpositus Patauiensis Anno 1160. Is excommunicationem Pontificis contemnens, Patauij triennium sedit: Sed accusatus coram Imperatore de enormibus quibusdam criminibus exauthoratus est iterum Anno 1163. Albanum vocat Auent. & scribit eum vrbe exactum; quod ab Vlrico Patriarcha Aquilegiensi & non à Christiano Moguntino contra decretum Concilij initiatus foret, lib. 6. fol. 645. Idem Auent. in suis Rapsodis lib. 10. ita annotauit, Anno 1167. 10. Calend. Augusti, Albonus electus Patauien. dat Syfrido Abbati Alderspacen. aream domus. Cogita quia numerus annorum non concordat.

Hv 10 subrogatur ab Imperatore quidam Henricus. Comes Bergen, ex Sueuia Auent. ibidem. homo de erepita senectutis. Is propter excommunicationem, quia à Moguntino consecrari renuerat, Auent. lib. 6. fol. 645. resignauit Episcopatum post paucos menses. In præd. libro Rapsodiarum Auent. ita notauit, Anno 1172. Henricus Episcopus dat Canonicis Chirchdorf.

CONRADO vero in gratiam cum Imperatore redeunti; & ad Archiepiscopalem sedem Salisburgum vocato, Rupertus, qui prius excommunicationi Pontificis cesserat, ad gubernationem Ecclesiæ Patauien. repetitur, Anno 1164. Præfuit per vnus anni & quatuor mensium spacium. Obiit Anno 1165.

FR. 41. **THEOBALDVS**, Comes Bergen in Sueuia, & Berchtoldi tertij Marchionis Hiltrix sororis Gisala filius, & Henrici, cuius proximè mentio facta est, (electi quidem sed propter Pontificum excommunicationem resignantis Episcopi) Germanus frater, ita Auent. in annalibus fol. 645. 656. 698. subrogatur illico Conrado Antistiti sed, quia Pontificis magis quam Imperatoris partes foueret, impeditur initio; admissus tamen postea post Rupertum ex hac vitamigrationem, Anno nimirum 1165.

Ex priuilegio huius Episcopi, Monasterio Osterhouen. concessio, apparet. Episcopum hunc electum Anno 1176. Sic enim habet Datum illarum literarum in Palatio Patauiensi, Anno incarnationis 1188. indict. 10. sub Urbano Papa 3. regnante Domino Friderico, Imperatore gloriosissimo, anno regni eius 37. Pontificatus Domini Theobaldi 12. Præfuit annis 20. omnino non inglorius: Canonicis enim suis Patauiensibus Ecclesiam S. Pauli Parochialem, intra Urbem ad Tiliam sitam, dedit Anno 1179. Testes, Perchtoldus Marchio, cognatus meus, Vlricus Comes, frater meus de Sueuia, Engelbertus de Blanckberg: Pro sustentatione autem leproforum ad S. Egidium dedit Ecclesiam Zerenuihenensem, ad Oenipontem conseruandum Ecclesias Parochiales, Muselchirchenensem, Wichefforanensem, & S. Seuerini ad Oenum sitam Anno 1182. Interfuit Comitibus habitis Ratisbonæ à Friderico Barbarossa, Monasterium Cremphannense in hoc plurimum offendit, quod Germanum fratrem suum Manegoldum sine Canonica electione intrudens, Abbatem illi constituerit.

Hoc vero laudis post se reliquit, quod Pontificale officium diligenter ipse executus fuerit, de obitu eius dubium est: ex diplomatibus Patauien. constat ipsum adhuc Anno 1188. in viuis fuisse. Aliqui enim scribunt decessisse eum ex hac mortali vita Anno 1189. tertio nonarum Nouembris; quo ipso anno, qui suscepta à Friderico Barbarossa Asiaticæ expeditionis primum erat, Episcopus idem cruce signatus, duo Altaria in Ranshouen consecrâsse legitur. Alij ad terram sanctam vnâ cum Taganone Decano suo peregrinatum esse verius scribunt, & in itinere, cum redire in Germaniam velleret, peste correptum apud Arcam Pe-

lopc.

Ioponeſi ciuitatem obiiſſe, & terræ mandatum affirmant, cui ſententiæ ſummi Templi Patauienſis Chronicon & vetera omnia diaria ſuffragantur.

WOLFGERVVS, vir nobilis de Ellenbrechtskirchen, in diuinis literis admo-
dum eruditus, & autoritate præſtans ſingulari, Theobaldo ſubrogatur An-
no 1189. Præſuit magna cum laude annis 13. ſecundum annales 14. Profectus
eſt primo ſtatim gubernationis ſuæ anno cum Imperatore Friderico Anobar-
ba, cum Regibus Franciæ & Angliæ, cum Leopoldo Auſtrio & aliis plurimis
Principibus in Aſiam, ad occupandam Ciliciam, & recuperandam terram ſan-
ctam; interim cum quatuor annis abeſſet, domi graue bellum exarſit. Comi-
tes enim Ortenburgenſes & Bogenſes, ac quidam alij Bauarorum Reguli ho-
rum complices, inuocato Bohemorum etiam auxilio, non modò Ludouici
Bauarorum prouinciã, ſed & Patauienſem Episcopatum hoſtili manu inua-
ſerant, flammis & ferro omnia vaſtantes, anno 1193. ſecundum annales anno
1199. Quos tamen Episcopus anno ſequenti ſœliciter in Germaniam reuerſus,
magnanimiter repreſſit; In primis verò Rapathonem & Heinricum, fratres, Co-
mites de Ortenburg, quorum omnia Caſtra expugnauit, & ſolo æquauit: Con-
fugerant hi in arcem quandam, Graben dictam, eam diutiſſima obſidione cin-
ctam, magna illic edita Ortenburgenſium ſtrage, fortiter etiam expugnauit ac
vaſtauit. Propter hunc ipſum tumultum aliqui Bauarorum Reguli capite
mulctati ſunt; in primis Godefridus à Stain, vir nobilis, publico iudicio victus, ac
e medio ſublatus.

HEINRICVS ſextus, Imperator & Rex Siciliæ, litem de ſeruis & ſeruabus
inter Alberum Comitem de Pogem, & hunc Wolſgerum Episcopum dirimit, vt
ex æquo diuidant: Teſtes, Otto Comes de Liubnaue, Rapoto Comes de Or-
tenberch, Albertus de Cambe, Walchunus de Rotenberch, Moguntia anno
1196. 2. Non. Iunij, extat diploma ibi. Auent. in Rapsodis lib. 10. annorauit
Wolſgerum Anno 1197. peregrinatum Hieruſalem. Conſecrauit Wolſgerus
Episcopus Scotorum Monasterium Vienna anno 1198.

CASTRUM Obernbergense, quatuor ſupra Patauium miliaribus ad Oeni
dextram ſitum, idem Wolſgerus primus conſtruxit, anno eodem, quo Orten-
burgenſes viciit.

SVASOR fuit & Autor Conſanguineo ſuo Baboni, vt prædia quædam in
Auſtria, infra Anaſſum ſita, videlicet in Brunne & in Erlahe, cum pertinenti-
is, ſimiliter Caſtrum ſuum gentile Ellenbrechtskirchen, cum aliis quibuſdam
prædiis in Boiaria ſitis, Eccleſiæ Patauienſi dono daret, ſi ſine liberis decede-
ret, anno Domini 1194. Extat diploma ibi, ac illius copia in libro annalium;
in quo multi teſtes, tam Eccleſiaſtici quàm ſeculares, partim ex liberis homini-
bus, partim ex Miniſterialibus ſunt aſcripti.

EODEM anno Heinricus ſextus Imperator, filius Friderici primi, confirmat
traditionem, quam Bertha, vxor Heinrici Comitis de Altendorf, Wolſgero
Episcopo ea lege fecit: vt filij ſui in feudum ab Episcopo reciperent. Extat ibi
diploma, cuius Datum Moguntia Anno 1197.

CARAS fuit Wolſgerus iſte Imperatori Heinrico ſexto, & Philippo eiſde
fratri, qui Anno 1204. vacanti poſt mortem Pilegrini Patriarchatu Aquilegien-
ſi Wolſgerum eundem præfecit: Vbi cum ſediſſet annis 14. obiit anno 1218. ſe-
pelitur in Eccleſia Aquilegiã.

POPPO, Aquilegienſis Eccleſiæ in foro Iulij Præpoſitus, & cuiuſdam Cœno-
bij adhuc incogniti Abbas, Wolſgero Aquilegiã translato in ſede Pataui-
enſi ſubſtituitur anno 1204. Præſuit per vnus annis & ſex menſium breue ſpati-
um. Obiit ſept. Calend. Ianuarij, anno ſalutis 1206.

MANE-

44. **MANEGOLDVS**, Comes Bergenſis, Theobaldi Epifcopi ſuprà nominati Germanus frater, primùm Abbas Cremphanenſis; tandem etiam S. Quirini, in Tigorino ſuperioris Bauariæ lacu, Patauieſis. Epifcopus eligitur anno 1206. Præſuit annis 9. ſed parum foeliciter, contendit diu, & bellum grauiffimū geſſit cum Rapathone, Comite Palatino, anno 1212. Hoc bello & Bauaria attenuata eſt, & maximam rerum ſuarum iacturam fecerunt Epifcopales Eccleſiæ plurimæ & Monafteria Bauariæ; In primis Teogorinum & Aſpacenſe, quæ incendio conflagrârunt, & ſolo tenus penè euerſa ſunt.

LITEM habuit Manegoldus cum Leupoldo, Duce Austriæ, de iure Patronatus Vienneniſis Eccleſiæ, &c. Dux ceſſit liti. Teſtes, Eberhardus Saltzburgen, Archiepiſcopus; Epifcopi, Otto Friſingenſis, Conradus Ratiſbonen. Sifridus Auguſten. Conradus Præpoſitus Friſiaceſis. &c. Ludouicus, Dux Bauariæ & Palatinus Rheni, Diopoldus, Marchio de Hohenburch, Albertus Comes de Eberſtain, Hartmannus Comes de Wirtemberg, Heinricus de Nyſſen, Wernher de Bonlandia Dapiſer, Waltherus Pincerna. Extat diploma Friderici II. Rom. Regis, &c. de Anno 1215, regni tertio, Auguſtæ, Non. April.

CONSECRAVIT hic Manegoldus Cœnobium Alderſpacenſe, non procul à Viſſo fluuiio Bauarico ſitum; ampliavit ciuitatem Patauien. Eam enim partem, quam hodie nouum forum appellant, mœnibus incluſit, ſoliſque egregia munivit; nouum ob hanc cauſam veſtigal imponens, non diutius tamen duraturum, quàm donec ciuitatis ea pars, quæ nullis non calamitatibus expoſita erat, munitetur; factum hoc eſt anno 1209. Habuit beneficium Ottonem, Meroniæ Ducē, à quo emit pro feudo Comitum de Pilſtain Eccleſiæ Patauieſis. tunc vacante, & pro 1800. Marcis Caſtrum Windeberg, & Comitatum quendam à Regi fluminis ponte, uſque ad Illicenſem fluuiolum, & à flumine Danubij ad terminum Bohemiæ, confirmante idipſum Philippo Imp. anno 1207. Obiit anno 1215, quinto Iduum Maij.

45. **UDALRICVS** huius nominis ſecundus, Diepoldi, Comitum Bergenſis, ex Domina Giſala, Comitiffa Dieſenſis filius, Germanus frater Heinrici, Theobaldi & Manegoldi, Epifcoporum ſuprà nominatorum, nec non Ottonis tertij Epifcopi Friſingenſis, Canonicus Patauienſis & Austriæ Duceum Cancellarius, Eccleſiæ Patauieſis. creatur Epifcopus, Anno, quo eius Anteceſſor ex hac vita deceſſit, 1216. hic primus annus fuit ſui regiminis, ex diplomatibus ibi collegit Auent. in Rapsodis. Præſuit annis octo ſecundum annales & 7. menſibus. Conſecutus eſt priuilegium ab Imperatore Friderico ſecundo ſub aureo Sigillo ſuper feudo vexilli, vulgò *Janſehen*/ quod de Concambio antiquitus inter Imperium & Cathedralem Eccleſiam Patauien. de regali nunc Cœnobio ſanctimonialium, intemeratæ virginis & Dei genitricis Mariæ factum, tunc ceſſit Imperio: Quod feudum tunc vexilli, vulgò *Janſehen* nuncupatum, illuſtris quidem Otto, Dux Bauariæ, ab Imperio dignoſcitur aſſecutus. Hoc idem feudum dilectus Conſanguineus & fidelis noſter illuſtris Ludouicus, Palatinus Comes Rheni & Dux Bauariæ, ad preces noſtras in manus Regiæ ceſſitudinis voluntariè reſignauit, noſque illud in continenti præfato Vlrico, Patauienſi Epifcopo & ſuæ Eccleſiæ, liberaliter dignati ſumus conferre & confirmare. Ipſe autem Epifcopus ſolicite procurans Eccleſiæ ſuæ utilitatem, ipſum feudum ſtatim titulo legalis ſucceſſionis contulit præfato Duci Bauariæ, ab ipſo Epifcopo & ſuis Succeſſoribus non ab Imperio ratione feudi de cætero recipiendum & poſſidendum, &c. Ita ſonant verba diplomatis, cuius Datum Anno 1218. anno regni Romani. V. Siſcilicet XVIII. in ſolemni curia Nurmberg. 12. Calend. Feb. Idem Fridericus ſecundus ibidem, ac eodem anno 9. Calend. Februarij, eidem Vlrico Epifcopo tradidit Comi-

Comitatum Illgoueresignatum à Duce. Ludouicus enim Palatinus Comes i. dem & Dux Bauariæ ex concessione Imp. iure hæreditario quietum posseditin- de iure feudi ab Episcopo sumatur, &c.

COMITATVS iste, vtputo, Halsensis est, &c. quem idem Ludouicus Dux, acceptis 500. marcis Argenti, eidem Episcopo postea resignauit: Testes, Conradus Comes de Moseburg, Chalhohus Comes de Chirchperg, Vlricus de Scrobinhufin, Conradus de Bairprunne, &c. Bozani Non. Sept. Anno 1220. indict. 8. Extat diploma.

Hic Vlrico Episcopo Conradus, Comes de Wasserburg, cruce signatus, & ad terram sanctam profecturus, primò impignorauit Comitatum Viechtenstain prope Danubium; cum pacto: Quòd si in itinere absq; liberis moreretur Episco- po & Ecclesiæ suæ cederet; iuxta diploma Friderici secundi Imperatoris de An- no, &c. 1218. Quare, inter prædictum Comitem, ducta postea vxore, & Geb- hardum Episcopum, Successorem Vlrici grauis orta est contentio, plura damna hinc inde data, transactio postea facta. Anno 1226. tamen res non planè sopita, Episcopus Gebhardus captus, 300. marcis Argenti liberatus; quæ contentio vsq; ad Rudigerū Episcopū durauit, cui tandē Comitatus ille emptionis titulo cessit, Anno 1234. vel 44. vide latius apud Comites Wasserburgen. Extant diplomata.

IDEM Vlricus ex beatæ virginis Sacello Berchtoldsdorffensi Parochiam fe- cit ad preces fundatoris, Ottonis de Berchtoldsdorff, supremi Camerarij Au- striæ, Castrū superius Patauiense in monte S. Georgij, vulgò Oberhausl' appel- latū, extruere cœpit Anno 1219. De inferioris autem Castrī (vulgò Niederhausl') origine nihil extat; antiquissimum verò est, & ab Abbatisa quadam S. Crucis conditū creditur. Nam eius loci Abbatissarum illic olim sedes fuit & domiciliū.

IDEM Antistes Vlricus Canoniciis suis, præter donationem pagorum El- miafverg & Zagelovv, etiam octo libras annuorum reddituum tradidit, vt in antiqui moris memoriam, singulis saltē diebus Dominicis, simul in commu- ni refectorio cibum caperent; pœnam verò transgressionis fundati census amic- tionem adiunxit.

CORAM Apostolicis deniq; Legatis Anno 1220. Synodum Patauiæ cele- brauit, super vicesima omnium fructuum parte Romam toto triennio porri- genda, vt Innocentius tertius in Lateranensi Concilio constituerat.

IDEM Vlricus Episcopus pro eo, quòd conferret feuda vacantia per mor- tem Chelonis de Weissenberch fratri suo, percepit ab eodem fratre Castrum Griespach, & forum Velden, centum Huobas & 46. homines.

ANNO 1221. vnà cum Ludouico Bauarorum Duce Transmarinæ expedi- tioni interfuit, in qua Domyata ciuitas Ægypti ad Nilum sita, multo Christia-
norum sanguine capta; & paulò post iterum amissa est. Ex hac peregrinatione, rediens, in itinere, antequàm Patauiā venisset, obiit pridie Calendas Nouemb.
Anno 1222. Auentinus ponit lib. 7. fol. 664. cum in Ægypto cum aliis periisse.

GEHBARDVS, Comes de Playn & Hardeck, Leupoldi Comitis ex domina-
Ira filius, ac Leutholdi, qui cum aliis Domyatæ in Ægypto periit, Germanus
frater, ex ea familia, quæ Anno Christi 1260. in Ottone & Conrado, fratribus,
sub Othaccato Rege Bohemorū, aduersus Belam Hungariæ Regem militante,
exploratum missis & interemptis extincta est, & cuius monumenta adhuc ho-
die in Cœnobiiis Reicherspergen. & Heegeluerdensi visuntur; is, inquam, Pata-
uiensis Canonicus eiusdem Ecclesiæ designatur Episcopus, Anno Christi 1222.

HABVIT hic Gebhardus, nec non Ekebertus, Bambergen Episcopus, gra-
uem contentionem cum Alramo & Alberto de Hals, fratribus, & Wernhardo
de Vtendorf, propter feuda Walckuni de Rotenberch, aliàs de Cham., quæ

Dd

ipse

ipse prædictis suis patrue libus concesserat. Episcopis verò nolentibus consentire, defuncto Walckhuno, res coram Ludouico Duce Bauariæ, in iudicium deducta, in reorum contumaciam, cum bis citati non comparerent, sententia pro Episcopis lata est, interfuerunt plures Assessores & Sigillares; quorum nomina vide in libro meo Stemmatum Bauariæ apud Comitem de Hals. Actum Strubingæ Anno 1224.

In alio diplomate Gebhardus Episcopus fatetur: se delite cum Walckhuni de Chamb Nepotibus in Castrum Rotinberch, per Ducem Ludouicum ad iudicatum, per Rapothonem Palatinum Comitem Bauariæ missum in possessionem, rursus in feudum dedisse Anno 1226.

INTER hunc Gebhardum Episcopum, item Ludouicum Comitem Palatinum Rheni, Ducem Bauariæ & Ottonem filium suum, conuenit in præsentia Archiepiscopi Salisburgensis, ne sinant edificari loca Castri Niunberch, aut ea loca à Graben vsque ad Patauiam: Testes, Eberhardus Archiepiscopus Salisburgensis, Heinricus Episcopus Aichstetensis, Waltherus de Tannberg Anno 1225. Straubingæ.

Idem Ludouicus & Otto Duces, fatentur in quodam diplomate: Quod cum Albertus Comes de Pogen Episcopo Patauiensi ob Comitiam Windebergæ iniuriatus, dum idem Episcopus iturus Romam in Landau esset, Comes commotus à Ducibus, passus est ob amorem dilecti sui Consanguinei Gebhardi, Episcopi Patauiensis, vi se possedisse Windberg, nullo iure, cui Episcopus contulit in feudum Sebach, & partem dictæ Comitæ de nouo; ita vt vetera feuda non abalienaret Comes: Testes, Berengerus Comes de Livvenberch, Alram & Albertus, fratres de Hals, Heinricus de Lapide, Conradus de Hohenfels, Leutholdus Pincerna, Perchtoldus de Ode, Fridericus de Pâfischinge, ex Clericis Abbas de Alderspach, Magister Fridericus Notarius, Anno 1228. Calendis Martij, Landau, &c. Præfuit annis 10. Canonicis suis, quibus tanquam munificus Pater duas Ecclesias in Graudendorf dono dedit, admodum inuisus, etsi, quæ talis odij causa fuerit, ignoretur.

yy Erat hoc tempore grauissimum schisma inter Imperatorem Fridericum secundum & Pontifices Romanos, quod seminarium fuit multorum malorum in Germania. Nam quod Episcopi Imperatori adhærebant, excommunicabantur à Pontifice, imò deponebantur: In hoc ipso missus erat Roma Albertus i quidam Bohemus, Patauiensis. Archidiaconus, cum maxima potestate & auctoritate, per vniuersam Alemanniam, Bohemiam, Poloniam & Morauiam, exathorando quoscumque Episcopos, Friderici Imperatori adhærentes, &c. Hinc etiam, eodem Alberto autore, grauissima dissensio inter hunc Antistitem & Canonicos Patauienses, à quibus ob hoc ipsum ciues capitalibus odiis dissidebant, cumq; indies magis ac magis malum serperet, in eadem tandem erupit: In qua Canonicus quidam Patauiensis, Eberhardus de Iahenstorf, alias Iohannsdorf, mutilatis & truncatis omnibus membris ab ipsis ciuibz & trucidatus & excoriatus est, Anno 1231. De quo annotatum reperitur, quod pro Ecclesiæ suæ libertate Martyrio affectus, non nisi quarto post occisionem anno sepulturæ traditus sit, & ab aliquibus beatorum Martyrum numero ob id ascribitur. Huius cædis conscius habitus est à suis Canonicis Gebhardus Episcopus, quem tam diu exagitârunt, donec Episcopatum resignaret. Cum verò summus Pontifex illum, quem innocentem iudicabat, amouere nolleret, & Patauiam remitteret; adeò tamen non quieuerunt Canonici, vt quiduis vellent potius perpeti, quam hunc Episcopum habere Dominum, quem ad extremum etiam per Albertum, Pontificis Legatum, ex Episcopali sede pepulerunt Anno

Anno 1232. Miserrima fuit tum temporis Ecclesiæ Pataviensis facies. Trucidato enim Eberhardo Canonico, sacra omnia suspensa sunt; & Episcopo à Canonicis exauctorato, sedis Episcopalis sine gubernatore integrum annum mansit, quòd in schismate inter ipsos de Successore non possent convenire, adeò ut ad instantiam prædicti Alberti extraneum aliunde postulare maluerint, quàm sibi ipsi honorem hunc favere.

47. 22

RUDIGERVS à Radegk, Episcopus Chiemenfis primus, in eadem Ecclesiâ Chiemenfi, cui 15. annis laudabiliter præfuerat, ad Episcopatus Pataviensis gubernationem, altercantibus inter sese de electione Canonicis, accersitur Pontificia autoritate ab Alberto Archidiacono supra nominato, Pontificis Legato, Anno 1233. Præfuit annis 17. civibus & Canonicis non ingratus, Parochialis Templi, quòd S. Paulo dicatum est, benefactor studiosissimus.

EXAUCTORATUR Anno 1250. ab Innocentio quarto, non officio tantum, sed & beneficio omni exutus, quòd in schismate Friderico secundo nimis favere visus fuerit.

SECUNDO anno gubernationis huius Episcopi, Eberhardus de Iahenstorff occisus Canonicus, quatuor annis post ipsius eadem in Ecclesiâ Pataviensi, ipsa die S. Ioannis ante portam latinam, die eadem, qua trucidatus fuerat, honorificè sepelitur.

IN supra dicto magno Schismate inter Fridericum secundum & Pontificem Romanum, cum Fridericus Dux Austriæ ab Imperatore ad Comitatus Moguntiam citatus, comparere nollit; Otto Bauariæ Dux, mandato Imperatoris, una cum Rege Bohemiæ, Patriarcha Aquilegiensi, Poppone Bambergen. Rudigero Pataviensi. & Conrado Frisingen. Episcopis sumptis armis, Austriam & Stiriam vastarunt, Linzium frustra obsederunt, Anno 1236. In quo bello Pataviensis & Frisingensis Episcopi, à Friderico capti sunt; tandem, datis & acceptis hinc inde gravis damnis, res composita est.

CIRCA hæc tempora sæpè memoratus Albertus Archidiaconus, quòd in bello contra Fridericum Austriam (à quo captus & re composita dimissus est) Rudigerum Episcopum offenderat, quòd nimis pertinaciter Pontificis partes tueretur, novos motus contra Cæsarem subinde excitaret & Privilegiis Canonicorum insidiari videretur, unanimi & Episcopi & Canonicorum consensu, omnibus facultatibus exutus, Urbe eicitur; Anno 1237. Hic Romam confugiens, expositis summo Pontifici suis malis, redit in Germaniam armatus fulmine excommunicationis in omnes, qui à partibus Cæsaris starent. Quòd cum intellexissent Bauariæ Episcopi, maximo Principum Conventu Ratisbonam indicto, cui Eberhardus Salisburgensis Archiepiscopus, Rudigerus Pataviensis Episcopus, Sigefridus Ratisbonen. interfuerunt, Otto Badarorum Dux Albertum Archidiaconum, quem Roma redeuntem honorificè exceperat, & diu eidem hospitium præbuerat, mutato Episcoporum precibus animo, publico edicto ex tota Bauaria proscribit; Albertus ut sese vleisceretur, Templorum omnium decimas ac proventus suarum partium Nobilibus distribuit; cuius rei occasione plerique Nobilium, in primis Comites de Wasserburg & Schaunburg, omnem finitimam Bauariam, Cœnobîa & Tempia, ferro flammisq; devastant & Ecclesiastica bona sibi vendicant & usurpant omnia. His auditis, Imperator Fridericus, missis Legatis ad Egram, Anno 1243. Ottōnem Boiorū Ducē eò ad Comitatus Principum accersit, qui absq; omni mora comparuit, seseq; purgavit, quòd Alberto hospitium præbuisset, indicans se ignorasse, quæ fuerint ipsius negotia; Postquam verò ea intellexisset ex Episcopis suis, statim sese cum ex omni sua provincia proscripsisse, sic tota Bauaria Imperatori reconciliata, eiusdem par-

D d 2

tes

tes postea acerrimè defendit; aduersabatur Imperatori adhuc Fridericus Austriacus. Is Ottoni Duci Bauariæ propter desertum Albertum parum propitius, cum Heinrico de Waldeck, Episcopi Patauiensis perfido quodam Ministeriali ac Obernbergensi Præfecto paciscitur, de Arce Obernbergensi sibi tradenda, quam cum facillè nactus esset, commisit eam, & armis & cōmeatu instructam, Bernhardo & Vlrico, Comitibus de Schaumberg, anno 1244. Vt ex ea Ottonem Bauarorum Ducem oppugnarent. Otto eam Arcem obsidione cinxit sesquimestri, sed expugnare non potuit; Albertus etsi ex Bauaria proscriptus, tamen in ea latuit, cumq; Episcopis dum in Arce Wernstein moraretur, à Wilhelmo cognato suo proditus, & mille argenti Marcis venditus esset, patefacta proditione, elapsus, in aliam Arcem Chirnbergensem confugit, vbi spacio anni & sex Mensium etiam latuit; sed & hoc loco Episcopis proditus: Cum illi obsidionem pararent, nec satis cautè aut maturè in negotio progredierentur, ipse animaduersis insidiis Wasserburgium confugit, vbi itidem per dimidium annum latuit, donec Anno 1245. in Bohemiam secedens, per Wenceslaum Regem Sifrido Moguntinen. Archiepiscopo, à se prius exauthorato reconciliaretur, cum quo per Germaniam in Gallias ad Pontificem, Lugduni tum sedentem, proficiscitur, vbi Innocentij quarti iussu in Presbyterum ordinatus est, à quo Decanus antea electus Patauiensis & Parochus Weytensis confirmatur. Miserant iam Episcopi ex tota Germania Legatos ad Pontificem, cui volebant reconciliari; cui negotio etiam iste Albertus adhibitus est, qui compositionis huius Lugduensis occasione sperabat se aliquando Episcopum Patauiensem fore: cum nunciis itaque Rudigeri, quibus per Pontificem recōciliatus erat, Patauiam redire statuit. At cum venisset Patauiam, ab Episcopo est prohibitus ingredi in arce igitur Wasserburgensi diuertit, & apud eius loci Comitem Conradum commoratur. Quod cum accepissent Episcopi & Principes Bauariæ, Wasserburgium obsidione cinxerunt, anno 1248. Fugientibus verò Alberto & Comite Conrado, Ludouicus Boiorum Dux totum Comitatum Wasserburgensem occupans, in suam potestatem redegit, Albertus ad Pontificem Lugdunum reuersus, tantum effecit, vt Rudigerus contra voluntatem Conradi quarti Regis & Ottonis Boiorum Ducis anno 1249. Aquisgrani Pontificia autoritate per Legatum quendam, Petrum Caputium, Diaconum Cardinalem exautoraretur, & speciali Pontificis mandato, in vniuersum ab Episcopatu amoueretur; addita etiam hac ignominia, vt quicquid per ipsum factum & ordinatum esset, id irritum haberetur. Subrogatus est eidem Berchtoldus, Comes de Pietsengevv, Dominus in Sigmaringen. Cui cum Rudigerus cedere noller, ad arma Berchtoldus animum adiecit, & anno 1249. circa festū beati Martini, vnā cum fratre suo Comite à Sigmaringen, plurimisq; Ecclesiæ Patauiensis Nobilibus, quibus ex rapto viuere dulce fuit, magnam Episcopatus partem, vsq; ad Brunouium & Wilhardum, ferro & igni depopulatus, iumentorum ac pecorum 1500. capita in fontibus agricolis abegit. Cuius rei indignitate commoti Reguli Bauarorum, præcipuè Alramus de Vtendorf, Ortholfus de Wald, Heinricus de Ror, armis subito correptis, vexilloq; sacro ex Templo Neukirchensi rapto, hostes insecuti sunt, & in fugā venterunt, trucidatis pluribus prædam recuperāunt, fratremq; Berchtoldi Comitem de Sigmaringen, duos de Morispach fratres, Wilhelmum item de Prambach, & plerosq; alios capiunt, & Burchusium adducunt; Rudigerus Episcopus cedere tandem Episcopatu coactus est, anno 1250. Nam nec Pontifex ei reconciliatus est, & Albertus contra eum cælum & terram fatigare non destitit. Vixit autem post depositionem adhuc 4. annis, ita annotauit Auent. lib. 10. Rapsodia- rum fol. 51. Albertus iste tandem à Patauiensibus captus & excoariatus est secundum

dum annales Patauienses. Hic Rudigerus Episcopus permutationem fecit cum Syfrido, Episcopo Ratisbonensi. dans illi Vfhufen & recipiens Strassvalchen & Wiffelburch, Anno Domini 1243. secundum diplomata ibi.

CONRADVS, Ducis cuiusdam Polonici filius, & Bohemiae Regis Nepos, 48.
tantum apud Albertum Decanum pollicitationibus effecit, ut non solum Rudigero ex auctoritate substitueretur; sed etiam Berchtoldo anteferretur. Castrum enim Bubuz Alberto dono dedit iste Cunradus, cum omnibus iuribus ad ipsum pertinentibus. Factus est itaque Episcopus Patauiensis, Anno 1250. Praefuit per anni vnus & trium mensium spatium, & quia gubernationem vidit plenam contentionis, Episcopatum deseruit & in patriam Poloniam reuersus, animum ad ducendam uxorem adiecit: Duxit vero Odovicij Polonici cuiusdam Ducis filiam, Alberto Decano gratitudinis ergo, quod ipsi ad Episcopatum promotor fuerit, arces VVildenstein & VVolscherstein cum adiacentibus villis & iurisdictione tradidit; assignauit eidem Patauiense vectigal, & Canonicorum, qui eius electioni aduersati fuerant, beneficia, datis insuper priuilegiis, ei confirmauit: Rediturum itaque in Patriam Conradum equis quatuor, & viatico 66. marcarum puri Argenti Albertus instruxit, Coloniae etiam pro eodem in centum marcas Argenti sponsor factus est.

CONRADVS in Poloniam reuersus, duobus fratribus suis captis, solus obtinuit gubernationem. Nec quicquam aliud in Patauiensibus Annalibus de eo scriptum inuenitur.

BERCHTOLDVS, Comes de Pietengevv, Zigenhein & Sigmaringen Vi. Aaa
cedomini Ratisbonensis, sed & eiusdem loci Antistitis Alberti Germanus 49.
frater, paterno genere Hesus, materno Sueuus, is aduersus Rudigerum ab Alberto Decano electus, Anno 1249. cum ad Episcopatum non admitteretur, & ferro flammisque omnia vastaret, inuisus ob id multis illico esse coepit, & licet Rudigerus cederet Episcopatu, tamen ne tunc quidem admissus, sed Conradus iam nominatus largitionibus sibi viam ad sedem Patauiensem aperuit.

REDEVENTE vero ipso in Patriam; tandem Berchtoldus ad instantiam Alberti Decani, & Alberti Episcopi Ratisbonensis a Canonicis, qui Marquardum Mosbachium electuri erant, post plurimos labores 17. Calend. Iulij, Anno 1252. vnanimi consensu recipitur. Metuebant enim Canonici, quod scirent Leodij aliquem externum Decanum, nimirum quendam Colontensem, ab Albenfi Episcopo & Pontificis Legato Petro, auctoritate Apostolica confirmatum esse Episcopum Patauiensem, quem facile sese propulsuros sperabant Duce hoc BERCHTOLDO. Electus itaque concorditer Berchtoldus, mox regalia apud Wilhelmum Hollandiae Comitem, electum Roman. Regem facile obtinuit. Nam Regem ipse adiit, coramque causam suam egit, & praclare expeditur, rediens ex Longobardia per Acronium lacum ac Sueuiam, longis itineribus Bohemiam petit. Neque enim ipsi tutus erat per Bauariam transitus, quod Otto Boiorum Dux, cuius provinciae partem deuastauerat, inito cum Patauiensibus ciuibus foedere, omnem ei directum ad Patauiam aditum intercluserat. Societate itaque cum Rege Bohemorum facta, & consiliis cum eo habitis, auxilio & praesidio eiusdem sultus, cum quibusdam Bohemiae Regulis, Baronibus & Nobilibus Bauariam ingreditur. Patauiam vero ingredi prohibitus, in Neuburgense castrum vicinum, medio vero inter Patauiam & Scherdingum itinere, ad Oeni dexteram situm, cum suo Equitatu sese recipit. Ibi cum per aliquot dies latitaret, cum ciuibus quibusdam, & praecipue Ministerialibus per internuncios de occupanda per insidias vrbe consultare & pacisci cepit; ab his pecunia corruptis in festo sanctorum, Prothi & Hyacinthi, Mense

Dd 3

Septem

Septembri per portulam, quam hodie vulgò *das verlorne Thorlin* nominant, nocte clam intromissus, ciuitatem armata manu ingressus, Alberti Ratisbonensis Episcopi auxilio in breuissimo temporis spatio Episcopatum recuperauit. Præfuit annis tribus, admodum inclementer tractans suos ciues & Clerum, cuius libertates & priuilegia multis modis violauit & attenuauit, & alienum conflagrat magnum, nusquam non corradens, quo Nepotes suos ditaret, ac Neptibus dotem de Episcopatus etiam facultatibus augeret, dicens: hac munificentia querere se Ecclesiæ Patauiensi Amicos, Patronos, ac rebus dubiis defensores.

PRIMISLAO seu Ottocharo, Bohemorum Regi, ac Austriæ Duci feudum Austriæ & Styriæ (cuius inuestitura antiquitus ad Patauiensem Ecclesiam pertinebat) cum duodecim Ecclesiis parœcialibus vendidit 4000. Marcarum argenti. Vt huic venditioni Canonici suffragarentur, dedit illis Parochiam Holbrunnensem, perpetuis temporibus liberè possidendam, vestigalia, Obernburgense, Mœrspaenense ac Patauiense in triplo auxit. Eidem quoque Ottocharo plura alia & maxima feuda, quæ in Austria habuit, post mortem Ducum Austriæ contulit, cum Austriam occasione matrimonij, quod cum filia Luipoldi Ducis Austriæ contraxerat, occuparet, anno 1253.

ERAT Canonici admodum insensus, sed & inuisus, quod magnam in eos exerceret tyrannidem; horum vni aliquando oculos erui, ac aures & nasum abscindi iussit. Cumque is ex eo dolore moreretur, capiteius Romam missum, ac Pontifici ostensum est, qui de formi spectaculo motus, exauthorari & ex Episcopatu eiici eum iussit; quod & factum fuisset, nisi morte citius quam mandatum Pontificis venisset, sublatum esset. Obiit anno 1254. sepelitur in Ecclesia Bbb. Cathedrali, iuxta sepulchrum Iahenstorphij.

50. OTTO de Lonstorf, alias de Lenstorf, Castello non procul ab Abensperg, secundum Auent. lib. 7. fol. 703. vir generis & virtutis nobilitate conspicuus, natione Bauarus, ex Patauiensis Ecclesiæ Canonico & Thesaurario & Archidiacono Maticensi Episcopus designatur, vnanimi omnium Capitularium consensu anno 1254. Sedit annis 11. mensibus 2. vir prudentia, maturo consilio, mansuetudine & iustitia clarus, religionis Catholicæ fautor & custos cum singulari zelo, quo Pontificalia munera ipsemet obibat. Hactenus annales Patauienses.

HIC INITIO suæ gubernationis Bauariæ Ducibus, Ludouico & Heinrico reconciliatus, sacra triennio suspensa Bauariæ reddidit; pacis siquidem & tranquillitatis publicæ conseruandæ studiosiss. & qui probè nosset, & multa iam didicerat experientia, quantum mali & ærumnarum infelix post se trahat discordia, iisdem Ducibus feuda, quæ Comites à Pogen, nec non Rapato, Comes Ortenbergensis, ac Palatinus Bauariæ ab Ecclesia Patauiensi in beneficium tenebant, cum Capituli consensu concessit: Dux Henricus econtra cessit iuri suo castrensi in Obernperg, cum aliquot aliis concordia Capitulis. Iuxta diploma Henrici Ducis Bauariæ, quod Patauiæ extat de anno Domini 1262. 18. Calendas Iunij; Testes, Fridericus Burggrauius Nürnbergens. Albertus de Halls, Henricus de Rorbach, Otto de Fraunberch, Henricus de Pholing, Grimoldus de Preising, Henricus de Ror, Winmarus Asinus, Hartliebus de Wintzer, Richerus de Ahaim, Henricus de Harthaim, Otto de Trunna, &c.

Gromb
Escl.

HIC EPISCOPVS donabat fructus primi anni beneficiorum omnium suæ collationis ad fabricandam Ecclesiam Patauiensem, strenuè animaduvertebat in Monasticos cœtus, & si quos à regula discessisse moribus & vita intelligebat, seuerâ reformatione in meliorem vitam reduxit. Abbatem Rudolphum Monasterij Cremphanensis, non admodum Monasticè viuentem exauthorauit, Mona-

Monasterium Cellæ Meraniæ in Austria, non procul à S. Crucis Cœnobio situm, & alia minora Templâ plurima consecrauit. Interfuit coronationi Othocari, Bohemorum Regis, quæ Pragæ celebrata est, Mense Aprili, anno 1261. Obiit anno 1265. sepelitur in Ecclesia Cathedrali ante altare S. Bartholomæi, cum tali inscriptione: anno Domini 1265. 5. Iduum Aprilis, obiit Otto de Lonstorf, Patauiensis Episcopus.

PETRVS, Artium & Philosophiæ Magister, vir in diuinis & humanis literis apprime eruditus, Vladislai Poloniæ Ducis in Paduano gymnasio Pædagogus, Viennensisque Ecclesiæ primariæ Parochus, Patauiensi Ecclesiæ Episcopus tali occasione præfectus esse legitur. Electus erat vnanimi Canonorum consensu, statim post obitum domini Ottonis prædictus Vladislaus, Heinrici Silesiorum Ducis filius, quem Patauienses Catalogi Poloniæ Ducem vocant; sedis Princeps mira virtute & humanitate præditus, cum paucis Mensibus Patauij sedisset, concordibus Canonorum Salisburgensium suffragiis, ad vacantem eodem tempore S. Ruperti Ecclesiam Metropolitanam gubernandam accersitus est: Cum verò mitterentur Legati Romam, Pontificis confirmationem petiuri, Vladislaus, data ad Romanum Pontificem Epistola, pro domino Petro Pædago olim suo intercessit; Pontifex Clemens quartus vtrique petitioni annuens, Vladislaum Metropolitanæ Ecclesiæ Salisburgensi; Petrum verò Patauiensi sedi præfecit, anno 1266. Præfuit iste Petrus annis penè 14. quietis & pacis custos, & de Episcopatu benè meritus; sed cui cum ciuibus Patauiensibus non perinde conueniebat, à quibus inclementer tractatus legitur, etsi causæ reticeantur.

INTERFUIT Viennensi Concilio, cum aliis Bauariæ Episcopis, anno 1267. In quo actum est de pace inter Othocarum, Bohemiæ Regem, & Heinricum Ducem Bauariæ.

RUODOLPHVS, Romanorum Rex, confirmat huic Petro Episcopo Mutam in Obernberg, à claræ memoriæ Friderico Rom. Imper. concessam, Testes, &c. anno 1276. Patauiæ in castris. Ruodolphus Rex permittit huic Petro Episcopo villas suas, S. Hippolytum, Euerding, Amstetm, munire fossis mœniis vt vult. Viennæ, in cuius obsidione atque occupatione cum Rudolpho erat, Idus Decembris, anno 1276. regni quarto. Cum eidem Ruodolpho Rom. Regi, sumptus militiæ in Austria defecissent, inter cætera fidelia obsequia Fridericus Archiepiscopus Saltzburgen. Berchtoldus Bambergens. Leo Ratisbonen. Petrus Patauiens. Dietricus Gurcen. Ioan. Chiemensis, Wernhardus Secouien. Episcopi, consensere de prædiis eorum Monasteriorum, Templorum, Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchiæ, subsidium, tollerabile donarium solâ liberalitate: nullum igitur postulare debere. Extat diploma Ruodolphi Regis. Datum Viennæ 5. Calend. Iunii. anno 1277. regni quarto.

IDEM Ruodolphus hunc Petrum Episcopum laudat à fide & obsequio, & ait, quod feuda Austriæ contulerit filiis suis, Alberto, Hartmanno, Ruodolpho: Testes, Episcopi, Berchtoldus Bambergensis, Ioan. Chiemensis, Wernhardus Secouien. Albertus Dux Saxonæ, gener noster, Albertus & Hartmannus, filij nostri, Comites de Habsburg, Fridericus Burggrauus de Nürnberg, Eberhardus Comes de Katzenelenbogen, Marchio de Hochberg, Philippus de Bollandia, Vlricus de Tauers, Magister Gotfridus, præpositus Sabionen. Prothonotarius, Otto de Berchtolstorf, Camerarius Austriæ, Vlricus de Pylichdorf, Dapifer Austriæ. Datum in nouaciuitate 8. Idus Decembris, anno 1277. regni quarto.

PETRVS Episcopus Pontificalia munera ipse omnia obiuit diligenter, con-

Dd 4

secrans

secrans plurima Tempia; inter præcipua verò, Monialium portæ ecclie, ac S. Nicolai Viennæ. Obiit Calendis Maij, anno 1280. Tulnæ in Austria. Sepelitur in medicullio Patauiensis Templi ante aram S. Valentini, sub lapide inscripto: an. 1280. 10. Calend. Maij, obiit dominus Petrus, Episcopus Ecclesiæ Patauien.

52. **VEICARDVS**, aliis Bicardus, Heinrici Nobilis viri à Polhaym filius, Matre domina Geuta, Dietherici à Weissenburg filia, prognatus Austrius, morienti in Tulna Petro substituitur Anno 1280. Consecratur Viennæ vnâ cum Conrado Hindbergero, Chiemenfi Episcopo, 3. Non. Maij à fratre Paulo Minorita, Episcopo Tripolitano, ac ad Rudolphum Habsburgium Imperatorem legato Pontificio. Præfuit feliciter annis tribus. Testis introducit in fundatione Monasterij Tulnensis, quod Anno 1280 sancti Dominici sororibus ac fratribus construxit Rudolphus Habsburgius, vt Deo gratus esset, pro præstito sibi auxilio contra Othocarum seditiosum Bohemiæ Regem, vt verba diplomatistis sonant. Confirmauit hoc eodem anno Cœnobiolum in Weelsensi patrio suo oppido Franciscanis Monachis ad Tarunam amnem, eo ipso loco à se & fratre suo Alberone constructum, vbi antea fuerat Sacellum quoddam à Sigmaro quarto, Abbate Lambacen. circiter Annum 1080. erectum. Consecrauit hic quoq; Ranshouen. de integro, Anentin. lib. 7. folio 716. Hic quoque vnâ cum Heinrico Ratisbonensi Episcopo, inter Albertum Ducem Austriæ, & Heinricum Ducem inferioris Bauariæ pacem facit; ibidē obiit Weicardus, anno 1282. sepelitur Patauiæ ad S. Stephanum, ante aram S. Mariæ Magdalenzæ, cum inscriptione: anno 1282. obiit Wichardus Episcopus Patauien. 16. Cal. Ianuarij.

53. **CODEFRIDVS** primus, natione Westphalus, vir doctrina & prudentia clarus, Rudolphi Habsburgij Secretarius, vt fidei suæ ac laborum pro regno & Rege toleratorum haberet iustam remunerationem, Senatui Patauiensium Canonicorum à Rege commendatus, eorundem vnanimi consensu ad Episcopatus gubernationem electus est anno 1283. Præfuit, vt Episcopum decet, piè & fideliter per biennij spatium. Eius anniuersaria peraguntur ante altare S. Bartholomæi, circa festum Tyburtij, expulit seditiosos Monachos ex inferiori Altachio, qui, conspiratione in Abbatem suum Volcmarum facta, cognatis suis trucidandi ipsius autores fuerunt, Auent. lib. 7. fol. 716.

54. **BERNHARDVS**, Nobilis vir de Prambach, Austriacus, Canonicus Patauiensis ac Viennæ ad S. Stephanum, ante restitutum ibi Episcopatum Parochus, ab Alberto Austriæ Duce, Rudolphi Habsburgij filio, Patauiensi Ecclesiæ commendatus, eidem præfuit anno 1285. Præfuit laudabiliter annis 30. vir admodum mitis & mansuetus, & qui erga omnium ordinum & conditionum homines humanitate vteretur singulari, Angelorum Cellæ Cisterciensis Monasterij tribus infra Patauiam miliaribus, in dextra Danubij, & in ipsius Austriæ initio siti, fundator, anno 1293. Huic Monasterio omne suum patrimonium impendit; in quo volebat & Monachos Bernhardinos Deo seruituros ali, & pauperes viatores ex Euerdingo Schaumburgensium Comitum, per celebri oppido, per loca parum tuta Patauiam ascendentes, hospitio excipi, ciboq; ac potu refocillari. Sic enim foundationis diploma habet, in summa Basilica Patauiensi chororum, vnâ cum subterranea testudine, cryptam vocant, ruinam minitante præclare renouauit & illustrauit.

OPPOSVERUNT sese huic Antistiti ciues Patauienses, iugum Episcopale excutere volentes, & ab omnibus tributis liberi esse cupientes, campanamque ad conuocandam plebem, & sigillum more imperialium ciuitatum sibi fecerant: Episcopus igitur ex vrbe discessit cum omnib. Canonicis & toto Clero, suspensis.

usque sacris ad arma coactus, Machinis bellicis è monte S. Georgij ciues impugnavit, & gravissime afflixit; res ad Albertum Austriacum, tum Romanorum Regem, ab utraque contendendum parte delata, composita & transacta est, ut *Auentinus* *habet 300.* *libras, libro* *7. fol. 735.* nimirum ciues sigillum & campanam Episcopo traderent, & domino suo obtemperarent. Episcopus illis ignouit hac vice; ita tamen, ut pro satisfactione 2000. libras Patavien. monetæ eis soluerent, alibi quoddam sanctarum Virginum Cœnobio, &c. Extat diploma Alberti Regis. Datum Neunberg anno 1298. prid. Calend. Decembris, regni primo.

Hic Episcopus corpora sanctorum Maximi & Valentini, in eum sublimiorem Ecclesiæ Cathedralis locum collocavit; in quo adhuc hodie eorum visitur sepulchrum. Idem quoque pro reparatione ac sustentatione pontis Oeni, nec non seprosis in S. Egidio ibidem habitantibus de consensu Capituli, ex suis proprietatibus, certos redditus, bona, Ecclesias cum suis dotibus ac decimis &c. donavit ac tradidit, anno Domini 1292. Extat diploma huius traditionis ibi, &c. Interfuit Conuentui Principum Bauariæ, Austriæ, Carinthiæ, item Conradi Archiepiscopi Salisburgen. ac aliquorum Comitum, Pataviæ, ubi post diuturnum bellum plurima accepta & data damna reconciliati sunt, anno 1312. Auent. fol. 741. Obiit anno 1314. 5. Calendas Augusti, sepelitur in Templo S. Stephani ante aram S. Iodoci sub lapide inscripto: Anno Domini 1314. in die S. Panthaleonis Martyris, obiit dominus Bernhardus de Prambach, Episcopus Patavienfis, anno sui Pontificatus 30.

ALBERTVS secundus, Saxoniarum Dux, Alberti Ducis, ex filia Rudolphi Habsburgij, domina Agnete Austriæ Ducissa, filius, Alberti primi Austriæ Ddd. Ducis ac Rom. Regis è Sorore Nepos, Alberti Claudii ac sapientis consobrinus, 55. ex homine laico Patavienfis Ecclesiæ Antistes lectus est, anno 1322. Ioanne XXII. Pont. Max. etiam annuente. Mortuo enim BERNHARDO, diu vacavit Sedes Episcopalis, propter dissidentes Canonicorum sententias. Maior enim pars GEBHARDVM quendam de Walsee posebat; (erat hæc admodum potens tum temporis apud Austrios familia) minore ALBERTVM Austriæ Ducem, eius nominis secundum, ALBERTI Regis filium, qui sapiens & claudus vocatus est, poscente. Cum itaque non possent in electione convenire, ad Romanum Pontificem, tanquam arbitrum provocatum est: Ad quem cum Gebhardus dominus de Walsee ipse Romam proficisceretur, & pro clauo Patavienfis Ecclesiæ per biennium contenderet, morte ibi sublatus est. Obtinuerat iam Episcopatum Pataviensem prædictus ALBERTVS Austrius, ex Viennensi Parocho factus Episcopus; sed videns ille fratres suos sine prole rebus humanis exemptos, partim etiam sterilia conjugia consequutos esse, vxorem ducere decrevit: Et ob id Canonicis Patavienfibus pro oblato sibi honore gratias agens, Amitinum suum, Saxoniarum Ducem Albertum, ex Agnete Patris sui Sorore natum, iisdem studiosè commendat, & quod orauit, foeliciter etiam obtinuit. Ipse ex dispensatione Summi Pontificis, Vlrici Phirretarum ultimi Comitum filiam Iohannam, ultimam huius familiæ vxorem duxit, cum qua totius eius Comitatus, qui Heluetis vicinus est, factus est ex affe hæres. Albertus Saxo autem à Pontifice Maximo, ut supra dictum, confirmatus, à Salisburgensi item Archiepiscopo, Friderico à Leibnitz, consecratus; paulò post Viennæ in Cœnobio Prædicatorum, presentibus Friderico, Alberto, Heinricho & Ottone, fratribus, Austriæ Ducibus, sed & Regina & omnibus Aulæ Magnatibus, primum sacrum magna cum laude fecit. Sedit ad gubernaculum annis 22. magnamque Nobilium frequentiam non sine detrimento Ecclesiæ Patavienfis aluit, conflavit æ alienum grande; vnde moriens reliquit Episcopatum obæratum. Obiit ipsa

ipsa die Pentecostes, anno 1342. sepelitur in summo Templo Patauino, ante altare sancti Bartholomæi. Ioannes Cuspinianus in vita Friderici competitoris, Ludouici quarti Imperat. scribit hunc Albertum in electione Roman. Regis votum suum dedisse Friderico Austriaco. At Ioannes Dux Saxonie, Elector, votum suum Ludouico dedit, quæ pars quoque præualuit, &c. Hic enim Electioni Francfordiæ præsens interfuit, ac ius eligendi ad ipsum pertinuit, non ad Albertum, &c.

Ecc. 55. **G**ODEFRIDVS de Weiffeneck, natione Styrius, frater Ortholphi Archiepiscopi Salisburgensis, Alberto successit. Præfuit non sine laude annis 20. & mensibus quatuor, rerum politicarum quam sacrarum peritor. Decessit ex hac lachrymarum valle, anno 1362. sepelitur Patauij in Templi superioris abside Septentrionali, ante altare Corporis Christi, cum hac inscriptione: Anno Domini 1362. obiit dominus Godefridus de Weiffeneck, Episcopus Ecclesiæ Patauensis. Is prudenti gubernatione Ecclesiæ Patauensem plurimum promouit & auxit, pluribus insignibus & regalibus ædificiis erigendis præcipue deditus. Episcopales enim curias, Patauensem, quæ in Oenum, Viennensem, quæ in Danubium prospicit, Schuadorfensem & Vinckenstainensem renouauit, ac ampliores augustioresque fecit; arces Tannbergensem & Rennariedl ad Rhenaui in Danubium exitum, vulgò Ramriedl dictam, ipse primus emit anno 1313. reliqua Episcopatus Castra omnia instaurauit de nouo, & præclarius, quam antea fuerant, muniuit.

SUB EIUS gubernatione magnus legitur esse factus terræ motus, anno Domini 1348. quo Patauensis etiam vrbs quassata, & sancti Nicolai antemuranum Oratorium concussum, ex parte corruit. Sub eodem Antistite inferior ciuitatis Patauensis pars (quam nouum forum vulgò appellant) incendio periit, anno Domini 1354.

Ecc. 57. **A**LBERTVS tertius, Baro de Winckl. Austrius, ex Nobili & perueteri familia natus, in Patauensem Episcopum eligitur, anno 1362 Præfuit annis 17. In hunc Patauien. ciuitas insurrexit, sed, quæ causa fuerint motæ seditionis, non extat, res vtrinque exacerbata summè eò deducta est, vt in aciem ambæ partes, Martis aleam experiri volentes, egrederentur, pugnatum est accerrimè & atrocissimè, intra Patauiam & figulinæ Cellæ Episcopale oppidum, eo ipso loco, vbi Ehlachius fluuiolus, è Bohemico nemore profluens, Danubio sociatur. Cumque diu ancipiti Marte dimicatum esset, & vtrinque plurimi cecidissent, quorum sanguine vterque fluuius tinctus esse scribitur; tandem victoria etsi cruentissima Episcopo cecidit, S. P. Q. Patauensis ab Imperatore Carolo, per diffinitiuam Imperialis iudicij sententiam, 3000. Marcis argenti puri Episcopo in motæ seditionis multam persoluendis condemnatus est, anno 1367. Sequenti anno Albertus & Leopoldus, fratres Duces Austriæ, rem composuerunt. Obiit anno 1380. sepelitur in S. Stephani Templo summo, vbi marmoreum eius monumentum Septentrionali parieti insertum est.

Ggg. 58 **I**OANNES, Nobilis Baro de Scherffenberg, hodie paululum mutata voce Schafftenberg vocant, Austrius, factus est Episcopus Patauien. anno 1381. Præfuit annis 6. magna virtute. Celeberrimi Viennensis Gymnasij, ea fere ætate, anno scilicet 1362. ab Austriæ Archiducibus, Alberto contracto, ac Rupolpho ingenioso, Viennensis Turris autore, laudabiliter erecti priuilegia & dignitates, vnâ cum Pilegrino, Salisburgensi Archipræsule, confirmauit: Qua vnâ re immortalitatem nominis & laudem nullo æuo abolendam sibi comparauit. Obiit anno 1387. postridie Blasij, sepelitur apud S. Stephanum in pariete Meridionali.

GEOR.

GEORGIVS, Comes de Altaflamma, vulgò Hohenlohe, ex percelebri apud Ostrofrancos familia natus, ab Alberto, eius nominis tertio, Austriæ Duce, adiutus & promotus, ab aliquibus & tamen paucioribus Canonicis Patauiensis Episcopus designatur anno 1388. & ad eiusdem Austriaci Ducis preces & commendationem ab Urbano sexto Pont. Max. illicò confirmatur. Cum tamen à maiore Capitularium parte electus esset, magna virtute præditus iuuenis Rupertus, Wilhelmi, Ducis de Monte primogenitus filius, orta est ex hac discordi electione magna controuersia. Sed Austrius Georgium à se commendatum promouere cupiens, post multam contentionem tandem ad arma confugit, Patauiamque obsidione cingens, eò rem breui deduxit, vt Georgius Pontificia autoritate confirmatus, neglecto Ruperto susciperetur à Patauiens. Canonicis & ciuibus.

Hhh.
59.

RUPERTVS verò Padebornam Westphaliæ Episcopatum accersitus est, anno 1390. Meminit eius in Metropoli sua Albertus Crantzius, Saxonum Chronographus, à quo plurimum commendatur. Præfuit Georgius Patauiensi Ecclesiæ annis 35. & mensibus quatuor. vindictæ admodum cupidus & iniuriarum illatarum tenax fuisse legitur.

INTERFUIT anno 1415. Concilio Constantiensi, vbi Sigismundo Imperatori familiarissimus fuit, à quo Cancellarius imperij constitutus est: Mortuo autem Ioanne, Strigoniensi Archiepiscopo, Imperatoris beneficio suffectus est eidem sedi cui cum paucis annis præfuisset, ætate iam ad senum vergente, febre correptus obiit, funus ex inferiori Pannonia Viennam, & inde lugubri pompa Patauiam deductum, apud S. Stephanum sepulturæ traditum est, anno 1424. in abside ante altare S. Mauritij extra Chorum. Grauauit Ecclesiam Patauiam ære alieno, & insignes possessiones distraxit, vendidit Casparo & Gundackaro, fratribus & Baronibus de Starhenberg, Castrum Bellicollis, vulgò Schönpühel dictum, & arcem Teresburgensem liberæ ciuitati vicinam; vendidit etiam aliis quibusdam Ministerialibus suis arces, Riedeck, Item castrum ac dominium Mathsee Pilegrino Archiepiscopo Salisburgensi cum pertinentiis, anno 1396.

Hic Episcopus autor fuit noui Chori ædificandi versus curiam Episcopalem, vt inscriptio illius habet, & primum lapidem posuit, anno 1407. præsentibus, Ottone de Leyming, Præposito, Decano, totoque Capitulo, mandauit item S. Stephanum singulis septimanis cantionibus quibusdam peculiaribus salutandum, habebat Symbolon, quod parietibus plerumque inscribere solebat, *O Welt O Welt* / cui aliquando momus aliquis non iniuste subiecit, *wie vbel verzeßst S. Stephans Gest* / reprehendens in illo nimium luxum, & à Maiorum virtute prorsus degenerem profusionem.

LEONHARDVS à Layming, patre Erasmo Laymingero, viro Nobili apud Bauaros; Matre verò Chunegunda de Schonstet natus, vnà cum Heinricho Flögelio, Decretorum quodam Doctore, & Ecclesiæ Patauiensis Decano, per discordem electionem, à minori tantum Canonicorum parte nominatus, sed quia maior & potior pars neutri suffragari vellet, ideirco Eberhardo Salisburgensi Archiepiscopo res commissa est, vt is Episcopus esset, quemcunque ille sua autoritate nominaret: Heiaricus, quia Albertum, Austriæ Ducem, clementem promotorem habebat, & Salisburgensem, veluti singularem suæ felicitatis fautorem, in spem optimam veniebat, se fore Episcopum. Sed Leonhardus per Heinrici Bauariæ Ducis intercessionem à Salisburgensi Antistes Patauiensis declaratus, etsi Canonici non admodum illi propitii, sese fortiter opponebant, sententiamque suam retractabant, beneuolentia & largitionibus fauorem

Iii, 60.

Fauorem ciuium Patauiens. sibi comparabat; Ita vt ab his in urbem sine contro-
uersia intromissus, plenissime iam illic dominaretur: Quod agrè ferentes Cano-
nici, Viennam concedunt, patrocinio prædicti Alberti, Austriaci Ducis, Episco-
pales prouentus intercipiunt, & ad sese pertrahunt. Mittuntur Legati insuper
ad Romanum Pontificem, quibus Laymingerum apud Pontificem Max. crimi-
nantur grauius, hos Legatos Leonhardus, interceptis, lectis & discerptis literis,
custodiæ tradit. Ipse Romam è vestigio profectus, rem omnem Pontifici Mar-
tino quinto exponit, à quo cum confirmatione facile impetrasset, mox in Ger-
maniam reuersus, à Salisburgensi, quatuor post electionem annis consecratur,
anno 1428. Dux Austriae Albertus à Canonicis inflammatus, Leonhardo ex Ita-
lia redeunti sese fortiter opponit, sed & Vniuersitas Viennensis ei aduersatur,
resq; variis modis iam Viennæ iam Romæ agitata, eò tandem deducta est à Salis-
burgen. Archiepiscopo. vt vtrinq; reconciliatis animis Canonici Patauiam re-
dirent, & Leonhardus Episcopus maneret. Præfuit, annis à primæ electionis tē-
pore 27. De huius laudibus prolixa extat Epistola 170. Æneæ Syluij, tunc tem-
poris Imperialis Secretarij in eiusdem Epistolari volumine, ad Ioannem Cam-
pisiū, præstantem Philosophum. scripta. anno 1444. Fuit homo satis parcus &
tenax, auriq; auidus, emit à domino Georgio de Fraunberg in Messenhausen ca-
strum Ratzmanstorf, anno 1449. Item redemit granarium in Zeiselmuro: rur-
sum ciuitatem S. Hippolyti ad Traysmam Austriae annem sitam, & perueteri
admodum & opulento Cœnobio conspicuam 25000. aureorum, sub redem-
ptionis titulo, Domino Reinberto de Walsee vendidit, ruinas quorundam ca-
strorum refecit, splendide sese vestiuit, splendide etiam in mensa vixit, morio-
nibus, mimis & ludionibus plurimum delectatus; paucis ante mortem annis no-
uiam monetam excudi iussit, sed parum iustam, & propterea repudiatam; arma-
torum stipatorum ac Equitum satellitum frequens habuit; Patauiensibus ciui-
bus admodum charus fuit, qui naturalem eum dominum ac Principem suum
(quod Antecessoribus semper negatum fuerat) vnanimi consensu ac aperte fa-
tebantur, adeò sibi poterat singulari quadam morum suauitate & beneuolentia
animos ipsorum deuincire. Sub hoc Episcopo inferior Regia Patauiæ, dum Epi-
scopi ministri seu tribuni sulphureum puluerem nimis incautè contrectant, co-
nflagrat, anno 1434. vel 35. Auent. fol. 824. Celebravit Synodos bis iuxta Decre-
tum Basiliensis Concilij, in quibus de reformando quidem Clero disputatū est,
sed nil actum. Extat ad hunc Æneæ Syluij de rebus Vngariæ scripta Epistola, o-
ctuagesima nimirum prima, & alia eucharistica pro acceptis beneficiis 98. Obiit
podagricus, ipsa die Corporis Christi, anno 1451. sepelitur Patauij apud S. Ste-
phanum sub marmore, quod sibi primo suæ gubernationis anno eleganter &
affabrè incidi ipse curarat. Inscriptio marmoris est talis: anno Domini 1451. o-
biit Reuerendus in Christo Pater & Dominus, D. Leonhardus de Layming na-
tus, huius Ecclesiæ Præsul benè meritis, & Castri & Ecclesiæ munificus repara-
tor, die S. Ioannis Baptistæ.

kkk. 61.

VDALRICVS tertius, ex celebri familia à Nufsdorf natus, Canonicus Pata-
uiensis, & Frisingensis Ecclesiæ Præpositus, doctrina & virtute præditus
neutiquam vulgari, vnanimibus suffragiis eligitur Episcopus Patauiensis, in ipso
S. Margarethæ profesto, anno 1451. Habuit diu malè propitium Fridericum ter-
tium Imperatorem, quòdis apud Canonicos pro Alberto Comite à Schaun-
berg, Præposito Viennense, egregio adolescente frustra intercesserat; huc ac-
cessit, quòd nec Pontificiam confirmationem Romæ impetrare posset, nisi ef-
fet prius Friderico Imperatori reconciliatus; cuius tandem fauorem emeritus
est per Æneam Syluium, Poetā & Secretarium Imperatoris, etsi satis difficulter.
De

De quare, qui plurima scire velit, legat Epistolam centesimam quadragesimam octauam, in *Aeneæ Syluij* Epistolari. Fuit hæc Imperatoris inclementia, qua impeditus est *Nusdorffius*, & coactus triennio cedere Ecclesiæ Pataviensi, admodum perniciofa, Canonicis interim ad rerum gubernacula sedentibus, & bona Ecclesiastica ad sese rapientibus. Præfuit à prima sua electione vsq; ad finem vitæ annis 28. vir honestæ & laudabilis vitæ, Princeps placidissimus & affabilis, qui impuros magno persequatur odio, ac de reformando Clero sæpius diligenter cogitauit, sed ciuilib. Austriæ bellis impeditus est. Magnis exactionibus & graua minibus suos onerauit, ita vt pleriq; Presbyteri è Diocesi discederent; quidam etiam vitæ genus mutarent. Missus est Anno 1457. à Serenissimo Hungariæ & Bohemiæ Rege *Vladislao*, *Alberti* secundi Romanorum Imperatoris, & *Elisabethæ*, *Sigismundi* Imperatoris filia, posthumo filio, cum aliis Legatis, insigni quingentorum Equitum comitatu, cum ipse equos albos ducentos per se haberet, cum magna item inauratarum quadrigarum caterua, pro Regia sponsa *Magdalena*, *Caroli* Francorum Regis pulcherrima filia adducenda. Cum verò in Remensi vrbe de dote, aliisque rebus ad Regni statum pertinentibus, prolixè tractaretur, Rex, decem & octo annorum incomparabilis formæ iuuenis, in veteris vrbis *Pragæ*, Regia curia, vulgò *Königshof*, immatura & misera morte interijt: Quare *Vlricus* & ceteri Legati in Gallias certiores facti, posthabito negotio Matrimoniali, tristes ad sua reuertuntur, Anno 1458.

Idem iste Antistes venerabilis Iudæos, qui in Illicensi oppido crudele facinus in Eucharistiæ Sacramentum designauerant, tristibus quaestionum formulis ad commissi sceleris confessionem adegit, eosque variis tormentorum generibus è medio sustulit, reliquos funesti negotij ignaros perpetuo exilio damnavit: In locum verò, vbi horrendum illud facinus perpetratum fuit, Reuerendissimus Princeps *Vlricus* collegiatam S. Saluatoris Ecclesiam perlegantem sanè in forma sphaerica erexit, suisque manibus consecrauit, Anno 1478. Obijt Anno 1479. quarto Nonarum Septembris, sepelitur in septentrionali principalis Templi Pataviensis abside ante altare S. Ioannis, vbi adhuc hodie, insigne & sumptuosum marmor, honoris ac memoriæ ergò, ei positum & patrieti insertum est, cum tali inscriptione: Anno 1479. 4. Non. Septembris, obiit Reuerendissimus in Christo Pater & Dominus, D. *Vdalricus* de *Nusdorff*, Pataviensis Episcopus.

Post huius Antistitis toti Reipub. lugubrem obitum, Canonici alterius Episcopi electionem celebraturi, potentum precibus ita omnes distracta fuerunt, vt neq; libera ipsorum neq; rata esse potuerint suffragia. *Fridericus* Imperator pro familiari suo, Doctore *Georgio Haslero*, Ecclesiæ Romanæ Presbytero & Cardinali: *Georgius* verò inclytus Boiorum Dux, pro Doctore quodam Legum, *Friderico Maurkirchero* Bauaro, ac aulae suæ Cancellario, viro de patria præclarè merito; sedulis & cum necessitate penè coniunctis precibus intercedebat. Factionibus itaq; subortis, S. P. Q. Pataviensis *Friderici* Imperatoris partes fouebat, & armis etiam tuebatur: Potior autem Canonicorum pars *Georgio* Boiorum Duci adhærebat, & Cancellarium eius, suffragiis ac quibuscunque rationibus poterat, strenuè pariter & officiosè iuuabat; præualuit initio *Cæsaris*, ciuiumque pro Cardinali conatus: Quare Canonici adducti, cum se non satis tutò inter ciues versari posse viderent, vrbe excesserunt, & *Scherdingum* emigrarunt, vbi integrum annum manserunt: Cum verò negotium paulatim, ad arma descenderet, *Georgius* Bauariæ Dux superiori arce Pataviensi potitus, subiacentem inde ciuitatem, tum saxa rotando, tum machinas bellicas exonerando, miris tonitruis concussit; ciues itidem, quantum potuerunt, iniuriam

Ee

arce

arei intulerunt. Durauit hæc tempestas toto biennio, quo nunquam ab armis cessatum est, quo ad Cardinalis Hæsserus in viuis fuit, qui Episcopales ditiones in Austria circumquaq; occupans, ac vicinis Præpositis & Abbatibus sua etiam intercipiens, in Canonicos Patauienses, in Bauaros item & sancti Nicolai antemuranum Præpositum, Leonhardum Calouuinum, fulmen excommunicatio- nis iaciebat. Sub tanto rerum turbine, Anno 1482. Cardinalis Patauiam 170. E- quitum comitatu (quorum Duces erant, Bernhardus Scherffenbergius & Chri- stophorus Hochenfelder) ingressus, & à S. P. Q. Patauiensi receptus est: Perpe- tuis autem tormentorum globis ex arce in ciuitatem emissis, ita exterritus est, vt subinde locum vix occupatum mutare cogeretur. Reuersus itaq; in Austriam, paucis diebus post è viuis excessit; aliqui eum in aquis propè Melicum periisse annorârunt. Sepelitur Viennæ ad beatam Virginem in ripa. Hæslero Cardina- li rebus humanis exempto, omnis bellorum motus cœpit conuiescere, grataq; Reipub. pax est reddita; Canonici è Scherdingo Patauiam redierunt, de compe- titoris fato & Friderico legitimo electo triumphantes: Fridericus autem post Pontificiam confirmationem non diu superfuit, vix tribus nimirum annis, raro in vrbe Patauiensi versatus est. Obiit in oppido Bauarico Branau ad Oenum si- to, anno 1485. 3. Calend. Decembris, sepultura ipsius nescitur.

64. **F**RIDERICVS, Comes Oetingensis ex Riæsa, quæ Sueuiæ particula est na- tus, Guilielmi Comitis ex domina Beatrice Veronensi Scaligera filius, factus Episcopus Patauiensis, anno 1486. Iuuenis statura corporis & formæ elegancia præstantissimus, & qui in bonam spem erigebat Ecclesiæ procures; sed paulò post nouis honoribus immutatus, dissolutissime vixit. Præfuit annis quatuor, more sæcularium Principum sacris initiatus non est. Dum verò anno 1490. a- pud Fridericum Imperatorem, pro regalium collatione & inuestitura nimis la- borat, in oppido Linzensi, præter omnem spem, profluvio ventris satis conce- dit initio Quadragesimæ, corpus Patauiam reuectum, multorum luctu è porticu Danubij ad sancti Stephani Basilicam deductum & terræ redditum est, tertio Martij, iuxta altare sancti Georgij, cum tali inscriptione: anno 1490. tertia die Martij, obiit Reuerendus D. Fridericus ex Comitibus de Oeringen, postulatús & confirmatus Ecclesiæ Patauiensis, hic sepultus.

65. **C**HRISTOPHORVS, cognomento Schachnerus, ex Nobili apud Baua- ros familia, honestis parentibus natus, vnanimi tandem post tot discordes electiones, Canonicorum omnium consensu, ex Decano Episcopus designa- tur, in ipsa Quadragesima XI. nimirum Martij, anno 1490. Festinabant Eccle- siæ procures hanc electionem, imperiosas potentum preces præuenire cupien- tes, ne iterum in diuersas sententias, cum magna Episcopatus rerū iactura & per- nicie distraherentur. Electus Episcopus confirmationem ab Innocentio octauo, Pont. Max. Romam profectus, absq; difficultate obtinuit. Patauiam itaq; reuer- sus, munere suo diligenter & studiosè functus est, vir non tantum eleganti & procera corporis statura, vultuq; Heroico præditus, sed & moribus compositi- simis, & cæteris virtutibus egregiis ornatissimus, frugalitatis & sobrietatis per- quam studiosus, qui superfluas pompas, nimiosq; sumptus miro persequatur odio, & tanquam pestes animi & corporis summè destabatur. Idem Antistes Episcopatum & prouinciā suā ab ære alieno liberauit, pristinaq; dignitati, quantum in ipso fuit, restituit, exiguam omnino familiam aluit, hypothecata & oppignorata redemit multa, ruinosā refecit & illustrauit plurima: In primis ve- rò B. Mariæ ornatissimum Sacellum, Episcopali curiæ contiguum, ac Ducalē in S. Georgij arce domum, quæ urbem respicit, Symmetria omni ingeniosè & ele- ganter more Italico institutam, ex imis fundamentis laudabiliter crexit, insti- tuit

tuit festum D. Leopoldi Austriae Marchionis, nuper in numerum indigetum Diuorum relati. Praefuit annis decem, charus Clero & populo suo omni, tactus Apoplexiarebus humanis exemptus est, tertio Nonarum Ianuarij, Anno seculi millesimo, in ipso Iubilaeo, sepelitur cum omnium subditorum planctu & lachrymis, honesta pompa funebri, in glorioso Virginis Matris Sacello à se constructo: in quo suam antea genitricem quoque honestè humari iusserat, lapidibus ipsius Christophori Episcopi talem habet inscriptionem: Anno 1500. Reuerendus in Christo pater & Dominus, D. Christophorus Schachnerus, Episcopus Pataviens. instaurator huius Capellae obiit.

WIGILEVS, de Nobili apud Bauaros Froscheliarum familia prognatus LII.
19. Calend. Februarij anni Iubilaei, è summi templi Decano Pataviensis 66.

Antistes, vnanimi totius superioris Cleri suffragio lectus & pronuntiatus est, statimq; Romam profectus, ab Alexandro VI. Pont. in Iubilaeo confirmatus est, cum hac insuper prerogatiua, Vt quicumq; mortales primo eius sacro interessent, verè poenitentes, scirent sese plenariam omnium criminum indulgentiam ac remissionem consecuturos. Erat is magnis negotiis praeclare exercitatus, ac maximae experientiae, qui antea etiam in bello Hasleriano legatus aliquoties Romae fuerat, coegit Synodos in Pataviensi ciuitate, & in oppido suo Austriae Mauttern, sub Commageno; in quibus & Ecclesiasticam libertatem ab Austria quibusdam Regulis penè oppressam asseruit, & Cleri reformationem incepit quidem, sed non perfecit, tantae rerum molei impar; Maximiliano Caesari in primis charus erat; cuius nomine aliquandiu Ratisbonae tribunal imperiale Iudex Caesareus administrauit magna cum laude, aluit amplam ex viris Nobilibus familiam, bonus alioqui & probus Pater, qui nulla nunquam suos subditos aut ciues exactione grauare voluit: Vniuersis itaque & singulis mirè charus. Praefuit annis 17. mensibus 6. aliquandiu valetudinarius, ingrauescente tandem morbo plenus dierum obiit 8. Iduum Nouembris, Anno 1517. magna cum deuotione & pietate erga Deum, sepelitur apud S. Stephanum prope aram S. Valentini & Maximiliani, versus Septentrionalem parietem, cui marmoreum eius monumentum insertum est. Sub hoc Episcopo Anno 1517. feria 6. magna, cum populus frequens cõcioni de passione Dñi interesset; subitaneum incendium 300. aedes & penè totum nouum forum Patavinum absumpsit, perierunt multi homines cum iumentis, rem planè flebilem Iacob, Philomusus carmine elegiaco deplorauit.

ERNESTVS, Alberti Boiorum Principis, ex Domina Chunegunda, Fridericij tertij Rom. Impe. filia, Illustris filius, Wilhelmi & Ludouici, Ducum Bauariae, germanus frater, Imperatoris Maximiliani è Sorore Nepos, Pataviensis Episcopus eligitur. Anno 1517. impetrata à Pont. Max. Leone X. primò ætatis venia; postea vt à sacrorum ordinum initiatione abstinere posset, indulgentia accepta. Praefuit annis 23. vsque ad Annum 1540. Quo ampliss. Salisburgensium Archiepiscopus, Matthæus Langus, Romanae Ecclesiae Cardinalis, vitæ huic exemptus est; post cuius obitum mox à Canonicorum Collegio omni hic Ernestus Salisburgensis Ecclesiae Archi Praesul renunciatus fuit. Administrantem eo Pataviensem Ecclesiam tanta cura in rem familiarem incubuit, vt, quàmquam in sacris nihil praeitteret, multis plus æquo visus fuerit diligens & industrius ditiones & praedia à superioribus Episcopis ab alienata redemit atque Ecclesiae tribuit; ciues suos beneuolentia singulari profecutus est; eorumq; cõmoda studiose promouit, atq; necessitates tum publicè, tum priuatim subleuauit: Quae res adeo charum acceptumq; illis reddidit, vt lites, quas cum decurionibus, Senatuq; vrbis Pataviensis, de priuilegiis quibusdam perpetuas, accresq; habuit, eò equioribus animis vulgò ferrentur. Urbana aedificia magnificè

Ee 2

con=

ti & ingeniosissime sculpro marmore. Matrem, insigni virtute & pietate præstantem matronam, cuius erat obseruantissimus, penes se vitæ & gloriæ suæ spectatricem habuit. Parentem heroæ clarissimum amisit natus annis 16. Habuit fratrem germanum, & nomine & virtute militari patrem referentem, Cameraarium D. Ferdinandi, generalem Capitaneum Hungariæ & Austriæ, qui Agriæ in Vngaria obiit Anno 1550. 20. Decembris, Ex hoc fratre tres habuit Episcopus fratres Nepotes, Eckium, Regiæ Maiestatis Consiliarium ac Ministerialem, Iulium, qui item in Regia aula versatus est, & Nicolaum tertium, qui cum Patauiæ literis operam daret, Reuerendissimus iste Princeps, studiorum ipsius non modo inspector, sed etiam Rector indefessus fuit; Ita ut etiam Epistolas aliquot Nobilium adolescentum, qui tunc vnâ studebant, emendare subinde non erubesceret, Præfuit annis magna cum laude 15. Obiit Año 1555. die quinto Decemb.

WOLFGANGVS secundus, antiqua Nobili ac primaria familia Bauariæ de Klofen natus, Canonicus Patauiensis, successit Wolfgango, Comiti Salmensi, eodem mense Decembri in Vigilia S. Thomæ Apostoli electus. Fuit hic antea Canonicus Ratisbonensis, iuuenis comis & benignus; ita ut mox ad Capellam Episcopalem promoueretur; deinde ob morum humanitatem etiam ad Decanatum & Sacerdotium ordinatus est, in quibus intemperantius viuens, ad grauiores functiones minus idoneus factus est, articulari morbo per totum corpus contracto.

IMPETRATA autem Pontificia confirmatione, consecratus est Patauiæ à Reuerendissimo D. Michaële, Archiepiscopo Salisburgensi, 5. Iduum Octobris; Dominica die sequenti, S. Maximiliano Patauiensis Ecclesiæ Patrono sacra, ipsemet, magna clarorum hominum corona circumstante, sub Infula Liturgiam perfecit, Anno Domini 1556. Porro deinceps rarissime functiones Episcopales in propria persona peregit, eo quod Chiragra, Podagraq; subinde recurrentes, morbosum corpus lectulo prorsus affigerent; proinde rerum omnium cura in alios reiecta, remissior subinde redditus est, sed & in Confratres suos, Canonicos Capitulares recta monentes, proteruior factus, cum illis similitates exerceuit. Visus enim illis est priuilegijs & compactatis eorum non nihil derogare velle, in amicis & propinquis suis euehendis intentior esse, mors gliscentem similitatem sopiuit. Obiit septimo Idus Augusti, Anno 1561. sepultus in Templo Domini eo versus Austrum, sub lapide ita inscripto: Anno Domini 1561. die Iouis septimo Augusti, obiit Reuerendus in Christo Pater ac Dominus, D. Wolfgangus ex familia à Klofen, Episcopus Ecclesiæ Patauiensis, cuius anima Deo viuatur, Amen. Quo loco Successor suus, post annum vnum ferme, ingens marmor peristyllo proximo affixit, cum eadem ferè inscriptione, quæ supra.

VRBANVS à Trenbach, Canonicus & Præpositus Ecclesiæ Patauiensis, subrogatus est Wolfgango, eius nominis secundo, eodem obitus sui Mense 15. Calend. Septembris, qui fuit 18. dies Mensis Augusti. Hic iam ante, ob insignem eruditionem & rerum agendarum prudentiam, ascriptus erat in Ratisbonensem & Salisburgensem Canonicum; & quoniam ipse Italiam & Romanam urbem iam antea eruditionis & linguarum capeffendarum gratia perlustrarat, Wolfgangus à Klofen, Antecessor suus, propter electionis suæ confirmationem eum iteratò Romam misit, ubi in quorundam Cardinalium amicitiam peruenit. Negotio itaq; gnauiter expedito, accidit, ut post Reuerendissimi Domini Michaëlis, Archiepiscopi Salisburgensis obitum Ioannes Iacobus Kuen, Decanus Brixinensis & Canonicus Salisburgensis illi in Episcopatu substitueretur. Hic electus Archipræsul hunc eundem Dominum Trenbeckium, suum confratrem, pro sui confirmatione Romam etiam tertio transmisit, ubi pro sua sedulitate in quorundam

rundam Prælatorum summorum familiaritatem receptus est. Quare cum iam hic electus in Antistitem Patauiensem. suos Oratores Romam pro sua electionis confirmatione misisset, illic iam antea probè cognitus, suæ petitionis faciliorem expeditionem sortitus est. Cum autem confirmatio nondum in vrbe fuisset absoluta, & Tridentinum Concilium à Pont. Romano protinus vrgeretur, ideoque Ferdinandus Imperator suos Episcopos & Legatos esset ad idem Concilium Tridentinum ablegaturus, hunc electum Dominum Trenbeckium semel atque iterum tum literis tum orationibus appetiuit, ut & ipse inter suos Oratores Tridentum mittendos, Principem legationis locum suscipere: Quod ipse Dominus Urbanus electus pro sua modestia reuerenter recusauit, tempus suæ confirmationis domi expectans tantisper, dum & ordines sacros plenè susciperet, & tandem consecrationis munus ab ipso suo Metropolitano, Reuerendissimo Domino Ioanne Iacobo, Salisburgenfi Archiepiscopo, Patauiæ in sua confidentia consequeretur, anno Domini M. D. LXII. Nonis Aprilibus in octaua Pasce, quæ tum fuit quinta dies Aprilis, magna festiuitate & populorum concursu celebrata, propter Episcopi recentis initiationem. His sic peractis, Episcopus Urbanus ad domum aulæ suæ disponendam animum conuertit, & quia domus aulica satis angusta erat, eam aliquibus necessariis habitationum extructionibus laxauit, sed & Bibliothecam ab Episcopo Salmenfi, magnis laboribus & impensis instructam, & à prædecessore suo neglectam, ipse magno studio collegit, distinctius ordinauit, & nouis libris, per emptionem, aut etiam laboriosam transcriptionem locupletauit. Porro cum sub finem anni 1562. Metropolitica Synodus, quam Archiepiscopus Salisburgen. cum suis Coepiscopis & Duce Boiariorum Alberto celebrarat, post multiplices ac longas tractationes, tandem finisset, Episcopus Urbanus, ne postremus aliorum Episcoporum foret, sedulo dedit operam, ut notula illa reformationis omnibus præscripta, per suam ciuitatem & Diocesim Patauiensem, Clero quàm citissime publicaretur. Præest adhuc hoc 1581. Anno, non minori laude, quàm Ecclesiæ suæ utilitate, tam in secularibus quàm spiritualibus negociis. Pleraque Castra seu arces reparauit, quasdam quasi nouiter construxit, præsertim vetus ac nouum Palatium Episcopale in vrbe Patauiensi; Item arcem Ratzmanstorff, quatuor miliaribus supra Patauiam iuxta Danubium, parte septentrionali sitam, nouam Bibliothecam construxit, magnisque impensis adornauit; pariter quoque in summi Templi claustro Sacellum S. Trinitatis, quod annuis censibus dotauit, ac ibidem sibi sepulchrum marmoreum locauit. Omnipotens Deus ipsum ad gloriam nominis sui, ad utilitatem Ecclesiæ tam Catholicæ quàm suæ, ad suam & communem omnium salutem quàm diutissime conseruare velit incolumem. Amen.

SVMMI TEMPLI PATAVIENSIS PRAEPOS-
TORVM INDEX.

1. WIZIMAN.
2. LEMBERTVS.
3. RYDMARVS.
4. LVITOLPHVS.
5. WILLICHINDVS.
6. MEGILO.
7. ALTMANNVS.
8. VTACKAR Praepositus & Archipresbyter.
9. CADALOCIVS praefuit Anno 1047.
10. AZILO praefuit Anno 1048.
11. ENGELBERTVS Praepositus restitit Episcopo Pataviensi Altmanno, proferenti decre-
tum Pontificis Gregorij de restaurando caelibatu, factus Archiepiscopus Trevirorum
Anno 1078. hic desunt aliqui.
12. ALBONO designatur ab Imperatore Friderico Barbarossa ex Praeposito Episcopus Pata-
uien. Anno 1160. Praefuit tribus annis Et exauthoratus propter enormes quasdam a-
Eliones, ad pristinum locum ex Episcopalis dignitatis fastigio relapsus, iterum ad Prae-
positurae clavum Anno 1163. sedisse, & eodem anno ex hac vita emigrasse legitur.
13. OTTO Albononi vel Albano successit Anno 1164. Is S. Stephano & aureum calicem &
auream crucem dono dedit.
14. HEINRICVS sedit ad Praeposituram Anno Domini 1182.
15. MENIGOTVS Anno Domini 1193.
16. EBERHARDVS, Anno 1212 & Anno Domini 1216.
17. HARTINDVS, alibi Heinricus Anno 1222. & 1227. Heinricus dicitur in donat. Castrj
Viechtenstain 1226.
18. MEINGOTVS, Nobilis de Waldeck, praefuit Anno 1251. & adhuc 1268.
19. WICHERVS praefuit Anno 1276. alias Wichardus de Pertolffstorf, Austriacus Camera-
rij Provincia in causa decimarum in Abstettn. 1270.
20. GVILIELMVS, Anno Christi 1278.
21. GODEFRIDVS de Weissenegg 1289. & adhuc 1313.
GOTFRIDVS Comes de Kirchperg Praepositus Pataviens erat iam mortuus Anno 1318.
22. MENIGOTVS tertius, Anno 1319 & adhuc Anno Domini 1324. Menigos von Wals-
degg Chorherr vnd Thumbprobst zu Passaw Anno, &c. 1320.
23. ALBERTVS de Moerspach; Anno 1326.
24. WOLFHARDVS Anno Domini 1333.
25. ALBERTVS secundus de Moerspach, Anno 1337.
26. GVILELMVS de Winsberg, Anno Domini 1347.
27. OTTO praefuit Anno 1352. Albertus reperitur Anno 1358.
28. IOANNES de Scharffenberg praefedit Anno 1374.
29. OTTO de Laiming, Anno 1397 & adhuc anno 1413.
30. WENCESLAVS Thiem, anno Domini 1415. reperitur anno 1424.
31. HEINRICVS de Abaufen.
32. PAVLVS Baro de Polheim anno 1429. Obiit anno 1440.
33. VLRICVS Comes de Ortenburg successit, praefuit adhuc anno 1454.
34. SIFRIDVS Nothafft, anno Domini 1455. successit. praefuit adhuc anno 1476. quo obiit.
35. WILHELMVS de Abaim obiit anno 1495.
36. GEORGIVS Bernbeeggius praefuit anno 1498. Obiit Anno 1502.

37. IOHANNES Gumpenbergius, anno 1504 Obiit.
38. WILHELMVS Nothafft praefuit anno 1504.
39. IOHANNES Koler Augustanus praefuit anno 1508. & adhuc 1517.
40. IOHANNES Reslerus Augustanus, anno 1532.
41. WOLFGANGVS Comes à Salm praefuit anno 1534. designatus Pataviensis Episcopus, anno 1549.
42. ERHARDVS à Leonrod successit anno 1541.
43. CHRISTOPHORVS à Trenbach, successit anno 1542. Obiit anno Christi 1553.
VACAT Praepositura triennio, quam tum titulotenus possedit quidam curialis Otto a Wachtentung Doctor, quo Roma mortuo, successit Urbanus.
44. VRBANVS à Trenbach frater Germanus praefati Christophori, successit anno 1556. electus Episcopus anno 1561.
45. VITVS à Fraunberg in Poxau successit Trenbachio, & paulo post eligitur Episcopus Ratibonensis.
46. IULIUS Auer de Tobel & Cleberg successit Vito à Fraunberg. Obiit anno.
47. MARTINVS Eisingrein, Theologiae Doctor, anno 1568. Obiit 1579.
48. CHRISTOPHORVS Pettinger de Wasen.

SVMMI TEMPLI PATAVIENSIS DECANO. RVM INDEX.

1. WILLIBERTVS.
2. RACCO praefuit anno 1048. hic desunt aliqui.
3. RVDBERTVS anno 1164.
4. SIGEHARDVS Anno 1167.
5. FRIDERICVS, anno 1172.
6. TAGENO 1190. una cum Diepoldo Episcopo Asiatica expeditioni interfuit, & eandem descripsit.
7. HEINRICVS, anno 1193. & adhuc anno 1216.
8. OTTO praefuit anno 1222.
9. CHVNRADVS, anno 1224. & adhuc anno 1245.
10. ALBERTVS Bohemus seditiosus (sic enim nuncupatur) Anno 1250. & adhuc anno Domini 1262.
11. POPPO, Anno 1264.
12. WICHARDVS, Anno 1268.
13. WERNHERVS ex Decano Pataviensi designatur Episcopus Secconiensis, anno 1268. Praefuit ibi adhuc anno 1277.
14. OTTO secundus, anno 1276.
15. WOLFGERVVS de Aistershaim praefuit anno 1281. & anno 1320.
MEINGOTVS reperitur anno 1318.
16. ALBERTVS de Winckl, aliàs de Marspach, anno 1321. Decanus, praefuit anno 1321. & Anno 1324. tandem Episcopus Pataviensis.
17. WOLFGERVVS secundus praefuit anno 1327. & 1332.
18. IACOBVS Anno Christi 1333.
19. OTTO de Lonstorf, anno 1341.
20. GYNDACHERVS, anno 1352.
21. HERMANNVS digni, anno 1374. & 1389.
22. IOHANNES de Senging, anno Domini 1392.
23. FRIDERICVS, Anno 1400.
WENCESLAVS (forte per unum diem) inuenitur Decanus Pataviens. anno 1412.
24. HEINRICH

24. HEINRICVS Flockelius de Kützpubel Decretorum Doctor, praesuit anno 1418. Is anno 1424 in discordi Episcopi electione contra Leonhardum Laimingerum Patauiensis Antistes nominatus quidem est sed ad gubernaculum admissus non est.
25. SILVESTER Flieger praesuit Decanatu anno Domini 1433. fit Episcopus Chiemensis anno Christi 1439.
26. BYRCKHARDVS, cognomento Krebs, ex Herrnberga Wirtenbergen. Ducatus oppido natus, vir literis clarus, fundator bursae liliorum et quorundam stipendiorum pro Suenis Vienna. Praesuit anno 1438. Obiit anno 1462. Statuit de recipiendis Canonis expectantibus.
27. HAMRICVS praesuit anno 1463.
28. VALENTINVS Bernbegius, Decretorum Doctor, praesuit anno 1469. Obiit anno 1485.
29. CHRISTOPHORVS Schachnerus Bauarus successit, fit Episcopus Patauiensis, anno salutis 1490.
30. WIGVLEVS Froschelius successit Schachnero, ut in Decanatu anno 1490. sic post decennium, anno 1500. etiam in Episcopatu Patauiensi.
31. WOLFGANG à Tannberg fit Decanus anno 1500. Praesuit adhuc anno 1522. et obiit.
32. RYPERTVS à Moshaim, I. V. Doctor, successit Tannbergio; praesuit usque ad annum Christi 1539. Obiit in carcere * anno 1545. De eius scriptis videatur Bibliotheca Gesneri.
33. BERNHARDVS Schauuarzius, patria Weissenhornanus, è Suevia oppido natus. I. V. Doct. et aliquamdiu in Gymnasio Ingolstadiano Professor, fit Decanus anno 1539. postea Praepositus in Matsee Collegiata Ecclesia, et Anno 1555. Oenana ciuitatis Parochus. Obiit anno 1580.

*secundum
alios sibi
mortem
conscius
mirabilis
haesi con-
taminatus

ADDI-

ADDITIONES.

EPISCOPI LAVREACEN. ET PATAVIEN.

LAVREACVM *al. Lauriacum* Notit. *Vtr. Impr. in Pannonia prima & Norico Ripen. collocat: eiusq. mentionem facit Itinerarium M. Antonini Imp. Petr. Ranzonus. grauis & diligens scriptor, Epitom. Vngar. Indie. II. f. 11. b. de eo sic: Anasum Archiepiscopali sede insignis ciuitas, quod Laureacum olim appellatum. Pancyr. Commentar. ad Notit. f. 138. col. 4. Lauriacum est in Pannonia, ad ostia Anasi fluminis, cuius & Itinerarium meminit. ibidem Constantinus aliquot condidit lura. Idem f. 132. col. 2. Lauriacum oppidum in Illyrico collocat. Marc. Velserus III. Boicar. pag. 172. Laureacum, quæ proximè Ensam Lorchæ est, (M. Aurelij Antonini Imp. opus) magnæ quondam vrbs tenue nunc vestigium, nisi verius Aureliano tribuimus. Appianus in Chorograph. Enum oppidum, quod maiores nostri Laureacum, olim Aureliacum dicebant: & monumentum adfert ibidem existens.*

AEL. GANNA

LON OBIIT AN. LXX.

ET AEL. SECVND.

CON. O. AN. XL. AEL. C

DIDVS.

Cluuer. *vsq. ad risum argutus est in orthographiâ huius vocis. V. 23. 35. Est (inquit) LAVRIACVM exiguus hodie vicus, sub mœnib. opidi Ens, ad confluentem amnis eiusdem nominis, vulgò dictus Lorch. Veteri inscriptioni est Colonia Aureliana Laureacensis. vnde quidam opidum id nominis quondam ab Laureatis, quas vocant, literis accepisse nugati sunt, quorum ineptias cum merito M. Velserus in Boicarum III. rideat; miror eum tamen magis probasse vnâ antiquam statuarij inscriptionem, quàm tot Antonini & Notitiæ exemplaria. Celtas per Galliam, Italiam, Vindeliciam, & Noricum multa opidorum vicorûq. vocabula terminasse in ich & ach, siue ic & ac; quæ Romani suo ore formarunt in acum, icum & iacum; iam pridem in Germaniarum descriptione docui. E Gallia ne longius eiusmodi nomina petam; in Vindeliciâ suprâ enumeravi ista: Abudiacum, Septimiacum, Iciniacum, quibus adde è Notitiâ Cassiliacum. In Norico fuere Laciæcum, Iouiacum, Grauiacum, & Stanacum. Ad eundem igitur modum, & Lauriacum formatum fuisse, quis iam dubitet? quod postea ab imperito aliquo in inscriptione factum LAVREACVM. Atq. si ipsi olim Noricis haud dubiè dicebatur Laurich & Lorch: quod tandem contractum in Lorch; vt hodie vsurpatur &c. Tanti acuminis fuit Velserus tantæq. diligentia, vt nihil cogitauerit pronunciari, scripserit absq. ratione & iudicio, nec verò Cluuerius hætenus etymologiam huius nominis effatus est; quæ si à Laureâ descendat, vt non improbabilis est quorundam sententia, Laureacum dicendum scribendum esse quis dubitabit? non addo plura.*

S. Florianum martyrio quidem Laureaci coronatum docet I. SS. Bauaria Tomo. pag. 18 R. P. Raderus, qui verò Catalogo Episcoporum illius Ecclesiæ inserunt sine teste id ficere mihi omnino videntur & vide hac de re M. S. Chronicon Episcoporum Patavien. breui. si Deus vitam concefferit per nos edendum. De S. Floriani Monasterio vide infra sub Episcopo Richario pag. 120.

IERARDVS &c. Naetus à felic. memoria R. ad. integerrimog. Viro, Domino Georgio Lautherio SS. Theolog. Doct. Collegiatæ Ecclesiæ ad D. Virginem Monachij Preposito dignissimo: Cathedralis Ecclesiæ Patavienfis Canonico, Severissimorum Bana-

Bavaria Ducum Alberti V. Guilielmi V. & Maximiliani Consiliario, Domino & benefactore nulli unquam obliuioni tradendo, Chronicon Episcoporum Laureacensium & Patauensium, ex M.S. Codice dictæ Ecclesiæ Patauien. descriptum, utile visum fuit; & necessarium illud ad calcem Catalogi huius Hundiani adicere: quò lectorem deinceps remitemus. Id Chronicon Ierardi siue Gerardi præcessoris Eucharij mentionem quoque facit.

Quatuor SS. Quirinos Christi martyres R. Philippus Ferrarius Alexandrinus, in Catalogo SS. Italia commemorat. I. Romanum, qui Claudio Imper. propter Christianam fidem comprehensus, bonis publicatis, multaue verbera, vt propositum mutaret, perpeßus, in custodia trans Tyberim diu detentus est. Cum autem Marius Persa cum vxore & filiis Romam venisset, vt martyrum sepulchra venerarentur: Quirinum visitantes suis facultatibus alebant, orantes, vt pro ipsis apud Deum intercederet. Qui paulò post Imper. iussu noctu gladio cæsus, in Tyberim proicitur. Cuius corpus (cum Marius & filii ad carcerem reuersi, illum interfectum, & in flumen proiectum acceperint) à prædictis, & à Pastore Presbytero in Insula Lycaonia inuentum, in crypta cæmiterij Pontiani 8. Kal. Aprilis conditum fuit.

d.
XXV.
Mart.
Verba sunt
auctoris.

De secundo, Ferrarius sic refert: QUIRINVS Tribunus, cum S. Hermetem vrbs Præfectum in custodia detineret, ac S. Alexandrum Papam in alio carcere detentum diuinitus vinculis solutum in eundem Hermetis carcerem ingressum, cum eo loquentem, (licet omnem adhibuisset diligentiam circa fores, & vincula, quæ triplicauerat) vidisset, eo miraculo, quod tamen principio magis tribuebat, & sequenti, quod Balbina eius filia à S. Alexandro à struma circa collum oborsa vinculorum ipsius Pontificis tactu liberata fuisset, commotus ad Christum conuersus est, & omnes quos in vinculis habebat Christianos effectos liberos dimisit. Quod vbi Aurelianus Comes resciuisset, Quirinum ad se accitum grauitèr obiurgat, qui se Christianum libera voce professus ait, Si vis occidere, si fustibus cedere, si ignibus concremare, fac quod libet: omnes enim ad mortem pro Christo subeundam, non secus ac famelici ad escam parati sumus. Quibus verbis Aurelianus incensus in equuleo suspensum Quirinum torqueri iubet, linguamque præcidi, & cum ille nec his tormentis cederet, manibus pedibusque amputatis, capite, iubente Iudice, plectitur, & corpus canibus proijcitur: quod Christiani raptum via Appia in cæmiterio Prætextati condidere, 3. Kal. Aprilis. Addit. Corpus S. Quirini Nuesium apud Coloniam Agrippinam translatus, ibi summa celebritate Prid. Kal. Maij teste Io. Molano colitur.

II.
XXX.
Mart.

Tertium Ferrarius sic describit: S. Quirinus martyr Tybure colitur, à S. Quirino Episcopo Siscitano & martyre diuersus, vt Baronius in Annotationibus in Martyrologium hac die monet. Corpus Tybure in Ecclesia S. Saluatoris asseruari fertur, &c.

III.
IV. Iun.

De quarto deniq. isthæ habet: Cyrinus & Quingestius Episcopi hac ipsa die (V. Decembr.) ab Ecclesia Salernitana coluntur: quorum corpora Faiani pago agri Salernitani haud procul ab vrbe iacentia Bernhardus I. eius nominis Episcopus Salerni anno Sal. 909. sub Gisulpho Principe magna Cleri & populi frequentia, in urbem transtulit, ac in sacra æde, quam is in illorum honorem construxerat, decenter condidit. Quæ demum à Casario Archiepiscopo anno Domini 1226. in Basilicam Cathedralem tumultata sunt. Agitur illorum dies festus Nonis Decembris &c.

Pag. 755

Quatuor his Quirinis Italicis sanctis, rectè addit R. P. Raderus quintum, Illyricum vel Noricum de quo hic agitur, Philippi Imperatoris opinione multorum filium, primum Aquilegiensem Patriarcham, deinde Laureacen. metropolitanum, quod tribunal sanctus

etiam martyr Maximilianus illi cessit : Ferrario quoque haud incognitum ; qui eum Episcopum Siscitanum, non rectè vocat, sicut mox dicitur, diuersum ab eo quem Tegerense Monasterium possidet, secundum nempe in ordine supra obseruato. Quirinum Tribunum. Qui verò quintum nostrum Episcopum faciunt Siscitanum, sicut facit Ferrarius ; & qui eum Saxo ingenti de collo appenso in Sabaria (quem Gunsum nominant) fluuiummersum aiunt, utrique errant : nullus enim Siscia Episcopatus neque Episcopus extitit. Docent hoc Notit. Episcopatum orbis Christiani tam veteres, quam recentiores. Sic Aubert. Miraus. Notitit. 1. c. 3. Illyrici (ait occidentalis nimirum, de eo enim agere hoc loco Miraus, ex sequentibus planum est) septem sunt Prouinciæ in Sixti Rufi Breuiario (quod Valenti Imperatori auctor dicitur) & Indice Sconhouiano ; Dalmatia, Pannonia prima, Noricum mediterraneum, Noricum Ripense ad Danubium fl. Pannonia secunda, Sauiua, & Pannonia tertia, seu Valeria, à Diocletiano instituta filiaque nomine insignita. Dalmatiæ metropolis fuit AQUILEIA ; Pannoniæ primæ SIMIVM ; Pannoniæ secundæ SABARIA. S. Martini Episcopi Turonensis patria ; Norici mediterranei IUVAVIA ; Norici Ripensis LAVRIACVM, ni fallor &c. Idem lib. II. quæ est Notit. seu Codex Prouincialis vetus, p. 76. Salisburgen. Archiepiscopo. seu Metropolitano, Patauensem, (in quam urbem Laureacen. sedes per Odilonem Boiorum Ducem, quemadmodum suo dicitur loco, translata fuerat) Episcopum accenset : nullâ uspiam Siscienfis Episcopatus mentione habita. Et libr. IV. qui est Codex Prouincialis nouus, in quo Metropolitana & Episcopales sedes, iuxta præsentem Ecclesiæ ac Regnorum in orbe Christiano statum, recensentur ; nulla sit Siscia prorsus mentio : nec denique libro V. p. 352. quoloco ex Lazio enumerantur in Norico mediterraneo Episcopatus LAVREACENSI olim Pannoniæ & Norici Metropolitana sedi subiecti : quorum ibi nomina panduntur. TIBERTINENSIS, QUINTAVIENSIS, PATAVIENSIS, in Vindeliciis ; OVILABENSIS in Norico Ripensi, IUVAVIENSIS, SOLIENSIS, CELEIANVS, PETOVIENSIS, & TAVRISANVS, in Norico mediterraneo. De SISCIA, Plinio Ptolemaeo, aliisque nota, præmemoratus auctor, libr. V. pag. 399. commemorat eam Apostolum habuisse S. Quirinum Episcopum Laureacensem & martyrem, à Prudentio versibus celebratum. Apostolum, ait, & martyrem ; non Episcopum, quod contra Ferrarium & qui illum sequuntur, notari velim.

Siscia submersum aquis S. Quirinum nostrum, martyris palmam consecutum fuisse, tam disertè docet Prudentius, ut nemo prudens de veritate rei gesta dubitare habeat.

Insignem meritis virum
Quirinum placitum Deo
Vrbis mœnia Siscia
Concessum sibi Martyrem
Complexu patrio fouent, & qui sequuntur.

Quid dici poterat elarius ?

Philippum Imp. Christianum fuisse, quod nonnulli in dubium vocant, docet Vincentius Lerinen. in suo aduersus prophanas hæreses nouitates libello verè aureo, cap. 22. his verbis : Sed & eiusdem (Origenis) Epistolæ testimonium perhibent, quas ad Philippum Imp. qui primus Romanorum Principum Christianus fuit, Christiani magisterij auctoritate conscripsit. Vixit autem Vincentius sub Honorio Imp. CL. plus minus aunis post neci datum Philippum : cuius antiquiss. scriptoris assertioni, præ multorum nouiorum commentis standum merito iure censeo.

Certiora

Certiora heis docent Marc. Velfer. P. Rader. & quæ supra attigimus.

In vita S. Severini ab Eugippio conscripta, quinque omnino locis Laureaci fit mentio: capite nimirum 18. 27. 28. 30. & 31. in nullo autem horum capitum id legitur, quod hic de S. Quirino refertur. Taceo ibi res enarrari gestas commorante in Norico S. Severino: qui eo appulsi demum post defunctum Atilam. Hoc est post annum Christi 454. annis nimirum plus minus 142. S. Quirino martyrium passus. Sancti quidem Constantij Antistitis Laureacen. fumentio cap. 30. at de S. Quirino altum silentium.

Minus cæteris à vero aberrant, qui S. Quirini passionem ad annum Christi 312. & rejciunt; nec abhorrent Caesarum fisci.

Celeiam. Norici oppidum Ptolomæus, Plinius, aliique commemorant. Quamvis h. Pannoniæ Celeiam accenseri Velferus adnotavit. B. Maximilianum Anno 268. Eccle- Veli. B. 3. sia Laureacensi præfectum fuisse scribit hic D. Hundius. R. P. Raderus de hoc nostro S. Maximiliano sic refert: Celeiæ Pannoniæ oppido claris natalibus & fortuna copiosus natus ad vniuersum cultum numinis, morumque honestatem, & virtutis omnem elegantiam in ipsa pueritia ab Oratio presbytero eruditus, maximè in miferos benignus fuit, ut amplas etiam à parentibus acceptas opes in egentium vsum liberaliter partiretur, Laureaci Pontifex postea creatus. In proscriptione Christianorum Deciana iam utroque parente priuatus, seruitia manu miserat, opes pleraque reliquas omnes in pauperes sparsas profugus Romam ad Xystum II. Pont. Max. venit, à quo pro laborante in Pannoniis Ecclesia iure sollicito, inductus est, ut patriam repeteret, remque Christianam crudelibus tyrannorum edictis & præsidum intimitate pressam dissipatamque; velut ex naufragio colligeret. Non recusauit Maximilianus, nec laborem pro patria, nec discrimen capitis pro Christo. Accessit & S. Quirini Aquileiæ Antistitis auctoritas, qua impulsus, & sancta Rom. Pontificis, hoc est, orbis totius patris appreciatione confirmatus, Laureacum cuius possessionem tribunalis, Martyr postea Quirino cessit, caput Norici riparij petiit, legem Christianam pro concione promulgauit, Cum Laureacensem pontificatum ipsis prope viginti annis magna cura administrasset, redeundum sibi Celeiam ad patriam solum putauit, ut & ibi si conficere posset, Christi nomen propagaret. Eiulafius præses publicis edictionibus omnes Marti operari iussit, & fuere (ut semper in tritico filix, inter apes fuci) qui metu suppliciorum degeneres Christi milites Marti adolerent, quod Maximilianus, non secus ac Machabæus olim indignissimè passus, in medium forum non dubitauit prosilire, præfectumque impietatis accusare, quod cultum vni sempiternoque debitum numini, rebus conditis & infimis transcriberet. Eiulafius sibi ab inferiore & Christiano præscribi non passus, & omnia post aliquot disfert iunculas, verborum contentione, quæ se victum sentiebat, à verbis ad vim & gladium appellauit, sanctumque hierarcham cædi iussit: nec alter mortem recusauit, quæ se ad vitam peruenturum sciebat. Occubuit IV. Idus Octobr. extra pomerium. Sacrum corporis pignus à D. postea Ruperto Laureacum translatus, magnificis & illustribus templorum operibus eius nomine conditis celebratur: Henrius sanctus, quem secundum appellamus, Laureaco Batava Boiorum deportauit, ubi hodieque summa cum religione custoditur.

Catalogus Patavien. M. S. de quo supra, habet. S. Maximilianum anno ætatis. 13. patre fuisse orbatum; & sexto anno post; imperante iam Decio, & in Christianos saeuente (quo tempore annum agebat circiter decimum nonum, aut vicesimum) ad Laureacensem Ecclesiam vocatum: quam rexisse constanter asseritur annis XX. passus martyrium sub Numeriano. Idem Catalogus commemorat. ad sedem Laureacensem reuocatum Ann. 285. quod consistere non potest; si enim annos Numeriani computemus, cepit is

FF

Annò

Anno 284. desit proxime sequenti. 285 Res hac propter vetustatem temporum, persecutio-
num, ac bellorum calamitates, aliasque circumstantias quam plurimas valde difficilis est
& intricata; sed ut paucis me expediam, planissima videtur D. Velferi, & hunc secuti,
R. P. Raderi sententia, & expeditissima, quibus ego quoque subscribo, & hac sententia
ab annis Caesarum, & fastis non dissentit, quemadmodum probare facile est.

Eugipp. in vita S. Seuerini cap. 22. hac sunt verba: Basilicæ extra muros oppi-
di Batauini, in loco nomine Boitro trans Enum fluuium constituta, vbi cel-
lulam paucis monachis ipse construxerat. &c. & cap. 36. In loco Boitro supe-
rius memorato &c. Locum hunc non in Vindelicia, sed in Norico, ut recte Scholia-
stes monet, situm, repræsentat Appianus in sua Boiaria Chorographia.

Obiit S. Seuerinus anno 481. aut 482. (iuxta Scholiastem Eugippij in Elencho
Chronico) VI. Id. Ian. in Monasterio propè Fauianensium muros: & corrigendus est
error qui hoc loco irrepit & reponendus alter horum annorum, pro 494. quem Hundius
habet. Vitam S. Seuerini exactè conscripsit Eugippius ex quo haurire historiam illam
tutissimum erit. Auentinus namque, Lazius & alij non pauca immutauerunt, ad-
dentes quæ Eugippius non scripsit, aliàs etiam Eugippij ordinem interuertentes, quod
putarent sibi licere pro captu & libitu omnem historiam demutare atque retexere: de quo
consule Scholiastem ad cap. 11. 16. 19. 24. 27. &c.

k. Noua denuo emergunt difficultates, & trica propemodum inextricabiles. S. Seue-
rinum, post Atrila mortem in Noricum venisse, ex supradictis constat; clapsò iam anno
454. aut forte, vno alteroue precedente, non enim satis circa hoc auctoribus inter se con-
uenit. Constantius scribitur gubernasse Episcopatum Laureacensem Anno Christi 427.
imperante Theodosio iuniore: quod planè non consistit. Oporteret namque Constanti-
um S. Seuerini discipulum Episcopatu præfectum fuisse priùs quàm ille veniret in Nori-
cum: & euocatum ex eiusdem S. Seuerini cella, sub Cacio monte condita, ea ipsa non-
dum adificata. Sed nec ipsius Constantij sapius quàm semel tantum in vita S. nostris
mentio, cap. 30. his solummodo verbis: Hæc per triduum contestatus S. Seueri-
nus, aduersperascente iam die, Valentem nomine monachum mittens ad san-
ctum Constantium eiusdem loci Pontificem, & ad cæteros commanentes &c.
Vnde igitur sciri potest, Constantium hunc ex cella S. Seuerini ad Pontificatus fastigium
euocatum fuisse? quod additur: imperante Theodosio iuniore &c. Et hoc quoque du-
bitatione non caret, siue enim R. P. Raderi Indicem Chronologicum sectemur, siue Ha-
loandri annorum digestionem, conuenit quidem Annus iste tam cum Theodosio iuniore,
quàm cum Celestino Pontifice eius nominis IV. sed rursus aqua hæret; nam ut supra in-
dicatum, S. Seuerinus annis demum triginta plus minus post, in Pannoniæ Noricque
partes migravit. Persuasus his, quæ ex Eugippij cap. 30. paullo suprarecensui, pro Anno
427. Annum 472 rescribendum esse puto; saluo cuiusque meliora certioraque adferentis
iudicio.

Theodori huius meminit quoque Catalog. Patauien. Primum eum fuisse inter Pon-
t. tif. Laureacenses, qui pallium à Pont. Rom. Symmacho adeptus sit, haud rectè asseritur.
Eo enim ipso quod Symmachus, (sicut optime Velferus,) Theodorum pallio secundum
Ecclesiæ suæ morem vti commonefacit, ostendit, Laureacenses eius decoris
ornamento, quod mysticis significationibus vndiqueque venerabile maxima
semper estimatione habitum, non tunc primum fuisse affectos.

m. Quam melius rectiusq. Velferus? Incidit Theodorus (inquit 3. Boicar. p. 182.)
in Theodori aut Theodonum tempora: anno post Christum natum quingen-
tesimo vigesimo quarto fato functus. Quia Boiis necatum tradidere, quam
inani-

in manibus coniecturis indulserint, inde astimes, quod Vigiliū Tridentinū addicere non sunt verecundati, quem unā cum Remedio aut Rhomedio quod Vigilius amicus fuit, annis totis centum priusquam Theodo de traiciendo Danubio cogitaret, vixisse comperio. &c. Nec minus recte Velferus Auentinum notat, qui scribit Boiis superato Danubio Romanam provinciam Anno post Christum natum D VII. Theodonis ductu ingressis, postremam Augustam Tiberij, quamquam magnis viribus defensam, quod eam Romani bello arcem legerint, Boiis cecisse

Vels. p. 152.

De translata Laureacensi sede Pontificali Pataviam in sequentibus certiora profertur.

Vide infra sub hoc ipso Gerardo.

Hunc Othocarum Chronicon Episcoporum Laureacensium prorsus omittit

Magna hic deprehenditur annorum confusio, undecunque irrepperit. Erchenfridus obijisse commemoratur Anno Christi 623. vel 624. Othocarus ab Honorio Pontifice Romā missus Anno 624. Philo praefuisse Laureacensi Ecclesiae narratur annis 45. nimirum ab anno 615. usque 659. quae simul consistere nequeunt. Quod autem ante Philonem et sub ipso sedisse fertur Patavie Episcopus Erkanfridus, Anno 624. defunctus, cuius successor fuerit Othocarus; secundum annales Patavien. hinc inferitur, eodem tempore alium fuisse Archiepiscopum Laureacensem, alium Episcopum Patavien. idque in primis mihi probatum dari velim. Ex vita S. Severini ab Eugippio conscripta, nusquam apparet vestigium ullum Episcopatus, aut Episcopi alicuius Patavien. qui tamen aliorum locorum Norici Antistites silentio haud inuoluit: nec praeteriturus fuerat. Patavienfes si qui per id aevum fuissent, praesertim cum Patavij iam crebra incideret mentio, nempe cap. 19. Patavi (inquit) appellatur oppidum, inter utraque flumina, E- nū videlicet atque Danubium constitutum, ubi B. Severinus cellulam pau- cis solito more fundaverat, eo quod ipse illuc saepius rogatus à civibus ad- veniret, maxime propter Alamannorum incursum assiduos, quorum Rex Gi- buldus summā eum reuerentia diligebat. &c. Item cap. 20. cap. 22. quod me- morandam narrat historiam, quomodo mox discedente S. Severino Chunimundus paucis barbaris comitatus oppidum, ut S. praedixerat Batavis inuasit, ac pene cunctis mansori- bus in messe detentis, quadraginta viros oppidi. qui ad custodiam remanserant, intereme- rit, qualiterque barbari insequentes presbyterum qui S. Severino plagam gravissimam isti loco mox euenturam praedicenti sacrilegè obloquitus fuerat, in baptisterio ibi nimirum peccauerat, peremerint. Insuper cap. 27. explicat Eugipp historiam capti à Thuringis Bataui et quomodo Bataui contra interdictum S. Severini ibidem manentes alij qui- dem trucidati, alij in captivitatem abducti, penas dederint contemptus. Quae quidem haud multum ultra annos quadraginta ante Theodonis I. aduentum in Bavariam con- tingerunt.

o.

p.

q.

r.

s.

t.

u.

v.

w.

x.

y.

z.

aa.

bb.

cc.

dd.

ee.

ff.

gg.

hh.

ii.

jj.

kk.

ll.

mm.

nn.

oo.

pp.

qq.

rr.

ss.

tt.

uu.

vv.

ww.

xx.

yy.

zz.

aaa.

bbb.

ccc.

ddd.

eee.

fff.

ggg.

hhh.

iii.

jjj.

kkk.

lll.

mmm.

nnn.

ooo.

ppp.

qqq.

rrr.

Post subactam per Theodonem I. Boiariam, cum universa Provincia, tum rectores illius, siue Duces THEODO nimirum ipse, et hoc satis sublato, filius VTILO; postea ex fratre huius Theodone II. Vacaro nepos THEODIBALDVS: deinde GARIBALDVS, alienus, ut videtur ab Agilofinga familia, Theodelinde Langobardorum Reginae pa- ter: postmodum THASSILO praedicti Theodibaldi filius, et ex hoc progenitus GA- RIBALDVS; usque ad THEODONEM III. Idolorum cultui mancipati fuere. Quod autem de S. Theodelinda patre Garibaldo, siue Rege siue Duce Boiorum scriptum re- peritur, in medio relinquo; contentus leui digito attigisse ea, quae Illustris Dn. Vel- serus Boicar. III. magno iudicio de illo ipso Garibaldo ad posteritatis memoriam transmi- sit.

Hoc planè constat Theodonem id nominis tertium, Theodonis I. ex familia Agilofin- gorum inter Boiarios nobilissima (à qua alienum fuisse Garibaldum, paulò ante dixi- mus)

Veli. IV.
pag. 213.

mus) in principatu Boico successorem, post totos annos ab aduentu I. Theodonis, in Boariam circiter CV III. à S. Ruperto Reginoburgi Christiana religione imbutum, sacroq; fonte ablutum, vnà cum tota prouincia Boica CHRISTO concessisse: quo etiam tempore S. Rupertus Episcopus, Principis hortatu secundo Danubio deuectus, multam præterea pietatis sementē fecit, Euangelio omnibus qui secus ripam colerent libero sermone annunciat, ad inferiorem vsq; Panoniam, ibi exscendens iter retrò pedibus tenuit. Laureaci pleriq; à vana Deorum superstitione ad nos traducti, &c. Hac & alia accuratè Velferus, Patauiam omninò non præteriturus, situm temporis ibidem Episcopalis sedes extitisset. Sed quid moror? Otilonem, al Vtilonem II. Bauarorum Ducem, Patauiæ Ecclesiæ fundatorem Diplomata Regum & Imperatorum decantant, quæ infra suis locis præferemus. Non tamen negauero, conuersis ad Christum Boaria Principibus, & crescente subinde fidei seruire, propagande religionis, diuinique cultus exaltandi studijs iam ab initio fuisse certatum; cuius rei perficiendæ varia cepta consilia. Quò inter cetera referri debet, quod legitur de Hugoberti Ducis, Theodonis III. inter Christianos Boiorum rectores primi filia PLVTRVDE nobilissima & sapientissima scemina ab Aimoino appellata, sancta, gloriosa, & illustri à Marcellino, auctore coæuo; condidisse eam Brunonis Patauiensium Episcopi ætate, summam Stephani martyris ædem, quæ prima & indubitata Episcopatus Patauiensis primordia statuere haud ambigo.

Veli. IV.
Boicar.
p. 213.

q. Chronicon Episcoporum Laureacensium, & Patauiensium toties hæcenus inculcatum, post Philonem, cuius regimini annos quadraginta quinq; tribuit, Ottacharium cõmemorat; deinde Brunonem, anno domini 660. sub Papa Vitali Ottachario subsequente, & quod annis federit viginti nouem. Eundem verò designatum illum scribit Episcopus Ann. 638. & felicissimè rexisse annis 60. Eiusmodi prochronismi & metachronismi passim occurrentes, aliquid obscuritatis adferunt: attamen veritati rerum gestarum nihil derogant.

r. Ab Othlono in vita S. Bonifacij, Viualus, vel vt Sur. legit, Vinilus vir magnarum virtutum vocatur. De Diuisione Bauariæ, vide eundem Othlonum lib. 1. cap. 39. qui gubernante Bauariam Otillone Duce, & consentiente istam diuisionem factam fuisse scribit.

s. Diplomata vtriusq; Imperatoris reperies infra sub Episcopis.

t. Imò à Gregorio III. teste Othlono lib. 1. cap. 31. & seq. Idemq; summus Pontifex, eum ordinauit, Othlon. cap. 39. & ipse Papa asserit in suis literis ad S. Bonifacium, quas huic operi supra sub Episcopo * Erimberto insertas reperies (pag. 14. & seq.)

* Pro Gregorio igitur II. supponendus Gregorius III. & quod quibusdam fertur Viuiloni seu Viuilo pallium iterum ademptum fuisse à Zacharia Pont. quod honorantias (vt vocant) pro Pallio Romam mittere nollet, commentitium videtur.

u. Epistola Gregorij III. Viuiloni missa, huius est tenoris.

Dilectissimis nobis Episcopis in Prouincia Baiouariæ & Alemanniæ constitutis Viugoni, Luidoni, Rodulpho, Viuilo seu Addæ, Gregorius Papa.

Recitat hanc Epistolam Baron. Tom. 9. Anno Christi 738 Gregorius III. Papa. An. VIII. Exstat etiam in tertio Tomo conciliarum editionis Biniana inter rei gestas & Epistolæ Gregorij III.

Catholica sanctorum Patrum iubet, vt bis in anno pro salute populi Christiani, seu exhortatione adoptionis filiorum, Synodalia debeant celebrari, vt causarum canonicarum examinatio prouenire possit, atque vt necessitas vnuscuiusque poposcerit, pia educatio agatur. Vnde secundum Apostolum Gregorius III. Papa. An. VIII. Exstat etiam in tertio Tomo conciliarum editionis Biniana inter rei gestas & Epistolæ Gregorij III.

stoli

stolidi doctrinam, admoneo & hortor vos, carissimi, per misericordiam DEI, vel *Eph. 4.*
dignè ambuletis eà vocatione, quā vocati estis, vel ministerium vestrum perfe-
ctum sit coram Domino.

Opportunum namque est, vos nosse fratrem & coepiscopum nostrum,
præsentem Bonifacium, nostram agentem vicem, cum digno ac debito hono-
re pro Christi nomine suscipere, & ministerium Ecclesiasticum, cum fide Ca-
tholica, secundum morem & normam S. Catholicæ & Apostolicæ DEI Eccle-
siæ, cui misericordia DEI præueniente, præesse videmur; sicut Apostolica au-
thoritate à nobis destinatus est, ab eo suscipientes, dignanter teneatis, & genti-
litaris ritum, & doctrinam, & venientium Britonum, vel falsorum sacerdotum
& hæreticorum, aut vndeunque sint, renuentes ac prohibentes, abijciatis; &
vel populum vobis à DEO commissum, pijs admonitionibus edoceatis, & à sa-
crificijs mortuorum omnino abstineatis; & iuxta quod fueritis à prædicto no-
stro confacerdotè edocti, ita Catholicam & Apostolicam doctrinam tenentes,
Domino DEO Saluatori nostro placeatis; cui quo vobis loco ad celebranda
concilia conuenire mandauerit, siue iuxta Dannbium, siue in ciuitate Augusta,
vel vbiunque iudicauerit, pro nomine Christi parati esse inueniamini: quate-
nus cognoscamus per eius mandatum de vestro conuentu, vel in die aduentus
Christi IESU, cum fructu boni operis, ante eius tribunal assistere mereamini, *1st Pet. 3.*
dicentes: Ecce nos & pueri, quos dedisti nobis Domine. Non perdidimus ex
eis quenquam. Vel & vos Dominicam vocem audire mereamini, dicentem. *Matth. 23.*
Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab ori-
ginemundi.

SEDONIUS in Chron: M. S. Sedonius appellatur & in epistola PP. Zachariae proxi-
mè sequente.

Reuerendissimo & Sanctissimo fratri Bonifacio Coepi-
scopo, Zacharias seruus seruorum Dei.

VIRGILIUS & Sedonius religiosi viri apud Baioariorum prouinciam degentes *al. SED.*
suis nos literis visitarunt. Per quas intimauerunt, quod tua reuerenda fra-
ternitas eis iniungeret Christianos denuo baptizare. Quod audientes nimis su-
mus conturbati, & in admirationem quandam incidimus, si habet, vel dictum
est. Retulerunt quippe quod fuerit in eadem prouincia sacerdos, qui Latinam
linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, nesciens, Latini eloquij infrin-
gens linguam diceret: Baptizo te in nomine patris, & filia, & spiritus sancti: ac per hoc
tua reuerenda fraternitas considerauit rebaptizare. Sed, sanctissime frater, si
ille qui baptizauit, non errorem aut hæresim introducens, sed pro sola igno-
rantia Romanæ locutionis infringendo linguam, vel suprà fati sumus, bapti-
zans dixisset, non possumus consentire, vel denuo baptizentur, Quia, quod tuâ
benè compertum habet sancta fraternitas, quicumque baptizatus fuerit ab hæ-
reticis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debeat, sed
per solam manus impositionem purgari debeat. Nam sanctissime frater, si ita
est, vel nobis relatum est, non amplius à te illis prædicetur huiusmodi, * sed vel
sancti Patres docent & prædicant, tua sanctitas studeat conseruare. Deus te in-
eolumem custodiat reuerendissime frater. * Data Calendis Iulij, imperantè
Domino pijssimo Augusto Constantino, à Deo coronato, magno Imperatore,
anno vicesimo sexto, Imperij eius anno quarto, Indictione quarta decima. *al. debet. SUper doctrinam. Desunt in SU.*

Non alienum ab instituto nostro estimamus hisce inserere ex VELsero quæ de Synodo Y:
Dingolsingæ celebrata commemorat.

DE CONCILIO, quod Dux Thassilo apud Dingoluingam celebrauit.

Ff 3

Regnati-

Quidam
XXII. ha-
bent, scri-
ptorum er-
rore Mēbr.
XXIIII.
Reliq. Cū
Thassilo
ann. 749.
Dux appel-
latus fue-
rit.
Pro sub die
consulem
fort. leg.
sub die
Callisti,
qua pridie
Id. Oct.
incidit. Et
si barbaro
auro, inter-
dum diem
Eccōsulem
indefinite
scimus po-
tuit.
* primates
E. peritos.
diuturni-
tate.
* parochia
Excepto si
deberent.
prolati.
Et si quā
publica.

Si quis
pena.

Si uentes
sint, ita cō-
stituit, Cō-
stitutio
aut exci-
dit. San-
ctimonial-
les. Hic
quoq. ali-
quid exci-
dit.
Hac man-
ea & cor-
rupta sunt
Et etiam
sequentiā
pleraq.
de uellē
Adel-
schalk, no-
bilis mini-
ster, VVe-
regeldam
VVe-regeldam
legit. Renaldum præsunt.

Regnante in perpetuum Domino nostro IESU Christo, in anno uero
XXIIII. regni religiosissimi Ducis Thassilonis gentis Baioariorum, sub die con-
sulem, quod erat II. Id. Octobr. atque anno ab incarnatione dominica DCCL.
XXII. Indict. X. Diuina præfatus inspiratione, ut omne regni sui prænota-
tus Princeps collegium procerum coadunaret, in villam publicam Dingolui-
gam nuncupatam. ut ibidem tam regulare moderaretur obsequias, insu-
bium virorum & puellarum, quam Episcopales imperitos, vniuersa consenti-
pergentis suæ institutiones legum per primatos imperitos, vniuersa consenti-
ente multitudine, quæ reperit diuturna vitata, & quæ videbantur abstrahen-
do euellere, & quæ decretis placere componenda, instituerentur. Inter tot
verò collegia sacerdotum, deuolutis Episcoporum & Abbatum in præsentia
paginis, regularis ordines vitæ, atque canonum normas, vel decreta patrum,
nullis comprobare quiuerant testimoniis, ut Monachis parochi commendari
deberent, vel publica baptismatis obsequia, nisi forte pro periculo mortis, &
nihil eorum implerent commorandi negotio. Excepto vicissitudinis villarum
proprium singulis annis obediencialibus curis commissio ab Abbate proprio
fuerint determinata, unde ab vniuersis Abbatibus facta professio, ut minimè ti-
tulis popularibus se ingerere depellerentur, & hæc omnia, cui commissæ sunt
plebes, sub potestate Episcoporum permanerent, sicut in sanctis Synodis, vel
decretis præcorum patrum, perarata comprobatur conscriptio. Ab Episco-
pis uero simili modo, & nihilominus prælatis ponderauerunt sententiis, ut er-
ga eos charitatis gererentur curæ, ita ut canonica auctoritas confirmat, & spiri-
tualis concordia declarat. Hoc peracto concilio, & ab vniuersis vno ore con-
firmato, ita si quis de eadem institutione deuiare præsumperit, à collegio co-
rum alienetur, usque iterato examine, id est publico Synodo.

HÆC SUNT DECRETA quæ constituit sancta Synodus, in loco qui dicitur
Dingoluingen, Domino Thassilo mediante.

De die Dominico ita constitutum est, ut tali honore habeatur, sicut in lege
scriptum est, & in decretis canonum, & si quid præsumperit frangere contra
legem, aut decreta canonum tali poena subiacet, sicut ibi scriptum est. De
hereditate quæ tradita est ad Ecclesiam, ita constituit, ut quisquis hereditatem
suam ad Ecclesiam ante donauerat, aut postea donauerit, si quid mutare vo-
luerit, chartam suam habeat ita scriptam, ut locum & tempus & personam ha-
beat, aut tribus testibus fidelibus & nobilibus testificetur. Si sacerdos non
habeat chartam nec testem, ut prædiximus, tunc sicut in lege Baioariorum, &
iudex iudicat, sic defendat. De eo quod Episcopi iuxta canones, & Abbates
monasteriorum iuxta regulam uiuentem, ita constituit. De eo quod sanctæ
moniales, quæ in seruitio Dei sunt, ita constituit, ut nullus ausus sit in coniu-
gium & in matrimonium ducere. Aut si quis ausus fuerit, contra decreta ca-
nonum, ita componat, sicut canones decreuerunt. De eo quod ius ad legem
quam habuerunt in diebus patris sui, nobiles & liberi & serui eius, ita donaue-
runt, ut firma fieret. De eo, quod ut si qui de nobili genere de hereditate sua
dare ad sanctuarium Dei, in sua potestate esset, nec mutaret, in perpetuum.
De eo quod ut serui Principis qui dicuntur Adelschalhe, ut suam habeant Were-
geldam, iuxta morem quem habuerunt sub parentibus, & ceteri minores We-
regeldi iuxta legem suam, ita constituit. De eo quod parentes principis, quod-
cumque præstatum fuisset nobilibus intra Baioarios hoc constituit: Ut perma-
neret & esset sub potestate vniuscuiusque relinquendum posteris, quam diu
stabiles foedere seruassent apud Principem, ad seruiendum sibi, & hæc firma per-
maneret, ita constituit.

VVe-regeldam, VVe-regeldam, estimationis pretium. Panit. Rom. tit. 4. c. 17. pretium tuum id est VVirigeldum tuum. Vbi perpe-
ram VVirigeldum legitur. Grat. sine Pal. 17. q. 4. c. 26. ex conc. Trib. etia VVirigeldum habet, ubi Getust. edit. pro VVocem non intel-
legit, Renaldum præfunt.

De eo

De eo ut nullus hereditate sua priuatur, nisi per tres causas, quas in pacto scribentur: propter homicidium, hoc est ut quisquis hominem Principis sibi dilectum occiderit, obiniuriam Principis, & ad calumniam, hominem componet secundum legem, tunc priuatur hereditate sua. De eo, quisquis mulierem nobilem acceperit in coniugium, & non præsciuit, ita constituit, ut iterum libera esset, dimittat seruum & postea non redigatur in seruitium, sed esset libera. De eo, quod & si quis de quocumque reatu accusatus ab aliquo, potestatem accipiat cum accusatore suo pacificare, si voluerit, antequam pugnam quæ Wehadine vocatur, permittat. De eo, quisquis de nobili genere deprehensus fuerit de illis IV. causis, de quibus supra diximus, si ille hereditate sua portionem pro illius criminis reatu perdat, vxor autem illius, suo iure non priuatur, ita constituit.

Qua in pacto scribentur. Secunda & tertia causa cur quis hereditate priuandus, videntur excludisse. Quisquis seruum mulierem. Fort. V. Wehadine. pro V. V. ebrding. Illi III. causis de quibus supra diximus ille hereditatu sua.

Psalteria.

DE COLLAUDATIONE quam Episcopi & Abbates in Baioaria inter se fecerunt, pro defunctis fratribus. In Christi nomine. Notitia, qualem conuenientiam gentis Baioariorum Episcopi & Abbates inter se fecerunt: quorum nomina infra perarare stylo decreuimus. Id est, Manno Nuiuenpurgensis ciuit. Episcopus Alim, Virgilius, Wiserich, Sintprecht, Heres, Episcopi. Opportunus, Wolfprecht, Adalprecht, Ato, Vto, Lantfrit. Albunc, Ruothart, Ernest, Reginprecht, Volchanhart, Perhhoz, Sigido, Abbates. Ut eorum quis de hac luce migraret, vnusquisque superstitum Episcoporum vel Abbatum, pro defuncto, in domo sua Episcopali vel Cœnobio C. missas speciales, & eodem numero psalterio cantare faciat: ipse verò de propria persona sua XXX. speciales missas compleat, vel à religiosis sibi subiectis, implere omnino prænotatum faciat numerum, presbyteris siue Monachis, cum de hoc sæculo migrauerint, Episcopus seu Abbas, vno presbytero vel vno monacho, XXX. missas speciales, totidem psalteria faciant celebrari.

DE POPVLARIBVS LEGIBVS.

Prænotatus Princeps, vniuerso concordante collegio, hi constituit. Ut nullus à prouinciæ suæ mancipium limine venundare, vel proprium vel fugitiuum, præsumperit. Et si quis hoc decretum non obseruauerit, Weregeld suo culpabilis remaneret. Et nullus furtiuam rem, tam in equis & aliis quadrupedibus, quam in reliqua suppellectilia extra finem Baioariorum venundare, vel machinis diabolicis extra minandi, insidiis regi, ut si quis hoc præsumperit, XL. sol. componat in publicum. Ut quis domum, tam liber quam seruus, altius effoderit, & ibi occisus fuerit, sine compositione in sua damnatione permaneat. Si autem suppellectilia abstulerit de eadem domo, & eo fugiente in curtem vel extra curtem, hic cui damnum intulit consequitur, & interfecerit, pari subiaceat sententia. Similiter qui liberum vel mancipium suum furauerit, & eum comprehendere minimè quierit, & ibidem interfecerit reum, superior permaneat sententia. Sed tamen ea genera trium homicidiorum, debita signa vicinis suis, & his qui assistunt, insignet. De pugna duorum, quod Wehadine vocatur, ut prius insortiantur quam parati sunt, ne forte carminibus, vel machinis diabolicis, vel magicis artibus insidiantur. Qui supra prædictæ pugnae, quod chamsvvic diximus, peracto iudicio, se simili vindicta erigere contra querentem præsumperit, sacramentum quod ante id dicitur, iuret in Ecclesia, cum tribus nominatis sacramentalibus. De eo quod Baioarii Stapsaken dicunt, in verbis quibus ex vetusta consuetudine paganorum idolatriam reperimus, ut deinceps non aliter, nisi indicat qui querit debet.

Sic constituit.

deest aliud quid.

Insignare litat. docere. An V. V. ebrding. decimus. Formula iuramenti sacramenti. extat leg. Aleman. tit. 6. ita dicitur.

*liber ab-
stulit.
Sico*

*Præbil.
sententia.*

*Baioaria.
ancilla.
exceudi.*

*Exadoma-
uerint, hoc
est, libera-
ti causa
iudica-
uerint, &
ex domo e-
duxerint.
Mallum
& placitū
conuentus
est.*

*K. Marti-
vi, qua sol-
uitur apud
francos, a-
gendis co-
uentibus
Reugen-
zucht.
selbstschē-
homicidij.
reperi.*

*Alode,
pradium
sive man-
cipi, oppo-
nitur ho-
mi benefi-
ciarius sine
feudalib.*

*Extrami-
netur ab
alto officio.
depellatur
magistra-
tu, quem
gerebat &
reum.*

** Z.
scura, nec nobis satis intellecta, tamen mutari religio prohibuit, ne antiquitate consecra-
daretur. tis manus attulisse censeremur: qui enim hoc genus monumenta, suavi & Latino ser-
uot scelerū mone interpretari maluerunt eos multo labore quasitam eruditorum lectorum gratiam,
quos. non tenuisse animaduertimus, quod sibi quisque ipsi credere, quam alienam fidem sequi
rursus efficia-
rur cui malit.
fraudem.
dimissionē
quæ.*

tum, Hæc mihi iniuste abstulisti, quæ reddere debet. Reus verò contradicat, nec hoc abstulisti, nec componere debeo. Iterata voce requisito debito, dicat, extendamus dexteram nostram ad iustum iudicium Dei, & tunc manus dexteram vterque ad cælum extendat. Vt nullus furtiuam rem suscipere, vel intra terminum abscondere præsumat, qui hoc fecerit, XL. sol. componat. Vt hi qui Ducali manu liberi dimissi sunt, ad eadem cogantur iudicia quæ Baioarij Vrtella dicunt. Vt hi qui in Ecclesia libertatem conquierebant, deinceps, tam ipsi quam eorum posteritas, in secura libertate permaneant, nisi forte sibi ipsimet insolubile damnum inferant, quod componere minimè quiuerunt. Qui ex eis occiduntur, pretium eorum his soluatur Ecclesiis, vbi liberi dimissi sunt. Liberi qui ad Ecclesiam dimissi sunt liberi, vel per chartam acceperunt libertatem à Rege, si occiduntur, LXXX. sol. componantur Ecclesiæ, vel filiis eorum, in Dominico XL. sol. compon. Si ancilla libera dimissa fuerit per chartam aut in Ecclesia, & posthac seruo Ecclesiæ nupserit, Ecclesiæ ancilla permanet. Si autem libera Baioario seruo Ecclesiæ nupserit, & seruale opus ancilla contradixerit, abscedat, si autem ibi filios vel filias generauerit, ipsi serui & ancillæ permaneant, potestatem exinde non habeant. Illa autem mater eorum, quando exire voluerit ante annos III. liberam habeat potestatem; Si autem III. annos indurauerit opus ancillæ, & parentes eius non exadomauerint eam ut libera fuisset, nec ante Comitem, nec ante Ducem, nec ante Regem, nec in publico mallo, transactis tribus Kalendis Martis, post hæc ancilla permaneat in perpetuum, & quicunque ex ea nati fuerint, serui & ancillæ sunt. Qui furtiuam, quod Zougenzucht dicitur, super furem comprobare nequiuerit, furtiuo compon. more. Qui resistit domum suam, quod selischen dicunt, qualem rem querenti resistebat, talem compon. In publico XL. sol. Qui manum immissionem resistit, quod hantelod dicitur, XL. sol. soluat in publico, & ipsam rem querenti reddat. De his qui supra dictis homicidiis debita morte in furtiuo repertis, ut si quis huius interfecti parentelæ, eum qui suo scelere captus est, vindicare tentauerit, à propria alode alienus efficiatur. Et si quis signum, quod est sigillum, inhonorauerit, vel huiusmodi iniuncta minimè impleuerit, prima vice arguetur, secunda XL. sol. compon. III. suam Weregeldum. IV. extraminetur ab acto officio. Vt si quis iudicium furem in bina vel terna reprehensione non damnauerit, & eum diabolico lucro dimiserit, ut per illum quasi participes, pauperum spoliis ditarentur, tot sceleris quod commiserit ante oculos Dei & angelorum efficiatur, & nihilominus cuius fraudem fecerit, quasi proprium componat debitum. Vt si quis in virtute coniunctus, à coniuge propria adulterina separatus fuerit, eiusque ex cognatione coniugis, propter eandem dimissione * quæ eum persequi tentauerit, à proprio alienetur patrimonio. Vt nullus post tonsuram capillos vsu populari nutrire præsumat: nec velata, relicto velo, sæcularem habitum sumat. Vt si quis vel qua in hoc vitio reperti fuerint, aut corripiantur, aut excommunicentur.

Concilij acta & decreta hæcenus. Quæ quantumvis rudia, & plerisque locis obscura, nec nobis satis intellecta, tamen mutari religio prohibuit, ne antiquitate consecratis manus attulisse censeremur: qui enim hoc genus monumenta, suavi & Latino seruis scelerum mone interpretari maluerunt eos multo labore quasitam eruditorum lectorum gratiam, non tenuisse animaduertimus, quod sibi quisque ipsi credere, quam alienam fidem sequi malit.

Annales Francor. incerti auctoris, anno 788. toto decennio post isthæc facta esse tradunt: quam annorum supputationem Hundius quoque videtur hic secutus; dum Bavariam Pi-

pino

Pipino Caroli M. filio cessisse ait, qui paulo antea Italia quoque designatus fuerat: anno nempe 806. sed nos Velseri Chronologiam, ut certiores sequimur. Idemque ipse Velsfer. Eoicar. VI. ann. 806. sic persequitur.

Reg. alii
p. 111.

Pater (Carolus Magnus) de uexa iam aetate, ne qua se mortuo existeret diffensionis inter filios sementis, coactio procerum concilio, de eorum sententia provincias partitus, testamentum scripsit: in quod cum omnes iurassent, Leoni Pontifici signandum Romam missum est. Boica cis Danubium, Italiae iterum coniungenda, Pipino, quae trans flumen Carolo, procerum destinatione tributa. Nec pigebit tria partitionis capita ex testamenti tabulis ad fidem transcribere.

Diuisiones verò à Deo conseruati & conseruandi Imperij & Regni nostri, tales facere placuit. Ut Aquitaniam totam & Vasconiam, excepto pago Turonico, & quidquid inde ad occidentem atque Hispaniam respicit, & de ciuitate Niuernis, quae est sita supra fluuium Ligerem, cum ipso pago Niuernense pagum Aualensem atque Alensem, Cabillonensem, Matisconensem, Lugdunensem, Sabotiam, Moriennam, Tarentasiam, Montem Cinisium, Vallem Segusianam usque ad Clusos, & inde per terminos Italicorum montium, usque ad mare: Hos pagos cum suis ciuitatibus, & quidquid ab eis contra meridiem & occidentem, usque ad mare, vel usque ad Hispanias continetur, hoc est illam portionem Burgundiae, & Prouinciam ac Septimaniam vel Gothiam, Ludouico dilecto filio nostro consignauimus.

Italiam verò quae & Langobardia dicitur, & Boioariam, sicut Thassilote nunt, exceptis duabus villis, quarum nomina sunt Ingoldestat & Lutrahahof, quas quondam Thassiloni beneficiauimus, & pertinent ad pagum qui dicitur Nortgouue, & de Alemania partem quae in Australi ripa Danubij, currente limite usque ad Rhenum fluuium, in confinio pagorum Chiergouue & Hegouue, in locum qui dicitur Enge, & inde per Rhenum sursum versus usque ad Alpes, quidquid inter hos terminos fuerit, & ad meridiem vel orientem respicit, una cum Ducatu Curiensi, & pago Burgouue, Pipino dilecto filio nostro.

Quidquid autem de regno nostro extra hos terminos fuerit id est Franciam & Burgundiam, excepta illa parte quam Ludouico dedimus, atque Alemaniā, excepta portione, quam Pipino ascripsimus, Austriam, Niuistriam, Turingiam, Saxoniam, Frisiam, & partem Baioariae quae dicitur Nortgouue, dilecto filio nostro Karolo concessimus. Ita ut Karolus & Ludouicus viam habere possint in Italiam, ad auxilium ferendum fratri suo, si ita necessitas extiterit. Karolus per vallem Augustanam, quae ad regnum eius pertinet, & Ludouicus per vallem Segusianam: Pipinus verò & exitum & ingressum per Alpes Noricas atque Curiā. At haec quae Pipinum & Carolum respexere, fuere irrita, ut solent pleraque mortalium in antecessum cogitata, patre utriusque superstiti.

Augusta
Praetoria.
Salustiana
Valle quae
cum Bur-
gundia ac-
celebatur.

De Vrolpho Walderici successore cui Auentinus non rectè Hattonem praemittit, notatu digna sunt, qui Velserus scribit Boicar. VI. sub Ann. (805) Vrolphus Batauis Episcopus constituitur, quem quindecim tantum menses sedisse Batauensis Ecclesiae tabulae testantur faciunt. At extat Eugenij Rom. Pont. Epistola post annos circiter viginti scripta, in qua Vrolphi Laureacensis Episcopi nomen est positum, ut eo usque vitam produxisse inde liqueat. Me coniecturae non poenitet, Vrolphum post decimum quintum mensem ad Hunnos & Morauos pietatis studio informandos abeuntem, Batauensem sedem reliquisse, Laureacensis

sis

sis Archiepiscatus nomen retinuisse, quo maiori cum dignitate Euangelij causam apud barbaros tractaret, &c.

Epistola Eugenij P. P. integra hec est:

*Est Eugenij
P. P. l. l.
qui Pontifi-
ficatus eius
anno 824.
Sede Baro.
pars huius
diplomatis
retractatur
ab Hunsio
in Metropol.
seu Irolfo
Archiepisc.
Laurea-
gent.*

EUGENIUS Episcopus seruus seruorum DEI RATHFREDO sanctæ Favianensis Ecclesiæ, & METHODIO Ecclesiæ speculi Iulienis: Quæ & Soriguturen-
sis duncupatur, atq; ALEVVINO sanctæ Nitrauiensis Ecclesiæ, parique modo An-
noni, S. Vetuarensis Ecclesiæ Episcopis, simul etiam TVITVNDINO nec non Moy-
maro Ducibus & optimatibus, exercitibusq; plebis Hunniæ, quæ & Auaria dicitur,
& Marauia. Desiderio salutis animarum vestrarum filij in Christo charissimi. Cū
audiuimus Christianissimam conuersationem vestram & sanctæ fidei bonorūq;
operum vestrorū processum, summo gaudio atq; lætitia fuimus exhilarati, quia
diuina in nobis operante clementia, ut Apostolus ait, ubi habundauit delictum,
ibi super habundat gratia, atq; quomodo sancta DEI Ecclesia nostris temporibus
quotidianum in electione vestra suscipit incrementū. Cuius optabilis rumoris
index fuit reuerendissimus YROLPHVS sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Archiepi-
scopus & sanctissimus frater noster, vester autem spiritualis pater, qui per suam
sanctam prædicationē adoptiuos Deo vos genuit filios. Is itaq; ad Apostolorū
limina orationis causa veniens, nouā Ecclesiā nostris Apostolicis benedictionib;
informandā subnixē cōmendauit, quia dñō auxiliante, Catholice gubernandā
in vestris partibus suscepit. In quibus etiā quondam Romanorū quoq; Gepida-
rumq; ætate ut electione certum est, in septē Episcoporum parochias antecesso-
res sui iure Metropolitano obrinuerant diocesim. Quæ ex iustitia & lege præfa-
tus Deo dignissimus Archiepiscopus debito obligatur, ut illi terræ prius Christi-
colæ atque suorum antiquitus antecessorum creditæ prouidentia quam nunc
vos DEI Omnipotentis occulto mediante iudicio velut hæreditariam posside-
tis ipse Euangelicus agricola diu negata cælestis spargat semina vitæ, atq; in lu-
crandis Christo animabus rediuuā de vobis nutriat segetē. Quæ nos doctissimū
diuini Oraculi ministru salutis vestræ cognoscentes per omnia necessarium fide
& exemplo probatum meritō erga illum Apostolicam seruantes sententiam,
quæ dicitur. *Quomodo credent sine predicante, aut quomodo predicabunt nisi mittantur?* ab hac san-
cta Romanā matre Ecclesia vobiscum Rectorem transmisiimus, atq; in præfatis
regionibus Hunniæ quæ & Auaria appellatur, sed & Marauia prouinciarū quo-
que Pannoniæ siue Mesiæ Apostolicam vicem nostram & diocesim, atq; ius Ec-
clesiasticum exercendi, & vsum ac potestatem antecessorum suorum, videlicet
sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscoporum sibi successoribusq; suis cano-
nicā auctoritate committimus, atq; huius cōstitutionis nostræ decretum sub-
scriptionis priuilegio roboramus. Pallium præterea iuxta consuetudinem anti-
quam sanctitati suæ dedimus, quod ita sibi concessimus, sicut prædecessores no-
stri, suis prædecessoribus cōcessere, priuilegorū suorum scilicet integritate ser-
uatā. Cuius dilectioni quamuis hoc debito permitteremus, propter vestras autē
petitiones super hac re flagitantib; ad honorē suum nostrā Apostolicam vicē &
auctoritatem insuper accumulauimus, quod nunquā suis permissum est priori-
bus. Quatenus & vos Confratres & Coepiscopi deinceps ei reuerentiā amplio-
rem exhibere sciatis, & in sana doctrinā cælestis eruditionis ad ædificationē ve-
strā ut filij sapientes obediat, atq; vos laici primates & vulgus saluberrimis præ-
ceptis suis non velut homini, sed tanquā Deo humiliter obtemperetis, & in fide
Catholica, quam per Dominum IESVM consecuti estis, fortes permaneat. Nam
totius doli artifex Diabolus cuius dominio & populis in Baptismate abrenūcia-
tis, iacturam & damnū vestræ salutaris surreptionis moleste patitur, ac per va-
rias

rias occasiones Zizania perfidia seminando velut multâ iniuria bacchatur, & ut vestrum aliquis terga vertat sanctæ professioni incessanter molitur. Quapropter sæpè dicti Archiepiscopi videlicet pastoris vestri à Deo destinati institutionibus benignas aures præbere, qui vos & versutiam Sathanæ cauere atque eius æternos cruciatus euadere instruit, ac ipse in die iudicii de bonis operibus vestris seculorum Domino perpetua remunerandos gloria præsentabit. Ad perfectam autem & necessariam eruditionis vestræ salutem, ut comperimus nõ sufficiant pauci, qui modo constituti sunt vobis Episcopi, quia plures sunt adhuc gentilitatis errore ibidem detenti, ad quos propter inopiam præconum diuini verbi nondum peruenit notitia Christi. Idcirco enim, ut accrescat turba fidelium, studeat solertia vestra pro mercede & remissione peccatorum vestrorum adminiculum atque iuuamen præbere Reuerendissimo YROLFO Archiepiscopo, quatenus dudum illic constitutorum Episcoporum numerus impleatur, qui congruè constituti, & vobis posterisque vestris poterunt esse proficui, si ad restorationem Ecclesiarum propter nomen Domini de possessionibus vestris, quas redditus dotesque earum fama diuulgante quodam fuisse noueritis æternam sufficientiam vobis comparantes eisdem Ecclesiis ipsi conferatis, idoneis viris ad hoc ministerium electis, maxime in illis locis, si opportunitas & utilitas commendauerit, ordinentur antistites, ubi indicia Ecclesiarum & ædificiorum Sedes Pontificiales olim fuisse demonstrant, sin autem illius arbitrio & deliberationi qui vel ubi disponantur Episcopi concedimus, cui vicem nostram apud vos Ecclesiastici regiminis per omnia commisimus.

Vrolphum Archiepiscopum non in cassum laborasse Velfer: docet. anno quo supra: Boio. VI.
Hunnorum, inquiens, interim reliquias Slaui perpetuis excursionibus carpentes, sedes mutare coegerunt. Princeps gentis Theodorus Christianam religionem professus, adito Aquis Carolo agrum Sabariam & Carnuntum inter habitandum impetrat. &c.

Hattonem hunc Synodo Salisburgensi interfuisse, Chronicon Episcoporum Patauiensium penitus silet & Velfer. quoque (VI. Boic. ad annum 807) licet præcedente anno Batauen. sedem Hattonem Episcopum accepisse scribat: de Synodo autem isthac profert.

Anno DCCCXVII. Concilium Salisburgi XVII. Kal. Decembr. inditum. Affuere Arno Archiepiscopus, Atto Frisingen, Adalvvinus Reginoburgen., Henricus Sabionensis Episcopi. De decanis & relique sacrorum iure disceptatum definitumque esse annotatum reperio, ipsis Concilij actis nondum erutis.

Sequitur diploma Regis Ludouici.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ludouicus diuinâ fauente gratia, Rex. Si liberalitatis nostræ munere, de beneficiis diuinitus nobis collatis, locis sanctorum quiddam conferimus, id nobis, procul dubio, ad æternæ remunerationis præmia capeßenda profuturum liquidò credimus. Proinde nouerit omnium fidelium nostrorum præsentium scilicet & futurorum industria; quia nos, pro mercedis nostræ augmento, concessimus Ecclesiæ Patauien. quæ est constructa in honore sancti Stephani prothomartyris, ubi etiam sanctus Valentinus confessor Christi corpore requiescit, cui præfenti tempore venerabilis vir Reginarus Episcopus præesse videtur, quasdam res proprietatis nostræ quæ sunt in prouincia Auarorum, in loco qui dicitur Kirchbach, id est, Ecclesiam vnâ constructam, cum territorio, ad mansos centum faciendum, & plus, quarum terminia sunt, ab ipso loco pergens per vnâ

vnā semitam vsque ad locum qui dicitur Tumus, & inde, per circuitum vsq; ad prædictum Kirchbach, & deinde vsq; ad Markam Theotherij, & inde vsque sursum Cynnenberg. Has itaque res, cum prædicta Ecclesia, cum Vineis, terris, cultis & incultis, pratis, syluis, pascuis, aquis, aquarumue decursibus, adiacentijs, peruijs, & exitibus, & regressibus, totum & ad integrum, quemadmodum Ratbodus Comes Annonicor Episcopo ipsas res consignauit, ita prædictæ Ecclesiæ pœnitentialiter concessimus, & de nostro Iure in ius & ditionem eius, liberalitatis nostræ munere conferimus, ita videlicet, vt quicquid Rectores & ministri supradictæ sedis de ipsis rebus, iure Ecclesiastico, facere voluerint, libero in omnibus perfruantur arbitrio faciendi, tantum scilicet, vt dum Annonicor Episcopus, atque Anno Nepos eius, aduixerint, ipsas res tenere & vsare faciant, & nullus eis ipsas abstrahere præsumat, & post illorum discessum cum integritate ad eandem Ecclesiam reuertantur. Et vt hæc auctoritas largitionis nostræ per curricula annorum inuiolabilem atq; inconcussam obtineat firmitatem, manu propria subter firmauimus, & annuli nostri impressione signare iussimus. Signum Ludouici gloriosissimi Regis. Adalaeus Diaconus ad vicem Grimaldi recognoui. Data XIV. Kal. Maij, Anno Christo. propitio, III. Regni Domini Ludouici Regis in Orientali Francia indiction. XIV. lectum Ostrenhoua, pallacio Regio, in Dei nomine feliciter, Amen.

dd. *Privilegium Arnolphi Cas: Episcopo Engelmaro concessum.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Arnolfus diuinâ fauente gratiâ Imperator Augustus. Si de rebus terrenis, quibus diuinâ pietate iure hereditario sublimati atque coronati sumus, aliquam particulam, ad Monasteria à Deo sanctis ac iustis hominibus prædita, largituri sumus, non solum præsentialis, verum etiam æternæ vitæ remedia à Deo omnipotenti, & sanctis eius, inde nobis concessa manifestissime credimus. Quapropter omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumq; tam præsentium, scilicet quàm & futurorū, cognoscat industria, qualiter nos, diuinâ atq; humanâ fidelium nostrorū amonitione, quandam particulam proprietatis nostræ sancto Dei confessori Valentino, atq; B. Stephano, prothomartyri eius (ad quorum laudē & honorem Patauien. Ecclesiæ Episcopatus constructus atq; dedicatus dignoscitur, cuius nūc Engelmarus, dilectus atq; fidelis Episcopus noster, pastor & Rector bonus, ac prouidus esse dinoscitur) illuc perpetualiter in proprium retinendam concessimus, hoc est, in eadem vrbe Patauien. mediam Dominicalem aream nostram, quæ vsque hodie ad opus nostrum ibi pertinebat, cum omni integritate ad iam dictum sanctum locum, iure perenni, in proprium donauimus atque tradidimus, eā videlicet ratione, vt ipsa area, per hanc nostrā auctoritatem firmiter in Dei nomine roboratam, sub potestate eiusdem Rectoris atq; pastoris perpetualiter consistat. Et vt hoc certius credatur, manu propria subter eam affirmantes, annulo nostro insigniri iussimus. Signum Domini Arnolphi, inuictissimi Imperatoris Augusti. Wihingus Cancellarius, ad vicem Theodmari recognoui. Datum idus Decembris, Anno Domini DCCCXCIII. Indiction. prima. Anno Regni Domini Regis Arnolphi vndecimo, Imperij autem tertio. Actum in ciuitate Regina, in Dei nomine feliciter Amen.

cc. *Error in dat. Prescribendus est numerus 893. sicut patet ex denominatione Arnolphi proxime præmissa. Cetera diplomata ad Episcopum Winechindum pertinent.*

Diple-

Diploma confirmationis per Arnulfum Imp. factæ, cuius hic fit mentio. 66.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Arnolfus diuinâ fauente clementiâ Imperator Augustus. Si liberalitatis nostræ munere locis Deo dicatis quiddam beneficij conferimus & necessitates ecclesiasticas, ac petitiones seruatorum Dei, nostro releuamus iuuamine, atque Imperiali toemur munimine, Id nobis ad mortalem vitam transigendam temporaliter, & ad æternam feliciter obtinendam profuturum liquidò credimus. Quapropter comperiat omniû fidelium nostrorum, præsentium scilicet & futurorum, industria, quod Wichingus Pataviens. Ecclesiæ præsul venerandus, obtulit nobis auctoritates immunitatum piæ recordationis Caroli atque Ludouici, serenissimorum videlicet Imperatorum, in quibus continebatur insertum, qualiter ipsi prædictam sedem (quàm Vinilo quondam sanctæ Laureacen. Ecclesiæ Archiepiscopus, post excidium & miserabilem Barbarorum deuastationem eiusdem Laureacen. ecclesiæ, nuspiam alibi inuentâ suæ tuitionis securitate, primus episcopauit, Otione strenuo Bauarorû Duce concedente, qui etiam Canonicos & Monachos, quos Dei misericordia hostium subtraxerat prædæ in ecclesia, quæ est constructa in honore sancti Stephani prothomartyris Christi, vbi etiam sanctos Valentinus corpore requiescit, reucrenter collocauit) quàm verò, cum omnibus ad eam pertinentibus vel aspicientibus, sub immunitatis suæ defensione consistere fecerant, & confirmauerant, vt quicquid ex liberalitate Imperatorum atque Regum siue Ducum, vel cæterorum fidelium, eidem sedi collatum fuerat, perpetuo eius ditione consisteret. Ad hæc etiam & cartulas traditionum, quas prædictus Ottilo & filius eius Tassilo, Duces Bauariorum, ob eiusdem sanctæ Pataviens. ecclesiæ restorationem vel amplificationem, fecerant obtutibus serenitatis nostræ præferens idem præscriptus Pontifex, in quibus legebatur, quod ipsi dem prædicti Duces ad eandem sedem areas & mercatum, cum integro theolonia suo, ac Mancipia vtriusque sexus, molendina, piscationes, & vineas, & quicquid in eadē vrbe, vel circa eam, vixissent in proprium possidere, nihil extra dimittentes, omnia in omnibus sancto Stephano, sanctoq; Valentino iure perennitenda tradiderunt. Nos autem diuino amore compuncti, & tam earundem conscriptionum testimonijs, quàm etiam prædicti pontificis precibus commoti, piû morē antecessorum nostrorum, videlicet gloriosissimorum Augustorum, exequentes, eandem sedem, cum omnibus sibi subiectis, in simili modo sub nostræ defensionis mundiburdio, & immunitatis nostræ defensione consistere decreuimus, atq; iubemus, vt sicut à prædictis principibus constat eandem sedem sub eorum immunitate hucusq; vigere, ita deinceps sub nostra permaneat defensione, & per hoc nostrum Imperiale præceptum non solum istas immunitates confirmauimus, sed etiam omnium Imperatorum seu Regum sæpè dictæ ecclesiæ nouiter vel antiquitus collata munimus atque renouamus præcepta; & si quicquam adhuc est, quod ex prænominatâ vrbe Fiscus noster exigere poterit, hoc totum pro luminarijs & necessitatibus eiusdem Ecclesiæ expendendum ipsi quoque tradimus. Et insuper præcipimus, vt in præfata vrbe amodò nullus Iudex publicus, vel quislibet vir ex curiali dignitate, placitum aut comitatum habere præsumat, vel omninò super familiam, vel suburbanos aliqua sæcularia siue iudiciaria in eâ xerceat negotia; sed aduocatus atque patronus sanctæ Dei casæ sub ditione illius sedis Episcopi constitutus, quæcunque illic sunt disponenda, ipse, & non alius, ordinet & examinet. Præterea similiter. iubemus, vt nihilominus quispiam, in ecclesias, & Abbatias, siue cellulas, aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones, quas moderno tempore in quibuslibet plagis vel territoriis infra

Gg

impe.

imperium Regni nostri iuste & legaliter memoratum, tenet vel possidet Monasterium, vel ea quæ deinceps per præcepta Regum vel quorumlibet traditiones fidelium in iure ipsius Monasterij voluerit dinina largitas augeri, temerarie vim, siue usurpationem, aut rapinas, vel pressuram moliri audeat: nec nos, nec ullus successorum nostrorum, deinde munera, aut conuiuia, aut vllum coactum seruitium accipere sataget: & ubicunque verò loca eiusdem Monasterij forestis nostris adiaceant, inde omnia ligna ædificiorum, pastum, & pascua, sine censu, sumant. Prænominatorum itaq; sanctorum negotiatores in aquis & in aruis sine theoloneo ubiq; pergant. Aurifices aut eorum, quoscunque permiserint præfata sedis Antistes, non aliter, quam nostri, omnibus fluminum arenis absq; contradictione vtantur: & penitus nulla iudiciaria persona homines illorum in vilo restringere temperet: Nullus, sicut prædiximus, superioris vel inferioris ordinis Reipublicæ procurator, vel quælibet persona, ad causas tribunicio more audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones seu paratas faciendas, parafredos aut fideiussores tollendos, aut homines, tam ingenuos, quam seruos distringendos, vilo modo super terra ipsius Ecclesiæ cōmanentes, nec vllas publicas redhibitiones aut illicitas occasiones requirēdas, exigere conetur; sed liceat memorato pontifici, suisq; successoribus, res prædicti monasterij, cum omnibus sibi subiectis & rebus & hominibus ad se iuste respicientibus, sub tuitionem atq; immunitatis nostræ defensione remotā totius iudiciariæ potestatis inquietudine, quieto ordine possidere, & regere, & nostro fideliter parere imperio, atq; pro incolumitate nostra, coniungisq; & prolis, seu totius Regni nostri à Deo collati, vnā cum Canonici & Monachis sibi subiectis, domini immensam clementiam iugiter exorare delectet. Et vt hæc immunitatis & donationis nostræ auctoritas plenissimam in Christi nomine per cuncta voluentis mundi curricula obineat stabilitatis firmitudinem, manu propriā subrus eam confirmauimus, & annuli nostri impressione iussimus insigniri. Signū domini Arnolphi serenissimi Imperatoris Augusti. Engilbero Notarius ad vicē Theodmarij Archicapellani recognoui. Datum quinto Idus Septembris, An. incar. dominicæ DCCCXCVIII.

* Indiēt. prima, An. II. Regis Arnolphi, Imperij autem eius III. Actum Regane-spurck, Regio Pallatio, in Dei nomine feliciter, Amen.

Aliud Diploma. Cæs. Arnolphi, super permutatione, &c.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Arnolphus diuina fauente clementia Imperator Augustus. Nouerit igitur omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet & futurorum, industria, quemadmodum nos diuino instinctu admoniti pro quodam prædio in Italia posito, quod dicitur Summus lacus Monasterij Ottinga nuncupati, ad sedem Pataniensis Ecclesiæ iure perpetuo pertinentis, quia longitudine terrarum incommodum earundem Ecclesiarum rectoribus esse videbatur, quandam nostri iuris curtim opportunius eidem Ottingensi Ecclesiæ sitam, quæ vocatur Krote, cum omnibus ad eandem iuste & legitime aspicientibus, in quibuscunque pagis iacentibus, ædificiis, domibus, mancipiis vtriusque sexus, terris, agris, campis, pratis, pascuis, syluis, aquis, aquarumue decursibus, molendinis, viis & inuiis, exitibus & redditibus, cultis & incultis, quasitis & inquirendis, cum integritate, exceptis decimationibus vectigalium ad Monasterium sancti Michaelis iuxta lacum MATESEO SITVM IN SYSTENTATIONEM FRATRVM IBIDEM DEO SERVIENTIVM PERTINENTIBVS pro remedio animæ nostræ parentumque nostrorum imperialique donatione tradidimus. Ipsa verò curtis in Italia, quæ voca-

vocatū fūius lātūs, in ītegrum ad regnum reuertatū ius & dōminatio, iūfimus hoc & nostrā manfuetudinīs prāceptum inde conferibi, per quod decernimus atque iubemus, vtiliceat ab hodierna die Rētoribus prāfcriptarum Ecclefiarum cūcta hāc, quā fupra memorauimus poffidere, ordinare, & difponere fecundum eorum voluntates, ita vt ab hodierna die nulla perſona vel exactor in eaſdem res cōtra hāc deſcripta inuadere, aut aliquam violentiam inferre prāſumat, ſciens quicūque hoc facere prāſumpſerit, debitam pōnam violentiā eiſdem Rētoribus coactum ſe exoluere ideſt, libras XXX. argenti probatiſſimi; Et vt hāc noſtra largitio in auium firmior & credibilior ab omnibus habeatur manu propria ſubter eam firmauimus & ſigillo noſtro ſigillari iuſſimus. Signum Domini Arnolſi Imp. Auguſti. Engelpero notarius ad vicem Winchingi Epifcopi recognouit. Datum XIV. Kal. Septembris Anno Domini incarnationis DCCCXCVIII. Indictione VI. Anno XI. regni Domini Arnolſi regis, Imperij autem eius III. Actum Ratensdorff in Dei nomine feliciter. Amen.

Integrum Regis Ludouici, Arnolſi filij hic exhibemus.

88

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Luduicus diuinā fauente clementia Rex, Si erga diuino cultui mancipata more paterno, noſtri iuuaminis beneuolentiam oſtenderimus, hoc nobis ad regni noſtri diuinitus nobis collati ſtatum, nec non & perhennis iuris prāmium feliciter capeſſendum liquidō credimus profuturum. Ideoq; omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ prāſentibus fidelibus & futuris notum eſſe volumus, qualiter vir venerabilis, nomine Richarius, Patauien. ſcilicet Prāful, per quorundam procerum noſtrorum, Adalberonis quoque Reuerendi Antifſtitis ac ſtudioſiſſimi nutritoris noſtri, & Waltonis Friſingen. Epifcopi, nec non Lutvvaldi illuſtris Comitis & dilecti propinqui noſtri interuentum, regalitatis noſtræ eminentiam, merore confectus Epifcopus ſui damnum lamentando interpellans, cō quod ſeuiente, proch dolor, paganorū impugnatione, quādā pars diocēſis ſuæ, vbi ſancti Floriani martyris monaſterium conſtructum eſſe dignoſcitur, ex improuiſo deuſtata eſt, deprecans, vt ciuitatem illam, quam fideles noſtri regni pro tuitione patriæ vnanimiter contra eorundem Chriſtiani nominis perſecutorum inſidias nouiter in ripā Onaſi fluminis, in proprio iam dicti martyris, partimque in terrā Prāfecturæ terminalis ſtatuentes conſtruxerunt, ad ſupradictum ſacroſanctum locum, in quo eiufdem beatiſſimi martyris corpus venerabiliter humatum eſt, tradere-mus, iuriq; ipſius ſancti atque poteſtati largiendo firmaremus. At nos diuino compuncti amore, beatique Floriani conſiſi interceſſione, conſultui cūcto-rum procerum noſtrorum grātanter ſatiſfacientes, nec non prænominati ipſius Epifcopi prouiſioni libentia animo annuentes, decreuimus ita fieri, eandemq; ciuitatem cum omni apparatu munitionis ſeu vtilitatis, cum conuenientia terminalis comitis, per hoc prāceptum noſtrum, Chriſti martyri Floriano, abſque vllā retractione perhenni iure, pro remedio animæ noſtræ parentumq; noſtrorum æternā liberatione contulimus atque tradidimus. Inſuper etiam quidque ſeruus noſter quidam, nomine Perhart, in Aquilonari parte Danubij proprii in terrā & mancipijs in ipſā marcā tenuit, eidem Sancto Dei pēpetim firmamus, vt idem Epifcopus tam de ciuitate, quāmq; ex ipſo proprio, ſuiq; ſucceſſores liberā perhenniter fruantur poteſtate. Et vt hāc verius credan-tur, memori manu noſtrā id ſubtus roborantes annulo noſtro iuſſimus inſigniri. Signum Domini Luduici piſſimi Regis. Engelpero notarius

Eg 2

ad

ad vicem Theotmari archiepiscopi recognoui. Datum XIV. Kal. Februarij, Anno Domini DCCCC. Indict. IV. Anno verò regni reg. Ludewici I. Actum in ciuitate Ratifponâ in Dei nomine feliciter. Amen.

h. h.

Diploma seu literæ consensus Ludouici Regis huius sunt tenoris.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis LV DVV I CVS diuina largiente gratia REX; Liquidò enim confidimus, si erga diuina MONASTERIA Deo seruientibus aliquod solamen largituri sumus, nobis in perpetuum, & ad stabilitatem Regni nostri prodesse. Quapropter nouerit omnium fidelium presentium atque futurorum solertia, qualiter quidam COMES nomine ARBO, & ENGELMAR PURCHARDI EPISCOPI Vassallus, licentiâ eiusdem Episcopi, celsitudinem nostræ dominationis humili admonitione flagitantes adierunt, ut quibusdam CANONICIS PATAVIENSIVM Deo & sancto STEPHANO protomartyri Christi die noctuque famulantibus quædam loca, quæ antea vnâ cum decimatione ab illius sedis Rectoribus, scilicet Episcopis, in beneficium habere noscantur, in proprietatem concederemus. Nos verò, ob amorem Domini nostri IESU Christi & sancti Stephani, licentiâ Purchardi eiusdem Ecclesiæ sedis Episcopi, concessimus supra dictis CANONICIS PATAVIÆ loca vnâ cum DECIMATIONIBVS cunctis ad illa loca iuste pertinentibus, quæ antea in beneficia habuerunt, hoc est, in primis PRAMA, deinde GYRCANA, LVPIHCHINESPACH, POLLINGA, HOHINHART, ALTHAIM, OSTARYNAHA, IMATACHGOVVE. Præterea etiam CHORPHAIM, HOHINSTAT, & SCHÆRDINGA, cum omnibus ad iam nominata loca iuste & rationabiliter aspicientibus, terris cultis & incultis, campis, syluis, aquis, aquarum decursibus, mobilibus & immobilibus, quæ sitis & inquisitis, molenis, piscationibus, vijs & inuijs, exitibus & regressibus, decimationibus totis INTVS & EXTRA, prope ac longè, omnia ex integro supra memoratis CANONICIS ibidem Deo & sancto Stephano militantibus in propriam potestatem perpetualiter donamus, ita ut nullus successorum nostrorum, nec de successoribus videlicet Episcopis supradictæ Sedis, aliquid de eis rebus minuire aut distrahere audeat, quæ pro remedio animæ nostræ, ac genitoris atque nostri antepredecessoris CANONICIS concessimus, & iussimus exinde hoc nostræ auctoritatis præceptum conscribi, per quod decernimus atque iubemus, ut hæc donationis nostræ donatio ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ presentium atque futurorum verius credatur, & diligentius conseruetur: manu propria nostra subter eam confirmauimus, & annuli nostri impressione figillari iussimus. Signum Serenissimi Regis Ludewici. E spero notarius ad vicem Theotmari Archiepiscopi recognoui & subscripsi. Data II. Idus Aug. Anno incarnationis domini DCCCC. III. Indictione VI. Anno regni Ludewici Serenissimi Regis. Actum OTTINGA curiæ regiæ. In dei nomine feliciter. Amen.

* cur. p.

ii.

Sequuntur duo Diplomata Leonis scil. VII. & Agapeti II. quorum Hundius hic meminit, Ex peruetusto Cod. Richerspergen. descripta.

LEO

LEO Episcopus servus servorum DEI reuerendissimo & sanctissimo confratri nostro GERHARDO sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscopo omnibus diebus vitæ tantum tuæ ex hinc ammodo. Si pastores ouium solem geluque pro gregis sui custodia die ac nocte ferre contenti sunt, & ne qua ex eis aut pereat, aut ferinis laniata moribus rapiatur oculis semper vigilantibus circumspiciant: Quanto sudore, quantaque cura debeamus esse peruigiles nos qui pastores animarum dicimur, attendamus, & susceptum officium exhibere erga custodiam domincarum ouium non cessemus, ne in die diuini examinis pro nostra desidia ante summum Pastorem negligentia reatus excruciet. Vnde modo honoris reuerentia sublimioris inter ceteros iudicamur. Pallium autem fraternitati tuæ ad Missarum solemnitas celebranda concedimus, quo tibi non aliter Ecclesiæ tuæ privilegiis in suo statu manentibus uti largimur, non solum in die consecrationis chrismatis, ac sanctæ & venerandæ resurrectionis Domini nostri IESU Christi, seu in natal. sanctorum Apostolorum, atque beati Ioannis Baptistæ, nec non in festiuitatibus sanctæ DEI genitricis MARIE, simulque in Domini Natiuitatis die: pariterque in solemnitate Ecclesiæ tuæ die, & natalitio tuo die, verum etiam in consecratione Episcoporum & Presbyterorum, & quando à te Synodus celebratur, si forte conuenticulum illic fuerit * Neofitorum, qui ad fidem tua exhortatione sunt perducendi, nec non in festiuitate S. Stephani Prothomartyris, sanctiq; Laurentij & illorum sanctorum, qui corporaliter in tua requiescunt parochia, uti concedimus die, sicut à prædecessore nostro Dño GREGORIO huius almæ sedis Præsule sancitum est. In secretario verò tua fraternitas pallium induere debet, & ita ad Missarum solemnitas proficisci, & nihil tibi ausu temerariæ præsumptionis arrogare. Ne dum in exteriori habitu inordinate aliquid arripitur, ordinate etiã quæ licere poterant, amittantur, cuius quoniam indumenti honor modesta actuum viuacitate seruandus est, hortamur, ut & morum tuorum ornamenta conueniant, quatenus auctore Deo recte utrobique possis esse conspicuus. Itaque vita tua filiis tuis sic regula, in ipsa si qua tortitudo illis ingesta est dirigant, in ea quod imitentur aspiant. In ipsa se semper considerando proficiant, ut tuum post DEVM videatur esse beneficium quod vixerint. Cor ergo neque prospera quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neq; aduersa deficiant, sed quidquid illud fuerit virtute patientiæ deuincatur. Nullum apud te locum odia, nullum fauor indiscretus inueniant. Benignum te sentiant boni, districtum mali cognoscant; insonem apud te culpabilem suggestio mala non faciat, nocentem gratia non excuset. Remissum te delinquentibus non ostendas, ne quod ultus non fueris perpetrari permittas. Sit in te & boni pastoris dulcedo, sit & iudicis seuera districtio, vnum scilicet quod innocenter viuentes foueat, aliud quod inquietos feriendo à prauitate compescat. Sed quod nonnunquam propositorum scelus dum districtus malorum vult vindex existere: transit in crudelitatem correctio, iram iudicio refrena, & censura disciplinæ sic utere, ut & culpas ferias, & à dilectione personarum, quas corrigas non recedas. Misericordem te prout virtus patitur, pauperibus exhibe. Oppressis defensio tua subueniat, opprimentibus modesta correctio contradicat. Nullius faciem contra iustitiam, accipias nullum quærentem iustitiam despicias, custodia in te æquitatis excellat, ut nec diuitem potentia sua aliquid extra viam apud vos suadeat rationis audere; nec pauperes de se sua faciat humilitas desperare: quatenus DEO miserante talis possis existere, qualem sacra lectio præcipit dicens: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse.* Sed his omnibus salubriter uti poteris, si Magistram caritatem habueris, quam qui secutus fuerit, à

recto aliquando tramite non recedit. Ecce frater charissime, inter multa alia ista sunt sacerdotij, ista pallij, quæ si studiose seruaueris, quod foris, intus habes, fidem autem quam in tuis Epistolis breuiter assignasti, licet latius explanare debueras, Redemptori tamen nostro gratias agimus, quod eam in ipsa breuitate ratam esse cognouimus. Sancta Trinitas fraternitatem vestram gratiæ suæ protectione circumdet, atque in timoris sui via nos dirigat, ut post huius amaritudines ad æternam simul peruenire dulcedinem mereamur. Amen.

Diploma Agapiti P P.

AGAPITVS Episcopus seruus seruorum DE I, fratri dilectissimo & reuerendissimo GERARDO sanctæ Laureacensis Ecclesiæ Archiepiscopo, in Christo salutem. Petitiones tuas pro renouandis siue approbandis Ecclesiæ tuæ priuilegiis, venerabilis Fuldenfis monasterij Abbas HADEMARVS huc causa orationis veniens cum magna beneuolentia nostræ experientiæ suggestit, pariterque iurgia & disceptationes grauissimas inter te & Heroldum Archiepiscopum pro utrinque susceptâ in vna prouincia pallij auctoritate exortas, flebiliter nunciauit, quod & ipsi ex debita pastoralis cura nimio cordis mœnore dolemus, detestabiliterque profanamus. Quippe sancta & vniuersalis Ecclesia, cui authore DEO præsidemus à religiosis atque pacatis sacerdotibus suis, & in caritate non ficta solidatis, quasi totidem columnis innisa fulcitur; discordantibus autem & aduersus se hostiliter inflante superbia animum tollentibus, præsertim tantis Pontificibus velut euulsis sustentaculis casura, non sine magno periculo & vigoris sui detrimento à proprio statu concutitur. Insuper etiam dum de foris inter vos pro pallij honore pertinaciter huiusmodi contentio exercetur, agitur ut in fraternâ emulatione decor sacerdotij intus euacuetur.

Inde ergo frater Officium nostrum illud esse perpendentes ne inimicitiarum fomite in vobis succrescente dissidium sanctæ DEI Ecclesiæ atque scandalum sine consilij & vtilitatis vestræ respectu diutius nutriatur, ad sequstrandum litem vestram accedimus nos arbitres tam ex sollicitudine à Domino regiminis iniuncti, quam amborum vestrorum amore ad hoc permoti, ita videlicet ut & de prælibata conflictus vestri querimonia rationabilibus iudiciis rite iustitiæ satisfaciamus, & vos omni explosa controuersia in fraternam concordiam Christo moderante reuocemus.

Notum est igitur, literisque penes nos commendatum, quibus Ecclesiarum locis dignitas pallij ab hac Apostolica sede debeatur. Lauriacensem autem urbem antiquitus Metropolitanam fore, & Archiepiscopij sedem cui sanctitas tua præesse dignoscitur, sicut in priuilegiis authenticis ad nos usque à te directis legimus ita quoque inuentis quibusdam exemplaribus chartæ & vetustate admodum attritis in Archiuo S. Petri reperimus. Hanc etiam in exordio nascentis Ecclesiæ & immanissima Christianorum persecutione à Doctoribus istius sedis Catholicæ fidei nouimus rudimenta percepisse, & exinde à succedentibus prædicatoribus in superioris atque inferioris Pannoniæ prouincias eiusdem fidei emanasse gratiam. Quibus etiam duabus prouinciis illarumque Pontificibus usque ad tempora Hunnorum non aliud, quam sanctæ Lauriacensis præfuit Archiepiscopus, quorum barbarica feritas non solum prædictam Lauriacensem Ciuitatem, verum etiam in circuitu adiacentes regiones depopulauit, atque funditus desolauit. Inde quidem contigit, ut
Episco-

Episcopi hac necessitate compulsi, sede illa deserta atque aliò translata, simul etiam Archiepiscopalem ipsius sedis deferent honorem. Modernis autem, nec multum retro elapsis temporibus vacante ab Apostolico Vicario Bauariorum regno, ARNO primus sanctæ Salzbürgensis Ecclesiæ subrogatur Archiepiscopus. Hæc testatur annosa memorialis sacri scrinij historia. Modo autem mortalibus propitiante Christo ab hostibus sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ quiete, & inhabitandi securitate concessa, non alibi, quam ibidem fraternitatis tuæ Cathedra oportet haberi. Quapropter reintronizamus te eidem Ecclesiæ sanctorum Patrum videlicet prædecessorum nostrorum, sed & beatæ memoriæ Domini LEONIS Papæ, à quo Excellentia tua pallio & privilegio donata est, sanctiones atque statuta exequentes, ac sæpèdictam sanctam Lauriacensem Ecclesiam potestate & vice beati PETRI Apostolorum Principis absolvimus & Archiepiscopamus & in culmen Metropolitanum sublimamus, & privilegia nobis transmissa manu propria munimus & corroboramus, ac ratâ esse firmamus, denuoq; tibi pallium cum præsentî præcepto secundum usum prius concessum, successoribusque tuis perpetim tenendum tradimus. Hisque examussi ita ad iusticiam reintegratis, decrevimus rixas vestras, & dissensiones præfata ex causa deriquas dirimere, atque in fraternum amorem vos reconciliare, sic ut utriusque vestrorum modo susceptus servetur pallij honor illæsus, hortantes quatenus Apostolicè instituti, amodo non in contentione & æmulatione maneatis. Constat quidem quod canonicè singulis provinciis singuli ordinantur Metropolitanî, proinde distribuere, atque determinare ita vobis parochias, bonum & pacificum æstimamus ut diuisis duabus Noricæ regionis provinciis, Heroldo Archiepiscopo Occidentalis Pannoniæ cura committatur & custodiat; tibi autem successoribusque tuis, propter emeritam sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ cui iure iuniorum reuerentia assurgit in benedictionis & sedis ordine Prælati atque Præpositi providentiam Orientalis Pannoniæ, regionemque Auarorum atque Maraharorum sed & Schläuorum, qui modo Christiani, vel adhuc per baptismâ Christo lucrandi sunt, circumquaque manentium credimus, nostramque Apostolicam vicem in illis partibus prædicandi, & pro arbitrio vestro ubi opus est Episcopos constituendi, omniaque disponere atque ordinare tali auctoritate atque potestate delegamus, ac si ipsi præsentibus affuissimus. Quod si iam dictus Heroldus Archiepiscopus deinceps suorumve quispiam successorum minime diffinito limite contentus, sed interdiciam atque à sua potestate separatam Diocesin repetere peruicaciter conatur, nec à prohibita contentionis schismate per istas nostras Apostolicas traditiones atque determinationes compescitur: Ipse etiam pie concessâ dignitatis munificentia penitus priuetur, atque secundum ius pristinum, superior Pannonia continetur inferiori, atque tuæ tuorumque successorum ambæ perpetualiter subiaceant ditioni. Illubescences autem assensumque præbentes istis nostris saluberrimis decretis, benedicimus & Catholicos approbamus, resistentes verò atque infirmare, vel omninò pervertere contententes anathemate maranatha sanctæ Trinitatis districtè percutimus, & Apostolica sententia, qua multati Anania & Saphira expirauerunt, damnamus, & cum blasphematoribus sancti Spiritus sempiternis cruciatibus puniendos destinamus.

Litteræ Pilgrini ad Benedictum P. P. ordinis ac crismatis nomine.

ORDINIS ac nominis carismate prerogato sanctæ Romanæ sedis vniuersali BENEDICTO Pontifici PILGRIMVS sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ humilis seruator. Fidelitatem precum, deuotumque seruitium. Notum fieri dignetur vobis summe sacerdotum Præsul, quod super omni animi mei desiderium nunc delectarer, & Apostolorum visitare limina, vestraq; optabili perfrui præsentia, & ea facie ad faciem, quæ literis & inter nuntiorum committo indicis, Sanctissimæ paternitati vestræ coram rationari, nisi quod à Neophita Vngarorum gente hucire prohibeor, apud quam fœdere pacto sub occasione pacis fiduciam sumpsimus operam exercere prædicationis. Cuius enim terror gentis ex longo tempore etiam aliarum prouinciarum, Prædicatoribus meæ diocesis hætenus aditum clausit, ad quas nihilominus præsentis oportunitas temporis ire me vocauit. Quibus DEVS omnipotens quoniam solita sua pietate semper dispersa congregat, aperire dignatus est ianuam cordis sui diu clausam, vt discisso velamine duritiæ suæ, depositaque ferina crudelitate, leni iugo Domini colla summittant. A qua ergo præfatâ Vngarorum gente multis precibus ipse inuitabar venire, aut missos meos in opus Euangelij illuc dirigere. Ad quos dum transmitterem satis idoneos viros ex Monachis Canonicosque Presbyteros, atque de singulis Ecclesiasticis gradibus Clericos & vita omni que conuersatione illorum sic ordinata, quemadmodum in gestis Anglorum didici, tantum diuina gratia fructum statim ministravit, vt ex eisdem nobilioribus Vngaris vtriusque sexus Catholica fide imbutos, atque sacro lauacro ablutos circiter quinque millia CHRISTO lucrarentur. Christiani autem quorum maior pars populi est, qui ex omni parte mundi illuc tracti sunt captiui, quibus nunquam soboles suas licuit nisi furtiue Domino consecrare, modo certatim nullo obstante timore offerunt eos baptizare, & gratulantur omnes tanquam de peregrinatione sua in patriam reducti, quod Christiano more oratoria audent construere, & licentia percepta linguam ligatam in laudem Saluatoris præsumunt soluere. Ipsi enim mira omnipotentis DEI operante clementia quorum licet adhuc gentilitate sint quidam detenti, nullum tamen ex illorum subditis vetant baptizari, nec sacerdotibus inuident, quocumque libet proficisci. Sed ita concordēs sunt pagani cum Christianis, tantamque ad inuicem habent familiaritatem: vt illic videatur Isaia impleri prophetia. *Lupus & agnus pascuntur simul. Le & bos comedens paleas.* Factum est ergo, vt penè euncta Vngarorum natio sit prona ad percipiendum fidem sanctam, sed & aliæ Schlauorum prouinciæ ad credendum promptæ. Et est ibi messis quidem multa, operarij autem pauci. Inde quoque visum est iam necessarium esse, quatenus sanctitas vestra illic iubeat aliquos ordinari Episcopos, quia & quondam Romanorum Gepidarumque tempore proprios VII. antistites eadem Orientalis Pannonia habuit & Mesia mea sanctæ Lauriacensi, cui ego indignus ministro Ecclesiæ subiectos, quorum etiam quatuor vsque dum Vngari regnum Bauariorum inuaserunt, sicut præsentī cognitum est etati in Marauia manserunt. Quod nimium graue ac valde onerosum est mihi, & tot mei Pontificij parrochias solus prædicando circumeam, quibus necessitate & adiutorij inopia cogor nunquam meam subtrahere præsentiam. Ecce Dominorum amatissime huiusmodi Ecclesiasticis mancipatus officiis, detineor, & ne fecissem moram sapè dictæ gentis conuersioni, ire & prosterni ad vestra sanctissima vestigia distuli. Legatos autem meos præsentium scilicet portitores ad vestram destinaui serenitatem, quos audire dignetur quæso clementia vestra, & eorum meisque mixtim precibus præbere assensum, quatenus pallium, insulamque ponti-

pontificalem, quod speciale munus honoris ab hac sede tantum dirigitur Metropolitanis: quod etiam mei prædecessores, à gloriosis huius principalis Cathedralæ Primatibus accipere soliti erant; mihi verò hoc ipsum benigno animo per illos dirigere dignetur, pariterq; etiam privilegia Apostolicæ authoritatis meæ Ecclesiæ per eosdē missos meos vestris præsentata sacris obtutibus more prædecessorū vestrorum roborari supplico & cōfirmari, vt hac Apostolica sanctione & benedictione munitus, mihi commissi populi gubernationē canonicè exequi valeam, & vestris in die iudicii rationibus imputetur, quod in illis finibus ex paganis noua Ecclesia Domino lucratur. Quondam variæ ac peruersæ hæreticorum sectæ timendæ sunt, quos sæpe contigit deprehendi alios, quibus præsunt errore suo corrumpere, quos agnitione Orthodoxe veritatis debuerant illustrare, vt hæc tam pestifera de me amputetur suspicio, solenne symbolum Catholicæ fidei, quam ipse teneo ac doceo, vestro Apostolatui profitendum salubre censeo.

Confiteor & credo sanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum, vnum DEVM naturaliter esse. Vnius substantiæ, vnius naturæ: vnius Maiestatis & virtutis, & Patrem quidem non genitum, non factum, sed ingenitum profiteor, fons ergo & origo ipse est totius Trinitatis. Pater namque ineffabili substantia filium genuit, nec tamen aliud, quam quod ipse est genuit, DEVS DEVM, lux lucem, Filium quoque de substantia Patris sine initio natum ante sæcula, nec tamen factum fateor. Igitur non sicut filius à Patre, ita pater à filio est, quia non pater à filio, sed filius à patre generationem accepit, filius ergo DEVS de patre, pater autem DEVS, sed DEVS non de filio: si enim fuit pater semper habuit filium, cuius pater esset DEVS, & ob hoc filium de patre natum sine initio confiteor. Spiritum enim Sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, vnum atque æqualem cum DEO patre & filio credo esse DEVM, vnius substantiæ, vnius quoque naturæ, nec tamen genitum vel creatum, sed à patre, filioque procedentem amborum esse spiritum. Nec enim procedit de patre in filium, nec de filio tantum procedit ad sanctificandam creaturam, sed ab vtrisque procedere monstratur, quia caritas, siue sanctitas amborum esse cognoscitur, & nec patris tantum, nec filij tantum, sed similiter patris & filij spiritus DEI. In relatiuis verò personarum nominibus pater ad filium, filius ad patrem, spiritus Sanctus ad vtrosque refertur. Quæ cum relatiue tres personæ dicantur, vna tamen natura vel substantia creditur. Nec sicut tres personas, ita tres substantias prædico, sed vnam substantiam, tres autem personas. Quod enim pater est, non ad alium, sed ad filium, & quod filius est, non ad se, sed ad patrem est, similiter spiritus sanctus non ad se, sed ad patrem & filium relatiue refertur in eo, quod spiritus patris & filij prædicatur. In hac ergo sancta Trinitate tres personas vnum DEVM confiteor. Ergo non ipsum qui pater est, dico etiam filium vel spiritum sanctum, nec ipsum filium patrem aut spiritum sanctum fateor, vel eum qui est spiritus sanctus patrem vel filium dicere valeo, sed quod pater est, hoc filium esse, hoc esse spiritum sanctum, sine vlla ambiguitate pronuncio. Personas enim distinguo, non naturam Deitatis separo. Tres ergo illas vnius atque inseparabilis naturæ personas sicut non confundo, ita separabiles nullatenus prædico cum nulla ante aliam, nulla post aliam, nulla sine alia vel extitisse, vel quippiam operasse aliquando credatur, inseparabiles enim inveniuntur in eo quod sunt & in eo quod faciunt. Habet enim pater æternitatem sine natiuitate, filius æternitatem cum natiuitate, spiritus verò sanctus æternitatem processionis à patre & filio sine natiuitate. De his ergo tribus personis sola filij persona hominem

verum

verum sine peccato pro liberatione generis humani ex MARTA virgine nouo ordine nouaque natiuitate sumpsit. Nouo ordine, quia inuisibilis in diuinitate, Visibilis monstratur in carne; noua autem natiuitate est genitus, quia incorrupta virginitas & virilem coitum nesciuit, & fecunda per Spiritum sanctum carnis materiam ministravit. DEI enim filius non personam hominis accepit, sed naturam. Naturam enim nostram in vnitatem suae personae assumpsit, & idcirco filius DEI & filius hominis vnus est Christus. In eo namque quod filius est DEI, aequalis est patri, & in eo quod filius est hominis, minor est patre. Qui etiam ex quo homo est, pro delictis nostris passionem sustinuit, mortique addictus & cruci veram carnis mortem accepit. Tertia quoque die virtute propria suscitatus de sepulchro. Hoc ergo Exemplo capitis nostri in hac carne, qua nunc sum & moueor, resurrecturum me credo. Idem autem Dominus & Saluator noster peracto resurrectionis suae triumpho paternam sedem repetijt, à qua per diuinitatem nunquam recessit. Inde in finem seculorum venturus iudicabit viuos & mortuos, reddetque singulis prout gessit quisque in corpore, siue bonum siue malum. Ecclesiam sane Catholicam pretio sui sanguinis redemptam cum eo credo in perpetuo regnaturam. Credo & confiteor vnum baptisma in remissionem omnium peccatorum. Hanc ergo fidem professionis meae inuiolatam me retinere, & ab ea nunquam deuiare promitto.

Qualiter ergo ex praelibata fide idiotas erudire debeam, & ipse in suscepta nouitiorum Ecclesia conuersari rescripto paternitatis vestrae cautus flagito, ut merear edoceri. Memetipsum enim iterum iterumque sanctitatis vestrae fidei precibusque subnixae commendo. Dignam autem vestrae sublimitatis memoriam, quam tota per orbem frequentat Ecclesia, ego cum omnibus mihi subditis votis & orationibus celebrare non desisto, quidquid etiam humani seruitij, quod vestram deceat magnitudinem, ex me conferri possit, totum & ex toto pro libitu voluntatis vestrae liberaliter expendere, pater dilectissime, satago.

Sequuntur quaedam Diplomata quorum D. Hundius sub Pilgrino Episcopo mentionem facit.

I.

IN nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis. Otto diuinam fauente clementia Imperator Augustus. Si de rebus à Deo nobis collatis Ecclesijs Dei quiddam conferimus beneficij, & petitiones seruorum Dei ad effectum perducimus, id nobis & ad temporalem vitam transigendam, & ad aeternam feliciter obtinendam liquidò credimus. Quapropter eomperiat omnium fidelium nostrorum praesentium scilicet & futurorum industria, qualiter vir venerabilis, dilectus ac fidelis noster, Pilgrinus, sanctae Laureacen. ecclesiae Pontifex, serenitatis nostrae magnificentiam adiut, intimando, Antecessorem suum Adalbertum pia recordationis Episcopum quandam partem Theolonei in Patauiâ ciuitate à beatae memoriae Domino & genitore nostro, Ottone Imperatore Augusto, in beneficium usque ad obitum vitae suae tenere, & ut & ipse, ob restaurationem destructae Ecclesiae sancti Stephani prothomartyris Christi, eandem partem praedicti Thelonij, nostrae largitatis munificentiam, in proprium possideret, omnimodis implorauit. Vnde diuino amore succensi, petitioni illius aurem, pietatis nostrae libenti animo accomodantes, non solum deuotae & assiduae suae seruitutis memores, sed & continuam dilecti & fidelis nostri Wiligisi Archiepiscopi in-

seruens

seruentione commoniti, eundem iam dictum Theoloneum cum tali lege & integritate, quali eum Adalbertus Episcopus in beneficium, & Bruno postmodum Nepos noster in proprium habere videbantur, ad Patauien. Ecclesiam, quæ in honore sancti Stephani prothomartyris Christi est constructa & dedicata, vbi sanctus Valentinus Confessor Christi corpore requiescit, & vbi venerabilis Piligrinus Antistes præesse dinoscitur, iure Imperiali donamus, ita, vt Rectores eiusdem sæpeditæ Ecclesiæ ad restaurationem, & ad tecta procuranda, nec non pro luminaribus Ecclesiæ, ac in sustentationem fratrum ibidem Deo famulantium, per cuncta voluentis mundi curricula, absque alicuius contradictione personæ, in proprium teneant atq; possideant. Et vt hæc autoritatis nostræ donatio veriore & firmiore à cunctis fidelibus nostris perpetualiter in Christi nomine teneat vigorem, iussimus hanc conscribi, & sigillo nostro sigillatam manu propriâ subtus firmauimus cartham. Signum Domini Imperatoris Ottonis Augusti, Egvvertus Cancellarius ad vicem Willigisi Archicapellani notauit. Datum 11. Kal. Augusti. Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXXVI. Indiæ. IV. Anno verò Regni Domini Ottonis Imperatoris Augusti XV. Imperij autem IX. Actum Ratisbonæ. in Christi nomine feliciter, Amen.

II.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuinâ fauente clementiâ Imperator Augustus. Pateat omnium fidelium nostrorum, tam præsentium, quam futurorum industriæ; Qualiter vir spectabilis, Piligrinus, sanctæ Patauien. Ecclesiæ Præsul venerandus, partibus nostris fauens pro viribus, fide inconcussâ, in perturbatione atque vacillatione Regni Baioariorum, ab aduersariorum perniciosissima persecutione, tam in incendiis quam interfectione familiæ, ac deuastatione non paruâ, Episcopatus sui perpeßus est iacturam, cuius fidem atque constantiam æquum duximus remunerare, & Ecclesiasticæ desolationi, Regiâ munificentia solamen aliquod impendere, vnde etiam eius non solum mori quærelis, sed & allubescences precibus dilectissimi fratruelis nostri, Ottonis Ducis videlicet Baioariorum atque Willigisi Archiepiscopi, quandam Iuris nostri Abbatiam infra territorium Patauien: sitam ciuitatis, quæ est in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ constructa & dedicata, cum Walaflunefsdorf, cæterisque omnibus, id est, cum Ecclesiis & ædificiis, omnibusque decimationibus, cum terris, agris, cultis & incultis, villulis, vineis, campis, pascuis, pratis, syluis, nemoribus, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, mancipiis vtriusque sexus, quæ sitis & inquirendis, ex toto & integro, de iure & donat. nostra, eidem Patauien: Ecclesiæ sancti Stephani prothomartyris Christi, per hoc præsens autoritatis nostræ præceptum, pleniter in Christi nomine confirmatum donamus, tradimus, atque transfundimus, eo videlicet tenore, vt ipsa securiter, absque alicuius personæ contradictione atque molestiâ, more hæreditario, perpetualiter in proprium teneat atque possideat. Et vt hæc prædicta fidei & firmitatis remuneratio, auctoritatique nostræ donatio, veriore, firmioreque à cunctis fidelibus nostris perpetualiter habeat vigorem, iussimus hanc cartham conscribi, & sigillo nostro sigillatam manu propriâ subtus firmauimus. Signum Domini Ottonis Imperatoris Augusti. Ekvvertus Cancellarius ad vicem Willigisi Archicapellani notauit. Datum 11. Kal. Augusti, Anno Dominicæ incarnationis, DCCCC.

DCCCCLXXVI. Ind. IV. Anno vero Regni Domini Ottonis Imperatoris Augusti XV. Imperij autem IX. Actum Ratisbonæ, in Christi nomine feliciter, Amen.

III.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuinâ fauente clementiâ Imperator Augustus. Constat nos, diuinâ donante gratiâ, cæteris mortalibus supereminere. vnde oportet, vt cuius præcessimus munere, eius studeamus modis omnibus parere voluntati. Quapropter comperiat omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet & futurorum, industria; quia vir venerabilis, Pilgrinus sanctæ Pataviæ ecclesiæ episcopus, obtulit nobis auctoritates immunitatum piæ recordationis, Imperatorum, Caroli atq; Ludouici, nec non domini & genitoris nostri, Ottonis pijsimi Imperatoris, in quibus continebatur insertum, qualiter ipsi prædictam sedem, quæ est constructa in honore sancti Stephani prothomartyris Christi, vbi etiam beatissimus confessor Christi, Valentinus corpore quiescit, cum pertinentibus Monasterijs, id est, cella sancti Floriani martyris, atq; Treismâ ad monasterium sancti Ypoliti, nec non Chremisâ, quæ est in honore sancti Saluatoris fundata & consecrata, cum reliquis cellulis sibi subiectis, & rebus vel hominibus ad se pertinentibus vel aspicientibus, sub immunitatis suæ defensione consistere fecerant, & confirmauerant, vt quicquid ex liberalitate Regum, Reginarumque, Ducum, vel cæterorum fidelium, eidem sedi collatum fuerat, perpetuò in eius ditione consisteret. ob firmitatis namq; studium petijt excellentiam nostram prædictus præsul, vt morem parentum sequentes, eandem sedem, cum omnibus sibi subiectis, simili modo constitueremus sub defensione, & immunitatis tuitione. Cuius precibus, ob amorem Dei, reuerentiam ipsius sanctæ sedis, assensum præbimus, & hanc nostræ auctoritatis immunitatem, firmitatis gratiâ, erga ipsum sacrum locum fieri decreuimus; per quam precipimus atq; iubemus, vt sicut à prædictis pijs Principibus constat eandem sedem sub eorum immunitate hætenus consistere, itaque deinceps sub nostra permaneat defensione, & quicquid eidem ecclesiæ retroactis temporibus oblatum fuerat, & modernis conferuntur, vel quæ deinceps collata fuerint, per hanc auctoritatem nostram, absque alicuius contrarietate, teneat atq; possideat; & nullus Iudex publicus, vel quilibet superioris vel inferioris ordinis Reipublicæ procurator, in Monasteria, cellulas, ecclesias, loca, vel agros, seu reliquas possessiones memoratæ ecclesiæ, quas moderno tempore iuste & legaliter possidere videtur, vel quæ deinceps in iure ipsius sancti loci voluerit diuina pietas augere, ad causas iudiciario more audiendas, vel freda aut tributa exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, seu homines ipsius ecclesiæ, tam ingenuos quàm & seruos, super terram ipsius commanentes, iniuste distringendos, nec vllas redibitiones, aut illicitas occasiones requirendas, vllò vnquam tempore ingredi audeat, vel ea, quæ memorata sunt, penitus exigere præsumat; sed liceat memorato præsuli, suisq; successoribus, cum omnibus sibi subiectis & rebus vel hominibus ad se aspicientibus sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere: Et quicquid de rebus ecclesiæ prædictæ ius Fisci nostri exigere poterat, totum in luminaribus ipsius ecclesiæ, & stipendijs pauperum, seruorumque Dei ibidem Deo famulantium, concessimus, vt in perpetuum illic proficiat in augmentum, quatenus eiusdem sedis Episcopi, vnâ cum clero & populo sibi commisso, pro nobis, & stabilitate Regni nostri, Domini misericordiam attentius exorare valeant. Et vt hæc immunitas & donationis nostræ auctoritas, plenissimam in Christo.

finio.

Ea voluentis mundi curicula, obtineat stabilitatis firmitudinem, manu propria subter firmauimus, & annuli nostri impressione iussimus insigniri. Signum domini Ottonis inuictissimi Imperatoris Augusti. Egvvertus Cancellarius ad vicem Willigisi Archicapellani, notauit. Dat. II. Kal. Augusti, Anno Dominicæ incarnationis, DCCCC. LXXVI. Ind. IV. Anno verò Regni domini Ottonis, piissimi Imperatoris, XII. Imperij autem IX. Actum Ratisbonæ in Christi nomine feliciter, Amen.

IV.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto Dei fauente clementiâ Imperator, Augustus. Si petitiones seruorum Dei iustas & rationabiles ad effectum perducimus, hoc nobis, procul dubio, ad Regni nostri stabilitatem profuturum, & ad æternæ beatitudinis gaudia capeßenda liquido credimus. Quapropter comperiat omnis sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorumque præsentium scilicet ac futurorum industria; qualiter dilectus fratruelis noster, Otto Dux Alemannorum, & Willigisus Archiepiscopus nostram implorauerunt clementiam, vt quandam Abbatiam, nostri proprii Iuris, sitam in Patau. vrbe, quæ est in honore sanctæ Dei genitricis, ad eiusdem vrbis Episcopalem Ecclesiam, quæ est in honore sancti Stephani prothomartyris Christi constructa & dedicata, vbi sanctus Valentinus corpore requiescit, & Piligrinus Episcopus præesse dinoscitur, iure perhenni donaremus: quorum igitur petitionibus assensum præbentes, prædictam Abbatiam ad eiusdem prædictæ ciuitatis Episcopalem sedem, cum omnibus ad eam pertinentibus, cum cultibus, nemoribus, agris, vineis, pratis, pascuis, aquis, aquarumue decursibus, molendinis, Piscationibus, terris cultis, & incultis, exitibus, & redditibus, mancipijs, vtriusque sexus, & cum omnibus ad eandem Abbatiam iustè aspicientibus, pro remedio animæ, beatæ memoriæ, patris nostri, & stabilitate Regni nostri, Imperiali vigore donamus, ac perpetualiter transfundimus. Et vt hæc nostræ Donation. traditio firma atque stabilis permaneant, hanc chartam confirmationis conscribi iussimus, & sigillo nostro sigillatam manu propria subter firmauimus. Egvvertus Cancellarius, ad vicem Willigisi Archicapellani recognoui. Signum domini Ottonis, inuictissimi Imperatoris Augusti. Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXX. Ind. regnante inuictissimo Imperatore Augusto Ottone. Actum Ratisbonæ.

V.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuinâ fauente clementiâ Rex. Notum sit cunctis, tam præsentibus quàm & futuris, Christi fidelibus; qualiter Piligrinus, sanctæ Patauien. Ecclesiæ venerabilis præsul, Episcopatus sui pertinentiam in Orientali plaga Barbarorum limiti adiacentem creberri-
mâ eorum deuastatione infestari, nostræ conquestus est pietati; à quibus etiam Barbaris moderno nostri quoque Regni tempore, miserabili lamentatione adiecit, tam irreuerabili se damno læsum in interfectione & direptione Ecclesiæ suæ familiæ, præter innumerabilia depredationum & incendiorum dispendia, vt absque habitatore terra Episcopi solitudine sylustat; cuius perniciosissimâ iacturâ munificentiam nostræ liberalitatis, huiusmodi solari iuuamine, p. nostræ æternæ precatus est animæ remedio, quatenus videl. ingenui, qui, ex inopiâ seruorū, in locis Ecclesiastici patrimonij cōstituantur coloni, quicquid nostræ publicæ exactioni iudiciariâ præte deberent, ad pristinæ restauratæ culturæ
Hh
suis

fuis largiremur vñsibus. His igitur moti querelis, militumq; interuentionibus allubefcentes, suspiciendæ reuerentiæ Theophaniæ domine matris nostræ semper Augustæ, amborumq; Nepotum nostrorum, Heinricorum, Ducum scilicet Batariæ ac Carinthiæ Regionum, postulata eo tenore concessimus, vt liberi, cuiuscunq; conditionis sint, qui destinantur coloni in locis pertinentibus ad sanctæ Patauien. Ecclesiæ præsulatum in honore beati Stephani prothomartyris Christi constructum & dedicatum, vbi sanctus Valentinus & Maximilianus confessores Christi corpore requiescunt, sitis in Marka hætenus Luitvaldi Comitis, à nostrorum Ministerialium deinceps sint districtione absoluti; & quicquid noster publicus Fiscus ab illis exigere vel percipere poterit, hoc totum in cunctis Aduocato præfatæ Ecclesiæ Patauien. exigendum & percipiendum ad iam dictam Pontificis Piligrini successorumque suorum utilitatem perpetim condonamus; nec pro vlla alia occasione aut vadium soluere, aut ad comitatum ire à Marchione, vel aliquâ Iudiciariæ potestatis personâ, conentur, nisi eâ lege vel Iure, quo Ecclesiastici serui, ab extraneorum pulsati reclamationibus, pro satisfaciendâ iustitiâ, ad placitum ire compellantur. Et vt hæc auctoritas nostra præsentibus futurisque temporibus, Domino protegente, valeat inconuulsa manere, manu propriâ subter signauimus, annuli que nostri impressione signari iussimus. Signum Domini Ottonis, gloriosissimi Regis. Hildvvaldus Episcopus, ad vicem Willigisi Archicapellani recognoui. Dat. pridie Kal. Octobris, Anno dominicæ incarnationis DCCCC, LXXXV. Ind. XIII. Anno autem tertii Ottonis regnantis II. Actum Babenbergæ in Dei nomine feliciter, Amen.

11. *Privilegia ab Ottone III. Episcopo Christiano & Ecclesiæ Passauiensi concessa, à D. Hundio insinuata, sequuntur.*

I.

Regim
manni.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuinâ fauente clementia Imp. Augustus. Quia respicit ad Regum ius prodiuino amore Ecclesiæ Dei exaltare & confirmare, ideo omnibus fidelibus nostris, præsentibus scilicet & futuris notum esse volumus, quomodo vir venerabilis Christianus Patauensis Ecclesiæ Episcopus ad nos venit rogans & petens, vt omnia à Regibus vel Imperatoribus aut ab aliis viris religiosis aut fœminis eidem Ecclesiæ tradita nostræ auctoritatis donatione confirmaremus, sicut antecessores nostri Reges & Imperatores fecerunt.

Eius iustæ petitioni pro animæ nostræ remedio pium assensum præbentes, omnes curtes, Abbatis, Ecclesias, vicos & villas, & alia præsidia cum suis pertinentijs ab aliquibus personis maioribus, & minoribus pro mercede æternæ retributionis præfatæ Ecclesiæ traditas, ac nostræ præceptionis autoritate nouiter eidem Ecclesiæ donauimus & confirmauimus, & insuper nominatim Abbatie quæ dicitur Chrembsmynster, cum omnibus suis pertinentijs, curtibus, vicis & villis, Ecclesijs & alijs vtensilibus illuc ritè pertinentibus mancipijs vtriusque sexus, areis, ædificijs, terris, cultis & incultis, agris, pratis, campis, pascuis, syluis, & venationibus, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, vijs & inuijs, exitibus & redditibus, quæ sitis & inquirendis, cunctisque alijs appendicijs quæ dici possunt. Capellam quoq; Ottinga nominatam, cum omnibus rebus ritè aspicientibus, MATHASE ABBATIAM & cur-

& eurtim Rintecum alijs eurtibus & pertinentijs qua alio modo nominari possunt, similiter nostræ autoritatis donatio hoc nouo ad iam dictam sanctam Pataviensem Ecclesiam sub sua prouisorumque eius potestate perpetualiter habenda corroboramus. Et ut hæc nostræ donationis confirmatio præsentis ac futuro tempore firma consistat, hoc præceptum inde conscriptum nostroque sigillo signatum manu propria corroborauimus.

Signum Domini Ottonis gloriosissimi Regis, Hildebalus Episcopus & Cancellarius vice Willigisi Archiepiscopi recog. Datum VI. Kal. Febr. Anno domini incarnat. DCCCCXCIII. Indiæ. VI. anno autem III. Ottonis regnantis X. Actum Tironumne.

II.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuinâ fauente clementiâ Rex. Notum sit omnibus nostris fidelibus præsentibus scilicet & futuris, quomodo nos, diuini amoris instinctu, & fidelis nostri Christiani Pataviensis Ecclesiæ memorabilis Episcopi rogatu, quæ semper non paruam molestiam perpessa est, debitam inde exigentibus seruitutem, eidem Ecclesiæ, cui ipse iam dictus pontifex Christianus modo honorabiliter præsidet, suisque successoribus, hac nostræ auctoritatis donatione concedimus, ut nullus dehinc Dux, vel alia quælibet potens persona, de eadem Ecclesiâ, vel locis illuc pertinentibus, seu ram aliquo modo exigat debitam, aut coactam tollere præsumat, sed ipsa sub immunitatis nostræ Regiæ defensione ab omni Ducum, aliarumque potentium personarum coacto seruitio perpetualiter immunis consistat, excepto, quod Regio honori, vel Imperatoriæ dignitati præsens prouisor præfatæ Ecclesiæ, sui que successores, charitativa mente iusteque impendere debet. Siquis vero huius nostræ donationis præcepti violator extiterit, sciat se quasi transgressorem Regiæ mentis & gratiæ iure redargui, & detrimentum pati. Et ut hæc nostræ Donationis concessio præsentis & futuro tempore inuiolabilis permaneat, hanc nostræ celsitudinis chartam inde conscriptam sigilli nostri impressione signare iussimus, manuque propriâ, ut infra videtur, corroborauimus. Signum Domini Ottonis gloriosissimi Regis. Hildebalus Episcopus & Cancellarius, ad vicem Willigisi Archiepiscopi recognoui. Dat. VIII. idus Febr. Anno dominice incarnat. DCCCCXCIII. ind. VI. anno autem domini Ottonis Regnant. X. Actum Diaspurgo feliciter Amen.

III.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuinâ fauente clementiâ Romanorum Imperator Augustus. Si locis diuino cultui mancipatis alicuius honoris & proprietariæ roborationis augmentum præbere studuerimus, diuinitus nobis remunerari procul dubio credimus. Quapropter omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque præsentium & futurorum nouerit vniuersitas, qualiter nos, ob remedium animæ nostræ, parentumque nostrorum, & propter strenuam petitionem Heinrichi Ducis, nostri fidelis; immo Christiani sanctæ Pataviensis Ecclesiæ venerabilis Episcopi, eidem sacrosanctæ sedi in honore sacratissimi prothomartyris Christi Stephani consecratæ, concessimus atque largiti sumus eiusdem Ciuitatis mercatum, monetam, bannum, Theoloneum, & totius publicæ rei districtum, tali tenore, ut prædictus præsul Christianus, sui que successores, omnem publicam rem, hæcenus no-

Hh 2

bis

bis in eadem ciuitate Patavi. pertinenti habeat, & firmiter intra Ciuitatem & extra, perpetualiter teneat, sine omnium hominum contradictione. Et ut hæc prodonatio firma sit, hanc paginam manu propriâ corroborantes, Sigilli nostri plumbeâ impressione iussimus insigniri. Signum Domini Ottonis, Imperatoris Augustissimi. Heribertus Cancellarius, vice Willigisi Archiepiscopi recognouit. Data III. Non. Ian. An. dominicæ incarnationis DCCCCLXXXIX. indict. XIII. anno Ottonis tertij regnantis. XV. Imperij. III. Actum Romæ feliciter, Amen.

mm. Vide Chronicon Episcoporum Pataviensium. ubi latè de his & similibus: velim tamen lectorem admonitum, non satis bene distingui tempora; Arnolphos item Patrem & filium confundi.

De Berengero Episcopo in M. M. SS. Annalibus Episcoporum Pataviensium in membrana quos annales Dn. Hundium non vidisse, aut saltem non eosdem fuisse, quorum & mentionem facit supra pag. 286. haud improbabile est, subsequentiâ leguntur: BERENGERRVS sedit Pataviæ annis XXXIII. Similiter sine pallio: hic obtinuit privilegium super decimis omnibus in Orientali provincia situatis, in Septentrionali parte fluminis Danubij, ab Imperatore Conrado, successore Henrici sancti, anno eius secundo, Dominicæ incarnationis MXXV. subscripto Vdalrico Cancellario vice Aribonis Archicancellarij. Actum Triburiz. Similiter in Comitatu Alberti Marchionis, in omnibus locis constructis & construendis, de omnibus, à quibus decima debet persolui, ut ipse, & sui successores super his liberam ordinandi facultatem habeant. Ipse Berengerus ab Henrico II. obtinuit quoddam prædium in Comitatu Henrici Marchionis, & locum ad construendam Ecclesiam in Herzogburgk, ubi presbyter mansionem facere possit, & vnum regalem mansum in Krembsa & Sigemare, Werd, & Tuba extra ciuitatem & Vomesseuz, in singulis locis regales mansos, & in vno quoque locum ædificandi Ecclesiam opportunam, & de vicino ad construendas mansiones pro presbytero. In Krembsa autem quia aratum prædium non habetur, ubicunque in proximo de proprietate regis inuenitur, pro supplemento ascriptum conceditur. Sed iuxta dicta incidit grauis quæstio, quomodo isti & sequentes Episcopi obtinuerunt per Privilegia, quæ aliàs Sanctæ Laureacensi Ecclesiæ per sanctos Imperatores Philippos sibi in proprietatem Ecclesiæ donata fuere? iuxta superius dicta. Cur ergo, quæta patriâ, post Hungarorum conuersionem Episcopi, qui Laureacensi titulo gloriabantur, à Deo deuotis Imperatoribus, ut Arnulpho, & eius filio Ludovico, & præcipuè ab Ottone primo, & sequentibus Ecclesiæ suæ propria & similiter Pataviensi Ecclesiæ sibi restitui iniuste ablata non postularunt? Horum neglectum etsi quidam desidia & stoliditati Pontificum videntur adscribere, quod videlicet huiusmodi detentatores quæta patriâ non postularunt à suis possessionibus remoueri &c.

Sequitur Diploma Imp. Henrici III. super quibusdam possessionibus circa Risenperch, & inter flumina Lithaha & Fische deorsum, cuiusdam Reginoldo concessis.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Henricus diuinâ fauente clementia Rex. Notum sit omnium Dei nostrorumq; fidelium solerti industriâ, qualiter nos fidei nostro Reginoldo, ob ipsius nobis gratum & fidele seruitium, dimi-

dimidietatem Rissinperg, & insuper tamen inter flumina Lithaha & Fischaha, scilicet deorsum iuxta littus Fischaha, donec decem Regales mansos habeat, de nostro iure & dominio in eius dominium Regali nostra munificentia transfundimus, & ubi sibi mensurare precepimus, cum omnibus suis appendiciis, hoc est, areis, ædificiis, terris, campis, agris, cultis & incultis, vineis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, molis, molendinis, piscationibus, sylvis, venationibus, exitibus & redditibus, viis & inuiis, quæ sitis & inquirendis, cum omni utilitate, quæ vlllo modo inde poterit provenire, sitis in comitatu Sigifridi Marchionis, ea videlicet ratione, ut prædictus Reginoldus de præfato prædio liberam de hinc potestatem habeat obtinendi, tradendi, commutandi, precariandi, vel quidquid sibi placuerit inde faciendi. Et ut hæc nostræ traditionis auctoritas stabilis & inconuulsa per succedentium momenta temporum maneat, hæc cartam inde conscriptam, manu propria, ut infra videtur, corroborantes, sigilli nostri impressione iussimus signiri. Signum domini Henrici tertij Regis inuictissimi. Theodoricus Cancellarius vice Warthonis Archicancellarij recognoui. Dat. II. Non. Iun. anno dominice incarnationis MXLV. indict. XIII. anno autem Henrici tertij, ordinationis eius XIII. Regni vero eius sexto. Actum Perfinich.

Errat Bruschi cum Itz. fluuiolum Bohemicum vocitat: ad Nariscos enim pertinet, apud quos, eis Boemia saltum oritur prius Ochar dictus, post Illsus, item & Illsus: à septentrione. ut Appianus obseruauit, directe meridiem petens. Passauij vrbe Episcopali Danubio sese coniungit; neg, tamen, ut Regenus, aquas suas cum Danubij permiscet, sed atrum suum colorem ad ripam Septentrionalem diu longeq, retinet.

Sequuntur Priuilegia Engelberto Episcopo ab utroque Imp. Henrico III. & IV. concessa.

I.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Henricus diuinâ fauente clementia Romanorû Imperator Augustus. Nouerint quicunq; Christi nostriq; fideles, tam futuri quam præsentis, qualiter nos ob interuentum nostri thori ac Regni consortis, scilicet Agnetis Imperatricis Augustæ, nec non ob petitionem & deuotum famulatum nostri fidelis & dilecti Engilberti Parauien. Ecclesiæ episcopi, ex nostra imperiali auctoritate prænominato Episcopo tradidimus atq; concessimus ius & potestatem legitimi banni super venatione & foresta in prædicto S. Stephani prothomartyris, eiusdem Episcopi patroni, videlicet, in comitatu Adalberti Marchionis, & intra geminas fluminum Sabinichi & Darbinichi ripas sito, ea videlicet cõditione, ut nemo, absq; licentiâ & voluntate præfati Episcopi, successorumq; suorû, infra prædictos eiusdem foresti terminos, banni conclusionem vetitos, præsumat venari, aut aliquod genus ferarum, quod in forestarum iure banni interdicitur, lege qualibet, venatoria industriâ capere vel decipere. Et ut hæc nostra Imperialis traditio atque concessio eiusdem banni, quod donauimus in potestatem Engilberti Episcopi, apud ipsum, successoresque suos prædictæ Parauien. Ecclesiæ futuros Episcopos, stabilis & inconuulsa perhenerit maneat, hoc præceptum inde conscriptum manu propria corroborantes sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Signum Domini Henrici tertij Regis inuictissimi II. Romanorum Imperatoris Augusti, Wintherius Cancellarius, vice Wardonis Archicancellarij recognoui. Data XVI. Kal. Iulij, Anno Dominicæ incarnat. M. XLIX. ind. secundâ. Anno autem Domini

Hh 3

Hein-

Heinrici tertij regnantis Imperatoris II. ordinationis eius vicesimo primo, Regni quidem vndecimo, Imperij autem tertio. In nomine Domini Actum Geminide feliciter. Amen.

II.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Hainricus diuinâ fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Res Ecclesiasticas & seruorum Dei petitiones releuari iuuamine atque imperiali munimine tueri ad animæ nostræ remedia & ad Imperij, quod administramus, profuturum esse credimus gubernacula. Quare fidelium nostrorum præsentium scilicet ac futurorum non ignoret industria, Egilbertum sanctæ Patauiensis Ecclesiæ Episcopum venerabilem Episcopij sui traditiones aliquot nostræ celsitudini obtulisse, obsecrantem, vt ex his nobis innotesceret, quod regum aut Imperatorum munificentia Ecclesiæ petitioni non solum fidelis seruitij sui assiduitate commomiti, sed & conthoralis nostræ Agnetis Imperatricis Augustæ precibus sollicitati piū assensum præbuimus, & curtes, Ecclesias, villas, & omnia prædia cum suis pertinentiis à Regibus vel Imperatoribus, aut ab aliis religiosis viris vel faminis sanctæ Patauiensis Ecclesiæ tradita. Insuper etiam specialiter Abbatis Chremisa Münstre, MATISEO cum prædio nomine Hunisperch, capellam Ottingam, & eurtim Rvvre, & villam Aussenhusen, quemadmodum eandem Adalbertus eiusdem sanctæ Patauiensis Ecclesiæ Episcopus pro Anesiburch sanctæ Laureacensi Ecclesiæ prædio, vbi quondam Episcopus fore sedem nouimus, ab Heinrico Duce Bavvariorum iuste & legaliter in concambium accepit atque possedit, & in Osterrichi in loco qui dicitur Kirchpach territorium quoddam, quæ ad radices Comageni montis sita est, & in eodem monte mansos C. faciendos & plus cum omnibus ad eam pertinentibus mancipiis vtriusque sexus, Ecclesiis, villis, areis, cultis, & incultis, agris, pratis, campis, pascuis, syluis, venationibus, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, viis & inuiis, exitibus & redditibus, quasitis & inquirendis, cunctisque aliis appendiciis quæ dici possunt, donatio hoc nouo præfata Ecclesiæ sancti Stephani Prothomartyris Christi, in qua & sanctus Valentinus Confessor Christi corporaliter requiescit, prouisorumque eius potestati æternaliter possidenda imperiali nostra autoritate donamus, corroboramus atque confirmamus. Et vt hæc nostra Imperialis confirmatio stabilis & inconuulsa permaneat æuo, hanc paginam inde conscribi, manuque propriâ, vt subtus videtur corroborari, sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum Domini Heinrici tertij regis inuictissimi, secundi Romanorum Imperatoris Augusti Winchertus Cancellarius in vice Levvpoldi Archicancellarij & Archiepiscopi recog: Datum XIII. Kal. Augusti. Anno Domini Hainrici tertij regis, secundi Imperatoris, ordinationis eius XXIV. regni verò XIII. Imperij VI. Actum Barovve in nomine domini feliciter Amen.

III.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia Rex. Res Ecclesiasticas & seruorum Dei petitiones nostri iuuamine atque regali munimine tueri ad animæ nostræ remedia, & ad Imperij, quod administramus, profuturum esse credimus gubernacula. Quare fidelium nostrorum præsentium scilicet ac futurorum non ignoret industria Engilbertum

bertum sanctæ Pataviensis Ecclesiæ Episcopum venerabilem Episcopij sui traditiones aliquot nostræ celsitudini obtulisse, obsecrantem, ut ex his nobis innotesceret quod regum & Imperatorum magnificentia Ecclesiæ contulisset suæ & idem renouationis nostræ autoritas roboraret; Cuius nos iustæ petitioni non solum fidelis seruitij sui assiduitate commoniti, sed & dilecti nostri magistri Annonis Coloniensis Archiepiscopi cæterorumque fidelium nostrorum precibus sollicitati pium assensum præbuimus, & curtas, Ecclesias, villas, & omnia prædia cū suis pertinentiis à regibus vel Imperatoribus, aut ab aliis religionis viris vel feminis sanctæ Pataviensi Ecclesiæ tradita. Insuper etiam specialiter Abbacias Chrembsmünster, MATESEO cum prædio nomine Huni-sperg, capellam Ottingam, & curiam Rvute, & villam Vffchusen quemadmodum eandem Adalbertus eiusdem sanctæ Ecclesiæ Pataviensis Episcopus pro Anesburg sanctæ Laureacensi Ecclesiæ iuste & legaliter in concambium accepit & possedit, & in Osterliche in loco qui Kirchpach territorium quoddam cum Ecclesia, quæ ad radices Comageni, prædia quædam in Comitatu Ernesti Marchionis sita Govvozbrunnē & Paumgarten ac Chrubat dicta, quæ dilectus noster genitor piæ memoriæ Henricus Imperator Augustus eidem Pataviensi Ecclesiæ, Imperiali autoritate tradidit, cum omnibus ad eadem pertinentibus, hoc est, vtriusque sexus mancipiis, Ecclesiis, villis, arcis, cultis, & incultis, agris, pratis, campis, pascuis, syluis, venationibus, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, molis, molendinis, viis & inuis, exitibus & redditibus, quasitis & inquirendis, cunctisque aliis appendiciis, quæ dici non possunt, donatio hoc nouo sanctæ sancti Stephani Protomartyris Christi, in qua & sanctus Valentinus Confessor, corporaliter requiescit, prouisorumque eius potestati, & æternaliter possidenda regali nostra autoritate donamus, corroboramus atque confirmamus. Et ut hæc nostra confirmatio stabilis & inconuulsa omni permaneat æuo, hanc chartam inde conscribi, manuque propria, ut subtus cernitur, corroborauimus, sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Signum Domini Henrici quarti regis; Fridericus Cancellarius vice Sigefridi recog. Datum VIII. Kal. Nouembr. Anno Domini: Incarnationis M. LXXIII. Indict. II. Anno autem ordinationis domini Henrici quarti regis IX. regni verò VII. Actum Ratissponæ in Dei nomine Amen.

Altmannum hunc Paulus Bernrieden. in vita Gregorij VII. Pont. Max. (pag. 73.) commemorat, contra Simoniacos veritatis assertorem intra Germaniæ Episcopos, his verbis: „Habent etiam complures ex vltimontanis partibus, Vdo Treuirensis, & Hermannus Metensis, Altmannus Pataviensis vel Lauriacensis, Adelbero Wirzeburgen. Hugo Diensis &c.

00.

Epistola Gregorij VII. ad Altmannum sic habet.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto in Christo fratri A. . . Almanno Pataviensi Episcopo, salutem & Apostolicam benedictionem. Quia vicem nostram in Teutonicis partibus prudentiæ tuæ commisimus, discretionem tuam diligenter monemus, sicut iam aliis literis ad te destinatis (si peruenerint) fecimus, ut consilio fratris nostri Salzeburgensis Archiepiscopi, & aliorum confratrum nostrorum Episcoporum eos quos adhaerendo H. . . à proposito veritatis errasse cognoscitis, studiosè reuocetis: & qui redire voluerint, fraternè suscipiatis, & maxime Osnaburgensem Episcopum, quem nobis velle fideliter adherere audiuius, benignè suscipiatis, & fraterno auxilio contra quā-

Hh 4

liber

libet iniuriam inferendam ei occurrere ubi opportunum fuerit, non hæsitetis, & item quam de decimatione Ecclesiæ suæ habet cum Corbegenſe abbate, vel iuste antè vos terminare, aut absq; latione suæ Ecclesiæ certum tempus ipsius ante nos terminandæ ex utraq; parte statuere vale.

Diploma Henrici IV. Altmanno Episcopo concessum.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Hainricus diuina fauente clementia Rex. Sanctę Dei Ecclesiæ profectui tantò diligentius prouidere debemus, quantò excellentius ex dominico munere sublatus sumus. Quapropter omnibus Christi nostrisq; fidelibus tam presentibus quam futuris notum esse volumus, qualiter nos pro amore diuino animęq; patris nostri remedio, Pataviensi Ecclesię in honore S. Stephani constructę & consecratę, ob interuentũ ac petitionem matris nostrę Agnetis Imperatricis Augustę, instinctu quoque Berthę reginę, regni thoriq; nostri consortis, dilectissimi etiam Gebhardi Saltsburgensis Archipræsulis, & Eppanis Neuburgensis Episcopi, nec non ob fidele meritum Altmanni præfatę sedis antistitis, villam quandam Tychnfurt dictam, & transitum ipsius fluminis quod dicitur Maracha, & infra hæc loca, Paumgartn, Stupherich, Modzulla, quod est prædium Arnesti Marchionis, quinquaginta regales mansos, in pago Austrię, in marchia Arnesti marchionis sitas, cum omnibus appendicijs suis, hoc est, vtriusq; sexus mancipijs, vineis, agris, pratis, pascuis, campis, siluis, venationibus, forestis, forestarijs, arcis, ædificijs, Ecclesijs, terris, cultis & incultis, aquis, aquarumue decurribus, molis, molendinis, piscationibus, exitibus, & redditibus, vijs & inuijs, mercatis, telonijs, monetis, quæstis & inquirendis, omniq; utilitate in proprium dedimus, confirmauimus, iure perpetuo obtinendum concessimus, ea ratione, vt nullus successorum meorum Imperator siue rex, dux, marchio, comes, aut alia maior aut minor persona iudicialis, præfatę Ecclesię bona prænominata auferre aut alienare præsumat, & vilo modo inquietare. Sed prænominatus Altmannus Episcopus, eiusdemq; successores, liberam inde habeant potestatem tenendi, precariandi, commutandi, vel quidquid ad utilitatem eiusdem Ecclesię voluerint, faciendi. Et vt hæc regalis traditio nostra stabilis & inconuulsa permaneat omni æuo, hanc chartam conscribi, manuq; propria corroborans sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Signum domini Henrici quarti regis. Sigehardus Cancellarius, vice Godefridi vicecancellarij recognoui. Datum secundo nonas Martij. Anno Domini M L X V I I, indictione prima: anno autem ordinationis domini Henrici quarti regis decimo quinto, regni verò vndecimo. Actum Ratisbonę in Dei nomine feliciter.

In alio Catalogo Pataviens. Episcoporum. Tricesimus septimus numeratur hic Altmannus cuiusq; vita sic descripta legitur.

Altmannus Westphalus ex Saxonia claris parentibus editus, & vt in peruetri Chronica habetur, vltimus ex celebri ac peruetri Putinensium Ducum (qui in Austria quidem vixerunt, sed in Saxonię & Westphalię principum aulis seruierunt) genere, diuinis ac secularibus literis apprime eruditus, & apud Paderbornen. Episcopatum in Westphalia canonicus fuit, & Scholasticus. Deinde Aquisgrani Canonicus & Præpositus. Addunt etiam aliqui Colonię Canonicum & præpositũ fuisse, quo tempore etiam in palatio Henrici tertij Capellanus Cæsaris claruit. Quo defuncto Altmannus Imperatrici Agneti fidei adhæsit obsequio, cum qua Pataviam venit, eo tempore, quo Egil-

Egilbertus Episcopatus insulam tenuit. Cæterum cum an. Dom. 1065. multi nobiles transfretarent in terram sanctam vulgari opinione deterriti, quasi di-
 es instaret iudicii, eò quod Pascha illo anno euenisset sexto Calend. April. quo
 scribitur Resurrectio Christi. Almannus pariter ex loco Regiæ cum mul-
 tis de palatio viris honoratis Sigefrido Archiepiscopo Moguntino, & Cunthe-
 ro Wirzburgenfi Episcopo comitem itineris & laboris socium sese coniunxit. *forte Cun-*
 Qui dum persolutis in Hierusalem votis in patriam redirent, contigit vt Egil- *thero.*
 bertus Pataviens. Episcopus defungeretur atque in cœlesti gloria beatis pro di-
 gnis meritis coniungeretur. Post cuius mortem Agnes Regina regniq̃ue opti-
 mates consilium ineunt, ac omnes Almannum in locum defuncti Episcopi
 eligunt, Clerus collaudat, omnis populus clamat Almannum Episcopali di-
 gnissimum honore, quem doctrina & bonitate scirent plenum. Mox mit-
 tuntur obuiam viri clari in Pannoniam, qui virgam pastorem & annulum
 sponsalem electo deferant, eumq̃ue decenti honore ad sedem Pataviens. de-
 ducant. Vbi bene exceptus à Gebhardo Salzburgenfi Archiepiscopo conse-
 cratur, suo olim in Gymnasio Parisiensi condiscipulo, vbi non hunc tantum
 Gebhardum, genere comitem ab Helfenstein, sed & Adalberonem comitem
 Lambacensem contubernalem habuit. De quibus legitur. Qui quum ali-
 quando Parisiis simul conuiuati hilarius, & collocuti liberius essent, inter va-
 rios alios vltro citroq̃ue habitos sermones, alius alij fortunas prædicentes,
 mira quædam viticinati sunt, ita nimirum hunc isti, alium alij Episcopatu ali-
 quando præficiendum esse. Et hunc hoc loco, alium alio Monasterium ere-
 cturum fore, additis pollicitationibus se tunc quoque, si fors ita ferat, singu-
 lari beneuolentia velle esse coniunctos inuicem. Vtq̃ue hæc omnia, in eo
 conuiuio per iocum dicta sunt obiter, ita eodem quoque euentu postea habue-
 runt. Nam Episcopi designati sunt omnes, Gebhardus Salzburgi, Adalbe-
 ro Wirzburgi, Almannus Pataviæ, sed & Monasteria construxerunt singuli, &
 vnusquisque in Monasterio à se constructo, liberalissimè donato, sepultus
 est, Gebhardus in Admontensi, quod in Stiria Ferium montem ad Anasum
 fluuium situm est. Adalbero in Lambacensi apud Austrios supra Anasianos,
 Almannus in Gothevicensi apud Austrios infra Anasianos, vterque exul, &
 ex Episcopatu suo per Henricum 4. deiectus, vt infortunia etiam haberent,
 quemadmodum fortunas communes. Erat Episcopus admodum religio-
 sus, Deumq̃ue timens plurimum. Vnde munificum habuit benefactorem
 Imp. Henricum 4. à quo tale priuilegium, & insignia quædam bona in eodem
 diplomate nominata impetrauit.

*Diploma hic inseritur, quod habetur supra
 Sequuntur cætera in Chronico, de Almanno.*

Porro Almannus, vt Ecclesiam Dei plantaret, in primis in suburbio Pa-
 tauensi Monasterium in honore S. Nicolai super ripam Oeni fluminis consti-
 tuit, quod multis prædijs & Vineis dotauit, eiq̃ue loco præfecit Hartmannum
 Præpositum, virum omni sapientia præditum, vt collegium, vitam sub regula
 B. Augustini exigentem ibi colligeret. De hinc ad alia Monasteria reforman-
 da animum intendit. In Norico ripensi Monasterium erat S. Floriani, in quo
 erant Clerici coniugijs & lucris secularibus intenti, negligentes seruitium Dei.
 Hoc Episcopi prouidentia inde eliminauit, religiosas personas ad seruiendum
 Deo ibi constituens. Ipse locus fertur quondam à monachis inhabitatus, sed
 ab Hungaris destructus, denuò ab Egilberto Episcopo Almanni prædecessore
 repa-

reparatus & Clēticis mancipatus. In monasterio S. Hypoliti erant clerici ebrietati, voracitati, libidini, & vsuris impliciti, quos Episcopus Altmannus Canonica censura de loco expulit, & religiosos viros pro eis restituit. Quibus præfecit Engilbertum præpositum virum prudentem & facundum. Atqui Clerici expulsi, ægreferentes expulsionis suæ opprobrium, sumptis armis audacter ingressi sunt Monasterium, fugatis omnibus, cellarium fregerunt, & vinum in terram effuderunt. Quod facinus statim ultio diuina secuta est. Nam omnes in amentiam versi, auia deserti petierunt. Præterea S. Agapiti monasterium quod Krembsmunster dicitur à magna infamia liberauit Episcopus. Nam Monachos irregulariter viuentes, & bona monasterij luxu dissipantes eiecit, & venerabilem virum Theodoricum abbatem cum fratribus sub regula S. Benedicti viuentibus loco præfecit, & vt haberent reformandi exemplum vitæ regularis, ille ipse Altmannus in monte Gothovic monasterium B. Mariæ ord. Canon. S. August. erexit anno Christi 829. præfuit verò non Laureacensis tantum Archiepiscopus, Patauiensisque Præsul, vt antecessores, sed & totius Hunnorum & Morauorum prouinciæ, Pannoniæ ac Mœsiæ Pontifex Max. anno vno, mensibus tribus, temporibus nimirum, Eugenij secundi, qui refert eum, ad beatorum Petri & Pauli Apostolorum, limina religionis & iuris sui vindicandi ergo accessisse, eumque in Epistola quadam (cuius verba aliqua apponere libuit) populis ad Christianismum nuper conuersis, quibus idem Vrolphus tanquam legatus Apostolicus concionabatur tunc temporis, præclare commendat. Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei Radfredo Fauianensis. i. Wien, Methodio Speculunensis & Annoni Vetuarientis Ecclesiæ Episcopis simul, & Tutundo, nec non & Mimaro Ducibus & optimatibus vniuersisque exercitibus plebis Hunniæ & Morauia salutem, & apostolicam benedictionem. Vrolphum reuerendissimum S. Laurencis Ecclesiæ Episcopum sanctissimum fratrem nostrum, ab hac sancta Ecclesia vobis eum rectorem transmisiimus, atque in præfatis regionibus Hunniæ (quæ & Auaria appellatur) sed & Morauia, prouinciarumque Pannoniæ & Mœsiæ apostolicam vicem nostram, Diocesim, atque ius Ecclesiasticum exercendi committimus, cuius dilectioni ad honorem suum nostram apostolicam vicem & auctoritatem insuper accumulamus, quod nunquam suis præmissum est prioribus. Quatenus & vos confratres & Episcopi deinceps reuerentiam ei ampliorem exhibere sciatis. Atque vos Laici primates & vulgus saluberrimis præceptis suis, non velut homini, sed tanquam Deo humiliter obtemperetis, &c.

pp. *Chron. Richersberg. Anno MCXLIX.* Dominus Chuonradus frater regis Chuonradi Episcopus Patauiæ constituitur, post Reginbertum Episcopum, qui in expeditione Hierosolymitana in finibus Græciæ obierat. Deinde. (vt idē Chronicon An. MCLXIV. refert.) in locum sanctæ memoriæ Eberhardi Salzbürgensis Archiepiscopi successit Chuonradus hic, ab omni clero & populo vnanimiter electus cum gaudio omnium, ea cautione, vt cum Alexandro statet, sicut prædecessor suus. Qui statim in mense Septembri ad Imperatorem fratrualem suum pro regalibus ab eo suscipiendis Papiam profectus est, cum prosecutione literarum Episcoporum suffraganeorum. Quò perueniens cum benignè ab Imperatore susceptus esset, post multa, quæ ibi ab Imperatore in secreto & in publico dicta sunt, quæ & scripto comprehensa sunt à Præposito Richerspergensis, qui cum Episcopo venerat illuc, qualiter scilicet eū Imperator ad habendū Papā Paschalē prouocauerit, quem ipse tanquā Catholicū Catholici successorē modis omnib⁹ comendabat, seq; effecturū in breui, vt omnes eū reciperent.

perent, minabatur: Sed electus Episcopus ad partem illam nullo modo flecti poterat. Tandem sine regalibus, cum gratia tamen & pace ab Imperatore dimissus est.

Fridericus I. Imperator qualia huic Episcopo Conrado & Ecclesie Patavien. contulerit Privilegia, ex subsequentibus videre est.

I.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & filij, & spiritus sancti, Fridericus diuina fauente clementia, Romanorum Imperator Augustus. Si iustis fidelium nostrorum petitionibus benignè annuimus, & facilem præbeamus assensum, ut pia deuotio celerem sortiatur effectum, Antecessorum nostrorum Regum, & Imperatorum vestigia imitamur: nam inclinari precibus nostra Imperialis dignitas consuevit, & vniuersa in Imperio nostro ordinabilius reguntur & gubernantur, si cum virgâ æquitatis & iustitiæ principalis clementia comes adiungatur. Ratio igitur exigit, & Imperiali videtur congruere honori, ut fidelium nostrorum dignas petitiones clementer admittamus, illorum præcipuè, quorum fides præclaris operibus magis est approbata, quorum etiam desiderium circa honorem coronæ nostræ stabili constantiâ amplius feruere dinoscimus. Ea propter vniuersorum Imperij nostri fidelium tam futura, quam præsens nouerit atas; qualiter nos, pio ac sedulo rogatu dilectissimi Patruum nostri Conradi, venerabilis Pataviæ Ecclesiæ Episcopi, & principum interuentu & consilio, Abbatiam sanctæ Mariæ in Pataviâ cum omni integritate & honore, quo ad nos & Imperium spectare cognoscitur, aduocatia excepta, videlicet cum omnibus possessionibus, intus & exterius, cum ministerialibus, seruis, & ancillis, villis, cultis & incultis, vineis, syluis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus: molendinis, piscationibus, & cum omni utilitate ad ipsam pertinente, ad Episcopatum Pataviensem beato Stephano contradidimus, pro religione in eâ reformandâ, & pro remedio animæ nostræ, & antecessorum nostrorum, tali conuentione interueniente, ut Episcopus, & eius successores, nobis, nostris successoribus, singulis annis in epiphania domini, quadraginta libras Ratisbon. monetæ, Regio fisco de eadem Abbatia persoluant. Sancimus itaque Imperiali nostra autoritate, ut nullus successorum nostrorum, Regum seu Imperatorum, hanc nostram donationem, quam ad honorem Dei, & utilitatem Ecclesiæ & Imperij fecimus, immutare attemptet. Præterea per hanc nostræ autoritatis paginam firmiter præcipimus, ne quis Dux, Marchio, seu Comes, vel aduocatus, in his possessionibus iam dictam Ecclesiam aliquo tempore inquietare, seu molestare præsumant. Quod si quis huius præcepti nostri violator ausu temerario, quod non credimus, extiterit, centum libras auri optimi componat, medietatem Camerae nostræ, & medietatem dicte Ecclesiæ. Et ut hæc nostra donatio rata & inconuulsa in perpetuum maneat, hanc nostri priuilegij paginam sigilli nostri impress. insigniri & muniri iussimus, testibus subter notatis: Ardicio Cunanus Episcopus, Henricus Dux Bauariæ atque Saxonie, Otto Palatinus comes, Fridericus Palatinus comes de Widelmesbach, Bertoldus comes de Andesen, Rudolfus comes de pullendorp. Burkardus præfectus Magdeburgen. comes, Gozimus comes, vido de Blandraco, Conradus Comes de Auenberg, Conradus comes de Balnehusen, Alegam aduocatus Augusten. Marquardus de Grunbach, & Ioannes Abbas cornicen. Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris inuictissimi. Ego Vlricus Cancellarius vice Reinaldi Colonien. Archi-

*Wittelin-
spach
phulden-
dorph.
Gosvick*

Archiepiscopi recognoui. Acta sunt hæc anno dominicæ incarnationis M. CLXI. ind. IX. regnante domino Friderico Romanorum Imperatore inuictissimo, anno Regni eius IX. Imperij vero VI. Datum Cumas, IV. Kal. Febr. feliciter, Amen.

II.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Fridericus diuina fauente clementia, Romanorum Imperator Augustus. Si iustis fidelium nostrorum petitionibus benignè annuimus, & faciliè præbemus assensum, ut pia deuotio celerem fortiaur effectum, antecessorū nostrorum, Regum & Imperatorum vestigia imitamur. Nā inclinari precibus nostra Imperialis dignitas consueuit, & vniuersa in Imperio nostro ordinabilius reguntur & gubernantur, si cum virgæ æquitatis & iustitiæ principalis clementia comes adiungatur. Ratio igitur exigit, & Imperiali videtur congruere honori, ut fidelium nostrorum dignas petitiones clementer admittamus, illorum præcipuè, quorum fides præclaris operibus magis est comprobata, quorum etiam desiderium circa honorem coronæ nostræ stabili constantiā amplius cognouimus. Ea propter vniuersorum Imperij nostri fidelium tam futura, quam præsens nouerit ætas; qualiter nos, pio ac sedulo rogatu dilectissimi patruī nostri Conradi, venerabilis Patauen. Ecclesiæ Episcopi, & principum interuentu & consilio, Abbatiam sanctæ Mariæ in Patavia, cum omni integritate & honore, quo ad nos, & Imperium spectare dinoscitur, videlicet cum omnibus possessionibus, intus & exterius, cū ministerialibus, seruis, & ancillis, villis, terris, cultis & incultis, vineis, syluis, pratis, pascuis, aquis, aquarum uè decursibus, molendinis, piscationibus, & cum omni utilitate ad ipsam pertinente, & Episcopatum Patauen. beato Stephano contradidimus, pro religione in ea reformandā, & pro remedio animæ nostræ, & antecessorum nostrorū, tali conuentione interueniente, ut Episcopus & eius successores, nobis, & nostris successorib⁹, singulis annis, in Epiphania domini, quadraginta libras Ratisbon. monetæ Regio fisco de eadem Abbatia persoluant. Ab hac autem donatione Abbatie prædictæ aduocatiā excipimus, cuius inuestituram nobis, nostris successoribus, Regibus & Imperatoribus, cum omni integritate conseruamus. Sancimus itaq; nostra auctoritate Imperiali, ut nullus successorum nostrorum, Regum seu Imperatorū, hanc nostram donationem, quā ad honorem Dei, & utilitatem Ecclesiæ & Imperij fecimus, immutare attemptet. Præterea per hanc nostræ auctoritatis paginam firmiter præcipimus, ne quis Dux, Marchio, seu comes, vel aduocatus, in his possessionibus, iam dictam Ecclesiam aliquo tempore inquietare, seu molestare præsumat. Quod si quis nostri præcepti violator, ausu temerario, quod non credimus, extiterit, centum libras auri optimi componat, medietatem Camerae nostræ, & medietatem prædictæ Ecclesiæ. Et ut hæc nostra donatio rata & inconuulsa in perpetuum maneat, hanc nostri priuilegij paginam sigilli nostri auctoritate insigniri & muniti iussimus. Huius donationis nostræ testes sunt; Piligrinus Aquilegien. Patriarcha, Hillinus Treueren. Archiepiscopus, Ernardus Bamberg. Episcopus, Conradus Augusten. Episcopus, Gero Alluersteden. Episcopus, Hermannus Constantien. Episcopus, Fridericus Monasterien. Episcopus, Goteфридus Traiecten. Episcopus, Hermannus Verdén. Episcopus, Heinricus Dux Bauariæ & Saxonie, Otto comes palatinus, & fratres eius, Fridericus & Otto. Ludouicus provincialis comes, Conradus Palatinus Comes de Rheno, Fridericus Dux Sueuorum, filius Regis, Heinricus Dux Carynthiæ, Bertoldus comes de Andexe, Rudol-

de Andexe, Rudolfus comes de Phullendorf, & alij plures. Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris inuictissimi. Ego Vlricus Cancellarius vice Renaldi Archiepiscopi Colonien. & Italiae Archicancellarij recognoui. Acta sunt hæc Anno Dominicæ incarnationis M.C.LXI. indi. IX. regnante domino Friderico Romanorum Imperatore Victore. Anno regni eius X. Imperij verò VII. feliciter amen. Datum ante portas ciuitatis Mediolanen. tempore vastationis, tertio non. Iunij.

III.

Donatio Episcopi Conradi Capitulo suo anno 1088. facta cuius D. Huius mentionem facit, huius est tenoris.

CHVN RADVS coelesti gratia Pataviensis Episcopus, cunctis Ecclesiæ suæ Christi que fidelibus salutem in perpetuum. Ad suscipienda pastoralis curæ pondera, Domino præcipiente, vocati, locumque nostrum Cathedralem Pataviæ, multa que in loco ad honorem Dei à prædecessoribus nostris pontificibus intra & extra MONASTERIUM ornata decenter atque ordinata contemplatis nos quoque optimis illorum exemplis, Deo inspirante, exemplificati, ad similia in eodem loco & per Episcopatum ubique pro viribus nostris, spe retributionis æternæ, superaddere curauimus, si qua restarent necessaria. Cæteris igitur in eadem ciuitate ante nos rationabiliter ab Antecessoribus nostris ordinatis, illud nobis ordinandum videbatur in melius, Vt FRATREM habitacula, tam inter se etiam inordinate locata, quam sparsim laicorum ædificijs indecenter & minus canonicè permixta, vnum in locum ante & secus Ecclesiæ imponerentur, quatenus ad decorem domus Dei, fraterne fratribus & iocundè in vnum habitantibus, seditiosum vulgus & quicunque prophani ut moribus, sic & domibus suis à Clero se jungerentur. Ad hoc, ut ante faciem Templi spatiosa quædam & apta Canonici processionis delectabilis appareret latitudo, ubi etiam in circuito, plebe semotà, fratres de Choro, mansionibus suis per ordinem ædificatis, cohabitarent, tres areas, hortum, locaque nostri iuris illic vniuersa, quæ Episcopalem attingebant iusticiam, firmâ traditione donauimus, ac stabilitate hac etiam terminorum circumscriptione; ut quidquid murorum circuitus ab orientali capite sanctuarij, ab utroque eiusdem Austriano & Boreali latere, retrò vsque ad Occidentalem ciuitatis murum se contineret, id nostra collatione Fratribus traditum nullus successor noster Episcopus alienare ab vsibus eorum præsumeret. Quo negotio, ut cogitauimus, multis coram liberis & ministerialibus adimpleto, conscriptum præsens, ob memoriam eiusdem peractiōis, priuilegium numerosis testibus, & nostri appositione sigilli, infra videntis est, cautissimè muniri præcepimus. Porro ut ex hoc nunc, & vsque in omne tempus futurum huius priuilegij continentia non facile cuiquam videatur euacuanda, auctoritate Dei omnipotentis, sub patrocinio beati Stephani protomartyris, omniumque sanctorum, in animam & corpus æternæ maledictionis vinculum illis annectimus, quicunque vel opere, vel ingenio prædicta cassauerint, ita ut morte sine corpore & sanguine Dominico præuenti cum maledictis in ignem æternum mereantur reprobari. Amen. Testes sunt ex liberis: Adelrammus de Chambe: Engelschalcus de Aterseo, & frater eius Diethpoldus: Erchenbertus de Mosebach, & frater eius Hartvicus. Babo de Tollingen. Chunradus de Amezinespach, cæteri que ex ministerialibus Ecclesiæ, Waltherus de Glanecka: Rudigerus iudex: Hartmundus pincerna:

Otto: Rudigerus de Holzhufen, & frater eius Porno, multiq; plures. Acta sunt hæc Anno post incarnationem Domini M. C. LV. Episcopatus verò nostri VI. Mense Aprili Luna XXX. Indictione II. Henricus Scholasticus recognouit Patauiæ.

99. De hoc Ruperto accipienda sunt quæ Chronici Richerspergen. auctor coarctatus an. M. CL XV. scribit. In proximo mense Iulij Imperator venit in partes Bauariæ, & Patauiam III. Kal. eiusdem mensis, quando Episcopus eiusdem loci omnes ferè Prælatos eiusdem Episcopatus propter præsentiam Imperatoris iurare coëgit & deinceps cogere disposuerat. Et à Patauia per Danubium naualitinere partes orientis intrans, Wiennam venit, ubi ferè XIV. diebus mansit. Ibi electus Ratisponensis iurauit, & Dux Austriæ Henricus patruus Imperatoris & alij Principes.

Haude exigua apparet confusio, qua serie Conrado Patauiens. Episcopo ad Archiepiscopatum Salisburgen. translato subsequentes Episcopi aliquot, sibi inuicem successerint. D. Hund. Rupertum commemorat à Friderico I. an. M. CL IX. constitutum: eique ab Alexandro excommunicato subrogatum fuisse, mox ab eodem Imp. Alberonem, siue Albanem, aut Albanum quendam Frisingensem Canonicum, Anno MCL X. qui excommunicationem Pontificis contemnens, cum Patauij triennium sedisset, coram Imperatore accusatus de enormibus quibusdam criminibus exauthoratus fuerit iterum An. M. CL XIII. eique subrogatus Henricus Comes Bergen. ex Sueuia. qui homo decrepita Senectutis, qui quia à Moguntino consecrari renuerat, resignarit Episcopatum post paucos menses: repetito An. M. C. L XIV. ad gubernationem Ecclesiæ Patauiens. Ruperto, illo nimirum, qui excommunicationi Pontificis cesserat: & post unius anni & quatuor mensium spacium defuncto sublectum Theobaldum Com. Bergen. Henrici de quo proxime dictum fratrem & anno MCL XV. admissum.

11. Chronicon Patau. Episcoporum M. S. translato Salisburgam Chonrado, tradit electum fuisse Theobaldum Anno MCL XV. eique superpositos tres sibi inuicem succedentes: nimirum Robertum schismaticum; & hoc defuncto, Alberonem alias Albonem Frisingen. denique Henricum utrumque itidem schismaticum.

Rursus ab his diuersa tradit Richerspergense Chronicon à Synchro congeſtum: diserte enim commemorat, post Episcopum Chonradum (Anno MCL XV. Salisburgi Archiepiscopum electum) electum quidem fuisse Anno MCL XV. Dominum Ruodbertum presbyterum & Decanum Patauiensis Ecclesiæ senem valde & plenum dierum, eumq; eo ipso anno, Non. Decemb. mortuum; & post hunc Dn. Albon Præpositum Diaconum eiusdem Ecclesiæ Patauiens. electum. III. Idus Nouembr. Idem Chronicon testatur Henricum anno MCL XX. præcedente anno in locum Albonis ex permissione Imp. electum primum in Episcopatum suum uenisse. Nec prætermittendum hic est, quod recte monet, mouetque D. Hundius ex privilegio Episcopi Theobaldi, Monasterio Osterhoien super decima vinearum in Austria concessa quod infra sub isto Monasterio exhibebitur. Data autem seu conclusio istarum literarum, quam ex parte tantum adfert Hundius sic habet integrè. « Datum in Palatio Patauiens. per manum Tugenoris Notarij & Presbyteri Ecclesiæ Andree in Austria iuxta mōtes Comagenos. Anno incarnationis Dominicæ MCLXXXVIII. Indict. X. sub Domino Urbano PP. III. regnante Domino Friderico Imperatore gloriosissimo Anno regni eius XXXVII. Pontificatus verò Domini Theobaldi. X. II. Facile ex his colliget lector, quot anni tribuendi sint Theobaldo: quidquid cum antecessoribus eius schismaticis, in tanta temporum illorū perturbatione contigerit. Largitionis Theobaldi, nec non quorundam aliorum, qui Ecclesiæ Patauiensi dona sua contulerunt, testes hie profero literas Sum. Pontif. Lucij, memoria dignas.

LVCI.

LVCIVS Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis FRIDERICO Decano
 Pataviensi, eiusq; fratribus, tam presentibus, quam futuris canonicè substitu-
 endis in perpetuum. Effectum iusta postulanti bus indulgere, & vigor æquitatis, &
 ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntatem pietas adiuvat,
 & veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris iustis postula-
 tionibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam Pataviensem, in qua di-
 vino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis recordationis ALEXANDRI
 P. P. prædecessoris nostri SYB BEATI PETRI ET NOSTRA PROTECTIONE SYSCI-
 RIMVS, & presentis scripti priuilegio communimus, statuētes, vt quascunq; pos-
 sessiones, quæcunq; bona eadem Ecclesia in presentiarum iuste & canonicè pos-
 sidet, aut in futurum cōcessione Pontificum, largitione Regum, vel principum,
 oblatione fidelium, seu alijs iustis modis, præstante Domino poterit adipisci, fir-
 ma vobis vestrisq; successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis
 duximus exprimenda vocabulis: Duas curtes villicales in RYDELHAIM: paro-
 chiā CHORPHAIM: & Ecclesiam, quæ dicitur HOHENSTAT, cum pertinentijs suis,
 quas Regimarus Episcopus Ecclesiæ vestræ contulit: Prædia in villa Vietpach,
 quæ Hartvvicus de Hagenovve vobis pro remedio animæ suæ, & in recompen-
 sationē thesauri, quem Reginbertus Eps, frater eiusdem Hartvvici, de sacratio
 vestro accepit, tradidit: Ecclesiam S. Stephani de WACKREINE: & Ecclesiā SVAR-
 NACHIRCHEN: Ecclesiam PECENCHIRCHEN, cum pertinentijs suis, quas Episco-
 pus Chunradus vobis contulit: Ecclesiā AHALMINGEN, cum pertinentijs suis:
 parochiā S. PAVLI PATAVIÆ, cū pertinentijs suis, villis videlicet & hortis Ciuita-
 ti adiacentibus, quam Episcopus Theobaldus vobis contulit: prædia VIEHEO-
 VEN, MOSIN, VECHELABRYCKE, RINDERHOLZ, HAFRE, ENGELHARTSHAIM,
 MADELGERESDORF, MITTERENHIRSHAIM, OBERENDORF, OVVENHEIM,
 ODELPERINGEN, WILLINGEN: Sectionem lignorum cum pascuis in foresta
 iuxta Ciuitatem sita: Prædia GALCVVIS, VELTKIRCHEN, STRACHEN,
 TVSINGEN, HARTPERCH, VISENHART, SVVAINE, CHÖNELBACH,
 IGILBACH, IAGARN, RAINBACH, TANHEIM, HYNCHOPTEN, OSPIRN-
 BERGE, PVCINGEN, HEZELINGEN, AICHE, RAPHALTESTETEN, SV-
 BENE, SVNNENBACH, IVGELBACH, LANGAREDORF, LANDINDORF,
 GERRICHESDORF, FRINGENBERGE: villam CHEZELINESDORF: &
 decimas de vineis & agris vestris ibidem provenientibus: decimam apud CHY-
 NEHOHESTETEN. Ad hæc auctoritate Apostolica inhihemus, ne Eps vester,
 qui pro tempore fuerit, possessiones, aut alia bona vestris stipendijs deputata, si-
 ne communi assensu Capituli, vel maioris & sanioris partis, infeudandi, vel quo-
 modolibet alienandi habeat facultatē. Interdicimus etiā, vt cōtra consuetudinē
 hætenus obseruatā famuli vestri, donec eos ad iusticiam exhibendā cogere vo-
 lueritis, ad examē Iudicis Ciuitatis minimè pertrahantur. De mansionib. quoq;
 Canonicorū & arcis ad habitationē ipsorū deputatis infra terminos designatos,
 contra assignationē & concessione Chunradi quondam Pataviens. Epi, præter
 Canonicos ordinare vel disponere quippiā nullus attentet. De redditibus verò
 ad præbendas Canonicorū pertinentibus, nō nisi Decano & fratribus, sicut præ-
 fatus Eps de communi assensu Capituli decreuisse dignoscitur, disponere liceat,
 nec in his, contra voluntatem vestram specialē, sibi vendicet potestatem. Sta-
 tuimus præterea, vt si quisquam Canonicorum intestatus decesserit, facultates,
 quas ratione officij vel Ecclesiæ adeptus fuerat, communi Fratrum & Ec-
 clesiæ vsui applicentur. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat
 præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ab-
 latas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia in-

tegra conferuentur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, vñsibus omnimodis profutura, salutē Apostolicę sedis auctoritate, & Episcopi vestri Canonicā iustitiā.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisue persona hanc nostrę constitutionis paginam sciens contra eam temerē venire temptauerit, secundō teritiōne commonita non reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Ie s v Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtę ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem Ecclesię suā iura seruantibus, sic pax Domini nostri Ie s v Christi, quatenus & hic fructum bonę actionis percipiant, & apud districtum iudicem pręmia aternę pacis inueniant. Amen.

- ✠ Ego Lucius Catholicę Ecclesię
- ✠ Ego Viuianustituli S. Stephani in Card. ff.
- ✠ Ego Cynthius presby. Card. tituli
- ✠ Ego Arduinus presb. Card. tituli Ierusalem ff.

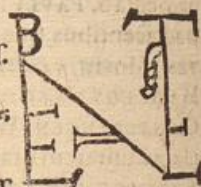

Episcopus ff.
Celiomōte presb.
sanctę Cecilie ff.
sanctę Crucis in

- ✠ Ego Mattheus presb. Card. tituli S. Marcelli ff.
- ✠ Ego Laborans presb. Card. S. Marię trans Tibrim tituli ff.
- ✠ Ego Petrus tituli sanctę Susannę presb. Card. ff.
- ✠ Ego Chunradus Sabin. Episcopus Salzp. minister ff.
- ✠ Ego Theodinus Portuen. & S. Rufinę sedis Episcopus ff.
- ✠ Ego Petrus Tusculanus Episcopus ff.
- ✠ Ego Paulus Prenestinus Episcopus ff.
- ✠ Ego Iacobus S. Marię in Cosmidyn Diac. Card. ff.
- ✠ Ego Ardicio S. Theodori Diac. Card. ff.
- ✠ Ego Rainerius S. Gregorij ad velum aureum Diac. Card. ff.
- ✠ Ego Gratianus sanctorum Cosmę & Damiani Diac. Card. ff.

Datum Velletr. per manum Alberti sanctę Rom. Ecclesię presbyteri Card. & Cancell. VI. Idus Maij, Indiçtio. XV. Incarnationis Dominicę Anno M. C. LXXXII. Pontificatus verō Domini Lucij Papę III. anno primo.

Facta anno MCLXXVII. concordia inter Pont. Alexandrum III. & Fridericum I. Imp. tandem An. MCLXXXIX, Fridericus expeditionem in Palestinam suscepit: & simul Dierpoldus quoque, vel Theobaldus Episcopus, cum fratribus suis quibusdam Canonicis videlicet precipuis, ac maioribus de choro Patauiensis. huic via ac labori Imperatoris se strenuē pro Domino, & pro redemptione animę suę iunxit, optans, imo certus pro temporalibus quę multa reliquit, sempiterna se recipere post hanc vitam in Hierusalem superna, nec verō pia hæc vota fuerunt irrita. nam, vt idem scriptor Richerspergen. tum viuens narrat: Idem venerabilis Episcopus Patauiensis Dominus Dierpoldus ad exemplū predecessoris sui sanctę memorię Domini Reginberti, eiusdem Patauiensis Ecclesię quondam Episcopi secutus Dominum, qui est via, veritas, & vita: & accepta Cruce cum fratribus suis Canonicis, videlicet maioribus ac precipuis de choro Patauiensi sex numero, iter sanctę peregrinationis cum Domino Imperatore Friderico diuę memorię fuerat aggressus pro redemptione

ptione animæ suæ. Qui, quamvis fuisset nobilis valde genere, utpote de magnorum Principum, & de Imperiali sanguine creatus, & admodum iuuenis ætate, non tamen veritus est animam suam ponere viriliter pro liberatione Hierusalem terrestri, quantum in ipso fuit, ut vitam æternam promereretur in Hierusalem cœlesti: Quam & adeptus nunc gaudet in cœlis cum sanctis confessoribus Domini; sacerdotibus decoratus iam vna stola, securusque de reliqua. In fine secundi anni peregrinationis suæ, id est III. non. Nouemb. cœlo reddit animam beatam, terræ carnis materiam; apud Accaron sepultus, præmissis prius ad Dominum omnibus fratribus suis, qui eum de terrâ sua in terram æternæ promissionis fuerant, ut patrem secuti. Quorum nomina hæc fuerunt: Burchardus liber de Chambe Archipresbyter: Vdalricus Præpositus de Arda cher, & Archipresbyter: Meginhalmus de Pataua plebanus ciuitatis ipsius & Archipresb. Marquardus quoque Præpositus de S. Andrea: Rudegerus de Aheime, Chuonradus Prior inter eos & maior ordine & dignitate, sed itineris confocius: Dominus Tageno Pataviensis Ecclesiæ Decanus: * Ipse est, qui singulas mansiones, quas pertransierant pio studio adnotans, labores & angustias confratrum suorum & exercitus Dei viuientis & pro Domino peregrinantis, memoriæ posteriorum scripto commendauit, & plenus ipse charitate, omnibus scire volentibus ordinem historiæ, ipse moriens apud Tripolim, ibique sepultus, in memoriam sui ea, quæ ipse viderat & pertulerat in eadem expeditione à prima egressione Episcopi Dietpoldi à Pataua, quæ facta fuit in XVII. Kal. Iunij, usque dum exercitus Christianorum venit Antiochiam sequenti anno in XI. Kal. Iulij diligenter conscribens exempla eorum nobis remisit. Quæ etiam in hoc libello fideliter per annos adnotata sunt, &c.

* Scriptur
hucus ex-
peditionis
Hierosoli-
mitanæ.

Extat in prædicto Chronico, epistola Dietpoldi Episcopi ad Austria Ducem Luipaldum de progressu itineris istius.

Consentit cum his Chronic. Episcoporum Pataviensium. Et Chronic. Riecherspergen: Anno M. CXC. Defuncto in peregrinatione piæ memoriæ Domino Dietpoldo Episcopo Pataviens. Ecclesiæ. Dn. Wolfkerus Præpositus in locum eius substitutus est, electus vnanimiter Pataviæ à Choro & Prælatibus omnibus eiusdem Episcopatus, ministerialibus quoque & plebe, V. Idus Martij. Qui statim in media Quadragesimæ iuit ad regem pro suscipiendis regalibus. Et paulo infra: Electus Pataviensis Dominus Wolfkerus Canonicus eiusdem Ecclesiæ Pataviensis ab Imperatore reuersus ab Archiepiscopo Adalberto, plenitudinem officij sui accepit Salzburgæ, in sancta solennitate Pentecostes in presbyterum consecratus Sabbato, & sequenti Dominica die, id est, V. idus Iunij ad honorem & dignitatem Episcopatus cum gaudio omnium sublimatus & consecratus est, cooperantibus Archiepiscopo & præsentibus Ratisponensi & Gurensi Episcopis. Inde post triduum id est, II. idus Iunij in Ecclesia sua Pataviensi, lætantibus & applaudentibus pariter maioribus ac minoribus solenniter valde tunc primum, post electionem suam susceptus & inthronizatus est.

Nec huic quidem Episcopo Wolfgero Imp. Henricus VI. Bavar: Dux liberalitate suâ defuisse videri debet; sicut subsequens Diploma ostendit.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Heinricus sextus, diuinâ fauente clementiâ Romanorum Imperator semper Augustus. Inter cetera pietatis opera, quæ dignè memoriæ commendanda esse credimus, id ad salutem animæ, & humanâ felicitatē præcipue nobis proficere speramus, si necessitatibus ecclesiarum Dei consideratis, ad bonum illarum statum promouendum, liberalitatis nostræ manum extendimus & animum, ad eas autem maximè, qua-

rum pastores seruitio Dei, & religioni earum, pariter & vtilitati nouimus intendere, in nostro & Imperij seruitio sollicitos esse perpendimus & seruentes. Fidem itaq; sinceram, ac deuotionem incensam, quam dilectus ac fidelis princeps noster Wolfgerus Patauien. Episcopus, nobis & Imperio exhibuit, & exhibere solet, necnon studia, quibus ad eius Ecclesiæ commodum & exaltationem ardentem inuigilat, considerantes; Notum facimus vniuersis, presentem paginam intuentibus, quod nos Abbatiam beatæ Dei genitricis Mariæ, videlicet congregationis sanctarum monialium in Patauiâ (quam prædecessores nostri, Domini Imperatores, Otto primus, Otto secundus, & Otto tertius, & pater noster Fridericus, felices memoriæ, quondam Romanorum Imperator inuictissimus, Ecclesiæ beati Stephani prothomartyris in Patauiâ cōtulerunt, & suis priuilegijs, quorum tenorem inspeximus, confirmauerunt, licet aliquanto tempore vsibus memorati patris nostri, & nostris illa subseruierit) cum vniuersis pertinentijs suis, videlicet, cum aduocatiâ, & seruitio, Regio subsidio siue supplemento seu steura, quod in vulgari Kunigsteür dicitur, ministerialibus quoque, & alijs quibuscunque hominibus, villis, agris, vineis, syluis, pratis, pascuis, montibus, planiciebus, cultis & incultis, molenadinis, piscationibus, aquis, aquarumque decursibus, siue quibuscunque rebus alijs, precum eiusdem fidelis nostri interuentu, ad religionem in prædicta Ecclesia sanctæ Mariæ per eum in meliorem statum reformandam, pro animæ nostræ, ac parentum nostrorum remedio, in concambio prædij in Merdingen sit, vt melius hoc per idipsum factum nostrum in posterum memoriæ sit commendandum, præmemorata Ecclesiæ sancti Stephani, & successoribus suis, donauimus & confirmauimus, Ita, quod ipse, & iam dicta Ecclesia, & omnes succedentes ei in Episcopatu Patauien. illam liberè & absolutè, qualibet exceptione remotâ, cum omni iure suo, sicut Imperium tenuisse dinoscitur, habeat in perpetuum & obtineat; & Imperium prænominatum allodium in Merdingen situm cum omnibus appenditijs suis, & cum omni iure, quo sæpè dicta Ecclesia sancti Stephani illud habuit hucusque, & possidet, liberè teneat ac possideat. Quod vt euidentius & clariùs elucescat, præsens inde autenticum scribi, & sigilli nostri munimine iussimus roborari: statuentes, & imperiali edicto sancientes, vt nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Castellanus, Aduocatus neque aliqua denique persona, humilis, vel alta, secularis aut Ecclesiastica, hanc nostram donationem audeat infringere, vel aliquâ temeritatis arrogantiâ illi præsumat contraire, quod si facere attemptauerit, in ultionem excessus sui centum Markas argenti puri pro pœna componat, medietatem cameræ nostræ, reliquam verò partem prædictæ beati Stephani prothomartyris Ecclesiæ, siue eius Episcopo. Huius rei testes sunt: Iohannes Treueren. Archiepiscopus, Otto Spiren. Episcopus, Heinricus Wormacen. Episcopus. Otto Frising. Episcopus, Galterus Troianus Episcopus, Manegoldus Abbas de Degernsee, Adolfus maior præpositus in Colonia, Conradus Gossalarien. præpositus, Leopoldus Dux Austriæ, & Leopoldus eius filius, Conradus Dux Sueuiæ, Rudolfus palatinus comes de Thubingen, Emecho comes de Lyningen, Sigvvertus comes de Werda, Seifridus comes de Morle, Albertus comes de Eberstein, Rapoto comes de Ortenberg, Albertus comes de pogen, Boppo comes de Wertheim, Gebhardus comes de Tolenstein, Fridericus & Burkardus comites de Rolre, Fridericus co. de Hohenberg, Rupertus de Turne, Gotfridus de Winede, Crino de Murnberg, Marquardus dapifer de Annevillre, Heinricus Marscalcus de callendin, Henricus pincerna de Lutra, Conradus Camerarius de Stauffe, Rapoto de Lapide: In Austria, Otto de Ramesperg.

Gossalari.

*

mesperg, Hadamanus de Kiniringen, Wichardus de Séeueld, Wichardus de Zebingen, Herandus de Wildenge, & alij quàm plures. Signum domini Henrici sexti Romanorum Imperatoris inuictissimi. Acta sunt hæc Anno ab incarnatione Domini MCXCIII. ind. XI. regnante domino Henrico sexto Rom: Imper. inuictissimo, Anno Regni eius XXIII. Imperij verò secundo. Datum Spiræ per manum Sigeloi Imperialis Aulæ. . . . prothonotarij, in sancta die pascæ, V. Kal. April.

et.

Qui hunc Manegoldum, supra nominati Theobaldi Episcopi Patauien. fratrem germanum, annis circiter triginta, post fratrem in eandem sedem sublimatum, Abbatem Tegernseensem pronunciant; quam verè hoc faciant, ipsi viderint. Inter Abbates sanè istius monasterij nullibi reperitur. Nos post habitus huius quæ incerta sunt, certis inherentes, Manegoldum Episcopum Patauiensem agnoscimus, & quæ illo ad sedis Patauina clauum sedente à Rom. Principib. priuilegia tam ipsi quàm Ecclesiæ, & successoribus indulta fuere, quot quidem ad manus nostras peruenerunt, heic inferere volumus.

I.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. PHILIPPVS diuina fauente clementia Romanorū Rex, & semper Augustus. Ea quæ in præsentia regiæ Maiestatis ritè & rationabiliter gesta sunt, ne longâ temporum successione in obliuionem deducta contingat euanescere, literarum ea indicijs in perpetuam memoriam hominum decet & incongruum non est perennare. Ad noticiam itaq; vniuersorum, tam præsentis ætatis, quàm in æuum successuræ posteritatis hominum peruenire volumus, qualiter constitutis in præsentia nostra dilecto fidei nostro MANEGOLDO PATAVIENSI EPISCOPO, & OTTONE DVCE MERANIÆ, ipse Dux pro feudo Comitum F. de Bilestain Ecclesiæ Patauiensi tunc vacante, & pro quadam summa pecuniæ, videlicet mille octingentis Marcis, castrum WINDEBERDE, cum ministerialibus omnibus siue in beneficiis immò omnibus hominibus, quocunque iure ipsi castro pertinentibus, cum omnibus quoque possessionibus, terris videlicet cultis & incultis, pascuis, pratis, syluis, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, venationibus, & demum cum vniuersis pertinentijs suis, Ecclesiæ Patauiensi per manus nostras in perpetuam proprietatem contradidit: COMITATVM etiam quendam, qui durat à ponte, qui REGENBRVGGE dicitur, vsque ad fluuium, qui ILDBENUNCUPATUR, & à fluuiio DANVBIJ vsque ad terminum BOEMIÆ, quem memoratus Dux potestate & iure tenebat Imperij, in manus nostras resignauit, & nos eundem COMITATVM nobis liberè resignatum statim PATAVIENSI ECCLESIAE perpetuò, liberè, & absolute possidendum contulimus. Has igitur donationes tam à nobis ipsis, quàm à præfato DVCE Patauiensi Ecclesiæ rationabiliter factas, sicut congruâ ordinatione eas executioni mandatas esse recognoscimus, sic quoque ipsi Ecclesiæ inuiolabiliter in æuum possidendas regia auctoritate confirmamus, Statuentes & regio districto firmiter præcipientes, vt nulli vnquam personæ, altæ vel humili, Ecclesiasticæ vel sæculari licitum sit, hanc nostræ confirmationis diualem paginam infringere, seu aliquo ei improbitatis ausu obuiare. Quod qui facere præsumpserit, regio mandato, in suæ præsumptionis poenam, centum libras auri purissimi componat, quorum medietas fisco nostro, reliqua verò medietas iniuriam passis persoluatur. Testes autem huius rei sunt, Wolfgerus patriarcha Aquilegen. Chunradus Spirensis Episcopus; Ekkebertus Babenbergen: Episcopus; Bernhardus Dux Carinthiæ; Dietpoldus LANGRAVIVS de LVGGENBERGE; Comes Meinhardus de

Görze; Comes Ludvvicus de OTTINGEN; Henricus dapifer Imperij de WALPERCH; Henricus MARSCHALCVS de KALIENDIN; Henricus Camerarius de Rauensperch; Waltherus dapifer Imperij; Henricus de Smalnekke; & alij quàm plures. Signum Domini PHILIPPI secundi Romanorum Regis inuictissimi. Acta sunt hæc Anno Domini M. CC. VII. Regnante Philippo secundo glorioso Romanorum Rege Aug. Anno regni eius nono. Ego Chunradus Ratisponensis Episcopus, & regalis aulae Cancellarius recognoui. Data per manus Sifridi Regalis aulae protonotarij IV. Non. Nouemb. Indictione X.

II.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amen. Fridericus secundus diuina fauente clementiâ Romanorum Rex, & semper Augustus, & Rex Sicilia. Quia res gestæ diffidentiarum periculum, & obliuionis dispendia pati consueuerunt, placuit per præsentium continentiam, notitiæ modernorum & futurorum transmittere, quod cum quædam controuersia verteretur inter dilectum fidelem, & consanguineum nostrum, Manegoldum venerabilem Patauen. ecclesiæ episcopum, & inter dilectum fidelem & consanguineum nostrum Luitpoldum Ducem Austriae & Styriae super iure patronatus Wiennens. ecclesiæ, & super aduocatiâ fori in sancto Yppolito, & super generali terræ iudicio, quod Landgericht nominatur, quod idem Dux in quibusdam bonis iam dictæ Patauen. ecclesiæ suo iuri vendicabat, & in quibusdam bonis eiusdem ecclesiæ fodrum, quod vulgò dicitur Marchetfuder, ad se affererebat pertinere. Nos iam dictis Principibus in ciuitate Augustâ in præsentia Regiæ sublimitatis constitutis, amicabilem inter eos concordiam fecimus & compositionem, Ita, quod ad petitionem nostram, sæpe dictus Dux cessit liti, & in manus nostras renunciauit omni iuri, quod habuit, vel quod habere videbatur, in prædicto patronatu Wiennens. ecclesiæ, & in aduocatiâ sancti Yppoliti, specialiter etiam renunciauit fodro, & Landgerichte, quod habuit in quodam prædio Patauen. ecclesiæ, quod dicitur Schvvadorf, & in omnibus illius attinentijs, & quidquid in his, vel in alijs, B. memoriæ pater suus de iure suo Patauen. ecclesiæ contulerat, ipse quoque pro se & pro vniuersis suis successoribus, eidem recognouit, Renunciauit etiam liti, quam habuit pro ponte in Ebersperg. Nos autem eadem, aduocatiâ in sancto Yppolito, & Landgerichte, & Marktfuter, sicut prædictum est, & si quæ sunt alia iura, quæ in causis prædictis ad nostram pertinent donationem, de consensu & bonâ voluntate Ducis, concessimus prædicto episcopo, & Ecclesiæ suæ, iure perpetuo possidenda. Vt autem hæc nostra benignitatis gratia, siue donatio, memorato episcopo rata maneat, & inconuulsa perpetuò perseueret, hanc paginam Regio caractere, & sigilli nostri firmitudine fecimus insignire. Hij sunt testes, qui huic celsitudinis & clementiæ nostræ facto interfuerunt: Eberhardus Salzeburg: Archiepiscopus, Otto Frising. episcopus, Conradus Ratisbon. episcopus, Sifridus August. episcopus, Conradus præpositus Frisacen. Rudegerus Pat: canon, præpositus in cella. Vlricus Patauen. canon. & plebanus in Vilscha. Henricus Pat: canon. & plebanus in probstorf, Ludvvicus Dux Bavar. & Pal. Rheni. Tipoldus Marchio de Fochburch, Albertus comes de Eberstein, Hartmannus comes de Wirtenberg, Henricus de Nissen, Wernherus de Woulandt dapifer, Waltherus pincerna, & alij quàm plures. Signum domini Friderici secundi Romanorum Regis inuictissimi & Regis Sicilia. Acta sunt hæc Anno dominicę Incarnat. M. CC. XV. ind. III. regnante domino Friderico secundo Rom. Rege glorioso, & Rege Sicilia. Anno Regni eius. III. Datum apud Augustam. Non. Aprilis.

In

III.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Amen. Leopoldus Dei gratia Dux Austriæ & Styriæ, vniuersis Christi fidelibus, in perpetuum. Cum singularum Ecclesiarum vtilitatibus debeamus semper, atq; velimus prospicere piâ mente, principaliter autem & præcipuè Pat. Ecclesiæ, quæ nostra est mater in Deo, hoc debitum soluere volumus & debemus, & gratia filialis reuerentiæ; quâ ipsi duximus exhibendam in terris, ipsa nos materno affectu reddat acceptos postmodum & felices in cœlis. Quocirca tam futurorum, quàm præsentium memoriæ commendamus, quod nos, & pro nostrâ, & tam progenitorum, quàm hæredum nostrorum salute; nec non & pro meritis & deuotione Cathedralium Ecclesiæ eiusdem, de concilio fidelium nostrorum, præsentatiuâ manu ipsi Ecclesiæ matri nostræ donauimus, vt vniuersa victualia, ad communem mensam & vsum eorundem Cathedralium spectantia, sine mura & furfart, & sine omni exactione in Danubio liberè transducantur. Vnde hæc nostra donatio ab aliquo in posterum possit aut debeat infringi, præsentem paginam sigilli nostri immunimur, cum horum qui interfuerunt, nominibus iussimus annotari: Quorum primus est, dominus Otto Frising. Episcopus, Bernhardus præpositus S. Nicolai, Vlricus de Bernekh, Vlricus de Weka, Hademarus de Cur. Marquardus de Hindperg, Rudolfus de Bottendorf, Vlricus de Welkenstein, Henricus de Landsdorf, Hademarus de Wefen, Otto & Conradus fratres de Haichenbach, Henricus de Ahaim, Conradus de Schlechdorf, & alij quam plures. Acta sunt hæc in Scolis Patauiæ, Anno Dominicæ incarnationis M. CC. XVI. indi. IV. sub Innocentio III. Papa, regnante Friderico Rege Romanorum & Siciliæ. Datum per manus Henrici Patauien. Can. &c. Notarij.

*Denuò scriptorum apparet variatio circa Episcopum Vdalricum huius nominis secundum. Bruschius Comitem à Dießheim vocat, Dieteboldi comitis, & Domina Gisele comitis-
sa Bergensis. vel Vohenburgensis filium, germanum fratrem Othonis secundi Frisingensis Episcopi &c. D. Hund. fratrem appellat Henrici, Theobaldi, & Manegoldi Episcoporum supranominatorum: nec non Othonis tertij Episcopi Frisingen. quod si ita sit, quatuor fratres Bergenses Comites Episcopi Patauien. inuicem sibi successerunt. Idem tradit D. Hund. sub Ottone Frising. Episcopo II. non tertio huius nominis, qui nullus fuit. Vid. etiam Chronicon M. S. Episcoporum Patauien. hunc VDALRICUM simpliciter commemorat Canonicum Patauiensem: nulla habita mentione generis vel natalium.* uu.

Privilegium Friderici Imp. II. de regali Cœnobio sanctimonialium

B. Mariæ, Patauij.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Fridericus secundus, diuinâ fauente clementiâ Romanorū Rex semper Augustus, & Rex Siciliæ. Votis fidelium nostrorum, præsertim quæ ad manifestos Ecclesiarum vsus cedere videntur, de cōsuetâ Regiæ serenitatis munificentia piū semper fauorē volentes impendere, præsentis scripti certitudine, ad notitiā præsentis aui, atq; ad memoriā futuræ posteritatis volumus venire; quod ad instantiā & obnixas preces dilecti principis fidelis nostri Vlrici Patau. Episcopi (quē in obsequijs imperij & nostris iā dudū non tantum modò inuenimus deuotum, verum etiam in suæ fidelitatis fernore credimus, imò nō dubitamus, constantem in antea permanfurum) ad recognitionem laudabilium meritorum suorū quoddam feodum, quod de concambio antiquitus inter imperiū & cathedralē Ecclesiā Patau. de Regali tunc Cœnobio sanctimonialium intemeratæ Virginis Dei genitricis Mariæ factū, tūc cessit Imperio;

perio; quod feudum tunc Vexilli, vulgo Vanlehen appellatum, Illustris quondam O. Dux Bauariæ ab Imperio dinoscitur assecutus. Hoc idem feudum dilectus consanguineus noster & fidelis Ludouicus illustris Palat. Comes Rheni, Dux Bauariæ ad preces nostras, in manus Regiæ celsitudinis voluntariè resignauit; nosque illud in continenti; prælibato Vlrico Patav. Episcopo, & suæ Ecclesiæ liberaliter dignati sumus conferre & confirmare. Ipse aut Episcopus sollicitè procurans Ecclesiæ suæ vtilitatem, ipsum feudum statim titulo legalis successionis, contulit prænominato Duci Bauariæ, ab ipso Episcopo, suisque successoribus, non ab Imperio, ratione feodi de cætero recipiendum & possidendum. Vt itaque hæc apud posteros inconvulsa permaneant, & perpeti firmitudine obseruentur, hoc priuilegium, ob dilectionis euentiam, memorato Episcopo, suæque Ecclesiæ indulgimus, sigillo aureo mentis nostræ roboratum. Huius etiam testes sunt, Sifridus sanctæ Magunt. sedis Archiepiscopus, Ekevvertus Bambergen; Sifridus Augusten. Henricus Basiliens. Episcopi; Luipoldus Dux Austriæ & Stiriz, Bernhardus Dux Carinthiæ, Otto Dux Meraniæ, Henricus nobilis de Nissen, Anshelmus de Gultigen Marscalcus imperij, Waltherus de Sipf pincerna, Dieto Camerarius, Philippus de Pollandia, Hademarus de presul, Henricus de Londstorf, Waltherus de Tanenberg, Otto de Marspach, & alij plures. Signum domini nostri Friderici inuictissimi Romanorum Regis, & semper Aug. & gloriosi Regis Siciliæ. Ego Conradus Meren. & Spiren. Episcopus, imperialis aula Cancellarius, vicè domini Sifridi Moguntinen. sedis Archiepiscopi, totius Germaniæ Archicancellarij, recognoui. Acta sunt hæc Anno Domini M. CCXVII. regnante domino Friderico secundo, diuinâ fauente clementiâ Romanorum Rege, semper Augusto, & glorioso Rege Siciliæ. Anno Romani regni ipsius V. Siciliæ vero XVIII. Datum in solenni curia Nürenberg, Anno prætaxato 12. Cal. Febr. V. Indict.

Privilegium Friderici Imp. II. super feudo Fahnhehen Vdalrico Episcopo concessio.

FRidericus secundus diuina clementia Romanorum Rex semper Augustus, Rex Siciliæ, &c. Votis fidelium nostrorum, præsertim quæ ad manifestos Ecclesiarum vsus cedere videntur, de consueta regiæ serenitatis munificentia pium semper fauorem volentes impendere, præsentis scripti certitudine, ad notitiam præsentis æui, atque ad memoriam futuræ posteritatis volumus venire: quod ad instantias & obnixas preces dilecti principis nostri Vdalrici Pataviensis Episcopi, quem in obsequijs nostris & Imperij iam dudum non tantum inuenimus deuotum, verum etiam in suæ fidelitatis fauorem credimus, imò non dubitamus constantem in antea permanfurum, ad recognitionem laudabilium meritorum suorum quoddam feudum quod de concambio antiquitus inter Imperium & Cathedralem Ecclesiam Pataviensem de * Repali tunc cœnobio sanctimonialium intemeratæ Dei Virginis genetricis Mariæ factum, tunc cessit imperio, quod feudum tunc vexilli nomine Vanlehen appellatum illustris quondam Dux Bauariæ ab imperio dinoscitur consecutus: Hoc idem feudum dilectus noster consanguineus & fidelis noster illustris Ludouicus, Palatinus comes Rheni, & Dux Bauariæ, ad preces nostras in manus regiæ celsitudinis voluntariè resignauit, nosque illud in continenti præfato Vdalrico Pataviensi Episcopo & suæ Ecclesiæ liberaliter dignati sumus conferre & confir-

confirmare. Ipse autem Episcopus sollicitè procurans Ecclesiæ suæ utilitatem, ipsum feudum statim titulo legalis successione contulit præfato duci Bauariæ, ab ipso Episcopo & suis successoribus, non ab Imperio ratione feudi, de cætero recipiendum & possidendum. Vt itaque hæc apud posteros inconuulsa permaneant, & perpeti firmitudine obseruentur, hoc privilegium ob dilectionis euidentiā memorato Episcopo suæque Ecclesiæ indulgimus, sigillo aureo maiestatis nostræ corroborandum. Testes sunt Sifridus sanctæ Moguntinæ sedis Archiepiscopus, Egkenbertus Bambergensis, Sifridus Augustensis, Henricus Basiliensis Episcopi; Leopoldus Dux Austriæ & Stiria, Bernardus Dux Carinthiæ, Otto Dux Meraniæ, Henricus nobilis de Nissen, Anshelmus de Iustingen Marscalcus Imperij, Waltherus de Sips pincerna, Dieto Camerarius, Philippus de Balandia, Hadmartus de Wesin, Henricus de Landorff, Waltherus de Thanneberg, Otto de Marspach & alij plures. Signum Friderici inuictissimi regis Romanorum & semper Augusti & gloriosi regis Siciliæ. Ego Conradus Metensis & Spirensis Episcopus, imperialis aulæ Cancellarius, vice domini Syfridi Moguntinæ Ecclesiæ Archiepiscopi, totius Germaniæ Archicancellarij recognoui. Acta sunt anno Domini M. CC. XVIII. regnante domino Friderico secundo, diuina fauente clementia Romanorum Rege semper Augusto, anno quarto, & glorioso rege Siciliæ vero decimo octauo. Datum in solennicuria in Nürnbergkh prætaxata, 12. Cal. Februarij, indictione quinta.

Confirmatio Friderici II. facta Episcopo Vdalrico super quibusdam bonis Ecclesiæ Pataviæ.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Fridericus diuinâ fauente clementiâ Romanorum Rex secundus semper Augustus, & Rex Siciliæ. Ea quæ à largitione siue commutatione diuorum progenitorum nostrorum, inclitorum Romanorum Regum & Imperatorum, ad commoda ecclesiarum, siue principum Imperij deuenisse noscuntur, subsequenter confirmationem debitam à munificentia nostrâ recipere promerentur. Quocirca, huius certitudine scripti, ad noticiam præsentium, & memoriâ futurorum volumus peruenire, quomodo nos exemplo progenitorum nostrorum, beneuolentiam nostram in Ecclesias & principes imperij effundere cupientes, ob dilectionis abundantiam, quam gerimus circa dilectam nobis Patau. Ecclesiam, & familiarem principem nostrum, eiusdem Ecclesiæ Episcopum Vricum, nobis & Imperio deuotum, confirmamus omnimodis & ratam habemus donationem & confirmationem de Abbatia Monasterij S. Mariæ Virginis in Patau. ciuitate siti, & de vniuersis eius pertinentijs factam ipsi Patau. Ecclesiæ Cathedrali per manus illustres prædecessorum nostrorum, diuorum Imperatorum, scilicet Ottonis primi, Ottonis secundi, Ottonis tertij, Friderici Aui nostri, atque patris nostri Henrici, qui & ab ipsâ Patau. Cathedrali Ecclesia pro Abbatia prædicta recepit in concambio prædium suum in Merdingen, cum suis Appendicijs, ut videlicet talis ratione Concambij, eadem donatio inconuulsa permaneant, & in perpetuum tenaciori memoriæ commendetur; in cuius etiam Regiæ confirmationis nostræ testimonium præsentem paginam nostri impressione sigilli signatam sæpèdictæ Patau. Ecclesiæ curauimus exhibere. Huius rei testes sunt; Theodoricus Treuironum Archiepiscopus, Theobaldus Dux Lothoringorum, Rudolfus comes palatinus de Tubingen, comes Sybertus & Henricus filius suus de Werda, Hermannus Marchio de Paden, Anshelmus Marscalcus

Scalculus de Iustingen, Hartmannus & Ludouicus fratres comites de Wirtenberg, Hadmarus de Küneringen, Kadoldus de Veldesberg dapifer Ducis Austriæ, & alij quàm plures. Signum Domini Friderici secundi Romanorum Regis, semper Augusti, & Regis Siciliæ. Ego Conradus Meten: episcopus, Imperialis aulae cancellarius, vice domini Seifridi Mogunt. sedis Archiepiscopi, totius Germaniæ Archicancellarij, recognoui. Acta sunt hæc anno dominicæ incarnationis. M. CC. XVIII. regnante domino nostro Friderico secundo, Romanorum Rege semper Augusto, & glorioso Rege Siciliæ. Datum Wimpinæ, anno prætaxato, cal. Aug. ind. VI. feliciter Amen.

xx. De Comitatu Hals, cuius Dn. Hundius sub hoc Episcopo Vdalrico & præcedente Vdalrico mentionem facit, plura vide infra; ubi de Episcopo Ernesto, Bauaria Duce agitur, & simul refutabitur calumnia Melchioris Clefeli Serenissimis Bauaria Ducibus irrogata. Sufficiant hoc loco ea, quæ Dn. Hund. libr. Stemm. Bauar. Tit. Comit. & Dominor. de Hals, Chamb, Vttendorff, Harbach &c. p. 84. in hunc modum scribit. Excant Passauij literæ Ducis Bauariæ Ludouici, Datæ 1224. Quod Walchunus de Rottenberch feoda Bambergen. & Ratisponen. Ecclesiarum concessit fratribus suis Alramo & Alberro de Halse, fratribus, & Wernhardo de Vttendorff. Defuncto Walkhuno Eckbertus & Gebhardus Episcopi huius concessionem ratam esse noluerunt: Idcirco res in iudicium Ducis Ludouici deferretur, diem dicit Straubingæ, sententiam dat pro Episcopis, cum rei duobus diebus noluerunt respondere, interfuerunt plurimi Assesores & Sigillares. Conradus Ratisponen. Geroldus Frisingen. Hainricus de Tegernsee, Diepoldus Marchio de Hochinburch, Rapoto Co. Palat. Bauariæ, Hainricus & Hainricus Filius eius Co. de Ortenberch, Conradus Co. de Wasserburg, Bernhardus Co. de Leubnowve, Chalhohus Co. de Kirchperch, Eberhardus Co. de Dornberg, Meinhardus Co. de Roteneck, Herman. Landgravius de Luikinberge, Hainricus de Schonberch, Hainricus de Tolinze, Hainricus de Randeckke, Wernhart de Laber, Alberro Lupus de Nabecke, Hainricus de Paumgartn, Weigand de Runtig, Hoholdus de Schovvenberch, Rathold de Perg, Hainricus Waller, Purchgravius Conradus de Saltzburg, Chalhohus de Winzer, Habard de Oeting, Rudiger de Salveld, Conrat de Gimichouen, Hainricus de Merschwanch, Waltherus de Tennenberch, Hadmarus de Wesin, Amelberdus de Aigling, Otto de Posmünster, Otto de Iohanstorf, Hainricus de Törring, Waltherus de Chrayburck, Ekkolfus de Wartte, Richer de Rottovve, Straubing. 6. Calend. April. Anno 1224. In libro decimo rapsodiarum Auentini reperio aliud diploma, in quo fateretur, Gebhardus Episcopus Patauensis se de lite cum Walckun de Cambepotibus in Castrum Ratinberch, per Ducem Ludouicum adiudicatum, per Rapotonem Palatinum Co. Bauariæ missum in possessionem in feudum dat, Anno, &c. 1226.

yy. Albertus hic Bohemus Patauien. Archidiaconus. Pont. Legatus homo turbulentus, omnibus Episcopis & Principibus inuisus, plurimarum & grauissimarum extitit auctor turbulentarum: non destitit etiam, in odium Ducis Ottonis oblitus acceptorum olim beneficiorum, animiq. impotens Bauariam ferro flammisq. infestare. Sed tandem recepit mercedem de meritis suis debitam: captus enim à Patauensibus, excoariatus fuit.

zz. De hoc Rudigero, primo Episcopo Chiemensis; post Patauien: vide infra, sub Ecclesia Chiemsæ.

Aaa. Extat Episcopi Berchtoldi Diploma, de immunitate curiarum Canonicarum, & terminis ad quos ea immunitas seu libertas se extendit: de Archidiaconatibus solis Canonicis conferendis: item ut Canonici sint digniores omnibus Prælatibus Diocesis Patauensis: præterea, Castellani & Turristæ, in quo teneantur Capitulo, sede vacante, & nonnullis alij rebus; ut subsequitur.

Perch

Perchtoldus Dei gratia sanctæ Pataviæn. Ecclesiæ Episcopus, venerabilibus in Christo suis Fratribus, Decano & Capitulo Pataviensi, & eorum successoribus in perpetuum. Cum vestram quietem & laudabilem libertatem, per insufficienciam & incuriam R. Exepiscopi, suis culpis exigentibus per sedem Apostolicam depositi, inuenimus penitus deformatam, & nos tam circa Ecclesiam, quam etiam vestras venerabiles personas diuersis compassionibus inflammati sitiamus omnimodam diligentiam adhibere, vt deformata in statum debitum reformatur, & eis, quæ contra vestram libertatem & sacros Canones sunt temere attemptata, reuocatis in irritum, quietis & salutis, omnis & emunitatis, Deo propicio, vobis instaurare velimus firmissimam libertatē; In primis equidem arcem vestram, in qua vestra domus diuersæ sitæ consistunt, ab Oeno siue ab Austrō versus Aquilonem, hoc est, Danubium; ac ab Oriente vi. porta Palatij Consulis, ante cuius Consulis palatium LAPIS SANGVINIS iacet, versus occidentem, vsq; Urbis murum, qui die Wehr vulgariter appellatur, sicuti in priuilegio felicissimi Chunradi Episcopi, antecessoris nostri, id ipsum verbis alijs est expressum, sancimus præsentī priuilegio gaudere omnimodā libertate, firmiter statuentes, vt infra eundem ambitum nullus quicquam tractare habeat, vel etiam ordinare, nisi quod vestro Capitulo videatur placere, cum vestram antiquam libertatem, iuxta consuetudinem in eadem Ecclesia prædecessorum nostrorum post Canonice electionem à nobis factam iurauimus inuiolabiliter obseruare. Item cum dignitas Archidiaconalis non consueuerit in Cathedralibus Ecclesijs extra corpus sui Capituli euagari, sed quorquot fuerint dignitates huiusmodi in Ecclesia, debeant eisdem dignitatibus Cathedrales Canonici honorari, nisi sint in Cathedra pro Canonice Monachi, vel etiam regulares, cum sit absurdum & res pestifera, vt maior debeat subesse minori, vel minor debeat suum iudicare Prælatum, cum CANONICI CATHEDRALES SINT SVPRÆ PRÆLATOS SVÆ DIOCOESIS VNIVERSOS, sicuti Cardinales sedis Apostolicæ cum Summo Pontifice super Ecclesiam Catholicam vniuersam; statuimus & sancimus præsentī decreto, vt nulla dignitas Archidiaconalis nostræ diocesis transeat in personam alterius, nisi tantum ad gremium Capituli, & eius ex Canonice aliquam certam personam. Item cum Præsides castrorum, & custodes turrium pro tempore ordinentur, & iurent, munitiones huiusmodi conseruare, nec assignare alicui, nisi ei, qui Canonice fuerit constitutus, cum laici nesciant, quid sit Canonicum aut legitimum, & sic detur eisdem occasio malignandi, donec eisdem pecunia magna vel maxima tribuatur; statuimus, vt postquam huiusmodi Præsides mortem intellexerint sui Episcopi, iuramento teneantur Capitulo, si concors fuerit, munitiones huiusmodi ex integro, sine difficultate qualibet assignare, alioquin castra diligentius conseruabunt, donec Capitulum concordetur. Item cum Canonici Ecclesiæ in suis domibus & areis multā libertate & emunitate sint priuilegiati præ alijs ab antiquo, sicut antiqui clerici & ciues plenè nouerunt, & nobis Capitulum supplicarit, vt ipsis huiusmodi libertates iubeamus per Iudicem Ciuitatis & ciues vniuersos ex integro inuiolabiliter obseruari, facientes hoc in publicis placitis, quæ placita *Chaffstading* vulgariter appellantur, publicari solemniter, ac etiam proclamari per ipsum Iudicem Ciuitatis; statuimus & sancimus, vt ad hoc quilibet Iudex Ciuitatis firmissimè teneatur: in contemptores nihilominus & rebelles bonorum publicationem & personarum infidationem sententiā percellentes. Supplicarunt etiam nobis iidem venerabiles FRATRES NOSTRI, vt cum ipsos pro nostris, vel ipsorum negotiis nobiscum facere morā conuincat, vel in Diocesi alibi esse nobiscum, eisdē non in mensa nostra, propter

K k

aduē.

aduenientes, sed ex opposito in mensâ decenti sessionem exhiberi laudabilem faciamus; quod utique statuentes, per Officiales nostros de cætero volumus obseruari. Et ut nostræ memoria, & parentum ac proauorum nostrorum, in eadem Ecclesia habeatur perpetua & solemnitas, ad sustentationem & augmentum præbendarum Canonicoꝝ ipsius Ecclesiæ, Ecclesiam parochialem HOLABRUNNE nobis vacantem, cum omni iure Episcopi & ordinariæ potestatis, seu Archidiaconi aut Decani, quibus qualibet Ecclesia parochialis in iuribus obligatur, largimur, in perpetuum conferimus & donamus, sicut per aliud privilegium, super hoc conficiendum faciemus omnia melius declarari. In horum omnium præmissorum testimonium præsens privilegiū sigilli nostri munimine in nomine Domini roboramus. Acta sunt hæc Pataviæ, Non. Kalend. Iunii, Indictione decimâ, Anno Domini M. CCXCII. Pontificatus nostri Anno secundo.

Nota errorem in Data, seu numero annorum. Obijt Berchtoldus Anno Domini 1254. littere data perhibentur Anno 1292. cogitandum alijs relinquo.

Bbb. *Huius Episcopi Ottonis tempore factum reperitur Decretum seu statutum huius tenoris.*

Meingotus Præpositus, Poppo Decanus, & vniuersitas Capituli Ecclesiæ Pataviensis. Omnibus præsentem litteram inspecturis in Domino salutem. In diuersis defectibus, maxime tamen inopiâ nostram considerantes Ecclesiam laborare; & huiusmodi occasione quam plura periclitari negotia consequenter; & ex hoc ipsam CELEBREM & FAMOSAM ECCLESIAM, vigore honestatis consumpto, paulatim tendere ad occasum; sollicitè cogitauimus, qualiter salubri remedio resurgeret à ruinâ, & reformationem primitiui status assequi aliquo qualiter letaretur. Et sic commune negotium communi consilio pertractantes, in hoc iam dudum, hoc est, ante tres annos, conuenimus concorditer, & de consilio Domini nostri O. venerabilis Episcopi Pataviensis. statuimus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub poenâ excommunicationis, & iuramento præfinito, à nobis & nostris successoribus firmiter obseruari, ut ad quinquennium cuius anni duo sunt elapsi, & adhuc restant tres, præbendalis stipendij tantum vacantium præbendarum, & vacare incipientium vendentes, hoc adiecto, ut euentibus cum omni integritate omnia præbendæ accessoria, quocunque censeantur nomine, ubicunque locorum fuerint, tanquam vni præfenti Canonicoꝝ, excepto duntaxat canonice dignitatis consortio, ministrarentur. Ut autem pro huiusmodi venditione oralium iniqua obstruantur, & nostræ deuotionis prouidentia potius commendetur Ecclesia, ipsam pecuniam in necessitates negotij Ecclesiæ nostræ in HOLABRUNNE, in reedificationem domorum nostrarum per INCENDIUM CASUALE destructarum, & in alias necessitates Ecclesiæ emergentes cotidie, deputauimus conuertendam. Huius autem venditionis executores Dominum POPPONEM Decanum, WERNHARDUM de MORSFACH, Magistrum HARTVVICUM, canonicos, elegimus, Statuentes, ut quicquid pecuniæ receperint ex venditione prouentuum præbendarum, quæ ex nunc in antea, per triennium videlicet, fuerint sequestrate, eadem de consilio & conscientia Capituli, per eos in utilitates ad communitatem spectantes, ut superius expressum est, fideliter & prouidè redigantur. Ut autem huiusmodi statutum per tempus præfatum iuxta formam expressam debeat obseruari, præsentem paginam conscribi fecimus, & sigillo nostro comuni, in testimonium & cautelam. Huic decreto & statuto approbato, ad confirmationem & securitatem abundantiorè, appendi sigillum Dñi nostri O. venerabilis Patavi. Episcopi nihilominus procurantes. Actum Patavi.

Patau. in Capitulo, anno Domini M. CC. LXI. VIII. Kal. Martij, Pontificatus Domini nostri O. Patauiensis Episcopi anno VIII.

Diploma Henrici Bauariae Ducis, cuius sub Ottone Episcopo D. Hundius mentionem facit.

HAinricus Dei gratia Palatinus comes Rheni, Dux Bauariae, vniuersis hanc laudaturis paginam, vel visuris in perpetuum. In omnem venit notitiam, quam sit laudabiliter ordinata prouiso contra obliuionis & calumniarum discrimina, competenti remedio testium & scripturae gesta principum perenni memoria commendari. Quapropter, tenore praesentium, singulorum notitijs cupimus aperire, quod cum longo hactenus tractu temporis inter Patauien. Ecclesiam ipsiusque pontifices Rectores, ex vna parte, nostrosque progenitores & nos, ex altera, diuersarum durauerit controuersia quaestionum, quae ducta saepe in actus bellicos & discordes, vtriusque partis damna non modica dinoscitur intulisse; inspirante domino, quo euctore ad vindictam malorum, laudem vero bonorum, nostri gerimus gubernaculum principatus; praesidente quoque ipsi Ecclesiae Domino Ottone, venerabili Episcopo, de communi consilio & consensu Capituli, & ministerialium eiusdem Ecclesiae, nostrorumque amicorum & fidelium consilijs, & inductu praelibatae deliberationis maturae, cum domino Episcopo & Ecclesiam memorata duraturam perpetuo concordiam contraximus, in hunc modum; quod videlicet nos, & haeredes nostri, vna cum Luduico fratre nostro germano, si pro eo duxerimus postulandum, a praedicta Ecclesia in feodo teneamus omnia, quae bonae memoriae de Pogen, & de Ortenberg comites, & Palatinus Bauariae, ab eadem Ecclesia feodi titulo possiderunt, quae & nos hactenus, praeterquam in Austria, dinoscimur possedisse. Habebimus insuper eodem titulo commercium inter fluuios Warnach & Regenpurke, a superiori & Siezelpach, & Vtelpach ab inferiori parte distinctam. Econuerso quidem decimas in Gnauturge & Periug ipsi Ecclesiae Patau. restituimus absolutas, ac etiam decimas noualium in Landaue, iure patronatus eiusdem parochialis Ecclesiae in Greimnörunge siue Landaue nostrae ditioni perpetuo remanente. Rotenberch quoque, cum suis pertinentijs, liberè dimittimus ipsi Ecclesiae Patauien. Et similiter Seebach, eum suis attinentijs; & quicquid iuris in pascuis & sylua Wedern habuit ex antiquo. Obligationem bonorum in Ahalming, Penrling, & Herchvich producens. Marc argent quondam a praedicta Ecclesia nobis factam spontaneè relaxamus. Cedimus etiam iuri nostro castrensi in Obernperge, ac etiam infeodationi alterius duarum domuum in Nouo foro Patauiae sitarum, quae Wengarij siue Holzhamerij nuncupantur. Ad haec, si quam patietur impetitionem dominus Episcopus, aut Ecclesia memorata, ab haeredibus comitis de Ortenberg, pro suis bonis, quae ad nostram possessionem, ex decessu progenitorum suorum, sunt praefatae infeodationis titulo deuoluta, de tali impetitione ipsum Episcopum & Ecclesiam absoluemus. Item a bonis, in Helmbrechtskirchen spectantibus, planè cedimus; contra pertinentiarum ipsius detentores coöperaturi dño Episcopo, iustitiâ mediante. In praedijs quoque ipsius Epi, praeter antiqua iura, iudicium non exercebimus nos, vel nostri: de quibus iuribus si contentio suborta fuerit, ad consilium vtrinque trium virorum terminabitur, adhibita conscientia Vicinorum infra riuulos; quippe Stampach & Marchpach. Et ciuitatis Patauien. iudicio & aduocatiâ carebimus. Alias vero in bonis capituli Patauien. & Nicolaitarum iudicio & Aduo-

catiâ nostrâ fruemur. Vtraq; sanè moneta, nostra videlicet ac etiam ciuitatis prædictæ, absque impedimento partis alterius, cursum debitum obtinebit. Ceterum tam Episcopus idem, quàm Capitulum, & nos, cassabimus & refutabimus instrumenta qualibet, siue privilegia, obtenta olim ab alterutrâ partium contra alteram, puta, de Lynza & Anaso, & consimilibus, vtrobiq; carebunt ex nunc omni robore firmitatis. De victualibus Domini Episcopi, ac etiam capituli, & Conuentus dominarum Patauensium in terris & aquis nostris, per Bauariam, nec muta, nec theoloneum requiretur. Et hoc ipsum nobis obseruabitur in omnibus locis Ecclesiæ supradictæ. Demùm si quis ex ministerialibus vtriusq; partis, & alterius familiâ uxorem duxerit, gratum vtrinq; tenebitur, & proles inde nata æqualiter diuidetur, & primogenitus patrem sequatur, ex iure pertinentiæ; vnicus autem hæres communis erit, & proles ex eo gæita diuidetur. Nec ob alternata huiusmodi coniugia carebunt iure suo proprietatis vel feodi contrahentes, hoc iure seruando de cõtractibus, tam præteritis, quàm futuris. Ad quorum omnium perhennem obseruantiam, iuramentis partium super altare beati Stephani prothomartyris confirmatam, præsentem literam sigillo nostro placuit communiri, cum testibus annotatis, qui sunt; Meingotus Præpositus, Poppo Decanus, Otto Cantor, & cæteri fratres eiusdem capituli. Ex laicis verò, Fridericus Burggrauus de Nürenberg, Albertus de Hals, Hainricus de Rorbach, Otto de Frauenberg, Heinricus de Pheling, Grimaldus de Preysing, Heinricus de Rorr, Wimarus Asinus, Hartlieb de Weniser, Richgerus de Akaim, Hainricus de Harthaim, Otto de Trima, & alij quàm plures. Actum Patauiæ anno incarnat. Domini MCCLXII. Calend. Ianuarij.

Diplomata quæ hic insinuantur, isthæc sunt.

Ecce.

L

OTtocarus Dei gratia Rex Boemorum, Dux Austriæ, Styriæ, Marchio Morauia, vniuersis suis Iudicibus & officialibus per Austriam gratiam suam, & omne bonum. Licet omnium Ecclesiarum profectibus & quieti semper intendere totis viribus teneamur, venerabilis tamen patris, domini Patauen. Episcopi, quem, propter suæ deuotionis merita, quibus nobis ab antiquo gratus exiit, & Ecclesiæ suæ Patauen. ac hominum suorum, iura & libertates, quibus ab aliquibus est sæpius derogatum, volentes firma & illibata in posterum conseruare sub obtentu gratiæ nostræ; vobis vniuersis & singulis damus firmiter in mandatis, vt in bonis & possessionibus ipsius domini Episcopi, quocunque censeantur nomine, nullam præsumentes exercere iudiciariam potestatem. Hijs tamen exceptis casibus, qui damnationem mortis requirunt, in quibus suam iurisdictionem non debet nec poterit exequi, sed ad forum pertinent iudicis temporalis. Præterea cum sui, & nostri homines gaudere merito debeant e quo iure, vestræ similiter vniuersitati præcipiendo districtè cõmittimus, vt ciues ipsius de Mauitarn, de Euerdinge, & quoscunque alios homines ipsius, per aquas & terras, omni iure & libertate perfrui securè ac liberè permittatis, quo nostri ciues & homines gaudere in huiusmodi cognoscuntur, nec ipsos in aliquo, contra huiusmodi mandati nostri seriem, de cætero impedire, vel artare, super quo turbaremur grauiter, attemptetis, scientes, quòd omnes, qui in præmissis eidem domino Episcopo de se præstiterint vltèrius materiam conquirendi, animaduersione seuerâ taliter puniemus, quòd cæteris in exemplum trans-

præsumen-
tes.

transibit, & eos nostri mandati poenitebit fuisse in aliquo transgressores. Datum in Egenburg Anno domini M. CC. LXVI. idus Martij.

II.

Petrus Dei gratia Ecclesie Pataviensis Episcopus, omnibus in perpetuum ad memoriam reuocantes, quantis, & quam periculosis laborum angustiis serenissimus Dominus noster Rudolfus, Romanorum Rex semper Augustus se ipsum exposuit, & totius Reipublice vires viriliter excitavit, ad hoc, ut nos, & alios Ecclesiarum prelatos, quos vexabat afflictio multiplex, & multorum Tyrannides impetebant, de iugo eriperet pessimae servitutis, & ad culmen reduceret pristinae libertatis, dignum & debitum aestimamus, ut praedictum Dominum, qui benignum se nobis exhibuit, in se ipso & suis liberis, quantum secundum Deum & iuris permissionem possumus, honoremus. Sanè cum post remotionem illustis Principis, Ottacari Bohemorum Regis, & ipsius voluntariam cessionem de terris Austriae, Styriae, Carinthiae, Carniolae, & Marchiae, fuerit declaratum, quod feuda, quae Principes praedictarum terrarum a nobis & Pataviensi Ecclesia possidebant, vacarent nobis & Ecclesiae Pataviensi simpliciter & praecise; praedictus Dominus noster partem praedictorum feudorum, cum praedictis alijs libertatibus & donationibus, quae inferius exprimeretur, de feudis eisdem deduxit, & in Pataviensem Ecclesiam iure pleno, & collatione perpetua, transulit, volens & statuens, ut eadem bona feudalia esse desinant, & de ceteris Dominicalibus Pataviensis Ecclesiae, cum omnibus suis utilitatibus & usibus, iuribus & pertinentijs, sint coniuncta. Nos vero, desuper deliberatione praehabita cum Capitulo nostro, & alijs, quorum requirere in hac parte consilia tenebamur, omnia & singula feuda, quae nobis & Pataviensi Ecclesiae, per mortem Principum praedictarum terrarum, in eisdem terris, & alijs ubicumque vacare ceperint, Illustribus filijs praedicti Domini nostri, videlicet, Alberto, Hartmanno, & Rudolpho, & eorum haeredibus masculis, iure feudi contulimus, ipsosque, ad instar & formam praedictarum terrarum Principum, infeudauimus, de iisdem hijs duntaxat bonis exceptis, quae Dominus noster servauit, & contulit, de quibus supra meminimus, & inferius certis nominibus exprimemus. Propter hoc autem praedictis filijs Domini nostri hanc liberalitatem facimus, ut & ipsi, & eorum posterij, accepti beneficij memores, nos & Pataviensem Ecclesiam foueant, diligant, & honorent, quodque gratiam nobis & Ecclesiae nostrae factam a patre ipsorum, domino nostro, superius nominatam, quae inferius exprimeretur, gratam & ratam teneant, nec subvertere studeant; sed advertant potius, quod a Deo recipient potiora, si Ecclesiae se deuotos exhibeant, & paratos prebeant in earum iuribus & honoribus conservandis, illis tamen praecipue, quarum beneficiis ad obsequia obligantur. Sunt autem haec nomina bonorum, possessionum, iudiciorum, iurisdictionum, & iurium, quae dictus Dominus noster, tam de feudis praedictis, quam de alijs bonis in nos & Pataviensem Ecclesiam donatione, largitione, & concessione regali, iure pleno & perpetuo transulit, & Dominicalibus Pataviensi Episcopi adunavit; Forum Trebense, cum omnibus suis pertinentijs, agris, pascuis, sylvis, pratis, molendinis, piscationibus, aquis, aquarum decursibus, iudicio, videlicet causarum civilium & criminalium seu sanguinis, Naulo, vel iure Passagij, Theolonio, quod datur ibidem de omni grano, cum omnibus & singulis redditibus, proventibus, utilitatibus, & iudicijs quibuscunque, quae ad Principem terrae Austriae pertinebant ibidem, cum insula adiacente, quam illustris Rex Bohemiae, pro usu & commodo civium, quondam annexavit dicto foro;

quæ omnia pro redditibus annuis octoginta librarum nobis & Ecclesiæ nostræ assignauit perpetuò possidenda. Item villam in Garznikh, cum agris, siluis, & pascuis, pratis, molendinis, piscationibus, aquis, aquarum decursibus, & omni utilitate, ac iure & iudicio civili & criminali, & aliis quibuscunque, quæ ibidem ad terræ Principem pertinebant; quam villam, cum suis pertinentiis supradictis, pro redditibus annuis viginti nouem librarum nobis & Ecclesiæ nostræ ibidem Dominus noster assignauit perpetuò possidendam. Item in villa Hollern sex mansos, & dimidium mansum, qui *Echen* vulgariter nominatur, quatuordecim libras soluentes, quos ibidem Dominus noster nunchabuit liberos & solutos, cum omni iure, sicut in superioribus est expressum, donauit & concessit nobis etiam & Patauensi Ecclesiæ supradictæ. Item ius Aduocatiæ in bonis ac Prædijs Patauien. capituli, in Villis Pischolffdorf & O. lern. Neuunselij, & alijs ad eandem aduocatiā pertinentibus, cum decem modiorum redditibus ibidem dari consuetis principi terræ, pro iure, quod Marschul dicitur, pro triginta quatuor librarum redditibus, minus sexaginta denarijs, nobis & Ecclesiæ nostræ contulit perpetuò possidendum. Item iudicium criminale vel sanguinis in sancto Ypolito, in Trayzemur, in Kunigsteten, & alijs in bonis & possessionibus ac hominibus Ecclesiæ nostræ sitis in Tulnensi Iudicio, quocunque nomine censeantur, non obstante, quod idem iudicium ad Dominum terræ Austriæ pertinebat, dedit, tradidit dictus Dominus noster nobis & Ecclesiæ nostræ perpetuò, cum iure pleno, & mero Imperio iudicandi: hijs adiecit septem librarum redditus in Tayrenmaur, & vnus libræ in Maurarn, quæ iudicio Tulnensi, nomine Aduocatiæ, dari hæcenus consueuerunt annuatim, sic, ut ammodo iudices Tulnenses, vel alij qualescunque, nullum ius, nullumque iudicium, seu exactionem, Aduocatiæ nomine ibidem sibi audeant vindicare. Huius autem iudicij, aduocatiæ, & reddituum prouenerus & fructus dedit & tradidit nobis & Ecclesiæ nostræ pro redditibus annuis quadraginta trium librarum, & sexaginta denar. Wenn. æstimatoros. Hoc adiecto, quod memoratus Dominus noster, si voluerit, assignabit nobis & Ecclesiæ nostræ, vsque ad festum Purificationis B. Mariæ Virginis proximum, & ab inde & per annum, tot librarum redditus de feudis ad Ecclesiam nostram pertinentibus, de quibus suprà dictum est, in locis congruis, adiacentibus Hofmarchijs Ecclesiæ nostræ supradictæ. Quæ assignatione completâ infra prædictum terminum constitutum, quæcunque nobis & Ecclesiæ nostræ dictus Dominus noster assignauit pro redditibus quadraginta trium librarum, & sexaginta denar. ad iam dictum Dominum nostrum liberè reuertentur. Quod si assignationem non fecerit infra terminum suprà dictum, ex tunc assignatio omnium prædictorum, tam libera quàm perpetua, ex donatione Regiæ nobis & Patauensi Ecclesiæ nostræ remanebit. Ex nunc autem idem Dominus noster dedit & concessit nobis, & Ecclesiæ nostræ officialibus, quos nos & successores nostri Patauenses Episcopi ad hoc duximus ordinandos plenam & liberam potestatem iudicandi de crimine, & iudicium sanguinis exercendi, ac in tribus locis, videlicet in sancto Ypolito, Maurarn, & Tezenmaur, furcas seu patibulum, Truncos, & Tormenta alia, quibus reorum crimina puniantur, publicè erigendi, concessio ipsis eo iure, quod bannum vulgariter appellatur, feudorum tamen prædictis Domini nostri manibus remanebit tantum pro tempore vitæ suæ. Quod si filij sui decederent sine hæredibus masculis, dicta feuda ad nos & nostram Ecclesiam Patauensem reuertentur. Cæterum si quæ feuda prædictæ Ecclesiæ nostræ alijs, quàm per mortem dictorum Principum, uacare cæperunt, vel incipient in futurum, de illis nos vel successores nostri, in utilitatē & com-

& commodum eiusdem ecclesiæ nostræ tenebimus ordinare. Ad quod utiliter exequendum, nos & Ecclesia nostra præfatum Dominum nostrorum, & liberos suos, adiutores habebimus, & viles promotores. Testes præsentis ordinationis sunt Venerabiles in Christo Patres & Domini, Bertholdus Babenberg. Ioannes Chunenſis, & Bernhardus Secowien. Ecclesiarum Episcopi: Illustres Albertus Dux Saxonie, Albertus & Hartmannus filij Domini nostri, Comites de Habsburg, Fridericus Burggravius de Nürenberg, Eberhardus comes de Cazenellenbogen, Marchio de Hachberg, Philippus de Bolandia, Vricus de Tuneres, Magister Gotfridus, Domini nostri Romanorum Regis Prothonotarius, Præpositus Solien. Otto de Berchtoldsdorf Camerarius Austria, Vricus de Pillichdorf Dapifer Austria, Ioannes de Meinsvvanth, Vrichus de Vichouen, Werkardus de Slet, Bertholdus de Haidendorf, milites. Magister Conradus, Scriba Austria, & alij quàm plures. Et vt omnia supradicta robar obineant firmitatis, literas præsentis nostro, & venerabilis capituli nostri Pataviensis sigillo iussimus communiri. Datum apud nouam Ciuitatem 8. Kal. Decemb. Indiçt. 6. anno Domini M. CC. LXXVII.

III

Rudolfus Dei gratia Romanorum Rex, semper Augustus, vniuersis sacri Romani Imperij fidelibus, præsentis literas inspecturis, gratiam suam & omne bonum. A primordijs nostri solij, sub illius nomine, per quem Reges regnant, principes obtinent principatus, & à quo suscepimus nostræ sublimationis auspicia, nostri regiminis dispositionem prouidimus taliter dirigendam, quod eos, per quoscepit, & in quibus consistit nostræ gloriæ celsitudo & qui in partem sollicitudinis sunt vocati nobiscum, vt à nostra celsitudine decus recipiant & decorem, & sub felicitis nostri dominij nouitate cuiusdam innouati restorationis reflorant, nouo gratiæ nostræ beneficio foueamus. Nouerit igitur præsens ætas, & successura posteritas, quod nos integræ fidei puritatem, & deuotionis sinceræ constantiam, quam Ecclesiastici Principes, per Romanum Imperium constituti, ad nos, & ad imperium ipsum habere noscuntur, benignius intuentes, pensantes quoque grata, quæ nobis & eidem Imperio impenderunt, obsequia, & adhuc impendere poterunt gratiora; prædictis nostris Ecclesiasticis Principibus, vniuersis & singulis, in Romano Imperio constitutis, omnes libertates, donationes, indulgentias, gratias, atque merita, eisdem à diuæ recordationis Friderico ultimo, Romanorum Imperatore, prædecessore nostro, ante latam in eundem excommunicationis & depositionis sententiam, & à suis antecessoribus, inclitis Romanorum Imperatoribus & Regibus, ritè & prouidè tradita & concessa, de benignitate Regali liberaliter innouamus, confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis & confirmationis infringere, vel eidem in aliquo ausu temerario contraire. Quod qui facere præsumpserit, grauem nostræ indignationis offensam se nouerit incursum. In cuius rei certitudinem, & perpetui roboris firmitatem, præsens scriptum exinde conscribi, & maiestatis nostræ sigillo iussimus communiri. Datum Nurenberg. XI. Kal. Decembr. ind. III. Anno Domini M. CC. LXXIV. Regni vero nostri an. II.

IV

Rudolfus Dei gratia Romanorum Rex, semper Augustus, vniuersis Imperij Romani fidelibus, præsentis literas inspecturis, gratiam suam & omne bo-

num. Cùm fidelium Imperij principum votis & supplicationibus fauorabiliter annuimus, cùm eorum desiderijs facilem exauditionis aditum pandimus, ipsos erga nos, & ipsum Imperium, ad feruentiorem fidei constantiam obligamus. Sanè existentibus nobis apud Patauiam, venerabilis eiusdem loci Episcopus, princeps noster fidelissimus, nostram adiens presentiam, supplicauit, quòd cum ipse & sui Antecessores tres numero continuè, ex concessione claræ memorię quondam Friderici Romanorum Imperatoris, nostri prædecessoris, fuerint in quietâ & pacificâ possessione, seu quasi, iuris recipiendi mutam, seu theolonium in Oberaperge à transeuntibus nauibus in fluuio, qui Enus in vulgari nomine dicitur, sal & alia mercimonia deferentibus, de talento quolibet maioris ligaminis scilicet, XIII. s. longos & X. den. vsual. monetæ pax nec super eo priuilegia memoratus Episcopus inuenerit. Nos de solitâ Regalis benignitatis clementiâ, conscientię suę consulere dignaremur. Nos autem in debite considerationis trutinâ supradicti Episcopi deuotionem, & fidei quâ patèter erga nos & imperium clariùs virtutum actibus floruit, constantiam reuoluentes eiusque deuotis supplicationibus fauorabiliter inclinati, eidem auctoritate Regiâ indulgemus si qua per ipsum, vel suos officiales, in dictis Mutis, seu theolonijs, hætenus illicitè forsitan sunt recepta, purgata & licita, quòd ad eius conscientiam, & animę suę salutem, purgato, per subsequentem ratihabitionis nostrę gratiam, conscientię suę scrupulo huiusmodi, decernentes. Insuper cupientes gratiæ gratiam addere specialem, prædictum thelonium præfato Episcopo, & ipsius Ecclesię, concedimus, sicut ipsum, ex concessione supradicti nostri prædecessoris, eadem Patauien. Ecclesia renuit ex antiquo; defectum nihilominus, si quis ipsi concessioni inerat, ex plenitudine Regiæ potestatis, & gratiâ speciali, supplentes. Nulli autem omnino liceat hanc benignitatis nostrę gratiam infringere, vel eidem ausu temerario contraire, quod si fecerit, grauem nostrę serenitatis offensam se nouerit incursum. Testes huius gratiæ nostrę sunt; venerabiles Magunt. & Salzburg. Archiepiscopi, Herbipolen. Ratisbon. & Chimen. Episcopi; illustres L. & H. fratres, comites Palatini Rheni, Duces Bauar. H. Landtgrauius Hassiæ, principes nostri dilecti; & nobiles, Marchio de Burgau, Fridericus Burggrauius de Nurenberg, Albertus de Hohenberg, Hugo de Wertenberg, E. de Lyningen, E. de Kazenelbogen, Io. & H. de Sponhaim, Comites, & alij quàm plures. In cuius testimonium præfens scriptum exinde conscribi, & maiestatis nostrę sigillo iussimus communiri. Dat. Patauiæ in castris, VI. Kal. Octobris, ind. IV. Anno Domini M. CC. LX. XVI. Regni verò nostri anno tertio.

V.

Rodolfus Dei gratia Romanorum Rex, semper Augustus, omnibus in perpetuum. Regiæ maiestati conuenit, vt memoriter recolamus, ac fauorabiliter attendamus, quantâ fidei puritate, quantoque deuotionis studio & affectu charissimus princeps noster, venerabilis Petrus, Patauien. Episcopus, reipublicæ veneretur honorem, nostraque priuata commoda diligat & sequatur, vt dum grata seruitia, quæ Imperio Romano & nobis impendit, aduertimus, ad hoc etiam nostrę consideration. intuitum conuertamus, quas grates & gratias referamus eidem. Dictus siquidem princeps noster, post diuersa pericula & labores plurimum sumptuosos, quibus se suamque Ecclesiam, pro saluandâ Reipublicâ, infatigabiliter onerauit, non contentus obsequio, quòd Romano Imperio in persona nostra deuotus exhibuit, nos etiam in chari-

iis liberis nostris honorare decreuit. Nam feuda illa omnia & singula, quæ sibi & Ecclesiæ suæ per mortem claræ memoriæ Principum Austriæ, in eadem terrâ vacare ceperant, charissimis filiis nostris Alberto, Hartmanno & Rudolfo, ac eorum liberis, & hæredibus masculis contulit, ipsosque ad instar & formam dictorum Principum, infeudauit, hijs duntaxat exceptis, quæ de feudis prædictis dicto principi, & Ecclesiæ suæ Patauien. inferius assignauimus, Nec non iure patronatus parochialis Ecclesiæ in Halabrune, quam Ecclesiâ, cum pertinentijs suis, bonæ memoriæ Bertoldus, quondam Patauien. Episcopus, ad mensam Patauien. Capituli iure perpetuo contulit, & concessit, eo tempore, quo sibi & Patauien. Ecclesiæ prædictæ feuda præmissa per mortem bonæ memoriæ quondam Friderici Ducis Austriæ vacauerunt: cui collationi, nomine nostro & Romani Imperij, ad instantiam prædicti Petr. Episcopi Patauien., quantum nostra interesset potest & poterit, consentimus, & quantum ad nos respicit autoritate Regiâ approbamus. Propter hoc autem filijs nostris hanc liberalitatem faciens dictus Episcopus, vt & ipsi, ac eorum posterij, accepti beneficij memores, dictum Principem, & ipsius Ecclesiâ foueant, diligant, & honorent, quoddamque gratiam, quam suæ Ecclesiæ facimus, quæ inferius exprimitur, gratam & ratam teneant, nec subuertere studeant, sed aduertant potius, quod à Deo recipient potiora, si Ecclesijs se deuotos exhibeant, & paratos præbeant in earum iuribus & honoribus conseruandis, illis tamen præcipuè, quarum beneficijs ad obsequia obligantur. Verum cum honori nostro conueniat & saluti, vt damna, quæ pertulit, labores, quos sustulit, graues sumptus, quos fecit pro honore imperij dictus Princeps, eamque fidei claritatem, quam in liberis nostris nobis exhibuit, dignâ retributionis vicissitudine cognoscamus; nos de feudis prædictis, antequam nostris filijs eadem conferrentur, redditus ducentarum liberarum vsualis monetæ Wiennæ. deduximus, & deduci mandauimus, quos prædicto Episcopo, Principi nostro, & Ecclesiæ Patau. dedimus, tradidimus, reliquimus, & concessimus pleno iure, & iusto Dominij titulo perpetuo possidendos, ac in vtilitatem & vsum ipsius Episcopi, & Patauien. Ecclesiæ conuertendos. Sunt autem hæc nomina illorum bonorum, quæ de feudis prædictis sepe dicto Patau. Episcopo, & Patauien. Ecclesiæ remanebunt: Forum Trebensæ, cum omnibus suis pertinentijs, agris, pascuis, syluis, pratis, molendinis, piscationibus, aquis, aquarum decursibus, iudicio videlicet causarum ciuiliū & criminalium seu sanguinis, nauo vel iure passagij, theoloneo, quod datur ibidem de omnigrano, cum omnibus & singulis redditibus, prouentibus, & vtilitatibus, & Iudicijs quibuscunque, quæ ad principem terræ Austriæ pertinebant ibidem, cum insula adiacente, quam illustris Othakarus Rex Boemorum pro vsu & comodo ciuium quondam annexuit dicto foro, quæ omnia pro redditibus annuis octoginta librarum prædicto Episcopo, & Patauien. Ecclesiæ assignamus perpetuo possidenda. Item villam Gaisruk, cum agris, syluis, pascuis, pratis, moleadinis, piscationibus, aquis, aquarum decursibus, & omni vtilitate, ac iure, & iudicio ciuili ac criminali, ac alijs quibuscunque, quæ ibidem ad terræ principem pertinebant; quam villam, cum suis pertinentijs supradictis, pro redditibus annuis XXIX. librarum prædicto Episcopo & Ecclesiæ Patauien. assignamus perpetuo possidendam. Item in villa Holern sex mansos, & dimidium mansum, qui *Lehen* vulgariter nominantur, quatuordecim libras soluentes, quos ibidem nunc habuimus liberos & solutos, cum omni iure, sicut in superioribus est expressum, donamus & concedimus Episcopo, & Patau. Ecclesiæ supradictæ. Item ius aduocatiæ in bonis & prædijs Patauien.

Capi-

Capituli in villis Fischoldorf & obern Neüsfidel, ac alijs ad eandem aduocatiam pertinentibus, cum decem modiorum redditibus ibidem dari consuetis principi terræ, pro iure, quod Marckfuter dicitur, pro triginta quatuor librarum redditibus, minus sexaginta denarijs, prædicto Ep̃o, & suæ Ecclesiæ assignamus perpetuò possidendum. Item iudicium criminale vel sanguinis in sancto Yppolito, in Mautern, in Zaisemur, in Kunigsteten, & alijs in bonis & possessionib⁹ ac hominibus Ecclesiæ Patauiensis sitis in Tullen, iudicio, quocunq; nomine censeantur, non obstante, quòd idem iudicium ad dominū terræ Austriæ pertinebat, damus & tradidimus perpetuò Patauiens. Episcopo, & Ecclesiæ suæ cum iure pleno, & libero Imperio iudicandi. His adiicimus septē librarum redditus in Zaisemur, & vnus libræ in Mautern quæ iudici Tullnensi, ratione aduocatiæ, dari hæcenus annis singulis consueuerunt, sic, quòd ammodò nostri iudices Tullnen. vel alij qualescunq; nullum ius, nullumq; iudicium seu exactionem aduocatiæ nomine ibidem sibi audeant vendicare. Huius autem iudicij, & aduocatiæ, & reddituū proventus & fructus damus & tradimus prædicto Episcopo, & Ecclesiæ suæ, pro redditibus annuis quattaginta trium librarum, & sexaginta denariorum Wienn. æstimatos, hoc adiecto, quòd nos, si voluerimus, assignabimus, eidem, & ecclesiæ prædictæ, vsque ad festum purificationis B. Mariæ Virginis proximum, & abinde per annum, tot librarum redditus de feudis ad patauiens. Ecclesiam pertinentibus, de quibus supradictum est, in locis congruis, adiacentibus Hofmarchijs episcopi supradicti; Quæ assignatione completâ infra prædictum terminum constitutum, quicquid prædicto Episcopo, & Ecclesiæ Patauiens. assignauimus pro redditibus quadraginta trium librarum, & sexaginta denariorum, ad nos liberè reuerteretur. Quòd si assignationem non fecerimus infra terminum supradictum, ex tunc assignatio omnium prædictorum tam libera, quàm perpetua ex donatione Regia, Patauiens. Ecclesiæ remanebit. Ex nunc autē dedimus & concessimus officialibus prædicti Episcopi, quos ad hoc præsens, vel futuri Episcopi Patauiens. duxerint ordinandos, plenam & liberam potestatem iudicandi de crimine, & iudicium sanguinis exercendi; ac in trib⁹ locis, videlicet, in sancto Yppolito, Mautern, & Zaisemur, furcas seu patibula, truncos, & tormenta alia, quibus Reorum crimina puniuntur, publicè erigendi, eo cesso ipsis eo iure, quòd Bannum vulgariter appellatur. Feudorum tamen prædictis nostris filijs concessorū ordinatio & conseruatio in nostris manibus remanebit tantum pro tempore vite nostræ. Quòd si filij nostri decederent sine hæredibus masculis, dicta feuda ad prædictū Patauiens. Ep̃m, & suam Ecclesiam reuertentur. Cæterum si quæ feuda prædictæ Ecclesiæ alias quàm per mortē dictorum principum vacare ceperint, vel incipient in futurū, de illis dictus Ep̃s, vel successores ipsius, ad vtilitatem & commodum suæ Ecclesiæ ordinabit; ad quod vtiliter exequendum nos, & nostros liberos, adiutores habebit, & sentiet promotores. Testes præsentis ordinationis sunt venerabiles principes nostri; Bertoldus Babenberg. Ioannes Chimen., & Bernhardus Secouien. Ecclesiarum Episcopi, Albertus Dux Saxoniz, gener noster, Albertus & Hartmannus, filij nostri, Comites de Habsburg, Fridericus Burggrauius de Nurenberg, Eberhardus comes de Kazenelbogen, Marchio de Hochpurg, Philippus de Wolandia, Vlricus de Tauuers, Magister Gotfridus, Præpositus Solien. prothonotarius noster, Otto de Bertoldorf, Camerarius Austriæ, Vlricus de pilichdorf, dapifer Austriæ, Ioannes de Merschyvanh, Vlricus de Vichofen, Wighardus de Slet, Bertoldus de Haidendorf, Milites: Magister Conradus scriba Austriæ, & alij quàm plures, in cuius rei testimonium præsens scriptum exinde conscriptū Maiestatis nostræ sigillo iussimus communiri. Dat. apud nouā ciuitatē, VIII. Kal. sept. Ind. VI. an. Dñi M. CC. LXXVII. Regi vero nostri an. quinto.

VI.

Rudolfus Dei gratia Romanorum Rex, semper Augustus, vniuersis ciuibus de Mautarn, dilectis fidelibus suis, gratiam suam & omne bonum. Quia venerabili Petro, Patauien: Episcopo, principe nostro charissimo, nobis referente cognouimus, vos in iuribus vestris, quæ vobis circa Danubium competunt ab antiquo per diminutionem & subtractionem eorūdem, turbari contra iustitiam, & offendi; Nos huiusmodi iurium vestrorum læsionibus, tam præsentibus, quam futuris, cauere salubriter cupientes, deuotis etiam principis nostri prædicti precibus inclinati, vobis præsentium tenore concedimus, & fauorabiliter indulgemus, vt omnibus iuribus vestris antiquis, tam in terris, quam in aquis, vbique, tanquam ciues nostri de Stain, & de Crembs, integrè & completè perpetuò gaudeatis. In cuius prouisionis nostræ testimonium euident & cautelam, præsens scriptum exinde conscribi, & Maiestatis nostræ sigillo iussimus communiri. Datum Vienn. IV. Non. Aprilis indiç. VII. Anno Domini M. CC. LXXIX. Regni verò nostri Anno sexto.

VII.

Rudolfus Dei gratia Romanorum Rex, & semper Augustus, vniuersis sacri Imperij Romani fidelibus, præsentibus literas inspecturis, gratiam suam & omne bonū. Ex quo ad imperij Romani dirigenda molimina nos diuina bonitas euocauit, libèter præ cæteris, qui nostræ curæ sunt crediti, ecclesias, & personas earū, in suis libertatibus volumus conseruare, & respicere vberiori affluentia gratiarum, ne ille, in cuius manibus sunt omnia iura regnorum, circa suos ministros nos inueniat negligentes. Sanè eū insignis Patauien. ecclesia, & capitulum, ab illustribus Leopoldo & Friderico, quondam Austriae & Styriae Ducibus, beatæ memoriæ prædecessoribus nostris, in eisdem Ducatibus hac continuā libertate sunt freti & gratiā, quod, prout ex eorundem Ducum priuilegijs super hoc ipsi traditis & concessis collegimus & vidimus euidenter, omnia victualia sua, tam vinum, quam frumentum, & quæcunque alia ad communem mensam eorum spectant: seu ad vsum, per Danubium & Enū vndiq; sine Muta & farsart ac sine omni exactione libere transducantur. Nos nolentes eidem ecclesiæ, & capitulo, libertates suas minuere, sed eos potius in eisdem potentialiter conseruare; Ipsis prædictam libertatem & gratiam de nouo donamus, & liberaliter confirmamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ donationis & confirmationis infringere, vel ei in aliquo ausu temerario contrarie, quod qui fecerit, grauem nostræ Maiestatis offensam se nouerit incursum. In cuius rei testimonium præsens scriptum exinde conscribi, & nostræ Maiestatis sigillo fecimus communiri. Datum Wien. IV. Cal. Maij. Ind. IX. Anno Domini M. CC. LXXXI. Regni verò nostri Anno octauo.

Commentum Lazij, Cuspiniani, & aliorum de Episcopo Patauien, Saxonie Duce, Ddd. Friderici Pulchri Austriaci contra Imp. Ludouicum IV. Bauaria Ducem suffragatoris, cum à D. Hundio satis, ni fallor refutatum est, tum ab alijs alibi.

Ludouicum quoq; IV. Imp. Bauaria Ducem erga Episcopum & Ecclesiam Pataniensem beneficium fuisse, sequentes literæ testantur.

Wir Ludwig / von Gottes Gnaden Römischer Kaiser / zu allenzeiten / mehrer
des Reichs / Entbieten allen vnsern Ambtleuten / Pflegern / Visthumben vnd
Richtern / vberal in vnserm Lands Bayern / wie die genandt seyn / vnser hulde /
vnd alles gut. Vns ist künde gethan / das ihr hing des Bischoffs von Passaw Leuten /
vnd Gütern / von Gelts wegen / vnd auch von andern kleinen sachen wegen / darumb
der vorgenant Bischoff vnbillich zu recht stunde / auff dheimer Schranne richtet / wollen
vnd gebieten wir euch festiglich vnd ernstlichen / bey vnsern hulden / das ihr fürbaß von
keinerley sache / oder Gelts wegen / es sey dann vmb Erbe / Aigen / oder Grundt / hing
dem vorgenanten Bischoff / nach hing seinen Leuten / nach guten / nicht richtet / noch
jemandt gerichtes dahin gestattet. Auch wollen wir swas von Gelts oder von andern
sache wegen / als vorgeschriben stet / hing ihm oder hing seinen Leuten oder guten / mit dem
Rechten erklagt / vnd erlangt seyn / das des ab vnd todt sey / vnd weder krafft / noch
macht habe. Der Brief ist geben zu Landshut / am Pfingstag vor Sant Mattheus
tag / in dem neun vnd zwainzigsten Jare vnser Reichs / vnd in dem sechzehnden des
Kaisertumbs.

*Ecc. Gotfridus, de familia Baronum de Weiffeneck in Styria, Episcopus Pataviensis. cum Au-
stria Ducibus Rudolpho, Friderico, Alberto & Leopoldo foedus iniit, ut sequitur.*

Wir Gotfrid von Gottes Gnaden Bischoff zu Passaw / Bekennen vnd thun
kündt offentlich / mit dem Briefe / allen den / die ihn sehend / oder hörend lesen nu
oder hernach / das wir / mit gutem rath vnd vorbetrachtung / durch frides vnd
gemeines nuges vnd auch gemachs willen vnserer Herrschafft / vnd aller vnser Vnder-
thonen / für vns / vnd für vnser Nachkommen Bischofe zu Passaw / verhaissen vnd ver-
lobt haben / bey vnsern trewen / vnd mit worte vnserer Fürstlichen Würdigkeit / ver-
haissen vnd verloben auch mit dem Briefe / das wir den Durchleuchtigen vnd Hochge-
bornen Fürsten / vnseren gnedigen Herrn / Herrn Rudolffen / Erzhertzen zu Öster-
reich / zu Steyr / zu Kärnten / Herrn zu Crain / auff der Windischen March / auch zu
Portenaw / Graue zu Habsburg / zu Pfürt / vnd zu Ainburg / Margraue zu Purgaw /
vnd Landgrafen in Elßassen / vnd seinem Hochgebornen Brudern / vnseren gnädigen
Herrn / Friderichen / Albrechten / vnd Leopolden / Herzogen vnd Herrn der ehegenanten
Lande / vnd allen ihren Erben vnd Nachkommen / geholfen seyn sollen vnd wollen / für-
derlich vnd endtlich / mit aller vnserer macht / zu allen ihren Ehren / Würden / Rechten /
vnd Frumme / wider aller meniglich / niemandt außgenommen / wann in des noth ge-
schicht / vnd wir darumb geuordert vnd genant werden / ohn alles verziehen / vnd das
wir ihn auch alle vnser Visten offen haben sollen / zu allen ihren / vnd ihrer Lande Krie-
gen vnd nöthen / ohn geuerde. Wer aber / das jemandt / der vns angehört / wider die
vorbenannten vnsern Herren / Herzoge Rudolffen / sein Bruder / ihr Erben vnd ihre
Nachkommen / oder wider die ihren / icht theten / darumb sollen sie vns zu red setzen / vnd
sollen denen vor dem vnseren minne vnd Recht thun / nach gelegenheit der sache / ohn ge-
uerde / wolt aber der vnser des wider seyn / vnd minne vnd rechtens für vns nicht ge-
sam seyn / so sollen wir vnsern vorgenannten Herrn ihren Erben vnd Nachkommen / auff
denselben geholfen seyn / als lang / vns er darumb gebessert wirdt / vnd binden auch ver-
stiglich zu den vorgeschribenen geläbden vnd dingen alle vnser Nachkommen / ewigliche
mit dem vrsandt des Briefes / den wir darüber geben / besigelt mit vnserm anhangenden
Insigel. Vnd wir Albrecht von Winckl / Thumprobst / Gundsacker Dechant / vnd
das Capittel gemeinlich des Gotthaus zu Passaw / versehen vnd bekennen offentlich
mit dem Briefe / das die vorgeschribne bündtun vnd geläbde mit vnserm wissen vnd
willen vnd rath geschehen ist / vnd globen auch die stätt zuhaben / für vns / vnd alle
vnser

vnser Nachkommen / ewigliche. Vnd zu sicherheit der sache / haben wir vnser Insigel / zu vnser ehegenannten Herren Bischoffs Gotfrides zu Passaw Insigel / gehendte an dem Briese / der geben ist zu Wien / am Montag vor vnser Frauen tag / zu der Kündigunge / nach Christi Geburt / 1362. Jahr.

Sequuntur Diplomata confederationum, &c.

Wir Albrecht von Gottes Gnaden Bischoff zu Passaw / Bekennen vnnnd thun kundt öffentlich / mit dem Briese / allen den / die ihn sehend / lesend / oder hörend / lesen / nu oder hernach / daß wir mit gutem rath vnnnd zeitiger vorbetrachtung / durch frides vnnnd gemeines nuses vnnnd auch gemachs willen vnserer Herrschafft / vnnnd aller vnser Vnderthonen / für vns / vnd für vnser Nachkommen Bischoffe zu Passaw / verhaissen vnd verlobt haben / bey vnsern trewen / vnnnd mit worten vnserer Fürstlichen Würdigkeit / verhaissen vnd verloben auch mit diesem Briese / daß wir den Durchleuchtigen vnd Hochgebornen Fürsten / vnseren gnedigen Herrn / Herrn Rudolffen / dem vierten von Gottes Gnaden Erzhertogen zu Oesterreich / zu Steyr / zu Kärnten / zu Crain / Herrn auff der Windischen March / vnd zu Portenaw / Grauen zu Habsburg / zu Tyrol / zu Pieder / vnd zu Kiburg / Margrafen zu Burgaw / vnd Landgrauen in Elßessen / vnd seinen Hochgebornen Brudern / vnsern gnedigen Herrn / Albrechten / vnd Leopolden / Herzogen der ehegenannten Lande / vnnnd allen ihren Erben vnnnd Nachkommen / geholfen sein sollen vnd wollen / fürderlich vnnnd endlich / mit aller vnser macht / zu allen ihren Ehren / Würden / Rechten / vnnnd Frommen / wider aller meniglichen / niemandt aufgenommen / wann in des noch geschiet / vnnnd wir darumb von ihn geuordert vnnnd gemant werden / ohn alles verziehen / vnnnd daß wir ihnen auch alle vnser Besten offen haben sollen / zu allen ihrer vnnnd ihrer Lande Kriegen vnnnd nöthen / ohn geuerde. Doch haben wir in dieser Bündnuß wissentlich vor behabt vnnnd aufgenommen vnsern heiligen Vattern dem Pabst / in allen Geistliche sache / als das billich ist. Wofern aber jemand / der vns angehöret / wider die vorigen vnsern Herren / Herzoge Rudolffen / sein Bruder / ihr Erben / oder ihr Nachkommen / oder wider die ihren icht theten / darumb sollen sie vns zu red setzen / vnnnd sollen wir dann von den vnseren minne vnnnd Recht thun / nach gelegenheit der sache / ohn geuerde. Wolt aber der vnser des wider seyn / vnnnd minne vnnnd rechtens vor vnser nicht gehorsam seyn / so sollen wir vnsern vorgenannten Herren / ihren Erben vnnnd Nachkommen / auff denselben geholfen seyn / als lang vns er darumb gebessert wirdt. Vnnnd binden auch vestiglich zu dem vorgenannten gelubden vnnnd dingen alle vnser Nachkommen ewigliche / darüber / durch ein veste sicherheit vnnnd ewig beleubnus der obgeschriben Pflichtunge / Bindenussen / vnnnd Ainung / haben wir der vorgenannt Bischoff Albrecht / wir der Thumprobst / der Dechant / vnnnd gemeinlich die Chorherren / des Capittels zu Passaw / für vns vnnnd vnser Nachkommen / in vnser ewig / vnwiderrüflich geschworen Statut gesetzt vnnnd genommen / vnnnd setzen vnnnd nemmen auch / mit dem Briese / recht vnnnd redlich alles das an diesem Brief geschriben sthet / so bescheidenlich / daß wir die ehegenannten Bischoff / Thumprobst / Dechant / vnnnd die Chorherren gemeinlich vnnnd jedlicher besunder / vnser vorgenant vnnnd dises gegenwertig Statut / jekund wissentlich geschworen haben / vnnnd die auch alle vnser Nachkommen / jeklicher in seinen namen vnnnd wesen / ewiglich schweren sollen zuhalten / trewlich vnnnd genslich ohn geuerde / vnnnd sollen wir auch für das keinen / der Chorherren zu Passaw wirdt / zu vnser handlung oder sachen vnser Capittels / vnnnd zu seiner stumme in demselben vnserm Capittel / noch zu vnserer Pfränder zu Passaw nit nemen / nur er schwere zu dem ersten die fürgenannt Statut zuhalten / in aller der maß als hievor geschriben ist. Wenn auch geschehe / daß das Bisthum zu Passaw ledig wurde / vnnnd daselbst nicht Bischoff were / so sollen wir die ehegenannten Thumprobst / Dechant / vnnnd gemeinlich die Chorherren des Capittels

zu Passaw / einen vnsern mit Chorherren vnser Capittels zu einem Bisthumb vñnd
 Verweser des Bisthumbs wöhlen vñnd nennen / der vnser vorgenant Statut geschwo-
 ren hab zuhalten / vñnd der die Pleg des Bisthumbs dann halt vñnd innen hab / vñnd auff
 einen künfftigen besetzten Bischoff zu Passaw / in solcher Bindnuß / Ainigung / vñnd
 masse / als hic ist beschriben. Vñnd soll der Bisthumb vñnd Verweser / vñnd auch wir / einen
 künfftigen besetzten Bischoff zunus vñnd getwer des ehegenannten Bisthumbs zu Passaw
 nicht enießen / er schwere dann des ersten / vnser Statut zuhalten / als für geschriben sthet.
 Auch sollen wir keinen Domprobst / vñnd Dechant / mit nemmen zu nus vñnd getwer der
 Thumprobstei vñnd Dechney / er schwere dann zu dem ersten / vnser vorgenant Statut zu-
 halten schlechtiglich vñnd trewlich / ohn geuerde / auch haben wir in dem namen als dar-
 für vor vns vnser Nachkommen / geschworen einen leiblichen Aide mit angerürten Hän-
 den auff das heilig Euangel / steth zuhaben / vñnd zuuolführen ewiglich mit ganzem
 trewen / dise Bindnuße / tadlung / vñnd ainigung / in aller der maß / als vorgeschriben
 sthet / on geuerde / auch sollen die vorgenannten vnser gnedige Herrn / die Herzogen von
 Oesterreich vñnd all ihr Nachkommen vñnd Erben / ewiglich / vns vnser Gottshaus vñnd
 vnser Nachkommen schirmen / versprechen / vñnd fristen / ewiglich / vor allem gewalt vñnd
 vnrecht / wo vñnd wenn vns des noht geschicht / als die Brief sagerid / die wir darüber von
 ihnen haben / ohn alle geuerde. Mit vñnd des Briefs / den wir darüber geben / besigelt
 mit vnserm anhangenden Insigel. Vñnd wir der Domprobst / der Dechant / vñnd das
 ganz Capittel gemeiniglich des Gottshaus zu Passaw / versehen vñnd bekennen offent-
 lich / mit dem briefe / daß die vorgeschribne bindnuß vñnd gelübte mit vnserm willen / wiß-
 sen / vñnd rachte geschehen ist / vñnd loben auch die stat zuhaben / für vns / vñnd alle vnser Nach-
 kommen / ewiglich / bey den Aiden / die wir darumb geschworen haben / wissenlich / mit an-
 gerürten Händen auff das H. Euangel / vñnd darüber zu vester sicherheit haben wir des
 ehegenannten vnser Capittels Insigel / zu vnserm vorgenanten Herrn Bischof Albrechts
 zu Passaw Insigel / gehengt an disen brief. Der geben ist zu Wien an S. Agnesen tag
 der heiligen Jungfrawen / nach Christi Geburt 1365. Jahre.

II.

D Es Bernharte der Seher / vñnd ich Andre der Haller / ich Friderich der Gold / ich
 Steffan der Seher / ich Altman vñnd der den Chremern / ich Engelschlich an dem
 Bischmarck / ich Jacob der Gruber / vñnd ich Sighart der Wieland / alle Bur-
 ger zu Passaw / wir versehen vñnd thun kund offentlich / mit diesem Brief / allen denen / die zu
 ansehen / hören / oder lesen / nu vñnd hinach / ewiglich / daß die Erbaren / Weisen vñnd be-
 scheiden Leute / vnser liebe Wirtburger vñnd Freunde / Arme vñnd Reiche / gemeinlich zu
 Passaw / nach guter vorbetrachtung / mit wolbedachtem muthe / vñnd einhelligen rachte /
 durch gemeines gutes fridens vñnd gemaches willen / ihr vñnd vnser aller / vñnd gemeiner stat
 zu Passaw / von der stöße / auffleuffe / vñnd mißhellunge wegen / die sie vñnd wir gehabt ha-
 ben mit dem Ehrwürdigen Fürsten / vnserm gnedigen Herrn / Herrn Albrechten / Bi-
 schoffen zu Passaw / vns in dem namen als dauor / mit ihrem vollen gewalt / durch Süne
 vñnd berichtunge willen der ehegenannten mißhellunge wegen / die sie vns gesandt haben
 gen Wien / in der Durchleuchtigen Hochgebornen Fürsten / vnser gnediger Herrn / der
 Herzogen von Oesterreich Hof / mit einem solchen gewalt briefe / als von worte zu worte
 hernach geschriben sthet: Wir die Burger gemeinlich / Reich vñnd Arme / der Statt zu
 Passaw / vñnd desselben anhalt der Inspruch / der Ntz / vñnd des Anger die Burger / bekenn-
 nen vñnd versehen offentlich / mit dem briefe / daß wir die Erbaren vnser liebe Freund vñnd
 Wirtburger / Bernharten den Seher / Andreen den Haller / Friderichen den Gold /
 Steffan den Alten Seher / den Altman / den Engelschlich / Jacoben den Grubern vñnd
 Sigharden den Wieland / hinab gen Oesterreich / in botschafft / vñnd in thädung weiß /
 gesandt

gesandt haben / von der Krieg vnd mißhellung wegen / da da seind zwischen vnser Herr
Bischoffs Albrechts von Passaw / seiner helffer / vnd vnser: vnd haben den vorgenanten
vnsern Writburgern vollen gewalt vnd gansen macht geben / zu tadingen / vnd alle sache
vnd handlung zuberichten auff ein ende / das sie vns / vnd sich selber / nach ihren trewen
vnd ehren fleißig besorgen sollen / als wir ihn darzu wolgetrawen / in der mainung /
was sie freundlich vnd vnbezwingenlich / in den ehogenannten Kriegen vnd mißhellun-
gen thaidigen thunt vnd versprechend / das wir das gänglich / trewlich / vnd schlechtlich /
ohn widerred / vnd ohn alle geuerde / sullen vnd wollen stet haben / vnd vollführen / als wir
in des mit vnsern trewen verheissen haben. Mit vhrkunde des briefs / den wir in dar-
über geben haben / versigelt mit vnserer guten Freund vnd Writburger Acher Hainri-
ches des Pucher / Steffan vnd Pilgrams der Handschuter / Ulrichen des Waser / Euns-
raden des Herlichen / Ortolffs des Peferburgers / Steffan des Stiplers / vnd Hanssen
des Vnsichts Insigeln / die wir darumb gebetten haben / vnd vns mit vnsern trewen dar-
under verbunden / ohn geuerde / der ist geben am Writichen nach S. Andres tag / nach
Christes Geburt dreyzehnhundert Jahr vnd in dem sibem vnd sechsigsten Jare. Dar-
nach bekennen wir die vorgenanten Burger vnd boten von Passaw / das wir / auß krafft
des jehgenanten gewaltbriefs vnd fürbasser auß dem gewalt / den vnser Writburger zu
Passaw / von gemeiner Statt wegen daselbs / mit lebender stimme gegeben haben / ge-
samt Leibs vnd muts / vns erber vnd redlich sache / durch gemeine gut gemach / vnd
fride der ehogenanten vnserer Writburger / der Statt vnd des Landts gemeiniglich / nach
guter vorberachtung / williglich vnd gerne / mit aller der ordnung vnd krafft / vnd bes-
chaidenheit / vnd geuerde / worten / wercken / vnd geberden / die nach Geistlichen vñ Welt-
lichen Rechten / zu einem redlichen wissentlichen Anlaß vnd hinder gange in dheimen wege
gehörend / gegangen seyn / für alle vnser Writburger / Reich vnd Arm zu Passaw / für
vns selber / vnd für all ihr vnd vnser Erben vnd Nachkommen / mit rechter wissen / vnd
gehen auch mit diesem Briefe / von gemeiner Statt wegen daselbs / recht vnd redlich / ohn
alle aufzügen / vnuerdinget / freylich vnd lediglich / hinder die vorgenanten Hochge-
bornen Fürsten / vnser liebe gnedige Herrn Herzog Albrechten / Leopolden / Bruder /
Herzogen zu Oesterreich / zu Steyr / zu Kärnten / vnd zu Krain / Grafen zu Tyrol / vnd
hinder die Herrn ihres geschworen Rechtes / die sie zu ihnen nement / aller der vorderungen
vnd ansprache / zueyung vnd vnwillen / feindschafft vnd haffe / außlauffe vnd stöße / miß-
hellunge vnd Kriege / die wir alle in dem namen als dauor von gemeiner Statt wegen zu
Passaw / wider vnsern vorgenanten Herrn Bischoff Albrecht zu Passaw / vnd sein Ca-
pittel gehabt haben / mit worten vnd mit wercken / in dheimen weg / vns auff disen heutigen
tag / ohn alles geuerde / vnd was die vorgenante vnser Herrn von Oesterreich / vnd ihre
Räte / nach vnser fürlegunge vnd widerrede / vnd nach der kundschafft vnserer Rechte /
gewonheiten / vnd notturfien / die wir mit Leuten / versigelt oder vnversigelt briefen /
vnd mit worten für sie bringen / darumb zu dem Rechten / oder zu der minne sprechend vñ
erkennt / bey ihrer trewen / des loben wir / für alle vnser Writburger / Reich vnd Arm zu
Passaw / für vns selber / vnd all vnser Nachkommen vnd Erben / ewiglich stet zu haben /
zu vollführen / vñ gänglich / bey vnsern trewen / an aides stat vngeuerlich / auch
sollen wir zwischen hin vnd dem negsten künftigen Prechen tag / alle vnser sache / nöthe
turfft vnd außsprache / vorderunge vnd klagen / verlust vñ schaden / darumb wir hing dem
ehogenanten vnserm Herrn Bischof Albrechten zu Passaw / vnd seinem Capittel zuspre-
chen haben / verscriben / geben / oder senden gen Wien in die Statt / den vorgenanten vn-
sern Herrn von Oesterreich / oder zu ihren handen / ihren Cansler / oder ihren Hofmeister /
oder ihren Cammermeister / ohn alles geuerde / vnd sullen ihnen auch damit senden / vñ des
fürreßentlicher würdiger Person / Abten / oder Probstten Insigeln / vnd rechter wissent-
licher Tabellener gewonlichen zeichen vnd Handschiffen / gewör / vnd getwif abschrifft
aller vnser handvesten vnd briefen / der wir gedencken zugenießen / durch das die vorgenan-

ren vnser Herrn von Oesterreich / vnnnd ihr Rätthe / aller vnser Rechten vnnnd nöthturfft
gründtlich vnd lauterlich vnd gänzlich beweiset werden / vnd wann es ihn darnach für-
gehet / zwischen dem ehegenanten Prechen tag / vnd dem negsten S. Jörgen tag / der dar-
nach künfftig ist / so mügen sie vns / vmb dieselben vnser nöthturfft vnd sachen / gegen dem
ehegenanten vnserm Herrn von Passaw / vnd seinem Capittel / oder an das Capittel ge-
gen ihn allein an sein selbst vnd seines Capittels statt / offen genante täge geben / einmals /
oder mehrermals / in ihrem Hof gen Wien / oder wo sie dann in Oesterreich wonhaft
seind / dieselben tügen sie vns kunden sullen mit ihren briesen / vorhin acht tagen / ohn ge-
uerde. Vnd sullen auch wir / in dem namen als dauor die selber / oder mit vnsern erbarn
gewissen boten / die vnsern vollen gewalt haben / suchen / vnd jegliches genanten tags vns
auff den vorgeannten S. Georgen tage außspruches / nach dem Rechten / oder der mini-
ne gewarten / vnd den allemal stät haben / vnd vollführen / gänzlich vnd vngewerlich vns
auff ein ganz ende der ehegenanten sache / was auch die vorigen vnser Herr von Oester-
reich / in dem namen vnd der maiungen / als dauor beschaiden ist / gesund / ohn auffschub /
nach disem inlasse / auff allen den ehegenanten tagen / schzwischen dem ehegenanten vn-
serm Herren Bischof Albrechten vnd vns außsprechend / von vns baiden thailen einge-
nommen / verhöret habent / das sollen vnd wollen wir auch stät haben / vngewerlich / in al-
ter dermassen / als vor geschriben stehet / auch sullen die vorgeannten vnser Herr von
Oesterreich / zwischen vnserm ehegenanten Bischof Albrecht / seinem Nachkommen / vnd
dem Capittel zu Passaw an ein thail / vnnnd dem ehegenanten vnsern Wirtburgern vnnnd
vnder vns / Reichen vnd Armen zu Passaw / an dem andern thail / erfinden vnnnd machen
solch sicherheit vnd wege / damit der ehegenant Bischof Albrecht / vnd ein jeglicher Bi-
schoff zu Passaw / vnserer der ehegeannten seiner Burger gnediger vnd günstiger Her-
seze / vnd wir alsdann getrewe Burger in seinem willen vnd dienste beleiben / vnd sunders-
lich / das wir baiden thailen gegen einander / solcher grosser verderblicher schaden / die
von mißhellung vnd Kriegs wegen außstehende / geübrigt werden ewiglich : Vnnnd das
auch derern jedwedern seye / von vns erlassen vnd verhebt werden die vorgeannten vnser
Herr von Oesterreich / vnd ihr Erben / ihr Lande / vnnnd ihr Leut / in solcher masse / das
wir balderhalb auch beleiben in derselben vnser Herrn von Oesterreich freundschaft
vnd Gn. darumben sie von vns getrewestes diensts / vnd wir / vnser Nachkommen vnnnd
Erben / von ihnen schirmes / rathes / vnd hülffen / in allen ihren Landen gewarten sullen /
als wir iren Gnaden gänglich vnd wolgetrawen / ohn alles geuer. Vnd darüber zu einem
wahren / festen / offnen / vnd ewiglichen vhrkunt / geben wir die vorgeannten Wernhart
Sezer / Andre Haller / Friderich Golde / Stephan Sezer / Altman vnder den Kram-
mern / Engelschalck an dem Bischofmarckt / Jacob Gruber / vnd Scharde Wielandt / für
alle vnser Wirtburger zu Passaw / vnd für vns selber / vnnnd für alle ihr vnnnd vnser Nach-
kommen vnd Erben / von gemeiner Statt wegen dasselbe zu Passaw / disen briesen / ver-
gelten mit vnsern anhangenden Insigeln / das ist geschehen / vnd ist der Bries gegeben zu
Wien / am Freytag in der Quatember nach S. Lucien tag / nach Christi Geburt 13.
hundert Jahr / darnach in dem 67. Jahre.

III.

Wir Albrecht von Gottes Gnaden Bischof zu Passaw / verzeihen / bekennen vnd
ehun kund öffentlich mit disem Briesen allen den / die in ansehen / hören / oder lesen /
nu vnd hernach / ewiglich / das wir gesund leibes vnd muts / vnnnd erbar vnd redlich
sache / durch gemein gut / gemach vnd fride vnser würdigen Gotteshaus zu Passaw / vnser
selbst / vnnnd vnser Nachkommen Bischoffen daselben vnnnd aller vnserer Vnderthonen /
Geistlicher vnd Weltlicher / vnd des Landes gemeinlich / nach guter vorbetrachtung /
williglich vnd gerne / mit wissen / rath vnnnd gunste des mehrten vnnnd bessern thailen der
Chorherrn in vnserm Capittel / vnd der sarnembsten vnd Erbaristen vnser Gotteshaus
Mannen vnd Dienstmannen / vnd ander erbar Herrn / Ritter vnnnd Knechte / vnser ge-
schworn

schworen Rathes / mit aller der ordnung vnd krafft / beschaidenheit vnd gezierde / worten /
wercken vnd geberden / die nach Geistlichen vnd Weltlichen Rechten / zu einem redlichen /
wissentlichen anlasse vnd hindergange / in dheimen wege gehörende / gegangen seyn / für
vns vnd vnser Nachkommen / vnd vnser Capittel / mit rechter wissen / vnnd gehn mit disen
briefe / an vnser vnd des ehegenanten vnser Gottshaus stat / recht / redlich / ohn alle auß-
züge / vnuerdinget / freylich vnd lediglich / hinder die Durchleuchtigen vnd Hochgebornen
Fürsten / vnser liebe gnedige Herrn / Herzog Albrechten / vnd Herzog Leopolden gebrü-
dere / Herzogen zu Oesterreich / zu Steyr / zu Kärnten / vnd zu Krain / Grafen zu Tyrol /
vnd hinder die Herren ihres geschworen Rathes / die sie zu jnen nemen / aller die vorderung
vnd ansprach / zueyungen vnwillen / feindschafft vnd haffe / auff auff vnnd stöße / mis-
lung vnd kriege / die wir vnnd vnser Capittel / von des ehegenanten vnser Gottshaus /
vnd vnser selbst wegen / wider vnser Burger zu Passaw gehabt haben / mit worten vñ wer-
cken / in dheimen wege / vns auff disen heutigen tage / ohn alles geuerde / vnd was die vorge-
nanten vnser Herren von Oesterreich / vnd ihr Räte / nach vnser fürlegunge vnd wider-
rede nach der kundschafft vnser Rechten / gewonheiten vñ notturften / die wir mit Leuten /
mit versigelten briefen / vnd mit worten für sie bringen / darumb / zu dem rechten oder zu
der minne / sprechen vnd erkennen / bey ihren trewen / das loben wir an des ehegenanten
vnser Gottshaus stat / für vns vnd vnser Capittel / ewiglich stet zu haben / vnd zu vollfüh-
ren / völiglichen vnd gänglich / bey vnsern trewen an aides stat / vngeuerlich / auch sollen
wir zwischen hin vnd dem negsten künfftigen Prechen tag / alle vnser sachen / notturfft vñ
ansprach / vordrunge vnd klag / verlust vnd schaden / darumb wir hins dem ehegenanten vn-
sern Burgern zu sprechen haben / verscreiben / geben vnnd senden gen Wien in die Stadt /
den vorgenanten vnsern Herrn von Oesterreich / oder zu jren handen / jrem Cansler / oder
jrem Hofmaister / oder jrem Cämmermeister / oder jrem Ertzherzog / oder jrem Probst / Insignen vnd
rechter wissentlicher Tabellioner gewönllichen zeichen vnd handschrifft / alle vnser hand-
uesten vnd briefen / der wir dencken zugenieffen / durch das die vorgenanten vnser Herren
von Oesterreich / vnnd ihr Räte / aller vnser Rechten vnnd notturften / gründlich lau-
terlich vnnd gänglich beweiset werden / vnnd wann es jhn darnach füget / zwischen dem
ehegenanten Prechen tag / vnd dem negsten S. Georgen tag / der hernach künfftig ist / so
mögen sie vns / vmb dieselben vnser notturfft vnd sachen / gegen den ehegenanten vnsern
Burgern / offen genante tage geben / einmals / oder manigesmals / in jhrem Hof gen
Wien / oder wo sie dann in Oesterreich wonhaft seind / dieselbe tage sie vns künden sollen
mit jhren briefen / vorhin acht tagen / ohn geuerde. Vnd sollen auch wir dieselben / oder
mit vnsern erbarn gewissen boten / die vnsern ganken vollen gewalt haben / suchen / vnnd
jglichen genanten tags vns auff den vorgenanten S. Georgen tag / jhres außspruches
nach dem Rechten / oder der minne gewarten / vnd den allemal stat haben / vnd vollführen /
gänglich vnd vngeuerlich / vns auff ein gank ende der ehegenanten sachen / was sie auch vn-
ser Burgern außsprechen / nach solcher kundschafft vñ red / die sie jekund von vns baider-
thalben eingenommen vnd verhöret haben / das sollen vnd wollen wir auch stat halten / vn-
geuerlich / in aller der maß als vor geschriben stehet / auch sollen die vorgenanten vnser
Herren von Oesterreich / zwischen vns dem obgenanten Bischof Albrecht / vnser Nach-
kommen / vnnd vnserm Capittel zu Passaw an etnem thail / vnnd den ehegenanten vnsern
Burgern zu Passaw / an dem andern thail / erfinden vnd machen solch sicherheit vnd we-
ge / damit wir vnd in jeder Bischoff zu Passaw / vnd jhrer Nachkommen vnd Erben / gne-
diger vnd günstiger Herr seyn / vnd sie als vnser getrewe Burger in vnsern willen vñ diema-
ste beileiden / vnnd sunderlich / das wir baiderthalben gegen einander solcher grosser ver-
derblicher schaden / die von misshellungen vnd Kriegen wegen auffstend / vberwenden / ewig-
lich : Vnd das auch derer jedweder seyt / von vns vberhebt / vnd erlassen werden die vorge-
nanten vnser Herren von Oesterreich / vnd ihr Erben / jr Land vnnd jr Leute / in solcher

masse/das wir baidenthalb auch beleibe in derselben vnser Herrn von Oesterreich freunds-
schafft vnd gnad / darumb sie von vns getrewen diensts / vnd wir / vnser Nachkommen
vnd vnser Capittel / von ihnen schirmes / rathes / vnd hülffens / in allen ihren Landen ge-
warten sollen / als wir des ihren Gnaden genzlich vnd wolgetrawen / ohn alles geuerde.
Vnd darüber zu einem wahren / festen / offnen / vnnnd ewigen vhrkunde / geben wir für vns
das genant vnser Capittel / vnnnd vnser Nachkommen / disen briefe / versigelt mit vnsern
anhangenden Insigeln / das ist geschehen / vnnnd ist diser Brief gegeben zu Wien / am
Freitag in der Quatember nach S. Lucien tag / nach Christi Geburt 1367.

IV.

Wir Albrecht von Gottes Gnaden Bischof zu Passaw / verzeihen / bekennen vnd
thun kund öffentlich mit diesem briefe / wann die Durchleuchtigen Hochgebornen
Fürsten / vnser liebe Herren Herzog Albrecht / vnd Herzog Leopold / Brüder / zu
Oesterreich / zu Steyr / zu Kärnten / vnd zu Krain / Grafen zu Tyrol / etc. vns vnnnd vnsern
Gottshaus zu fürderunge / vnd zu hülffe / sich angenommen vnd vnderwunden haben / mit
sambt vns freuntlich vnd ernstlich vnser Kriegs / den wir haben mit vnsern widerstän-
digen vñ vnghehorsamen Burgern zu Passaw / die sich mit freueler geturigkeit / vnbillich
vnd vnrechtlich wider vns vnd das vorgenant vnser Gottshaus gesetzt haben / das wir
darumbe den vorgenanten vnsern Herren von Oesterreich verhaissen vnd gelobt haben /
wissentlich mit vnsern trewen / on geuerde / verhaissen vnd globen auch vestiglich mit diesem
briefe / das wir von den vorgenanten Burgern zu Passaw nimmer frid noch stille oder rich-
tung aufnehmen sollen noch wollen in keinen weg / on der vorgenanten vnserer Herren von
Oesterreich rath / wissen vnd willen. Als auch vns vnd den ehegnanten vnserem Gotts-
haus / von den Gerichten des H. Röm. Reichs / mit vrtail vñ mit recht erkennet / ertheilet
vnd gefallen ist / alle der vorgenanten vnserer vnghehorsamen Burger zu Passaw ligende
vnd fahrende haab / wo die gelegen / vnd wie die genant ist / nach sage vnserer behab briefe
die wir darumb haben / darüber vns die vorgenanten vnser Herren von Oesterreich / in
ihren Landen / zu schirm vnd schirmen gegeben seind von des H. Reichs wegen / haben wir
nach billicher betrachtung erkennen vnd bedacht die grossen schäden / die vnser vorgenant
Herrn von Oesterreich vnd ihr Lande vnd ihr Leute / nement von des ehegnanten Kriegs
wegen / an ihren Wäuten / vnd in ander wege / manigfaltiglich / vnd geben ihnen auch mit
diesen briefe wissentlich vñ williglich / den halben theil aller der vorgenanten Passawers
gründten vnd heuser / acker / weingarten / vnd wiesen / vnd aller der frucht / nuge / vnnnd dinst
sie ligender vñ fahrender haab / wa sie die haben / vnd wie sy benant ist in der vorgenanten
Vnser Herren von Oesterreich Landen vnnnd Stetten sonderlich in dem Land vnd Stet-
ten zu Oesterreich / allenthalben ob der Enß vnd vnder der Enß / vnd auch in andern iren
Landen vnnnd Stätten / das wir zu aller der ehegnanten Burger zu Passaw fahrenden
haabe wie die genant ist / vnd zu allen ihren fruchten / zinsen vnd zähenden nügen vñ dien-
sten / sie seyend an Trade / an Wein / an Pfennig / an Gewand / an Viehe / vnd an allerhand
Kauffmanschaft / vnd wie ihr fahrende haab genant ist greiffen sollen / je hunder vnuer-
zogenlich / vnd die mit einander gleich theilen / als vor beschriben sthet / vnd was aber auff
das abjamen / fexen / vnd einbringen der selben nüge vnd fahrender haab notdürftiger vñ
gewonlicher rest vnd zehrung gehet / die sollen vnser Ambtleut vñ Diener / die wir baiden-
thalb darzu schicken / vor abnemen von gemeinen gut / ohn alles geuerde vnnnd sollen wir die
vbrigen nüge vnnnd fahrende haab gleich miteinander theilen / also / das den vorgenanten
vnsern Herrn von Oesterreich der halbe theil / vnd der ander halbe theil vns richtiglich
vnd nuzlich gefalle / ohn alle frung vnd geuerde / was aber darüber ist an Gründen vnd
Häusern vnd Weingarten vnd Eckern / vnd an ander ligender haab / wie die genant ist /
die sollen wir baidenthalb legen in vnsern gemeinen gewalt / ziehen vnd nemen / vnd sollen
die also in vnserm gewalt vngetheilt ligen lassen / vns auff die zeit / das wir baiden-
thalb mit

miteinander zu rath werden/wie vnd wann wir die angreifen/also/ daß es vns baidenthalb redlich/ehrlich/vnd nützlich sey. Vnd wann wir des also mit einander übereinkommen/so sollen wir dieselbe ligende haab auch theilen/gleich in zween theil/der einer gefallen soll der vorgeanten vnsern Herrn von Oesterreich/ vnd der ander vns/ gleich als auch die obgenant fahrende haab. Vnd sollen dieselben theilung der gründe vnd aller ligender güter thun nach rath vnd erkantnis/der Edlen vnd Erbern Herrn/Graf Ulrichen von Schaumberg/ Herrn Eberharts von Waldsee/ von Eins Hauptmans ob der Enß/vnd Herrn Eberharts von Dachsperg/vnd wouerz der dheiner/dauor Gott sey in der zeit ab/oder sonst darzu nicht können möcht oder wolte/ an des stat sollen vnnnd mögen die vorgeanten vnser Herr von Oesterreich geben ein andern erbaren Herren ihres geschworen Rahts/welchen sie wöhlend/ die gemeinentlich/ oder der mehrer theil darumb spreche vnd erkennen mügen vnd sollen/ wann wir das baidenthalt an sie vordern/ ohn alles geuerde/vnd wann sie dieselbige theilung also getuend/so soll vnser jedweder mit dem theil/so ihm gefallen/seinen frumen schaffen vnd thun/ wie ihne das allerbest fület. Wurde auch der vorgeant vnser Krieg als lang weren/ vnd die chegenanten vnser Herren von Oesterreich so grossen schaden müssen/ daß sie billich deuchte/ vnd an vns vorderten/ daß wir in aller der chegenanten fahrender vnnnd ligender haabe mehr/ dann den halben theil sollen fallen lassen/ das sollen vnd wöllen wir auch gern thun/ nach erkantnis vnd rathe der vorgeanten dreier Herrn/ oder des mehrer theils vnder ihn/ vnd welcher vnder denselben 3. darzu nicht kommen möchte oder wolte/ an des stat sollen die vorgeanten vnser Herren von Oesterreich auch einen andern Herren ihres geschworen Rahts geben/ als vor beschaiden ist/ohn alles geuerde. Wann auch wir diese vorgeschriben gelübe vnnnd taidung/ durch des chegenanten vnser Gottshaus vnd vnser sichtigennotturfft/ mit wilten/rath vnd wissen vnser Capittels gethan haben/darumben binden wir darzu wissentlich dasselbe Gottshaus/vnser Nachkommen/ vnd vnser Capittel festiglich zuhalten/ als les das fürgeschriben sthet/ ohn alles geuerde. Darüber zu vhrkund geben wir disen Brief/ versigelt mit vnsern anhangenden Insigel/ der geben ist zu S. Polten/an S. Gallen tag/ nach Christi Geburt 13. hundert Jahr/ darnach in dem 67. Jahr.

V.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis feliciter Amen. Karolus quartus, diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemiæ Rex, ad perpetuam rei memoriam. Inter alia virtutum opera Cæsareæ Maiestatis generosa sublimitas speciali studio ad illa dignatur intendere, per quæ constat Ecclesiis & eorum ministris quietam pacem & commodum euenire. Oblata siquidem nostræ celsitudini venerabilis Alberti Patauini. Episcopi, nostri & imperij Principis & deuoti dilecti supplex petitio continebat, quatenus priuilegia, libertates, iura, emunitates, indulta, & consuetudines, sibi & Ecclesiæ suæ Patauini. concessa & concessas, data & datas, seruata & seruatas, innouare, ratificare, & confirmare de benignitate cæsarea dignaremur. Nos igitur eiusdem Episcopi precibus, velut iustis & rationabilibus, fauorabiliter inclinati, vniuersa & singula priuilegia, libertates, iura, emunitates, indulta per diuæ recordationis Reges & Imperatores Romanos, prædecessores nostros Ecclesiæ Patauini. præfata & eius Episcopo concessa & data, concessas & datas, nec non laudabiles consuetudines apud eandem Ecclesiam eiusque personas, homines, possessiones, & bona hæcenus obseruatas in toto & in parte sua qualibet, ratificamus, innouamus, approbamus, & de plenitudine potestatis Cæsareæ præsentibus confirmamus, dictamq; Ecclesiam & eius Episcopum, qui nunc est & qui pro tempore fuerit, vnâ cum omnibus bonis, hominibus, & possessionibus suis in nostram & imperij sacri Romani protectionem assumimus specialem; vni-

uerſis & ſingulis Principibus Eccleſiaſticis & ſæcularibus, Comitibus, nobilibus Baronibus, Proceribus militibus clientibus & fidelibus ſacri imperij, quibus-
cunq; vocentur nominibus præſentibus & futuris, cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus
vel conditionis exiſtant, præcipientes firmiter & diſtictè, quatenus Episcopū
& Eccleſiam Patau. priuilegiis, libertatibus, iuribus, emunitatibus & indultis nec
non conſuetudinibus antedictis, liberè & pacificè gaudere permittant, & eos
contra hæc in nullo prorsus impediant vel conſentiant per quempiā impediti,
ſed in eiſdem ipſos manu teneant efficaciter & defendant, noſtris & ſacri imperij
& aliorū iuribus ſemper ſaluis. Nulli ergo hominū liceat hanc paginam noſtræ
Maieſtatis infringere, vel ei auſu temerario cōtraire, ſub pœnā indignationis cæ-
ſaræ, & ſub pœnā centū marcarū auri puri, quas cōtra faciens, totiens quotiens
contrafactū fuerit, ipſo facto ſe nouerit irremiſſibiliter incurſurū, quarū media-
tate Imperialis ærarij, reliquā verò Episcopi & Eccleſiæ Patau. uſibus determi-
namus applicari. Signū Seren. Principis & Dñi, Dñi Karoli IV. Rom. Imperato-
ris inuiſtiſſimi & glorioſiſſimi Boemiæ Regis, Teſtes huius rei ſunt: Illuſtres, Ru-
dolfus dux Saxoniz, ſacri Romani Archimaſcale, Otto Marchio Brandeburg,
ſacri Romani Imperij Archicamerarius, Principeſelectores, venerabiles, Ioānes
Archiep. Pragen. Apoſtolice ſedis legatus, Paulus Friſing. Ioannes Brixinē. Can-
cellarius Auſtriæ, Lampertus Spiren. Ioannes Wormacien. & Rudolſus Verdē.
eccleſiarū Episcopi; Illuſtres, Albertus & Leopoldus, fratres Auſtriæ, Styriæ, &
Carinthiæ, Bolto Suinicen. Bladiſlaus & Bolto, fratres, Epulien; Heinricus Bre-
gen; & Rūpertus Lignicen. Duces; Speſtabiles, Burkhardus ſenior, & Burkhar-
dus Iunior, & Ioannes, Burggrauij Magdenpurg. Ioannes de Anhalt, Heinricus
de Schuarzpurg, Comites, & Vlricus Landgrauius in Lukenberg, Nobiles, Ger-
lacus & Gozo, fratres de Hohēloh, Barſo de Riſenburg, Chuno de Gelltiz, Be-
neſius de Wartenberg, Albertus Puchaimer, Berchtoldus Stetegker, & Heinricus
Hankenberger, & alij quam plures, noſtri & Imperij Princeps, nobiles, & fide-
les, præſentiū ſub bullā aureā typario Imperiali noſtræ Maieſtatis impreſſa te-
ſtimonio litterarū. Datū Pragæ Anno Dñi M. CCC. LXVI. Indiē. IV. XII.
Cal. Aprilis. Regnorum noſtrorum Anno XX. Imperij verò XI. Ego Iohannes
Dei gratiā Olmicen. episcopus, Regaliſ Capellæ Boe: comes, & ſacra Imperialiſ
aulæ Cancellarius, vice reuerendi in Chriſto patris, Domini Gerlaci Mogun-
tin. Archiepiſcopi, ſacri Imperij per Germaniam Archicancellarij, recognoui.

VI.

Wir Rudolf der 4. von Gottes gnaden Erzherrzog zu Oesterreich / zu Steyr / zu
Kernten / vnd zu Crain / Herr auff der Windiſchen March / vnd zu Portenaw /
Graffe zu Nabsburg / zu Tyrol / zu Pfyrt / vnd zu Kyburg. Margraffe zu Dur-
gaw / vnd Landtgraue zu Elſaß. Bekennen vnd thun kund öffentlich mit diſem brieff / daß
der Ehrwürdig vnſer Fürſt vnd Vatter in Gott / Herr Albrecht Biſchof zu Paſſau / für
vns kam vñ bat vns mit allem fleiß / was handueſten vñ brieffen er hiet von weiland dem
durchleuchtigen hochgebornen Fürſten / vnſerm lieben Herrn vnd Vatter / Herrzog Al-
brecht / vñ von andern vnſern voruordern ſeligē gedechtnuß / Herrzogē vñ Herrn der vort-
genannten Landt / daß wir ſin die geruchten zu beſetzen vñ zuuerneru mit vnſern Fürſt.
Gn. Nun habē wir angeſehē die getrewen vñ willige dienſt / die vns der ſelbe Biſchof Al-
brecht gethan hat / auch für daß gethun mag vñ ſoll / vñ haben ſhm durch ſeiner fleißigen
gebette willen / dieſelben handueſten vnd brieffe / was der ſind / die er hat von vnſerm lieben
Herrn vnd Vatter / vñnd von andern vnſern voruordern / beſtätet bewert / vñnd ver-
newt / beſetzen / vernewern / vñnd beweren auch in aller dermaſſen / als ſie von wort
zu worte geſchriben ſtehen / vñnd mit der ehegenanten vnſer Voruordern Inſigeln be-
ſigelt / vñnd als die auch herkoſſen ſind. Dannen gebieten wir ernſtlich allen den / den diſer
brieff

brief gezeigt wüßet/und wollen/daß sie den ehgenanten Bischof Albrecht bey derselben vnser bestättigung vnnnd vertewung beleiben lassen/ vnnnd darwider nicht thun/ in keinen weg/ wer aber darwider thete der wisse verfallen seyn in vnser vngnade/ vnnnd darzu hundert Goldes geben/der fünffzig Pfunde in vnser Cammer/ vnnnd fünffzig/ den/ die dauon beschwert sind/ gefallen sollen. Diser sachen sind gezeugen/ die Ehrwürdigen/ Herr Agapit von der Colump Bischof zu Esenlon/ Legat des Stuls zu Rome/ vnser lieber Oheim/ Herr Paul Bischof zu Freysing/ Herr Hans Bischof zu Preben/ vnser Cammerer/ Herr Johans Bischoff zu Gurck/ vnser lieben Fürsten/ vñ vnser lieben Oheim. Graf Rudolph von Habsburg/ Graf Ott von Ortenburg/ vñ Graf Ulrich von Schaumburg vnd vnser lieben getrewen/ Graf Berchtold/ Graf Burckhart/ vnnnd Graf Johans von Maidburg/ Eberhardt von Walse/ von Enß/ Hauptmann ob der Enß/ Fridrich/ Hainrich/ vnd Rudolf von Walse/ von Enß/ Hainrich vnd Fridrich von Walse/ von Drefendorff/ Steffan von Meissaw/ Obrister Marschalch/ Alber von Puchhaim/ Obrister Truchßß/ Haidenreich von Meissaw/ Obrister Schenck/ Peter von Ebenstorf/ Obrister Cammerer/ vnd Wilhelm der Greßspeck/ Obrister Jägermeister/ Eold von Seadeck/ Landmarschalch in Oesterreich/ Fridrich vnnnd Otto von Stubenberg/ Andre von Liechtenstein/ von Judenburg/ Janß vnd Hainrich von Liechtenstein/ von Niclasburg/ Alber der Struchse/ vnd Hainrich von Rappach/ vnser Hofmeister/ vnd ander erbar Leut genug. Des geben zu vñfund vnnnd zu einer ewigen vestung diser sachen/ den brief versigelt mit vnserm Insigel/ der geben ist zu Wien/ an Sant Scolasticæ tag/ nach Christi geburte/ dreyzehnhundert Jahr/ vnd darnach in dem fünff vnd sechzigsten Jahr/ vnser in dem sechs vnd zwainzigsten/ vnd vnser gewalts in den 7. Jahren. Wir der vorgenant Herzog Rudolff stärcken disen Brief mit diser vnder- schriff vnser selbsts hande. R.

Wir Burckhardt Bürggraue von Meidburg/ vnd Graue zu Hardeck/ des Allerdurchleuchtigsten Fürsten vñ Herrn/ Herrn Carls/ Römischen Kaisers/ zu allen zeiten mehrer des Reich/ vnd König zu Böhaim Hofrichter/ lassen zu Gerichte zu Prage an vnser ehgenanten Herren stat/ des Keyßers/ vnd thun künde mit diesem brief/ daß für vns kommen in Gerichte/ mit fürsprechen/ vnd mit vollen vñ ganzen gewalt/ Herr Johans von Freindsperg/ Chorherr zu Passaw/ vnd Herr Martin Pfarrer zu Stain/ bey Krems/ von wegen des Ehrwürdigen Fürsten vnd Herrn/ Herrn Albrecht Bischof zu Passaw/ vnd von wegen der Chorherren gemeiniglich des Capittels zu Passaw/ vnd zeigen einen guten gerecht vnnnd redlichen brief besigelt mit des Allerdurchleuchtigsten Fürsten vnd Herrn/ Herrn Otto seligen Römischen Kaisers pfeilen anhangenden Insigel/ der klärlichen vnnnd redlichen von wort zu wort zu Latein geschriben stunde also: *In nomine sanctæ et indiuiduæ Trinitatis. Otto diuinâ. fauente clementiâ Romanorum Imperator, Augustus. Si locis diuino cultui mancipatis alicuius honoris et proprietarie roborationis augmentum præbere statuerimus, diuinitus nobis remunerari procul dubio credimus. Quapropter &c. (vide sup. pag.)* vnd da derselb Brief vor vns in Gerichte gelesen/ vnd gehört ward/ vnnnd zu teutsch redlich außgelegt/ da beten vns die obgenanten Herrn/ Herr Johans von Freindsperg/ vnnnd Herr Martin Pfarrer zu Stain/ zufragen einer vrthail/ ob man denselben brief dem obgenanten Bischoff zu Passaw/ vnd dem Capittel daselbs/ icht billich vnd zu rechte mit dem Rechten bestättigen solte. Darumb fragte wir Herrn vnd Ritter/ die an dem Rechten sassen/ was sie rechte dauchte/ die vrtheilen mit gemainer folge vnd vrthail auff den Aid/ seytemal vnd sie sein begerten/ man solte ihn billich bestättigen vnd Confirmieren mit des Hofgerichts briefe vñ Insigel. Also bestättigte vnd Confirmieren wir den vorgeschribnen brief/ als er von wort zu worte/ von Artikel zu Artikel geschriben steht/ daß er fürbaß ewiglich stat beleiben/ vnd krafft vñ macht habe solle/ an allen Stätten/ inwendig vnd außwendig gerichtes/ vnd wo sein der ehgenant Bischoff zu Passaw/ vnd die Chorherren daselbs/ oder se Nachkommen ewiglich bedürffen.

Des

Des zu vorkund geben wir ihn mit vrtel disen Brief / versegelt mit des Hofgerichts In-
sigel / am Montag nach dem Sontag Inuocauit, nach Christi Geburt 1367. Jahre.

Wir Ott / des heiligen Römischen Reichs Erbkämmerer / Churfürste / vnnnd wir
Steffan / vnd wir Fridrich / vnd wir Johanne / des vorgenanten Herrn Otten
Vettern / alle von Gottes Gnaden Pfälzengrauen bey Rhein / vñ Hersogen in
Bayrn /c. versehen vnd bekennen für vns / all vnser Erben vnd Nachkommen / öffentlich mit
dem brief / vnd thun künde allen den / die ihn sehen / lesen / oder hörend / die nun lebend / vnnnd
hernach künfftig sind / daß vns die Ehrwürdig / vnser lieber Freunde / Herr Albrecht Bis-
chof zu Passaw / vnd der Ehrsamen / der Thumprobst der Dechant / vñ das ganz Capitel
daselbs zu Passaw / geklagt / vnd redlichen vnd wolbedachtigen fürbracht habend / daß
wir zu diser zeit ein Stewr auff sie vnd auff ihr ehegenants Gottshaus vnd Capittel zu
Passaw / vnd darzu auff aller Pfaffheit in vnserm Lande zu Bayrn Leut vnd Güter / ge-
legt hetten / wider Geistlich freyheit / des wir nit recht hieten / vnd das auch sichtlich we-
re / wider die genante brief / die sie / vnnnd gemeinlich alle Pfaffheit in demselben vnserm
Lande zu Bayrn / von vnsern Vormundern seelicher gedechtnus / darumb haben / die wir
nun gehört vnd gesehen / vnd baten vns demütiglich / vnd mit sich / daß wir sie / ihr Gotts-
haus / vnd Capittel zu Passaw / alle ihre / vnd andere Pfaffheit oberal in vnserm Lande zu
Bayrn Leut vnd Güter / wie die genant / vnnnd wo die gesessen sind / auff der Gottshaus
gründten / oder hinder andern Leuten / solcher vnd ander Stewr / swich man der erdenken
möchte / vnd sunst aller ander vnbillicher beschwerunge / die da sind vñ weren wider Geis-
tliche freyheiten / gesund vnd hinfür begäben / vnd darumb vntrübt lassen / so sie vns wol
getraweten / vnnnd daß wir ihn auch die ehegenanten ihr briefe / vnnnd sunst alle ander ihr
briefe / die sie / ihr Gottshaus / vnd Capittel zu Passaw / von allen vnsern Voruordern /
vnd von vns haben / vnd darzu alle ihre Rechte freyheiten / vnd gut gewonheit / rüchten
gunstlich zu bestetigen. Nu haben wir angesehen ihr demütig gerechte gebette / vnd das
ihr Voruordern seelig / vnd sie / in vnsern Voruordern seeligen / vnd vns / wo wir sie ge-
beten haben / manigfaltiglich vnderbarlich haben gefallen / vnnnd noch hinfür angefallen
mögen / vnd wir verheissen ihn / bey vnsern gnaden / vnd wir verbinden vns auch wissen-
lich / bey vnsern trewen / für vns / vnd für all vnser Erben vnd Nachkommen vnuerschais-
denlich / daß wir / all vnser Erben vnd Nachkommen / vnd niemant von vnsern wegen /
von den ehegenanten / dem Bischoff / dem Capittel / vnd frem Gottshaus zu Passaw / von
allen ihren Leuten vnnnd Gütern / wie die genant / oder wo die gesessen sind / auff desselben
ihres Gottshaus vnd Capittel zu Passaw gründten / oder ander swo hinder andern Leu-
ten / vnd darzu von aller ander Pfaffheit / vnnnd ihre Leut vnnnd Güter / oberal in vnserm
Lande zu Bayrn / kein Stewr / noch vorderung / wie die namen haben vnnnd genant
sind / nichts vnderwegen gelassen / gesund vnd hinfür ewiglich nicht anlegen / noch nam-
men sollen noch wollen / weder mit bette / noch in kein andern weg / noch das sollen noch
schaffen oder ordnen / ihn anzulegen vnd zu nemmen / keines wegs / ohn alles geuerde. Auch
bestetten wir ihn wissenlich / vnd mit namen die vorgenanten ihr briefe / wie so die genant
sind / die sie / ihr Gottshaus / vnd Capittel daselbs zu Passaw / von vnsern Voruordern
seeligen / vnd von vns habend / vnd darzu all ihre Rechte / freyheit / vnnnd gute gewonheit /
die sie von Rechte Geistlich vnd Weltlichen Rechten / oder von gnaden habend / vñ mainen
vnd wollen noch sollen darwider in kein weis nicht zuthun / sonder sehen vnd wollen wir
daß die ehegenanten ihr briefe / was der sind / vnd vmb wen die sagend / mit allen ihren pun-
cten / stucken / vñ articlen / so darüber begriffen sind / bey allen iren kräfftten vnuerückt / vñ
alles vberfaren bleiben / vñ das dawider / noch wider all ire Rechte / freyheit vñ gut gewon-
heit / so die oben berürt sind / von vns / vnd allen vnsern Erben vnd Nachkommen / noch von
allen den vnsern gegenwertigen vñ künfftigen nichts versuche / noch gethan werde / in kein
weis / vngefällig / wir gebiet auch strenglich mit ernst / bey vnsern gnade vñ hulde / vnsern
getrewen

getrewen lieben / allen vnsern Ambtleuten / Bischoffen / Pfiigern / Herren / Ritters / vnd Knechten / Richtern / Edlen vnd Vnedlen / vnd gemeinlich allen den vnsern / wieso die genant seind / vnd wollen / das sie mit sambt vns vnsern Erben vnd Nachkommen / die vorgenanten / den Bischof / das Capittel vnd ihr Gottshaus zu Passaw / alle ihr / ihres Gottshaus vnd Capittels daselbs / vnd darzu alle ihre Psaffheit / Leut vnd gut / bey allen ihren briefen / rechten / freyheiten / vnd guten gewonheiten / so vorbegriffen ist / gesund vnd hinfür ewiglich lassen beleiben / vnd die nicht vberfahren / weder heimlich noch offentlich / von vnserm bette / oder geschefte / noch an vnser bette vnd geschefte / in keinen wegen / ohn alle geuerde. Was aber darwider gethon were / oder noch hinsfro ewiglich in demselben vnserm Lande zu Bayern dawider gethon wurde / von wem das were / niemand aufgenomen / das nicht bescheyen soll. Wainen vnd gebieten wir ernstlich / das das alles absein / vñ kein macht / fargang vnd krafft habe zu keiner zeit schlechtiglich / vn alles geuerde. Vñ des zu einem endlichen vñrfund / vnd zu einer ewigen stetigkeit aller vorverschribner sache / hände vnd handlung / geben wir wissentlich den obgenanten / dem Bischof / dem Capittel / vnd frem Gottshause daselbs zu Passaw / den Brief versigelt mit vnserm anhangenden Insign / der geben ist an Sant Pauls tag / als er bekehrt ward / in der Statt zu Landeshut / nach Christi Geburt dreyzehnhundert Jahre / darnach in den siben vnd sibenzigsten Jahren.

Episcopus hic Iohannes, nec non Capitulum Patavien. pro se & successoribus cum Austriacis Ducibus, & vicissim hij cum illis transactiones & concordias, seu fœdera inierunt subsequencia.

I.

Wir Johannes von Gottes Genaden Bischoff zu Passaw / Bekennen vnd thut kundt offentlich / mit diesem Briefe / allen den / die ihn ansehende / lesent / oder hörende lesen / nu oder hernach / das wir mit gutem rathe vnd zeitiger vorbetrachtung / durch freides vnd gemeines nuses vnd auch gemachs willen vnserer Herrschafft / vnd aller vnserer Vnderthonen / für vns / vnd für vnserer Nachkommen Bischofe zu Passaw / verhaissen vnd verlobt haben / bey vnsern trewen / vnd mit worten vnserer Erl. Würdigkeit / verhaissen vnd verloben auch mit diesem Briefe / das wir den Durchleuchtigen vnd Hochgebornen Fürsten / vnsern gnedigen Herrn Albrechten Herzogen zu Oesterreich / zu Steyr / zu Kärnten / vnd zu Crain / Grauen zu Tyrol / vnd allen seinen Erben vnd Nachkommen / geholffen seyn sollen vnd wollen / fürderlich vnd endtlich / mit aller vnser macht / zu allen ihren Ehren / Würden / Rechten / vnd Frummen / vnd das wir ihn auch all vnser Vesen offen haben sollen / zu allen ihrer vnd ihrer Lande Kriegen vnd nöthen / ohn geuerde. Were aber / das jemand der vns angehört / wider den vorbenannten vnsern Herren Herzog Albrechten / wider sein Erben oder Nachkommen / oder wider die ihren icht theten / darumb sollen sie vns zu rede setzen / vnd sollen wir denen von den vnseren minne vnd Recht thun / nach der gelegenheit der sache / ohn geuerde. Wolte aber der vnser des wider seyn / vnd minne vnd rechtens vor vns nicht gehorsam seyn / so sollen wir vorgeannten vnsern Herren / vnd seinen Erben vnd Nachkommen / auff denselben geholffen seyn / als lang vns das er darumb gebessert wirdt. Vnd binden vns auch vestiglich zu den vorgeschribnen gelübden vnd dingen alle vnserer Nachkommen ewiglich. Mit vñrfund diß Briefs / den wir darüber geben / besigelt mit vnserm anhangenden Insign. Vnd wir der Thumprobst / vnd wir der Dechant / vnd das Capittel gemeinlich des Gottshaus zu Passaw / verschen vnd bekennen offentlich / mit dem briefe / das die vorgeschribne bindtussen vnd gelübten mit vnserm wissen / willen / vnd Rathe bescheyen ist / vnd loben auch die stat zu haben / für vns / vnd alle vnser Nachkommen / ewigliche. Vnd zu sicherheit der sache / haben wir vnser Insign / zu vnserer ehegenannten Herren Bischoff Johansen zu Passaw Insign gehenckt an den Briefe / der geben ist zu Passaw / an Mittichen in der Osterwochen / nach Christi Geburt 1381.

Wir

Wir Johannes von Gottes Genaden Bischof zu Passaw/vnd wir der Dechant/vnd das Capittel gemeinlich des Stiffts daselbs / bekennen offentlich / für vns / vnd alle vnser Nachkommen / allen denen / die den Briefe sehen / lesen / oder hören / sehen / ewiglich / daß wir / mit billicher betrachtung / angesehen vnd bedacht haben die lauter trewe vnd freundschaft / beschirmung / hilff / förderung / vnd manigfaltige güt / die von den Durchleuchtigen Fürsten allen Herzogen zu Oesterreich / seliger gedächtnis / vnd auch dem Hochgebornen Fürsten vnserm lieben Herrn / Herzog Albrechten / Herzogen zu Oesterreich / vnsern vorvordern / vnd vnserm Stifte zu Passaw / widerfahren sind / vnd die auch noch für das von demselben vnserm Herren / vnd seinen Nachkommen / vns vnd vnsern Nachkommen widerfahren mögent / sonderlich vnd mit namen / daß der jetzige nannt vnser lieber Herr / Herzog Albrecht von Oesterreich / 2c. vnser vesten vnd geschloßsen auff der Thonaw / Biechtenstein / Obernwesen / vnd Nidernwesen / Kanaritz / Naichenbach / Belden vnd Niedeggen die gar schwerlich von vnserm Gottshaus versect vnd empfrembde waren / geholffen hat / selbige wider inn vnsern gewalt vnd gewer zu bringen / vnd darumb / nach billiger danckbarkeit / mit guter vorbetrachtung nach Ratte vnser getrewen / so haben wir vns gen dem vorgenannten vnserm lieben Herrn / Herzog Albrechten Herzogen zu Oesterreich / vnd allen seinen Erben vnd Nachkommen verbunden / vnd ihn gelobt / vnd geloben auch wissentlichen / mit dem Briefe das durch vns selber / vnd vnserm Stifte / auch den ehegenanten Herzog Albrechten / vnd seinen Landen vnd Leuten zu Oesterreich / solch Kriege vnd anfälle nimmer auffsehen von den ehegenannten vnsern Geschloßsen / als von ihrer empfrembdunge vormals geschehen ist / daß wir dieselbe vnser Geschloß / als sie oben benant seyn / für daß von vnserm Gottshaus nimmermehr versecten / verkauffen / empfrembden sollen / sonder daß wir sie selber inne haben / vnuerkäufft / vnd auch damit dem ehegenanten vnserm Herren / vnd seinen Nachkommen / vnd Landen vnd Leuten ewiglich bey gestendig vnd beholffen seyn / vnd sie ihnen zu aller ihrer noth offsen haben / vnd damit bey ihn beleiben / nach laut der Bündnuß vnd Briefe / die zwischen vnsern Vorvordern vnd vns / baidenhalb gemacht seyn. Geschehe / daß vns / vnd vnser Stifte / solch redlich Ehehafft noch angienge / daß wir dieselben Geschloß versehen / vnd verkauffen müssen / so sollen wir denselben Sag oder Verkauf niemant thun / dann dem vorgenannten vnserm Herrn / dem Herzogen zu Oesterreich / oder seinen Erben. Wer aber / daß der oder die / den nicht auffnehmen wolten / so sollen wir den thun / mit ihrem willen vnd gunst / einem oder mehren der ihren in dem Lande zu Oesterreich / der oder die zu ihn vnd ihrem Lande gehören / damit die ehegenanten Vesten vnd Geschloß von dem Lande zu Oesterreich / vnd von vnserm Gottshaus nicht entfrembt werden / in kein weß vnd darüber / zu ewigen ortund vnd sicherheit / geben wir in den brief besigelt mit vnsern obgenannten Bischöffen Johansen vnd vnsern des Capittels anhangenden Insignen. Geben zu Linz / nach Christi Geburt 1383.

Wir Johannes von Gottes Genaden Bischof zu Passaw / wir Herman Dechant / vnd das Capittel gemeinlich des Stiffts daselbs / bekennen vnd thun kundt offentlich / für vns vnd all vnser Nachkommen ewiglich / allen denen / die den Briefe sehen / lesend / oder hörend lesen / daß für vns den obgenannten Bischof Johansen künien ist / der Edel vnd Wolgeborn Grafe / Hainrich von Schaumberg / vnd gab vns auff / für sich / vnd alle seine Erben vnd Nachkommen / die Vesten vnd Herrschafft zu Schaumberg / zu Stauffen / vnd zum Newhaus / vnd auch die Statt Euerdingen / mit sambt allem dem so darzu gehört / die er von vns vnd vnserm Gottshaus zu Passaw zu Lehen

zu lehen hette vnd bat vns fleißiglich/ daß wir die von ihme aufnehmen / vnd sie verleihen geruheten dem durchleuchtigen hochgebornen Fürsten vnsern lieben Herrn / Herzog Albrecht herzog zu Österreich / 2c. vnd allen seinen Erben vnd nachkommen da demselbe Herzogthumbe zu Österreich nun haben wir mit gueter vorbetrachtung / angesehen vñ bedacht / die groffe beschirmunge / hilf vnd fürderunge / die hievor vnseren vordern vnd auch vns / vnd vnsern stift zu Passaw / von den Alten Fürsten von Österreich / vnd auch dem ehgenannten Herzog Albrecht / manigfaltiglich widerfaren sind / vnd auch hinfür widerfaren fullent / vnd mügent / vnd haben darumb die ehgenante herzschaft / vesten / vnd Geschlos zu Schaumberg / ze Stauffen / vnd zum Neuhaus / vnd Euerdinge / mit sambt aller irer Zugehörung / Manschaften / Gerichten / Leuten / Güetern / Zinsen vnd Zehenden / vnd allem andern / so darzue gehört / wie das genant / oder wo das gelegen ist / von dem obgenannten Graff Hainrich vñ Schaumberg aufgenommen / vñ sy dem vorgenannten Herzog Albrechten Herzogen zu Österreich / vnd allen seinen Erben vnd Nachkommen / an dem Herzogthumbe zu Österreich verlihen / vnd verleihen auch wissentlich / mit krafft des gegenwertigen Brieffes / Also / daß sie dienun für basser ewiglich von vns / vnd allen vnsern Nachkommen / vnd von vnseren Stift zu Passaw zu rechten Lehen haben fullen vnd mögen / als Lehens recht ist / vnd des Landes Recht zu Österreich / ohn alles geuerde. Vnd darüber zu ewigen Vrkunde vnd sicherhait geben wir den Brieffe / besigelten mit vnsern obgenannten Bischoff Johansen / vnd auch vnserm / vñ des Capitels anhangende Insign. Geben zu Lins / am Freytag S. Gallen tag. Nach Christes geburde 1383. Jar.

IV.

Wir Albrecht 2c. thuen künde / als ist der edl / vnser lieber Hain / Graff Hainrich von Schaumberg / die Veste vnd Geschloß Schaumberg / Stauff / das Neuhaus vñ Euerding / die von dem ehrwürdigen / vnserm lieben Freunde / Herrn Johansen Bischoffen zu Passaw zu Lehen rürend / demselben von Passaw auffgegeben / vnd ine gebeten hat / daß er vns die verleihen geruhet. Also hat vns / vnsern Erben vñnd Nachkommen / derselb von Passaw die obgenannten Geschloß vnd Vesten / mit aller zugehörung verlihen / nach laut der Lehenbrieff / die er vns darüber gegeben hat. Vñnd fullen vnd wollen auch fürbaß wir selber / vnser Erben vnd Nachkommen / die vorgenannten Veste vnd Geschloß von demselben Bischoff von Passaw / seinen Nachkommen / vnd seinem Gotschafft / erkennen / vnd dieselben Lehen dauon nemen vnd empfangen / wen es zu schulden kombt / vngewerlich. Mit Vrkunde dits Brieffs. Geben zu Lins / am Samstag nach S. Gallen tag. Nach Christi Geburt 1383.

V.

Wir Herman erwölter vnd Dechant / vnd das Capitel gemainlich des Gotschafft zu Passaw / bekennen vnd thuen künde öffentlich mit dem Brieffe / allen den die in sehen / lesen / oder hören lesen nu vnd hernach / daß wir mit guetem Rathe / vnd zeitiger vorbetrachtung / durch frides vnd gemaines nukes vnd gemaches willen vnserer Herrschafft / vnd aller vnserer vnderthonen / für vns / vnd all vnser Nachkommen / Bischoff vnd Capitel zu Passaw / verhaissen vnd verlobt haben / bey vnsern treuen / verhaissen vnd verloben auch mit dem Brieff / dz wir dem durchl. Fürsten vnsern gnedigen Herrn Albrecht Herzogen zu Österreich / zu Steyr / zu Kärnten / 2c. Graue zu Tyrol / vnd allen seinen Erben vnd Nachkommen / geholfen seyn sollen vnd wollen / fürderlich vnd endlich / mit aller vnser macht / zu allen iren ehren / wården / rechten / vñ frummen / wider als lermeniglich / niemand aufgenossen / wann in des not geschicht / vñ wir daruñ von in gesordert vñ gemant werde / ohn alles verziche / vñ dz wir in auch all vnser obgenant Gotschafft

Mm

haus

Haup Wesen offen haben sollen / zu allen iren vnnnd irer Lande Kriegen vnd nöthen / ohn geuerde. Wer aber / daß jemandt der vns angehört / wider den vorgenanten vnsern Herrn Herzog Albrechten / wider sein Erben oder Nachkommen oder wider die iren / icht thette / darumb sollen sie vns zu red setzen / vnd sollen wir dann von dem vnsern minne vnd recht thuen / nach gelegenheit der sache / ohn geuerde. Wolt aber der vnser deß wider seyn / vnd minnen vnd Rechtens vor vns nicht gehorsam seyn / so sollen wir dem vorgenanten vnserm Herrn / vnd seinen Erben vnd Nachkommen / auff denselben geholffen seyn / als lang vns dazier darumb gebessert wirdt. Vnd binden vns auch vestiglich zu den vorgeschribnen Gläbten vnd Dingen / alle vnser Nachkommen ewiglich. Auch verbinden wir vns / daß wir obgenanter erwölter / noch deß Capitel / kainerley tading noch berichte von ehegenanten erwölten / vnd vnser wahl wegen / thun / noch auffnehmen sollen / ohn deß obgenanten vnsern Herrn Herzog Albrechten gunst vnd willen / getrewlich vnd ohn alles geuerde. Mit Verkundt deß Brieffs / den wir darüber geben / besigelt mit vnsern offigenanten Erwölten / vnd auch deß Capitel anhangenden Insign. Geben zu Passaw / an S. Colmans tag / Nach Christi Geburt. 1387.

VI.

Wir Herman Dechant / Otto Laiminger Bisdumb / vnd gemainlich das Capitel zu Passaw / bekennen offentlich / mit dem Brieffe / wann der durchleuchtig Fürste vnser gnediger Herr / Herzog zu Oesterreich / zu schirm vnnnd zu hilff vnser Gotschaw / zu dem Kriege / der vns jekunde begent ist wider die Statt zu Passaw / das Geschloß zu Obernperg in sein gewalt vnd schirm genommen hat / in sein selbst Costen zuhalten vnd behüeten auff ein Monat / mit dem edlen Herrn / Eberhard von Capellen / mit 40. Spiessen / vnd 4. Schützen / die darzue geschaffet hat / vnd auch vber das mit demselben Capeller geschaffet vnd gefellet hat / dazier / nach demselben Monat / dennach fürbaß einen andern Monat / oder mehr / ob sich das gebürt / das selb Geschloß innehaben soll / mit derselben Summa Spiessen vnd Schützen / auff vnsern Costen / dazier er demselben Capeller fürbaß hat versprochen / alles nach vnser anrueffung vnd fleissigem bette / vnd von seinen sondern gnaden: daß wir darumb / nach guter vorbetrachtung vnd veraintem Rathe / dem obgenanten vnserm lieben Herrn verhaissen vnd gelobe haben; verhaissen vnnnd geloben auch / für vns / vnd alle vnser Nachkommen an vnserm Capitel / wissentlich / mit dem Brieffe / was im auff behüetung deß ehegenanten Geschlosses / den Krieg vmbwer vnd was gezäug deß man so darzue betürffen würdet / vnd darzue dem obgenanten Volcke zu Solde / vnd auch vmb ir redlich scheden / auff den andern Monat / oder lenger / ob es deß dürffe / wird gehen / vnd lauffen wirdt / daß wir im / vnd sein Erben / das nach denselben 2. Monaten / ohn alles verziehen / aufrichten sollen vnd wollen / von allen Güetern vnnnd Haab vnser Gotschaw zu Passaw / ligen vnd faranden / wa die gelegen / vnnnd wie die genant seyn / die all ir recht für pfandt darumb seyn sollen / vns sie genzlich dauon außgerichtet werden alles deß / so vor geschriben sthet / doch vns / vnd vnsern Nachkommen / an vnsern Capitel Haab vnd Güeter / ohn schaden / vngewerlich. Deß zu Verkundt geben wir den Brieff / versigelt mit vnsern Bisdumbs angehangendem Insign / vnd mit vnsern Capitel auch angehangen Insign / vns vnd vnserer Haab vnd Güeter / die dß Capitel hat / ohn schaden / der geben ist zu Wien / da man zelt nach Christi Geburt 1388. Jahr / an S. Seuers Tag.

Hhh.

Sequuntur Diplomata ad Episcopi Georgij gubernationem pertinentia, illustranda historia causa heic exhibita.

Wir

I.

Wir Georg von Gottes genaden Bischoff zu Passau / bekennen öffentlich / mit dem Brieffe / wann der durchleuchtig hochgeborn Fürst / vnser lieber gn. Herr / Herzog Albrecht Herzog zu Oesterreich / ic. zu gehorsamen ehren vnd treuen vnserers H. Vatters des Pabsts von Rom vñ der H. Römischen Kirchen vns gnediglich vñ gunstiglich auffgenommen hat zu vnserm Bistum vñ vnser würdigkeit / vñ vns sonderlich geholffen vnd beygestendig ist / vñ auch hinfür seyn will / als wir sein gn. getrauen damit wir zu gewer vñ gewalte vnseres Gots hauß / vñ seiner Geschlossen vñ Herrschafft / Vesten vñ Stett / Leüte vñ Güeter / künften seynd / daß wir darumb betracht haben die grossen gnaden vñ förderung / die vnser obgenanter lieber Herr vns / vñ vnserm Gots hauß / daran thuet. Vnd geloben im wissentlich mit dem brieff / ob geschehe / darvor Gott / dz der selb vnser gnediger Herr / oder sein Erben / oder sein Land / von solcher förderung vñ schirms wegen / den sie vns also thuende / oder hinfür thun werdent / damit wir bey vnserer würdigkeit vñ vnsern gewalten werden erhalten / in d. h. in mercklichen Krieg kámen / daß wir darumb mit allen vnsern Geschlossen / Vesten / Stetten / Leüten vñ Güetern / gar vñ gentslich / ohn alle außzüge / bey demselben vnserm Herrn / vñ seinem Lande / beleiben sullen vñ wellen / nach allem vnserm vermögen. Vnd ob auch d. an / desselben Kriegs / Er oder sein Land / zu solchen mercklichen scháden kámen / daß wir der beleiben sullen vñ wellen bey vnsern lieben Brüdern / Herrn Crafft von Hohenlach / vñ dem edlen vnserm lieben Freündt / Herrn Hannsen von Lichtenstain von Nicolspurg / vnser obgenannten Herrn des Herzogen Hoffmaister / also / was die finden vñ erkennen / daß wir vñ vnser Stiffe / vñ solch scháden gegen demselben vnserm Herrn / vñ seinen Landen thun sollen / das sullen vñ wellen wir thun / fürsderlich / vñ ohn alle widerrede. Mit Brkunde diß Brieffs / versigelt mit vnserm anhangenden Insigel / der geben ist zu Wien / am Sontag nach S. Michels tag. Nach Christi Geburt / 1389. Jahr.

II.

Wir Georg von Gottes genaden Bischoff zu Passau / bekennen öffentlich mit dem Brieffe / daß wir dem durchleuchtigen hochgebornen Fürsten / vnserm gnedigen lieben Herrn / Herzog Albrecht / Herzogen zu Oesterreich / ic. von newen dingen verlichen haben / vñ leihen auch wissentlich / mit dem Brieff / die Vesten / Grafschafft / vñ Herrschafft zu Schaumburg / zu Stauffen / vñ zu dem Neuhauß / vñ die Statt zu Euerdingen / mit sambe allem dem so darzu gehörig / die sein Lehen von vns vñ vnserm Gots hauß seynd / vñ alle andere Lehen / wo die gelegen / oder wie sie genant seyn / die sein Lehen von vnserm Gots hauß seindt / also / daß der ehegenant vnser lieber Herr / vñ alle seine Erben / dieselben Vesten / Grafschafft / vñ Herrschafft / mit sambe aller irer zugehörigen Mannschafft / Wården vñ Ehren / gerichten / Leüthen vñ Güetern / Zinsen / Zehenden / gulten / vñ nugen / vñ allem andern so dazue gehört / vñ alle andere fre Lehen / wie die genant / oder wo die gelegen seyn / von vns / vñ vnsern Nachkommen / vñ vnserm Gots hauß zu rechten Lehen haben sullen vñ mügen / ewiglich / als Lehen vñ Landes zu Oesterreich recht ist / ohn alles geuerde. Mit Brkunde diß Brieffs versigelt mit vnserm Insigel / geben zu Wien am Sontag nach S. Michels Tag. Nach Christi Geburt / 1389. Jahr.

Mm 2

Wir

Wir Georg von Gottes Gnaden / Bischoff zu Passaw / bekennen vnd thun kundt öffentlich / mit dem Brieff / allen den / die in sehen / lesen / oder hören lesen. Als die ersamen / vnser lieben in Gott / Herinann Dechant / Dito Lamminger Bisdomb / vnd das Capittel vnser Stifft zu Passaw / vnser vnd vnseres Gotschafft Beschloß vnd Herrschafft ze Obernperg / mit sambe aller seiner zugehörung / versetzt vnd eingeben haben dem durchleuchtigen hochgebornen Jr. vnserm Gn. lieben Herrn / Herzog Albrechten / Herzogen zu Oesterreich / vnd seinen Erben / in seines Rechten in zehaben vnd zeniessen / nach laut des Sag brieffs / den sie jm darumb geben haben / des wir eigentlich beweist seyn / vnd vns des auch kündtlichen erfahren haben mit voller warheit / daß die vorgenanten vnser Dechant / Bisdomb / vnd Capittel dieselbe Sagung gethon haben von redlicher vnd mercklicher grosser notturfft wegen / vnd mit namen / zu vor kummen mehrer / vnd verderblicher schäden vnseres Gotschafft. darzu hat vns auch vnser ehegenanter Herr der Herzog / in gegenwertigkeit etlicher vnser Chorherrn / Männen / vnd getrewen / die dazumal bey vns waren / mit redlicher / erbarer / vnd getrewer Raitung eigentlich bewiset / daß er zu vnseres Gotschafft grosser notturfft / auff den ehegenanten Sag / also mit wissen vnser Capittels / außgelegt vnd bezahlt hat / am beraiten Gelt 14760. lb. Wiener Pfenning / ohn ander merckliche grosse hilf vnd vorthail / so er in vnseres Gotschafft Kriege wider die Statt zu Passaw hat zu gethon / mit Volck / Gerick / Zerung / vnd manigerley fürderung / die er vnserm Gotschafft darin hat mitgetailt / mit namen / daß er in seinen selbst schweren vnd grossen Costen / durch vnser Capittels bette das ehegenant Beschloß / in dem Krieg einen ganzen Monat / oder mehr / behütet / vnd innegehabt hat. Über das alles er vns / an der vorgenanten Summa nach vnserer bette / vnd zu mehrerer gnad vnd hilf vnser vnd vnseres Gotschafft / nu williglich abgelaßen hat die 760. lb. also bleibe dannoch Summa / des ehegenanten Gelts 14000. lb. Wiener dj. dauon so haben wir betrachte die fürderliche hilf vñ Schirm / so der ehegenant vnser lieber Herr vnserm Stifft damals / vnd auch in disen laußen hat gethan / vnd haben darumb / nach zeitigem Rathe vnser Rathe vñ getrewen / die wir nu zumal bey vns habegest / mit gueter vorbetrachtung / vor vns vñ all vnser Nachkommen an vnserm Bisdomb / mit aller der ordnung vnd krafft / die nach Geist- od Weltliche Rechten od gewonheider Lande in dhaine weis / darzu gehörende / denselbe Sag vñ auch den obgenanten Sag brieff der darüber gegeben ist / vnserm obgenanten lieben Herrn Herzog Albr. Herzogen zu Oesterreich / vñ allen seinen Erben / verneut vnd bestädt vñ verneuten vnd bestäten auch / wesentlich / mit krafft des gegenwertigen Brieffs / also dz derselb vnser Herr vnd all sein Erben / daß obgenant vnser Schloß vnd die Herrschafft zu Obernperg / mit allen dem so darzu gehört / vnd in allen den Rechten / als vnser voruordern Bischoff zu Passaw die herbracht haben in alnes rechten Pfands rechten ohn allen abschlag der nutz die wir jm lauterlich geben vnd ablassen / in haben vnd niessen sullen vñnd nützen / nach des obgenanten Sag brieffs laut / als lang / vñ wir / oder vnserer nachkommen / Bischoff / oder vnser Capittel / dasselbe vnser Beschloß vnd Herrschafft von jm derlesen / mit 14. tausent lb. Wiener pfenning. Wan auch damit wir / od vnser Nachkommen / od vnser Capittel / losung an sie vordern / so sollen sie vns der selben gehorsam seyn / vnd stat thun ohn alle wider rede vnd verziehen. Auch geben wir für vns / vnd vnser Nachkommen / dem vorgenanten vnserm Herrn volles recht vñ gansen gwalt / dz er vnd sein Erben / alle Sätze / wie die genant seyn / die normals auß derselben Herrschafft von vnsern voruordern versetzt seind / hinwider darzu an sich lösen mögen / in allem dem Rechten / als wir selber thun möchten / vñ so vil gelts / als sie stehen / nach der Sag brieff laut / die vnser vordere darüber geben haben. Vnd was sie der also lösen / vnd in jren gwalt bringende / die sullen sie auch / zu sambe dem gegenwertigen Hauptsag / in haben vnd niessen / vñ wir / oder vnser Nachkommen / sie

sie des gels/darumb sie also gestanden/habent außgerichte / mit sambt den obgenanten
 14. tausent lb. doch behalten wir vns selber vollen gewalt/ob geschehe/ daß wir dieselben
 stuck/zu vnser selbst gewalt vnd nusse/vngeuerlich lösen wolten/sekundt von den/so sie das
 einbekomene/der man vns des alzeit stat thuen soll / ohn alle widerred. Vnd veriehen
 wir/geloben auch für vns/vnd alle vnser Nachkommen/Bischoff zu Passaw / daß wir
 den gegenwertigen Sasbrieff gentslich stat haben sollen vnd wollen/vnd darwider nim-
 mer thuen / noch trachten / oder gehellen zuthuen / mit reden oder wercken / haimlich noch
 öffentlich/in kain weisse/sonder daß wir dem vorgeanten vnserm Herrn / vnd allem sei-
 nen Erben/sullen geholfen vnd beygestendig seyn / nach vnserm vermögen/dasselb Ge-
 schloß/mit sambt aller seiner zugehörung/in jr gewalt vnd gewalt zubehalten/schutzen/
 vnd schirmen/vns es redlich von in gelöst wüdt / nach des gegenwertigen Sasbrieffs
 sage/ohn alle geurde. Auch soll vnser obgenanter Herr/vnd all sein Erben/oder wer von
 iren wegen des ehegenant Geschloß inhaben wirdt vns/vnd vnser Nachkommen/das
 selb Geschloß/dieweil dz vnuerledigt in irer gewalt ist/zu vnsern / vnd vnser Gotschafft
 nöten offen haben/wider menigklich/wann vns des durfft geschicht/doch an iren merckli-
 chen schaden vngeuerlich. Ob auch in dhainen kunfftigen zeiten/wir oder dhainer vnse-
 rer Nachkommen/dz Geschloß vnd die Herrschafft jeman verlegen / verkauffen / oder in
 ander weg verkömern wolte/so soll man des von erst vnser ehegenanten Herrschafft zu
 Oesterreich anbieten vnd iren Erben/vnd ob sie nit wolt/ainen irer Vnderthonen vnnd
 gehorsamen Landherren oder Landleut/dz vor menigklich gäuen/vnd vmb souil quetes/
 vnd in der masse/als ander Leuth darumb geben vnd thuen wolten / ohn geuer. Vnd
 wer dan/dz sie das darumb in solcher massenicht auffnehmen wolten / so möchten wir es
 fürbaß verkumern/vnd vnsern vnd vnser Gotschafft frumen damit schaffen / ohn als
 les geurde. Es ist auch getaidigt vnd bered/wann das schier die losung geschicht / so
 vorgeschriben stet/so soll vns/vnd vnser Nachkommen oder vnserm Capitel zu Passaw/
 ob dieweil nicht Bischoff da were/vnser vorgeanter von Oesterreich/sein Erben/oder
 Nachkommen/den gegenwertigen Sasbrieff widergeben/lediglich/vnd zu gleicher weis
 sullen wir/oder vnser Nachkommen/oder das vorgeant vnser Capitel/ob dieweil nicht
 Bischoff da were/dem obgenanten vnserm H. von Desse/seinen Erben vnd Nachkommen/
 ihren gegen Brieff der vorgeschribnen sach auch wider geben/vnd sollen auch den zu bats
 den tailen/der gegenwertig Sasbrieff vnd auch der gegen brieff/gar absein vnd todt/vnd
 fürbaß kaine krafft mehr haben. Vnd darüber / zu vestem Bekundt/geben wir / für vns/
 vnd alle vnser Nachkommen / den gegenwertigen Brieff / versigelt mit vnserm anhang-
 enden Insigl. Der geben ist zu Wien/an der heiligen 11. tausent Martirer tag. Nach
 Christus Geburt 1389. Jahr.

IV.

Wir Georg von Gottes genaden Bischoff zu Passaw/vnd wir der Dechant vnd
 wir das Capitel gemainlich der Stifft daselbst. Bekennen öffentlich/für vns/
 vnd all vnser Nachkommen/allen den/die den Brieff sehen/lesen/od hören lesen/
 menigklich/dz wir/mit billiger betrachtung angesehen vñ bedacht haben die lauter treu vñ
 freundschaft/beschirmung/hilff/vnd fürderung/vnd manigfaltige guthat/die von dem
 durchleuchtigen Fürsten/den alten Herrn zu Oesterreich/seliger gedechtnuß/vñ auch
 dem Hochgebornen Fürsten/vnserm lieben Herrn/Herrzog Albrechten zu Oesterreich/te.
 vnserm Voruordern vnd vnserm Stifft zu Passaw/widerfaren sind/vnd die auch nach
 fürbaß von demselben vnserm Herrn vnd seinen Nachkommen/vns vnd vnser Nachkö-
 men/widerfaren mögent/sonderlich vnd mit namen/dz der vorgeant vnser lieber Herr/
 Herrzog Albrecht vñ Oesterreich/vnser Best vñ Geschlossen auff d' Thonau Diechten-
 hain/Obernweisen vñ Niderweisen/Kanaritz/Haigenbach/Beldt/vñ Niedegg/die gar
 Mm 3 schwere

schwerlich von vnserm Gotschafft verseyt/ vnd entfrembdt worden/ geholffen hat/ selig-
 lich/ wider in vnser Gotschafft gwalt vnd gewer zu bringen. Vnd darumb nach billi-
 ger danckbarkeit/ mit guter vorbetrachtung/ nach rathe vnserer getreue/ so haben wir vns
 gen dem vorgenanten vnserm lieben Herrn / Herzog Albrechten Herzogen zu Oester-
 reich/ 1c. Vnd allen seinen Erben vnd Nachkommen / verbunden / vnd in gelobe von
 neuen dingen / als auch das vormals weißt vnsrer lieber Herr vnd nechster Vorfar/
 Bischoff Johannes selig gethan hat / vnd geloben auch wissenlich mit dem Brieff/
 durch das vns selber / vnd vnsern Stiff / vnd auch dem iehgenanten Herzog Albrech-
 ten / vnd seinen Landen vnd Leuten zu Oesterreich / solche Kriege vnd anfall fürbaß
 nimmer auffstehen von dem iehgenanten vnsern geschlossen / als von ihrer entfremb-
 dung vormals beschehen ist / dieselben vnser Geschloß / als sie oben benannt seyn / für-
 baß vor vnserm Gotschafft nimmer verseyen / verkauffen / oder entfrembden sollen / in
 kain weis / sonder das wir sie selber innehaben / vnuerkummert / vnd auch damit dem
 ehgenanten vnserm Herrn / vnd seinen Nachkommen vnd Landen vnd Leuten / ewiglich
 beygestendig vnd geholffen seyn / vnd sie in zu aller ihrer noth offen haben / vnd damit
 bey im beleiben / nach laut der Bundnus vnd Brieffe / die zwischen vnsern Vorfodern/
 vnd vns / bedenthalb gemacht seynd. Geschehe aber / das vns vnd vnser Stiff/
 solch redlich vnd ehchafft noth angien / das wir dieselben Geschloß verseyen vnd ver-
 kauffen müsten / so sollen wir denselben Satz oder Kauff niemandt thuen / dan dem vor-
 genanten vnserm Herren / dem Herzogen zu Oesterreich / oder seinen Erben. Wer
 aber / das der oder die / dann nicht auffnehmen wolten / so sollen wir den thuen / mit
 iren willen vnd gunst / ainen / oder mehr den iren in dem Lande zu Oesterreich / der /
 oder die zu in oder iren Lande gehören / damit die ehgenanten Vesen vnd Geschloß
 von dem Lande ze Oesterreich / vnd von vnserm Gotschafft / vnd der ehgenanten Herr-
 schafft ze Oesterreich nicht entfrembdt werden / in kain weis. Vnd darüber / zu ewi-
 gem verkhundt vnd sicherheit / geben wir in den Brieff / besigeltten mit vnserm obgenan-
 ten Bischoff Georgen / vnd auch vnserm des Capitels anhangendem Insigeln. Ge-
 geben ist zu Wien / am Sontag nach S. Michaels Tag / Nach Christi Geburt
 1389. Jahr.

V.

Wir Georg von Gottes genaden Bischoff ze Passau / bekennen vnd thun
 kundt öffentlich / mit dem Brieff / allen den / die in sehent / lesent / oder hören
 lesen / nu oder hinnach ewiglich / das wir mit gutem Rathe / vnd zeitiger vor-
 betrachtung / durch fride vnd gemaines nussens vnd auch gemaches willen vnserer
 Herrschafft / vnd aller vnserer Vnderthonen / für vns / vnd für all vnser Nachkommen /
 Bischoff ze Passau / verhaiffen vnd verlobt haben / bey vnsern trewen / vnd mit worte
 vnserer Irl. Würdigkeit / verhaiffen vnd verloben auch mit diesem Brieff / das wir
 dem durchleuchtigen Fürsten / vnserm gn. Herrn / Herrn Albrechten Herzogen ze Oe-
 sterreich / ze Steyr / vnd Kärnten / vnd ze Crain / Grafen ze Tirol / vnd allen seinen Er-
 ben vnd Nachkommen / geholffen seyn sollen vnd wollen / fürderlich vnd endtelich / mit
 aller vnser macht / zu allen iren Ehren / Würden / rechten / vnd frommen / wider aller me-
 niglich / niemand außgenommen / wann in des notgeschicht / vnd wir darumb von in
 geuordert vnd gemant werden / ohn alles verziehen / vnd das wir in auch alle vnser Vese-
 sen offen haben sollen / zu allen iren vnd irer Lande Kriege vnd nöthen / ohn geuerde.
 Doch haben wir vns in diser Bundnus wissenlich vorbehalt vnd außgenommen vn-
 sern H. Vattern den Pabst / in allen Geistlichen Sachen / als das billich ist. Wer
 aber jemandt / der vns angehört / wider den vorgenanten vnsern Herrn Herzog Al-
 brechten / oder sein Erben oder Nachkommen / oder der wider die iren icht thette / dar-
 umb

kumb sulen sy ons zu rede setzen / vnd sollen wir deme vor den vnsern minne vnd rechte thun / nach der gelegenheit der sache / ohn geuerde / wolte aber der vnser dz wider seyn / vnd minne vnd Rechtens vor ons nicht gehorsamlich seyn / so sollen wir vnserm vorgeordneten Herren / seinen Erben vnd Nachkommen / auff denselben geholfen seyn / als lang / vns er darumb gebessert wirdt. Vnd binden auch festiglich zu den vorgeordneten gelübten vnd dingen alle vnser Nachkommen / ewiglich. Darüber durch in Veste sicherheit / vnd ewige bezeichnung der obgeschribnen pflichtung vnd ainung / haben wir der vorgeordnet Bischoff Georg / vnd wir der Domprobst / der Dechant / vnd gemainlich die Chorherren des Capitels zu Passaw / für vns / vnd vnser Nachkommen in vnser ewig vnd vnwiderzuefflich geschworen Statut gesetzt vnd genommen / vnd setzen vnd nemen auch / mit dem Brieffe / recht vnd redlich / alles das an diesen Brieff geschriben sthet / so bescheidenlich / daß wir die ehegenanten Bischoff / Domprobst / Dechant vnd die Chorherren gemainlich / vnd jeglicher besonder / vnser vorgeordnete vnd dise gegenwertige Statut / sekunde wissentlich geschworen haben / vnd die auch all vnser Nachkommen / jeglicher in seinen namen vnd wesen / ewiglich schweren sollen zu behalten / treulich vnd gänglich / ohn geuerde. Vnd sollen auch wir fürbaß keinen / der Chorherren zu Passaw würdet / zu vnser handlung / oder sachen vnser Capitels vnd zu seiner stimme in demselben vnserm Capitel / nach zu vnserer Psfende zu Passaw nicht nemen / nur er schwer zu dem ersten / die vorgeordneten Statut zuhalten / in aller dermasse als die hieoben geschriben ist. Wann auch geschehe daß das Bisthumb zu Passaw ledig wurde / vnd daselbst nicht Bischoff were / so sollen wir die ehegenanten Domprobst / Dechant / vnd gemainlich die Chorherren des Capitels zu Passaw / einen vnsern mit Chorherren vnser Capitels zu einem Bisthumb vnd verweiser / des Bisthumbs wählen vnd nemen / der die fürgeordneten Statut geschworen hab gehalten / vnd der die Psfend des Bisthumbs dann halt vnd innen hab / vns auff einen konfftigen bestätten Bischoffe zu Passaw / in solcher Bändnuß / ainung / vnd masse / als hie ist geschriben. Vnd soll der Bisthumb vnd Verweiser / vnd auch wir / einen künftigen bestätten Bischoff zu nus vnd gewer des ehegenanten Bisthumbs zu Passaw nit nemen / er schwere dann des ersten / vnser Statut zuhalten / als vorgeschriben sthet. Auch sollen wir keinen Thumprobst vnd Dechant nicht nemen zu nus vnd gewer der Thumprobstei vnd Dechenei / er schwere dann des ersten / vnser vorgeordnet Statut zuhalten / schlechtiglich vnd getrewlich / ohn geuer. Auch haben wir / in dem namen als dafür / vor vns vnd vnser Nachkommen / geschworen einen leiblichen aid / mit angerärten henden auff daß N. Euangeli / stet gehalten vnd zuuolführen / ewiglich / mit gangen trewen / dise Bundnuße / taidung / vnd ainung / in aller dermassen / als vorgeschriben stet / ohn geuerde. Auch soll der vorgeordnet vnser Herr / der Herzog von Oesterreich / vnd alle seine Nachkommen vnd Erben ewiglich / vns vnd vnser Gotschafft / vnd vnser Nachkommen / schirmen vnd versprechen / vnd fristen / ewiglich / vor allem gewalt vnd vnrechten / wa vnd wen vns das noth geschicht / als die Brieff sagen / die wir von inen habent / on alles geuerde. Mit vrsunde diß Brieffs / den wir darüber geben / besigelt mit vnserm anhangenden Insign. Vnd wie der Thumprobst / der Dechant / vnd das Capitel gemainlich des Gotschafft zu Passaw / verrieten vnd bekennen öffentlich mit dem Brieff / daß die vorgeschriben Bundnuße vnd Schütze / mit vnserm wissen / willen / vnd rath geschehen ist / vnd loben auch die stet gehalten / für vns / vnd vnser Nachkommen / ewiglich / bey den Aiden die wir darüber geschworen haben / wissentlich / mit angerärten henden auff daß N. Euangeli. Vnd darüber / ze mehrer sicherheit / haben wir des ehegenanten vnser Capitels Insign / zu vnser vorgeordneten Herrn Bischoffs Georgen zu Passaw Insign. ze.

Mm 4

Wir

Wir Georg von Gottes genaden Bischoff zu Passau / bekennen vnd thun kundt öffentlich / mit dem Brieff / allen den / die in sehen / lesen / oder hören / lesen / nuoder hinnach ewiglich / daß wir mit gutem Rathe / vnd zeitiger vortrachtung / durch fride vnd gemaines nuzens vnd auch gemaches willen vnserer Herrschafft / vnd aller vnserer Vnderthonen / für vns / vnd für all vnser Nachkommen / Bischoff zu Passau / verhaissen vnd gelobt haben / bey vnsern trewen / vnd mit worte vnserer Zet. würdigkeit / verloben vñ verhaissen auch mit diesem Brieff / vnserm gn. Herrn Herrn Albrechten Herzogen zu Oesterreich zu Steyr / zu Kärnten / vnd zu Erain / Grafsen zu Tirol / vnd allen seinen Erben vnd Nachkommen / daß wir geholfen seyn sollen vñ wollen / fürderlich vnd endtlich / mit aller vnser macht / zu allen iren Ehren / rechten / Würden / vnd frommen / wider aller meniglich / niemand außgenommen / wañ in des not geschicht / vnd daß wir in auch alle vnser Vesten vnd Geschloß / wo die gelegen / oder wie die genant seyn / offen haben sollen vnd wollen / zu allen iren vnd irer Lande Kriegen vnd notturfen / getreulich / ohn alles geuerde. Geschicht aber / daß vns / oder vnser Stiffe / solch redlich ehchafft not angienge / das Gott wende / daß wir dieselbe vnser Vesten vnd Geschloß oder ir dhains (außgenommen Diechtenstain / Obernweisen / vnd Nidernweisen / Kanarig / Haichenbach / Weiden / vnd Riedel) verhaussen müssen / so sollen wir das niemand thun / dann vnserm ehegenanten Herrn von Oesterreich / oder seinen Erben / ob / ob sie das nit wolten / ainem / od mehrern irer gehorsamen Vnderthonen / der / od die zu frem Lande zu Oesterreich gehören vnd darinn geessen seyn. Müßen wir aber das versehen / od in ain ander weis verkoffen / so sollen wir das aber vnserm ehegenanten Herrn von Oesterreich / oder seinen Erben / vor redlich anbieten / vnd in das vor meniglich gönnen. Wolten aber er / oder sein Erben / dz nicht auffnehmen / so sollt wir dem Sag zugleich weis vngewerlich thun ainem oder menig / irer getrewen vnd gehorsamen Vnderthanen / der / oder die zu irem Lande daselbst zu Oesterreich gehörend / vnd darinn geessen seynd. Wer aber / daß derselben ainem / oder mehrer / ohn geuerde das auch nit auffnehmen wolte / so mügen wir in solcher geschicht / den Sag woll ainem andern thun / mit solchem gebinde / wen wir solch Sazung thun / er sey in Oesterreich / oder anders wo geessen / daß der / oder die vor well versichern vnd gewis machen / daß sie vns / vñ vnserm Gots hauß zu aller vnser notturf / vnd vnserer ehegenanten Herrschafft von Oesterreich / zu allen iren notturfen / dieselben Geschloß offen haben / vnd damit gewertig seyn / wider aller meniglich / niemand außgenommen / getreulich / vnd ohn alles geuerde / Nachlaß vnd weisung der Bündnuß vnd Brieffe / die vormals zwischen vns bedenhalb gemacht seyn / vnd auch als an dem gegenwertigen begriffen ist ; Dann vmb die obgenanten vnser Geschloß Diechtenstain / Obernweisen / vnd Nidernweisen / Kanarig / Haichenbach / Weiden / vnd Riedel / sollen wir / vnd vnser Stiffe / gen vnser ehegenanten Herrschafft von Oesterreich stehn vnd beleiben / nach laut der Brieffe / die vormals sonderlich darüber sind. Wir haben auch in der vorgeschriben Bündnuß wissentlich vorbehalt vnd außgenommen vnsern H. Battern den Pabst / in allen geistlichen Sachen / als dz billich ist. Mit Brauchendt diß Brieffs / den wir darüber geben / versigelt mit vnserm anhangenden Insigel. Vnd wie der Thumprobst / der Dechant vnd das Capitel gemainlich des Gots hauß zu Passau / verichen / vnd bekennen öffentlich / mit dem brieff / daß die vorgeschriben Bündnuße vnd Gelübte mit vnserm wissen / willen / vnd rathe geschichen ist / vnd loben auch die stett zuhaben / für vns / vnd all vnser Nachkommen / ewiglich / bey dem Aiden / die wir darumb geschworen haben / wissentlich / mit angerürten heiden auff das heilig Euangelij. Vnd darüber zu fester sicherheit / haben wir des ehegenanten vnser Capittels Insigel / zu vnserm vorgegenanten Herrn Bischoff Georgens zu Passau

zu Passaw Insignl/gebenet an disen Brieff/der geben ist zu Wien/ am nechsten Sonntag. Nach Christi Geburt. 1391. Jahr.

VII.

Rbertus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Advninerforum tam presentium, quam etiam futurorum, volumus noticiam peruenire, quod pro parte venerabilis Georgij Episcopi Patauini. Principis & deuoti nostri dilecti, nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus ex Regia benignitatis clementia literam subscriptam sibi, & Ecclesie sue Patauini. predictae, per diuina memoria Imperatorem Ottonem, praedecessorem nostrum concessam approbare, innouare, & confirmare dignaremur gratiose. Cuius quidem litera tenor sequitur in haec verba: In nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis. Otto diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Si locis diuino cultui mancipatis alicuius honoris & proprietariae roborationis augmentum praeberet studuerimus, diuinitus nobis remunerari procul dubio credimus. Quapropter &c. (*sup. fol. 363.*) Datum. 3. Ianuarij Anno Domini incarnationis 999. Indict. 13. Anno 3. Otton. Regnant. 15. Imperij. 3. Actum Romae feliciter Amen. Nos igitur praefati Georgij Episcopi petitionibus fauorabiliter inclinati, attendentes etiam, quod iusta petentibus non sit denegandus assensus, supradictam literam in omnibus suis tenoribus, sententijs, punctis, & clausulis, prout de verbo ad verbum superius expressitur, animo deliberato, non per errorem, aut improvide, sed sano Principum, Baronum, Nobilium, & aliorum nostrorum, & Imperij sacri fidelium accedente consilio, de supradictae benignitatis clementia innouamus, approbamus, ratificamus, & auctoritate Regia gloriose confirmamus, nostris tamen, & aliorum iuribus semper saluis. Harum sub nostra Regia maiestatis sigilli appensione, testimonio literarum. Datum Amberg, feria quarta post festum beati Laurentij martyris, Anno Domini 1405. Regni vero nostri Anno quinto. Ad mandatum domini Regis, Iohannes Winheim.

VIII.

Wir Georg von Gottes gnaden Bischoff zu Passaw / vnd wir der Zumpprobst / der Dechant / vnd das ganz Capittel gemainlich der Stifte daselbst / bekennen offentlich / vor vns / vnd vnser Nachkommen / vnd thuen kundt allen Leuten / die ien sind / vnd kunfftig werdent. Als wir / vnd vnser Vorfordern / mit Weislandt dem hochgebornen Fürsten / Herzog Albrechten / Herzogen zu Oesterreich / vnd sein Vorfordern seeliger gedechtnuß / durch freids / gemachs / vnd gemaines nuges willen vnserer Herrschafft / ain Bindnuß gemacht vnd gethan haben / als die bunde Brieff darüber gegeben eigentlich inhaltend / das wir dem durchleuchtigen hochgebornen Fürsten / vnserm gn. lieben Herrn / Herzog Albrechten Herzogen zu Oesterreich / zu seinen Erben vnd Nachkommen / mit vnsern trewen / vnd bey vnserer Erel. würdigkeit / gelobt vnd versprochen haben / geloben vnd versprochen auch / wissentlich / mit krafft des Brieffs / dieselbe bundnuß / vnd jr jedliche besonder / mit allen puncten / artiden / stucken / vnd gelübten / also stete vnd vnzerbrochen zuhalten / vnd genzlich zuuolführen / getreulich / ohn geuerde / in aller der maß als dz in den Brieffen der ehegenanten bundnuß / vnd in jr jeglicher besonder / eigentlich ist begriffen. Mit Erkundt des Brieffs / der geben ist zu Passaw vnder vnsern / vnd des ehegenanten vnser Capittels anhangenden Insigneln / am Pfingstag vnser Frawen abent Assumptionis Anno. 1421.

Wir

Wir Albrecht von Gottes gnaden Herzog zu Oesterreich zu Steyr zu Kärnten / vnd zu Crain Graue zu Tyrol bekennen für vns / vnd alle vnser Erben / vnd thuen kundt öffentlich / mit dem Brieff / als Weilandt die Hochgeborne Fürsten / vnser Voruordern / Herzogen zu Oesterreich etc. seliger gedechtnuß / mit dem ehrewürdigen / vnsern sundern lieben Freunde / Herren Georgen / Bischoffen zu Passaw / vnd den ehrsamen / vnsern lieben andechtigen / dem Thumbprobst / dem Dechant / vnd dem Capitel gemainlich daselbst vnd iren vordern / durch frid / gemaches / vnd gemaines nukes willen irer Land vnd Leut / ain Bundnuß gemacht vnd gethan habent / als die Bundtbrieff darüber gegeben aigenlich einhaltend: daß wir demselben Herren Georgen Bischoffen zu Passaw / bey vnsern sel. ehren vnd wörden / gelobt vnd versprochen habent / geloben vnd versprechen auch wissentlich / mit krafft dits Brieffs / dieselbe bündnuß / alle vnd ir jegliche besunder / mit allen Punkten / Articlen / Stücken / vnd Gelüben / also stat vnd vnzerbrochen zuhalten / vnd gänzlich zuuolführen / getreulich / ohn geuerde / in aller dermassen / als dz in dem Brieffen der ehegenanten bundnuß / vnd ir jeglichen besunder / aigenlich ist begriffen. Mit Verkunde dits Brieffs / geben zu Wien / am Freytag nach S. Augustins Tag. Anno Domini M. CCCC. XXI.

Confirmatio Priuilegiorum Ecclesie Patavien. per Sigismundum Imperatorem. Epi. Iii. scopo Leonardo concessa.

Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariae, Bohemiae, Dalmaciae, Croatiae &c. Rex, ad perpetuam rei memoriam. Inter alia virtutum opera Regie maiestatis generosa sublimitas speciali studio ad illa dignatur intendere, per quae constat Ecclesiis, & earum ministris, quietam pacem & comodum euenire. Oblata siquidem nostrae celsitudini venerabilis Leonardi, Epi Patavi, nostri Imperij Principis, & deuoti dilecti, supplex petitio continebat, quatenus priuilegia, libertates, iura, emunitates, Indulta, & consuetudines, sibi & Ecclesie suae Patavien. concessa & concessas, data & datas, seruata & seruatas, innouare, ratificare, & confirmare, de benignitate Regia dignaremur. Nos eiusdem Leonardi Epi precibus, veluti iustis & rationabilibus, fauorabiliter inclinati, vniuersa & singula priuilegia, libertates, iura, emunitates, & indulta, per diuinae recordationis Reges & Imperatores Rom. praedecessores nostros Ecclesie Patavien. praefate, & eius Epi pro tempore existenti, concessa, data, concessas & datas, nec non laudabiles consuetudines apud eandem Ecclesiam, eiusque personas, homines, possessiones, & bona haecenus obseruatas & obseruata, in toto, & in parte sui qualibet ratificamus, innouamus, approbamus, & de plenitudine potestatis Regiae praesentibus confirmamus; dictamque Ecclesiam & eius Episcopum, qui nunc est, & pro tempore fuerit, vna cum omnibus bonis, hominibus, & possessionibus suis, in nostram, & imperij sacri Romani protectionem assumimus specialem. Idcirco vniuersis & singulis Principibus Ecclesiasticis & secularibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Proceribus, Militibus, Clientibus, & fidelibus sacri Romani Imperij, quibuscumque vocantur nominibus, praesentibus & futuris, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, praeseminentiae, vel conditionis existant, praecipientes firmiter & districte, quatenus Episcopum, & Ecclesiam Patavien. praefatos, priuilegijs, immunitatibus, libertatibus, iuribus, & indultis, Nec non consuetudinibus antedictis liberè frui, & pacifice gaudere permittant, & eos contra haec in nullis prorsus impediunt, vel consentiant per quempiam impediri, sed in eisdem ipsos manu teneant efficaciter, & defendant, nostris & sacri Imperij & aliorum iuribus semper
saluis

saluis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre maiestatis infringere, vel ei ausu temerario contraire, sub poenâ indignation. Regiæ, & sub poenâ centum marcarum auri puri, quas contrafacientes, totiens, quotiens contrafactum fuerit, ipso facto se noverint irremissibiliter incursuros, quarum medietatem Regalis ærarij, reliquam verò Episcopi, & Ecclesiæ Patavien. vsibus decernimus applicari, præsentium sub nostræ Romani Regis maiestatis sigillo, & testimonio literarum. Datum in Tatta, Anno Domini, M. CCCC. XXV. penultimo die mensis Martij. Regnorum nostrorum Anno Hungariæ XX. XVIII. Romani XV. Bohemiæ verò quinto. Ad mandatum Domini Regis, Domino Ioanne Episcopo Zagrabien. Cancellario referente. Michael Præpositus Boleslauien.

I.

Wir Fridrich von Gottes genaden Römischer Kaiser / zu allen zeiten mehrer des Reichs / Herzog zu Oesterreich / zu Steyr / zu Kärnten / vnd zu Crain / Herz auf der Windischen March / vnd zu Portenaw / Graue zu Habspurg / zu Tyrol / zu Pfyrt / vnd zu Kyburg / Markgrau zu Burgaw / vnd Landgrau in Elsaß. Bekennen vnd thun kundt offenbar / mit diesem Brieff / allen den die in sehen / oder hören lesen / das auff heüt Datum dises Brieffs / für vns kommen ist / in vnser Statt Newstatt / da wir in vnser Kayserlichen maiestat geziert gelissen seyn / der ehre würdig Ulrich Bischoff zu Passaw / vnser Fürst / Rath / vnd lieber andechtiger vnd hat vns diemüetiglich gebetten / das wir ime sein / vnd seines Stiffts zu Passaw lehen / Regalia, Herrlichkeit / Weltlichkeit / vnd Lehen / schaffe / die wir / als ein Römischer Kayser zuuerleihen haben / zuraichen vnd zu leihen gnediglich geruechten / wann nu des ehgenanten Ulrichs Bischoffe zu Passaw vorfaren / vnserm Vorfaren Römischen Kaysern vnd Königen alzeit mit lautterer trewe vnd vnderthenigkeit gewant gewesen seyn / als dann der vorgenant Ulrich vns tegund auch ist / dergleichen wir vns auch fürter zu im vnzweiffenlich versehen / darumb mit wolbedachten muete / guetem Rathe vnser Fürsten / Grafen / Edelen / vnd getrewen / vnd rechter wissen / haben wir den eben Ulrichen / Bischoffen zu Passaw / alle vnd jegliche seine / vnd seines Stiffts zu Passaw Regalia, Herrlichkeit / Lehen / Weltlichkeit / Lehen / schaffe / Rechte vnd Wernliche gerichte / mit allen Rechten ehren / würden / vnd zierden / darzu gehörende / die wir / als ein Römischer Kayser zuuerleihen haben / gnediglich geraicht vnd gelihen: Raichen vnd leihen im auch die von Römischer Kayserlicher macht / vnd krafft dis Brieffs meinen / seyn / vnd wellen / das er solche Regalia, Lehen / Wernlichkeit / Herrlichkeit / Lehen / schaffe / Rechte vnd wernliche Gerichte vberal in seine Stifft gebrauchen solte vnd möge / ohne meniglichen hindernusse vnd widersprechen. Er hat vns auch darumb gewondliche geliebte vnd aide gethan / vns / als einem Römischen Kaiser / getrew vnd gewertig zu seyn / vns für seinen Rechten Herrn zuhalten vnd zudienen / vnd zutunde / als dann ein Fürst des Reichs einem Römischen Kaiser zuthun pflichtig ist / von Rechten wegen. Vnd wir gebieten darumb allen vnd ieglichen des ehgenanten Bischofs zu Passaw vnderthonen / es seyn Grauen / Freyen / Edelen / Ritter / Knechte / Mannen / Ambtleuten / Stette / vnd gemainte / vnd sunst allen anderen desselben Stiffts zu Passaw pflichtigen / in was würden oder wesent die seyn / ernst vnd vestiglich mit diesem brieff / das so dem ehgenanten Ulrichen Bischoffen zu Passaw / in allen sachen / geschäften / vnd dingen / herrlichkeiten / wernlichen gerichten / vnd auch sunst seine vnd seines Stiffts Regalia vnd lehen antreffende / als ihrem rechten / natürlichen / vnd ordenlichen Herren / an alles widersprechen / gewertig vnd gehorsam seyn sollen / vnd in der auch gebrauchen vnd genießen lassen / als lieb ihnen seye vnser vnd des Reichs schwere vngnade zuuermeiden. Mit Brkunde dis Brieffs versigt mit vnser Kayserlichen Maiestat

anhans

anhangendem Infigt. Geben zu der Neustadt / am Sambstag vor S. Steffans tag Inuentionis, Nach Christi geburte 14. hundert vnnnd in 55. Jahr vnsero Reichs im Sechshenden / vnd des Kayserthumbs in dem viertten Jaren. Ad mandatum proprium Imperatoris Vlricus Weltzli Vicecancellarius.

II.

Wir Fridrich von Gottes genaden Römischer Kaiser / zu allen zeiten mehrer des Reichs / Herzog zu Oesterreich / zu Steyr / zu Kärnten / vnd zu Crain / Herr auff der Windischen March / vnd zu Portenaw / Graue zu Habsburg / zu Tyrol / zu Pfyrt / vnd zu Kyburg / Marchgraue zu Burgaw / vnd Landtgraue in Elsaß / Bekennen vnd thuen künde öffentlich mit diesem Brieff / allen den die in sehen / oder hörent lesen. Wiewol wir allen vnnnd jeglichen vnsern vnd des heiligen Reichs Vnderthonen / vnd sonderlich Fürsten / beraitschafft aller gnaden vnd guetigkeit zuerzeigen pflichtig seyn / sollen wir dannoch dz miltiglicher vnd volliglicher erstrecken an die ende / da wir stette trewe / berait vnd willige vnuerdrossen dienste ohne vnderlaß ersunden / wann nun der ehrwürdige Ulrich / Bischoff zu Passaw / vnser Fürst / Rathe / vnd lieber andechtiger / für vns kommen ist / vnd hat vns als Römischen Kayser diemütiglich gebetten / daß wir im sein Stifft / vnd den ehrsamem Tumpprobst / Dechant / Capitt vñ Kirchen zu Passaw / vnsern lieben andechtigen / alle vnd jegliche jr gnade / Priuilegien / Freiheits Brieffe / Rechte / Landgerichte / Halsgerichte / Renne / Galt / Zins / Güter / vnd Leute / Zehenden / Eigenschaft / Gelaite / besitzunge / Wildbänne / vnd gut löblich gewonheiten / Vogtey / Grundrecht / Wasser / Wasserleuß / Drefar / Erste / Mänß / Wälder / Fischerey / Maut vñ Zölle / die ine vñ Römischen Kaysern vñ Königen vnsern Vorfarn am Reiche / vnd dem hochgebornen Fürsten von Oesterreich / auch N. Pfallensgraffen bey Rheine vnd Herzogen in Beyrn / vnd andern Christlichen Fürsten vnd Herrn gegeben vnd verlihen / vnd damit begnadet seynd / zu besetzen / vnd zu besetzen / vnd zu confirmieren gnedigklich geruchten / des halben wir angesehen / vnd guetlichen betrachtet des vorgenanten Bischoff Ulrichs / vnd auch der obgenanten vnser lieben andechtigen Tumpprobsts Dechants / vnd Capittels daselbs fleißig vnd redlich bette / vnd auch geneme / nützlich vnd getreue dienste / die vns vnd vnsern Vorfarn am Reiche / der vorgenant vnser lieber andechtiger / Bischoff Ulrich / vnd sein Vorfarn / offte vnd dick willigklich gethan haben / vnd vns vnd dem Reiche zuthun / willig erboten hat / vnd fürs daß in konfftigen zeiten / wol thün mag vnd soll / vnd haben darumb mit wolbedachten müt / gutem Rathe vnser Fürsten / edelen / vnd getreuen / vnd rechter wissen / dem obgenanten Bischoff Ulrichen / vnd seiner Kirchen / vnd dem Stifft / vnd auch den vorgenanten / Tumpprobst / Dechant / vnd Capittel zu Passaw / alle vnd jegliche jr gnade / Priuilegia / Freyheit brieffe / Rechte / Landgerichte / Gerichte / Handvesten / Rend / Galt vnd Zins / Leut vnd Güter / Zehenden / Eigenschaft / Lehenenschaft / Besitzunge / vnd gut löblich gewonheit / Weid vñ Zölle / Vogtey / Grundrecht / Wasser / Wasserleuß / Drefar / Erste / Mänß / Wälder / Fischerey / Gelaite / Halsgerichte / Wildbänne vnd Gelaide / die in von Römischen Kaisern vnd Königen / vnsern Vorfarn am Reiche / vnnnd von obgenanten Fürsten von Oesterreich / vnnnd auch Pfallensgrauen bey Rhein / vnd andern Christlichen Fürsten vnd Herrn gegeben seynd / in allen vnd jeglichen iren Puncten / Stücken / Clausuln / Articlen / Namungen / vnd Begreiffungen wie dan die von wort zu wort lautende vnd begriffen seynd / gnedigklich verneuert / besetztiget / beuestet / vnd confirmieret / verneuen / besetzigen / beuestnen / vnd confirmieren in die von Römischer Kayserlicher macht / in krafft des Brieffs / vnd mainen / setzen / vnnnd wellen von derselben macht / dz die allen fürbas mehr krefftig seyn vnd beliben / vñ von aller menig

flück

Nich ganz best vnd vnuernickt gehalten werden sollen / gleicher weise / als ob die alle von wort zu wort in diesem Brieff geschriben vnd begriffen weren / vnd das sie der auch an allen endten gebrauchen vnd genieffen sollen vnd mögen / von aller meniglich vngehinderet wir erfüllen auch von obberürter Römischer Kaiserlicher macht alle vnd jegliche gebrechen / ob dhainer von vergessenheit oder zierung der worte / vnlauterheit der mainung / oder sonst in dheim weise / in den obgenanten Priuilegien / Freyhaiten / Briefen / vnnnd handuesten / oder auch in disen vnseren brieffe geschehen weren in dheim weise. Wir leichen auch dem obgenanten Bischen / Bischofen zu Passaw / vnd seinen Nachkhomen / als einem Fürsten / den Dann über das bluet / wissentlich / in crafft des Brifs / also das er den fürter seinen Ambtleuten heuelhen mag / als von Alter heher komen / vnd recht ist / vnd wir gebieten darumb allen vnd jeglichen Fürsten / Geistlichen vnd Weltlichen / Graffen / Freyen / Herrn / Ritters / Knechten / Pflegern / Burgraffen / Vogten / Ambtleuten / Landrichtern / Bisdomben / Burgermaistern / Richtern / Räten / Burgern / vnnnd gemain den aller vnd jeglicher Stette / Märkte / vnd Dörffer vnd sonst allen andern vnsern vnd des Reichs vnderthonen vnnnd getrewen / in was standes / würden / oder wesens die seynd / von Römischer Kaiserlicher macht / ernstlich vnd festiglich / mit diesem Brieffe / das sie den obgenanten Bischoff Blichen / auch seinen Stifft / vnd die vorgeannten Thumprobst / Dechant / Capitt / vnd Kirchen zu Passaw / an den vorgeannten iren gnaden / Priuilegien / Freyhaiten / Rechten / vnd handuesten / vnd Briefen / vnd diser vnser bestetigung / fürbaß mehr nicht hindern / oder iren / noch das den iren zuthunde gestatten / in kait weis / sonder sie dabey getreulich handhaben / schügen / schirmen / vnd sie der gerubtlich gebrauchen / genieffen / vnd dabey beleiben lassen / bey vnser vnd des Reichs hulden / vñ als lieb ir vnd einem jeglichen sey vnser vnd des Reichs schwere vngnad / vnnnd die pene / in den obgenanten vnser Vorfarn am Reich Briefen vnd Priuilegien begriffen / zuuermeiden / vnd darzue ein pene / hundert marck lörtigs Goldes / die ein jeder / der geuerlich darwider thette / als offte vnd dick das beschehe / verfallen seyn soll / halbe in vnser Kaiserliche Camer / vnd den andern halben theil dem gemelten Bischoff Blichen / vnnnd seinem Stifft zu Passaw / vnnnachlässlich zu bezalen. Mit erkundt des Brieffs / versigt mit vnserm Kaiserlicher Matesat anhangendem Insigl / geben zu der Neustatt / am Sambstag vor Sanct Stephans tag lauentionis. nach Christi Geburte vierzehnen hundert / vnnnd im fünff vnd fünffzigsten / vnser Reichs im sechshenden / vnd des Kayserthums in den vierten Jaren. Ad mandatum proprium Domini Imperatoris Vricus Weltzls Vicecancellarius.

III

Wir Albrecht von Gottes genaden / Erzherszog zu Oesterreich / zu Steyr / zu Kärnten / zu Crain / Herr auff der Windischen March / vnnnd zu Portenaw / Graue zu Habsburg / zu Tyrol / zu Pfort / vnd zu Kyburg / Markgraue zu Burgaw / vnd Landgraue im Elß / bekennen vnd thuen kundt offentlich mit dem Brieff / als ler meniglich. Wann vns löblich vnd zimlich beduncket / vnser voruordern Fürsten von Oesterreich fußstapfen nachzufolgen / vñ nach dē wir an vnser voruordern Briefen / nemlich Leopolden / Fridrichen / vnd Rudolffen / Römischer König vnd Fürsten / von Oesterreich vns vñ dem ehrwürdigen vnserm lieben freunde / Herrn Bischen Bischoff zu Passaw / fürbracht / kundtlich vnderichtet seyn / das sie die Hauptkirchen / vnd das Capitt zu Passaw begnadet vnd befreit habent / alle ir Wein / Getraid / vnd andere Speiß an vnsern Maiten vnd Jölen / allenthalben frey / vnd on alle irung fürzuführen / als wir an derselben vnser voruordern / vnnnd sonder des bemelten König Rudolffen Brieff / die das klärtlich inhalten / gesehen / vnd auch an Weiland vnsern lieben Herrn vnd Vettern König Laßla Briefen / am jungsten daruñ außgangen / eigentlich vernommen haben / also lautend.

In

Wir

Wir Laßlaw von Gottes genaden zu Hungern/zu Behelm/Dalmacien/Croatien
 König/Herzog zu Oesterreich/zu Steyr/zu Kärnten/zu Crain/vnnd zu Lusenburg/
 Marckgraue zu Merhern/vnd zu Burgaw/Herz auff der Windischen March/vnd zu
 Portenaw/Graue zu Habsburg/zu Tyrol/zu Pfyrt/vnd zu Kyburg/vnd Landtgraue
 in Elßaß/Bekennen vnd thuen kundt offentlich mit dem Brieff/allen Leuten/gegenwertig
 gen vnd konfftigen. Wann löblich vnd billich ist/dz wir vnser vordern Fürsten von Oe
 sterreich fußstapfen in allen gute wercken/vñ sonder in den die Gott zugehört/nachfolgen
 hat vns der ehrwürdig Ulrich/Bischoff zu Passaw/vnser lieber Freundt/vnd Cansler
 fürbracht/etlich vnser vordern/nemblich Leopolden/Fridrichen/vnd Rudolphen/Römis
 scher König vnd Fürsten von Oesterreich Priuilegia,daran sie die Hauptkirchen/vnd dz
 Capitel zu Passaw begnadet vnd befreid habent/dz sie alle jr Wein/Getraid/vnd andre
 Speiß allenthalben/Maut vnd fürsart frey fürfüren mögen/als wir derselben vnser vor
 dern/vnd sonder des benannten König Rudolfs Brieff des inhaltend gesehen habend/der
 von wort zu wort in Latein lautet also: *Rudolfus Dei gratia Romanorum Rex, & semper
 Augustus, vniuersis sacri Imperij Romani fidelibus, presentes literas inspecturis, gratiam
 suam, & omne bonum. Ex quo ad Imperij Romani dirigenda molimina nos diuina bonitas
 vocauit, libenter precateris, qui nostra cura sunt crediti, &c. (require supra fol.)* Da
 zum Wienn. 4. Cal. Maij. Indict. 9. Anno Domini 1281. Regni vero nostri Anno. 3. Nun
 haben wir angesehen den embsigen grossen fleiß vnd beystandt/so der ehrwürdig/vnser
 lieber Freundt vnd Cansler/Ulrich Bischoff zu Passaw/der Thumprobst/Dechant/
 vnd Capitel daselbs gehabt/vnd gethan haben/daz wir/als erblicher Fürst zu vnserm Re
 giment des gemelten vnser Fürstentums Oesterreich kommen seyn/vnd nachmalen
 der selb Bischoff Ulrich/vñ auff heittigen tag/als vnser Rathe vnd Cansler/diebür
 de vnd sorgfältigkeit aller vnser/vnd vnser Königreiche vnd Lande geschefte/getreulich
 hat helfen tragen/vnd aufzurichten noch thuet/vnd im getrawen hinsür/in künfftigen
 zeiten auch zuthun. Da von so haben wir/mit gueter betrachtung/wolbedachtlich/nach
 vnser Rätterathe/dieselben jr Brieffe/Freyheit/vnd gnade/von Fürstlicher macht gne
 diglich verneiltet/bestet/vnd besterct: verneuern/besteten/vnd bestercken/in die auch/als
 Herr vnd Landsfürst in Oesterreich/wissentlich/in krafft des Brieffs/Also daz dem
 selben Ulrichen Bischoff/vnd Capitel zu Passaw/vnd allen iren Nachkommen/nu hin
 für in künfftigen zeiten ewiglichen/all jr Wein/Getraid/vnd ander jr leiblich narung
 vnd notturfft/zu irer gebrauchung/samentlich vnd sonderlich zugehörend/maut frey/zoll
 frey/fürsart frey/vnd on all ander irung/von Jar zu Jare/sullen freygeführt werden/
 da von gebieten wir den edlen/vnd vnsern lieben getrewen/allen vnsern Haubtleuten/
 Grauen/Herrn/Rittern/vnd Knechten/Pflegern/Burggrauen/Burgermaistern/
 Richtern/Mäutnern/Solnern/Ambtleuten/vnd allen andern vnsern Vndertho
 ren vnser Fürstenthums Oesterreich/gegenwärtigen vnd konfftigen/ernstlichen/
 vnd wollen/daz sie die vorgenanten Bischoff/Capitel vnd jr Nachkommen/bey der vor
 geschriben vnser vordern/vorvordern/vnd vnser Freyheiten/gnaden/vnd rechten/an
 allen vnsern Mautstetten/in der Tonaw vnd auff den Dne/genslich lassen betreiben/vnd
 die dawider nicht anfallen/nach des jemande zu thuen gestatten/in dñain weise/des
 mainen wir ernstlich. Mit Verkunde des Brieffs/besigelt mit vnser Königlich
 Maiestat anhangenden Insigel/Geben zu Wien/am Sambstag vor Sanct Bar
 tholomes Tag/des heiligen Zwölffboten. Nach Christi Geburte vierzeihen hundert
 vnd in dem sechs vnd fünffzigsten Jare vnser Reiche/des Hungarischen/20. im sibenz
 henden vnd des Behaimischen/in dritten Jaren. Nun haben wir der benannten vn
 ser vorvordern/vnd sonderlich vnser Herrn vnd Vetteren/König Laßlaw/redlich be
 wegnuß betrachtet vñ angesehen/auch dz wir den obgenanten/vnsern Freund/von seiner
 redlichkeit wegen/vnd dem Capitel/sonder wol gemeint seyn/dardurch so haben wir wolbe
 dechtlich/nach rathe vnser Rätte/dieselben jr Brieff freyheit/vnd gnade/von Fürstlicher
 macht/

Macht/gnediglich verneuert/bestellet/vñ bestercket: verneuen/bestäten/vñ bestercken in die
auch/als Herr vñ Landtsfürst in Oesterreich wissentlich/in krafft diß Brieffs/Also dz
demselben vnserm lieben Freundt/ Herrn Ulrichen Bischoffen/ vñ Capitt zu Passaw/
vñ allen iren Nachkommen/ jez vñ hinfür/in konfftigen zeiten/ewigklichen/alle ire Wein/
Getraide/vñ ander ir leiblich narung vñnd notturfft/ zu irer gebrauchung samentlich
vñ sonderlich in zugehörnde/ an allen vnsern Mauten vñnd Zollstetten/ ohn Maut/
Zoll/fürsart/aufflege/ vñ ohn all vnser seze/wie die jez seynd/ vñ konfftiglich mögen
empfolhen werden/ganz frey vñ ledig gefürt werden/on alle irung/ on geuerde/ davon
gebieten wir den edelen/vñ vnsern lieben getreuen/ allen vnsern Haubtleuten/ Grauen/
Herrn/Rittern/vñ Knechten/ Pflegern/ Burggraffen/ Burgermaistern/ Richtern/
Mautnern/Zöllnern/Ambtleuten/vñ allen andern vnsern vnderthonen/ des benannten
vnser Fürstenthumbs/gegenwertigen vñ konfftigen ernstlich/vñ wollen/ daß sie die
vorgenannten/Bischoffen/Capitt/ vñ ir Nachkommen/ bey der vorgeschribnen vnserer
voruordern/vñ disen vnsern Freyheiten/gnaden/ vñnd rechten/an allen vnsern Maut/
vñnd Zollstetten/ genßlich beleiben lassen/vñ in darwider kainetley irung thuen/noch des
jemand zu thun gestatten/in kain weise. Daß mainen wir ernstlich. Des zu Erkund
haben wir vnser groß Fürstlich Insigel an dem Brieff lassen hangen. Geben zu Lins/
am Sanct Agnesen Tag. Nach Christi Geburt/viersehen hundert vñnd in dem neun
vñ fünffzigsten Jaren.

IV.

Wir Friderich von Gottes gnaden Römischer Kayser/ zu allenzeiten mehrer
des Reichs/ König zu Hungern/ Dalmatien/ Croatien etc. König/ Her-
zog zu Oesterreich/zu Steyr/zu Kärnten/vñ zu Crain/Herr auff der Windischen
en Mark/vñ zu Portenaw/ Graffe zu Habsburg/zu Tyrol/zu Pfyrt/vñ zu Kyburg/
Markgraf zu Burgaw/Landgraffe im Elßaß/bekennen vñ thun kundt öffentlich mit
disem Brieff/ allen den die in sehen/oder hören lesen. Wiewol wir allen vñ jeglichen vn-
sern vñ des heiligen Reichs vnderthonen/vñ sonderlich Geistlichen Fürsten/vnser Reis-
serliche gnade vñ güetigkeit mitzutailen pfflichtig seyn/so sollen wir doch die miltiglicher
vñ völiglicher erstrecken an die ender/da wir statetrew/berait vñ willig vnuerdrossen
dienste ohne vnderlaß erfunden. Wann wir nun aigentlich gemerckt/betrachtet/angese-
hen/vñ zu herzen genommen haben/solch mercklich groß verderben/ vñ offen wissentlich
scheden/darin der Ehrwärdig Ulrich Bischoffe zu Passaw/ vnser Fürst/ Römischer
Cansler/vñ lieber andechtiger mit sambt seinem wärdigē Stiffe dasselbs/ der schweren
frembten Kriegsleüffe halb/so in manig wege in vnsern erbliche Fürstenthumb vñ Landen
Oesterreich/auch im Lande zu Beyren/vñ andern endten des heiligen Reichs/bisher gewes-
sen/vñ noch seynd/in vnsern sundern anligenden notturften/diensten/ vñnd geschäften/
bracht vñ kommen ist/ vñ wo demselben vnserm Fürsten/vñ seine Stiffe zu Passaw/
durch vns als Römischen Kayser/vñ Landtsfürsten in Oesterreich/hiermit zimlicher ere-
gung vñ widerbringunge solcher trefflicher scheden nit geholffen oder für gesehen wurs-
de/were zubeforgen/daß sie dardurch in noch grösser vnwiderbringlicher verderben vñ
abnemung des wärdigen Stiffes erwachsen vñ kommen möchten. Solches zu fürkom-
men/vñ auch nach dem dann der benant vnser Römischer Cansler/vñ sein Stiffe/mit
der münsten glidere eines vnser vñnd des R. Reichs/dem wir billichen vor andern mit son-
dern gnaden für zu sehen genaigt seyn: so haben wir/der gemelten vñ vil ander redlicher
vñ mercklicher vrsach halb/ vns darzu bewegente/darzu auch/vmb seiner fleissigen bette/
vñ annemen getreuen dienste willen die sein vordern/vnsern vorsarn am Reiche/ Röm-
ischen Kaysern vñ Königen/ vñ sonderlich der ehegenant Bischoff Ulrich/ vns vñnd dem R.
Reiche/ in den gemelten vnsern anligenden notturften/diensten/vñnd geschäften/offt vñnd

dick/williglich/vnuerdrossenlich beweiset vnd gethan haben/ der benant vnser Röm-
 scher Cansler noch täglich thuet / vnd hinfür in künfftigen zeiten wol thun mag vnd
 soll/ mit wolbedachten müt / gutem Rathe vnser vnd des Reichs Fürsten/ Grauen/ ede-
 len vnd getrewen / vnd rechten wissen / demselben vnserm Fürsten / seinen Nachkommen/
 Bischöffen/vnd dem Stifte zu Passaw / die besonder gnade gethan / vnd Freyheit ge-
 geben/ Also/ als sie bißhier durch jr Mauter vnnnd Ambtleute / von einem jeden fuder
 vnd dreiling Weins/ so man auff der Thonaw gen Passaw hingu fñret / abzeucht oder
 ablegt / von einem Fuder vier vnnnd zweinsig pfenning / vnnnd einen dreyling Weins
 sechschen pfenning / auch von dem Wein / so man auff der Thonau daselbs zu Passaw
 hat fñrgesñrt / von dem Fuder 20. dj. vnd von dem dreyling vierzehen pfenning / zu
 Maut genommen haben / daß sie nu hinfür ewigklich von einem jeden Fuder zween vnd
 dreysig pfenning / dann so man solche Wein zu Passaw widerumb erhebt / vnd auff der
 Thonaw von dannen fñret / auch von ainem Fuder Weins zween vnd dreysig pfenning/
 vnd von einem dreyling vier vnd zweinsig pfennig / zu Maut nemen sollen vnnnd mögen.
 Item vñ als vor ein jeglicher zu Obernperg von dreysigkueffen verrichtes Salzes fünff-
 zig pfenning/ desgleichen die von Hällen vñ Lauffen an der Maut zu Passaw auch so vil/
 vnd wer zwischen Passaw vnnnd dem seegemelten zweien Stetten mit Salt handeln/
 arbeit/vnd fertigt / sibensig pfenning zu Maut gegeben haben / auch nu hinfür all gleich
 an jeder Mautstat zu Obernperg vnd zu Passaw / wer Salt dahin fñret / albeg von
 dreysig kueffen verrichtes Salzes / vnd des gleichs von dem klainen bande / genant die
 Küffel / albeg ein Pfundt küeffl / fñr dreissig kuffen zu raiten / nñn drey Schilling pfen-
 ning / auch durch jr Mauter vnd Ambtleute / als vorstehet / nemen / auffheben / vnd ein-
 bringen sollen vnd mögen / daß auch der benant Bischoff Ulrich an baiden Enden vnd
 Strassen / enhalb vnd dißhalb des Yns auff dem Lande / vñb den gemelten seinem vnd
 des Stiffts Markt zu Obernperg / auff sein vnd desselben seines Stiffts Grñnden/
 Mautstette auffrichten vnd machen lassen mag / wa jin das am fñglichsten seyn wirdt/
 daselbst von allerley Kauffmanschaft vnd guete / nichts außgenommen / so daselbs
 auffoder abgeet / fñrgesñrt / getriben / oder getragen wirdt / auch die Maut zunemen/
 einzubringen / vnd auffzuheben / zu gleicher weis / als in dem gemelten Mauthaus zu
 Obernperg / auff dem Wasser / von solchem allem zu Maut genommen wirdt / vnd nñch
 höher vngenerlichen. Thuen/geben/vnd verleihen dem vngenannten vnserm Römischen
 Cansler / seinen Nachkommen / Bischöffen / vnd dem Stifte zu Passaw / solch vorgemelt
 gnade vnd freyheit / vñsondern gnaden / vnd Römischer Kaiserlicher macht / vollkom-
 menheit / wissenlich / in krafft des Brieffs / vnd gebieten darumb allen vnnnd jeglichen
 Churfürsten / Fürsten / Geistlichen vnd Wernlichen / Prelaten / Grauen / Freyen / Herrn /
 Rittern / Knechten / Haubtleuten / Ambtleuten / Bisdumben / Pflegern / Verwesern / Bur-
 germaistern / Camerern / Richtern / Räten / Burgern vñ gemainden aller vñ jed Schloß-
 fer / Stette / Märkte / Dörfer / vnd Gebiete / vnd sunst allen andern vnsern / vnnnd des
 Reichs vnderthonen vnd getrewen / was würden / states / oder wesens die seyn / von chege-
 melter Römischer Kaiserlicher macht / vollkommenheit / ernstlich vñ vestigklich / mit diesem
 Brieff / daß sie den vñffgenannten Bischoff Ulrichen / seinen Stifte / vnd Nachkommen zu
 Passaw / an dem vorgemelten vnsern gnaden vnd Freyheiten nit hindern nach iren noch
 des sunst ander jemandes zutunde gestatt / in dñein weise / sonder sie der also in vorgeschrib-
 ner masse gerulich brauchen / genießen / vnd genßlich dabey be Leibten lassen / als lieb inen vñ
 einem jeglichen seyn vnser vnd des Reichs schwere vngnade / vnd darzue ein pen / nemblich
 tausent marcke löttiges Goldes / die ein jeglicher vnd jegklich / so hiwider fräuenlich thet-
 ten / verfallen seyn sollen / halben thail in vnser vnnnd des Reiches Camer / vnd dem andern
 halben thail dem chegenannten vnserm Fürsten Bischoff Ulrichen / seinem Stifte / vnnnd
 Nachkommen zu Passaw / vnabläßlich vnd ohn alle gnade zu bezalen / zuuermeiden. Mit
 vñfundi diß Brieffs besigelt mit vnser Keyserlichen Mafestat anhangenden Insign. Ge-
 ben

ben zu der Neustadt am Montag nach dem Sontag / daran man der H. Kirchen singt
 Inuocauit in der Fasten Nach Christi vnsers lieben Herrn geburte / vierzehnen hundert
 und im fünfß vñ sechzigsten / vnser Reich / des Römischen in fünfß vñ zwainzigsten / des
 Kaisertums im dreihenden / vñ des Hungerischen in dem sibenden Jaren. Ad man-
 datum Domini Imperatoris proprium. Iohannes Rot Doctor, Prothonotarius.

Nos igitur, precibus memorati Episcopi, Principis, Cancellarij, compatris,
 ac cōsiliarij, Præpositi, Decani, & Capituli Ecclesiæ Patauien., vtputà rationi cō-
 sonis inclinatis; tūm etiā, quod iusta petentibus non sit denegandus assensus; ni-
 hilominus nobiscū animo reuoluentes sedula & fida ministēria, quæ prenomin-
 atus noster Princeps non modò nobis, Romanoq; Imperio, in studiosis & vigi-
 lib⁹ Imperialis Cancellariæ laboribus, sed etiam grato animo recensentes grauiā
 & quotidiana obsequia, molestosq; labores, quos assidue sustinet in administra-
 do Imperialis Cameræ nostræ iudicio, cuius etiā per nostrā celsitudinem iudex
 deputatus & præfectus est, in eaq; parte etiam onustā Imperij molē & sarcinam
 nobiscū quotidie perfert; non per errorē, aut inprovidē, sed animo delibera-
 to, sano principū, procerum, nobilium, & fidelīū nostrorū accedente consilio,
 atq; ex certā nostrā sciētiā, Vdalrici Epī, Principis, Cancellarij, cōpatris, cōsilia-
 rij, ac præpositi, Decani, capituli Patauien., oīa & singula priuilegia, vniuersasq;
 libertates, gratias, immunitates, iura, concessiones, donationes, & indulta, quæ
 seu quas cōmunitē, & diuissim, à diuis Romanorū Imperatorib⁹ seu Regib⁹, præ-
 decessoribus nostris, Ducibus Austriæ & Bauarię, & alijs principibus, & personis
 cuiuscunq; status, gradus, ordinis, aut præeminentiæ, conditionisq; sint, vel fue-
 rint, ritē obtinuerunt, in omib⁹ & singulis suis articulis, continentijs, tenoribus,
 siue sententijs, punctis, & clausulis, prout de verbo ad verbum scripta & scriptæ
 sunt, ac si tenores oīam præsentibus specificē forent inserti, etiā si de his iure
 & consuetudine mentio fieri deberet specialis; nec nō alia eorū bona, alta & bassa
 iudicia, mineras, aduocacias, venationes, saluos conductus, theolonea, mutas,
 vestigalia, iura fundi, laudabiles cōsuetudines, vsus & honores eorundē, & quæq;
 de præsentī legitimē possident; suprà scripta etiā priuilegia memoratorū nostro-
 rum prædecessorū, & Ducū Bauarię, approbamus, ratificamus, & de nouo con-
 cedimus, & autoritate Romanā Imperiali, nostris aliās sacri Romani Imperij iu-
 ribus semper saluis, auctorisamus, & confirmamus; omne etiam defectum, & iu-
 ris solennitatē, si qua in præmissis quomodolibet requireretur, eadē imperialis
 potestatis plenitudine suppletes; præfato etiā Vdalrico Epō, eiulq; successorib⁹,
 bannū imperiale concedentes, quod subindē fide dignis personis, criminalium
 causarum iudiciis, subdelegare possint, quemadmodum cæteri Imperij Prin-
 cipes iure vel consuetudine possunt. Quocircā vniuersis & singulis Principib⁹,
 Ecclesiasticis & secularibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, nobilib⁹, pro-
 ceribus, Waliis, vniuersitatibus, cōmunitatibus, cæterisq; iuris & imperij sacri
 subditis, cōmunitē vel diuissim, distriētē præcipiendo mandamus, ne præfatum
 Vdalricū Principē, Cancellarium, Compatrē, & cōsiliarium, ac Præpositū, De-
 canum, & Capitulū Ecclesiæ Patauien. deuotos nostros dilectos, & illorū subdi-
 tos prædictos, in confirmatis per nos priuilegijs, iuribus, gratijs, libertatibus, im-
 munitatib⁹, concessionibus, donationib⁹ & indultis impediā, molestent, aut
 perturbent, aut impediētibus, seu impedire volentib⁹, auxiliū, consiliū præstēt
 aut fauorē, directē vel indirectē, quouis quæsito ingenio vel colore, quinimō eos
 in hijs, pro nostri & sacri Imperij reuerentiā, veluti tenētur, foueant & tueantur.
 Ceterū vt memoratus Vdalricus Ep̄s maiori se à nostra celsitudine beneficentiā,
 passiduos & fidos eius in nostra Imp. Curia labores, affectū arbitretur, ipsū Ep̄m
 Præpositum, Decanū, & Capitulū, singulosq; Canonicos & personas, nec nō vni-

uersum vtriusq; sexus clerū, prædictos, cum bonis Ecclesiarum, nec non eorum suecessores pro tempore existentes, cum eorum iuribus siue corporalibus siue incorporalibus, iurisdictionibus, præsentibus & futuris, in nostram & sacri Imperij tuitionem, saluoguardiam, defensionem, & protectionem assumimus, præsentium per tenorem. Verum cum parum profit, priuilegia & gratias concedere, nisi sit qui illas tueatur & defendat, hoc Imperiali edicto firmiter sancimus & statuimus, vt quoscumque sacri Imperij Principes, aut alios cuiuscumque status Imperij subditos, sæpenominatus Episcopus, aut Præpositus, Decanus, Capitulum, singulares Canonici, aut Clerici Ecclesiæ Patauien. protutandis & exequendis hijs nostris præscriptis gratijs, & indultis duxerint requirendos, is, aut hij, ad hanc nostram iussionem, & cuiuslibet ex supra tactis instantiam, nostra Imperiali freti auctoritate, quam per tenorem eis, & cuiuslibet ipsorum concedimus & largimur, molestatores illos cuiuslibet ipsorum ad suam vocare præsentiam, præuiā cognitione causæ præmissæ, ad condignam satisfactionem valeant compellere & tueantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ approbationis, ratificationis, innouationis, de nouo concessionis, confirmationis, inhibitionis, statuti, tuitionis, assumptionis paginam infringere, aut ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem nostram & Imperij sacri grauissimam, nec non in præfatorum Romanorum Imperatorum, Regum, & Principum priuilegijs & centum marcarum auri puri poenas, mediocritatem Imperiali nostro ærario siue Fisco, residuam verò partem dictis Episcopo, Præposito, Decano, & Capitulo Patauien. prædictis applicandis, se nouerit ipso facto irremissibiliter incursum. Signum serenissimi Principis & Domini, Domini Friderici tertij Romanorum Imperatoris, semper Augusti, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae &c. Regis, ac Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, & Carniole Ducis &c. Huius præsentis viginti duorum foliorum Registri testimonio, sub aurea bulla, typario nostro impressa. Datum in noua Ciuitate, in die sancti Maximiliani Episcopi, Anno Domini, Millesimo, quadringentesimo, sexagesimo sexto. Regnorum nostrorum, Romani Vicesimo septimo, Imperij decimo quinto, Hungariæ verò octauo.

Wir Maximilian von Gottes genaden Römischer König / zu allen zeiten mehr
des Reichs / zu Hungarn / Dalmatien / Croatia / re. König / Erzhersog zu
Oesterreich / Herzog zu Burgundt / zu Loterick / zu Brabant / zu Steyr / zu
Kärnten / zu Crain / zu Limburg / zu Luxemburg / vnd zu Geldern / Fürst zu Schwaben /
Graffe zu Habsburg / zu Flandern / zu Tyrol / zu Pfyrt / zu Kyburg / zu Arthois / vnd
zu Burgundi / Phallensgraffe zu Henigaw / zu Holland / zu Seelandt / zu Namue vnd
zu Zutphen / Markgrafe des heiligen Römischen Reichs zu Burgaw / Landt-
graff im Elsass / Herr zu Frieslandt / auff der Windischen Marck / zu Portenaw / zu
Salins / vnnnd zu Wecheln / bekennen öffentlich mit diesem Brieff / vnd thun kundt als
ter meniglich / wiewol wir allen vnd jeglichen vnsern vnd des heiligen Reichs vnder-
thonen / vnnnd sonderlich Fürsten / bereit schaffe aller gnaden vnd gütigkeiten zuerzals-
gen pflichtig seyn: Sollen wir dannoch das nützlichlicher vnd vollglicher erstrecken / an-
dicende / da wir stätetrew / bereit vnd willig vnuerdrossen dienst ohn vnderlaß ersum-
den. Wann nun der Ehrwürdig Wigileus Bischoff zu Passaw / vnser Fürst vnnnd
lieber andechtiger für vns kommen ist / vnd vns diemütiglich angeruefft vnnnd gebetten
hat / daß wir / als Römischer König / im / vnd seinem Stifte / auch den ehrsamten / vns-
ern lieben andechtigen / Thumprobst / Dechant / vnd Capitel / vnnnd Kirchen desselben
seines Stiffes zu Passaw / all vnnnd jeglich ihr gnade / Brieff / Priuilegia, Freyheit
Recht

Reich/Landgerichte/Halsgericht/Zins/Kennet/Gült/Leute/vnd Güeter/Lehen-
ten/Eigenschafft/Gelait/Besizung/Wiltpenne/vnd guet löblich gewonheit/Vog-
tey/Gründrechte/Wasser/Wasserläuff/Erz/Brsar/Wünß/Wälte/Fischerrey/
Weid vnd Zölle/die in von Römischen Kaisern vnd Königen/vnsern Vorfarn am
Reiche/vnd Weiland vnsern vordern Fürsten von Oesterreich/auch den Pfalzgrauen
bey Rhein/vnd Herzogen in Bayrn/löblicher gedechtnuß/vnnd andern Christlichen
Fürsten vnnd Herrn/gegeben vnd verlihen/vnd damit begnadet seyn/nemblich drey
Brieffe/einen den Weiland die hochgebornen/Hainrich/Otto/gebrüeder/vnd Hain-
rich ihr Vetter/Pfalzgrauen bey Rhein/vnd Herzogen in Bayrn/demselben Stifte
Passaw vber die Clöster gegeben haben/der von Wort zu Wort also lautet.

Wir Hainrich/Otto/ze. (vid. sup. pag.)

Vnd dann der ander Brieffe/darin Weiland die hochgebornen/Ott/des heil-
igen Römischen Reichs Erzkammerer/Eurfürst/vnd Steffan/Fridrich/vnd Jo-
hannes/Pfalzgrauen bey Rhein/vnd Herzogen in Bayrn/sich gegen dem obbemel-
ten stifte Passaw hinsür von der Priesterschafft/den selben stifte zugehörig/in dem Lande
zu Bayrn kein steur zu nemen/verschriben haben/der von wort zu wort also lautet.

Wir Ott/des heiligen Römischen Reichs Erzkammerer. (vid. sup. pag.)

Vnd zuletzt den dritten Brieff/darin Weiland der aller durchleuchtigste Fürst/Herz
Fridrich Römischer Kaiser/vnser lieber Herz vnd Vatter/löblicher gedechtnuß/dem
obgemelten Stifte Passaw die Weid daseibs zu Passaw/vnd zu Obernperg erhöhet
vnd gemehret hat/der von wort zu wort also lautet: Wir Fridrich von Gottes ge-
naden Römischer Kaiser/ze. (vid. sup. pag.) zu bestätten/zuerneuen/zubese-
sen/vnd zu confirmieren gnediglich geruhen. Das haben wir angesehen/vnd güet-
lichen betrachte des vorgenanten Bischoffe Wigilei/vnnd auch der obgemelten/Lum-
probst/Dechant/vnd Capitels daseibs/fleißig vnd redtlich bette/vnd auch gemenne-
niglich/vnd getrewe dienst die vns/vnnd vnsern Vorfarn am Reich/der vorgenant

Bischoff Wigileus/vnd sein Vorfarn/offt vnnd dick gewaltiglichen gethan haben/
vnd er vns/vnd dem Reich hinsür wol thun mag vnd sol/vnd haben darumb/mit wol-
bedachten muet/gutem rathe vnser Fürsten/edelen/vnd getrewen/vnd rechter wiss-
sen/dem obgenanten Bischoff Wigileo/vnd seiner Kirchen vnd Stifte/auch den vor-
genanten Lumprobst/Dechant/vnd Capitel zu Passaw/die vorgenanten eingeleib-
ten Brieff/vnd darzu all vnnd jeglich ander ir gnade/Brieff/Privilegia,Freyheit/
Recht/Landgerichte/Gerichte/Handtueßen/Kent/Gilt/Zins/Leute/vnnd Güeter/
Lehnden/Eigenschafft/Lehenschafft/Besizung/vnd guet löblich gewonheit/Weid
vnd Zöll/Vogtey/Gründrechte/Wasser/Wasserläuffe/Brsar/Erz/Wünß/Wäl-
te/Fischerrey/Gelait/Halsgericht/Wildpanne/vnd Geiaide/die in von Römischen
Kaisern vnd Königen/vnsern Vorfarn am Reich/vnnd andern Christlichen Fürsten
vnd Herrn gegeben seyn/in allen vnd jeglichen iren Puncten/Stücken/Clausulen/
Articlen/mainungen/vnd begreiffungen/wie die von wort zu wort lautend vnd begriffen
seind/genediglichen verneuert/bestättiget/besestent/vnnd confirmirt/verneuen/be-
stättigen/besestinen/vnd confirmieren in die auch von Römischer Königlichlicher macht/
vollkommenheit/wissentlich/in krafft dis Brieffs/vnnd mainen/sehen/vnd wollen
von derselben vnser Königlichlicher macht/das die allnun fürbas mehr krefftig seyn vnd
beleben/vnd von aller meniglich ganz vest/vnd vnerrucket gehalten werden sollen/
gleicher weis/als ob die alle von wort zu wort hierin geschriben vnd begriffen weren/vnd
des sie sich der auch an allen enden gebrauchen vnd genießen sollen vnd mögen/von al-
ler meniglich vngeshindert/Erfüllen vnnd erstatten auch/von oberwürter Römischer
Königlichlicher macht/all vnd jeglich mangel vnd gebrechen/ob der einlicher/von verges-
senheit oder zierung der wort/vnlauterkeit der mainung/oder sonst in dhain weis/
in den obgenanten Brieffen/Privilegien,Freyheiten/vnd Handtueßen/oder auch in

diesem vnsern Königlichem Brieff geschehen weren. Wir lassen auch dem obgenannten Bischoffen Wigileisen zu Passaw / vnnd seinen Nachkommen / als einem Fürsten / den Wahn vber das Blut / wissentlich / in krafft diß Brieffs / also daß er dem fürter seinen Ambtleuten bruehlen mag / als von alter herkommen vnd recht ist. Vnd wir gebieten darumb allen vnd jeglichen Fürsten / Geistlichen vnd Weltlichen / Prelaten / Graffen / Freyen / Herrn / Rittern / Knechten / Pflögern / Burgraffen / Vösten / Ambtleuten / Landrichtern / Vicedumben / Burgermaistern / Richtern / Räten / Burgern / vnd gemainden aller vnd jeglicher Stette / Märkte / vnd Dörffer / vnd sonst allen andern vnsern vnd des Reichs vnderthonen vnnd getrewen / in was würden / standes vnnd wesens die seyn / von Röm. Königlichem macht / ernstlich vnd festiglich / mit diesem Brieffe / daß sie den obgenannten Bischoffen Wigileis / auch seinen Stiff / vnd die vorgeannten Tumprobste / Decane / Capitel vnd Kirchen zu Passaw / an den vorgeannten iren gnaden / brieffen / Priuilegien / Freyheiten / Rechten vnd Handuesten vnd diser vnser besetzung / nicht hindern / oder iren / noch das den iren zuthun gestatten / in kein weise / sonder sie dabey getreulich handhaben / schützen / schirmen / vnd sie der gerublich gebrauchen / genießen / vnd gentslich dabey beleiben lassen / vnd hierwider nicht thuen / als lieb einem jeglichen sey vnser vnnd des Reichs schwere vngnad vnd straff / auch den penen in den obgenannten vnser Vorsam am Reich Brieffen vnd Priuilegien begriffen / vnd darzue ein sonderer pen / nemlich hundert marck lösttigs Goldes / zuuermeiden / die ein jeder so fräuenlich darwider thet / als oft vnd dick das beschehe / halb in vnser Königlich Camer / vnd den andern halben theil dem ehgemelten Bischoffe Wigileis / vnd seinem Stiffe zu Passaw / vnnachlässlich zubezahlen verfallen seyn soll. Wir verkündt des Brieffs / mit vnserm Königlichem anhangendem Insigl besigelt / der geben ist zu Wels am 22. tag des Monats Januarij / nach Christi Geburt fünffzehnhundert vnd im ersten / vnser Reichs / des Römischen im 15. vnd des Hungenischen im 11. Jaren Ad mandatum Domini Regis in Conf.

Mm m.

Non erubuit Melchior Cleselius superioribus annis non citra serenissima Domus Bauarica grauem iniuriam in publicum spargere: Ernestum Bauariae Ducem Patavia Episcopi opum Comitatum Hals ab Ecclesia Pataviensi artibus nescio quibus alienatum, fratri suo Guilielmo IV. Bauariae Duci, & sua deinceps familie contulisse. Id autem, quam sit longissime à vero alienum, prudens lector ex paucis hinc discet. Anno Domini M. D. X. VII. (quo ipso anno defuncto Wigul eo Episcopo, Dux Ernestus, adhuc minorennis, impetrata ob id à Pont. Max. aetatis venia, Episcopus Pataviensis factus est) serenissimi Duces Bauari Guilielmus & Ludouicus fratres, Comitatum & Baronatum Hals, una cum eiusdem insignibus ab antiquo competentibus, omnibusq; alijs pertinentijs, emptionis contractu adquisierunt à Ioanne Domino in Degenberg, & à Magdalena ab Aichperg, coniuge illius, ad quos hereditario iure, & per transactionem quandam deuolutus fuerat, vigore literarum Emptionis quae in Archivio Bauarico integre exstant & illasse. Hunc venditiocnis contractum, Maximilianus I. Imperator habuit, dictosq; Bauariae Duces fratres, inuestiuit de isto Comitatu Hals, cum suis pertinentijs. [Verba literarum vestiturae: Die Graueschafft Hals mit iren zugehörungen / die sie mit kaufft von dem Edlen vnserm vnd des Reichs lieben getrewen Johannsen Freyherrn zum Degenberg an sich gebracht: h. e. Comitatum Hals, cum suis pertinentijs, quem Comitatum per emtionem à Nobili, nostro & Imperij dilecto fideli, Iohanne Barone in Degenberg adquisierunt, &c.] Facessat ergo procul Cleselianum figmentum: & serenissimis Bauariae Ducibus illata iniuria, in auctorem suum palam recidat. Bauariae Duces primos fundatores Ecclesiae Pataviensis diplomata in praecedentibus exhibita manifeste docent, nec est qui negare ausit. Idem Duces eiusdem Ecclesiae conseruatores quoq; & benefactores, ac patroni haectenus extiterunt, tantumq; abest, surripuisse illos quidquam de bonis aut iuribus illius, ut potius subinde plurima contulerint.

Wu

Wir Carl der fünfft von Gottes gnaden erwölter Römischer Kayser / zu allen
zeiten mehrer des Reichs zc. König in Germanien / zu Castilien / zu Aragon /
zu Legion / beider Sicilien / zu Jerusalem / zu Hungern / zu Dalmatien / zu
Croatien / zu Navarra / zu Granaten / zu Tolleten / zu Valens / zu Gallicien / Maiori-
carum / zu Hispalis / zu Sardinien / Corduba / Corsice / Murcie / Siemis / Algaran /
Algeire / zu Gibraltaris / vnd der Insulen Canarie / auch der Insulen Indiarum / vnd
Terra firma, des Meers Oceani &c. Erzhertzog zu Oesterreich / Hertzog zu Burgun-
di / zu Loterick / zu Brabant / zu Steyr / Kärnten / Crain / Limburg / Luxem-
burg / Geldern / Württemberg / Calabrien / Athenarum / Neopatria / zc. Graffe zu Flan-
dern / zu Habsburg / zu Tyrol / zu Börs / Barsilion / zu Archois / vnnnd Burgund / zc.
Phalsgraffe zu Henigaw / zu Holland / zu Seelande / zu Pspyt / zu Kyburg / zu Nam-
ue / zu Rossilion / zu Teriton / vnd zu Zupphen / Landtgraff im Elsass / Marckgraf zu Bur-
gaw / zu Drisanti / zu Gotriani / vnd des heiligen Römischen Reichs / Fürst zu Schwa-
ben / zu Catilonia / Austurie / Herr zu Frieslandt / auff der Windischen Marck / zu Por-
tentaw / zu Viscia / zu Monia / zu Salins / zu Tripoli / vnnnd zu Mecheln / zc. bekennen
offenlich mit diesem Brieff / vnd thuen kundt aller meniglich / wie wol wir allen vnd jege-
lichen vnsern vnd des heiligen Reichs vnderthonen / vnnnd sonderlich Fürsten / berait-
schafft aller gnaden vnd gütigkeiten zuerzaiigen pflichtig seyn / sollen wir dannoch dz mil-
tiglicher vnd vollglicher erstrecken / an die ende / da wir statetrew / bereit vnd willig
vnuerdrossen dienst ohn vnderlaß erfunden. Wann nun der Ehrwürdig Ernst / Ad-
ministrator des Stiffts zu Passaw / vnser Fürst / vnd lieber andechtiger für vns kom-
men ist / vnd vns diemütiglich angeruefft vnnnd gebetten hat / daß wir / als Römischer
Kayser / ime / vnnnd seinem Stifte / auch den ehersamen / vnsern lieben andechtigen N.
Thumprobst / Dechant / vnd Capitt / vnnnd Kirchen desselben seines Stiffts zu Pas-
saw / all vnnnd jeglich ihr gnade / Brieff / Priuilegia / Freyheit / Recht / Landtgerichte
Nalsgerichte / Zins / Rent / Gilt / Leute / vnnnd Güeter / Zehenden / Eigenschafft / Glatz
Besitzungen / Wildpanne / vnd löblich gewonheit / Vogten / Grundrechte / Wasser-
leuß / Erbs / Brafar / Wüß / Wälde / Fischerey / Maut vnd Zöll / die in von Römischen
Kaysern vnd Königen / vnsern Vorfarn am Reich / vnd Weiland vnsern vordern Für-
sten zu Oesterreich / auch den Pfalsgrauen bey Rhein / vnd Hertzogen in Bayern / löb-
licher gedechtnuß / vnd andern Christlichen Fürsten vnd Herrn gegeben vnnnd verlihen /
vnd damit brgnad seyn / vnd nemblich drey Brieff / einen / dem Weilandt / die hochge-
bornen / Hainrich vnnnd Diet / gebrüder / vnd Hainrich fr Vetter / Pfalsgrauen bey
Rhein / vnd Hertzogen in Bayern / demselben Stifte Passaw vber die Clöster gegeben ha-
ben / der am Datum lautet / Geben zu Regenspurg / da man zelt von Christes Geburt
dreyzehen hundert / vnd in dem drey vnd zwainsigsten Jahr / an dem negsten Samba-
stag nach dem Pfingstag. Vnd dann der ander Brieff / darin Weilandt die hochge-
bornen / Diet dazumal des heiligen Römischen Reichs Erzcammere / vnd Churfürst / vñ
Steffan / Fridrich / vnd Johannes / Pfalsgrauen bey Rhein / vnd Hertzogen in Bayern /
sich gegen dem obgemelten Stifte / hinfür von der Priesterschaft / den selben Stifte zuge-
hörig / in dem Landt zu Bayern kein Steuer zu nemen / verscriben haben / des Datum lautet
zu Landshut nach Christi Geburt 13. hundert Jahr / darnach in dem 77. Jahre. Vnd
zu lezt den dritten Brieff / darin Weilandt Kayser Fridrich der drit / vnser lieber Herr
vnd Branherr / löblicher gedechtnuß dem obgemelten Stifte die Maut daselbs zu Pas-
saw / vnd zu Obernperg erhöhet vnd gemehret hat / welcher Brieff am Datum lautet /
Geben zu der Neumstat / am Montag nach dem Sonntag / daran man in der heiligen
Kirchen singet / Inuocauit / in der Fasten / nach Christi Geburt vnser lieben Herrn / 14.
hundert vnd im 65. vnser Reichs / des Römischen im 25. des Kayserthums im 16. vnd
des Hungenischen im 7. Jahren / zu erneuen / zu confirmieren / zu besteten / vnd zu beses-
sen gnediglich geruhen / in massen Weilandt der aller durchleuchtigst Kayser Maxi-
milian /

milian/vnser lieber Herr vnd Anherr/ löblicher gedechtnus/ auch gethan hette/ laue seiner
 Kaiserlichen Maiestat Brieffe darüber auß gegangen/ vnd vns durch glaublichen schein
 fürbracht/ daß Darum stehet zu Wels/ am 22. tag des Monats Januarij/ Nach Christi
 Geburt/ 15. hundert vnd in ersten Jaren. Des haben wir angesehen/ vnd güetlichen
 betracht des vorgenanten vnser Fürsten von Passaw/ auch der obgemelten/ Thum-
 probst/ Dechant/ vnd Capitel daselbs/ fleissig vnd redlich bette/ vnd gemaine muntlich
 vnd getreue dienst/ die vns/ vnd vnser Vorfarn am Reiche/ bemelter vnser Fürst/ vnd seine
 Vorfarn/ oft vnd dieß williglichen gethan haben/ vnd er vns/ vnd dem heiligen Reiche
 hinfür wol thun mag vnd sol/ vnd darumben mit wolbedachtem muet/ gutem Rathe
 vnser vnd des heiligen Reichs Eurfürsten/ Fürsten/ edelen/ vnd getrewen/ vnnnd rechter
 wissen/ dem obbestimten Administratorn/ seiner Kirchen vnd Stifte/ auch den vors
 benannten Thumbprobst/ Dechant/ vnd Capitel zu Passaw/ die vorgemelten Brieff/
 vnd darzue all vnd jeglich ander ir gnad/ brieff/ Priuilegia/ Freyheit/ Recht/ Landts
 gericht/ Gericht/ Handvesten/ Rind/ Gült/ Zins/ Leut vnnnd Güeter/ Behenden/ An
 genschafft/ Lehen schaffe/ Befigung/ vnnnd gut löblich gewonheit/ Weid vnnnd Jölle/
 Vogtey/ Grundtreche/ Wasser/ Wasserleuff/ Brsar/ Erste/ Wäns/ Wälder/ Wischen
 rey/ Gelaitte/ Halsgericht/ Wildpänne vnd Gelaide/ die ine von Römischen Kaisern vñ
 Königen/ vnsern Vorfarn am Reiche/ vnd andern Ehrlichen Fürsten vnnnd Herrn
 gegeben seyn/ in allen vnd jeglichen jren Puncten/ Stücken/ Clauseln/ Articlen/ Mainun
 gen/ vnd Begreiffungen wie die von wort zu wort lauten vnd begriffen seyn/ gnediglich
 verneuert/ confirmiert/ beset vnd beuestinet/ verneuen/ confirmieren/ besetzten vnnnd
 beuestinen jnen die auch von Römischer Kayserlicher macht/ vollkommenheit/ wissen
 lich/ in krafft diß Brieffs/ vnd mainen/ setzen/ vnnnd wellen/ daß die all nu fürbaß mehr
 frey vnd mächtig seyn vnd betreiben/ vnd von aller meniglich gang rest vnd vnuer
 ruckt gehalten werden sollen/ gleicher weise/ als ob die alle von wort zu wort hiein
 geschriben vnnnd begriffen weren/ vnd daß sie sich der auch an allen enden gebrauchen
 vnnnd genießen sollen vnd mögen/ von aller meniglich vngeshindert. Erfüllen vnder
 staten auch/ von obberürter Römischer Kayserlicher macht/ all vnnnd jeglich mengel
 vnd gebrechen/ ob der einicher/ von vergessenheit/ oder zierung der wort/ vnlautekeit der
 mainung/ od sonst in ainig weise/ in den obgenannten Brieffen/ Priuilegien/ Freyheiten/
 vnd Handvesten/ oder auch in disen vnsern Kayf. Brieff geschriben weren. Wir lahen
 auch dem obgenannten Ersten Administratorn zu Passaw/ vnd seinen Nachkommen/ als
 einem Fürsten/ den Pann vber das Blut/ wissenlich/ in krafft diß Brieffs/ Also/ daß er
 den fürter seinen Ambtleuten befehlen mag/ als von alter her kommen vnd recht ist. Vnd
 gebieten darauff allen vnd jeglichen Eurfürsten/ vnd Fürsten/ Geistlichen vnd Weltli
 chen/ Prelaten/ Graffen/ Freyen/ Herrn/ Rittern/ Knechten/ Haubtleuten/ Vizdumben/
 Rögten/ Pflegsuwerwesern/ Ambtleuten/ Schultheissen/ Burgermaistern/ Richten/
 Räten/ Burgern/ Gemainten/ vnd sunst allen andern vnsern vnd des heiligen Reichs
 vnderthonen vnd getrewen/ in was würden/ standis/ oder wesens die seyn/ ernstlich
 vnd festiglich mit disem brieff/ daß sie den obgenannten vnsern Fürsten auch seinem
 Stifte vnd die vorgenanten Thumbprobst/ Dechant/ Capitel vnd Kirchen zu Passaw/ an
 den vorgemelten jren gnaden/ brieffen/ Priuilegien/ Freyheiten/ Rechten/ vñ Handvesten/
 vnd diser vnser bestättung nicht hindern noch jren noch des jemand andern zu thun ge
 staten in kein weise/ sonder sie darbey treulich handhaben/ schützen/ vnd schirmen/ vnd sie
 der geruelich gebrauchen/ genießen/ vnd gentslichen dabey betreiben lassen/ vnd hiewider nit
 thun/ als lieb einem jeglichen sey vnser vnd des Reichs schwere vngnad vnd straff/ auch
 die penen/ in der obgenannten vnserer vorfarn am Reich Brieffen vnnnd Priuilegien be
 griffen vnd darzu ein sondere pen/ nemlich/ hundert March löttigs Goldes/ zuuermeid
 die ein jeder/ so oft er fräuenlich hiewider thete/ vns halb in vnser des Reichs Cammer/
 vnnnd den andern halben theil dem ehegenanten vnserm Fürsten von Passaw/ vnd

vnd seinem Stiffe vnableslich zubezalen verfallen seyn soll. Mit Verkunde des Brieffs besigt mit vnserm Kaiserliche anhangenden Insigni/ geben in vnser vñ des Reichs State Wormbs am 15. tag des Monats Februarij/nach Christi vnser lieben Herrn Geburt/ 15. hundert/ vnd im 21. vnserer Reiche des Römischen in andern/ vñnd der andern im sechsten Jaren/ Carolus. Admandatum Domini Imperatoris proprium, Albertus Cardi: Mogun. Archicancellarius. ff.

Carolus quintus diuinâ fauente clementiâ electus Romanorum Imperator semper Augustus, Rex Germaniæ, Castellæ, Arragoniæ, Legionis, vtriusque Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croaciæ, Nauarræ, Granatæ, Sardinæ, Cordubæ, Corsicæ, Murciæ, Giennis, Algarbiæ, Algeiræ, Gibraltærris, ac Insularum Canariæ & Indiarum, ac Terræ firmæ, Maris oceani, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantæ, Styriæ, Carynthiæ, Carniolæ, Lymburgiæ, Lucemburgiæ, Gheldriæ, Calabriæ, Athenarum, Neopatriæ, Würtenbergiæ, Comes Flandriæ, Habsburgi, Tyrolis, Barchinonæ, Arthois, & Burgundiæ, Comes Palatinus Hannoniæ, Hollandiæ, Phyrretis, Kiburgi, Numurci, Rossilionis, Cortthaniæ & Zurphaniæ, Landtgrauius Alsatiæ, Marchio Burgouiæ, Oristani, Gotriani, & sacri Romani Imperij Princeps Sueuiæ, Cataloniæ, Asturiæ, &c. Dominus Phrysiæ, Marchiæ Sclauonicæ portus Næonis, Biscaïæ, Molinæ, Salmarum, Tripolis, & Meehliniæ &c. Notum facimus tenore præsentium vniuersis; quamquàm ex Cæsarei culminis beneficentiâ vniuersorum subditorum, quos sacri Imperij amplitudo complectitur, commodo, quieti, & augmento prospicere & prouidere, vt congruit, soleamus; vberiori tamen clementiâ, munificentieque benignitate illis inclinari, libertates defendere, iura, immunitates, & indulta tueri, plerunque etiam ampliare & augere consueuimus, quos diuinis mancipatos obsequijs iugiter inherere, vigilanterque incumbere intelligimus assiduo cultui Creatoris, quorum pijs precibus & orationibus apud eum, pro sacri Imperij & Reipublice Christianæ exaltatione, & felici & prosperâ manutentione, adiuuari nos posse firmiter credimus. Sanè per venerabilem Ernestum, Ecclesiæ Pataviæ Administratorem, Principem & consanguineum nostrum, deuotum nobis dilectum, nostræ celsitudini oblata supplex petitio continebat, vt sibi, & honorabilibus, Præposito, Decano, & Capitulo Ecclesiæ Pataviæ, deuotis nostris dilectis, omnia & singula priuilegia, literas, libertates, gratias, immunitates, iura, concessionem, donationes, & indulta, quæ seu quas communiter vel diuisim, à diuis Romanis Imperatoribus, siue Regibus, prædecessoribus nostris, Ducibus Austriæ, & Bauariæ, & alijs Principibus & personis, saltem in temporalibus ritè obtinuerunt; Quæ quidem priuilegia, iuxta eorundem tenorem, certo ordine, nouissimè in paginas siue Registrum Viginti duorum foliorum, ex gratiâ speciali, per felicitis memoriæ proauum, & prædecessorem nostrum, Imperatorem Fridericum tertium, sub aureâ bullâ Typiarij sui, coram nobis exhibitum, redacta & confirmata fuerint, in omnibus & singulis suis articulis, continentijs, tenoribus, sententijs, punctis & clausulis, de verbo ad verbum, prout scripta seu scripte sunt, nec non eorum bona, alta & bassa, iudicia, mineras, aduocacias, venationes, saluos conductus, Monetam, Theolonia, mutas, iura feudi, laudabiles consuetudines, vsus & honores eorundem, quicquid hoc tempore legitimè possident, sicut ad plenum continentur, & in supradictis paginis, siue Registro inserta sunt, de solitâ clementiâ innouare, approbare, ratificare, confirmare, & de nouo concedere, & authorisare gratiosè dignaremur. Nos igitur precibus prænominatorum Administratoris, Decani,

cani, & Capituli Ecclesiæ Pataviæ, ut puta rationi consonis, inclinatis; tūc etiam, quod iusta petentibus non sit denegandus assensus; Nihilominus nobiscum animo reuoluentes sedula & fida ministeria, quæ per prædecessores Episcopos Pataviæ, & nominatim quondam Episcopum Vdalricum, sacro imperio exhibita sunt, & per modernum Administratorem nobis, & eidem in futurum pariter exhiberi & præstari possunt atque debent; Non per errorem, aut improvidè, sed animo deliberato, sano Principum, procerum, nobilium, & fidelium nostrorum accedente consilio, atque ex certâ nostrâ scientiâ, Administratoris Ernesti, ac Præpositi, Decani, Capituli Pataviæ, omnia & singula privilegia, vniuersasq; libertates, gratias, immunitates, iura, concessiones, donationes, & indulta, quæ seu quas cōmuniter, vel diuissim, à diuis Romanorum Imperatoribus seu Regibus, prædecessoribus nostris, & nominatim ab Arnolfo Imperatore, cuius privilegium datum est in ciuitate Reginâ, Anno Domini, Octingentesimo, Nonagesimo tertio; Item à Ludouico Rege in orientali Francia, cuius privilegium datum est in Ostrenhouâ, 14. Kal. Maij, Anno regni sui tertio; Item rursus ab Imperatore Arnolfo, cuius privilegium datum est Regensburg, 5. Idus Septembris, Anno incarnationis Dominicæ, Octingentesimo, nonagesimo octauo; Item ab Ottonibus, primo, secundo, & tertio, Imperatoribus & Regibus, privilegia septem, quorum primum, secundum, & tertium data sunt Ratisbonæ, secundo Kal. Augusti, Anno Dominicæ incarnationis, Noningentesimo, Septuagesimo sexto, Quartum etiam Ratisbonæ datum, Anno Dominicæ incarnationis, Noningentesimo, octuagesimo, Quintum Bambergæ, prid. Kal. Octobris, Anno Dominicæ Incarn., Noningentes: Octuages, quinto, Sextum Romæ, 3. Non. Januarij, Anno, Noningent. Octuagesimo nono, Septimum datum Diaspurgo octauo Idus Februarij, Anno Dominicæ Incarnat. Noningentesimo, Nonagesimo tertio; Item ab Heinrico tertio duo privilegia, quorum primum emanauit in Persinicho tertio Non. Iunij, Anno Domini M. XXXV. Secundum datum est Gemundæ, 16. Kal. Iulij, Anno Dominicæ incarnationis, M. XXXXIX. Item à Friderico primo duo privilegia, quorum primum datum est apud Cumas, Anno 1161. secundum datum est ante portas ciuitatis Mediolanen. tertio Non. Iunij, Anno iam dicto; Item ab Heinrico sexto, cuius privilegium emanauit Spiræ, Anno ab incarnatione Domini, 1193. sexto Kal. Aprilis, Item à Friderico secundo tria privilegia, quorum primum datum est, apud Augustam, Anno Domini 1215. secundum apud Nürenberg, Anno Domini 1217. 12. Kal. Februarij. Tertium datum est Wimpinæ, Kal. Augusti, Anno domini, 1218. A Rudolfo Rege quinque, quorum primum datum est Nurenbergæ 11. Kal. Decembr. Anno Domini 1274. Secundum apud Pataviam in Castris, 6. Kal. Octobr. Anno Domini, 1276. Tertium apud nouam Ciuitatem, 8. Kal. Decembr. Anno Domini 1277. Quartum Viennæ, Non. Aprilis, Anno domini 1279. Quintum etiam Viennæ, 4. Kal. Maij, Anno Domini, 1281. Item à Carolo quarto, cuius privilegium datum est Pragæ, 12. Kal. Aprilis, Anno Domini, 1366. Item à Ruperto Rege, cuius privilegium datum est Amberg, anno Domini 1405. quartâ feriâ post festum beati Laurentij, Item à Ludouico Imperatore, cuius literæ datæ sunt in Landshut, in vulgari Alemánico, Anno 20. Regni eius; Item à Sigismundo, cuius privilegium datum est in Tatta, Anno Domini 1425. penultimâ die mensis Martij; A Friderico tertio, præfato præauo nostro, quatuor, primum & secundum emanarunt in noua Ciuitate, Anno post natiuitatem Christi, 1455. Tertium in dicta quoque noua Ciuitate datum est die Dominicâ Inuocauit, Anno Domini 1465. Quartum in eadem nouâ Ciuitate, sub præfatâ aureâ Typarij sui bullâ.

emanavit, in die Sancti Maximiliani Episcopi, Anno Dni. 1466. Item ab Auo nostro Maximiliano cuius datum est in VVels, 22. mensis Februarij anno Domini 1501. Nec non à Ducibus Austriæ, & Bauariæ, alijsque Principibus & personis, cuiuscunque status, gradus, ordinis, aut præminentia conditionisq; sint, vel fuerint, ritè obtinuerunt, & nominatim à Leopoldo Duce Austriæ & Styriæ, cuius literarum datum est Patauiæ, anno Dominicæ incarnationis 1216. Item à Friderico Duce Austriæ & Styriæ, & Domino Carniolæ, cuius literarum datum est Patauiæ, Anno Dni. 1241. Kal. Martij; Item ab Heinrico Palatino comite Rheni, Duce Bauariæ, cuius literarum datum est, an. Dominicæ incarnationis 1262. 8. Kal. Ianuarij; Item ab O. Rege Bohemorum, cuius literæ datæ sunt in Egenburg, Anno Domini, 1266. Idus Martij; Item ab Heinrico & Ottone, fratribus, & Heinrico eorum patruo, Palatinis, Comitibus Rheni, & Ducibus Bauariæ, quarum literarum datum est Ratisbonæ, Anno Domini, 1323. Sabbato post Pentecosten; Item ab Alberto Duce Austriæ, cuius literarum datum est Viennæ, feriâ sextâ, proximâ ante festum beati Valentini Martyris, Anno Domini 1338. Item à Rudolpho quarto, Archiduce Austriæ, cuius literarum datum est Viennæ, in die sanctæ Scolasticæ, Anno Domini, 1365. Item à Burkardo Burgrauio de Maidburg, & Comite in Hardekh, cuius literæ iudicialiter Pragæ emanarunt, Die lunæ post Dominicam Inuocavit, Anno Domini 1367. Item ab Otone sacri Imperij Archicamerario, Principe electore, cuius literæ datæ sunt in Landshut, in die sancti Pauli conuersionis, anno Domini 1377. Item ab Alberto Archiduce Austriæ, cuius literæ emanarunt in Lynz, in die sanctæ Agnetis, anno Domini 1459. In omnibus & singulis suis articulis, continentijs, tenoribus siue sententijs punctis, & clausulis, ac si de verbo ad verbum præsentibus scripta, & scriptæ, eorundemq; tenores præsentibus specificè forent inserti, etiam si de his iure vel consuetudine mentio fieri deberet specialis; Nec non alia eorum bona, alta & bassa Iudicia, mineras, aduocacias, venationes, saluos conductus, Telonia, Mutas, vectigalia, iura feudi, laudabiles consuetudines, vsus & honores eorundem, & quicquid de præsentibus legitime possident; suprà scripta etiam priuilegia memoratorum nostrorum prædecessorum, tam Imperatorum & Regum Romanorum, quàm Ducum & Archiducum Austriæ, & Ducum Bauariæ, aliorumq; Principum, & personarum quarumcunque, approbamus, ratificamus, de nouo concedimus, & autoritate nostrâ Romanâ Cæsareâ (nostris alijs & sacri Romani Imperij iuribus semper saluis) auctorifamur, & confirmamus; omnem etiâ defectum, & iuris solennitatem, si quas in præmissis quomodolibet requireretur, eadē Cæsareâ potestatis plenitudine suppletes; præfato Ernesto administratori, eiusq; successoribus Episcopis Patauiensibus. Bannū Imperiale cōcedentes, quod subindè fide dignis personis criminalium causarū iudicibus, subdelegare possint, quemadmodū ceteri Imperij Principes iure & consuetudine pnt. Quocirca vniuersis & singulis Principibus, Ecclesiasticis, & secularib., Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Proceribus, Baliuis, vniuersitatibus, communitatibus, cæterisque nostris & Imperij sacri subditis, communiter vel diuifim, distictè præcipiendo mandantes, ne præfatum Administratorem Ernestum, Principem nostrum, Præpositum, Decanum, & Capitulum Ecclesiæ Patauiens., deuotos nostros dilectos, & illorum subditos prædictos, in confirmatis per nos priuilegiis, Iuribus, gratijs, libertatibus, immunitatibus, concessionibus, Donationibus, & indultis impedian, molestant, aut perturbent, aut impediendis, seu impedire volentibus auxilium, consilium præstent aut fauorem, directè vel indirectè. quouis quæsito ingenio vel colore, quinimò eos in hijs, pro nostri & sacri Imperij reuerentiâ, veluti tenentur,

Oo

foue.

foucant & tueantur. Cæterum, vt prænominatus Administrator Ernestus se à noſtrâ Cæſaræâ ceſſitudine vberiori beneficentiâ, vt quem nobis arctiori ſanguinis vinculo Deus naturaq; ipſa coniunxit, ſentiat affectum, ipſum, ac Præpoſitum, Decanum, & Capitulum, ſinguloſq; Canonicos, & perſonas, nec non vniuerſos vtriuſq; ſexus, cæterum prædictos, cum bonis Eccleſiarum, nec non eorum ſucceſſores, pro tempore exiſtentes, cum eorum iuribus, ſiue corporalibus, & iuriſdictionibus, præſentibus & futuris, in noſtram & ſacri Imperij tuitionem, ſaluoguardiam, deſenſionem, & protectionem aſſumimus præſentium per tenorem. Verùm cum parùm proſit, priuilegia & gratias concedere, niſi ſit, qui illas tueatur & defendat, hoc Imperiali edicto firmiter ſancimus & ſtatuiſmus, vt quocunq; ſacri Imperij Prinſipes, aut alios cuiuſcunq; ſtatus Imperij ſubditos, ſæpenominatus Administrator, aut Præpoſitus, Decanus, Capitulum, ſingularesue Canonici, aut Clerici Eccleſiæ Patauien., pro tutandis & exequendis his noſtris præſcriptis gratijs & indultis, duxerint requirendos, iſ, aut hij, ad hanc noſtram iuſſionem, & ad cuiuſlibet ex ſuprà tactis inſtantiâ, noſtrâ Cæſaræâ freti auctoritate, quamq; præſentium per tenorem, & cuiſlibet ipſorum concedimus & largimur, moleſtatores illos, & cuiuſlibet ipſorum, ad ſuam vocare præſentiam, præuiâ cognitione cauſæ præmiſſæ, ad condignam ſatiſfactionem valeant compellere, & tueantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtræ approbationis, ratificationis, innouationis, de nouo conſeſſionis, conſirmationis, inhibitionis, ſtatuſ, tuitionis, aſſumptionis, paginam inſringere, aut ei quouis aſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem noſtram & Imperij ſacri grauiffimam, nec non in præſatorum Romanorum Regum & Principum priuilegijs, & centum Marcarum auri puri pœnas, pro medietate Cæſareo noſtro fiſco, reſidua verò parte dictis Adminiſtratori, Præpoſito, Decano, & Capitulo Patauien. applicandas, ſe nouerit ipſo facto irremiſſibiliter incurſurum. Harum teſtimonio literarum, ſigilli noſtri appenſione roboratarum. Datum in Ciuitate noſtrâ Imperiali Wormatiâ, die quintâ menſis Martij, Anno Domini, Milieſimo, quingentefimo, viceſimo primo, Regnorum noſtrorum, Romani ſecundo, aliorum verò omnium ſexto. Carolus. Ad mandatum Domini Imperatoris proprium Albertus Card. Mogunt. Archicancellarius, ſſ.

Nnn.

Senio conſectus Urbanus Epiſcopus, cum viribus obeundo muneri paribus paulatim deſtitueretur, actum eſt de Coadiutore ſublegendo. Nonnulli quidem de Canonicis Capitularibus ſereniſſimum Bauariæ Ducem Ferdinandum in votis habuere: ceteri verò ſereniſſimum Aſtriæ Archiducem LEOPOLDVM, Archiducis Caroli & Mariæ Bauariæ filium: qui tandem adnitente Epiſcopo; nec non opitulante Cæſare Aug. Rudolpho, præualuerunt: & Sum. Pont. Clemens Octauus rem ratam habuit, Anno Domini MDXCVIII, Deus opt. Max. ſua ſerenitati cum annorum cumulo omnem proſperitatem largiatur.

Ooo.

34. ANTONIVS Fabricius Treuerenſis, S.S. Theolog. D.

35. FRIDERIGVS Sigismundus Fugger, Baro in Kirchperg & Weiſſenhorn, poſtea Epiſcopus Ratiſbonen.

36. CAROLVS de Lamberg Baro, poſtea Archiepiſcopus Pragenſis.

37. IOHANNES Henricus à Rorbach

38. MARQVARDVS à Schvendi, Salisburchen Auguſtan & Patauien. Canonicus Præpoſitus in Heglvvôrd nec non ſereniſſimo Leopoldo Archiduci Aſtriæ &c. à Conſilijs, & ſua ſerenitatis locum tenens.

Nota

Notæ ad Caspari Bruschij libros II. de Laureaco veteri,
 & de Patavio.

Edidit Caspar Bruschius Egranus duos libros de Laureaco veteri, & de Patavio: in quibus nonnulla reperiuntur animadversione digna, quæ hic subijcere operæ censui.

Lib. I. pag. 1. Patania itaque, siue Patavium, ciuitas ampla & præclara est in infima inferioris Bauaria parte ad Austriæ initium.] Imò in ipsa Vindelicia sita est Patavia: sicut vice versa Boiodurum Norici est: Oeno Norici & Vindeliciæ limite inter Pataviam & Boiodurum fluente. Norici autem, siue Bauaria fines quam latè patentés olim fuerint quis est qui nesciat? Bauaria Duces Ottilo & Thasilo filius eius, de suo largiti sunt Laureacensi Ecclesiæ ab Hunnis miserè afflictæ, sedem tutam Pataviam, non de alieno. Et Fridericus quidem I. Imp. vulgò dictus Barbarossa, primus extitit qui Bauaria fines Anasum usque, quo loco olim Laureacum extitisse constat, restrinxit. Ingrati omninò sunt, & iniqui qui Pataviam alijs quam Boiaria Principibus acceptoferunt: nec quàm perperam agant, ignorare possunt.

Pag. 10. tertius fluuius in Bohemico nemore natus, ab Illicibus forte Illicius &c.] ^{* lib. 2. p. 125. Appian. in Topograph.} Immemor sui Bruschius & alibi fluuiolum Bohemicum vocat. Sed non rectè. Illicius enim extrà Bohemiam apud Nariscos, cùs Bohemia saltum, quæ & Hercinia sylua appellari consuevit, seaturiens, à Septentrione directè meridiem petens, Passauij Danubio se coniungit nec vsquam Bohemiam contingit.

Pag. 11. Oenum fluuium amenissimum lymphidissimumque, qui Noricos à Rhetis separat & Austrios à Bauarijs] quod est falsissimum, & à nullo vnquam auctore probato traditum.

Pag. 12. oppidum Oenanum.] quod ipsum est Boiodurum, Boiorum nempe traiectus in Vindeliciam monumentum, quæ & Noricum. Male confunduntur Boiodurum, hodie Instatt, & Patavium, vulgò Passau / antiquè Batava castra, & absolute Patavia.

Pag. 23. Ciuitas Pataviensis tota antiquitas &c.] Latissima significatione, & valde improprie, ne dicam inepte hic accipitur verb. Colonia. Batavis oppidum à cohorte noua Batavorum presidio illic collocata nomen accepisse, optimè docet Eugippij Scholiastes, ad cap. XIX. quantum verò distat inter Coloniam & oppidum?

Pag. 29.] ubi hæc legantur, & quibus tradita auctorebus, non immerito ex Bruschio quis requirat.

Pag. 31. à Maximo quodam impio pratore seu militum tribuno, apud Sisciam &c. captus, &c.] Vide supr. in addit. pag. 336.

Pag. 32. legimus in vita S. Senerini.] de hoc dictum fuit suprà in addit.

Pag. 49. Norici enim & Boij, qui patrijs sedibus olim partim sub Iulio & Octauiano pulsæ, partim vero sub maximis Imperatorum persecutionibus in Christianos exercitis ac usurpatis solum vertere coacti diutissimè iam exularant &c.] Si hæc sic gesta reuera fuerunt: & si Norici Boijque hæc ob causam solum vertere coacti; quomodo consistere queant illa quæ Bruschius infra pag. 51. de fulminante in Norico Theodone narrat, & quæ alijs nugantur, equidem non video.

Pag. 52. Obdormiuit in Christo (Erchenfridus) anno ab eiusdem natali 624. &c.

Pag. 53. Othocarus Erchenfrido in Pataviem. urbis & Ecclesiæ gubernatione successit eod. anno 624.] &c.

pag. 54. Philo Romanus, Laureacensi Ecclesie &c. presidere capit anno Christianorū 612. &c. Obijt Archiepiscopus Philo anno salutis 659. &c.

pag. 55. Bruno annum Christi circiter 634. à Papa Honorio I. Patauiensis Episcopus designatus &c.] Mira tam temporum, tum Episcoporum confusio, ad hæc vide suprâ allatâ pag. 339. 340.

pag. 58. Legimus eidem pallium iterum ademptum esse, &c. quod honorantias &c. Romam mittere nollet &c.] magno sunt apud Bruschiū loco fabulæ: & leuissimam quamq. occasionem arripit perquam auide, Roma & Rom. Pontifici obloquendi: sed iam tum in Lutheri heresi Cereris Bachi, mancipiam Bruschiū totius propendebat.

pag. 59. Iussus est ab Vdilone Hugoberti filio cum symmistis suis &c.] Translatam Laureacensem metropolitanam sedem Patauium audio, tanquam in locum tutiorem, ac iam tum egregie florentem ciuitatem. Sic Patauina vrbs (verbis Bruschi) ed libentius vtor, ut veritas rei gesta magis clarescat) Laureacensium Archiepiscoporum lecta & confirmata est sedes ac domicilium &c. Sed quosnam ante hanc translationem sedis metropolitana Episcopos habuerit Pautia, non simul etiam Archiepiscopos Laureacenses, scire opus est, laborque. Intercessisse annos aliquot, donec S. Stephani Protomartyris templum conderetur; donec omnia consecrata darentur, quæ ex mente erant & animo Odilonis Ducis, & qui huic collaborabant, non inficior. Verum aliud est, nouum erigere Episcopatum; & tale quid Pautia factum fuisse, neque ex S. Seuerini historia, neque ex aliis historicis constat: & aliud rursum, Episcopalem sedem ex uno loco transferre in aliud, in quo tum quoque sedes Episcopalis erat: quod ipsum in Patauia locum non inuenit. Siquidem, ut alibi dictum, priusquam Laureaco metropolica sedes ed transferretur, nullus Pautia fuit Episcopatus, Episcopus nullus.

Enigpio

Ead pag. 59. ipsi appellati sunt Pontifices Patauenses, & Archimyste Laureacenses, ut legitur in Arnulphi & Othonis Impp. diplomatibus, &c.] Neque Arnulphus Cesar, nec Otto Imp. hoc dicunt in suis diplomatis, suprâ

relatis, quod Bruschiū hoc loco & deinceps alibi ex suo cerebro mutuatum profert.

pag. 60. Sed paulo post Episcopis iterum donata est, &c.] sic nimirum quod ante annos CL. & ultra gestum est, paulo post gestum fuisse dicemus?

Vid. Mart.

Velfer. Boi.

car. V. L. ad

liburgen.

Archiepiscopus

vocatur à Leone

Pontifice, cuius

capiti insidias

struentes pra-

cessoris sui

Hadriani Pont.

necessarij, ac

nonnulli alij,

irâ agitati,

quod acta

Hadriani non-

nulla Leo rescindere

moliretur; eum

subsequenti

proxime anno,

certa die

scelerato con-

silio suo exequendo

destinata, Pontificem

ex vetere Ecclesia

instituto, Solemnem

Cleri,

populique cum

supplicatione

pompam ducturum

corripuerunt,

& in terram

abiecerunt, sa-

cris vestibus

exuerunt, atque

oculos elidere,

& linguam

præcidere

contenderunt.

Tractum

inde ad

proximam

adem

Stephani &

Sylvestri, &

ante altare

constitutum,

diris

vulneribus

affecere, ac

mox sanguine

madentem,

ac semianinem,

in Monasterium

S. Erasmi

arcta

custodie

tradidere

Ibi insigni

Dei beneficio

adspectus &

sermo, quibus

eo usq.

caruerat,

restitutus est.

Sic res hæc

gesta est, &

Leo Pont. Max.

neque cum

Arnonem lu-

uaniensem

appellaret

Archiepiscopum

luminibus

priuatus

fuit: neq.

etiam post

scelus ab

aduersarijs

in eum

perpetratum;

restitutus

nempe paulo

post passum

scelus

diuino

miraculo

& oculis

& lingua

sanctissimo

Antistiti.

Quis verò

non credat

Bruschiū,

cum isthac

inconsiderato

calamo

scriberet,

mero

lippientem,

si non

totum

cacum

fuisse?

Pag. 79, Vrolphum enim, &c.] De Vrolpho vide supr. pag. 345. & seqq.

Pag.

Pag. 94. Arnoldus tamen Bauarorum quidam regulus &c.] Certiora lector reperiet in historia Boica, cuius se nimis ignarum, cum alibi saepius tum hic imprimis Bruschius prodit: & si verum dicere liceat, si usquam alibi, heic maxime fabulatorem agit.

Item pag.
99. 100.
104.

Lib. II.

Pag. 121. conuolârunt enim hoc tempore Laureacenses & Saliburgenses in vnum, & prevaluerunt technæ ac doli, aperta ingenuitati, &c.] Sic nimirum Bruschio & sui similibus, quod auctore summo magistratu sit, technis sit, ac dolis apertis.

Pag. 125. Henricus Imp. Sanctus &c. Pataniensi Ecclesie abstuliste legitur Comitatum ab Illicensi fluuiolo (oblitus sui Bruschius fluuium alibi vocat nauigabilem) Bohemie (et hoc falsum esse, supra ostendimus) ad Regem amnem usq. &c.] Reclamant Diplomata Henrici II. Sanctitas illius, nullius alterius patroni indiga, impactam calumniam refutat: deniq. nullus probatus auctor mentionem facit huius facti; neq. ex aduersariis ullus, præter Bruschium talia hactenus effutijt.

Pag. 127. Canonicis S. Augustini (quos à Patris sui institutis plurimum auos, & ineptissimo, & falsissimo pleonismo Regulares vocant, &c.] Gratia Bruschio: qui antesignanum & peritum Lutherum, omnesq. huius sectatores Apostatatas Monachos cuiuscunque religionis sue ordinis, tam verè & eleganter viuis suis depingit coloribus. Huius generis pag. 135. & alibi plura reperiuntur.

Altmannus Saxo aut fere Westphalus &c.] risu dignus Bruschius.

Pag. 137. Paulo post, ipsa nimirum S. Stephani die &c.] egregium Bruschius concubinariorum Sacerdotum aduocatum se præbet: quales clientes talis patronus: dignumq. labro operculum.

Pag. 140. Electus ita quæ est &c.] contra hanc mendacem Bruschij narrationem. Videlicet Paulum Bernriedensem, οὐκ ὀνομαστόν & veracissimum auctorem, in vita Gregorij VII.

Pag. 185. Insurrexerunt circa hæc tempora &c.] & pag. seq. Fridericus Austriæ provincias suas magnanimiter tutatus est &c.] Polypus est Bruschius: cui nec bona mens est, nec animus bonus. Quis fidat heretico?

Pag. 187. Erat verò inter Pontificum Romanorum coniuratos iam etiam Ottho, eius nominis quartus, Bauarorum Dux &c.] De Otthone Boiorum Duce, nonnullis historiarum fabulosis compilatoribus, atq. in heis Abrahamo Bzouio, fæto nescio quo tantopere inuiso, veriora cognoscet lector ab heis, qui historiam Boicam ex professo tractant.

Plura passim occurrunt id genus alia, quæ attentus lector facile animaduertet.

...
...
...
...
...

LIB. II.

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

SABIONENSIS NVNC BRIXINENSIS EPISCOPATVS.

SABIONA Noricorum, in Tyrolensi Comitatu sita, inter Oenipontem & Bozanum, ubi olim fuit sedes Episcopalis; translata postea Brixinam per sanctum Albuinum Episcopum, licet Iohannes Auentinus lib. annalium 5, folio 516, ponat, Anno Domini 1038. Heruicum, Sabonæ Noricorum Episcopum Brixinam, quæ inde decem millia passuum distat, migrasse, id oppidum mœnibus cinxisse; posthac Brixinensem Episcopum dictum, qui antea fuerat Sabionensis, Sabionam, Germanicè *Seben*. Huius nominis fuit aliquando in Comitatu Tyrolensi antiquissima, Nobilis ac celebris familia de *Seben*, sine dubio à Sabiona ortum duceus. Nam & huius Episcopatus Pincernæ fuerunt, qui in Osivaldo ultimo, Anno domini 1465, defecerunt, ut infra dicitur.

EXTARE horum Episcoporum Catalogum pluribus in locis mancum & parum integrum testatur Christophorus Wilhelmus Putschius, Guilielmi Putschij olim apud Oenipontem regij Secretarij filius, vir historiarum, præsertim Tyrolensium valde studiosus ac diligens; cuius extat opus Oeniponti manu scriptum de annalibus Tyrolensibus, at hoc quoque mancum & imperfectum, ut puto, ob immaturum eius obitum, & ideo non publicatum; quo tamen hisce in Episcopis multum sum adiutus. Postquam verò hos Brixinen. Episcopos plane iam absolueram, venit in manus meas prædictus Catalogus Brixinæ à Donato Fetto, Collegiatæ Ecclesiæ ibi Canonico collectus ac nuperrimè editus; ex quo, quæ magis digna ac necessaria sunt visa, infra putavi inferenda. Iudicium sit penes lectorem in his, quæ non concordant.

EPISCOPATVM hunc primo sub Cassiano circa Annum 360. coeptum; postea verò secundario ac ritè institutum inuenio à Theodone tertio, Duce Bauariæ, qui primus cū filio Theodoperto ac fratribus, † Diepoldo & Ottone, Christianam religionem accepit, & cum iisdem à S. Ruperto baptizatus est, circa Annum Domini 550. vel 560.

TUNC enim per Principes Bauariæ, autore diuo Ruperto, pleraque; Tempia, Monasteria ac Episcopia instituta sunt, inter quæ etiam Sabionen. cū eo tempore tota illa Montana regio, ad Athesim ac Oenum sita, ad Ducatum Bauariæ pertineret.

SANCTVS CASSIANVS † in diuinis literis egregiè versatus, ac vitæ sanctitate conspicuus, Sabionam urbem Germanicè in Alpibus Tyrolensibus † iuxta Hifacum fluiuium veniens. expulsa ibidem gentilitate, homines ad Christi fidem conuertit, sacro fonte abluit, ac ædificata ibi in honorem Dei, Matrisq; Virginis Mariæ Ecclesia, primus ibi Episcopus à Metropolitano suo Fortunariano seu Fortunato, Patriarcha Aquilegiensi, cui tunc temporis suberat, iam verò Salisburgensi Archiepiscopo, ordinatur ac consecratur bonus ac fidelis Pastor, & vallis illius Apostolus, & hoc circa annum Domini 350. quàm diu præfuerit, ignoratur. At à Patriarchis Aquilegiè. † primordia sua hanc Ecclesiam Sabionensem accepisse satis constat. Expulsus deinde à Paganis, Romam peregrinationis causatendit, ubi ad urbem fori Cornelij iuxta Bononiam sitam, quæ nunc Imola dicitur, venit, fidem Christi docens, pueros ut Ludimagister instruens, ac simulachrorum cultum deuouens; tandem à persecutoribus fidei Christianæ Martyrio coronatus est, stylis discipulorum confossus sub Imp. Iuliano Apo-

stata, qui fidem Christi docere seueriter prohibuerat, circa Annum 365. ibidem sepultus: De cuius Martyrio Prudentius in libro peristephanon ante Annos penè 1200. elegantissimum Hymnum scripsit: Et in vetustissimo quodam manu scripto libro tota ipsius vita & mors luculenter describitur, vt patet ex his verbis rei non arti accommodatis:

*Vox patris almuoma Christum docet in Sabiona
Immola crucifixum graphus sic immolat ipsum.
Nam quem Sabiona primum predicatorem recepit,
Hunc Immola diris vulneribus Christi Martyrem fecit.*

De hoc item scripsit librum Petrus Damianus, Card. Hostien. circa Annum 1055. Teste Trichemio, Item Petrus de Natalibus Venetus, Episcopus Aquilegien. in vitis Sanctorum.

MEMINIT quoque Volaterranus in Antropologia, Obiit idibus Augusti, quod die festum ipsius per totam Dioecesim Brixinen. † solemniter peragitur.

8. 3. **SINGENVINVS** † secundus Episcopus Sabionen. vixit circa Annum 595. Nam ciuitas Sabionen. post discessum S. Cassiani à gentilibus depopulata, deinde per Hunnorum incursiones sub Attila Rege funditus excisa & solo equata, medio tempore vsq; ad hunc Ingenuinum sine Rectore ac Episcopo fuit. Meminit huius Episcopi Auent. lib. 3. fol. 266. qui eum contemporaneum S. Ruperti dicit, ac in sua vulgari interpretatione *Genawein* vocat. Restaurata itaq; & vrbe & Ecclesia Sabionen. per Ingenuinum, assensu ac ope Theodonis 3. Ducis Boiorum primi, ad fidem Christi per S. Rupertum conuersi, factus est Episcopus ac Pastor huius Ecclesie (secundus, ab Helia Patriarcha Aquilegien. Metropolitanorum temporis consecratus.

INTERFUIT hic Episcopus Synodo Mariana, in qua Seuerus Patriarcha Aquilegien. reuocato errore Manichæorum, receptus est in gremium Catholicæ Ecclesie. De quo Paulus Diaconus de gestis Longobardorum, lib. 3. cap. 12. latius; Iohann. Candidus in commentariis Aquilegien. lib. tertio; frater Leander in descriptione Italie sub foro Iulio, &c.

Hic Ingenuinus Episcopus vir sanctus, obiit Non. Feb. Sabione, ibidem sepultus in Ecclesia à S. Cassiano constructa. Translato autem postea Episcopatu Brixinam, vnà & ossa diui Ingenuini Episcopi ac Confessoris illuc translata, vbi in hodiernum diem miraculis clarus quiescit, in numerum Sanctorum relatus, cuius memoria eodem die obitus sui in Ecclesia celebratur, vnà cum suo post multa secula Successore, diuo Albuino Episcopo. †

1. **CONSTANTIUS** † & Præconius, aliàs Procopius, Sabionenfi populo verbum Dei prædicarunt, eo tempore, quo diuus Haymeranus Ratisbonensibus circa annum 645. Auent. in prædicto lib. fol. 276. Catalogus prædictus † S. Constantio subiungit alium S. Constantium quartum in ordine, & Præconium facit quintum.

6. 7. **VRSVS** & Pigencius, aliàs Piennius, Episcopi Sabionen. & verbi Dei Prædicatores, circa annum Domini 650. vsque ad annum 700. Auent. fol. 281. Post hos ponit Catalogus impressus in ordine.

8. **PROIECHVS.**

9. **MATVRNINVS.**

10. **MARCELLVS.**

FALL.

VALERIANVS.

11.

AGNELLVS.

12.

ANRIHANVS.

13.

ANTHONIUS.

14.

LAVRENTIVS.

15.

IOHANNES.

16.

MASTVLO† Episcopus Sabionen. circa Annum 700. Auentinus fol. 283. h. 17. Horum Episcoporum tempora, successiones ac gesta propter vetustatem ignorantur, verisimile est non diu ipsos præfuisse. Hinc à tempore S. Ingenuini vsq; ad S. Albonium 25. Episcoporum successiones traduntur secundum Catalogum.

ALMVS, aliàs Alim, Episcopus Sabionen. † 18. interfuit Synodo Boiorum i. 18. Dingelsingij, per Tassilonem Ducem conuocate, Anno 764. aliàs 773. vel 775. Decreta aliqua huius Synodi Auentinus libro tertio annal. folio 302. breuiter, sed suo Paraphrastico more mutatis verbis refert, cum tam hoc quàm pluribus alijs in locis meo iudicio consultius fuisset, veterum diplomatum, Epistolarum ac decretorum verbagenuina ac autentica vteunque parum elegantia, prout seculum illud tulit, ponere. Nam mutatio verborum sæpenumero sensum quoq; ac ipsam sententiam peruertere videtur, quòd plerosq; doctos viros ac Auentini aliàs studiosos in ipso desiderare audio.

Huius Alim fit mentio, & quidem primo loco in diplomate Leonis tertij, S. Pont. scripto ad Episcopos Bauariæ super translatione sedis Archiepiscopalis, Salisburgum, ad ipsorum instantiam facta, an. Domini 798. de quo supra sub Arnone primo, Archiepiscopo Salisburgen.

HENRICVS 19. Sabionen, Episcopus interfuit Synodo Salisburgen. † ius. k. 19. sub Carolo Magni, sub Arnone Archiepiscopo celebrata, anno Domini 807. Eius decreta de diuidendis Ecclesiarum decimis, censibus ac redditibus refert idem Auent. lib. 4. fol. 356.

ARIBO.

LENTFRIDVS.

ZERITO.

de his nihil præter nuda nomina extat.

20.

21.

22.

ZACHARIAS† XXIII. Sabionen. Episcopus sub Ludouico Casare, Arnulphi filio, ac Iohanne IX. Pont. circa annum 902. magna nominis celebritate vixit; interfuit expeditioni prædicti Ludouici Imp. contra Vngaros, in qua apud Anaspurgium cum Dietmaro Archiepiscopo Salisburgen. Ottone Frisingensi Episcopo & Leopoldo Marchione Austriæ occubuit, anno Domini 907. secundum Auentinum in annal. libro quarto. folio 480. Amplius de eo nihil compertum est, nisi quòd cum alijs quinq; Episcopis Boiariæ, nempe Diethmaro Iuuauensi Archiepiscopo, Waldone Frisingen. Erckhanbaldo Eichstetensi, Tutone Ratisbonen. Richario Patauien, ipse tertius in ordine, ad prædictum Iohannem S. Pont. Epistolam scripsit, conquerentes in ea de defectione Episcoporum Morauæ ac Sclauorum à sua Diœcesi, Episcopo videlicet Patauien &c. & licet nihil obtinuerint; tamen hæc Epistola, quia rara & antiqua Ecclesiastici status in Boaria cognitione referta, lectu non indigna; cuius copia in archiuis prædictarum Ecclesiarum adhuc extat, & apud Wolfgangum Lazium in lib. 12. commentariorum Reip. Rom. hinc breuitatis causa omissa.

MAIEN-

- m. 23. **MAIENBERTVS**, Episcopus Sabionen. XXIV. Huic confirmat predictus Ludouicus tertius Imp. privilegia sua, anno 909. secundum Putschium, †
- n. 25. **NITHARDVS** Episcopus Sabionen. interfuit alteri Synodo siue Conuentui, Dingolfingij ad Isaram † per Arnoldum Ducem Bauariæ habito atq; in dicto, circa Annum Domini 920. Qui Episcopi huic Conuentui interfuerint, & quid ibi actum sit, refert Auent. lib. 4. fol. 487.
26. **VVISVNDVS**, siue Bisunbertus, XXVI. Episcopus Sabionen. vir doctrina & pietate insignis, tempore Ottonis primi Imp. & Leonis Papæ VII. circa Annum 938.

EXTAT ad hunc & cæteros Bauariæ Episcopos Epistola Leonis Papæ septimi, † cuius tenorem refert Auentinus, libro quarto, folio 490. alijs tamen verbis ac sententijs, quibus in Episcopos ac Clerum pro suo more acerbè inuehitur, cum tamen verba illius Epistolæ autentica, quæ in annalibus Patauiensibus extant, longè aliter sonent, præsertim circa finem, &c. Ibi postremò in eadem Epistola hortatur, vt Episcopi Gerardo Archimystæ Boiorum pareant, atq; Eberhardo Regulo Boiorum officium suum delegat, præcipit vt vicem Pontificis Max. defungatur, Gerardo fautor, adiutor, consultor pro viribus in omnibus adsit, &c. Ita Auentinus. Cum hæc sint Epistolæ verba, nempe Gerardo pareant, cui Vicem nostram in cunctis finibus vestris commisimus, in omnibus quæ ad Ecclesiasticum statum pertinent, ei obedientes & adiutores sint. Præter hæc Eberhardo, Duci Boiorum, nostra autoritate iniungimus, vt præfato Gerardo Archiepiscopo in omnibus auxilium præstet, vt suæ Ecclesiæ status & reuerentia, ac proprius vigor ad integrum culmen & priscum decorem valeat peruenire, &c. Alia sunt hæc verba ac alius sensus, &c.

SUB hoc, siue sequentibus Episcopis, Iohannes tertius, Pont. Rom. nempe Anno Domini 967. Ecclesiæ Brixinen. prærogatiuas quasdam & Apostolicas donationes fecit; quas anno sequenti Otto Magnus Imp. interuentu Adlhardæ Coniugis, ac Ottonis Imp. filij sui, imperiali autoritate confirmauit, &c. Extant diplomata.

CONRADVS quoq; Imp. Salicus dictus, pio zelo Volabrico, Episcopo Tridentino, Comitatum Tridentinen. obtulit ac dono dedit Anno 1027.

SEQUENTI anno adhuc alios duos Comitatus addens, nempe vallem Venonicam, quam venustam vocant, & ditionem Bulsanen. in perpetuum tenendos.

- p. 27. **RIPRECHTVS** † secundum Catalogum impressum.
28. **SALBVINVS**. De hoc sancto viro dicuntur pleraque extare verum mutila, ac in nullum ordinem redacta. Miraculis clarus obiit Nonis Febr. Hic primus sedem Episcopalem à Sabiona Brixinam transtulit.
29. **ADALBERO** secundum Catalogum.
30. **HERBARDVS** Episcopus Sabionen. ciuitatem Brixinam primò muris parum muniuit. Quotus hic numero Episcopus fuerit non constat, sed quinque tantum præsedidit.
- q. 31. **HARTWICVS** † post S. Cassianum primum Episcopum Sabionen. XXXI. Episcopus, vir plenus omni sapientia & virtutibus. Hic, vt supra dictum est, relicta Sabiona, Brixinam migravit, quam totam, vt nunc cernitur, mœnibus cinxit, Ecclesiam S. Michaëlis ædificauit & dedicauit, factus Episcopus an. 1038. Ibidem mortuus ac sepultus infra tumulum beati Hartmanni Episcopi.
- ANNO Domini 1041. per totam Boiariam ac Tyrolen. Comitatum ventus vehementissimus in arboribus ac ædificiis maxima damna fecit; hinc magna frugum penuria secuta, Ysacus quoq; & Athesis subito inundantes, irrecuperabilia

bilia penè damna accolis intulerunt, domos, iumenta subito imperu opprimentes, voragine singentes factæ, viæ publicè ruptæ, vineæ denudatæ vsque ad faxa &c.

PVTSCHIVS dicit hunc Hartvvicum fuisse Comitem Goricensem, † cuius Pater Orvvinus Cō. Goricensis, Mater VVickburg, fratres Engelbertus & Volkoldus Leuita, qui fuit fundator Monasterij Moniak in Sunnenberg prope Brückham ciuitatem, in valle Pustrina ord. S. Benedicti, Soror VVickburg, ac alia VVickburg Sororis filia, quæ prima Abbatisa in Sunnenberg fuit, Anno 1018.

POPPO fit Anno Domini 1046. Episcopus Brixinensis, postea Patriarcha Aquilegien. vir sapiens ac pietatis studiosus, quem Otto Frisingensis libro sexto cap. 33. & post eum Gotfridus Viterbien. libro 17. Popionem vocant, post S. Casianum primum Episcopum Sabionen. 32. per Heinricum tertium Imp. ex consilij decreto fit Pont. Max. Damasus secundus nuncupatus, Anno 1048. Auentinus lib. quinto, folio 533. Hunc Platina Bauarum†, cognomento Baginarium vel Pepon vocatum, ac sedem Apostolicam, nullo Cleri populiue consensu, ut quidam volunt, vi occupasse; Ideo diuina ultione tribus ac viginti diebus tantum præfuisse, atq; à nonnullis inter Pontifices non numerari scribit.

IDEM Sabellicus & quidam alius. Sed Hermannus Contractus de eo ita scribit: Sequenti Iulio, Anno nempe 1048. Poppo Brixinensis Episcopus, ab Imperatore electus, Romam mittitur & honorificè susceptus, Apostolicæ Sedis 152. Papa ordinatus, mutato nomine, Damasus secundus vocatur: Sed paucis diebus exactis defunctus, ad sanctum Laurentium extra urbem sepultus est, &c. Meminit eius Palmerius Florentinus in supplemento Chronicorum Eusebianorum, &c. Hic ad Pontificatum summum euectus, donauit Ecclesiæ Brixinen. Caput S. Agnetis virginis & Martyris. Vide ipsum Platinam & Leandrum in descriptione Italiæ, sub foro Iulio 18. regione.

HVC Popponi, dum adhuc Brixinæ præsideret, prædictus Henricus tertius † Imper. potestatem dedit in foresta intra certos suos terminos venandi. Exerat diploma, cuius Datum Vlmæ Anno Domini 1048. quo etiam summus Pont. factus est.

ADOWINVS, alias Altvvinus Boiarius, Sabionen. seu Brixinen. Episcopus, qui antea fuerat Veronensis Episcopus, creatus est Cardinalis à prædicto Damaso, † secundo huius nominis Rom. Pont. prædecessore suo in Episcopatu Brixinen. Anno 1048. In prædicto Catalogo habetur, hunc Altvvinum ab Heinrico Seniore Imper. Episcopum Brixinensem factum, à Guelphone Duce patria pulsum, ac in eius locum Burckhardum Marchionem 34. Episcopum substitutum; qui cum octo annis præfuisset, ab Ecclesiæ ministris occisus fuerit cuius rei Putschius non meminit.

INTERFVIT Altvvinus Conuentui Boiorum, per Heinricum tertium Imp. Norinbergæ habito, circa Annum 1049, ubi de bello Vngaris inferendo consulatum est, Auent. lib. 5. fol. 534.

ANNO Domini 1080, sub hoc Altvvino Episcopo Henricus quartus Imp. Brixinæ ciuitate Boiariæ vt Otto Frisingen. † scribit. Comitia habuit, ubi 30. Episcopi ex Italia, Gallia & Germania, vnâ cum Optimatum exercitu conuenere, contra Gregorium septimum Pont. De quo Otto Frisingen. lib. primo cap. 1. De gestis Friderici Imper. Abbas Vrspergen. Sub illo anno, nouissimè Iohan. Auentinus lib. 5. annal. fol. 579.

ANNO Domini 1090. Altvvinus Episcopus Brixinen. de nouo dedicauit & consecrauit Monasterium Sunnenburgen. in prouincia Carinthiæ, nunc autem Tyrolen Brixinen. Diocesis, ad instantiam Hildegardis, Abbatisæ ibi in ordine

ordine quartæ, in præsentia Domini Adalberonis, Episcopi Tridentini, eiusdem Monast. legitimi Aduocati, &c.

34. **HUGO** Episcopus Brixinen. de curia Imper. electus, ac à Berdone Schismatico consecratus, per Conradum Archiepiscopum Salisburgensem deponitur, quod Heinricho quinto Imper. adhærebat, & in eius locum Reinpertus Monachus S. Petri Salisburgi sufficitur, Auent. lib. 6. fol. 617.

35. **REINBERTVS** siue Reginbertus, Episcopus Brixinen.

SUB hoc Altmannus, Episcopus Tridentinus, Capellam in Eppan ad Athesim consecrauit, Anno 1131. Hic Reinbertus concessit atq; dono dedit Abbati seu Præposito Wilthin. Monasterij omnem nostram iudiciariam potestatem, ab Antecessoribus nostris Episcopis vsq; ad nos in territorio Wilthin. vel Hohenmarcha deuolutam, scilicet à termino, &c. Ita sonant verba concessionis, &c. Testes per aurem tracti, Arnoldus Comes & Aduocatus in Murich, Hugo & filius suus Hugo in Tauffers, Wilhelmus de Vtenhaim, Landfridus Maginez, Adelhalmus, &c. Actum anno Domini 1140 Subscriptio Episcopi: Ego Reinpertus Brixinen. Seruus, &c.

IDEM Reinbertus Episcopus distinxit Parochiam Wilthin. de aliis vicinis Parochiis ac Ecclesijs, pro vitandis altercationibus. Extatibi diploma in quo Reinpertus Episcopus ponit, Wilthin. Ecclesiam à se vtunque plantatam, tradens ei quicquid iuris Ecclesia Brixinen. ante hoc intra illos præfinitos terminos in decimis maioribus ac minoribus, in syluis, campis, villis & vicis habuit, &c. ad Monasterij perpetuos vsus, &c. Actum anno 1141.

IDEM quoq; pro meliori sustentatione fratrum ibi, de consensu Capituli & Ministerialium suorum dedit montem Alpium Senders, Item montem Malusinders: Testes Reinpertus Archidiaconus, Wolfherus Decanus, Wiso Archiepresbyter, Canonici Brixinen. Arnolphus Aduocatus de Morich, Reinbertus de Velles, Burkhardus de Sebone, Fridericus & Arnoldus de Rodandis, Rupertus de Reiffenstein, Gotscalcus, Wernherus, Wolftrigel Tageno, Ministeriales Brixinen. Actum anno 1142.

CONFIRMANTVR superiores traditiones Reinberti Episcopi, per successorem suum, Hartmannum Episcopum. Obiit hic Reinbertus, Monasteriorum S. Georgij ac Wilthinensis in valle Oeni fundator ac restaurator, eodem anno 1142. Sept. ibidem.

36. **HARTMANNVS** in territorio Patauiensi ortus honestis, sed mediocri fortune Parentibus, primò Canonicus S. Augustini ibi, postea à Cunrado Archiepiscopo Salisburgen. Monasterio ibidem præfectus; tertio ad petitionem Leopoldi, Marchionis Austriæ, nouam ipsius plantationem Monast. Neuburg. in ripa danubij regendam suscepit.

POSTREMO ob vitæ sanctimoniam in defuncti Reinberti, Episcopi Brixinen. locum postulatus ac suffectus est, anno 1142. consecratus à Conrado, primo huius nominis, Archiepiscopo Salisburgen.

*Vid. sup.
pag. 617.
Ep. 43.*

INTERFVIT Comitibus Ratisbonensibus, quibus discordia super Ducatu Bavarie inter vtrumq; Heinricum Vitricum ac priuignum, per Fridericum primū Imp. decisa & composita est, anno Domini 1156. Auent. fol. 633.

HIC Hartmannus tutatus est partes Alexand. Sum. Pont. in schismate contra Victorem Pont. De quo extant Epistolæ Frid. primi Imp. ad hunc Hartmannum in lib. 4. Radeuici continuatoris Ottonis, Frisingensis Episcopi, ubi plura de hoc schismate Auent. lib. 6. annal. fol. 637. & fol. 643. Meminit idem Radeuicus de pietate ac sanctitate huius Episcopi, cuius consilio in grauioribus ac secretioribus negotijs Frid. Imp. vti consueuerit, lib. 1. cap. 14. quem vide.

Huius

HUIVS Hartmanni Episcopi consiliis Nobilis vir, Reinbertus Castellanus Sabionen. & Brixinen. palatij Ministerialis, vir diues ac pius, diuino spiritu ductus, cum vxore sua Christina, nobili Boiariæ, (familie nomen ignotum est) Monasterium Noucellense prope Brixinam, ord. Canonicorum regularium S. Augustini, cuius ordinis & ipse Hartmannus Episcopus in adolescentia fuerat, à primis fundamentis extruxit, nomen ad gratiam S. Mariæ indidit, censibus & redditibus annuis copiose ditauit, Anno Domini 1142.

PRÆFUIT hic beatus Hartmannus Ecclesiæ Brixinen. per annos 23. castissimè ac sanctissimè. Obiit 10. Calend. Ianuarij, Anno 1165. multis miraculis post mortem claruit, præcipuus patronus grauidarum mulierum, sepultus ibidem in medio Cathedralis templi, &c. Catalogus impressus in numero annorum non concordat.

OTTO Comes, frater Berchtoldi Comitissæ, secundum Catalogum surrogatus est Hartmanno per Frid. I. Imp. Anno 1165. Auent. ibidem. Catalogus ponit hunc post quinquennium abdicasse Episcopatum. 37.

HEINRICVS, huius nominis secundus, Episcopus successit Ottoni, qui Anno Domini 1173. obiit, cui Richerus successit. 38.

RICHERVS Episcopus Brixinen. huius meminit Auent. libro 6. folio 645. & 647. Sub hoc Episcopo, nempe An. 1174. in vigilia Paschæ, penè tota ciuitas Brixinensis igne conflagrauit; quæ vnà cū Templo Cathedrali ab ipsis fundamentis strui cœpta est. Obiit autè hic Richerus Episcopus 11. Iunij, An. 1178. an. regiminis sui quinto, sepultus in hospitali inferiori, quod ipse viuus fundauit. 39.

HEINRICVS, huius nominis tertius, Episcopus Brixinensis hunc sæpe citatus Catalogus impressus ponit, ex Præpositura in Berchtolsghaden, suafu Antecessoris sui Richeri, qui spontè resignauit, ad Episcopatum Brixinen. postulatam; deinde consensu Cleri, populiq; Salisburgen. nec non Friderici Imper. in schismate, repudiato Alberto, ad Archiepiscopatum Salisburgen. vocatum, ei tribus annis præfuisse liberè, deinde, cessione facta, ad Brixinensem Ecclesiā rediisse, eidem 18. annis præfuisse, Templum incendio collapsum restaurasse, Canonicorum redditus liberaliter auxisse, elemosynis ac orationibus indefinenter instituisse, ac demū in Domino obdormiisse. Hæc ex præd. Catalogo, de qua re vide latius suprà, sub Alberto Archiepiscopo Salisburgē. Huius Episcopi fit mentio in diplomate Priuilegij Berchtoldi, Marchionis Andecen. & Berchtoldi Ducis de Meran filij sui, Wilthinensi Monasterio dati super translatione fori ultra pontem (nunc vrbs Inspruckh) in fundū Monasterij eiusq; permutatione auctoritate Domini Heinrici, Brixinensis Episcopi, cum consensu & fauore tam Ministerialium quàm Canonicorum eiusdem Ecclesiæ facta, Item super exemptione telonei ibi, alijs quoque libertatibus ac prærogatiuis eius: Testes sunt ipse Marchio & filius eius, Dominus Degenhardus Præpositus de Dieffen, & eius Capellanus Burckardus, Dominus Wernherus Archipresbyter, & Dominus Conradus Custos de Brixina, Dominus Otto Aduocatus noster eiusdem Ecclesiæ, & Dominus Vdescaleus de Vffendorff, aliàs Vffeldorf, Dominus Bernhardus de VVilhaim, Diemo & frater eius Henricus, Albus VVizide Sliters; hi nobiles, Dominus Rupertus & frater eius, Amilricus de Rifinstain, Rupertus & frater eius Herbrant de Mullen; hi Brixinenses Ministeriales, Dominus Lazarus, Gotfridus, Henricus Sneke, Vdelricus de Bindelsdorf, Conradus Brixinensis, Rudolphus & frater eius Heberhardus de Hochenrain, Fridericus de Schönberch, & Vdalricus de Friuntsperch, & frater eius Gebhardus & Conradus, & Henricus, Sigibotho de Omras, & frater eius Conradus, Conradus de Bradellen, hi Ministeriales Domini Marchionis, Bernhardus Pheninger Iudex, Henricus Stötner, 40.

Pp

Wern-

Wernherus Sutar, Eberhardus Albertus Cidelar, Moinhalm, Fridericus, Conradus Schöne, hi forenses. Acta sunt hæc Anno ab incarnatione Domini 1180. indict. 13. Sub Imperatore Friderico. Idem Heinricus Episcopus Heinrico Præposito Wilthinensi & Conuensi ibidem omnem decimam noualium in nemore, quod Luitasche vocatur, in ius perpetuum tradidit, eodē Anno 1180. indict. 13.

ANNO 1181. Idem Heinricus Episcopus dedicauit & consecrauit Altare S. Iacobi in Monasterio Wilthinensi, astante Domino Vdalscalco de Stilnes, & valle Vipiteria, qui singulari deuotione, inter consecrationis solemnias, alodium in loco Flons dicto, & alia quædam bona, per manus prædicti Episcopi, Monasterio dono dedit, ac obtulit. perpetuè tenenda. &c. Vixit Heinricus Episcopus adhuc Anno 1185.

41. **E**BERHARDVS à Truchsen, Episcopus Sabionensis, cui cum per annos 4. benè præfuisset, factus est Archiepiscopus Salisburgensis, Anno 1200. de quo sub illis Archiepiscopis plura.

42. **C**ONRADVS, Nobilis de Rodneck Tyrolensis, Episcopus Brixinensis; hic Conradus Episcopus denuò dedicauit & consecrauit Templum Monasterij Wilthinensi. Anno 1201.

IDEM postea Anno 1204. dedicauit & consecrauit Monasterium montis S. Georgij in inferiori Oeni valle, item Sacellum in oppido Clusa sub Castro Sabionensi, quod vulgò Hospitale appellatur, fundator illius Sacelli, Anno 1208.

ANNO 1214. Imp. Fridericus secundus Augustæ Rhetorum Comitias celebrauit, quibus inter alios multos Principes interfuerunt, Conradus Brixinensis & Fridericus à Wangen, Tridentini Episcopi, & illustris Dominus Albertus, Comes Tyrolensis. Ambo etiam prædicti Episcopi adfuerunt Comitibus Nornbergen. per Fridericum secundum, Anno 1216. celebratis. Obiit Anno 1217. v. habent Annales Patauieni, ac præd. Catalogus,

y. 43. **B**ERCHTOLDVS, Comes à Neiffen, Sueuus, post Conradum fit Episcopus. Hic impetrauit à Friderico secundo † Imp. priuilegium & concessione Argentifodinarum, omniumq; venarum metallicarum & salis, quæ in suo sunt Episcopatu, & de cætero reperiri poterunt, cum omnibus iustitiis & pertinentiis suis, possidenda & tenenda: Testes, Fridericus Episcopus Tridentinus, Ludouicus Dux Bauariæ, Hermannus Marchio de Baden, Comes Eberhardus de Helffenstain, Comes Eginus de Vrach, Heinricus & Albertus, fratres de Niffen, Albero & Berchtoldus, fratres de Wangen, Anshelmus de Iustingen, Imperialis aulae Marschalcus, Eberhardus Dapifer de Tanne, Dietho Camerarius de Rauespurg, Iacko de Trivveshaim. Actum hoc est Anno Dominicæ incarnationis 1218. Datum apud Nurnberg, 4. Calend. Ianuarij, indict. sexta.

Hic quoque vnâ cum Ottone Magno, Com. Palat. Burgun. Duce Meranæ, interfuit Comitibus, per Fridericum secundum Nornbergæ, post obitum Ottonis quarti Imp: habitis, eodem Anno 1218.

Hic consecrauit Ecclesiâ filialē in pago Ombras, prope Oenipontē, in honore sanctorū, Pangratij Martyris, & Zenonis Epi, Anno 1221. Obiit An. 1224. 18. Iulij.

Post huius obitum; nempe 22. Iulij, igne consumpta est tota ciuitas Bozana cum 150. hominibus, sub Comite Vlrico *ausf. Bten*, de Eschenloe Domino ac Capitaneo tum ad Athesim. Ita Putschius annotauit.

44. **H**EINRICVS, Comes à Taufers, Tyrolensis, huius nominis quartus, Episcopus Brixinensis, hunc sæpe allegatus Catalogus planè omisit. Hic vnâ cum alijs Episcopis ac Principibus pacem fecit inter Conradū Salisburgensem, & Hermannum Gurcensem Episcopos, secundum Auentin. lib. 6. fol. 655. Præfuit hic Episcopus Anno 1225. Quo tempore claruerūt hi Nobiles Ministeriales Bri-

Brixinensis Ecclesiæ, Hugo à Tauffers, Fridericus & Arnò de Rodank, Wilhelmus de Felturns, Reinpertus de Sebio, siue Sabiona, Rupertus de Castluto, Fridericus de Schönekh, Weraherus de Schenkenberg, Reinpertus Garro, Albertus de Reischon, Heinricus de Aichach, Hartungus de Berg, tres Nobiles de Felsch, Albertus de Voithsperg, Ottocarus à Neuënburg, Fridericus Lythus, &c.

HIC HEINRICVS Episcopus interfuit nuptiis Ottonis Ducis Bauariæ, cum Agnete, Heinrici Palatini Rhenifilia, Strubingæ per Ludouicum patrem magnificè habitis, Anno 1228.

IDEM quoque interfuit Synodo seu Concilio Boiorum Principum, Lands-huotæ per prædictum Ottonem Ducem celebrato, Anno 1223. † Meminit A. 2. uentin. lib. 7. fol. 667. non expresso illius nomine.

HEINRICVS iste Episcopus in vrbe Rauenna, ex mandato Friderici secundi Imper. Ottoni Duci Meraniæ in feudum concessit castrum sancti Michaelis, Burgum & Comitatum in Pustertal, Item castra seu arces Matraij, Vellenberch, cum aliis feudis, quæ Pater Episcopi in Oeni valle, ac in Pustertal tenuit, vnà cum comitatu in inferiori Oeni valle.

ECONTRA Dux promisit Episcopo forum Inspruckh tradere cum villa Ombras, vel 250. Marcas argenti pro his soluere, propter Aduocatiam Brixinensem, inter ipsos ac Comitem Tyrolensem decernendum esse: Testes, Tauffers, Schönekh, Felturns, Rodnek, Schenkenberg, Aichach, Porta, Wirtspersch, Fortza, Matraij, Elpach, Walpach, Znerenden, Râsen, Kastlrut, Seben, Aufhofen, Rîschen, Berg, Vilonders, & alij. Actum Anno Domini 1232.

ANNO 1233. Heinricus Episcopus consecrauit Abbatissam Sophiam electam in Sonnenburg, &c. Officiales tum, quos hereditarios vocant, Episcopatus Brixinensis: ARNOLDVS de Rodanekh, asiâs Rodnek, summus Camerarius, Fridericus de Schönekh Marschalcus, Nicolaus de Castluto Dapifer, Eberhardus de Sabiona Pincerna, &c. quæ familiæ omnes postea defecere, ac aliæ suffectæ, vt in fine horum Episcoporum annotabimus. Sub hoc Episcopo Anno 1234. Idib. Ianuarij ciuitas Brixinens. in cineres redacta, cum ea parte templi Cathedralis, quam Monasterium vocant; eadem clade Sacella Diuorum circumquæque postea miserè corruere.

Hoc anno Otto Dux Meraniæ, dictus Maior, &c. Comitibus puincialia habuit in ciuitate Inspruck, quibus interfuere Gerhardus Trid. & Heinricus hic Brixin. Epi.

Hoc anno idem Otto forum Inspruck, denuò iure ac priuilegiis ciuitatis donauerat, ac exornauerat, cum à tempore inclinantis Imperij Romani eiusmodi iura ac dignitatem penitus amisissent, vnde versus hi:

OTTO, Meraniæ Princeps, cognomine Magnus,

Inspruck circumdat muris & mœnia fundat,

Tricesimo quarto post annos Mille ducentos.

A nato Christo priuilegia Dux dedit OTTO.

EGNO electus & confirmatus Brixinens. Ecclesiæ Epus. Hunc Catalogus dic-
cit natum fuisse de prosapia & sanguine Friderici Imp. ac 17. annis præfuisse.
Hic Præposito Walthinens. ac fratrib. suis potestatem dedit operarios salinæ in
Tauure, alios in Hallis cōpellendi, vt diebus festis ac sacris ab operis abstinere,
quibus hactenus ex mala consuetudine sine vlla reuerentia intentius instabant,
ac pro absolutione, cum ipsis quomodocunq; ne impuniti permaneant, com-
ponendi, &c. Testes post Ecclesiasticos, Wilhelmus & Heinricus de Aichach,
Merbotho, Fridericus Lithusi, milites, &c. Actū Anno Dñi 1244. Extat diploma.
BRVNO, Episcopus Brixinens. Comes de Buelenstern & Kirchperg, filius Con-
radi primi familiæ suæ, Comes in Kirchperg & Bertha, Com. Goriceñ. & Ty-
roleñ.

roleñ. hic confirmavit distinctionem Parochiarum in Wilthin, Ampans, & valle Stubaij, quondam per Reingerbertum Episcopum Brixinensium factam, de qua supra sub illo Episcopo. Datum huius Diplomatis in Castro Sabiona, Anno Dñi 1250. quarto Calend. Octob. Sub hoc Episcopo vehemens ventus in multis locis Germaniæ, adeoque in Comitatu Tyroleñ. multa ædificia subvertit, arbores euulsit, multos homines oppressit, atque plurima damna dedit, Anno 1253.

INTERFUIT Synodo Viennensi, Anno 1268: secundum Auent. fol. 705.

Hic ex rudibus vetustissimæ urbis, à Brionibus olim constitutæ, oppidum Braunekh, in confinibus Carinthiæ ac Tyrolis, construxisse, ac à seipso denominasse dicitur; cuius Diocesis iurisdictioni in hodiernum diem subiecitur.

DONAVIT Bruno Episcopus, cum consensu Capituli sui, Monast. Wilthinensi Parochiam in Ampans, inter Inspruck & Hall sitam, vnà cum decimis noualium, Anno 1256. Idem eidem dat immunitatem telonei per districtum secularis sui domini, Anno 1260.

IDEM quoque Wilthinens. Monast. confirmavit omnia priuilegia à Prædecessoribus suis data, Anno 1261. Anno 1267. fundatum est Monasterium Monialium in Mariental, nuncupatum Fuldepp, per Vlicum de Freuntspurg, Luitgardam uxorem, Conradum & Fridericum, filios, &c. Ord. S. Dominici.

IDEM quoque Anno 1284. consecrauit nouum Monasterium Stams, fundatum per Meinhardum, Com. Tyroleñ. & Goricens. & uxorem Elisabetham, Ducissam Bavarie, &c. Cisterciens. ord.

BRUNO Episcopus obiit Anno 1288. regiminis 39. Sepultus ibidem in summo Templo, vir doctrina, morumque grauitate ac pietate conspicuus. Post huius obitum Ecclesia Brixinens. cum tota quasi Diocesi diuersis calamitatibus ac tyrannorum iniuriis oppressa, & ferè ad summam inopiam redacta, vsq; ad tempora Melchioris à Mekhau, Annum scilicet 1489. Quo sub Episcopo ac Cardinale iterum respirare, caputque in altum tollere cepit. Putschius.

47. **HEINRICVS**, generosus liber à Villach, Carinthius, huius nominis quintus, Episcopus Brixinens. hic iussu Adolphi, Romanorum Regis, Ratisbonens. ciuibus legem Friderici II. Imper. super immunitate Ecclesiastica prælegit, secundum quam & Rex iudicauit immunes esse debere Ecclesiasticos, Anno 1295. Auentinus folio 727. Habetur hæc constitutio in vsibus feudorum incipiens, In die qua de manu, &c.

SUB HOC Episcopo, nempe Anno 1292. Inspruck civitas ferè tota igne perit, cum Meinhardus, Dux Carinthiæ, ac Comes Tyroleñ. ibidem resideret, ac eo ipso die Albertus Dux Austrie, postea Rom. Rex factus, gener Meinhardi, ad ipsum Oenipontem venisset, in vigilia Paschæ, Auent. lib. 7. fol. 720.

48. **LANDOLPHVS**, Episcopus Brixinens. Anno 1296. 1297. 1300. Catalogus hunc Mediolanensem fuisse dicit. Medicinæ apprime expertum, à Ministris occisum.

49. **ARNOLDVS**, secundum Catalogum, ac quoddam de hoc nihil exter aliud, &c.

50. **IOANNES**, huius nominis secundus, ex præposito quondam Berchtoldsgaden. Epus Brixinensis factus. Obiit Anno 1306, sepultus in noua Cella, prope Brixinam.

51. **IOANNES**, huius nominis tertius, Episcopus Brixinensis, Anno 1309. interfuit Conuentui Principum Bavarie, Austrie, Carinthiæ, item Conrad. Archiepiscopi Salisburgen. & quorundam Comitum in Passau habito, Anno 1312. vbi inter eos pax facta & iuramento firmata est, Auent. fol. 741.

HIC EPISCOPVS, defuncta Domina Aldhaid, Abbatisa Monast. Sonnenbergen

bergeñ. Dominiam Diemuot substitutam de more consecrauit, Anno 1315. Año 1321. grando horribilis apud Bozn, lapides proiecit, sicuti oua gallinarum, perierit villa Rentsch. iuxta Bozn, & quædam aliæ.

ALBERTVS, Episcopus Brixineñ. primus huius nominis, familiæ de Enna Tyroleñ. Anno 1328. Anno sequenti 1329. Henricus Rex Bohemiæ, Titulotenus, aliàs Dux Carinthiæ, Comes Tyrolis, &c. fundauit hospitale Oeniponti, ante portam seu versus Wilthineñ. Monaster. & dotauit redditibus Marcarum decem Veroneñ. cuius Templum sequenti anno consecratum est. Catalogus ponit hunc Anno Domini 1323. Episcopum factum, ac 13. annis præfuisse, multa bona Ecclesiæ suæ donasse, ac 1. Nouemb. obiisse; substituens huic 53. loco Conradum de Klingenberg Anno 1336. & sequentem Georgium. omittens. Ego Putschio, rerum Tyrolensium ac Brixinenſium diligentissimo perscrutatori plus crediderim, iudicium sit penes lectorem.

GEORGIVS, huius nominis primus, Episcopus Brixineñ. dedicauit summum Altare & Chorum Ecclesiæ Hettingen, Anno Domini 1338. Hoc anno locustarum tanta multitudo fuit, vt ferè terram operirent; præsertim in prouincia Tyrolensi ac Brixineñ. vbi hæc calamitas durauit diebus plus minùs 24. Auent. hoc anno priori ascribit, lib. 7. fol. 776.

MATTHÆVS Episcopus Brixinensis factus, Anno 1339. familiæ Conzman, Athesinus Capellanus, Comes Tyroleñ. secundum Catalogum. 54.

TEMPORE huius Episcopi, Anno 1340. ciuitas Oenipontana, incertum casu ne an fraude conflagrauit igne, in pago Wilthinensi nato, 60. homines flamma miserè periisse, memoria literarum traditum est.

CVM hoc Episcopo Ludouicus, Marchio Brandenburgeñ. Dux Bauariæ ac Comes Tyrolensis, filius Ludo. quarti Imp. fecit confederationem contra Meinhardum & Henricum, Co. Görzeñ. qui ei ac vxori, Margarethæ Maultesch dictæ, litem mouebant, super Comitatu Tyrolensi, Anno Doñi 1348. ex registraturis illius Ducis.

Hic Episcopus Matthæus, per Clementem VI. Summum Pont. Auinionicum 12. alius grauissimis viris in Cardinalem creatus modestè reuauit, neque titulo illo vnquam usus est, & hoc ipso anno Iubilæo, Anno 1250. Putschius.

ANNO 1348. ciuitas Meraniæ tota incendio periit, 17. Martij, facta maxima iactura. Ambo hi Principes, nempe Ludouicus Marchio, & Matthæus Episcopus, compromiserunt super quibusdam suis litibus in Henricum de Pöring, Volkartum de Avv, & B. de Gufithaun, Anno Domini 1350.

LAMPERTVS, Nobilis à Burn Alsata, Abbas Gengenbacensis, Caroli IV. Imper. Cancellarius & Consiliarius intimus, eius promotione fit Episcopus Brixinensis; vbi cum paucis annis præsedisset, Anno scilicet 1363. fit Episcopus Spirensis, postea Argentinensis, postea Bambergensis, vltimò ad Monast. suum reuersus, ibi moritur. De quo latius Bruschius in Metropoli Moguntineñ. Abbas Trithemius in historia Monast. Hirſaug. sub Anno 1363. Hunc Catalogus planè omittit.

IOANNES à Plazhaim, de Schlakavverd Bohemus, quartus huius nominis, Episcopus Brixinensis, Cancellarius inclitorum Ducum Austriæ, Anno 1369. Obiit Anno 1374. Brixinæ, ibidem sepultus. Præfuit 11. annis. Hic in Catalogo loco, 51. ante Albertum Episcopum per errorem est positus, cum numerus annorum huic loco conueniat.

ALBERTVS de Enna, Tyroleñ. huius nominis secundus, fit Episcopus Brixineñ. Anno 1373. Alberti primi, Episcopi Brixineñ. ex fratre Nepos, qui obiit Anno 1377. primo Nouemb. hic quoque in Catalogo omisus est. 57.

58. **I**OANNES Schaldesman Lenzburgen. Suevus, I.V.D. Rudolphi quarti, Ducis Austriae Cancellarius aulicus, antea Episcopus Gurcensis, fit Episcopus Brixinensis, Anno 1377.

EODEM ANNO autoritate Pontifici commutauit Episcopatum cum Friderico Curien. Episcopo. Obiit ibi Anno 1389. Sic Putschius, ac Catalogus impressus aliter habet.

59. **F**RIDERICVS, antea Curien. Episcopus, Brixinensis Episcopus factus Anno 1377. Catalogus ponit hunc de Erdinga natum, Leopoldi Austriaci à Svvitensibus occisi Cancellarium, multis virtutibus præclarum, amatorem Cleri, ac quasi speculum omnis pietatis ac honestatis fuisse, laudabiliter præfuisse annis 22. & 10. mensibus; tandem soli D. & vacaturum, Vdalrico de Vienna, Leopoldi iunioris Cancellario, Episcopatum resignasse, ac Anno 1396. in die sancti Viti obiisse, sepultum iuxta altare S. Trinitatis, &c. Numerus annorum non per omnia quadrat.

60. **V**DALRICVS, Episcopus Brixinensis, secundus huius nominis, Leopoldi Ducis Austriae, fratris VVilhelmi Cancellarius, Anno 1396. eidem VVilhelmo Dux Austriae priuilegia dedit, Anno 1402. Præfuit annis 21. Clerum & alios subditos multis exactionibus oppressit, hinc etiam captiuitatem & alias calamitates passus; Econtra in eleemosynis valde largus, ædificiorum studiosus restaurator, Palatium Episcopale, quasi è fundamentis extruxit, castrum Brunckh insigni ædificio illustrauit. Putschius. Sub hoc Episcopo Leopoldus iunior, Dux Austriae, & Comes Tyrolensis, leges seu statuta prouincialia Comitatus Tyrolen. ad instantiam Statuum restaurauit, *Landsordnung* vocant, Anno 1397. ipsis quoq; aliqua Priuilegia suo & fratrum suorum nomine dedit, Anno 1404.

ANNO 1416. pax & transactio inter hunc Episcopum VVricum ex vna, Ernestum & Fridericum, Duces Austriae, & Comites Tyrolenses, fratres ex altera partibus, per Eberhardum Archiepiscopum Salisburgensem, & Ludouicum Ducem Bauariæ facta est, super litibus & contentionibus suis, &c.

EODEM quoq; anno, inter prædictos duos fratres grauis contentio orta, Friderico, quod Joannem XXIII. Pont. per Concilium Constantiense depositum, clam è Constantia abduxisset, per Concilium ac per Sigismundum Imper. proscripto, & omnibus prouinciis suis priuato: Ernestus per prouinciales Tyrolenses euocatus, qui neque Cæsari neque alteri extraneo iurare vellent, venit, ac Comitatum Tyrolensem in fidem accepit; Fridericus frater, post impetratam absolutionem, domum reuersus agrè tulit, hoc sibi à fratre factum, Comitatus prouincialia de superhabita primo Meranie, postea Oeniponti: Post multos tractatus, quibus etiam VVricus hic Episcopus interfuit, cum maior pars Nobiliu cum Ernesto; ciuitates verò ac populares cum Friderico sentirent; tandè cōcordia ac noua diuisio inter fratres facta, in qua Comitatus Tyro. Friderico absolute cessit.

Obiit VVricus Episcopus, Anno 1417. 18. Maij, sepultus ibidem ad murum Capellæ omnium Sanctorum versus Sacristiam.

61. **S**EBASTIANVS Stempelius Athesinus, primus huius nominis, Decanus Brixinensis, vir deuotissimus, fit Episcopus, Anno 1417. Præfuit vno tantum anno fidelissimè. Obiit Anno 1418. 12. Calend. Aprilis, ibidem sepultus, sub lapide in medio templi.

62. **B**ERCHTOLDVS, cuius tam patria quam familia ignoratur, fit Episcopus Brixinensis. Sub hoc Episcopo lacus iuxta Meraniam ciuitatem ad Athesim inundatione rumpitur, partem ciuitatis, nec non hospitale extra muros cum Templo, Sacerdotibus ad Altare stantibus, vnà cum muro ac portis rapit; inter alia infantem in cunis cum insidente fele, infans prope Bozanum tribus milliaribus

ribus infra Meranum saluatus est, perierunt circiter 400. homines, factum hoc Anno 1419. die veneris post S. Mauritij, &c.

ANNO 1420. tam calida hyems fuit in Comitatu Tyroleñ. vt die 20. Februarij inciperent florere arbores, die quarto mensis Martij etiam vieneæ. Meminit eiusdē Engelhusius, cuius Chronica hoc anno desinit, secundum Putschium. Ego Chronicam non vidi. Prædictus Berchtoldus, Episcopus Brixinensis, obiit Anno 1427. nono sui regiminis, ibidem sepultus. Catalogus discrepat in numero annorum, ego sequor Putschium;

VDALRICVS Putschius, Sueuus ex Werdea, terti⁹ huius nominis, Canonic⁹ 63.
Tridētinus & Brixineñ. Friderici Ducis Austriæ & Co. Tyroleñ. Cancellarius, fit Episcopus Brixineñ. An. 1227. Consecratus per Antoniū Pancerinū de portu Gruario, Cardinal. & Patriarcham Aquilegiē. autoritate, & vice Archiepiscopi Salisburgeñ. Sede tunc per obitum Eberhardi Archiepiscopi vacante, &c. Eodem anno Oeniponti natus est Sigismundus, Dux Austriæ, baptizatus per prædictum Episcopum Vdalricum, Compater fuit Sigismundus Imper. cuius etiam nomen sortitus est.

FUIT hic Vdalricus vir pius, doctus, facundus, in rebus agendis prudens, qui optimè præfuit Ecclesiæ suæ decem ferè annis. Dicitur in Catalogo hunc de rebus suis gestis diarium conscripsisse, eius exemplar Brixinæ adhuc extare. Obiit 29. Augusti, Anno 1437. sepultus ibidem in Basilica Cathedrali, in sacellō trium Regum, à se fundato.

GEORGIVS, huius nominis secundus, ex valle Stubaij prouinciæ Tyroleñ. te- 64.
nuit fortunæ parētibz oriundus, Præpositus Brixineñ. & Canonicus. B. Mariæ Virginis ibidē in ambitu. Alberti Rom. Regis, ac Friderici senioris, Ducis Austriæ, & Comitum Tyroleñ. Cancellarius, fit Episcopus Brixineñ. Anno 1437.

SUB hoc Episcopo obiit Fridericus senior, Dux Austriæ, & Co. Tyrolis; Sigismundo eius filio nondum pubere, vt potè qui tum 12. annum ætatis vix attigerat. Tutorem habuit Fridericum Austriacum, seniore dictum, post Rom. Imperatorem. Hic Georgius Episcopus obiit 17. Decembris, Anno 1443. Qui optimè rexit annis 6. redditus Ecclesiæ suæ ampliauit, magnam campanā, quæ sexta dicitur fieri, ac anniuersarium Angariale in memoriam omnium Episcoporum Brixineñ. institui curauit, &c. Idem diuersis necessariis ædificiis Ecclesiæ suam ornauit, tumulatus ibidem in medio Cathedralis Ecclesiæ.

GEORGIVS, huius nominis tertius, eligitur Anno 1443. Interfuit hic 65.
Georgius Comitibus, per Fridericum Romanorum Regem, Anno 1444. Norinbergæ habitis. Obiit Viennæ in Decembri, Anno 1444. morte subitanea, Pontificatus sui anno primo, sepultus ibidem in Templo S. Stephani; de cuius ortu & vita nihil præterea scriptum reperitur.

MEMINIT huius Episcopi subitaneæ mortis ac status Brixinensis Episcopatus Aneas Syluius, in Epistola sua 54. vbi eum Georgium vocat. In Catalogo horum Episcoporum fortè propter breuitatem regiminis omisus est, secundum Putschium.

IOANNES, huius nominis sextus, Retelius ex oppido Hellel supra Salis- 66.
burgum, Decretorum Doctor, Canonicus & Vicarius in spiritualibus Ecclesiæ Brixinensis generalis, electus in Episcopum secunda die Ianuarij, Anno 1445. Præfuit vigilantissimè sex annis. Obiit 28. seu vltima Februarij, Anno 1450. Brixinæ, ibidem sepultus.

SUB hoc Episcopo, nempe Anno 1446. Fridericus Rom. Rex. abdicauit tutelam Sigismundi Archiducis, eique omnes suas ditiones resignauit.

67. **N**ICOLAVS Cufanus, Treuireñ. Theologiae ac I. V. D. vir doctissimus ac celeberrimus, S. Romanae Ecclesiae ad vincula Petri Cardinalis, Catalogus habet Wornatij obscuris ac pauperibus parentibus ortum, &c. cum post mortem Ioannis Episcopi, Canonici concordibus votis, annuente quoque Sigismundo Duce Austriae, Comite Tyroleñ. tanquam Aduocato Ecclesiae, LEONHARDVM Wismair Tyroleñ. Decret. Doct. Canon. Brixineñ. & Parochum Tyroleñ. Ecclesiae, praedicti Sigismundi Ducis Austriae intimum Consiliarium ac Cancellarium, elegissent Episcopum 14. Martij, Anno 1450.

NICOLAVS quintus, Summus Pont. hunc confirmare noluit, sed illis inuitis praedictum Nicolaum Cusanum Episcopum dedit ac confirmavit: Ex qua re postea plures contentiones & dissidia grauissima inter Sigismundum & Cusanum Cardinalem exorta. Nam hic à Sigismundo Archiduce, aliquam diu captiuus detentus, ille rursus à Summo Pont. excommunicatus est; haec tandem per Fridericum Caesarem transacta & sopita sunt, & Cardinalis ille Cusanus, magnus ingenio, Episcopatum Brixineñ. nihilominus, tametsi à Principe Tyroleñ. grauiter infestatus, partim absens, partim praesens, ad mortem vsq; inuictus animo, Summi Pont. potissimum ope & autoritate fretus, gubernauit.

PRÆDICTVS verò Leonhardus electus ope & intercessione praedicti Sigismundi Archiducis, Anno 1454. ordinatus est Episcopus Gurceñ. vbi cum quinquennio praesedisset, obiit Anno 1459.

NICOLAVS hic Cusanus impetrauit à Friderico tertio Imper. confirmationem supradicti priuilegij, à Friderico secundo sup. argenti fodinis dati, & hoc An. 1452.

EODEM anno idem Fridericus tertius Imp. r. Romae viros nobiles, Georgium & Petrum de Latrono Tyroleñ. filios domini Paridis seu Parisij de Latrono Equitis aurati Nobilis quondam ac fortiss. Herois, ob fideliam seruitiam, in dignitatem, gradum atque ordinem Comitum sublimauit, castraque ipsorum Ladronum ac Romanum, cum suis pertinentiis in Comitatum erexit, & nomine Comitatus insigniuit, conferens ac inuestiens eos de hoc Nobili feudo, praestito tunc consueto fidelitatis iuramento, nostris, tunc & Imperij sacri, & quorumlibet aliorum in his iuribus semper saluis, &c. Datum Romae, sexto die Aprilis, Anno 1452. Regni nostri 12. Imperij verò primo.

SIGISMUNDVS praedictus Austriae Dux, huic Nicolao de Cusa, Episcopo Brixineñ. impignorauit castrum Taufers in Bustertal cum pertinentiis, cum pacto reuentionis intra certos annos, Anno 1456. summa pretij postea Anno 1464. per transactionem aucta est.

EODEM Anno 1464. 12. Augusti in Vigilia S. Cassiani Martyris, primi Episcopi Sabioneñ. seu Brixineñ. obiit dominus Nicolaus de Cusa Cardinalis, & Sedis Apostolicae per Alemaanniam & alias quasdam prouincias Legatus de Latere, Episcopus Brixineñ. Tuderti ciuitate Vmbriae, anno dignitatis Cardinalitiae XVI. Pontificiae XV. aetatis LXIII. cadauer Romam relatum, ac in titulari sua Ecclesia honorifice sepultum, cum hoc disticho.

*Qui iacet ante tuas Nicolaus, Petre, cathenas,
Hoc opus erexit, cetera marmor habet.*

PRÆVIT annis 14. vir hic doctissimus fuit, vt ipsius opera testantur, ac Aeneas Syluius lib. 1. de actis Concilij Basiliensis ferè ab initio. De eodem, qui vult, videat Ioannem Auent. in Annalibus fol. 670. 825. 827. 839.

DEFUNCTO Nicolao Episcopo, ad instantiam ac intercessionem Friderici Imper. Summus Pont. Pius secundus, per Rudolphum Episcopum Lauentiañ, Legatum Apostolicum, Sigismundum Archiducem, ab excommunicatione, & prouinciam illam ab interdicto absoluit.

GEOR-

GEORGIVS Gollerus Bauarus, huius nominis quartus, Canonicus Brixinen. vita omni probatiss. Senex, communibus votis, ac consensu Sigismundi Archiducis, Aduocati Ecclesiae, post mortem Cusani electus est: Hinc graue schisma exortum, cum Paulus, huius nominis secundus, Summus Pont. & Imper. Frider. tertius, vna cum coniuge sua, contra hunc Georgium electum, quendam Leonem à Burekthal in Spaur, Tyrolensem, nobilitate, genere, doctrina, morumque grauitate spectabilem virum, Decretorum Doctorem, Maiestatis Caesareae praeipuum Consiliarium, in Episcopum Brixinensem destinassent, & Paulus Summus pontifex Georgium confirmare nollet: Econtra Sigismundus Dux, tanquam Aduocatus ac Princeps Tyrolensem, vna cum Canonicis Leonem ad possessionem Episcopatus minimè admittèrent. Durauit hoc schisma per septem annos cum dimidio, quibus Ecclesia Brixinensis duos Praefules habuit. His elapsis post multos tractatus, magnòq; pecuniae interuentu Georgius, repudiato Leone, à Xisto Papa IV. confirmationem Pontificiam obtinuit. Diuturnum ac infelix hoc schisma felicissimum finem sortitum est.

PRAEDICTVS Leopostea restaurata per Fridericum tertium Imper. Cathedralis sedis Viennensis primus Episcopus constitutus, ac à Xisto Papa quarto confirmatus est, Anno 1480.

SUB hoc Episcopo Georgio obiit Nobilis vir, Osvaldus de Seben Tyrolensis. Eques auratus, Episcopatus Brixinensis. Pincerna haereditarius, postremus suae familiae, Anno 1465. Quo etiam obiit Georgius Hack de Themafvald, Silesius, Episcopus Tridentinus; in cuius locum electus est IOANNES, huius nominis Hinderbach Hessus, Decretorum Doctor, Canonicus ac Praepositus Tridentinus, Friderici Imper. Consiliarius, & apud Sedem Apostolicam Orator, vir & doctrina ac experientia conspicuus.

ANNO 1475. in die passionis Domini, Simon, infans Tridentinus, per perfidos Iudeos Martyrio affectus; Iudei autores, ac conscij sceleris dignas poenas luerunt, Simon inter Sanctos relatus, Erecta illi Basilica, pluribus miraculis coruscat, cuius rei plurimi scriptores fide digni meminerunt, Sabellius, Volateranus, Matthias Palmérius, ANDREAS Vega, qui de iustificatione super Concil. Tridentinum doctissime scripsit, in descriptione & commendatione vrbis Tridentinae, praefixa operi suo, & decretis illius Concilij; Philippus Bergomas in supplemento Chronicorum; Nauclerus, Munsterus in Cosmographia, omnium verò locupletissime Ianus Pirrhus Pincius Mantuanus, de vrbis Trident. Pontificum lib. 4.

ANNO 1480. 20. Nouembris, obiit Oeniponti Domina Eleonora, Iacobi Scotiae Regis filia, Sigismundi Archiducis prima vxor. deuotissima ac piissima foemina sine liberis, sepulta in Statms Monasterio, in superiori Oeni valle cum aliis Principibus Tyrolensibus.

ANNO 1482. 22. Aprilis; Sixtus Papa quartus Melchiorem à Meckau, Austriacum, I. V. Doct. Praepositum Magdeburgensem, tanquam Coadiutorem & Successorem designatum Georgij Episcopi Brixinensis, Sigismundo Archiduci re commendauit.

ANNO 1483. 14. Martij, paulò post meridiem surrexit ventus vehemens; hinc ferè tota ciuitas Botzani ad Athesim, exceptis 15. domibus ac Ecclesia, incendiò periit.

ANNO 1487. incepit primum bellum Sigismundi Archiducis, contra Venetos feliciter gestum. De cuius origine & successu, qui plura legere cupit, videat Conradum Wengherum, Brixinensem. Canonicum, Item supplementum Chronicorum Philippi Bergomatis, lib. 15. & vltimo.

SABELLIIVM Aeneadis 16. lib. 8. Cardinalem Bembum in historia Veneta, libro primo,

CARIO,

CARTONEM Chronicorum lib. 3. Continuatore Chronici Eusebiani, Iacobum Wimphelingium in Epithomaterum Germanicarum, cap. 60.

IANVM Pirrhum de vitis Episcoporum Tridentinorum, lib. 5. Lazium in Austria sua, lib. secundo.

ANNO 1489. quo hic Episcopus obiit, aliàs 1490. in Quadragesima Sigismundus, Archidux Austriae, cum liberis careret, Comitatum Tyrolensem, & omnes suas prouincias superiores Maximiliano Regi Roman. consensu FridERICI Imperat. liberè resignauit, qui etiam ipsorum priuilegia atque libertates confirmauit, &c. prima prouincialia Comitum Meroniae habuit, ac ibi regimen seu consilium Tyrolensem renouauit.

SIGISMUNDVS autem postea, nempe Anno 1496. quarta Martij, Oeniponti obiit, sepultus in Stams apud suos Maiores. Princeps hic fuit liberalis, mansuetus, pacis, iustitiae ac doctrinae amator, ac singularis Patronus. Sub eo in Comitatu Tyrolensi fuerunt aurea secula. Nam Anno Domini 1448. principio sui regiminis famosissimae ac opulentissimae argenti fodinae in villa Schvartz im Erbsstollen & Falekéstain primò inuenta. Inde vsq; ad tempora nostra ultra aënos centum maximae opes ac diuitiae erutae (irritamenta ut Poeta ait malorum) Vnde Comitatus iste à multis Regno alicui non immeritò comparatus est. Qui de hoc Sigismundo plura scire cupit, videat Austriam V Volffgangi Lazij.

ANNO 1493. obiit Vlricus de Freuntspurg Episcopus Tridentinus, huius nominis tertius, cui substitutus est alius Vlricus de Liechtenstain, Tyrolen. canonicus Trident. & Brixinen. quartus huius nominis.

69. MELCHIOR à Meckau, Caspari à Meckau, Austriaci. Maximiliani Romanorum Regis Consiliarij ac Cubicularij, &c. filius, designatus Coadiutor Georgij, postea Episcopus Brixinensis ab Alexandro Papa sexto Romae magnificis caeremoniis Cardinalis creatus est, Anno 1503. Sub hoc Episcopo, nempe Anno Domini 1500. Leonhardus Comes Goritiae, vltimus suae familiae Testamento legauit MAXIMILIANO Caesari oppidum Luentz Goricensis olim Comitatus cum omni sua iurisdictione, quod hoc modo Comitatu Tyrolensi plenè accessit & incorporatum est, Anno Dñi 1511. in quo quondam EUFEMIA, Comitissa Goricensis, instituerat Monasterium ordinis Carmelitarum, ibidem sepulta, secundum Putschium.

HOC ANNO in Comitatu Tyrolensi hyems asperissima, quam secuta est aestas immodicè aestuans, & arida; ita ut propter pluuiarum inopiam & nimium solis ardorem cuncta penè humi nascentia exaruerint, scænum in primis, parū quoque auenarum creuit, & frumenti maxima caritas secuta; vinum tamen ubiq; & optimum, & in maxima quantitate natum est, ut dolia deficerent. Fuit idem hic annus porcis admodum funestus, ac cæteris aliquot animalibus exitiosus.

ANNO DOMINI 1504. 24. Aprilis obiit Dominus GAUDENTIUS, Advocatus de Matsch, siue Amasia, Comes à Kirehperg, & Dominus in Prettigovv & Dauas, Curiensis Episcopatus Hæreditarius Dapifer, SIGISMUNDI quoq; Archiducis, ac MAXIMILIANI Romanorum Regis Consiliarius, Dux militaris, postremus suae familiae, in magnifico castro suo Churberg, in valle Venusta, sepultus in vicino Monasterio sanctae MARIAE, ordinis sancti Benedicti, &c.

ANNO 1505. 16 Septembris obiit Tridenti Dominus VDALRICVS à Liechtenstain, Episcopus Tridentinus, sepultus ibidem; cui successit die 24. eiusdem mensis Dominus Georgius, eius nominis à Neidekh, Austriacus, I. V. Doctor, Archiducatus Austriae Cancellarius, & Coadiutor Tridentinus, vir doctus, ac in grauib; negotiis diu versatus.

OBIT hic Melchior Episcopus & Cardinalis Romae, secunda die Martij;
Anno

t. deest;
tertium

Anno 1509. in legatione pro Maximiliano Cæsare, Anno Pontificiæ dignitatis XXII. sepultus ibidem.

CHRISTOPHORVS, primus huius nominis, à Schrouenstain, filius Osvaldi Equitis aurati, ac Præcedis, Baronis à Wolckenstain, &c. Coadiutor Brixinens. & Tridentinens. summæ Ecclesiæ Præpositus, &c. fit Episcopus Brixinens. Anno 1510. vir genere, eruditione ac morum gravitate celeberrimus, Sororem habuit Fœlicitatem, Abbatissam Sonnenbergensem, & aliam sororem Barbaram, uxorem Domini Pauli de Liechtenstain, Maximiliani Cæsaris intimi Consiliarii: Ambo coniuges Augustæ defunctæ, ac Bozanum ad sepulturam suam translati, Anno 1513.

ANNO 1514. obiit dominus Georgius de Neidek, Episcopus Trident. Veronæ, ibi Vicarium Imperialem gerens, sepultus Tridenti, successit illi D. Bernhardus de Glöfs, Tyrolensis ex valle Naunum, huius nominis certius, I. V. Doctor, factus postea Cardinalis & Administrator Episcopatus Brixinensis.

PRÆFUIT hic Christophorus Brixinensi Ecclesiæ annis 12. Obiit Anno 1521. 4. Calend. Aprilis, qui fuit 29. Martij, ibidem sepultus.

SEBASTIANVS, huius nominis secundus, Sperancius, I. V. Doctor, Consiliarius Maximil. Cæs. & Matthæi Langij Card. Præpositus Brixinens. fit Episcopus 5. annis præfuit. Obiit in Brauneck 11. Octobris, Anno 1525. sepultus ibid.

SUB HOC Episcopo, nempe Anno Domini 1522. diuisione facta inter Carolum V. Rom. Imper. & Ferdinand. fratrem paternorum Regnorum ac provinciarum, Ferdinando inter cætera cessit Comitatus Tyrolens.

GEORGIVS ab Austria, huius nominis quartus, Cæsaris Maximil. filius naturalis, postulat est ad Episcopatum eodem anno 29. ac mense die 21.

QUARTO die Iunij, Anno 1534. magnificum Palatium curiæ Oenipontanæ media nocte incendio gravissimo exustum est.

ANNO 1539. 18. Ianuarij, resignavit hic Georgius Episcopatum in manus Capituli, cum 14. annis Brixinens. Ecclesiam gubernasset, ordinatus in Archiepiscopum Valentinum in Hispania; vbi eum paucis annis sedisset, relicta Archiepiscopali sede Valentina in Germania inferiori, intercessionem & auctoritatem Caroli V. Imperat. factus est Leodiensis Episcopus, Anno Domini 1544. cui multis annis præfuit; ibique mortuus & sepultus est senex, Anno 1557.

BERNHARDVS à Glöfs Tyrolensis, Episcopus Tridentinus, & S. R. E. Tituli S. Stephani in Cœlio monte Presbyter Cardinalis, Anno 1539. mense Ianuario postulat est in Administratorem Ecclesiæ Brixinensis; qui cum possessionis capiendæ causa venisset, inter prandendum Apoplexia tactus interiit 29. Iulij, eodem anno. Vixit ab ingressu 17. dies. Corpus eius solemnifunebri pompa Tridentum relatum atque ibi sepultum est, cum illi Ecclesiæ 25. annis laudabiliter præfuisset. De cuius vita, rebus, ac aliis Episcopis Tridentinis latè ac eleganter scripsit Ianus Pyrrhus Pincius Mantuanus, libris septē, supra citatus, &c.

SUCCESSERVNT in Episcopatu Tridentino, Christophorus de Madruccio, Baro Tyrolensis, Decanus ibidem; in Brixinensi verò Christophorus Fuchs à Fuchspurg Tyrolensis, Decanus ibidem.

CHRISTOPHORVS Fuchs à Fuchspurg, in lauffenburg Eques auratus, Capitaneus ac Præfectus Regius in Kuofstain, defuncta uxore Catharina de Machslrain, Nobili Bauara, ex qua tulit vnicum filium Christophorum, Equitē pariter ac Successorem suum in Kuofstain, animum ad Ecclesiastica applicuit, factus Canonicus Salisburgensis, Tridentinus, ac Decanus Brixinensis, locum tenens Oeniponti; defuncto Bernhardo Cardinale, electus est Episcopus Brixinensis, Anno Domini 1539. prima Septembris.

ANNO

ANNO sequenti 1540. tam feruens ac arida æstas fuit, ut pleraq; agrorum fata perirent, frumentumque exaresceret: Vicissim magna vini generosissimi copia prouenit, ut vasa quoque deficerent; Montana quoq; nemora ex nimio solis ardore accensa, iuxta urbem Oenipontanam in nemore Hetinio, 20. die Iulij, tantum hominibus terrorem incusserunt, ut omnia vicina loca flammarum sæuitia conflagrata timerent. Obiit hic Episcopus anno tertio sui Pontificatus, 29. Aprilis, aliàs secundum Catalogum 9. Decembris, Anno 1542. sepultus ibi in summo Templo. Electus est post eum in Administratorem Dominus Christophorus Madrucius, Episcopus Tridentinus.

75. **C**HRISTOPHORVS Madrucius, Episcopus Tridentinus, eligitur in Episcopum Brixinensem, Anno 1542. factus postea Anno 1544. à Paulo Papa tertio Cardinalis Tituli S. Cæsarij, vir magni iudicij ac experientiae, gratus, doctus ac eloquens, cuius opera & consilio Carolus quintus Imperator, ac filius ipsius Philippus Rex Hispaniarum, nec non & ipsi Summi Pontifices in grauissimis negotijs ac legationibus sæpe ac vtiliter vsi sunt. Obiit Tiburi, Anno 1578. die 5. Iulij, ibidem iuxta Cardinalem Estensem sepultus, cum Brixinensi Ecclesiam 36. annis laudabiliter rexisset.

ANNO 1545. Idibus Decembris, sacrum ac œcumenicum Concilium Trident. à Paulo tertio, Pont. Max. Anno 1542. 11. Calend. Iunij, ipsius Episcopi suasu ac instinctu legitime indictum, iam demum publicari ac celebrari coepit, eodemque die Tridenti sessio prima habita.

76. **I**OANNES THOMAS, Baro à Spaur & Valerio Tyrolensis, Præpositus & Canonicus Brixinensis, ac prædicti Christophori Madrucij Cardinalis ex Sorore Nepos, Anno Domini 1552. Coadiutor factus; postea Anno 1578. defuncto Cardinale Christophoro, in Episcopum electus; qui hoc 1582. Anno adhuc cum laude præest. Omnipotens DEVS ipsum Ecclesiam Brixinensem quam diutissime incolumem conseruare velit.

EPISCOPI Brixinenses, quemadmodum etiam Tridentinenses, tametsi iure Aduocatiæ, ac quibusdam aliis ad Comitatum Tyrolensem pertineant, sunt tamen Principes Romani Imperij, Regalia ab Imperio, sessionem in Comitibus Imperialibus habent, ac in contributionibus sunt: Hinc quoq; ut & ceteri sacri Romani Imperij Principes, tam Ecclesiastici quàm sæculares, ab antiquis temporibus Officiales suos, quos hæreditarios vocant, habent; nempe hi nostri Brixinenses Marschalcos, olim à Schöneck, nunc Barones à Welsperg & Primör, Dapiferos, olim à Kastelruto, nunc Barones à Wolckenstein & Rodneck, Pincernas, olim Nobiles de Seben, postea Nobiles de Niderthor; post hos Nobiles de Tunn, qui etiam Pincernæ sunt Tridentinensis Episcopatus, Camerarios, olim Nobiles de Rodneck, postea de Schneckenberg, post hos Barones à Vels, &c.

SUNT quoque quatuor alij Episcopi, Suffraganei Archiepiscopatus Salisburgensi. nempe Gurceni. Chiemen. Seccouienensis & Lauentinenfis: Athi inter Principes Imperij non censentur: locum aut sessionem in Comitibus non habent, neq; Imperio quicquam contribuunt. Horum Episcoporum Catalogos non habui, neq; de eorum primæua institutione, vita ac gestis, alia quam quæ supra sub Salisburgen. Archiepiscopis, de quorum mensa, ut vocant instituti, breuiter annotata sunt, Gurcensis, nempe per Gebhardum Archiepiscopum, circa annum domini 1073. CHIEMENSIS, Seccouienensis ac Lauentinenfis, per EBERHARDVM Archiepiscopum, circa Annum Domini 1214. & 1220. Qui de his præter Chiemen. plura cupit scire, Wolfgangum Lazium legat, in commentarijs suis Reipub. Romanæ, lib. 12. mihi fol. 1222. 1225. & 1228.

ADDI.

ADDITIONES.

BRIXINENSES EPISCOPI

THEODONI tertio filium fuisse THEODIBERTUM, qui de patris su-
prema iam agentis manu principatum accepit, ex historijs alijsq. antiquiss. monu-
mentis indubitatum est. Fratres verò eidem Theodoni fuisse quoq. Diepoldum
& Orthonem, quos alij Theodibaldum & Vtonem vocitant, credere prohibeor hjs que accu-
rate tradit Velfer. Rer. Boicar. IV. p. 215.

Error est in annis inde ut videtur natus, quod aberrantes facile longissime (ut
Velfer. pag. 213. rectè ait) qui in Regum nominibus lapsi, historiam ad superiores
Theodones retraxere, ante annos octoginta circiter vita iam functos. Rescri-
bendus verò hic annus DCXVI. post Christum natum.

Huius S. Cassiani fit mentio in confirmatione Ludovici III. & in donatione Conrad.
II. quas infra suis locis exhibebimus.

Juliani temporibus Sabiona (ut loquitur Velfer. Boicar. III. pag. 178.) que inter Bri-
xentas in alpihus citra Bauzanum sita ad Boicam olim pertinuit. Otho Frisingen. Brix-
nam Bauariæ civitatem appellat: & longè à verò errant, atque historie imperiti sunt qui sine
Sabionam, siue Brixinam Boijs adimunt.

Aquilegiæ Norici (qua illud ad Adriaticum sinum vergit) urbem; illumque to-
tum tractum Norico, secundum alios Vindeliciæ, que & ipsa Norici pars, accensam fuisse,
nemo negabit. Idq. Diplomatis Regiis alijsq. monumentis vetustissimis probari potest.

Secundum à S. CASSIANO Episcopum Sabionen. seu Brixinatem ex Philipp. Fer-
rarij producit R. P. Raderus Lucanum quem etiam inter Bauariæ sanctos recenset hjs ver-
bis: Divus hic Lucanus Sabionenlem egit Episcopum sub Annum Christi
CCCCXXIV. Cælestino Pont. Max. Romanam Ecclesiam Christiani orbis pa-
rentem administrante; apud quem ab æmulis & nimis religiosis delatus est,
quod ditioni suæ subiectis per Cineralia cum summa rerum inopia preme-
rentur, lactis usum, & quæ inde obsonia fiunt in cibum benignius indulgis-
set; cum tamen necessitas legem nesciat: nec Ecclesia, quæ mater, non no-
uere a est, velit ovilia sua nimia fame premi, multò minùs interire. Citatus er-
go ad summi in orbe Christiano iudicis tribunal, quamvis iam annis & senio fes-
sus, vno duntaxat administro comitatus, cum Spoletum venisset, stabularij seu
Cauponis uxorem aquâ intereunte distentam solis precibus curavit, uti noxius
humor sponte diffunderet, uterisque euacuatus & correctus subsideret. Inde
Romam usque progressus, cum pallium ad solis radios siccandum suspende-
ret, pendit illud sine clavo, sine paxillo, perinde quasi tela solis armata ha-
mis sustinerent vestem. Quod cum Pontifex Cælestinus ipse spectator admi-
raretur, indeque de sanctitate antistitis coniecturam faceret, non solum ab om-
ni crimine habuit excusatum (ut cuius innocentia etiam cælum suffragaretur)
sed etiam multis cultum beneficiis ad suam sedem remisit. Atqui nec tum po-
tuit quamvis Romæ absolutus domi conquiescere, inimicis illum tam diu exa-
gitantibus, donec loco cederet, qui inde in vallem Agordiam, quæ Beluno pa-
ret, se demisit, ubi Auatia religiosa femina peregrino victum benignè submini-
stravit,

Qq

Cum

c.
Vid. Fr.
Philipp.
Ferrarium
in Catalogo
S. S. Italiae,
mens. Aug.
die 13. f. 107
d.
e.
f.
de S. Ita-
lia, 20.
Iulij.

Cum vitâ cessisset, & corpus eius Belunum esset deferendum, id nunquam fieri potuit, quo ad sacrum eius caput Agordi veluti pignus accepti beneficii relinqueretur. Reliqua pars corporis Beluni in summam ædem illata summam habet venerationem.

Hic eximendus est lectori vnus alterue scrupulus, qui Philippum Ferrarium nec quicquam torsi. Miratur is, cum de hoc Lucano Brixinensi præfule tractat, quamobrem apud Democharem & Hundium in Syllabo Pontificum Brixinensium vel Sabionensium nulla fiat mentio. Promptissimum est è vero respondere. Nomina ab vsque S. Cassiano omnium Pontificum propter barbarorum incursiones & vrbis euersionem, ad vsque S. Genuinum seu Ingenuinum (de quo infra) intercidisse. Nullum autem genti illi rectorem, præfulem, aut Pontificem interea vnquam præfuisse, non est verisimile, cum hic ipse Lucanus ex monumentis Belunensibus ostendatur interea loci Pontificem egisse. Sed & prisca Brixinensium Chartophylacia tum belli cladibus, tum incendiorum ruinis perierunt, vt doceri non possit nullum præterea alium post Cassianum Episcopum fuisse. Alter est, cum Brixina illa tempestate nec opidum fuerit, neque nomen eius extiterit, & ab S. Albuino qui sub Othone III. & Henrico S. demum vixit, sedes è Sabiona Brixinam, quam ille manibus cinxit & opidi nomen indidit, fuerit translata, quomodo S. Lucanus potuerit dici Episcopus Brixinensis? Nec hic opus est Alexandri gladio ad secundum hunc nodum. In promptu est responsio, dictum esse Brixinensem Episcopum per metachronismum, quod sedes Brixinam è Sabiona sit translata, vt hodie SS. Cassianus, Ingenuinus, & Albinus dicuntur Brixinenses Episcopi, per vsurpationem & Catachresin, cum Sabionenſes fuerint. S. Albinus primus Brixinensis Pontifex celebratur. A quo posterioris æui scriptores regressi ad primos cum Sabionæ nomen Brixinæ claritas extinxisset, etiam priores Pontifices, & pontificatum Brixinensem abolito Sabionæ nomine nuncuparunt, vt ex Belunensibus chartis coges, quæ non eodem sæculo quo S. Lucanus vixit, sed longo post interuallo sunt perscriptæ, quomodo enim Brixinensem appellasset pontificem, cum Brixina nusquam nisi in Vtopia id loci esset.

Quare Brixinenses pontifices sancto veroque iure hunc S. Lucanum in album & syllabum antistitum Brixinensium possunt adlegere, & inter DD. Cassianum & Ingenuinum medium collocare. Nec est quod quisquam cogitet hunc fortasse Brixinensem in Italia fuisse præfulem: Extant apud Democharem nomina Brixinensium Pontificum, inter quæ nullum est Lucani, nullus Lucanus. *Hactenus de S. Lucano P. Raderus, cuius sententiæ lubens subscribo.*

Non possum non commemorare hoc loco, quæ supradictus R. P. Raderus, de S. Ingenuino (qui & Genuinus) Pontifice Sabionenſi apud Brixentis magno rationum pondere in medium adfert; & tot quidem verbis, quot ipse vitur.

Antiquissimus, ait, scriptorum qui Ingenuinum laudat est Paullus Warnefridus Diaconus Foroiuliensis, historiæ Longobardorum conditor: Hic Ingenuinum in conuentu decem antistitum in Mariano confedisſe testatur. *Post hæc inquit facta est Synodus decem Episcoporum in Mariano, vbi receperunt Seuerum Patriarcham A-*
qui-

quiliensem, tantem libellum erroris sui, quia trium capitulorum damnatoribus communicarat Ravennae. Nomina vero Episcoporum qui se ab hoc schismate cohibuerunt, haec sunt: Petrus de alino clarissimus, Ingenunus de Sabione, Agnellus Tridentinus, Iunior Veronensis, Horuntinus Vincentinus, Rusticus de Tarnisio, Fonteus Feltrinus, Agnellus de Acilio, Laurentius de Luacensis. Cum Patriarcha autem communicaverint isti Episcopi: Severus Parentinus, Iohannes Patricius, Vindemius, & Iohannes.

Hæc Diaconus de quibus pluribus infra agemus. Hic primum Ingenunus acta vitam & mores recognoscemus. Deinde censuram nostram subiicemus, iudiciumque de singulis feremus. Ergo in Brixinensium factis, quos propria Sanctorum Brixinensium inscripserunt, Romæ prius à Baronio & Pio Comensi aliisque Cardinalibus recognita, deinde Anno CIO. IO. CVI. ex auctoritate Christophori Andreæ Pontificis Brixinensis Oeniponte apud Danielem Agricola ediderunt, hæc de S. Ingenuno leguntur:

Ingenunus primus post sanctum Cassianum temporibus Gregorij Magni & Ruperti primi Salisburgensis Episcopi, circa Annum Domini quingentesimum nonagesimum Sabionensem rexit Ecclesiam. Nam cum Sabiona expulso sancto Cassiano à gentilibus depopulata: postea vero per Hunnorum incursiones ab Attila rege funditus excisa; ac deinceps plus quam ducentis annis sine Rectore & Episcopo fuisset: Ingenunus urbem & Ecclesiam Sabionensem, Theodorus tertij Bavariæ Ducis beneficentia restauravit. Factusque ibidem secundus Episcopus & Pastor ab Helia Patriarcha Aquileiensi, tum temporis Metropolitano est consecratus. Grassabatur autem adhuc infelix illud contra quintam Synodum Constantinopolitanam, tria Iustiniani Imperatoris Capitula damnantem, schisma. Quod cum universam prope Catholicam Ecclesiam pluribus annis misere dilacerasset: ipsumque etiam Severum Helia Aquileiensi Patriarchæ Successorem, ac plures Episcopos infecisset: Ingenunus tamen, una cum paucis quibusdam orthodoxis non modo adduci non potuit ut consentiret, verum etiam Marianam Synodum presentia & auctoritate sua laudabiliter condemnavit; in qua dictus Severus Patriarcha reuocato errore receptus fuit in gremium Catholicæ Ecclesiæ. Magnus vero pro honore Dei profusus laboribus Ingenunus, sub Autharic Flavio Longobardorum rege Italiani decessante in exilium pulsus est. Fbi arumnis confectus miraculis gloriosus migravit in cælum Nonis Februarij.

In hac narratione primum illud observandum S. Ingenunum non videri primum post S. Cassianum Sabionæ Episcopum, sed ut supra ostensum est, S. Lucanum inter Cassianum & Ingenunum medium intercessisse. Indeque Petrum de Natalibus, Hundium & Ferrarium ipsosque Fastos sacros Brixinensium castigandos. &c.

Deinde grauior sequitur error & certus, cum affirmatur Ioannem Ravenanum antistitem schismate de tribus capitulis infectum, & schismatis antesignanum fuisse, quæ grauis est iniuria, optimo & Catholico pontifici Ravenanum illata. Nec enim is vnquam fuit schismate infectus, sed vel maxime contra schismaticos decertavit. Quod ex S. Gregorij epistola ad eundem missa clarius elucescit, qua laudat Ioannem, & gratias eidem agit, quod Ictrix Episcopos per Exarchum ad Catholicæ Ecclesiæ sententiam sequendam compulerit, &c. Et infra: De Ingenuni præterea exilio, tradit idem Baroni-
us anno Christi DCXXXVIII. Porro inquit, etsi sub Ariano rege non reperitur indicta
in Catholicos persecutio: accidebat tamen interdum ut si qui Episcopi astuantes zelo Catholica fidei vrgerent
Arianos, iidem ab eodem rege exilio multarentur, ut contigit S. Genuino siue Ingenuno Episcopo Sabio-
nensi, qui à rege Longobardorum in exilium pulsus apud Brixionem in Germaniam, ibidem diem obiit, iun-
ctusque sepultura est S. Albino eiusdem civitatis Episcopo; factumque est ut amborum una eademque die nata-
lis in Ecclesia celebratur Nonis Februarij.

Vbi rursum venire in dubium potest, quod pulsus ex Italia Brixionem venerit, & ibi mortem obierit, cum Brixina nondum extiterit, Sabiona pul-

pulsum oportuit. Sed nec Sabiona fuit instaurata, ab Hunnis & Attila eversa, cui Clusium oppidum ad pedem montis Sabonæ affixum successit. Enimvero modo summa rerum in vita S. Genuini seu Ingenuini constet, de singulis articulis corporis aliquando deprauatis minus laborandum, quamvis optandum ut omnia sibi consentiant. Nam sæpe vsu venit, ut ubi singula labant, summa concidant. Albinus dein additus est Ingenuino, qui prior fuit quadringentis annis, nisi de translatione agas. Vbi tamen in vita verè scriptum est corpus Albuini appositum corpori S. Ingenuini. Certum est ex Diacono Ingenuinum Episcopum Sabionensem fuisse. Certa alia, nisi quæ iam notanda & castiganda nominauimus. Addo coronidis loco Ingenuinum virum ex eo quoque sanctum videri potuisse, quod ipse vltima passus tamen in captiuorum lythrum magnam vim pecuniæ Francis expenderit, cum in singula virorum capita sexcentos solidos adnumerârit, ut Paullus libr. 3. c. 32. docet. Auentinus tantum Diuum Ingenuinum Sabionensem (qui nunc Brixinensis est inquit) appellat, aliud non addit.

- h. Mentionem faciunt S. Ingenuini Donationes Conradi secundi, quas infra sub Hartvico Episcopo inuenies.
i. Velfer. V. Boicar. p. 308. Ex Catalogo Episcoporum Sabionensium successionem sic dixerit.

S. CASSIANVS.
S. INGENVINVS.
S. CONSTANTIVS.
VRSVS.
PIGENCIVS.
PROIECHVS.
MATERNINVS.
MARCELLVS.
VALERIANVS.
AGNELLVS.
ANRIHANVS.
ANTONIVS.
LAVRENTIVS.
JOANNES.
ALIMVS.

- k. Catalogus, quem Velfer. refert, hunc Mastulonem penitus ignorat.
l. Sabionensis Episcopatus, & plerique Boicæ loci Tridentino Ducatui confines, à Luitprando Longobardorum rege intercepti. Longobardis tum parebant. Vnde factum, quod S. Bonifacius, cum Bauariam in certas distribueret Dioceses; Sabionam præterijt. Quod R. P. Serarius Rer. Mogunciacar. pag. 496. 28. (in Notation.) sic narrat: Scædæ sacræ per Boicam habebantur quatuor, LAVREAGVM siue BATAVA, SALISBURGV, FRISINGA, REGINOVRGV. SABIONÆ ratio non habita, quod Longobardicum imperium respiceret. &c. Quod vero Boiorum Concilio Prid. Id. Octobr. An. DCCLXXII Dingelsingam indicto ALIMVS Sabionensis Episcopus interfuit; rectè hinc Velfer. ratiocinatur (Rer. Boicar. V. p. 308.) Sabionam in Thassilonis potestatem cum bona socii gratia tum concessisse, & Boicæ rursus contributam fuisse.

Merito hic Dn. Hundius, vir optimus & veritatis perquam studiosus Auentinum notat, quod breuiter sed suo paraphrastico more, mutatis verbis Decreta aliqua huius Synodi referat, cum tam hoc, quam pluribus alijs in locis (ipsius D. Hundij, adeoque omni-

am bonorum virorum iudicio) consultius fuisset, veterum Diplomatum, Epistolarum ac Decretorum verba genuina ac autentica, utcumque parum elegantia, prout seculum illud tulit, ponere. Nam mutatio verborum sepe numero sensum quoque, ac ipsam sententiam pervertere videtur, quod plerique doctos viros, ac Ouentini alias studiosos in ipso (et merito quidem) desiderare audio. Consimile, nec minus insignis audacia & Auentini exemplum, vide infra sub Episcopo WISVND.

Meliori animo & fide integriori nos hic representamus Concilium seu Synodum Dingolingen: vel potius fragmentum eius, quod clarissimus & perenni memoria dignus Dn. Henricus Canisius Norimagus I.C. & S.S. Canonum, professor in Academia Ingolstadtensi Dominus & amicus meus honorandus, acceptum ab Illustri viro Marco Velfero, multis nominibus mihi nunquam non honoratissime nominando, a se propria manu ex peruetusto Codice exscriptum, anno MDC. in lucem edidit.

Not. Nonnulla huius Concilij acta supra sub Patavien. & Laureacen. Archiepiscopo Wifrico extant; quae candido lectori cum his conferre non iniucundum fore spero, nec infructuosum.

HÆC SVNT DECRETA, QUÆ CONSTITVIT

sancta Synodus, in loco, qui dicitur Dingoluingen, Domino

* Tassilo mediante,

* l. Tassilo me.

DE die Dominico ita constitutum est, ut tali honore habeatur, sicut in lege scriptum est, & in decretis Canonum. Et si * quid præsumperit frangere contra legem aut decreta Canonum, tali poena subiaceat, sicut ibi scriptum est. * l. quæ

De hæreditate, quæ tradita est ad Ecclesiam, ita constituit; ut quisquis hæreditatem suam ad Ecclesiam antea donauerat, aut postea donauerit, si quid mutare voluerit, chartam suam habeat ita scriptam, ut locum, & tempus, & personam habeat, aut tribus testibus fidelibus & nobilibus testificetur. Si Sacerdos non habeat chartam, nec testem, ut prædiximus, tunc sicut in lege Baiuorum & iudex iudicat, sic defendat.

De eo, quod Episcopi iuxta Canones, & Abbates Monasteriorum iuxta regulam * viuentes, ita constituit.

I. Cogitantur cur numerum hic primū incipiant.

* De eo quod sanctimonialia, quæ in seruitio Dei sunt, ita constituit; ut nullus ausus sit in coniugium & matrimonium ducere, aut si quis ausus fuerit contra decreta canonum, ita componat sicut canones decreuerunt.

* l. Quam. Gel. Quam. res sint.

De eo, quod ius ad legem, quam habuerunt in diebus patris sui, nobiles & liberi & serui eius, ita donauerunt ut firma fieret.

II. * l. De fam. Eliminalibus.

De eo, quod ut si qui de nobili genere de hæreditate sua dare * ad sanctuarium Dei, in sua potestate esset, nemo prohibuisset nec mutaret in perpetuum.

III. IV.

De eo, quod ut serui Principis, qui dicuntur Adelschalhe, * ut suam habeant Weregeldam, iuxta morem quem habuerunt sub parentibus, & ceteri minores Weregeldi iuxta legem suam, ita constituit.

* fort. deest. Gellm. V.

De eo, quod parentes Principis quodcunque præstatum fuisset nobilibus intra Baiuorios, hoc constituit, ut permaneret & esset sub potestate vniuscuiusque relinquendum posteris, quam diu stabiles fœdere seruassent apud Principem ad seruendum sibi, & hæc firma permaneret, ita constituit.

* Gidetur abundare. VI.

VII. De eo, ut nullus hæreditate sua priuaretur, nisi per tres causas, * quas in pãdo
* que scribentur; propter homicidium, hoc est, ut quisquis hominem principis sibi
dilectum occiderit, ob iniuriam Principis, & ad calumniam, hominem com-
ponat secundum legem, tunc priuaretur hæreditate sua.

VIII. De eo, quisquis * mulierem nobilem acceperit in coniugium, & non præ-
* seruum
* videtur
* deesse. sciuit, ita constituit, ut iterum libera esset dimittat seruum, & postea non redi-
gatur in seruitium, sed esset libera.

IX. De eo, quod & si quis de quocunque reatu accusatus ab aliquo, potesta-
tem accipiat cum accusatore suo pacificare si voluerit, antequam pugnam quæ
Wehadinc vocatur, permittat.

X. De eo, quisquis de nobili genere deprehensus fuerit de illis * IV. causis, *
* l. 111.
* de quib.
* hæredi-
tatis sua. de qua supra diximus: si ille hæreditate sua portionem pro illius criminis reatu
perdat, vxor autem illius suo iure non priuaretur, ita constituit.

DE COLLAUDATIONE QUAM EPISCOPI ET AB- bates in Baioaria inter se fecerunt, pro defunctis fratribus.

IN Christi nomine. Notitia, qualem conuenientiam gentis Baioariorum
Episcopi & Abbates inter se fecerunt, quorum nomina infra perarare stylo de-
creuimus, id est, Manno Nuuenpurgensis ciuitatis Episcopus, Alim, Vigilius,
Wiserich, Sintpreht, Heres Episcopi, Oportunus, Wolspreht, Adalpreht, Ato,
Vro, Lantfrit, Albune, Ruothart, Ernest, Reginpreht, Volchanhart, Perhhoch,
Sigido Abbates. Vteorum quis de hac luce migraret, vnusquisque supersti-
* l. p. sal-
* teria. tium Episcoporum vel Abbatum pro defuncto in domo sua Episcopali vel cœ-
nobio, C. missas speciales & eodem numero * psalterio cantare faciat. Ipse
verò de propria persona sua XXX. speciales missas compleat, vel à religiosis
sibimet subiectis, implere omnino prænotatum faciat numerum presbyteris si-
ue monachis, cum de hoc sæculo migrauerint Episcopus seu Abbas vno pres-
bytero vel vno monacho XXX. missas speciales, totidem psalteria faciant ce-
lebrari.

DE CONCILIO, QVOD DVX TASSILO, APVD Dingoluingam celebravit.

REGNANTE in perpetuum domino nostro IESV Christo, in anno vero
* An. Cal-
* listi. incidit
* enim prid-
* id. Octobr. XXXII. regni religiosissimi Ducis Tassilonis gentis Baioariorum sub die *
consulem, quod erat II. Id. Octobr. atque anno ab incarnatione Dominica
DCCLXXII. Indict. X. diuina præstata inspiratione, ut omne regni sui præ-
notatus Princeps collegium procerum coadunaret, in villam publicam Din-
goluingam nuncupatam, ut ibidem tam regulare moderaret in sancto habitu
cænobium virorum & puellarum, quam Episcopales moderaretur obsequias,
* l. c. p. pe-
* ritos.
* duntur-
* nitate. insuper gentis suæ institutiones legum per primatos * imperitos vniuersa con-
sentiente multitudine, quæ reperit * diuturna vitata, & quæ videbantur ab-
strahendo euellere, & quæ decretis placerent, componenda instituerentur.
Inter tot verò collegia Sacerdotum deuolutis Episcoporum & Abbatum in præ-
sentia paginis, regularis ordines vitæ atque Canonum normas, vel decreta
patrum, nullis comprobare quiverant testimonijs, ut monachis parochiæ com-
mendari deberent, vel publica baptismatis obsequia, nisi fortè pro periculo
mortis, & nihil eorum implerent commorandi negotio, excepto * vicissitudi-
nis

nis villarum propriarum singulis annis obedientialibus curis commissio ab Abbate proprio fuerit determinata. Vnde ab vniuersis Abbatibus facta professio, vt minimè titulis popularibus se ingerere depellerentur, & hæc omnia cui commissæ sunt plebes, sub potestate Episcoporum permanerent, sicut in sanctis Synodis vel decretis priscorum patrum perarata comprobatur conscriptio, ab Episcopis verò simili modo, & nihilominus * prælatis ponderauerunt sententijs; vt erga eos charitatis gererentur curæ, ita vt Canonica auctoritas confirmat, & spiritualis concordia declarat. Hoc peractio concilio, & ab vniuersis vno ore confirmato, vt si quis de eadem institutione deuiare præsumpserit, à collegio eorum alienetur vsque iterato examine, id est, publica Synodo.

DE POPVLARIBVS LEGIBVS.

PRÆNOTATVS Princeps vniuerso concordante collegio, * hic constituit, vt nullus à prouinciæ suæ mancipium limine venundare, vel proprium vel fugitiuum præsumpserit, & si quis hoc decretum non obseruauerit, Wegeldo suo culpabilis permaneret.

Vt nullus furtiuam rem tam in equis & alijs quadrupedibus quàm in reliqua suppellectilia, extra finem Baioariorum venundare, vel machinis diabolicis extra minandi, insidijs tegi, vt si quis hoc præsumpserit XL. solidis componat in publicum.

Vt si quis domum tam liber, quam seruus, altius effoderit, & ibi occisus fuerit, sine compositione in sua damnatione permaneat: Si autem suppellectilia abstulerit de eadem domo, & eo fugiente in curtem vel extra curtem, hic cui damnum intulit, consequitur & interfecerit, pari subiaceat sententia.

Similiter, qui liberum vel mancipium suum furauerit, & cum comprehendere minimè quierit, & ibidem interfecerit reum, superior permaneat sententia; sed tamen ea generatium homicidiorum, debita signa vicinis suis, & his, qui assistunt, insignet.

De pugna duorum, quod Wehadine vocatur, vt prius infortiantur, quàm parati sunt, ne fortè carminibus, vel machinis diabolicis, vel magicis artibus insidiantur.

Qui suprâ prædictæ pugnae, quod Camfvvic dicimus, peractio iudicio, se simili vindicta erigere contra querentem præsumpserit, Sacramentum, quod Ahtheid dicitur, iuret in Ecclesia cum tribus nominatis sacramentalibus.

De eo, quod Baioarij Stapfflaken dicunt, in verbis, quibus ex vetusta consuetudine paganorum idolatriam reperimus, vt deinceps non aliter nisi t indicat, qui quærit debitum, Hæc mihi iniuste abstulisti, quæ reddere t debet. Reus verò contradicat, Nec hoc abstuli, nec componere debeo, iterata voce requisito debito dicat, Extendamus dexteram nostram ad iustum iudicium Dei, & tunc manus dexteram uterque ad cælum extendat.

Vt nullus furtiuam rem suscipere, vel intra terminum abscondere præsumat, qui hoc fecerit XL. solidos componat.

Vt hi, qui Ducali manu liberi dimissi sunt, ad eadem cogantur iudicia, quæ Baioarij Vrtella dicunt.

Vt hi qui in Eccles. libertatem conquirebant, deinceps tam ipsi, quàm eorum posteritas in secura libertate permaneant, nisi fortè ipsi sibimet insolubile damnum inferant, quod componere minimè quierint.

Qui ex eis occiduntur, pretium eorum his soluatur Ecclesijs, vbi liberi dimissi sunt. Liberi, qui ad Eccles. dimissi sunt liberi, vel per chartam acce-

XXIII.

Quæ res-
vendi sint
hi numeri
et sequen-
tes etiam
non satis
liquet.

XXIV.

XXV.

ita dicat
t debet.

XXVI.

XXVIII.

XXIX.

perunt libertatem à Rege, si occidantur, LXXX. sol. componantur Ecclesiæ vel filiis eorum, in dominico XL. sol. compon. Si ancilla libera dimissa fuerit per chartam aut in Ecclesia, & post hæc seruo nupserit, Ecclesiæ ancilla permaneat. Si autem libera * Baioario seruo Ecclesiæ nupserit, & seruale opus ancilla contradixerit, abscedat, si autem ibi filios & filias generauerit, ipsi serui & ancillæ permaneant, potestatem * ex inde non habeant, Illa autem mater eorum quando exire voluerit, ante annos III. liberam habeat potestatem, si autem III. annos indurauerit opus ancillæ, & parentes eius non exadomauerunt eam, ut libera fuisset, nec ante Comitem nec ante Ducem, nec ante Regem, nec in publico mallo, transactis tribus Kal. * Martis, post hæc ancilla permaneat in perpetuum, & quicumque ex ea nati fuerint, serui & ancillæ sunt.

Qui furtiuam quod * Zougenzucht dicitur, super furem comprobare nequiuerit, furtiuo compon. more.

Qui resisterit domum suam, quod * selisuchen dicunt, qualem rem querenti resistebat, talem compon. In publico XL. sol.

Qui manum immissionem resisterit, quod hantelod dicunt, XL. sol. soluat in publico, & ipsam rem querenti reddat.

De his, qui supradictis * homicijs debita morte in furto * repertis, ut si quis huius interfecti parentelæ eum, qui suo scelere caprus est, vindicare tentauerit, à propria alode alienus efficiatur.

Et si quis signum, quod est sigillum, in honoraueit, vel huiusmodi iniuncta minimè impleuerit, prima vice arguetur, secunda XL. sol. compon, III. sum. Weregeldum, IV. exterminetur ab actio officio.

Ut si quis iudicium furti in bina vel terna reprehensione non damnauerit, & eum diabolico lucro dimiserit, at per eum quasi comparticeps spolijs pauperum * ditarentur, tot sceleris, quod commiserit ante oculos Dei & Angelorum efficiatur & nihilominus, cui fraudem fecerit, quasi proprium compon. debitum.

Ut si quis in virtute coniunctus, à coniuge propria adulterina separatus fuerit, eiusque ex cognatione coniugis propter eandem dimissionem * qui eum persequi tentauerit, à proprio alienatur patrimonio.

Ut nullus post tonsuram capillos usu populari nutrire præsumat, nec velata, relicto velo, sæcularem habitum sumat, ut si quis vel qua in hoc vitio reperti fuerint, aut corripiantur aut excommunicentur.

CAPITVLA QVÆ DOMINVS KAROLVS SE- renissimus addere iussit,

UT bannum ipsius quislibet irrumperet, componere debeat. Ut Ecclesia, viduæ, orphani, vel minus potentes pacem rectam habeant, & ubicunque infractum fuerit, LX. sol. componatur. Ut raptum vel vim per collecta hominum, & incendia infra patriam, nemo facere præsumat, & qui hoc commiserit, XL. sol. in bannum nostrum compon. Similiter & qui iussionem regiam in hostem bannitus irrumperit. Hæc capitula in assiduitate, reliqua autem reseruata sunt regibus, ut ipsi potestatem habeant nominatiuè demandare, inde exire debent. De Dinerialibus, ut si quis eos Regi componantur. Similiter de his, qui per chartam in Ecclesia, iuxta altare dimissi sunt liberi, cum XL. sol. compon. Regi. Hi verò, qui per chartam ingenuitatis dimissi sunt liberi, ubi nullum patrociniū & defensionem non elegerunt, similiter Regi componantur cum XL. sol.

Vt clericum nemo recipere audeat sine consensu Episcopi sui, & si eum aliquis acceptum habet, quando licentia ipsius Episcopi fuerit, aliter non faciat, nisi cum eius presentia per scrutandum, si dignus fuerit, deducatur.

HÆC CAP. NOSTRA MISSI NOSTRI COGNI-

ta faciant omnibus in omnes partes.

VT nullus ad mallum, vel ad placitum, infra patriam arma, id est scutum & lanceam portet.

De latronibus, quicumque post missam sancti Ioannis latroni mansionem dederit, si Francus est, cum XII. similibus Francis iuret, quod latronem cum fuisset, non sciret, licet pater sit, frater, aut propinquus. Si hoc iurare non poterit, & ab aliquo conuictus fuerit, quod latronem in hospitio suscepisset, quod & ipse latro & infideles iudicetur, quia qui latro est, infidelis est noster & Francorum, & qui illum suscipit, similis est illi, si autem audiuit, quod latro fuisset, & tamen nescit firmiter, aut solus iuret, quod nunquam eum audisset, nec per veritatem nec per mendacium latronem esse, aut sic superatus si de illo latro cinio postea victus fuerit, aut similiter damnetur.

Vt nullus comparet caballum, bouem, & iumentum, vel aliud quid nisi illum homines cognoscant, a quo venditur, aut de quo pago est, vel ubi manet, aut quis eius senior.

De aduentitijs, vt cum Missi nostri ad placitum nostrum venerint, habeant obstrictè questum, quanti aduentitij sunt ad illorum missatico, & de quo pago sunt, & nomina eorum, & qui sunt seniores eorum,†

Similiter direximus Missos in Aquitaniam & Longobardiam, vt omnes fugitiuos & aduentitios ad nostrum placitum adducant. Quicumque ista capitula habet, ad alios Missos ea transmittat, qui non habent, vt nulla excusatio de ignorantia fiat, & hoc Missi nostri ante natiuitatem Domini omnibus† cognita faciant,

In primis omnium, iubendum est, vt habeant† Ecclesias eorum iustitias, tam in vita illorum, qui habitant in ipsis Ecclesijs, quamque in pecunijs & substantijs eorum.† Ast vt omnes Episcopi potestati vel secundum regulam Canonicam doceant, & regant eorum ministeria, tam in monasterijs virorum quamque puellarum vel in forensis presbyteris seu reliquo populo Dei. Vt viduæ, & orphani & minus, potentes sub Dei defensionem & nostro munde-
burdo pacem habeant, & eorum iustitia.

* Episcopi cum Comitibus stent, & Comites cum Episcopis, vt vterque pleniter suum ministerium peragere possit. * Vt latrones, vel homicidæ, seu adulteri vel incestuosi sub magna * districtione & correctionem sunt correpti, secundum eo Wabarioariorum velle.

* De rebus proprensis, vt ante Missos & Comites nostros & iudices veniant, & ibi accipiant finitiuam sententiam, & in antea nullus præsumat alterius rebus proprendere, nisi magis suam causam quærat ante iudices nostros, vt diximus, & ibi recipiant quod iustum est. * Et si aliquis voluerit dicere, quod iuste ei non iudicetur, tunc in presentiam nostram * veniant. Aliter verò non præsumat in presentiam nostram venire pro alterius iustitia dilatandum. Quod non amplius de illis iustitijs Missi nostri ad præsens modo faciant, nisi de temporibus Tassilonis seu Luitpirgæ, exceptis illis qui aui & genitoris nostri

* Capit.
Kar. M.
lib. 3. c. 22.

* Capit.
Kar. M.
lib. 3. c. 23.

* cū fuisset
† infidelis

† paratur.
† St.

† Capit.
Kar. M.
lib. 3. c. 24.

† Capit. K.
M. lib. 3. c. 24.

† Capit. K.
M. append.
2. ad 4.
lib. c. 2.

† Hucusque
habet Capit.
K. M.

† cognitum.
† Ecclesia
earum.
† potestati
ne secundum

* Capit. K.
M. lib. 5. c. 138.

* Capit. K.
M. lib. 5. c. 139.

* districtio-
ne & cor-
reptione

† sint corre-
pti: Verba
quæ deinde
sequuntur
non habentur
in Capitu-
lari

Karoli
* Capit. K.
M. lib. 5. c. 140.

* Capit. K.
M. lib. 5. c. 141.

† Capit. K.
M. lib. 5. c. 141.
* Genitor.

vel ad nos venerint. Et marca nostra secundum quod ordinatum vel scriptum habemus, custodiant una cum Misis nostris.

CAPITA QVORVM IN LEGE

Salica mittenda sunt.

* Capit. K.
M. l. 3. c. 25.

* Capit. K.
M. l. 3. c. 26.

* contra-
ditione.

* collecta

* Capit. K.
M. l. 3. c. 27.
† adiuvare.

* Capit. K.
M. appen-
dice sec. ad
lib. 4. c. 3.
† personam
† agnatio.

* Capit. K.
M. l. 3. c. 28.

* Capit. K.
M. l. 3. c. 28.

DE homicidiis Clericorum, * Qui Subdiaconum occiderit, CCC. sol. compon. qui Diaconum. CCCC. qui Presbyterum. DC. qui Episcopum DC. CCC. qui monachum, CCC. sol. culpabilis compon. * Si quis in emunitate damnum aliquod fecerit, DC. sol. compon. Si autem homo furtum aut homicidium, vel quodlibet crimen foris committens infra emunitatem fugerit, mandet Comes vel Episcopo vel Abbati, vel Vicedomino, vel quicumque locum Episcopi aut Abbatis tenuerit, ut reddat ei reum, si ille contradixerit, & eum reddere noluerit, in prima * contradictionem XV. sol. componere iudicetur, si ad secundam inquisitionem eum reddere noluerit, XXX. sol. componere iudicetur, si nec ad tertiam consentire voluerit, quicquid reus damni fecerat, totum ille, qui infra emunitatem retinet, nec eum reddere vult, soluere cogatur, at ipse Comes veniens licentiam habeat ipsum hominem infra emunitatem querendi, ubique eum inuenire potuerit. Si autem statim in prima inquisitione Comiti responsum fuerit, quod reus infra emunitatem fuisset, sed fuga lapsus, statim iuret, quod ipse eum ad iustitiam cuiuslibet disfaciendam fugere non fecisset, & sit ei in hoc satisfactum, si autem intranti in ipsam emunitatem Comiti * collecto manu quislibet resistere tentauerit, Comes hoc ad Regem vel ad Principem deferat, tunc iudicetur, ut sicut ille, qui in emunitate damnum fecit DC. sol. componere debuit, ita qui Comiti collecta manum resistere praesumpserit, DC. sol. culpabilis iudicetur. Si quis ad Ecclesiam confugium fecerit in atrio ipsius Ecclesiae pacem habeat, ne sit ei necesse Ecclesiam ingredi, & nullus eum inde per vim abstrahere praesumat, sed liceat ei confiteri quod fecit, & inde per manus bonorum hominum ad discussionem in publico perducatur.

† Si quis hominem in iudicio iniuste contra alium altercantem † adiuvare per malum ingenium praesumpserit, atque inde coram iudicibus vel Comite fuerit, & negare non potuerit. XV. sol. compon. iudici.

† Si quis de libertate sua fuerit interpellatus, & timens, ne in servitium cadat, aliquem de propinquis suis per quem se in servitium casurum timet, occiderit, id est, patrem, matrem, patruum, avunculum, vel quamlibet huiusmodi propinquitatis † persona, ipse, qui hoc perpetravit, moriatur, † agnatio eius & consanguinitas in servitutem cadat, & si negaverit se illum occidisse, ad LX. vomeres ignitos iudicio Dei examinandus accedat.

† Qui res suas pro anima sua ad causam Dei tradere voluerit, domi traditionem faciat coram testibus legitimis, & quae hactenus in hoste factae sunt traditiones, de quibus nulla est quaestio, stabiles permaneant. Si vero aliquis alij res suas tradiderit, & in hoste profectus fuerit, & ille, cui res traditae sunt interim mortuus fuerit, qui res tradidit cum reuersus fuerit, adhibitis testibus coram quibus traditio facta est, res suas recipiat. Si autem & ipse mortuus fuerit, haeredes eius legitimi res traditas recipiant.

† Si quis per chartam ingenuitatis a Domino suo legitime libertatem est consequutus, liber permaneat. Si vero aliquis eum iniuste in servum tentauerit, & ille chartam ingenuitatis suae ostenderit, & aduersarium se in servum velle comprobauerit, ille qui hoc tentauerit, multa, quae in charta descripta est, soluere cogatur.

tur, si verò charta non paruerit, sed iam ab alio, qui eum inferuire voluerit dif-
fracta est, Werigeldum eius compon. duas partes illi quem inferuire voluerit,
tertiam Regi, & ille iterum per præceptum Regis suam libertatem conquirit.

* Liber qui se loco Wadij in alterius potestatem commiserit, ibique con-
stitutus fuerit, damnum aliquod cuiuslibet fecerit, qui eum in loco Wadij susce-
pit, & qui damnum soluat, aut hominem in mallo productum dimittat, per-
dens simul debitum, propter quod eum in Wadio suscepit, & qui damnum fe-
cit, dimissus iuxta qualitatem Regi cogatur emendare, si verò liberam foemi-
nam habuerit, usque dum in pignus extiterit, & filios habuerit, liberi perma-
neant.

† Omnia debita, quæ ad partem Regis solui debent, sol. XII. denariorum
soluantur, excepto freda, quæ in lege † Salicam conscripta est, illa eodem soli-
do, quo illæ cætere compositiones solui debent, componantur.

* Si quis causam iudicatam reperere in mallo præsumpserit, ibique testibus
conuictus fuerit, aut XV. sol. compon. aut XV. ictus à Scabiniis, qui causam
prius iudicauerint, accipiat.

* Optimi quique in pago vel ciuitate in testimonium assumantur, & quibus
is, contra quem testimoniari debent, nullum crimen possit indicere.

* De causis admonendis. * De Ecclesiis emendandis & ubi in unum lo-
cum plures, quam necesse sit, ut destruantur.

* Presbyteri non ordinentur priusquam examinentur, & ut excommuni-
catio passim & sine causa non fiat.

* Ut missos nostros Scabinos, Aduocatos, Notarios per singula loca eligant,
& eorum nomina, quando reuersi fuerint, secum scripta deferant.

* De his, qui legem seruare contempserint, ut per fideiussores in præsen-
tia Regis deducantur.

Ut illi, qui haribannum soluere debent, coniectum faciant ad * harriban-
nuntorem.

* De fugitiuis ac peregrinis, ut distringantur, ut scire possimus, si quis sunt
aut unde venerint.

* De pauga & brunnia, ne dentur negotiatoribus.

* De mensuris, ut secundum iussionem nostram æquales fiant.

* Ut non mittantur testimonia super vestitura domini Pipini Regis.

* Ut nec colonus nec fiscalinus possit alicubi traditiones facere * si iudica-
tum fiat.

* Ut nullus præsumat hominem in iudicium mittere sine causa, nisi iudica-
tum fiat.

* Ut liber homo, qui in monasterio regulari comam deposuerit, & res suas
ibidem delegauerit, promissionem factam firmiter teneat.

* Ut omnia, quæ Wadiari debent iuxta quod in lege continetur, pleniter
secundum ipsam legem reuadiata fiant, & postmodum vel Dominus Rex, vel
cuius causa est, iuxta quod ei placuerit misericordiam faciat.

De Episcopis, Abbatibus, Comitibus, qui ad placitum nostrum non vene-
runt.

* Ut nullus ebrius suam causam in mallo possit conquerere, nec testimoni-
um dicere, nec placitum Comes habeat, nisi ieiunus.

* Ut nemini liceat alium cogere ad bibendum.

* De missis nostris discurrentibus, vel cæteris hominibus in utilitate no-
stra iter agentibus, ut nullus mansionem contradicere præsumat.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 29.

† abest.

† aut dam-

num.

† rei.

† Capit. K.

M. l. 3. c. 30.

† Salica.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 35.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 32.

* perinet

forte ad

Capit. K.

M. lib. 3. c.

45. aut. c. 89.

* Capit. K.

M. appen-

dice prima.

ad 4. l. c. 28.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 142.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 33.

* missi no-

stra.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 34.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 35.

* hariban-

nuntorem.

aut hars-

bannatorē.

* Capit. K.

M. append.

2. ad 4.

lib. 6. 4.

* lb. c. 11.

* lb. c. 12.

* lb. c. 13.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 36.

* Absunt

hæc verba]

in Capit.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 37.

* Capit. K.

M. lib. 5. c.

143.

* Capit. K.

M. append.

2. ad 4. l. c. 8.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 144.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 39.

De

De canibus, qui in dextro armō consunt, ut homo, qui eum habuerit, cum ipso cane in praesentia Regis veniat.

Ut populus interrogetur, de capitulis, quae in lege nouiter addita sunt, & postquam omnes consenserint, subscriptiones & manufirmationes in ipsis capitulis faciant.

Ut nullus ad placitum banniat, nisi qui causam suam quaerit, aut si alteri quaerere debet, exceptis Scabinis VII, qui ad omnia placita praesse debent.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 41.

* Capit. K.

M. l. 3. c. 42.

† Capit. K.

M. append.

2. ad 4. l. c.

9. c. 10.

† 16. c. 11.

† 16. c. 12.

† 16. c. 13.

† 16. c. 14.

* De falsis testibus ut non recipiantur.

* Ut nullus praesumat per vitam Regis & filiorum eius iurare.

† Ut Missi nostri, qui iam breues attulerunt de annunciatione, volumus, ut adhuc adducant de opere quantam moram faciant in vnoquoque loco, & quot homines secum habeant.

† De prudentia & constantia Missorum nostrorum. † De falsis monetariis requirendum est.

† De illis Saxonibus, qui uxores non habent. † De signatis, qui mentiendo vadunt. Homo denarius non antea hereditare in sua cognatione potuerit, quam usque in tertiam perueniat generationem, homo chartularius similiter, Homo Regis, id est, fiscalis vel Ecclesiasticus, vel lidus interfectus C. solidis componatur. Si peccatis imminutibus contigerit, postquam puella aut mulier sponsata, fuerit leprosa, aut demoniaca, aut de duobus oculis excata, tunc sponsus accipiat res suas, & non compellatur eam inuitus tollere ad uxorem, ne pro hac causa calumniatur, quia non suo neglectu, sed peccato imminente & aegritudine superueniente hoc est. Si dixerit sponsus de sponsa sua, quod postquam eam sponsatam habuit, adultera sit, liceat parentibus eam purificare cum XII. Sacramentalibus, sed postquam purificata fuerit, accipiat eam sponsus, & si neglexerit tunc ita purificatam tollere ad uxorem, si culpabilis sponsus dupla meta quantum dictum est in die illa, quando fabula firmata fuerat. Et si parentes, ut dictum est, de ipso crimine mundare non potuerint, tunc sponsus recipiat res suas, quas dedit, & illa patitur poenam adulterij, sicut in hoc edicto scriptum est. Si quis sponsauerit puellam liberam aut mulierem, & dilatauerit nuptias exequi, transactis duobus annis potestatem habeat pater aut frater aut qui mundum eius habet distringere fideiussorem, quatenus adimpleat metam illam, quam in die sponsalium promissit, postea liceat ei ipsam dare alii marito, libero tamen, & meta quae exacta fuerit, sit in potestate puellae aut mulieris, eo quod sponsus intra praefinitum tempus eam uxorem tollere neglexerit, & si si voluntarie dilatauit, excepta inuitabili causa.

† c. 10.

De hac Synodo Salisburgen. Velfer. VI. Boicar. ad an. DCCC VII. ista hac refert:

m. Anno Octingentesimo septimo concilium Salisburgi XVII. Kal. Decembr. indictum. Affuere Arno Archiepiscopus, Atto Frisingensis, Adaluinus Reginoburgensis, Henricus Sabionensis Episcopi. de decimis & reliquo sacrorum iure disceptatum definitumque esse, annotatum reperio, ipsis concilij actis nondum erutis.

n. Vide litteras Iuuauensis Ecclesiae Archiepiscopi, & aliarum Ecclesiarum Episcoporum, ad Sum. Pont. quam sup. sub Theotmaro Archiepiscopo. (fol. 44.) reperies.

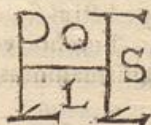
o. Cuius confirmationis tenor hic est.

p. In nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis Ludonicus diuina fauente Clementia Rex. Nouerint omnes in Regno nostro circumquaque fideles praesentes scilicet & futuri. Quia vir venerabilis Meginbertus Sabianensis Ecclesiae Episcopus,

pus, quæ est constructa in honore sancti Cassiani Martyris nostram adiens clementiam, obtulit nobis quædam præcepta, in quibus continebatur, qualiter venerandæ memoriæ antecessores nostri Ludouicus Imperator, & æquiococus eius Ludouicus Rex proauus noster: Nec non etiam Arnolfus Imperator Genitor noster, prædictam sedem & Ecclesiam cum omnibus ad eam pertinentibus, propter malorum hominum tergiuersationes sub illorum defensione & emunitatis tuitione roborassent, petijtque nos per interuentum dilectorum nobis, Episcopi Adalberonis scilicet spiritualis Patris & Magistri nostri, ac Salomonis venerandi Ministerialis nostri, vt hoc ipsum ob mercedis nostræ augmentum efficeremus. Cuius petitioni prodiuini cultus amore & animæ nostræ absolutione assensum præbentes, ita fieri in cunctis omnino concessimus, & statuta prædecessorum nostrorum firma esse decreuimus. Quapropter iubemus, vt prædictus Episcopus & Ecclesia, cui ille auctore Domino præest cum omnibus moderno tempore iuste & legaliter ad eam aspicientibus, hominibus videlicet & cæteris rebus, sub nostra defensione consistant. Et vt nullus Iudex publicus, vel quislibet ex iudiciaria potestate in Ecclesias aut loca, vel agros seu reliquas possessiones memoratæ sedis, quas nunc in quibuslibet pagis & territorijs infra ditionem Imperij nostri possidet, vel quæ deinceps in ius Ecclesiæ ipsius diuina pietas voluerit augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ipsius Ecclesiæ iniuste distringendos, aut vllas redibitiones seu inlicitas exactiones requirendas, vllō vnquam tempore ingredi audeat, vellea, quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat. Sed liceat memorato Præsuli suisque successoribus res prædictæ Ecclesiæ cum omnibus ad eam pertinentibus sub emunitatis nostræ defensione, quieto ordine possidere, atque pro incolamitate nostra, nec non & stabilitate regni nostri, vna cum Clero & populo sibi subiecto Domini clementiam iugiter exorare. Addidimus etiam sine hoc nostri vigoris solidamento, vt si quislibet ausu nefario post statuta decessorum nostrorum ex rebus iam dictæ Ecclesiæ quicquam temere inuasisset, nullatenus exinde aliquid ulterius sibi vsurpare præsumat, sed eidem Ecclesiæ id ipsam in omnibus emendando restituat. Et vt hæc auctoritas, nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat incoluulsa manere, manu propria subter eam firmauimus, & annuli nostri impressione assignari iussimus.

Signum Domini Ludouici

Serenissimi Regis.

Salomon Cancellarius aduicem Pilegrini Archicapellani recognouit.

Data. 13. Kal. Feb. Anno ab Incarnatione Domini 909. Anno veropijssimi Regis Ludouici nono. Indictione 12. Actum ad Holzchrib. In Dei nomine feliciter Amen.

Non queo hic prætereittere, quod R. P. Greiserus in Catalogo Episcoporum Eßsteten. sub Vdalfrido, seu Vlfride Episcopo IX, (pag. 424.) scribit. Aiunt Centuriatores, Arnulphum Bauariæ Ducem deliberationi Synodali præfuisse, & simul cum patribus decreta edidisse. Vnde hoc illis notum? Vnde pleraque alia, nempe ex proprij cerebri bibliotheca, vbi asseruant, & quando opus est, inspiciunt, optimæ notæ manuscriptos Codices, & ex illis Centurias suas farciunt.

Rr

Inde

Inde tamen perspicue colligo, Arnulphum nec Lutherano, nec Calviniano spiritu instinctum fuisse: nam prædia Ecclesiasticorum, quæ partim Vngari depopulati erant, partim alij occuparant Episcopis ac Monachis restituit. Quis Lutheranus aut Calvinianus hoc faceret? Templis & sacris ædibus reditus constituit, quibus reparari queant. Da mihi Lutheranum aut Calvinianum, cui sit eadem liberalitas & pietas? Frisingensi Episcopo, bona quæ abrepta fuerant, reddit. Orem miri, quin & inauditi in schola Lutherana & Calviniana exempli. Sectarij nostri non modò multa Episcoporum bona, sed & integros Episcopatus inuaserunt. Quis vel unicam cogitatiunculam de restitutione suscipit?

Vitam Sectarij, absq; consilio gens, et sine prudentia intelligeret hæc; & sapientia Et nouissima prouiderent.

q. Hanc Leonis P. P. VII. Epistolam, inseruimus sub Salisburgen. Episcopo Egilolpho. pag. 49.

r. Omnino non est excludendus Richpertus, quem proximè subsequens Otthonis II. Diploma, Episcopum Brixinensem agnoscit.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuina fauente clementia Rex. Nouerint omnes in regno nostro circumquaque fideles præsentis scilicet & futuri. Qualiter Venerabilis nomine Richpertus Brixinensis sanctæ Ecclesiæ Episcopus nostram adiens Clementiam, per interuentum Venerabilium virorum Dyetti Episcopi & Huotonis Comitis dilectique Magistri nostri precatus est, ut antiquam Capellā, quā olim antecessor noster beatæ memoriæ Ludouicus Imperator construxerat in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ & modo dilapsa est atq; destructa, & est sita in Ratispona ciuitate, & quam prius venerandæ memoriæ pius Genitor noster Otto Imperator Augustus reminiscens illius pristini seruitij præfato Episcopo vsque ad obitum vitæ ipsius in proprietatem donauerat. At Nos per dilectorum rationabilem virorum supplicationem, & ob illius promptissimi optimam obsequij voluntatem, eandem præfatam Capellam præscripto Episcopo vsque ad obitum vitæ ipsius in proprietatem donauimus cum curtibus & curtilibus, ædificiis, familijs, mancipijs vtriusque sexus, cum censibus, & decimis, syluis, sagationibus, quas sitis & inquirendis & cum omnibus iuste legitimeque ad eandem Capellam pertinentibus. Vnde hoc præsens auctoritatis nostræ præceptum fieri mandauimus, firmiter præcipientes, ut ipsa donationis nostræ Capella integritate cum vicis & villulis proprietario iure sub potestate sæpediti absque vllius personæ retractione seu diminutione perpetuo consistat. Et ut hoc verius credatur, diligentiusque seruetur manu nostra propria id affirmauimus, & annuli nostri impressione sub eius sigillari iussimus.

Signum Domini Ottonis magni

& inuictissimi Regis

Luidolfus Notarius ad vicem Wilhelmi Archicapellani notauit.

Data Idus Octobris Anno Domini 967. Indictione decima. Anno vero gloriosissimi Regis Ottonis septimo, Actum Brichsinæ in Domino feliciter Amen.

Hart

*Hartvico Episcopo Brixinen. facta fuerunt donationes à Conrado secundo Imp. sub
hoc tenore.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Chunradus diuina fauente clemen-
tia Romanorum Imperator Augustus. Iustis fidelium nostrorum petitioni-
bus acquiescentes, si res Ecclesiasticas rebus nobis diuinitus concessis augere
studemus, non solum inde temporalis commodi prosperitatem, verum eti-
am æternam sperare debemus remunerationem. Quapropter nouerit om-
nium Industria fidelium nostrorum tam præsentium quam futurorum; quali-
ter nos diuinam vt præmissum est remunerationem intuentes, nec non & di-
lectissimæ Coniugis nostræ Kiselæ, atq; nobilissimæ prolis nostræ Heinrici in-
teruentionem gratissimè amplectentes fidelis nostri Hardvici Brixinensis vi-
delicet Ecclesiæ Episcopi petitione pulsati, in proprium tradidimus eidem
sanctæ Brixinensi Ecclesiæ in honore sanctorum Casiani Martyris, nec non
& Ingenuini Confessoris constructæ Comitatum quondam VVelfoni commis-
sum, ab eo scilicet termino, qui Tridentinum à Brixinensi diuidit Episcopa-
tum, quousque longissimè porrigitur in valle Eniana cum Clausa sub Sabio-
necita, & omni vsu iureque ad eum legaliter pertinente. Et vt hæc traditio fir-
ma in conuulsaque perpetualiter permaneat, præceptum hoc de ea conscribi,
sigilloque nostro signari iussimus, propriaque manu, vt inferius videtur con-
firmauimus.

Signum Domini Chunradi Romanorum Imperatoris
Augusti.

Vdalicus Cancellarius ad vicem Arbonis Archicapellani recognouit.

Data septimo Id. Iunij Anno Incarnationis dominicæ 1027. Indiçt. nona.
Regni Chuonradi secundi Anno tertio, Imperij autem eius primo. Actum
Stegon.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Chuonradus diuina fauente cle-
mentia Rex, Romanorumq; Imperator Augustus. Ad præsentem prosperi-
tatem & ad æternam spem sibi prospectum parat, quisquis Ecclesias Dei vel à
fundamento locat, vel à peruersis dirutas redintegrando locupletat. Quæ
copia cum maximè Regibus, vel Imperatoribus præsto fuisset, ex quo Christia-
næ religioni colla subdiderunt. Pium ac rationabile nobis videtur, nil ab hi-
is deuiare, quibus credimus Antecessores nostros sibi æternam requiem pro-
meruisse. Vnde Dei nostrorumque fidelium vniuersitati tam præsentibus
quam posteris notum esse cupimus, qualiter dilectus noster Aribio Mogunti-
næ sedis venerabilis Archiepiscopus, & Bruno Augustensis Episcopus Celsitu-
dinem nostram adierunt, humiliter obsecrantes; vt Clusas sitas in loco Sebona,
in pago Orital in Comitatu Engelberti cum Thelonio & cum cuncta utilitate,
quæ vlllo modo inde prouenire poterit ad Monasterium Sebona dicto in
honore sanctæ Mariæ constructo, per nostrum Imperiale præceptum trade-
remus. Quorum petitioni pium sicut iustum erat assensum præbentes, oh
interuentum dilectæ coniugis Gillæ Imperatricis Augustæ, & vnici filij no-
stri Heinrici Regis, nec non Adalberonis Karentani Ducis suprascriptas
Clusas ad præfatum monasterium per hoc imperiale præceptum firmissime

*in preced.
Diplom.
Kisela.*

R r 2.

tradi-

tradidimus, ea vid. ratione, vt Hartvvicus eiusdem Ecclesiæ Episcopus sui que successores, liberam de hinc potestatem de eisdem Clusis habeant tradendi, vendendi, commutandi, vel quid sibi placuerit inde faciendi, ad vsum tamen præscripti monasterij. Et vt hæc nostræ traditionis auctoritas stabilis & inconuulsa omni tempore persueret, hanc chartam inde conscriptam, subtrusq; manu propria roboratam sigilli nostri inpressione iussimus insigniri.

Signum Chonradi inuictissimi Romanorum Imperatoris Augusti.

Vdalicus Cancellarius ad vicem Aribonis Archicapellani recognouit.

Data octauo Kal. Maij, indiotione vndecima anno dominicæ incarnationis 1028. anno autem Domini Chonradi secundi, Regni quarto Imperij vero secundo. Actum Aquisgrani. In Domino feliciter Amen.

8. *Tale quid ex neutro Chonradi secundi diplomate iam inserto, ne suspicari quidem licet.*

De Poppone, post Pontifice Maximo Damaso secundo dicto, longissime à Platina abijt

u. *Ciaconius.* Damasus, inquit, 11. iunior, Germanus, Bauarus, Popo Bagnarius antea vocatus, Episcopus Brixinensis, & Patriarcha Aquilegien. homo ignobilis, vir alioqui ingeniosus, & negotiorum tractandorum dexter, Imp. Heinrico tertio Aug. sedit dies XXIII. consecratus & coronatus Romæ XVI. Kal. Aug. die dominico anno MXLVIII. Platina optimi Pontificis famam temere suis scriptis scdauit; Martinum & Gulfridum, non tutæ fidei auctores secutus &c. *Et paulo post:* Popo autem cum honestissimo Comitatu Romam peruenit, atque ab omnibus summo honore acceptus.

x. *Concessio Heinrici tertij sic habet.*

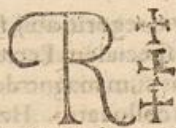
IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Henricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Notum sit omnibus Christi nostri que fidelibus, præsentibus scilicet & futuris. qualiter nos ob petitionem & deuotum seruitium nostri fidelis ac dilecti Brixinensis Ecclesiæ Episcopi Popponis Forestum in Pago Bustrissa, in comitatu Sigefridi Comitis situ., infra terminos, quos in præsentem nominamus de flumine quod dicitur Padia vsque ad flumen quod dicitur Schvvartzenbach. deinde vsque ad iuga Alpium vallis quæ dicitur Arina. & exinde quæ dicitur Wizzental, vsque ad flumen, quod Pirra vocatur. His omnibus, quos in præsentem conscribimus laudantibus, atq; voluntarie consentientibus cum banni nostri auctoritate distrinximus ac firmauimus, vt nullus præter voluntatem præfati Episcopi in eo præsumat ceruos, aut apros, capreolos canibus venari, arcu sagitta que figere, plagis, laqueis, pedicis, seu quolibet venatoriæ artis ingenio capere vel decipere. Qui autem hoc Forestum fieri laudauerunt hi sunt Wecil, Adelram, Babo, Hezeman, Willehalm, Hildebolt, Sigehart, Beredolt, Alberich, Gerolt, Odalrich, Beredhart, Ordo, Hartvvic, Rotheri, Ebbo, Billunch, Willehalm, Erkenger, Adelhart, Egizo, Deidera, Ebbo, Hartvvig, Luidolt, Rodeni, Benzelin, Amacho, Ebbo. Et vt hæc nostra auctoritas stabilis & inconuulsa omni permaneat æuo, hanc chartam propria manu corroborantes sigilli nostri inpressione iussimus insigniri.

Signum Domini Heinrici tertij inuictissimi Romanorum Imperatoris Augusti.

Wintho.

Wintherius Cancellarius vice Bardus Archicancellarius recognoui.

Data VIII. Kal. Feb. An. dominicæ incarnationis M. XLVIII. Indictio-
ne prima, Anno autem Domini Heinrici tertij ordinationis eius XIX. regnan-
tis quidem IX. Imperantis autem II. in Dei nomine. Actum Vimo feliciter
Amen.

Clacon. in vita Damasi secundi expresse scribit, nullos eum creauisse Cardinales.

Pseudosynodo Brixinensi à Schismatico Heinrico 4. prater ius fasq. coacta recte oppo-
nunt Synodum Romæ anno M. LXXX. à Papa Gregorio VII. legitime congregatam:
cui Legati quoq. Principum Regni Teutonia, grauamina sua contra Heinricum proponen-
tes interfuerunt. Sed præstat hac de re audire Paulum Bernriedensem in vita Gregorij
VII. pag. 233.

Anno ab incarnatione Domini M. LXXX. Pontificatus verò Domini Gre-
gorij Papæ septimi anno VII. Indictione tertia celebrauit ipse Papa Synodum
Romæ, ubi interfuerunt Archiepiscopi, Episcopi diuersarum Vrbiū, nec non
& Abbatum, ac diuersorum Ordinum Clericorum, & Laicorum innumerabi-
lis multitudo. Superuenerunt autem & Legati Rudolphi Regis, & Principum
regni Teutonici, & huiusmodi querimoniam protulerunt super Tyrannidem
Heinrici: Nos ex legatione Domini nostri Regis Rudolphi, & Principum eius
conquerimur Deo, & S. Petro, vestraq. paternitati, & cuncto huic sanctissimo
Concilio, quod ille Henricus, quem vos Apostolica auctoritate deposuistis à
regno, idipsum regnum contra vestram interdictum Tyrannicè inuasit, omnia
circumquaq. ferro, præda, incendio deuastauit: Archiepiscopos, Episcopos de
Episcopatibus suis impia crudelitate expulit, & eorum Episcopatus suis fautori-
bus in beneficia distribuit. Per cuius etiam Tyrannidem piæ memoriæ We-
rinarius Magdeburgensis Archiepiscopus occisus est: Adelbertus Wormaci-
ensis Episcopus adhuc ab eo contra Sedis Apostolicæ præceptum in captione
cruciatur. Multa hominum millia eiusfactione sunt occisa; quam plures Ec-
clesiæ, ablatis reliquiis, incensæ, ac penitus destructæ. Innumerabilia quidem
facinora sunt, quæ idem Henricus in Principes nostros perpetravit, eò quod si-
bi contra sedis Apostolicæ decretum ut regi, obedire noluerunt. & colloqui-
um, quod vos pro inquirenda iustitia, & pace componenda decreuistis, ex cul-
pa Henrici, & fautorum eius remansit. Quapropter vestram humiliter implora-
mus clementiam, ut nobis, imò sanctæ DEI Ecclesiæ, decretam sacrilego per-
uasori Ecclesiarum, iustitiam faciatis.

His & talibus excitatus viri Dei spiritus, sentiens & imminere diem, quem
sibi in visione B. DEI GENITRIX ad proferendam damnationis sententiam in
eundem aduersarium Ecclesiæ designauerat; & ne ultra differret, præcipiendo
interminauerat, graui eum dolore & gemitu parturiuit, & auscultante atque
aspirante Concilio tandem in hæc verba prorupit.

B. Petre, princeps Apostolorum, & tu B. Paule, Doctor gentium, dignamini
quæso aures vestras ad me inclinare; meq. clementer exaudire; quia veritatis es-
tis discipuli, & amatores; adiuuate, ut veritatem vobis dicam, omni remota falsi-
tate, quæ omnino detestamini, ut fratres mei melius mihi acquiescant, & sciant
& intelligant: quia ex vestra fiducia, post Dominum, & matrem eius semper vir-
ginem MARIAM, prauis & iniquis resisto: vestris autem fidelibus auxilium præ-
sto. Vos autem scitis, quia non libenter ad sacrum ordinem accessi & inuitis

a. Anno
Christi M.
XLVII. est
iste Grego-
rius VI.
b. Anno
M. XLIX.
Iul. 18.

Psalm. 2.

ultra montes cum Domino Papa Gregorio abij, sed magis inuitus cum Domino meo ^b Papa Leone ad vestram specialem Ecclesiam redij, in qua vtrunq; vobis deseruiui: deinde, valde inuitus cum magno dolore, & gemitu, & planctu in throno vestro valde indignus sum collocatus. Hæc ideo dico; quia ego non vos elegi; sed vos me elegistis, & grauissimum pondus vestræ Ecclesiæ super me posuistis. Et quia super montem excelsum me iussistis ascendere, & clamare, & annunciare populo Dei scelera eorum, & filiis Ecclesiæ peccata eorum, membra diaboli cæperunt contra me insurgere, & vsq; ad sanguinem præsumperunt in me manus suas iniicere. Astiterunt reges terræ, & Principes conuenerunt seculares & Ecclesiastici; aulici & vulgares conuenerunt in vnum aduersus Dñm, & aduersus vos Christos eius, dicentes: Dirumpamus vincula eorū, & proiciamus a nobis iugum ipsorum: Et, vt me omnino morte, vel exilio confunderent, multis modis conati sunt in me insurgere.

Inter quos specialiter Henricus, quem dicunt Regem, Henrici Imperatoris filius, contra vestrum calcaneum erexit Ecclesiam, facta cum multis Vltromontanis, & Italicis conspiratione, annitens me deiiciendo eam sibi subiugare. Cuius superbiæ vestra restitit auctoritas, eamq; vestra destruxit potestas: qui confusus, & humiliatus ad me in Longobardiam veniens, absolutionem ab excommunicatione quaesuit. Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de vitæ suæ emendatione, solam ei communionem reddidi, non tamen in regno, a quo eum in Romana Synodo deposueram, instauro, nec fidelitatem hominum, qui sibi iurauerant, vel erant iuraturi, a qua omnes absolui in eadem Synodo, vt sibi seruarietur, præcepi. Et hæc ideo detinui, vt inter eum, & Episcopos, vel Principes vltromontanos, qui ei causa iussionis vestræ Ecclesiæ resisterant, iustitiam facerem, vel pacem componerem, sicut ipse Henricus iuramento per duos Episcopos mihi promisit.

Prædicti autem Episcopi, & Principes Vltromontani audientes illum non seruare quod mihi promiserat, quasi desperati ab eo, sine meo consilio, vobis testibus, elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem: qui Rex Rudolphus festinanter ad me missis nuncio, indicauit se coactum regni gubernacula suscepisse, tamen se paratum mihi omnibus modis obedire. Et vt hoc verius credatur, semper ex eo tempore eundem sermonem mihi misit: adiiciens etiam filio suo obside, & fidelis sui Bertholdi filio, quod promittebat, firmare.

a. Osnaburgensis.

Interea Henricus cæpit me precari, vt illum contra prædictum Rudolphum adiuuarem. Cui respondi, me libenter facere, audita vtriusq; partis ratione, vt sciirem, cui iustitia magis faueret. Ille autem putans suis viribus eum posse deuincere, meam contempsit responsionem. Postquam autem persensit se non posse, sicut sperauit, agere, duo Episcopi, Virdunensis videlicet, & Osnaburgensis de consentaneis suis Romam venerunt, & in Synodo ex parte Henrici, me, vt ei iustitiā facerē, rogauerunt, quod & nuncij Rudolphi fieri laudauerunt.

Tandem aspirante Deo, sicut credo, statui in eadem Synodo, in partibus Vltromontanis fieri colloquium, vt illic aut pax statueretur, aut cui plus iustitia faueret, cognosceretur. Ego enim, sicut vos mihi testes estis, Patres, & Domini mei, vsq; hodie nullam partem disposui adiuuare, nisi eam, cui plus iustitia faueret. Et quia putabam, quod iniustior pars colloquium noller fieri, vbi iustitia suum locum seruaret, excommunicauī, & anathemati alligauī omnes personas siue Regis, siue Ducis, aut Episcopi, aut alicuius hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret, vt non fieret. Prædictus autem Henricus cum suis fautoribus non timens periculum inobedientiæ, quod est scelus idololatriæ, colloquium impediendo, excommunicationem incurrit, & se ipsum anathematis vinculo

oulo alligauit, magnamq; multitudinem Christianorum morti tradidit, & Ecclesias fecit dissipari; & totum penè Teutonicorum regnum desolationi dedit.

Quapropter confidens de iudicio, & misericordia DEI, eiusq; pijsimæ matris semper Virginis MARIE, fultus vestra auctoritate prædictum Henricum, quem dicunt regem, omnesq; fautores eius excommunicationi subijcio, & anathematis vinculo alligo, & iterum regnum Teutonicorum & Italiae, ex parte omnipotentis DEI, & vestra, interdicens ei, omnem dignitatem, & potestatem regiam illi tollo, & vt nullus ei Christianus sicut regi obediat, interdico, omnesq; qui ei iurauerunt, vel iurabunt de regni dominatione, à iuramenti promissione absoluo. Ipse autem Henricus cum suis fautoribus in omni congressione belli nullas vires, nullamq; in vita sua victoriam obtineat.

Vt autem Rudolphus regnum Teutonicorum regat, & defendat, quem Teutonici elegerunt sibi in regem ad vestram fidelitatem, ex vestra parte, dono, largior & concedo, omnibusq; sibi fideliter adhærentibus absolutionem omnium peccatorum veram benedictionem in hac vita, & in futura, vestra fretus fiducia, largior. Sicut enim Henricus pro sua superbia, & inobedientia, & falsitate à regni dignitate iuste abiicitur; ita Rudolpho pro sua humilitate, obedientia, veritate potestas & dignitas regni conceditur.

Agite nunc quæso Patres, & Principes sanctissimi, vt omnis mundus intelligat, & cognoscat; quia, si potestis in cælo ligare, & soluere; potestis in terra imperia, regna, ducatus, principatus, marchias, comitatus, & omnium hominum possessiones pro meritis tollere vnicuiq; & concedere. Vos enim Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus frequenter tulistis prauis, & indignis, & religiosis viris dedistis. Si enim spiritualia iudicatis: quid de secularibus vos posse credendum est? Addiscant nunc Reges, & omnes seculi Principes, quanti vos estis, quid potestis, & timeant parui pendere iussionem Ecclesiae vestrae, & in prædicto Henrico tam citò iudicium vestrum exercete, vt omnes sciant, quia non fortuito, sed vestra potestate cadet, & confundetur, vtinam ad poenitentiam, vt spiritus sit saluus in die domini. Acta Romæ nonis Martij, Indictione III.

Igitur Satanae traditus infelix Henricus, rabidoq; daemonum furore magis ac magis ad summum iniquitatis conscendit, & legitimum Papam destituere cupiens, auream statuatim Simoniacis, & Nicolaitis in Romana ciuitate, quam Babylonem Petrus & Ioannes appellant, nouus Nabuchodonosor erexit, Guilbertum scilicet Rauennatem Episcopum, iam pridem à Gregorio nostro propter incestum, & alia flagitia sua Synodali sententia damnatum. Proinde grauissima persecutione contra virum DEI commota, Salernum recessit, ibique supremæ medicationis absinthio per corporales ægritudines efficacissimè purgatus, diuinæ consolationis dulci responso meruit exhilarari, videlicet purgationes istas ei in perpetuum proficere, & sufficere, nec eum vllam castigationem oportere post obitum timere.

Denique in signum sempiternæ sospitatis temporalem incolumitatem recepit: & quod valde gloriosum videri potest, circa Kalen. Ianuarij prænosse cepit dissolutionem corporis sui futuram circa Kal. Iunij. Quibus cum appropinquasset, & vltimi doloris luctum inchoasset, astantibus ei Episcopis & Cardinalibus, eumque pro laboribus sanctæ conuersationis, & doctrinae beaticificantiis, respondit; Ego fratres mei dilectissimi nullos labores meos alicuius momenti facio; in hoc vno solummodo confidens, quod semper dilexi iustitiam, & deo habui iniquitatem. Item, cum anxietatem suam de statu suo post discessum eius deplorarent, eleuatis, pius pater, in cælum oculis, & eodem porrectis, instar

Vos hanc
viri non
tandem
euentus
desinit

1. Cor. 2.

1. Petri. 5.

Guilbertus
Antipapa.

Gregorius
ex Vrbe Sa-
lerni abiit.

Prædicti
Gregorius
mortis suæ.

Prædictum
Gregorius
responsum.

ascensionis, palmis, illuc inquit, ascendam & obnixis precibus Deo propitio, vos committam.

Non abs re videtur hoc loco per compendium inferere, quæ de S. Hartmanno nostro R. P. Raderus tuus deq. breui iuxta alios Bavaria sanctos futori oratione in lucem publicam dabit.

S. Hartmannus haud procul Batavis Boiorum, fortunâ uti non summa, ita nec infima, honestis maioribus natus, in S. Nicolai cœnobio extra Batavorum pomerium, quod S. Augustini Canonici inhabitant, admodum puer literas cû pietate tam avidè hausit, ut intra paucos annos plurimum promoueret. Euocatus à Iuvauensi Pontifice Conrado è domicilio S. Nicolai, sacro sacerdotum collegio Salisburgi ad S. Augustini normam efformando, decurio præficitur, quod mores eius essent legis loco, non longè post iubetur Chiemensis Ecclesiæ præfecturam suscipere. Deinde D. Leopoldus à memorato iam Pontifice Conrado Hartmannum diu expetitur impetrat, qui in claustrum Neoburg, per D. Leopoldum condito, tam virorum quàm sacrarum virginum tutelam suscipit, magnumq; operæ pretium ibi fecit. Non destituere vitæ sanctitatem miraculorum opera, è quibus vnum alterumq; Lector cape. Intentus quadam die inter domesticos lectioni sacræ, repente exiliens ad ardes alibi sitas properauit, & quosdam è cœnobio suo negotia illic curantes ingenti clamore euocatos, propriè se inde ex templo iussit. Vix illi pedem extulerant, cum tota moles corruit. Simili modo naufragij periculum, præfuls sui beneficio, cum multis veloribus euaserunt nautæ, qui scopulo haud procul cœnobio adhæserant, huius in exitium nauigium trahente.

Interim Reinbertus Brixinensis antistes vita cedit, cui Hartmannus sufficitur, ubi primò statim anno Reinbertum nobilem dynastum & copiosum induxit ut communicato cum coniuge sua nobili Boia consilio, nouæ Cellæ contubernium S. Augustini sodalibus, non sine cœlesti prodigio poneret. Hartmannus iam præsul in cultu, victu, officiis aulicis, consuetam iam ante, semper tenuit. Iuitq; frugalitatem & parsimoniam; ita ut inspecta illius quotidiana viuendi ratione monachum crederes, non Episcopum aut Principem. Cœlestium rerum contemplationi totus deditus, rei familiaris totius procuracione Conrado à sacris administro commisit, viro fido, probò & religioso, è Pollingano asceterio socio laborum adscito. Quotiescunq; verò rei publicæ usus & amittendæ dotis Ecclesiasticæ periculum imminerebat, quod per se Conradus auertere non poterat, Hartmannus non copijs militaribus, sed sacra mystarum acie cinctus, prælato victricis signo crucis prodicens cunctos aduersarios à temerarijs suis ausibus auertit, resq; Ecclesiæ suæ saluas & immunes obtinuit. Miracula complura & prodigia sanctitatis illius testes irrefragabiles, ante etiam quam corpore solueretur edidit. (*quæ pleraque R. P. Raderus copiosa narratione persequitur*) breuitatis studio nobis heic prætereunda. Proprie tandem Christi natalis diei, cum diuinus Pontifex sacerdoti labes vitæ & peccata aperuisset, & accepta de more poenitentia, sacris summa religione operatus esset, solum abluendo corpori intrans, præter omnium spem & expectationem in eo lustratus quâ corpori quâ animo purus, ad solum cœlestem emigravit, Cal. Ianuar. post Christum N. MCLXV.

Concessio Friderici II. cuius hic fit mentio, est talis:

bb. Fridericus secundus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Rex Sicilia. Regalis Excellentia decet dignitatem, & per hoc laudis titulus merito sublimatur, cum fidelium & subiectorum suorum deuotionem attendit, & eorum seruitia dignis retributionibus recompensat. Attendentes igitur tam

nam deuota quam fidelia, quæ nobis dilectus fidelis & Princeps noster Berchtoldus Electus Brixinensis & nostris progenitoribus obsequia exhibere semper curauit, & in posterum de bono in melius poterit exhibere. Volentes ipsius seruitijs respondere pro meritis, de innata nobis liberalitatis gratia sibi suisque successoribus in Ecclesia Brixinensi concedimus & donamus in perpetuum omnes argenti fodinas, omnesque venas metallorum & salis, quæ in suo sunt Episcopatu & de cætero possunt reperiri cum omnibus iustitiis & pertinentiis suis possidendas & tenendas. Ad huius autem nostræ concessionis memoriam & perpetuam firmitatem præsentis paginæ scriptum nostri Sigilli munimine fecimus communiri, statuantes & sub interminatione gratiæ nostræ præcipientes, ne aliqua vnquam persona humilis vel alta hanc nostræ concessionis gratiam aliquòmodo audeat vel debeat infringere seu attemptare. Quiconque autem huius nostræ concessionis & donationis statutum & paginam infringere vel aliquo tempore attemptare præsumpserit, nouerit se Maiestatis nostræ offensam grauiter incurrissè. Testes huius rei sunt: Fridericus Episcopus Tridentinus, Ludouicus Dux Bauariæ. Hermannus Marchio de Baden. Comes Eberhardus de Helfenstein. Comes Egno de Vrach. Henricus & Albertus fratres de Nissen. Albero & Berchtoldus fratres de Wange. Anshalmus de Iustingein Imperialis aulae Marschalcus. Eberhardus Dapifer de Tanne. Dieto Camerarius de Rauensberg. Iacko de Trivvenhem. Actum est hoc anno Dominicæ Incarnationis. 1218. Datum apud Nürenberg quarto Kal. Ianuarij. Indictione sexta.

Corrigendus est hic numerus ex his quæ habentur supra de Eberhardo II. Archiep. cc. Salzb. pag. 13. & rescribendus annus 1232. vel circ.

Episcopo Ioanni Thomæ 5. die Maij Anno 1580. Coadiutor datus est dd.
R^{mus} & Ill^{mus} Dn. Cardinalis Andreas Austriæ: qua occasione quatuor dominia in valle Pustrißa sita, Michaelspurg, Vrenheim, Schöneegg, & Heinfels à Serenissimo Archiduce Austriæ Ferdinando, Comite Tyrolis &c. Cardinalis parente, pignoris loco cum omni illorum iurisdictione, iuribus & redditibus tradita & concessa fuere. Obiit Episcopus Iohannes Thomas Brixinæ Anno 1591. die 26. mensis Februarij, qui optimè suæ Ecclesiæ commodum procurauit: redditus auxit, & castrum in monte Velturns principe dignum funditus extruxit & absoluit: ibidem quasi in medio Cathedralis Ecclesiæ sub monumento marmoreo reconditus iacet.

Successit Illustrissimus & Reuerendissimus Dominus ANDREAS Cardinalis Austriæ iam antea Coadiutor postulatus; Episcopus Constantiensis & Administrator Monasteriorum Murbach & Luders: dein Gubernator Philippi II. Hispaniarum Regis in Belgicis prouinciis constitutus. Inde vota sua exsolutus Romam profectus est, ubi in brachiis summi & opt. Pontificis Clementis VIII die 12. Nouembris An. 1600. vltimum vitæ suæ diem clausit. Inuigilaui hic Princeps, omnemque operam dedit, vt Ecclesiæ suæ Brixinensi summa iura, vt vocant, Imperialia regalia conseruaret & exerceret. Aram templi Cathedralis summam, cui effigies sua insita est, excellenti pictura expeditam auroq; decoratam erexit. Castrum residentiae Episcopalis ex parte a fundamentis forma ac dispositione apta, & amplissimis porticibus construxit; huicq; desponsæ sibi Ecclesiæ aliquot florentiorum millia extremo suo elegio reliquit; quæ exsoluta ad eiusdem fabricæ castri continuationem impensa fuerunt.

Excepit defunctum Cardinalem R^{mus} & Ill^{mus} Dn. CHRISTOPHORVS ANDREAS, ex liberis Baronibus de Spaur & Valer Tyrolensibus natus; frater
germa,

germanus prædefuncti Episcopi Ioannis Thomæ : quondam Decanus Brixinensis, & per totos annos viginti octo dignissimus Episcopus Gurcen. septimo die Februarij An. 1601. Episcopus Brixinen. postulatus. Hic Monasterium pro religiosis Patribus Cappucinis D. Francisci ab integro edificauit: elemosynas pauperibus plurimas elargitus est: alumnos pro studijs ad sacros ordines promouendos instituit: & Ecclesiæ Romanæ ritum ac carimonias ibidem obseruandas introduxit. Synodum quoq; diœcesanam An. 1603. celebravit, quam typis edidit. Alteram ruinofam turrim summo templo contiguâ multis impensis restaurauit. Tandem cum vitam pietate & castitate prouectatate compleisset, obiit Brixinæ decima die Ianuarij An. C. 1613. iuxta fratrem Episcopum sub marmore simili sepultus. Post cuius mortem cum Canonici Brixinenses in electione noui Episcopi dissentirent, & in paria vota inciderent: nec heis repetitis pluralitas eueniret, in successorem vnanimi consensu postulant Serenissimum & Reueren. Archiducem CAROLVM Austria, Episcopum Wratislauien. 3. die Martij eodem anno 1613. qui postmodum electus supremi Magistratus Ordinis Teutonici Administrator, 26. die mensis Decemb. An. 1618. Halæ in valle Oeni in templo regio Visitationi Beatæ Virginis Mariæ sacro, cruce insignitus, & gladio accinctus est.

Catalogus Præpositorum Cathedralis Ecclesiæ Brixinen. quorum quidem nomina hæcenus ad nos peruenerunt: incendio enim binis vicibus exorto multa monumenta vetera interierunt.

- I. Dn. NICOLAUS Præpositus, an. 1219.
- II. Dn. WINTHERVS de Neuburg, an. 1221.
- III. Dn. WALTHERVS de Argentina, an. 1430.
- IV. Dn. ANDREAS Conradi qui & Decanus Brixinen. an. 1443.
- V. Dn. IACOBVS, an. 1447.
- VI. Dn. GOTSCHALCVS Lauri, an. 1460.
- VII. Dn. WOLFGANGVS Neitlinger, an. 1481.
- VIII. Dn. ANTONIVS Paungartner, V. I. D. an. 1492.
- IX. Dn. IOANNES Greitner V. I. D. an. 1494.
- X. Dn. SEBASTIANVS Sprenz an. 1513. postea Episcopus Brixinensis.
- XI. Dn. AMBROSIVS Iphofer, V. I. D. an. 1525.
- XII. Dn. GREGORIUS Angerer, Episcopus nouæ ciuitatis, qui & Decanus Brixinen. an. 1530.
- XIII. Dn. IOANN Thomas Baro à Spaur & Valer, postea Episcopus Brixinen. an. 1549.
- XIV. Dn. LEOPOLDVS à Trautmansdorf, an. 1570. qui & Decanus Brixinen.
- XV. Dn. DAVID à Spaur, an. 1588.
- XVI. Dn. PARIS Comes Lodronian. 1600.
- XVII. Dn. SIMON Feurstein SS. Theol. D. Episcopus Bellinen. Suffraganeus & Præpositus Brixinen. an. 1601.

DECANI Brixinen.

- I. Dn. SAXO
- II. Dn. IOANNES de Nouacella
- III. Dn. FRIDERICVS de Wangen, an. 1214. postea Episcopus Tridentinus.
- IV. Dn. HENRICVS à Sabiona, an. 1238.
- V. Dn. CONRADVS Reschön. an. 1267.
- VI. Dn. MARQVARDVS, an. 1281.

VII. Dn

- VII. Dn. LANFRANCVS Comes à Sulzbach, an. 1292.
 VIII. Dn. IOANNES de Sengen, an. 1305.
 IX. Dn. NICOLAUS de Vnderburg, an. 1328.
 X. Dn. HENRICVS Comes de Eppan, an. 1356.
 XI. Dn. IOANNES de Kiens, an. 1379.
 XII. Dn. SEBASTIANVS Stempl, an. 1409, postea Episcopus Brixinen.
 XIII. Dn. NICOLAUS Schvvarat, an. 1430.
 XIV. Dn. CONRADVS de Marrai, an. 1437.
 XV. Dn. ANDREAS Conradi, qui & Præpositus Brixinen. an. 1443.
 XVI. Dn. ANDREAS à Villanders, an. 1452.
 XVII. Dn. BENEDICTVS Fieger, V. I. D. an. 1484.
 XVIII. Dn. WOLFGANGVS de Rorbach, an. 1511.
 XIX. Dn. IOANNES Riepper, V. I. D. an. 1526.
 XX. Dn. CHRISTOPHORVS à lauffenburg postmodum Episcopus Brixinen. an. 1536.
 XXI. Dn. GREGORIUS Angerer DD. Doctor, Episcopus Nouæ ciuitatis, qui & Præpositus Brixinen. an. 1540.
 XXII. Dn. IOANNES Iacobus Kuen à Belasi, postea Archiepiscopus Salisburg. anno 1556.
 XXIII. Dn. LEOPOLDVS à Trautmansdorff, qui etiam Præpositus fuit, an. 1661.
 XXIV. Dn. CHRISTOPHORVS Andreas Baro à Spaur an. 1570, postea Episcopus Gurcen. & Brixinen.
 XXV. Dn. MICHAEL Baro à Wolckenstain, an. 1575.
 XXVI. Dn. ERNESTVS Baro à Wolckenstain, an. 1587.
 XXVII. Dn. ALEXANDER Fabri V. I. D. an. 1601.
 XXVIII. Dn. HIERONIMVS Otho Agricola, V. I. D. an. 1615.

INDEX TOMI I. METROPOLIS.

A.

A Bach oppidum exurit.	pag. 205
Abraham Episcopus Frisingen.	p. 109. 133.
Academia sine schola Chiemensis.	3
Accaron capta.	19
Adalbero Episc. Brixin.	442
Adalbinus Archiep. Salub. p. 5. Episc. Ratisbon.	188
Adalbertus Archiep. Salub.	5
Adalbertus II. Archiep. Salub.	10
Adalbertus Archiep. Laureacen.	299
Adouvinus Ep. Sabionen.	443
Aestus maximus in vere	27
Aestus sicciſſima anno 1437. p. 179. an. 1540. p. 456.	
Vini generosi & copiosi ferax	
Agnellus Episc. Sabionen.	441
Albertus Bohemus legatus apostolicus. p. 23. turbulentus homo	375. 384
Albertus Episc. Frising.	108. 110. 179
Albertus Anglicus p. 186. Ep. Ratis. Albertus II. Ratispon. p. 202. Albertus I. p. 209. Albertus IV. p. 281	
Albertus II. Ep. Patavien. p. 321. Albertus III. p. 322	
Albertus I. Episc. Brix. p. 449. Albertus II. p. 449	
S. Aluinus Episc. Brixin.	442
Albus Praeposit. Mosburchen.	159
Alderspacense monaster. consecr.	312.
S. Alexandri & Iustini corpora reperta	p. 108. Frisingam allata
Alim. al. Almus Episc. Sabien.	441
Alten Capellin Ratispon.	194
S. Almannus Episc. Patavien. p. 305. fundator monasterij Göttervicens ibid.	367
Ammonius Archiep. Saluburg.	5
Annone caritas summa	35
Anabaptistae puniti	328
Angelprechtsmünster parochia	210
Anna abbatiss. in Nürnberg	23
Anno Episc. Frisingen.	103. 126
Anrihanus Episc. Sabionen.	441
Anselogus Archiep. Saluburg.	2
Antonius Episc. Sabionen.	441
Archiepiscopalis dignitas Laureaco sine Patavio Saluburgam transfertur. p. 293. seq. Protho Archiepiscopo Laureacen. restituitur	295
Archiepiscopus Saluburgens. tit. Legati nati consequitur a Sed. Apost.	8
Archiepisc. Pragense.	407
Argentifodina in Comitatu Tyrol. reperta	454
Aribo Episc. Frisingen. p. 103. eius nominis etymologia	124.
Aribo Episc. Sabionen.	441
Arno primus Archiep. Salub. p. 3. & 4. eiusd. adnotatio p. 37. de eod. Arnon. p. 53. 355. 436.	
Arnoldus Episc. Sabionen. vel Brixin.	448

Arnolphus Episc. Frisingens.	103. 126
Arnolphus Bavar. Dux.	291. 292. 437. 469
Asperius vel Ispertus Episc. Ratisbon.	191. 246
Aito Episc. Frisingens.	103
Anares & Hunni Christiani facti, 295. eorum gesta descripta	302
Auentinus à Dño. Hundio merito notatus.	460. seq.
Avu cella.	40
Austria marchionatus in Ducatum euehitur	113
Austria Duces fratres inter se grauiter contendunt	450

B.

Batauis	431
Bathuricus Episc. Ratisbon.	129
Banavorum laus; quod tam Episcopi quam Laici Bavar. vienses in religione Christianitatis nulla gente inferiores esse probantur, neq. unquam Franci absq. illorum auxilio, aut in Ecclesiasticis rebus, vel in bellicis negotiis nominatim vel famâ dignum aliquid peregerint, sicut neq. illi absq. istis.	48
Bauaria in quatuor dioceses distincta.	102
Bauaria Ducum iura in ciuitate Ratispon.	267
Bauariae statuum querela & grammata ratione entium teloneorum & portariorum.	299
Bellum Austriae Ducis contra Henricum Bavar. Ducem p. 18. inter Bernhardum Archiep. Salub. & Fridricum III. Imp. p. 28. 29. inter Ottonem Imp. II. & Henric. Bavar. Ducem, 193. inter Conradum Ratisbon. Episc. & Ludonicum Bavar. Duc. 200. Bavaricum bellum, 214. bellum inter Albertum III. Episc. & cives Patavien. 322. in Bauaria contra Ludouic. Imp. an. 1322. Ludouicus victor, 22. Ludou. Bau. Ducis cum Archiep. Salub. & Ep. Ratisb. II	
Bemno al. Berengerius Episc. Patavien.	303. 364
Berchtoldus Bavar. Dux & frater eius Arnulfus.	132
Berchtoldus schismaticus Archiep. Salub. s. Episc. Patav. 317. 384. Episc. Sabionen.	446. 450. 477
Berchtoldus Wzhingen. Episc. Frising.	110. 170
Bernhardus Archiep. Salub. 27. Episc. Seccouien. 16. de Kraiburg Episc. Chnemm. 28. Episc. Patavien. p. 320. à Gloss. Administrator Brixin.	455
Bertricus Episc. Salub.	3
Biburgens. Monasterium à quo conditum.	9
Biurin (Benedictbeurn) abbatia	152
Bohemi quando Christiani facti.	190
Bohemicum bellum Ludouic. Boiar. Regis	190
Bohemie regnum, feudum Imperij.	20
Boiaria à Theodone I. & Boijs subacta, p. 330. eius pars quæ dicitur Kordgoia	345
Boica cis Danubium.	345
Boiodurum. Oenannum oppidum.	455
Boitroff. 338. & locus ad Noricum spectans.	ibid.
S. Bonifacius, 3. qui & Wunifridus, 187. 244. Archiep. Moguntin. Boiar. & Germania apostolicus, 291	
Bozanum incendio perit.	446
Brannageet.	

INDEX TOMI I. METROPOLIS.

Draneck civit.	448	Collegiata Ecclesia ad D. Virginem Monachij instit.	112
Briones populi olim,	448	Gollogium Principum in Linz.	an. 1292. 20
Brixinens. Ecclesia dedicat. 23. eiusd. oppressio,	448	S. Colomannus martyr.	303
Brixina civit. igne penè tota conflagrat,	445	Comageni montes,	296
Brixinen. Pseudosynodus,	473	Cometa grandis aspectu & terribilis.	35
Droßgericht/ vel Bogtgericht Ratisbona,	220	Comitatus ill. 303 vel illic.	379. 387. 313
Bruno Episc. Pataui.	435	Comitia Norimberg. à Rudolpho I. habita. p. 17. 19. anno	
Bruno Episc. Brixin.	447	1286. an. 1298. p. 20. Ratispon. an. 1471. p. 27. Vvor-	
Burchardus Com. de Zigenheim, Archiep. Salisb.	24	matia, an. 1495. p. 30. Ratispon. an. 1576. p. 34. Ratis-	
Burkhardus Archiep. Salisb. 26. sedit. contra illi prop-		pon. an. 1180. p. 199. an. 1187. ibid. Augustana. p.	
ter exact. ead. p. fit Cardinalis.	27	219. Comitia Tulna habita per Henricum Hezilo-	
Burchardus Episc. Pataui.	298	nem Bauar. Ducem. p. 303. Ratispon. an. 1256. p. 444	
C.		Augusta Rectorum. p. 446. Norimbergæ. p. 446. 438	
Calida hyems in Comitatu Tyrolen. an. 1420	452	Compositionis secundum Legem Curie, & si quis indi-	
S. Candidus ad Inticam.	134. 137	gnationem sui Principis incurrat ratio sine modus,	
Capella vetus Oetingen. & Ratisbon. p. 2. 366. 377. 5.		108	
Saluatoris Ratisbonæ	259	Compositio Bauar. Duc. cum Episc. Ratispon. 230. cum	
Canes in dextro armo tonsi	468	seqq.	
Canonicorum Pataui.	384	Concilium provinciale Salisburg. 17. Muldorsen. 14. Sa-	
Carentiniani ad fidem Christi conuersi	3	lisb. 17. an. 1280. Dingolfingen. an. 919. 104. Ratispo-	
Cardinalis Andreas Austr. Coadiutor & Episc. Brixin		nen. 244. in quo hæresis Felicianæ damnata 188, Sa-	
477		lisburg 244. Triburiense, 191. Sardicense, 288. Con-	
Caroli Magni testamentum & partitio regnorum inter		stantiense 323. 450. Tridentinum, 456. Salisburg.	
filios	345	an. 807. p. 44. 345.	
Carolus Archidux Austria, Episc. Brixin. 478. Caro-		Concordata auctore Sum, Pont. Gregorio XIII. inter Ar-	
lus Episc. Frisingen.	12. 13	chiep. Salisb. eiusq. suffraganeos Episcopos, & Ser.	
Carmelita Ratisbonæ exacti.	208	Ducem Bauar. Guilielm. erecta. 92. an. 1583. Ratis-	
Carniola Comitatus.	135	ponens. 277	
Cartusiani in Friul,	214	Concubinitus clericorum graui edicto prohibitus, 213	
Chalbaum castrum solo æquatum.	17	Confederatio Episcopi, Capituli, & ciuitatis Pataui.	
Caspar Bruschij libri II. de Laureaco vet. & Pataui		cum Ducib. Austria compactata, 396. cū seqq.	
notati.	435	Conradus I. Archiep. Salisb. 9. Conradus II. 10. Praib-	
S. Casianus I. Episc. Sabionen.	440. 457	tenfurter archiep. Salisb. 19. bellum mouet in Sty-	
S. Castulus Praepositus.	154	riam. 19	
Cathedralis Eccles. Ratisbon. igne caelesti penitus con-		Conradus I. Episc. Frisingen.	108
flagrat.	203	Conradus Teliſer Episc. Frising. 160. eius trica cum Ot-	
Celcia Norici opidum.	337	tone Bauar. Duce, Conradus II. Episc. Frising. 109.	
Cella S. Maximiliani,	42	165. III. 109. 168. IV. 110. 169. V. 171.	
Cella S. Mariae Monaster.	206	Conradus I. Episc. Ratisbon. 192. II. 199. III. 200. IV.	
Cham. Ecclesia	202	205. V. 207. VI. 211.	
Chelesgeu.	247	Conradus Episc. Pataui. 309. 317. 370. eius donatio	
Chiemeu.	7	Capitulo facta.	374
Chiemenfis sedes, schola à Dobdan sacerdote B. Virgilij		Conradi archiep. Salisb. constantia & animi celsitudo.	
erecta.	3	69	
Chiemenſe templum restaurat. Augustinian. dat.	9	Conradus Ottonis Wittelspacen. Boiar. Duc. frater Ar-	
Chiemenſis Episcopatus instituitur.	11	chiep. Salisb. idemq. Moguntin. S. R. E. Cardinal. 72	
Chirichpach.	296	Conradus Episc. Chiemen.	17. 20
Chorus nouus Pataui versus Curiam Episcopalem adif.		Conradus Laurentin. Episc.	18
323		Conradus Rex in fidiis petitus Ratisb. p. 228. 260. Mona-	
Christannus Pataui. Episc.	302	nachi S. Emmerani eidem reconciliati 261. Vid. etiã	
Christophorus Schachner, Episc. Patau.	326	pag. 202. sub Ep. Alberto.	
Christophorus I. Episc. Brixin. 455. Fuxim à Fuxperg,		Constantinus Episc. Ratisbonen.	188. 244
Ep. Trident. ibid. Madrucim Ep. Brixin. 456. Chri-		S. Constantinus Archiep. Laureacen.	288. 337
stoph Andreas à Spaur. Ep. Brixin.	477	S. Constantinus Episc. Sabionen.	440
S. Clara monaster. Ratisponæ,	205	Conuentus Boiorum Norimbergæ. 443. Ratisbonen. an.	
Cleri Ratisbonen. persecutio	214. 215. 216. 218.	1242. p. 13.	
266. 273		S. Corbinianus Episc. I. Frising. 101. seq. Maji Frisig-	
		gam transfertur. 103. eius vita.	116
		Crembsmunster. 305. S. Agapiti monaster.	293. 366
		S	Crembs,

INDEX TOMI I. METROPOLIS.

<i>Crembsa</i>	364	<i>Ernestus Bavar. Dux Archiep. Salzb.</i> 33. eius studia, merita, & beneficia Ecclesia collata. <i>ibid.</i> idem Episcopus Patavien.	227
<i>Cucullos.</i>	38	<i>Ernestus Bavar. Dux Episc. Frising.</i>	112, 181
<i>Cumenperg.</i>	296	<i>Esing Xenodochium.</i>	208
<i>Cuno I. Episcop. Ratisbon.</i>	296. 11. 199	<i>Eucharium Archiep. Laureacen.</i>	288
<i>Cusala rex Vingarorum casus.</i>	298	<i>Expedio pro terra sancta recuperanda.</i>	309. 255. 377
		<i>Ezrus, Episc. Salzb.</i>	2
D.			
<i>Darbinichisl.</i>	365	F.	
<i>David Kolderer Episc. Ratisbon.</i>	219	<i>Sahlehen commutatio cum Comitatu Nigome.</i>	372
<i>Degenhardus à VVeichs Episcop. Frising. 111. strangu-</i>	171		
<i>latur à suis in Laak.</i>	171	<i>Fames.</i>	206
<i>Dingeltingense Concil. an. 919.</i>	p. 104. 1992	<i>Fischaha fl.</i>	364
<i>Dioecesis Bavarica quatuor.</i>	121. 122	<i>Elobargisus Episc. Salzb.</i>	3
<i>Ditmaning fulmine tactum conflagrat, 35. capitur.</i>	23	<i>D. Florianus, 288 & 34. S. Floriani monasterium.</i>	350.
<i>Dietfurt Ecclesia.</i>	264		360
<i>Dietmarus siue Theodmarus I. Archiep. Salzb.</i>	5	<i>Franciscani Ratisbona.</i>	201
<i>Dietmarus II. 7. III. al. Thiemo, martyr.</i>	8	<i>Fridericus Archiep. Salzb.</i>	7
<i>Dietricus Episc. Gurcens.</i>	17	<i>Fridericus de VVallen, archiep. Sal. 16. Fridericum 111.</i>	
<i>S. Dionysii reliquie Ratisbonam allata. 191 194. 253</i>		<i>archiep. 21. IV. 25. V. 30.</i>	
<i>Discordia inter Duces Bavarie Ottonem & Stephanum,</i>	201	<i>Fridericus Episc. Frising.</i>	105. 109. 141. 168
<i>& civitatem Ratisbonam.</i>	201	<i>Fridericus I. Episc. Ratisbon. 206. 11. 212. 111. ead. pag.</i>	326
<i>Dracophilus Episc. Frising.</i>	204. 131	<i>Fridericus Com. Octing. Episc. Patav.</i>	20
<i>Duces Bavarie Frisingam occupans.</i>	110	<i>Fridericus Episc. Chiemem.</i>	450
		<i>Fridericus Episc. Brixin.</i>	16
E.			
<i>Eberhardus I. Archiep. Salzb. 9. 11. 11. 111. 25.</i>		<i>Frisinga, 101. Frisingen. Episcopatus.</i>	200
<i>IV. ead. pag.</i>		<i>Frontenhause, Teusbach empti à Duc. BAV.</i>	35
<i>Eberhardus Episcopus Ratisbon.</i>	198	<i>Erumentum pluit an. 1570</i>	
<i>Eberhardus Episc. Sabionen.</i>	446		
<i>Eberhardus Episc. Laurentin.</i>	17	G.	
<i>Eberhardus Dux Bavariorum.</i>	51	<i>S. Garibaldus, al. Gaubaldus, Episc. Ratisb. 187. 244</i>	
<i>Eckardus Shirorum Com. mit dem Pundschuch.</i>	255	<i>Garzo, Garz, cella.</i>	39
<i>Egolfus Archiep. Salzb.</i>	6	<i>Gebhardus Archiep. Salzb.</i>	7
<i>Egeno Episc. Sabionen.</i>	407	<i>Gebhardus I. Com. ab Hohenwart, Ep. Ratisb. 194.</i>	
<i>Electoria dignitas, seu ius designandi Rom. Regem, Du-</i>		<i>11. ead. pag. 111. ibid. IV. 195.</i>	
<i>ab Bavarica competitione Ducatus ab antiquo.</i>	80	<i>Gebhardus, Ep. Patav.</i>	313
<i>Ellenhardus Episc. Frising. 206. fundator Collegiat. Ec-</i>		<i>S. Genuinus, al. Ingenuinus, Ep. Brix.</i>	458
<i>clesia S. Andrea.</i>	150. 153	<i>Gerhardus Archiep. Patav.</i>	299
<i>S. Elisabethæ Festum.</i>	208	<i>Georgius à Kienburg Archiep. Salzb. 35. seq. 98</i>	
<i>Elisabetha abbatiss. in Nunberg.</i>	20	<i>Georgius Episc. Ratisbon.</i>	217
<i>Embrichus, vel Embrichus, qui & Ambrico, Episcop.</i>		<i>Georgius Ep. Patavien.</i>	323
<i>Ratub.</i>	190. 246	<i>Dn. Georgius Lautherius, SS. Theol. Doct. Præf. Ma-</i>	
<i>S. Emmeramus Episc. Ratisb.</i>	185. 243	<i>nacen. Canonicus Patavien. vir innocentiss. & du-</i>	
<i>S. Emmerami monasterij exemptio.</i>	192. seq. 223.	<i>Elis.</i>	334
<i>224. 226. 206. monasterium conflagrat. 198</i>		<i>Georgius I. Episc. Brix. 449. 11. 451. 111. ibid. 11. p.</i>	
<i>Emicho Episc. Frising.</i>	109. 168	<i>453. V. 455.</i>	104
<i>Emicho Præf. S. Andrea.</i>	167	<i>Geroldus Episc. Frising.</i>	105
<i>Engelbertus Episc. Frising.</i>	105. 141	<i>Goscalcus Episc. Frisingen.</i>	109. 164
<i>Engelmarus Archiep. Patavien.</i>	297	<i>Gosfridus Episc. Frising.</i>	320. 322. 396
<i>Engelbertus Ep. Patav.</i>	304	<i>Gosfridus Ep. Ratisb. 199. scrips. chronie.</i>	370
<i>Erchenfridus Archiep. Laureac.</i>	290	<i>Gosfridus Episc. Patavien.</i>	449
<i>S. Erhardus Episc. Ratisbon.</i>	186. 211	<i>Gotrvicense Monasterium.</i>	17
<i>Erchanfridus Episc. Ratub.</i>	190	<i>Grando horribile apud Bezanum.</i>	
<i>Erstenbertus Episc. Frising.</i>	103. 126	<i>Gracium Tauriscorum vel Stirorum opidum.</i>	
<i>Erumbertus B. Corbiniani frater, Episc. Frising.</i>	102		

Gregorium

INDEX TOMI I. METROPOLIS.

Gregorius VII. Pont. Max. eius Xelm. & gesta contra Henric. IV. 470		Hugo Episc. Sabion.	444
Gregorius Archiep. Salub.	24	Hungari Austriam & Bavariam vastant.	208
Gregorius Episc. Chiemen.	30	Husones, pisc. 247. & passim.	
Greina Marcha.	135	Husite heretici.	210. 212
Gumpoldus Episc. Patavien.	299	Hyems asperissima, quam subsequuta caritas omnium rerum, & aestas immodice exaestuans, an. 1503.	
Guntherus Archiep. Salub.	7	P. 454.	
Guntharius Episc. Ratisbon.	192	S. Hyppolyti monast. in Austr.	380. 390
Guntherus I. Episc. Gurcen.	7		
Gurcana.	358		
Gurcens. Eccles. dedicat. 7. 8. Episcopo sua diocesis datur. 9. 11. fundat. Episcopatus Gurcen. 57. 78			
Guinradorum famil.	4		

H.

Halls in monte Castrum adificatur.	12	Ierardus Archiep. Laureacen.	288. 334
Hals Comitatus.	384. 428	Ilz fl. 365. error Bruschy. 435. Nariscorum est fl.	
Hatto archiep. Patavien.	295. 345. Ep. Patav.	Ilcen comitatus.	437
Harlungenburg.	189	Incendium subitanum Patavij. 327. Incendia luauia, Ratisbona, Frisinga.	10
Hartmannus de VVels Gurcens. Episc.	18	S. Ingenunus Episc. Sabion.	440. 448
Hartuvicus Archiep. Salub.	7	Ingoldestad.	345
Hartuvicus I. Ep. Ratisbon.	196. 11. 197	Imatagouve.	358
Harduvicus Archiep. Patav.	296	Inundatio vehemens. 35. 442. juxta Meran. oppid.	
Hartuvicus Episc. Sabion.	442. 471		
S. Hartmannus Ep. Sabion.	444. 476	Inspruck fit ciuitas. 447. incendio perit. 448. 449. hospitalale ibid. adificatur. ead. pag.	
de Haslang, C. & G. fratres.	67	Ioannes I. Episc. Saluburg. 3. Ioannes II. archiep. 25.	
Helfenstein. Com.	7	Ioannes Episc. Strigenen. Salub. archiep. 29. Ioan.	
Henricus Archiep. Salub.	23	Iacobus Kuen, archiep. Salub.	33
Henricus (ab Ebersdorf.) Ep. Frising.	107. 212. 154	Iohan. I. Episc. Frising. Di. Canonum. 109. Iohannes	
Henricus Gurcens. Episc.	12	II. Medicus, 110. 169. III. dict. Grünvalder. 111.	
Henricus Ep. Seccouien.	13. 20	IV. ead. pag. II. 169. III. 171. 177. IV. Tulbeck	
Henricus Episc. Chiemen.	14	dict. 178. 208. I. II. 210. III. 215.	
Henricus Bavar. Dux. Ottonis M. Imp. ex fratre nepos.	55. 362	Ioannes Ep. Patavien. 322. Iohan. Episc. Patavien. cum	
Henricus Mospurgen. Prapof.	167	Austria Ducib. compactata.	407.
Henricus Slick. Ioan. III. Ep. Fris. antagonista.	177	Ioannes Ep. Sabion. 441. Ioan. II. 448. III. ibid. IV.	
Henrici I. in Boem. exped. an. 920.	p. 191.	à Pl. theim. 449. V. 450. VI. 451. VII. Ioan.	
Henricus I. Ep. Ratisb.	191. 11. 203	Thomas à Spaur Baro. Episc. 458.	
Henricus I. Episcopus Sabion. 441. 11. 445. 111. ibid.		S. Ioan. Collegiata Eccles. Ratisbona.	208
IV. 446. V. 448		Iohannes Rauennas antistes, optimus & Catholicus, 459	
Herbardus Episc. Sabion.	442	Iohannes Episc. Chiemen.	17
Hermannus Episc. Frising.	171	Iohan. Bapt. Fickler. I. V. D.	34
S. Hermetis corpus luauium transl.	5	Ioseph. Episc. Frising.	202. 124
Herman. Com. Cilie Episc. Frising.	111	Isingrinus Ep. Ratisb.	192
Herolfus Archiep. Salub. 6. 7. cur excacatus.	52	Ism Colleg. Eccles. S. Zenonis, fundat.	102
355. not.		Italia, Longobardia.	345
Herbrordus Laurentin. Ep.	17	Iudei Saluburga & tot. ditione eiekti. 31. 215. Iudeni.	
Hermarskirchen jus patronatus.	166	stewr.	215
Hermenricus Patav. Antistes.	297	Iudeorum in illicensi oppido crudele commissum facinus in vener. Sacramentum,	325
Hitto Episc. Frising.	203. 125	Iura Ducum Bavar. in ciuitate Ratisb.	220
Hiersolyma recuperata.	307	Iuuauum, Iuuauia, Romanor. Colonia, Salsburg,	
Hohenburg ad Oenum. 197. Hohenburg castrum in Norico.	208	I. 37. an. 476. à Gothis & aliis German. gentib. diripitur.	2. 11. 73
Heboldus presbyter S. Zenonis.	154		
Hospitalale Ratisb. ad Pont. pedis.	227		
Hubmayr Balhasar Fridpergens. apostata & Anabaptista Vienna crematus.	215		
Hugibertus Theodon. fil. Boior. Dux.	120		

K.

Vide supr. Cremsa, Krembsimünster.	66.
S. Kunegundis miracula claret, canonizatur.	11

L.

Ladislai Hungaria & Boemia regis immatura & misera mors.	325
--	-----

INDEX TOMI I. METROPOLIS.

Laudolphus Brixinen. Episc.	448	Mastulo Episc. Sabion.	441
Lapis sanguinis Patau.	385	Mattabone curtis regia.	119
Lampertus Episc. Brixinen.	449	Mattsee.	24. 367. 350. 362
de Ladrone nob. Comites facti.	452	Matthaus Lang. Cardinal. Archiep. Salub.	32
Lampertus Episc. Frising.	204. 132	Matthaus Episc. Brixinen.	449
Latinitischer Krieg.	32	Mauritius à Sandicell. Ep. Frising.	112
Laurentin. Episcopatus instit.	12	Mauritius Furst Prior Ratisf. prædicatorum apostol.	286
Laurentius Episc. Laureat.	285	B. Maximilian. Archiep. Laureac.	287. 373
Laureacum. 285. 334. Laureacen. metropolis.	53	S.S. Maximiliani & Valentini corporum translatio.	321
Laureacen. archiepiscopatus Patauium transfertur.	297. 436. & seq.	Maximiliani I. Cæs. elect.	39
Laurentius Episc. Sabionen.	441	Meienbertus Episc. Sabionen.	442. 468. seq.
Leo Lesch Episc. Frising.	212	Merania ciuitas incendio perit.	449. inundatum
Leo Episc. Ratisb.	203	patitur.	450
Leonhardus à Kentschach archiep. Salub.	37	Melchior à Meckau. Episc. Brixin. Cardinal.	454
Leonhard. à Layming. Episc. Patau.	323 & seq.	Mediolan. expugnata.	309
Leopoldus Episc. Frising.	110. 170	Meginwardus Ep. Frising.	206. 154
Leopoldus Archidux Austria. Episc. Patauien.	434	Michael à Kienburg. Archiep. Salub.	33
Leopoldus Seccouien. Episc.	18	Michael Episc. Ratisb.	192
Lentfridus Episc. Sabionen.	441	Mitterstl Comitatus.	12
Leutus Wirspergen. abiurata hæres ad perpetuos car-	273	S.S. Modesti & Viti corpora miraculis clarent in eda	
ceres damnatur.	273	Laurentin. S. Andrea; inde Louaniam transferuntur	12
Liburnia Carinthianorum.	3	Monasterium superius Ratisbon.	pag. 189. Inferim.
Linskirchen ius patronatus.	273	191	
Lis inter clerum & ciues Ratisbon. super expensis mu-	204	Moneta Ratisb.	232
rorum, per Adolphum regem decisa.	364	Monstra.	15
Litaha.	449	Mosburgum arx Charinorum.	5
Locustarum multitudo.	457	Mosburck.	127
S. Lucanus Episc. Sabion.	289	Mosaburch Abbatia ubi S. Adrianus requiescit.	pag. 77
Lucillus S. Seuerini discipulus.	6	Muldorfen. Concil. 14. oppid. incendio perit.	81. 116
Ludebertus Archiep. Salub.	128. & seq.	Burgfrid assignatur.	116
Luibina in Sclanonia.	5	Muta nata puella loquitur.	18
Luitprandus Archiep. Salub.	184. 243		
S. Lupus Episc. Ratisb.	218		
Lutheranici Ratisbona publice reassumptus.	217		
Lutherani hæretici apostatae sacerdotes Ratispon. insana-	190		
biles plurimi.	313		
Ludouici Pij Imp. anima errat.	170		
Ludouici Bau. Duc. expedit. transmarina.	30		
Ludouicus Bauar. Dux Frisinga insidiarum tendens, mira-	21. 322		
culo respicit.			
Ludouicus Ebner. Episc. Chiem.			
Ludouicus IV. Boiar. Dux elect. Rex Rom.			

M.

S. Magni monaster.	197	Nicolas Episc. Ratisf.	205
Mallersdorf. monaster.	196	Nicerns al. Nigerns Ep. Frising.	106. 147
Manegoldus Episcopus Patauien.	312. 379	Nicodemus Episc. Frising.	172
Mansee iurisd. Eccles. Sakuburg. venditur ab. Ep. Ra-	14. 17. 189. 190	Nicolaus Cusanus Ep. Brixin.	454
risbon.	440	Nicolaus de Scala Ep. Frising.	111
Maturninus Episc. Sabion.	440	Nidernburg. monaster. S. Crucis Patau. 301. 359. 361	
Marcellus Episc. Sabion.	440	371. seqq. 378. 381. 383. 388	
S. Maria speciosa Ratisb.	215	Nix magna in die S. Alexy à Frisinga vsq. in Lungau.	18
S.S. Martini & Rupertireliquia. 21. S. Martini reli-			
quia Donauum quomodo allata. pag. 6. inuenta.			
pag. 7.			
Marcus Sittichus ab Altaempr. Archiepisc. Salisburg.			
pag. 99.			

N.

O.

Obernperg. castrum construitur.	311
Odile,	

INDEX TOMI I. METROPOLIS.

553

Sabinichi

INDEX TOMI I. METROPOLIS.

S.

T.

- Sabinichisl. 365
 Sabinionen. hod. Brixinens. Episcopatus. 4. Noricorum
 est. 439. Sebii. Brixin. Sabiona. 457. Sabiona, mo-
 naster. Brixin. 471. Sabiona à Luitprando Longo-
 bardor. rege intercepta, post Boys restituta. 460
 Sacerdos homicida sacerdotis vota supplicio affectus. 271
 Salis vehendi licentia Frising. Ep. per Cæs. Arnulphum
 concessa. 128
 Saluburgens. archiepiscopatus primordia. 2. templum
 incendio perit. 24. ciuium quorundam conspirat.
 contra Archiepisc. 31. subditorum seditio. 82. cau-
 sa. 88. sum. templum igne conflagratur anno 1598. p.
 98
 Salmansuueil. monaster. 13
 Sauulus Episc. Salub. 2
 Scaffarn. oratorium. 124
 Sebastianus I. Episc. Brixin. 450
 Sebastianus II. Episc. Brixin. 455
 Seibolsdorf. faml. 162. VVernher.
 Scherding obsidetur ab Austriac. 20. 358
 Schisma inter Ecclesiam & Regnum. 8. 10. sublatum
 an. 1230. 12. 314
 Sclani, qui & Marau 44. 47. ope Thasilonis Ducis
 Christiani facti. 125
 Schliersee monaster. 125
 Sebiun siue Sabiona. 447
 Seccaum canob. construitur. 9. Episcopat. fund. anno
 1292. 12
 S. Severinus abbas. 184. 241. seq. 241. 288. Ob. an.
 481. aut. 82. 338. & plura ib. de cod.
 Siccitias magna, an. 1270. fames. vini abundant. 16
 Sidonius archiep. Laureacen. & Patauiens. 292. al. Se-
 donius. 341
 Sigilbertus Episc. Patauiens. 305
 Sifridus Episc. Ratibon. 201
 Sigismundus I. Archiep. Salub. 26. II. 30
 Sigismundus Fridericus Fuggarus Ep. Ratib. 281
 Sigismundus archid. Austria excomm. 452
 Siscie passus S. Quirinus archiep. Laureac. 336
 Sixtus à Tannberg Episcopus Gurcen. post. Frisingen. 28
 111. 179
 Stauff. castrum. 270
 S. Stephani templum, Patauij. 290
 Stephanus à Seibolsdorf Episc. Frising. 282
 Sterilitas, fames magna. 18
 Sympertus Episc. Ratupon. 188. 244
 Synodus Saluburg. an. 806. 4. Colonien. 5. Saluburg.
 12. 21. 34. 35. 44. an. 1178. p. 74. 88. 103. Din-
 gelsing. ead. pag. Episcoporum Germanie & Gallie
 Moguntie. 106. Viennen. 203. Ratubonen. 209. seq.
 211. 215. an. 1507. p. 217. Saluburg. 219. 295. an.
 1562. 330. Synodus seu concilium Boiorum Princi-
 pum Landshut. 447. Saluburg. an. 807. pag. 48.
 Synodus Rauenna habita. 52
 Thasilo Boior. Dux. 292. 342. 349
 Theodo Boior. Dux, Christianus factus. 1. cum eo fil.
 Theodebertus & provinciales.
 Theodo III. Boior. Dux. 457
 Teussach. 207. 209
 Terra motus in Carinthia apud Villacum. 23
 Theodisca lingua. & in ea scriptum Euangelium.
 104
 S. Thimo Archiep. Saluburg. martyr. 8. eiusd. vit.
 passio. 58. seqq.
 Theodericus Episc. Ratiup. 208
 Theodorus archiep. Laureacen. 289. 290. 338
 Theobaldus Episc. Patauiens. 310. 344. 346
 Terra motus magnus.
 Trebens forum. 388
 Tumbstauiff. 208
 S. Tridentinus infans ab iudeis occisus. 453
 Turci Sclauoniam & Carinthiam infestant. 179
 Tuto Episc. Ratiubon. 191. 247
 V.
 Valentia, Welß / Norici oppid. 16
 S. Valentinus Tridento Patauiam transfertur. 103
 Valerianus Episc. Sabion. 442
 Valricus Episc. Frising. 155
 Valricus I. Ep. Patau. 307. II. 312. 381. III. 324
 seq.
 Valricus II. Episc. Brixin. 450. III. 451
 Valricus Ep. Salub. 12. seq.
 Velipholegus al. VVolsiacus S. Emmerami cooperatus.
 186. 244
 Ventus vehemens, quem secuta inundatio. 34. Ratib.
 219. 442. 448
 Veringa curtis regia. 104. forum fergen. 113. & seq.
 Viterbus Episc. Ratib. 187. 244
 Vir ex Salina Halus excisus. 35
 B. Virgilius Episc. Saluburg. 3. consecrat. an. 767. Ob.
 an. 784. vel 485. canonizatur, an. 1232. 13. transi-
 fertur eius corpus, an. 1288. 19
 Viennens. turris adificat. 322. Viennens Episcopus I. pag.
 453
 S. Vitalis Episc. Salub. S. Ruperti successor. 2. miraculis
 clarent ipse & S. Virgilius, Hartu vicus. 15
 Venetum bellum. 433
 Vitus Adamus Episc. Frising. 181
 Vladislaus Dux Polon. Archiep. Salub. 16
 Vitus Episc. Ratibon. 219
 Vinilo Archiep. Laureacen. 291. al. Vinilus, & Vi-
 ualus. 349
 Viricus Episc. Seccouien. Archiep. Salub. 25. seq.
 Viricus Ep. Seccouien. 20
 Viricus Episc. Ratib. 195
 Vngari neophyti. 356. Vngarorum in Boariam, Italiam
 irruptio. 46. Christiana religione imbuti. 295
 Vrbana

INDEX TOMI I. METROPOLIS.

<i>Abbas à Trenbach, Episc. Patavien.</i>	329. 434	<i>Wiltihinenfis parochia.</i>	444
<i>Adolphus archiep. Laureacen. & Patavien.</i>	294. 345.	<i>Wert, castrum</i>	211. 271. 215 271
<i>cum seqq. 370. 436</i>		<i>Wichinnus Moravorum Episcopus.</i>	298
<i>Adus Episc. Sabien. vel Brixin.</i>	440	<i>Wisericus archiep. Laureacen. 292. Synod. Dinglfin-</i>	
<i>Adarum prohibitio.</i>	273	<i>gen. interfuit.</i>	
<i>Ado Episc. Frisingen.</i>	104. 132	<i>Winechindus vel Wichindus archiep. Laureac.</i>	207
		<i>Winder, Comitua.</i>	314
		<i>Wifundus Episcop. Sabionen.</i>	442
		<i>S. Walspangus Episc. Ratisbon.</i>	198. 250.
		<i>Wolfgangus Theodoricus à Raittenau archiep. Salisb.</i>	
		<i>98. cum seqq.</i>	
<i>Wachovv.</i>	300	<i>Wolfgangus II. Episc. Ratisbon.</i>	282
<i>Waldericus Archiep. Laureacen.</i>	292	<i>Wolframius Episc. Frising.</i>	404. 132
<i>Waldsacher monaster. fund.</i>	196	<i>Wolfgangus Episc. Patavien.</i>	311. 377
<i>Waldovinus Archiep. Salisb.</i>	7	<i>Wolfgangus I. Comes à Salm. Episc. Patavien.</i>	328
<i>Walshon Episc. Frising.</i>	104. 136	<i>Wolfgangus II. à Klofn. Episc. Patav.</i>	329
<i>Gerweicht S. Petri Ratispona.</i>	218. 258. seq.		
<i>Weicardus al Bicaridus, Episc. Patavien.</i>	320		
<i>Weihen Stephan, monaster.</i>	105. 142		
<i>Welffo Dux apud Paphum moritur.</i>	64		
<i>Wemdinga.</i>	249		
<i>Wersenark, fatalis archiep. Salisb.</i>	74		
<i>Wernhardus Episc. Seccouien.</i>	19		
<i>Wickardus de Polheim archiep. Salisb.</i>	22		
<i>Wigileus Episc. Patav.</i>	207		

Z.

<i>Zacharias Episc. Sabiorum.</i>	441
<i>S. Zenonis monasterium.</i>	9
<i>Zerius Ep. Sabionen.</i>	441

Index Tomi I. Metaphysicae

De divinitate	1
De immortalitate anime	2
De unitate	3
De simplicitate	4
De eternitate	5
De necessitate	6
De possibilitate	7
De contingentia	8
De veritate	9
De scientia	10
De intellectu	11
De voluntate	12
De appetitu	13
De sensu	14
De motu	15
De generatione	16
De corruptione	17
De transmutatione	18
De conservatione	19
De destructione	20
De resurrectione	21
De immortalitate	22
De unitate	23
De simplicitate	24
De eternitate	25
De necessitate	26
De possibilitate	27
De contingentia	28
De veritate	29
De scientia	30
De intellectu	31
De voluntate	32
De appetitu	33
De sensu	34
De motu	35
De generatione	36
De corruptione	37
De transmutatione	38
De conservatione	39
De destructione	40
De resurrectione	41
De immortalitate	42
De unitate	43
De simplicitate	44
De eternitate	45
De necessitate	46
De possibilitate	47
De contingentia	48
De veritate	49
De scientia	50
De intellectu	51
De voluntate	52
De appetitu	53
De sensu	54
De motu	55
De generatione	56
De corruptione	57
De transmutatione	58
De conservatione	59
De destructione	60
De resurrectione	61
De immortalitate	62
De unitate	63
De simplicitate	64
De eternitate	65
De necessitate	66
De possibilitate	67
De contingentia	68
De veritate	69
De scientia	70
De intellectu	71
De voluntate	72
De appetitu	73
De sensu	74
De motu	75
De generatione	76
De corruptione	77
De transmutatione	78
De conservatione	79
De destructione	80
De resurrectione	81
De immortalitate	82
De unitate	83
De simplicitate	84
De eternitate	85
De necessitate	86
De possibilitate	87
De contingentia	88
De veritate	89
De scientia	90
De intellectu	91
De voluntate	92
De appetitu	93
De sensu	94
De motu	95
De generatione	96
De corruptione	97
De transmutatione	98
De conservatione	99
De destructione	100

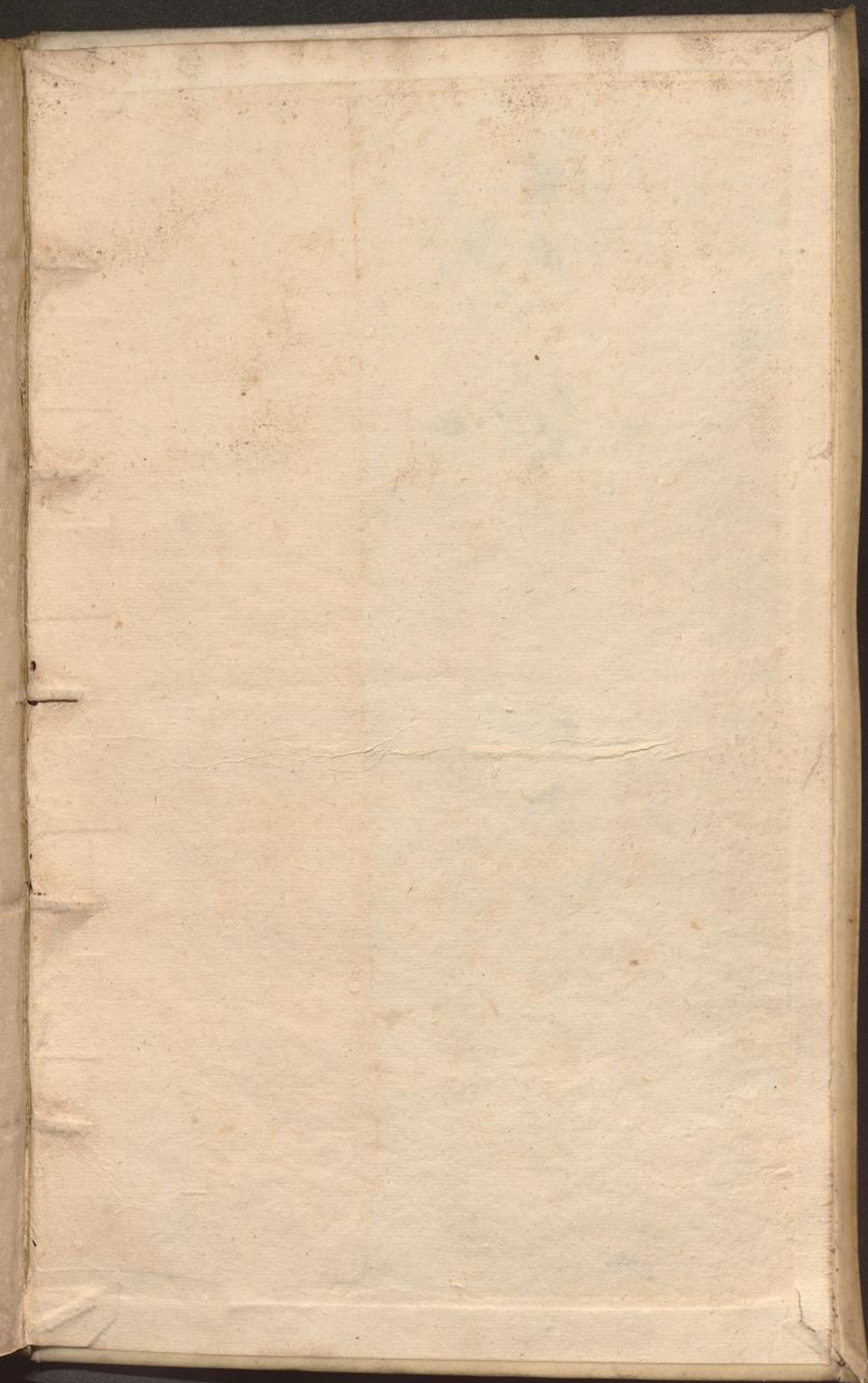

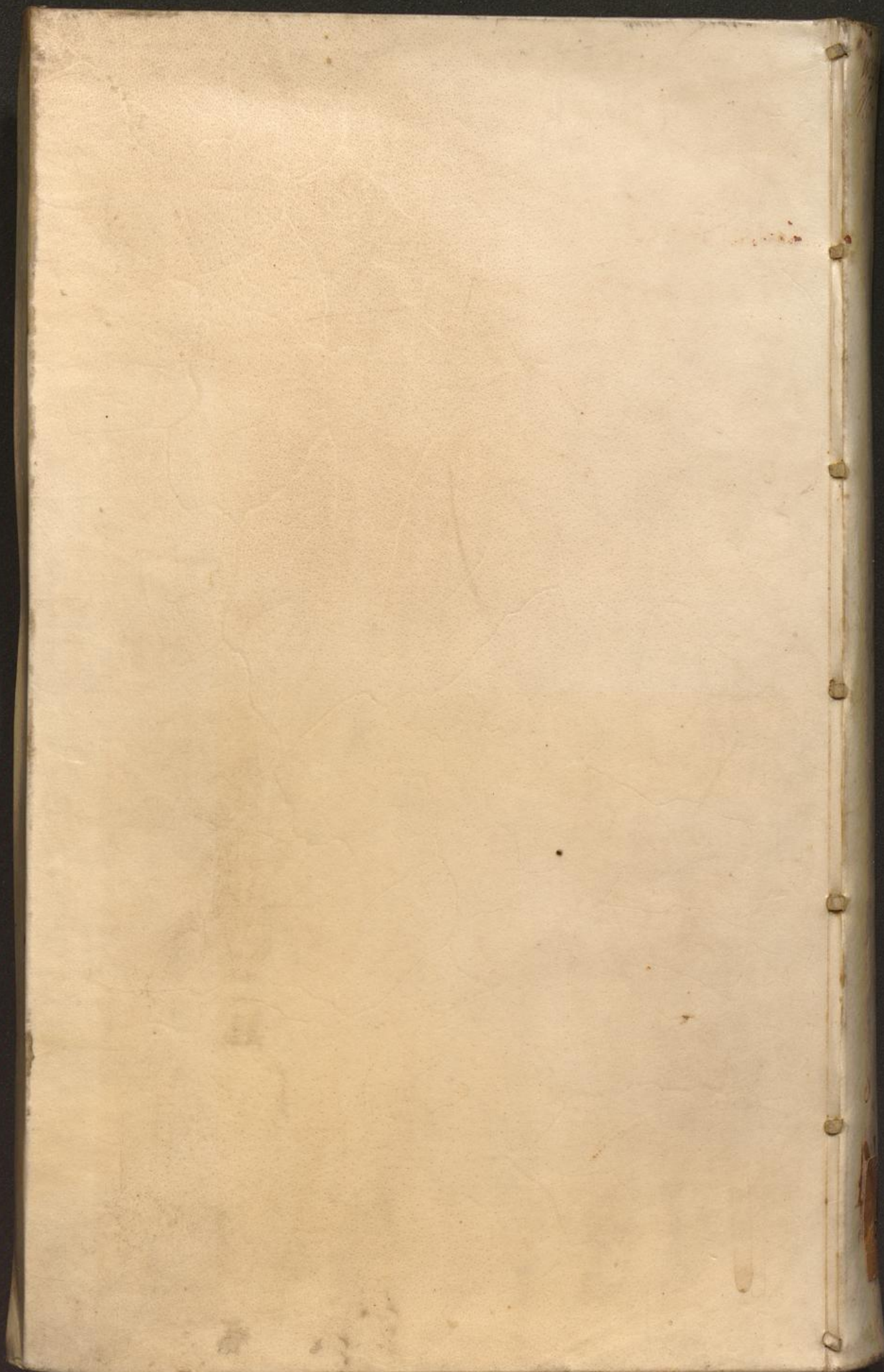

WIGVL. HYNDT
Metropolis Salu.
1.4

Th
336a